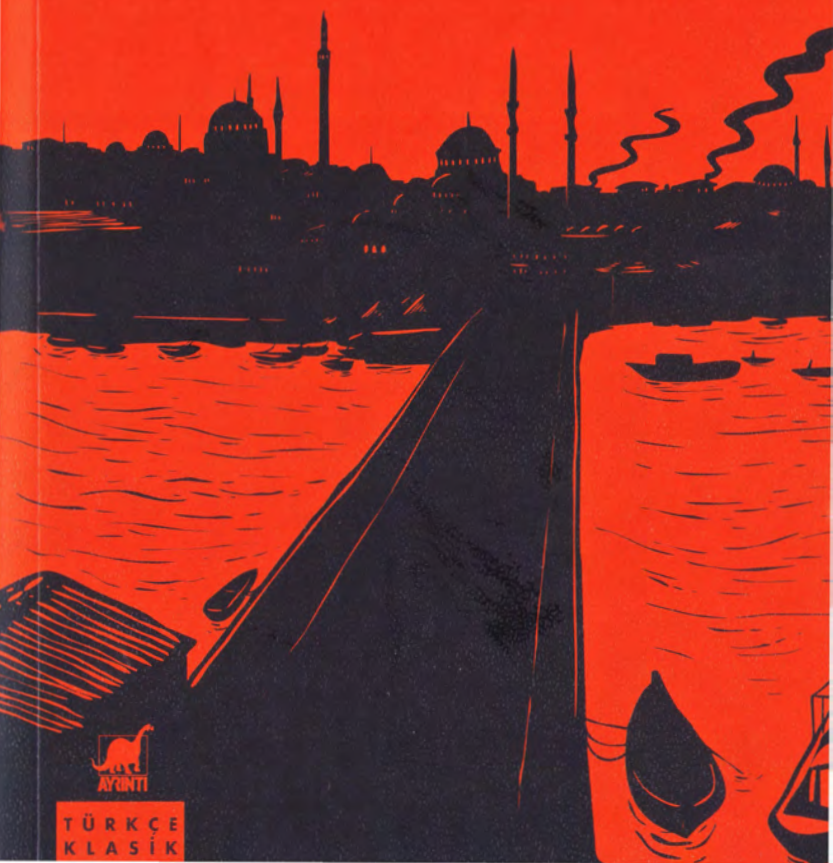
HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

kesik baş
utanmaz adam

bütün eserleri

AYRINTI

TÜRKÇE
KLASİK

kesik baş
utanmaz adam
bütün eserleri
hüseyin rahmi gürpınar

sunuş: emine gürsoy naskali

ayrıntı: 1128 / türkçe klasik dizisi: 2

kesik baş - utanmaz adam / hüseyin rahmi gürpınar

yayıma hazırlayan / emine gürsoy naskali - nagehan uçan eke

sunuş / emine gürsoy naskali

son okuma / barış özdemir

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / hediye gümen

baskı: kayhan matbaacılık san. ve tic. ltd. şti.
merkez efendi mah. fazılpaşa cad. no: 8/2
tel: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
topkapı / istanbul / sertifika no: 12156

birinci basım: kasım 2017 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-232-4 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu – istanbul
tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

hüseyin rahmi gürpınar

Hüseyin Rahmi 1864'te İstanbul'da Ayazpaşa'da doğdu. Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Okur yazar bir kadın olan annesi 22 yaşında veremden vefat ettiğinde Hüseyin Rahmi üç yaşındaydı. Annesinin ölümü üzerine Girit'te görevde bulunan babasının yanına gönderildi, ancak, babasının yeniden evlenmesiyle altı yaşındayken anneannesinin yanına İstanbul'a geldi. Yakubağa Mektebi, Beyazıt'taki Mahmudiye Rüşdiyesi ve idadide okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiye'ye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfında iken ağzından kan gelince, yani verem belirtisi üzerine Hüseyin Rahmi öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre, Adliye Nezareti Ceza Kalemi'nde memur, Ticaret Mahkemesi'nde azâ mülazımı olarak çalıştı. Hayatını kalemiyle kazanmaya karar verince 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Sonra, *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde 37 sayı süren *Boşboğaz ve Güllâbi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Zaman*, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde neşretti. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 5. ve 6. dönem Kütahya milletvekili olarak katıldı (1936-1943). Ömrünün son yıllarını, 1924'te Heybeliada'da yaptırdığı evde geçirdi. 1944'te yaşama veda etti. Heybeliada'daki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi. Hüseyin Rahmi'nin Heybeliada'daki evi müze olarak düzenlenmiştir.

prof. dr. emine gürsoy naskali

1973 yılında Oxford Üniversitesi (St. Anne's College) Şarkiyat bölümünden mezun oldu. Doktorasını Türk Dili alanında (Sinan Paşa'nın Tezkiertü'l-Evliyası) İstanbul Üniversitesi'nde yaptı. 1977-1984 yıllarında Helsinki Üniversitesi Asya ve Afrika bölümünde, 1987-1989 yıllarında Oxford Üniversitesinde ders verdi. 1984-2016 yılları arasında Marmara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde öğretim üyesi oldu, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü müdürlüğü, Fen Edebiyat Fakültesi dekanlığı gibi idari görevlerde bulundu. Türk Dili, Osmanlıca, Orta Asya Türk lehçeleri ve edebiyatı, destanlar, Kafkaslar, Sibirya, kültür tarihi, yakın dönem siyasi tarih üzerine birçok yayını bulunmaktadır. Uygurca, Osmanlıca, Altayca, Kırgızca, Türkmence, Kumukça metinler neşrertmiş, Altayca-Türkçe ve Hakasça-Türkçe sözlüklerini hazırlamıştır. Yassıada Zabıtlarını yayınlamıştır. Yakın dönem tarihimizle ilgili *Celal Bayar Arşivinden Serbest Fırka Anıları* ve *Cumhuriyet Tarihi Soyadı Hikayeleri* vb kitapları vardır. Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi'nin sahibidir. Tütün, Tuz, Saç, Ayakkabı, Hapishane, Defin, Veda, Av ve Avcılık, Ekmek, Öksüzler ve Yetimler, Stalin ve Türk Dünyası, Çoban, Zeytin, Çerez, Hutbe, Kasap, Ağıt, Temizlik, Geyik, Korku, Yılan, Kuş, Balık, Hediye, Beden, Lanet, Yalan, Hakaret, Yemin, Ağlamak, Küslük, Kahve, Deve, Avare, Yorgan, Nuh, Argo, Arı ve Bal, Mum, Meyve, At ve Atçılık, Gizli Diller ve Şifreler, Taş, Kuş Dili vb. başlıklarla kültür bir ikimimizi derleyen uzun soluklu bir dizinin editörüdür.

içindekiler

sunuş: hüseyin rahmi gürpınar (1864-1944) /
emine gürsoy naskali *9*

kesik baş

bir-yirmi altı *17-162*
bitirirken *192*

utanmaz adam

bir-altmış *197-573*

ekler

hüseyin rahmi gürpınar eserleri *589*
hüseyin rahmi gürpınar hakkında yapılmış
çalışmalar / kaynaklar *592*

Emine Gürsoy Nosholi
Sunuş: Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Hüseyin Rahmi Gürpınar; Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır. Yazarlığa 1884'te *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan "Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti" ve hemen ardından "İstanbul'da Bir Frenk" hikâyesiyle adım atar. İlk romanı *Şık*'ı (*Ayna*) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat*'e gönderir. Ertesi gün romanın gazetede tefrika edileceği ve Ahmet Mithat'ın kendisini matbaaya çağırdığı haberi gelir. Hüseyin Rahmi, Ahmet Mithat ile karşılaşmasını şöyle anlatır: "Hazretin huzuruna büyük bir helecanla çıktım. Gür kaşlı, kara sakallı, iri yarı, heybetli bir zat... Beni görünce ilk sorusu şu oldu:

'Kimsin sen çocuğum?'

'*Şık* yazarı Hüseyin Rahmi.'

Korktuğuma uğradım. Efendi'nin yüzünde derhal bir güvensizlik gülümsemesi belirdi. [...] Bana pek alaycı gelen bir sesle:

'Oğlum, senin ağzın daha süt kokuyor. Bu roman usta işi. Senin ne kalemin ne yazı gücün ne deneyimin ne de görgün henüz bunu yazmaya yeterli değil. Bu gerçek gö-

rünüyor. Sen böyle bir şey tasvirine özenebilirsin, ama tek başına başaramazsın. Sana bir yardım eden var. Baban mıdır, ağabeyin midir, arkadaşın mıdır, o kimdir? Söyle..'

[...] Koca Ahmet Mithat Efendi'nin bu suçlaması karşısında küçüldüm, büzüldüm, hiçbir söz bulamadım. Sonunda gözlerimden dökülen iki damla, hüzünlü bir yanıt yerine geçti. Bu saf, masumca ağlayışım Efendi'ye dokundu, hemen:

'Ağlama... Ağlama, inandım... dedi.'[1]

Böylece Hüseyin Rahmi, edebiyat dünyasına Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle girmiş olur. Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi'yi kızıyla evlendirmeyi düşünecek kadar beğenmekte ve sevmektedir. Hüseyin Rahmi bu evlenme teklifini nazikçe reddeder ve ömrü boyunca hiç evlenmez.

İlk romanın bu kadar büyük bir ün kazanmasına Hüseyin Rahmi de hayret eder. Ahmet Mithat bu ünün sebebini şöyle açıklar: "Oğlum, senin kafandan daha çok şeyler doğacak gibi görünüyor. Eserinin en büyük erdemi, okuyanları kahkahalarla güldürmesidir."[2]

Romanlarındaki Karakterler ve Konular

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzik severler, ressamlar, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, içgüveyiler, dullar,

1. *Şık* romanının ikinci baskısının (1920) girişinden alıntı (Kemal Bek'in *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Billur Kalp*, Özgür Yayınları, İstanbul 2005'e yazdığı önsözden aktarılmıştır.)

2. Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı önsözden aktarılmıştır.

gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb.

Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir. Romanlarının konuları şöyle sınıflandırılabilir:[3]

1. Türk toplumunun geleneklerine tezat teşkil ettiği için gülünç durumlara düşen, alafranga, züppe ve dejenere tiplere yer veren eserler: *Şık, Mürebbiye, Metres, Şıpsevdi, Tutuşmuş Gönüller, Gönül Bir Değirmendir Sevda Öğütür, Dirilen İskelet, Kaderin Cilvesi, Can Pazarı.*
2. Himayeden mahrum, zavallı, aciz kimseleri, sorunlarını ve düştükleri kötü durumları ele alan eserler: *İffet, Nimetşinas, Hakka Sığındık, Billur Kalp.*
3. Batıl şeylere inanan ve birtakım fantastik unsurların etkisinde kalan tipleri konu edinen eserler: *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Cadı, Efsuncu Baba, Muhabbet Tılsımı, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi.*
4. Karıkoca geçimsizliklerini ve bunların zeminini hazırlayan çeşitli faktörleri işleyen eserler: *Mutallaka, Tebessüm-i Elem.*
5. Kadının veya erkeğin isteğine aykırı olarak yapılan evlilikleri ve bunların olumsuz neticelerini konu alan eserler: *Muadele-i Sevda, Tesadüf, Sevda Peşinde, Son Arzu.*

3. Bkz. Önder Göçgün, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No. 722, Kültür Eserleri Dizisi No. 63, Ankara, 1987.

6. Yaşlı erkeklerle evlendirilen genç kızların fizyolojik ve ruhsal çırpınmalarını, ev içindeki veya dışındaki kendi yaşıtları delikanlılarla gayrimeşru münasebetlerini, türlü maceralarını ve neticede tam anlamıyla ahlaki düşüşlerini sergileyen eserler: *Toraman, Cehennemlik, Dünyanın Mihveri Kadın Mı, Para mı?, Namuslu Kokotlar.*
7. Toplumu temelinden sarsan sosyal meselelerin en mühimlerinden birini teşkil eden fuhuşu, realist ölçüler içerisinde gözler önüne seren eserler: *Hayattan Sayfalar, Kokotlar Mektebi.*
8. Felsefeyi hareket noktası kabul ederek, dünya ve ahiretle ilgili çeşitli hadiselerle uğraşan filozof tavırlı kimseleri, onların fikir ve ruh yapılarını, anlayışlarını, davranış özelliklerini, eğilimlerini ve ideallerini ele alan eserler: *Deli Filozof, İnsanlar Önce Maymun muydu?*
9. Ruhsal bakımdan hasta tipleri ve onların toplum içersindeki son derece olumsuz, zararlı hareketlerini bir psikolog titizliğiyle tahlil ve tenkit eden eserler: *Ben Deli miyim?, Utanmaz Adam.*
10. İlerlemiş yaşlarına rağmen, hâlâ olgunlaşmamış ve kendilerini sadece cinsel içgüdülerine teslim etmiş tipleri, yer yer hicvederek ele alan eserler: *Evlere Şenlik Kaynanam Nasıl Kudurdu?*
11. Tehditle para sızdırmak amacıyla kaçırılan insanları ve onlara türlü eziyetler çektiren eşkiyayı konu alan eserler: *Eşkiya İninde.*
12. Baştan sona polisiye bir nitelik taşıyan, gerilimi yüksek eserler: *Kesik Baş.*
13. Ruhçuluk ve bu nedenle ruhçuluğa inanan kimselerin geçirdikleri sarsıntıları konu alan eserler: *Ölüler Yaşıyor mu?*
14. Çeşitli psikolojik zikzaklar çizerek, çareyi canlarına kıymakta bulan ve neticede intihar manyasına tutulan zavallıları ve onların bu hallerini tasvire yönelik eserler: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Hüseyin Rahmi'nin romanları sürükleyicidir, okuru son noktaya kadar merak içinde tutar. Romanları ve hikâyeleri önce gazete tefrikası olarak yayımlanmış, sonradan kitap olarak basılmıştır. Eserlerinin kitap olarak basım tarihi, bazen kaleme alınış tarihinden epey sonradır, hatta bazı yazıları ölümünden sonra kitap olarak basılmıştır. 1960 sonrasında roman ve hikâyelerinin sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır. Hüseyin Rahmi; seçtiği konular, akıcı üslubu, kıvrak Türkçesi, mizahi yaklaşımı, gerçekçiliği dolayısıyla ilgiyle takip edilen, çok okunan ve sevilen bir yazar olmuş ve pek çok eser vermiştir.

*kesik baş**

* *Kesik Baş*, Heybeliada'da kaleme alınmış ve 1921'de tamamlanmıştır. Hüseyin Rahmi'nin hemen hemen bütün eserleri ilk önce gazetelerde tefrika edilmiştir. Bir yazar olduğu kadar gazeteci ve tefrikacıdır Hüseyin Rahmi. *Kesik Baş* da 1921'de *İkdam* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1942'de kitap olarak basılmıştır.

Bir

Herkes satmakla, kırdırmakla, Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'ninkini Ali'ye giydirmekle meşgul. Lâkin artık satacak şey, kırdıracak kâğıt, kolaylıkla külah giyecek insan da kalmadı. Çok adam elleri böğründe bir memuriyet arıyor. Memuriyettekiler aylıksızlıktan müebbet oruca idman etmekle beraber, başka işler bulmak için dolaşıyorlar. Herkes bir lokma ekmeğin peşinde. Evvelden para arslanın ağzında idi. Şimdi nerede olduğu malum değil. Galiba akıllı arslanlar vaktiyle onu yuttular. Vücutlarının en derinlerine indirdiler. Sui hazme[1] uğrayacaklar sandık amma boş lakırdı, bir şey olmuyorlar. İş tamam para yutma tasımında, arslan olabilmekte.

Birçok şeyler var ki manalarındaki eski şiddeti, kuvveti kaybettiler. Mesela yağlı fesle, yamalı potinle, pejmürde kıyafetle gezmek hiç ayıp değil. Ödünç para alıp tediye etmemek,[2] borç yığılınca bakkalı, kasabı değiştirmek, maişet icabı şöyle böyle yalan söylemek, hatta masumane ufak tefek hırsızlıklar yapmak affı umumiye[3] mazhar teklifsizliklerden sayılıyor. Çünkü başka türlü yaşamak kabil değil. Kim kimi aldatabilirse. Altta kalanın canı çıksın.

Bazı hükemanın kavlince ahlak; maişete, daha açık tabiriyle yiyeceğe, içeceğe tabi imiş. İnsaf ediniz, bu kadar

1. Sui hazm: Sindirim bozukluğu.
2. Tediye etmek: Ödemek.
3. Affı umumiye: Genel af.

karışık, bozuk yiyecek ve içecekler içinde halis tabiatlı katmak mümkün mü? İnsan bir defa kazıklanır, iki defa aldanır fakat üçüncüsünde, dördüncüsünde kendi de başkalarını dolaba getirmezse öyle bir muhitin ahengi, daha doğrusu ahenksizliği içinde bunalır, yaşayamaz. Ahlaksızlık da mide fesadı gibidir. Bir kere bozuldu mu artık düzelmez.

Nafiz Efendi, zavallı adam, zamanın zarureti içinde cayır cayır kavrulanlardan biridir. Evvelden masrafını iradına uydurmuş beyler gibi geçiniyordu. Şimdi her şeyden sarfınazar akşamları en mübrem[4] ihtiyaçtan sayılan üç okka ekmek parası belini küttedek kırıyordu. Şairin dediği gibi, "Viran olası hanede evlâdü iyal[5] var"dı. Her akşam bulup buluşturup götürmeli.

Zaruret ağır ağır sıkışan bir cendere gibi her gün bir parça daha işkencesini arttırıyor, kendilerinden daha ziyade tahammül, metanet istiyordu.

Nafiz Efendi, bütün bu sıkıntılara yalnız bir şey ile mukavemet edebiliyordu. İşretle. Her akşam Langa'nın havuzlusunda ihtiyaç elemlerini birkaç kadehin, para bulabildiği zamanlar birkaç şişenin içinde boğuyor, evine o duvar senin, bu duvar benim şarkı söyleyerek geliyordu.

Bu hoppaca betmestlik[6] onun sinniyle[7] hiç mütenasip değildi. Yaş kırk beşi geçmiş; saça sakala kır serpmiş, hayatın kayınpederlik, büyükbabalık mevsimine gelmişti. Bu işret[8] iptilâsından dolayı son zamanlarda kayınvalidesi Refia Hanım'la geçimsizlikleri pek arttı. Kadın, rast geldiği eşine dostuna derdini yanıyordu:

"Hanım hanım, bizim zirzop damat evlere şenlik yaşlandıkça azıyor, hoppalaşıyor. Artık ondan bize hayır kalmadı. Kırkından sonra azanı teneşir paklar" mukad-

4. Mübrem: Vazgeçilmez.
5. İyal: Eş.
6. Betmestlik: Fena sarhoşluk.
7. Sin: Yaş.
8. İşret: Eğlence.

demesiyle söze girişiyor, anlatıyor ağlıyor, ağlıyor anlatıyordu.

Evet, damadının adını zirzop koymuştu. O şimdi mahallede Nafiz isminden ziyade kaynanasının kendine hediye ettiği bu müstehzi mahlasıyla anılıyordu.

Nafiz Efendi birkaç gün keyif çatacak para bulamadı. İki üç akşam meyhaneciyi astı. Artık bu ispirto ticaretgâhları arasından geçemiyordu. Krediyi düzelterek kafayı tütsüleyebilmek için birkaç kuruşa ihtiyaç vardı. Bu parayı bulmak, müşkülün de fevkinde idi. Düşündü, taşındı, kayınvalidesinin üç dört yüz kuruşluk Eytam ve Eramil aylık koçanını aşırmayı kurdu. O evde yokken dolabına anahtar uydurdu. Meramına erdi. Fakat kadın hakikati duyunca bir kızılca kıyamettir kopacak, yalnız ev değil, belki bütün mahalle yerinden kalkıp oturacaktı.

Nafiz Efendi bu cihan kaygısını zihninde öldürecek iksiri çeksin de, isterse kürreiarz mahrekini şaşırsın; umurunda değildi. Koçanı bir sarrafa kırdırdı. O akşam, havuzlunun bir köşesine kuruldu. Önüne mezeleri dizdirdi. Kadehleri birbiri arkasına yuvarladıkça bu felaket, bu zaruret âleminin beynini kemiren endişeleri hafifliyor, dünyanın her bakışta yürek yakan manzaraları değişiyor, şimdiye kadar seçemediği gayri memul[9] cihetlerden ümit tebessümleri bile beliriyordu.

Bu ateş gibi mayii içtikçe dimağını saran şey neşe miydi? Ne idi? Güya birkaç gündür kendinde değilmiş de şimdi kadehleri midesine döktükçe ağır ağır kendini buluyor gibiydi. O kendini böyle bulmaya uğraşırken etraftan gelen seslerin perdeleri yükseliyor, bahisler tuhaflaşıyor, kahkahalar artıyor, güya hep ötekiler kendilerini kaybediyorlardı.

Bir aralık yanı başında cereyan eden bahse kulak verdi. Birkaç genç şöyle konuşuyorlardı:

---

9. Gayrı memul: Akla gelmeyen, umulmayan.

"Bu aralık bütün zamane ukalâsı, ruhlarla meşgul. Dirileri düşünen yok."

"Onun sebebi var."

"Nedir?"

"Amerikalı meşhur muhteri[10] Edison, ruhlarla muhabere imkânını verecek bir alet icadıyla uğraşıyor da onun için."

"Laf."

"Laf maf. Edison gibi şöhreti yüksek bir muhteri ortaya böyle bir söz fırlatırsa; bu, hakikate ne kadar aykırı duran bir keyfiyet olsa yine kayıtsızca karşılanamaz. Herkese bir türlü lakırdı söyletir. İşte ruhlarla zaten muhaberede bulunduklarını iddia eden birçok şarlatanların yüzlerini güldürecek bir haber."

"Evet. Ona tatbik edilecek bir aletin ihtiramdan evvel ruhun ne olduğunu katiyen tayin etmek lazım gelir. Dinsizler için ruh yoktur. Büsbütün manasız bir kelimedir. Dindarlar için ise ruh, Allah'ın en büyük esrarıyla muhat[11] ve bazı mutasavvıflarca Zatullah ile alakadar gayri cismanî lâtif bir şeydir. Binaenaleyh Edison gibi âlimlerin, ruhu makine başına çağırıp söyletebilmeleri için onun bu iki telkinin haricinde üçüncü mahiyetini ispat eylemeleri icap eder. Ruh, dünyevî dilini cesedinde bırakıp gidiyor. Onun manevî lisanını ise hiçbir makine söyletemez. Çünkü sonra dünyanın altı üstüne gelir. İşit de böyle şeylere inanma, sırrullah olan ruh dünya âlimlerinin laboratuvarlarında fizik havanlarına, şişelere, kimya enbubelerine,[12] inbiklerine giremez. Girdi derlerse, inan ki bu şeytandır."

Sarhoşlar hep bir ağızdan gülüştüler. Sonra içlerinden biri dedi ki:

---

10. Muhteri: İcat eden.
11. Muhat: Sarılmış, çevrilmiş.
12. Enbube: Tüp.

"Canım, Edison'un ihtira[13] ile uğraştığını ilan ettiği bu son ruhlarla muhabere makinasının içinde ne cin var, ne şeytan, ne mübalağa, ne de yalan. İşin aslını bilmiyorlar, hakikatin kimse farkında değil."

"Sen farkında mısın?"

"Hay hay."

"Nasıl farkında oldun?"

"Adam bunu anlamak için biraz zekâ, biraz mülahaza[14] kifayet eder."

"Yeni dünyadan eskilerine yayılan bu mesele her tarafta çalkandı. Âlim, cahil binlerce kafa bununla meşgul oldu. Bunu kimse bir sağlam kaba aktaramadı. Bu kadar mütefekkirlerin içinde senin kadar bir zekisi, mülahazalısı bulunamamış olduğuna taaccüp olunur. Keşfettiğin hakikati söyle de şu meyhane köşesinde dehânı el çırparak alkışlayalım."

"Efendim, bilmem bilir misiniz? Edison sağırdır. Sesi büyüten aletle konuşuyor. Dinler ile olan bu mükâleme usulünü ölülere de tatbik etmek istedi. Mesele bundan ibaret. Şimdi işi çaktınız mı?"

Bir kahkaha tufanı daha koptu. Bu akşamcılar mangası içinde miskin mistik suratlı birisi bu kahkahalara iştirakten muhteriz görünerek dedi ki:

"Gülmeyiniz! Ruhlar ile eğlenilmez. Hem bu, böyle meyhane âleminde münakaşa edilecek bir bahis değildir. Başka şey konuşalım. Eğlenceli laf mı yok!"

Birkaçı birden:

"O oo... Demek ruhlardan senin ağzın yanık, onlardan bahse korkuyorsun..."

"Evet. Ne zannettiniz? En imansızları düşündürecek garabette birkaç vaka bilirim."

"Bu garip vakalardan birisini anlat da biz de irşad olunalım."

---

13. İhtira: Türetme.

14. Mülahaza: Düşünce.

"Küçükken tebdili hava için ailece Kurtköyü'ne gitmiştik. Orada bir cinayet oldu. Katil bir türlü keşfedilemiyordu. Nihayet maktul bir gece zevcesinin rüyasına girerek caniyi ismiyle, resmiyle olduğu gibi haber verdi. Kadının ihbarı üzerine zabıta herifi yakaladı."

Bir sağanaklı gülüşme daha koptu:

"O... o... oo... Doğrusu dumanı üstünde pek taze bir vaka. Necib'in çocukluk zamanında, yani bundan en az yirmi beş sene evvel olmuş bir cinayet. Haydi oradan işine be! Zabıta rüya üzerine insan tevkif etmez" itirazları boşandı.

Nafiz Efendi mütehassirane[15] çektiği kadehlerin verdiği tatlı bir baş dönmesi arasında bu ruh bahsini dinliyordu. Onun dünyaya, ahrete, ruha, cesede dair pek derin malumatı yoktu. Vaktiyle mahalle mektebinde tecvit,[16] mızraklı ilmihal[17] ve sonra da rüştiyede emsiyle bina[18] filan okumuştu. Fen, felsefe namıyla bazı beşerî malumat olduğunu işitirdi amma bunların itikat bozan, binaenaleyh ahiret için pek muzur şeyler olduklarını vaizlerden çok defa dinlemişti. Dinî avamire[19] inanmayı ve öte tarafını karıştırmamayı kendi için en büyük bir vazife bilirdi. Onun zannınca ruh, insanın ten kafesinde kuş gibi tüneyen ve vefatında uçan bir şeydi. Yanı başındaki mangadan dinlediği ruh bahsinde yalnız Kurtköyü vakası, sarhoş dimağında derin bir tesir yaptı. Demek bazı cinayetlerde ruh dünyaya inip katili ihbar edebiliyordu.

---

15. Mütehassirane: Özlemle.
16. Tecvit: Seslerin uzunluğu ve kısalığına göre okuma.
17. İlmihal: İslam dininin kurallarını öğretmek için yazılmış kitap.
18. Bina: İnşaat.
19. Avamir: Emirler.

İki

Akşamcıların çoğu kafaları tuttular. Kapanma zamanı gelen meyhane ağır ağır boşalıyordu. Lambalar kısıldı. Bir iki ufak tefek hırıltı oldu. Şimdiki mundar rakıların sarhoşluğu da berbat oluyor. İçenleri kudurtuyor. Eski zamanda meyhanelerden olgun çıkanlar kol kola girerler, birkaç adımda bir yol ortasında oturarak mestane telaffuzlarla, birbirlerine şiddetli muhabbet ve samimiyet beyan ederler, her köşe başında sarmaşırlar, öpüşürlerdi. Zamane içkilerinin bedmestleri[20] ise sille tokatla görüşüyorlar, kama, revolver çekiyorlar, birbirlerinin ceplerini tarıyorlar, cüzdanlarını aşırıyorlar.

Nafiz Efendi bu mütehassiriyle[21] dudak dudağa çok öpüştü. Bulut gibi oldu. Fakat onun vuslatına bir türlü doyamıyordu. Bu usturadan keskin rakı ile keyfini biledi, biledi. Bu meyhane köşesini terk etmek istemeyerek neşesini kendi tasavvurunun[22] son kertesine kadar sağlamak için geceyi orada geçirmek arzusuna düştü. Lâkin meyhane nizamnamesinin son bendi mucibince her koltuğunda bir garsonun tantanalı teşyiiyle kapı dışarıya azad edildi. Ayakta duracak hali yoktu. Sarhoş, omuzu ile havayı yarmak ister gibi yengeçvari yampiri, kendini sokağa verdi. Hemen hemen yere kapanacak gibi sağanaklı bir yalpa ile karşıki piyade kaldırımını tuttu. Hava sakindi amma onun kafasından en muzır, zehirler ile mağşuş bir içkinin fırtınası kopuyordu. Langa'dan, semti olan Tavşantaşı'na kadar o duvar senin bu duvar benim böyle, yalpa vurarak gidecekti.

Üçüncü yalpada belini bir duvara verdi. Düşündü. Muhterem kaynanası dolaptan aylık koçanının sır olduğunu anlayınca hırsızı tayinde hiç güçlük çekmeyecekti. Zirzop damat bu lâtifeyi ona birkaç defa daha yapmıştı.

---

20. Bedmest: Sarhoş.
21. Mütehassir: Hasrette kaldığı.
22. Tasavvur: Düşünce.

Kaynanası, karısı, baldızı üçü ittifak ederlerse[23] zirzopu eşek sudan gelinceye kadar döverlerdi. Bu küçük ve yumuşak ellerin paparasını o, dört beş defa doya doya yemişti. Tadı damağında idi. Üç kadın arasında dayak için ittifak hasıl olmazsa kaynanası bir iki defa ayılır bayılır, bununla mesele geçiştirilmiş olurdu. Bu üçlü ittifakı[24] bozabilmek için bir menfaat göstererek müttefiklerden[25] hiç olmazsa birisini ayırmak lazımdı. Çünkü damat ne kadar sarhoş olsa, iki kadınla başa çıkabilirdi. Bu ince siyasetle bazen dayaktan kurtulurdu.

Sokakta sıra ile dizilmiş meyveciler sebzeciler gördü. Büyük bir küfenin içine kule gibi istif edilmiş iri iri lahanalar dikkat nazarını çekti. Çünkü kayınvalidesi zeytinyağlı lahana dolmasını çok severdi. Bir yalancı dolma ile kocakarıya koçanın acısını unutturmak kabil[26] olabileceğini düşündü. Okkası on ikişerden dört buçuk okkalık koskoca bir baş lahana aldı. Tam elli dört kuruş verdi. Birkaç onlukla bir yüzlüğü de farkında olmayarak yere düşürdü. Şimdi bu lahanayı, kocakarının öfkesindeki şiddeti almak için, yanaşan vapurla iskele arasına konulan bir balon gibi kullanacaktı; fakat meret ne kucağa sığıyordu, ne koltuğa. Kendini zor götüren zirzop, bu iri lahana kellesini nasıl taşıyacaktı?

Orsa boca, düşe kalka, lahanaya söve saya yine kendini yola verdi. Kestirme gitmek için yangın yerlerine vurdu. Buralarda sokak gibi iki taraf duvarları olmadığından sarhoşun yalpa sahası açıldıkça açıldı. Havasını bulunca pupasına gidiyor. Bazen toprak kümeleri, taş yığınları arasında kayboluyor. Yerlere kapanıyor. Bir müddet istirahatten sonra yine kalkıyor. Bazen arızalı zeminlerde elinden lahanayı kaçırıyor. Salibiye fasilesinden, kürreiarz

23. İttifak etmek: Uyuşmak, anlaşmak.
24. İttifak: Anlaşma.
25. Mütteifik: Anlaşmış taraflar.
26. Kabil: Mümkün.

şeklinde nema bulmuş bu yuvarlak sebze bir maniaya[27] tesadüf edinceye[28] kadar yokuş aşağı, lastik top gibi koşuyor. Biçare zirzop, elinden mahpusunu kaçırmış bir jandarma telaşıyla firarinin arkasından saldırıyor. O da yere düşüp birkaç taklak atarak yuvar yuvar yuvarlanmadıkça bu yaramaz lahanaya yetişemiyor. Fakat küfürlerin binini bir paraya salıveriyor. Tediben[29] firariye yumruklar indire indire şöyle bağırıyor:

"Vay anasını avradını, silsilesini bellediğimin, kaynanamın lahanası... Yumurcak oğlu yumurcak, seni yetiştiren bostanın toprağına. Bahçıvanın eline ayağına, beş de parmağına..."

Zirzop, o civarın maruf[30] sarhoşlarındandı. Ağzından böyle ispirto edebiyatı saçılmaya başlayınca arkasına bir iki derken bir düzine kadar çocuk takıldı. Refia Hanım'ın damadı neşeyi taşırdığı zamanlarda ekseriya evine kadar böyle alayla giderdi.

Çocuklar:

"Ulan bak, ulan bak zirzop lahanayı dövüyor."

"O, geçen günü ayağını vurmuş olduğu için potinle kavga ediyordu."

"Sen onun İstanbul Ağa Çeşmesi'ne sövdüğünü işitmedin mi? Atıyor kantarlıyı."

"Ne diyor be?"

"Behey utanmaz çeşme. Senelerden beri akmadığın halde ne yüzle gelenden geçenden, baninin namına Fatiha, dua dilenirsin? Sonra ne ana bırakıyor, ne avrat."

"O ne tuhaf adamdır be, haydi kızdıralım."

Çocuklar hep bir ağızdan:

"Matiz, olmuş zirzop, matiz olmuş zirzop."

Sarhoş, onlara çarpık ağzıyla haykırıyordu:

---

27. Mania: Engel.
28. Tesadüf etmek: Rastlamak.
29. Tediben: Ders vermek amacıyla.
30. Maruf: Meşhur.

"Sizi gidi yedi silsilesini, ceddini, ceddesini, köpeğini, kedisini, beygirini, kısrağını, ineğini, davarını suladığımın veletleri. Ulan sizin gibi iki velet de benim var. Büyük analarına yani mingayrihaddin bendenizin kaynanama (elindeki lahanayı göstererek) işte bunun sahibe-i muhteremesine,[31] cici anne derler. Tabiatsızlar. Baza sorarım ulan eşşşek oğlu eşşekler. Bu kocakarının neresi cici? Boyalı saçları mı? Çökük avurtları mı? Koca burnu mu? Bu kakanın kakası be! Allah belanızı versin. Sizin de öyle cici anneniz var mı? Çok söyleniyor mu? Huysuz mu? Onu ya kocaya vermeli, ya ona bir düzüye lahana yedirmeli. Yalancı dolmasını, kapuskasını, çorbasını, turşusunu... Vira yedirmeli. Çünkü lahana insanın yelini alır. Kocakarıların meraklarını dağıtır."

Üç

Akşamın alacakaranlığı basıyordu. Çocuklar onu, o çocukları kızdıra kızdıra, terbiyeden dışarı alaylar, yuhalar, haykırışmalar içinde Nafiz Efendi dalgalı bir denize benzeyen viranelerin tepecikleri arasından bata çıka gidiyordu. Birdenbire sarhoşun sesi kesiliverdi. Eğlencelerini kaybeden çocuklar şaşırdılar. Sağa sola, öne baktılar. Zirzop meydanda yoktu. Koltuğunda bir baş lahanasıyla koskoca adam bir anda nasıl yok olabilir? Refia Hanım'ın damadı kırklara karışacak[32] kadar herhalde huddam[33] ehlinden olamazdı.

Çocuklar büyük bir merakla taş yığınlarının etrafını, tepelerin arasını aramaya başladılar. Tuhaf şey, zirzoptan eser göremiyorlardı. Bu mahirane saklambaç oyunuyla acaba onları hayrete mi düşürmek istiyordu? Haşarılar viranenin bütün deliklerini, kovuklarını karıştırarak bağırıyorlardı:

31. Sahibe-i muhtereme: Muhterem sahibi.
32. Kırklara karışmak: Ortalarda görünmez olmak.
33. Huddam: Cinleri hizmetkâr yapan.

"Zirzop, nerede isen ses ver!"

Bu suale derinden derine bir cevap geldi:

"Köpeğini, kedisini suladığımın piçleri, buradayım."

Çocuğun biri:

"Ulan... Ulan... Burada bir kuyu var. Geçen günü kucağında çocuğuyla beraber bir kadın düştüydü."

Yaramazlar kuyunun başına üşüştüler. Soruyorlardı:

"Zirzop orada mısın?"

Derinden derine:

"Buradayım dedim a... Beygirini kısrağını suladığım hanım evlâtları..."

"Ta dipte misin?"

"Hayır, orta katta muallakta duruyorum. Ne beyinsiz yumurcaklar bunlar! İnsan kuyuya düşünce neresinde durur ulan?"

"Nasıl düştün oraya be?"

"Birdenbire kendini aşağıya salıver de bak nasıl düştüğünü anlarsın."

"Rahat mı orası?"

"Hay babanın şarap çanağına... Ulan kuyu dibi rahat olur mu? Of... Aman, kazıklamasına bir oturuş oturdum ki sormayınız halimi. Bereket versin ki kaynanacığımın lahanası minder gibi altıma tesadüf etti de... Maahaza... Ve binaenaleyh omurgam, bodoslamalarım hurduhaş oldu... İskarmozlarımdan[34] hayır kalmadı... Babafingom[35] çarpıldı..."

Sarhoş, yerin dibinde derinden derine böyle saçma sapan söylenirken, çocuklar kuyuya adam düştüğünü etrafa ilana başladılar.

Nafiz Efendi birkaç kulaçlık üstüvane[36] çukurdan mestane[37] atıp tutmasında devamla:

---

34. İskarmoz: *Argo* kemik.
35. Babafingo: Yelkenli direğinin en tepesi.
36. Üstüvane: Silindir.
37. Mestane: Sarhoş gibi.

"Bunlar kuyu değil... Şehremanetinin[38] ebna-yı sebil[39] için kurulmuş kapanları... Haydi ben sarhoşum, bastığım yeri bilmedim düştüm. Ya benden evvel buralara kaç ayık adam yuvarlandı? Vay ineğini davarını suladıklarım... Sıhhiye[40] İdaresi hummadan,[41] veremden daha bilmem nelerden ölenleri bir bir yazıyor da kuyularda telef olanları neden vefeyat[42] cetveline ithal etmiyor? Yoksa bunu ölümden saymıyorlar mı? Kuyulara hangi idare karışıyor? İstanbul'un bağrı milyonlarca kuyularla delik deşik fakat yine her taraf Kerbela gibi susuzluktan yanıyor. İşte benim düştüğüm bu kuyu da kuru. Sulu olaydı boğuldum gittiydi. Cenabıhak, kaynanamın lahanasını cankurtaran simidine tahvil ederse[43] o başka. Bazıları cılk çıkmakla beraber yumurtalara can veren Tanrım nelere kadir değildir. Maahaza bugün şehremanetine para vermek, yumurtaları canlandırmaktan ziyade halikâne bir kudrete tevakkuf eder. Ulan... O ne be? Burada bir lahana daha var... Kaynanamın taliine[44] bakınız... Ne kadar açıktır. Beni bu kuyunun dibine onun kısmeti çekti. Şimdi bu lahanalardan birinin dolmasını yaparsak ötekinin de turşusunu kurarız. Sirke, kırmızıbiber, sarımsak... Ohhh... Mezesi hoş kaçar... Fakat bu ikinci lahana taş gibi sıkı... Benden evvel buraya bir sebzevatçı beygiri mi düştü acaba? Lâkin tuhaf şey: Kuyuda bulduğum lahanayı beze sarmışlar. Muntazam bir çıkın yapmışlar. Bak bunun tutacak düğüm yeri var. Ya tevekkeli değil, bunun düğümünden tutarsak bir yere kaçamaz. Benim lahana haşarı çıktı. Tutamağı da yok. Kaç defa ferre firaren babını çekti.

---

38. Şehremaneti: Osmanlı döneminde şehrin temizliği ile ilgilenen belediye dairesi.
39. Ebna-yı sebil: Sebilin çocukları.
40. Sıhhiye: Sağlık işleri.
41. Humma: Ateşli hastalık.
42. Vefayat: Ölümler.
43. Tahvil etmek: Dönüştürmek.
44. Talii: Talih.

Kaynanama benziyor. Cadı ihtiyardır amma cıva gibidir. Bir yerde rahat duramaz. Pencereden kapıya, kapıdan cumbaya, cumbadan bahçeye koşar durur. Komşularda ne olup bitiyor, mutlaka hepsini anlamalı. İki bunağı mahalleye fahri vekayi kâtibesi nasbetmişler.[45] Komşulardan hangisinin erkek kedisi hangisinin dişisini ayartmış, buraya kadar mahalle vukuat-ı mazbutudur.[46]"

Zirzopun düştüğü kuyu, su kısmı yukarıdan yuvarlanan taşlar ve dökülen süprüntüler ile dolmuş ve hemen iki kulaçtan ibaret derinliği kalmış kuru bir çukurdu. Buraya düşerken sarhoşları sıyanet eden[47] bir maneviyetin vücuduna insanı inandıracak bir hüsnü tesadüfle Nafiz Efendi'ye başının ve ellerinin birkaç yeri hafifçe berelenip kanamaktan başka bir şey olmamıştı.

Çocukların kuyuya adam düştüğünü ilanen bağrışmaları üzerine birkaç kişi toplandı. Bu gibi vukuatta yardımcıdan ziyade seyirciler birikir. İşsiz güçsüz kimseler için bu duhuliyesiz[48] bedava temaşalar ne kadar tatlıdır. Böyle seyirlere yalnız avareler değil, pek çok ciddi kimseler de dalarak işlerinden olurlar, türlü zararlara uğrarlar.

Şimdi kuyu başındakiler yukarıdan sesleniyorlar, sarhoş aşağıdan boğuk boğuk, tuhaf tuhaf cevaplar veriyor, bir kahkahadır gidiyor. Binaenaleyh birikenlerin adedi gittikçe artıyordu. Bir ip bulduarak kuyuya uzattılar. Bunu sıkıca beline bağlamasını sarhoşa teklif ettiler. Fakat aşağıdan cevabı ret geldi. Zirzop karanlık makberinden:[49]

"Hoş geldi bana bu kuyunun âb u havası" mısraını gazel gibi okuyarak yukarı çıkmak için türlü türlü mestane istiğnalar[50] gösteriyordu.

---

45. Nasbetmek: Atamak.
46. Vukuat-ı mazbut: Kayda geçirilmiş olaylar.
47. Sıyanet etmek: Korumak.
48. Duhuliyesiz: Giriş ücreti olmadan
49. Makber: Kabir.
50. İstiğna: Nazlanma.

Nihayet iş karakola aksetti. İki polis geldi. Bunlardan biri kuyunun ağzından aşağı haykırarak:

"Ey, hişt bana bak. Yukarı niçin çıkmıyorsun?"

Kuyudan derinden derine cevap:

"Nakliye vasıtası yok da onun için."

Seyircilerde kahkahalar...

"Sana ip atıyorlar. Beline niçin bağlamıyorsun?"

"Allah Allah! Ben sarhoşum sarhoş. Su kovası değilim. İpi bağlayacak sağlam kulpum yok."

"Ya nasıl çıkacaksın?"

"Beni buraya düşüren şeytan elbette çıkarır."

Etraftan kahkahalar, kahkahalar...

Yukarıdan: "Bu kadar kişi seni burada saatlerle bekleyemez. Haydi, çabuk ol..."

Kuyudan: "O kadar kişiyi oraya kim davet etti anacığım? Kuyuya bir sarhoş düşmüş. Bunu görmek için oraya yığılacak ne var? Keyif benim değil mi? Kuyuya düşerim, havuza düşerim, lâğıma düşerim, âleme ne oluyor? Buranın havası bana her suretle iyi geldi. Serin, mahfuz,[51] emniyetli, buraya kolay kolay hırsız gelemez. Tramvay işlemiyor, otomobil geçmiyor... Konferans veren yok, iane[52] toplayan yok... Buradan âlâ yeri nerede bulacağım? Eve gideyim de kaynanamdan dayak mı yiyeyim?"

Kuyu başını ihata eden halkın kahkaha sağanakları gittikçe büyüyor ve bu gülünç muhavere devam ediyordu.

Yukarıdan: "Haydi, sarhoşluğun lüzumu yok..."

Aşağıdan: "Behey adamlar, sarhoşluk lüzum ve iktiza ile değildir. İçtiğim ispirto, hükmünü birkaç saat icra edecek. Sarhoşluğumu piç etmeyiniz. Rakılar ateş pahasına çıktı. Vallah sizden zarar ziyan dâva ederim... Bu kuyunun içi yarım ahret demektir. Kimse karışamaz... Sarhoş lafı dinlemek istemeyen çekilsin oradan. Ben on-

51. Mahfuz: Korunaklı.

52. İane: Yardım.

ların arkasından gitmiyorum. Onlar beni dinlemeye geliyorlar, hem de bedava; kahkahalarla gülüyorlar. Öyle ya, tiyatrolar pahaya çıkalı halk böyle beleşten sokak komedyalarını dört gözle arıyor..."

"Çok söylenme haydi, haydi ipi bağla beline..."

"Ayol ben sarhoşum, siz ayıksınız. Evvela o uzattığınız şey kim bilir hangi çıkrıklı kuyunun çürük ipidir? Saniyen benim gibi sağını solunu kaybetmiş bir sarhoşun bağlayacağı düğüme emniyet edilir mi hiç? Kuyunun yarısına gelince çözülsün, bir daha düşeyim aşağı. Vallahi bu sefer vücudum tek dürbünler gibi biribirinin içine geçer de insan şeklinden çıkarım."

Kahkahaların içinde külhaninin biri arkadaşına:

"Diyojen gibi bir adam... Doğru söylüyor be..."

"Diyojen kim ulan?"

"Bilir miyim ben? Bizim Makridis'in eniştesi."

"Bilmediğin naneyi neye avurduna alıyorsun? Diyojen, eczanelerde[53] satılır bir sudur."

"Neye iyidir o?"

"İskalamentoniye..."

"Açbaşı be... Enayi..."

"Ağabeyim soğukluğa uğradı da, iki şişe Diyojen içti. Belini öyle ısıtabildi..."

Muhatabı, söyleyenin ensesine bir tokat aşk ederek:

"Güm..."

Öbürü silleyi iade ile:

"Pat..."

Kuyunun başında böyle türlü bahisler, latifeler, el şakaları edilirken, içeriden zirzop tuhaf ve arkası gelmez uzun nutkunda coşarak gittikçe viraneyi dolduran dinleyicilerini gülmeden kırıp geçiriyordu.

53. Metinde: Eczahane.

Dört

Sarhoşa yukarıdan meram anlatmanın imkânsızlığı anlaşılınca aşağıya bir adam indirmeye karar verildi. Çünkü gün kararıyordu. Sarhoş ayık her ne olursa olsun, iki üç kulaç yerin altındaki bir kazazede, gecenin türlü tehlikelerine terk edilemezdi. Bir fener buldular. Güçlü kuvvetli birisi aşağıya inmeye razı oldu. Kuyuya evvela yanan feneri sallandırdılar. Sarhoş, aşağıdan:

"Ben fener istemem. Aydınlık istemem. Çünkü ben kör kandilim. Lahanalarımı çalmaya geliyorlar" şikâyetleriyle haykırıyordu. Fakat o adam, mahir bir kuyucu gibi kuyunun örme taşlarına tutuna tutuna indi. İpin ucundan çözdüğü feneri bir kenara koydu. Kuyunun dibinde bir hayli yığın teşkil eden moloz tabakası, zirzopun kemiklerini kırılmak tehlikesinden kurtarmıştı. Onun bağırıp çağırmalarına bakmayarak ipi koltuk altlarından geçirdi, sıkıca biribiri üzerine birkaç düğüm yaptı. Yukarıdan çekmeye başladılar. Sarhoş, vinçe takılmış bir yük gibi döne döne yukarı çıkarken bütün kuvvetiyle yaygarayı basıyordu:

"Lahanalarım... Aman ümmeti Muhammed, lahanalarım... Yarın ahrette on parmağım yakanızda olsun. Lahanalarım..."

Onu kuyudan aldılar fakat oyuncağını tutturan huysuz bir çocuk gibi kopardığı "Lahanalarım..." feryadını kesmek kabil olmuyordu. İpi tekrar kuyuya uzatarak aşağıdaki adama lahanaları bunun ucuna bağlaması için seslendiler. Biraz sonra lahanalar da yukarı çekildi. Lâkin çıka çıka ipin ucunda ezilmiş, üçte bir kısmı dağılmış bir lahana ile mavi ve kırmızı satrançlı[54] bir dokuma parçasına bağlanmış yuvarlak bir çıkın çıktı. Çıkının şekli polislerin dikkatini çekti. Derhal sordular:

"Bu bezin içinde ne var?"

Sarhoş:

54. Metinde: Santrançlı.

"Lahana..."

"Nereden aldın?"

"Almadım... Onu kuyunun içinde böyle bağlı buldum. (Asıl lahanayı göstererek) bunu şuradan küfeciden aldım. (Dokuma çıkınını işaretle), bunu da böylece kaynanamın kısmetine kuyuda buldum. Biri dolmalık... Biri turşuluk.."

Polisler derhal çıkının düğümünü çözdüler. Feneri yaklaştırdılar. İçinden Ermenice bir gazeteye sarılı lahana gibi yuvarlak bir şey çıktı. Kâğıdın birkaç yerinde koyu kırmızı lekeler görünüyordu, gazeteyi açtılar. Kenarı kroşe örmesi, baklava dantelâlı kurumuş kanla mülemma bir patiska parçasının içinde yine aynı yuvarlak şekil tecessüm ediyordu. Yuvarlağa birkaç defa dolanmış olan bu patiskayı da açtılar. Kirpiklerinin arasından kesik koyun kelleleri gibi karaları kaymış süzgün bakan bir insan kafası çıktı. Bu kesik baş, kulaklarına kadar bir ressam paleti gibi türlü renge boyanarak çehri teşhis edilemez bir hale getirilmişti. Lâkin onun bütün hüviyeti gözlerine toplanmıştı. O esrarengiz, o muammalı, o korkunç bakışıyla, ölümün sakit, donuk, derin süzüşüyle sanki:

"İşte beni kestiler. Bu kuyuya attılar. Katillerimi bulunuz. Adalet isterim. İnsan kardeşlerim.." demek istiyordu. Turşuluk lahanasının böyle feci ve müvahhîş[55] bin şekle tahavvülünü[56] gören sarhoş, herkesten evvel büyük bir ürküntü ile:

"Aman Yarabbi, palyaçoyu kesmişler... Kafasını çıkına sarmışlar. Kuyuya atmışlar"

feryatlarıyla vakayı ilana başladı. Kesik baş, kan karışmış türlü boyalarıyla hakikaten bir facia sahnesinde kurban edilen bir palyaço simasını almıştı. Fakat bu, bakanları güldürmüyor, pek fena ürkütüyordu.

Derhal merkeze telefon edildi. Zabıta, tahkikatına başladı. Orada abuk sabuk sözleriyle başına kalabalık

55. Muvahhiş: Korkutan.

56. Tahavvül: Değişme.

toplamaktan başka vakanın tenvirine bir faydası görülmeyen sarhoşun evine gitmesine müsaade olundu. Nafiz Efendi yürümek için ayağa kalkınca düşmekten hasıl olan vücut ağrılarını işte o zaman hissetti. Her adım atışında:

"Aman belim... Aman diz kapaklarım... Topuklarım..." şikâyetleriyle bağırıyordu.

Çocuklar, her meyhane dönüşünde türlü maskaralıklarıyla kendilerini eğlendiren bu parasız komiklerinin koltuklarına girdiler. Onu ağır ağır yürütüyorlardı. Birtakımı vakayı haber vermek için oraya pek uzak olmayan Tavşantaşı'na eve koştular. Kapının zilini koparacak gibi bir telaşla çekince kaynana Refia Hanım içeriden hemen bağırmaya başladı:

"Kapının çıngırağını mı koparacaksınız? Kimdir o terbiyesizler?"

Dışarıdan çocuklar:

"Biziz... Hanım teyze biziz... Damat kuyuya düştü."

Bu müjde karşısında kaynana hanımın öfkesi derhal sevince dönerek:

"Hay müjdeleyen ağzınızı öpeyim... Ohhh... İşte benim ahlarım tutuyor. Şükür Rabbimin inayetine."

"Fakat çıkardılar... Çıkardılar..."

"Hay çıkaran eller kırılsın. Niçin çıkarıyorlar musibeti? Boğulmamış mı? Sağ mı çıktı?"

"Sağ çıktı, sağ. Biraz yanı beli ağrıyor, işte o kadar."

"Acı patlıcanı kırağı çalmaz. O geçenlerde rakı diye yanlışlıkla asit (sidik) asit fenik içti de bir şeycik olmadı. Bu kaçıncı düşüşü. Bu civarlarda onun düşmediği kuyu, lâğım kalmadı. Ahlaksız, edepsiz herif. Rakı parası bulamayınca benim koçanımı çalar. Başka malım yok. Kala kala merhum kocamdan elimde bir koçan kaldı... Çok para değil, dört yüz elli kuruş a dostlar. Efendi'ye selâmün kavlen[57] geldi. Üç sene payapay[58] lazımlığa oturttum. Bazen

57. Kavlen: Anlaşarak.

58. Payapay: Adım adım yürüterek.

inatçı çocuklar gibi çişini söylemez, oturduğu yere salıverirdi. Kaldırıp koparamazdım. Vücudu bir külçe toprak kesildi. Arasam tırnaklarımın arasında hâlâ kirleri durur. Süngü depreşmesin. Helali hoş olsun. Bir şey dediğim yok."

Kaynana coştu. Bu kadar lakırdıyı, görünürde hiçbir muhatabı yokken henüz açılmamış kapı arkasından söylüyordu. Nihayet her koltuğunda birkaç çocuk kahkaha velveleleri içinde alayla zirzop geldi. İçeride kaynana, zevce ve baldız hanımlar hırsıza bilâ muhakeme mükemmel bir sopa çekmek için söz birliği ediyorlardı. Kadınlar evvela çalınan koçan parasının meyhaneden artabilen kısmını bulmak için damadın bütün ceplerini, üstünü aramayı tensip ettiler.

Zirzop, uğrayacağı bu taharri muamelesini bildiği için meyhaneden artan parayı pek gizli bir yerine saklamak ihtiyatına riayetten geri durmazdı. Fakat bugün nasılsa rakıyı fazla kaçırması üzerine kuyu felaketi de eklendiğinden bu ihtiyatını icraya vakit bulamamıştı. Kadınlar ilk saldırışta cebinden yetmiş dört kuruş para çıkardılar.

Kaynanası kemik kesilmiş nasırlı ağır eliyle damadının yüzünü nezaketsizce okşayarak:

"Söyle bakayım, paranın üst tarafını ne yaptın?"

Sarhoş, kabahatini affettirmeye uğraşan arsız bir çocuk sırnaşıklığıyla:

"Paranın üst tarafını sarrafla meyhaneci aldı."

Kaynana, bir tokat daha inerek:

"Bakınız utanmaza... Kabahatini nasıl sıkılmadan söylüyor?"

"A... a! Senden mi sıkılacağım? Ben daima doğruyu söylerim. Asmaya götürseler yalan irtikab etmem. Fakat kaynanacığım, bu günlerde ne kadar zayıflamışsın. Elin sade kemik kalmış. Yenir yutulur şey değil... Yüz elli dirhem rakı ile bayat ciğer kebabı, fasulye piyazı mezeleri üzerine bu sinirli eşek pastırmasına dönmüş kadit elin dayağı yenir mi? İnsaf et. Aylığım çıktığı vakit paranı tastamam getireceğim."

"Senin aylığın çıkıncaya kadar çoluk çocuk evde bizim canımız çıkacak... (Kafasına bir yumruk indirerek), ha! Söyle bakayım hırsız herif..."

"Kaynanacığım, bu benimki hırsızlık sayılmaz, buna şu zamanda sahibine haber vermeden ödünç almak derler. Biraz kanun, biraz muaşeret usulü öğren."

Kaynana, eliyle bir türlü öfkesini alamayarak tekmeye girişir. Sarhoşun beli ortasına elinden daha kemik kesilmiş kaskatı tabanını birbiri arkasına indire indire:

"Al sana kanun... Al sana keman..."

Sarhoş, güle güle:

"Dayağa benzemiyor ki... Kart kancık çiftesi."

Kocakarı tepine tepine haykırarak:

"Hayy... Nefesim tutuluyor... Tıkanıyorum..."

Sarhoş: "Oohhh tıkan... Benden evvel kendi geberecek, bana hiçbir şey olmaz. Alışığım babam, beni kaç kere eşek tepti. Vücudum idmanlıdır..."

Kocakarı: "Hafakanım tuttu. Gidiyorum."

Sarhoş: "Uğurlar olsun, hâlâ buradasın Yezit cadı..."

Kocakarı: "Ölürsem kanımı bu heriften dava ediniz... Diyetimi alınız çocuklar..."

Sarhoş: "Bu kadit, bu tirit karıda ancak yüz dirhem kan vardı. Onu da bu sene tahtakuruları emdi bitirdi. Hangi kanı dava edecekler? Kendini adamdan sayıp da bir de diyet istiyor. Ulan bugün bir tulum işkembenin fiyatı senden yüksektir. Dayak atmak genç harcıdır. Yetmişinden sonra dayak atanlar öfke ile iki defa kollarını kaldırıp indirince kalıbı dinlendirirler. Dayağı yiyene bir şeycik olmaz."

Üç dört vuruştan sonra yarı baygın düşen kocakarının imdadına kızları yetişti. Rakı, zirzopun beynine vurdu. Ev yerinden kalkıp otururken acı acı sokak kapısının zili çalındı.

"Kimdir o?" sualiyle aşağıya koşan, şu cevabı aldı:

"Zabıta geldi. Kuyu içi cinayetinden dolayı Nafiz Efendi'yi isticvap edeceğiz.[59] Söyleyiniz aşağı gelsin."

---

59. İsticvap etmek: Sorgu sual etmek.

Bu "kuyu içi cinayeti" terkibi müthiş bir süratle bir anda bütün evin içindeki ağızları dolaştı. Kulaklarda ürpertili bir seda ile çınladı. Kavga ve dayak patırtılarıyla işretin ilk hızından uyanmaya başlayan sarhoşa bir ürkeklik geldi. Kuyu içi cinayetine dair kendinden ne soracaklardı? Ne biliyordu ki söylesin?

Nafiz Efendi, hafif bir ürperişle aşağıya indi. Kapı önünde iki memur duruyor, biri soruyor biri yazıyordu.

Sual: "Sen saat kaçta kuyuya düştün?"

Cevap: "Ben saati satalı bir sene oluyor. Yanımda saatim bulunsaydı bile sükûtum kazaendir. Oruç bozar gibi saate bakıp da düşmedim ki!"

Sual: "Zaman hakkında alettakrip[60] bir şey söyleyemez misin?"

Cevap: "Akşam ezanından sonra idi diyebilirim.

Sual: "Kesik başlı çıkını dipte kuyunun hangi cihetinde buldun?"

Cevap: "Bunu pek iyi tayin edemem. Düşünce kuyunun dibine kıç üstü oturdum. Elimi karşıma uzattım, çıkına tesadüf ettim.

Sual: "Seni kuyunun başına götürürsek ne taraftan yürüyüp geldiğini, yüzün hangi cihete müteveccih olarak aşağı düştüğünü bize söyleyebilir misin?"

Cevap: "Söylerim."

Sual: "Ziyade sarhoştun değil mi?"

Cevap: "Evet."

Sual: "Ne yaptığını seçemez bir halde?"

Cevap: "Hayır, hayır! Kendimi kaybetmemiştim, ziyadece keyiftim, hatta şimdi bile biraz öyleyim."

Sual: "O çıkını kuyuda bulduğuna katiyen emin misin?"

Cevap: "Eminim. Başka türlü nasıl olur?"

Sual: "Onu kuyuya sen kendin götürmüş olabilirsin."

Nafiz Efendi bu garip şüphe karşısında sırtının ortasından doğru bir titreme geçirerek:

---

60. Alettakrip: Takriben, yaklaşık olarak.

"Affedersiniz efendim. Ben katil değilim. Yanımda bir çakı bile yok."

Bu isticvabı merdiven başından dinleyen kayınvalidesi söze karışarak:

"Polis efendiler, o başı damadım kesmiştir. Allah için ben şahadet ederim. Çoktan beridir ahlakını pek bozdu. Artık ben bu adamdan her fenalığı umuyorum. Alınız, götürünüz. Cezasını çeksin. Asınız da elinden kurtulayım."

Memur, hafif bir tebessümle:

"Hanım, size sual sorulmadan lakırdıya karışıp isticvabımızı ihlal etmeyiniz. (Nafiz Efendi'ye hitapla), senin koltuğunda bir lahana varmış, yere düşürüp düşürüp yine alıyormuşsun."

Cevap: "Evet."

Sual: "O çıkını da lahana zannıyla yerden almış olabilirsin."

Cevap: "Hayır efendim hayır. Ben lahanayı zor götürüyordum. İkisini birden taşıyamazdım. O kesik baş çıkınının ben düşmezden evvel kuyuya atılmış olduğuna katiyen emin olunuz efendim."

Sual: "Hangi meyhanede içtin?"

Cevap: "Küçük havuzluda."

Sual: "Arkadaşların var mıydı?"

Cevap: "Hayır."

Beş

Kesik baş cinayetinin tahkikine bu gibi esrarengiz vakaları tetkik ve taharrideki tecrübe, ihtisas ve muvaffakiyetler ile maruf Remzi ve Seyit Efendiler memur idiler.

Remzi Efendi, Fransızcaya ve oldukça Rumcaya vâkıf ve biraz Ermenice anlar, polis mektebinin yetiştirdiği ezkiya içinde temeyyüz etmiş,[61] mesleğinin iftihar edeceği, yorulmak, üşenmek bilmez, hemen yekta müstes-

61. Temeyyüz etmek: Öne çıkmak, sivrilmek.

na bir zabıta memurudur. Bu mühim vazife için müktesebat kadar ve belki de ondan ziyade lazım olan mevhup, fıtri hassaları da camidir. Bir vakanın künhünü[62] derinden derine lüzumu derecesinde tetkik etmedikçe zavahire[63] aldanmaz, ilk ipuçlarında telaş göstermez. Teenni[64] ve temkinini hiç bozmaz. Bazen hakikat kisvesine bürünmüş aldatıcı hatalar olduğunu bilir. Beyhude gurur ve gösterişlerden hoşlanmaz. Bir cani yüzü onun için defaatla okunmuş bir sahife, esas hadleri çizilmiş bir muammadır. Muhtelif kimselerde zuhur eden[65] aynı hastalık, seyrinden, arazından nasıl tanınırsa, bütün canilerdeki müşterek hatları, alâmetleri, nakısaları,[66] fenalıkları öyle bilmukayese[67] görür, anlar. Lazım gelen hükümleri çıkarır.

Seyit Efendi nazari müktesebatça[68] Remzi Efendi'ye yaklaşamaz. Fakat o da bu birinci memurun sevk, idare ve ikazıyla daha amelî[69] bir tarzda yetişiyordu. Bazen istidlallerine güvenerek vehimlere kapıldığı, serapları hakikat sandığı olurdu.

Vaka kendilerine haber verilir verilmez bu iki gayur memur, araştırmalara kuyudan başladılar. Remzi Efendi, evvelce inmiş olanlarla beraber bizzat kuyuya indi. Nafiz Efendi'nin ve onu çıkarmak için inen zatın hatıralarına müracaatla bu susuz kuyu dibinde çıkının bulunduğu noktayı tayine uğraştı. Kuvvetli bir fener ile orasını karış karış aradı. Evvela hiç şayanı dikkat ve ehemmiyet görülmeyen bir şeyden bazen insanı esasa götürecek bir ipucu yakalanacağını bilirdi. Ne kadar mahirane ika edilirse

62. Künh: İçyüz.
63. Zevahir: Dış görünüş.
64. Teenni: Ağır davranma.
65. Zuhur etmek: Ortaya çıkmak, meydana gelmek.
66. Nakısa: Eksiklik, kusur.
67. Bilmukayese: Mukayese ederek.
68. Müktesebatça: Edinilen bilgiler doğrultusunda.
69. Amelî: Pratik.

edilsin hiç iz bırakmadan bir cinayet işlenebileceğine ihtimal vermezdi.

Birçok taş toprak, kırıntı döküntü, sebze meyve kabukları arasında ucu dışarıda kalmak üzere yan cebe takılır çengelli bir kurşun kalemi buldu. Nafiz Efendi ile diğer zata göstererek bu kalemin kendilerine ait olup olmadığını sordu. Her ikisi de kalemin sahibi olmadıklarını söylediler. Birinci vesikayı teşkil etmesi muhtemel olan bu şeyi Remzi Efendi cebine attı. Bu kalemin de, çıkının bulunduğunu söyledikleri aynı noktada zuhur etmesi dikkate değerdi. Çünkü çıkını kuyuya atanın cebinden düşmüşe benziyordu, kuyuya doğru fazlaca eğilince yan cebin kenarından kalem kayabilirdi. Gerek çıkının, gerek kalemin bulunduğu nokta kuyunun garp cihetine tesadüf ediyordu.

Kuyudan çıktıktan sonra Remzi Efendi büyükçe dört beş taşa işaret koyarak kuyu ağzının muhtelif cihetlerinden aşağıya attı. Tekrar inip bu işaretli taşların ne taraflara düşmüş olduklarını tetkik etti. Bundan maksadı, çıkını atanın kuyu başına hangi yön ve hangi taraftan gelmiş olduğunu tayine uğraşmaktı. Kuyunun dibi hemen bir buçuk metre kutrunda[70] vardı. Fakat inişli çıkışlı pek gayri muntazam olduğundan atılan taşlar yukarıdan bırakılan istikametin bazen zıddı noktalara düşüyor, binaenaleyh meselenin halli güçleşiyordu. Lâkin edilen mükerrer[71] tecrübeler neticesinde çıkını atanın şark, yani Kumkapı cihetinden geldiği hemen yüzde altmış, yetmiş derecesinde bir sıhhatle tebeyyün eder[72] gibi oluyordu.

Seyit Efendi, üstadının bu kadar hurda teferruatla uğraşarak bazen beyhude vakit kaybetmesine biraz muterizdi. Fakat bir şey söyleyemezdi. O, hemen bariz, ya-

70. Kutr: Taraf.

71. Mükerrer: Tekrarlanmış.

72. Tebeyyün etmek: Belli olmak.

nılmaz, şaşmaz alâmetler yakalayarak maksada erivermek isterdi.

Kesik baş, merkeze götürüldü. Tıbbi muayenesinde cinayetin ancak dört beş günlük olduğu tebeyyün ediyordu. Hâl-i aslisiyle[73] kellenin muhtelif vaziyette fotoğrafileri alındıktan sonra yüz çizgileri daha iyi seçilerek teşhisi kolaylaştırmak için ispirto ile boyalar temizlendi. Bu, kırk sekizlik, ellilik bir vücudun başıydı. Bilâ gibi tepesi açılmış beyaz karışık kumral saçları ve bıyıkları, mahir bir berberin makasıyla son moda ve gayet muntazam kırpılmıştı. Kadavralarda ölümden bir müddet sonraya kadar kılların sürmesi müspet bir hâdisedir. Binaenaleyh maktulün yüzünde pek hafifçe sakal belirmiş olması, cinayet günü yeni traşlı bulunduğuna delalet ediyordu. Gözlerinin içine kadar yer yer geniş ihtikanlar ve sağ şakağında iri bir bere görülüyordu. Doktorlar keşif raporuna başın kesilmezden evvel boğulmuş olduğunu kaydediyorlardı. Bu kat'ı ameliyesi ustura gibi gayet keskin bir aletle yapılmıştı.

Üst ön dişlerinden, dört katıa ile iki enyap (köpek dişi), yani altısı kauçuk bir damak üzerinde iğretiydi. Asıl dişlere iki yandan altın tel ile tutturulmuş bu takma kısmı ağızdan çıkardılar. Eğer dişçilerin yaptıkları takımlara imza koymaları âdet olsaydı, bu altın dişli damak parçası maktulün hüviyetini tayine medar olabilirdi. Maahaza İstanbul'daki yüzlerce dişçilerin içinden hangisinin eseri imâli olduğuna dair üzerinde hiçbir alâmet görülemeyen bu dişlerden bir ipucu yakalamak için herhalde yine büyük bir istifade me'muldu.[74]

Kesik başın fotoğrafisi gazeteler ile neşr ve aslı Divanyolu'nda üç dört gün ahaliye teşhir edildi. Başı tanıdıklarını iddia edenler oldu. Fakat tahkikat derinleştirilince biribirini tutmaz neticelerle hep bu iddialar boşa çıkı-

73. Hâl-i asli: Asıl hal.
74. Memul: Düşünülen.

yordu. Başın kuyudan zuhuru, Teşrinisaninin on birinci Pazartesi günü akşamı vuku bulmuş olmasına göre o hafta zarfında insanca kaybı bulunanların merkeze müracaatları ilan olundu. Yine bir iki kişi geldi. Lâkin başı gördükleri zaman aradıkları bu olmadığını söyleyerek gidiyorlardı.

Maktul acaba İstanbul'a yeni gelmiş, burada kimsesi bulunmayan bir taşralı veya bir ecnebi miydi? Bu kadar işarlara, ilanlara rağmen nasıl oluyor da bir akrabası veya tanıdığı zuhur etmiyordu? Tefessühü[75] men için kesik kafa bir şişe kavanoz içinde eczaya konuldu.

Remzi ve Seyit Efendiler, bedeninden ayrılmış bu başa hayatının son faciasını söyletmek için meçhule karşı inatla şişenin başından ayrılmayarak düşünüyorlardı. Lâkin bütün bu ihramlar boşa gidiyor, zavallının süzgün gözlerinden mazlumane adalet talebinden başka bir meal anlaşılamıyor, sorulan suallere o aralık ağız hiçbir cevap vermiyordu. Tahkikat ne tarafa sevk olunduysa hep akamete müncer oldu. Vakanın üzerinden on sekiz, yirmi gün geçti; aldatıcı bir iki ihbar ve dedikodudan başka hakiki bir ipucu yakalanamadı. Aman Yarabbi, bu maktul adam bir haceri semavî gibi İstanbul'a gökten düşmedi ya. Bir yabancı bile olsa elbette burada birkaç gün, birkaç saat yaşadı. Bazı kimselerle görüştü. Bazı mahallerde oturdu, kalktı, gezindi. Hiçbir tarafta vücudundan bir eser, bir iz bırakmamış olması kabil değildi. Bahusus bu bir baştı, herhalde bunun bir bedeni olacaktı. Bir başı imha edemeyen katiller acaba koca vücudu nereye gizleyebildiler? Bu ceset de parça parça edilerek o civarda, yahut muhalif semtlerde başka kuyulara mı atılmıştı? Çukurlara mı gömülmüştü?

Maktulün cesedi, katilin başına bela kalan öyle müthiş bir musallattır ki derin kuyulara terk edilse kendini gösterir. Toprağa gömülse vakit ve saatini bekleyen bir tesa-

75. Tefessüh: Bozulma, çürüme.

düfün yardımıyla silkinerek çıkar, denize atılsa dalgalar sahile getirir. Bu öyle izalesi kabil olmayan bir şeydir ki yıllar yıllar geçse katili her an tehditten hali kalmaz. Öldürülenin maneviyeti, öldürenin dimağını[76] kaplayan daimi siyah bir kâbustur. Samit[77] maddiyeti ise parçalanmış bile olsa ekseriya katilini yakasından tutarak zabıtaya teslim edinceye kadar uğraşır. Ayrı ayrı yerlere atılan, gömülen, yakılan bu kısımlar görenleri, işitenleri hayretlere düşürecek bir mucizekarlıkla[78] günün birinde bir araya toplanarak nakabil-i red[79] bir cinayet vesikası şeklinde korkunç, beliğ,[80] katilin önüne çıkarlar.

Maatteessüf ilelebet gayri mekşuf[81] ve mensi[82] kalarak failleri namuslu adamlar arasında cezasız dolaşan, belki de hey'et-i içtimaiye[83] içinde hürmet ve itibarla yaşayan vakalar da inkâr olunamaz. İşte bütün katiller pek büyük bir maharetle işlediklerine kani oldukları cinayetlerinin menhus[84] cesaretini buradan, yani ebediyen gizli kalacağı zannından alırlar. Fakat bazen de bir hiç, yerler altında gömülü sanılan cinayetlerini topraklara, denizlere kusturtarak onları maktele kadar sürüklemeye kifayet eder.

Altı

Maktulün diğer uzuvlarına tesadüf etmek ümidiyle kesik başın zuhur ettiği viraneye civar ne kadar kuyu, çukur ve kuytu köşe bucak varsa kazarak, eşerek elek elek aradılar. Cinayeti tenvire yarar bir şeycik bulamadılar.

---

76. Dimağ: Beyin.
77. Samit: Ünsüz.
78. Mucizekârlık: Mucize bir biçim.
79. Nakabil-i red: Reddetmesi mümkün olmayan.
80. Beliğ: Açık, tam.
81. Gayri mekşuf: Açık olmayan.
82. Mensi: Unutulmuş.
83. Heyet-i içtimaiye: Toplum.
84. Menhus: Uğursuz.

Ellerinde vesika hükmünü haiz olabilecek şeyler kırmızı ve mavi satrançlı dokuma, kenarı kroşe örgüsü baklava dantelalı patiska parçası, Ermenice Aşharh gazetesi, bir de kauçuk damaklı dişler. Bu takma dişleri İstanbul'daki en maruf dişçilere gösterdiler. Hiçbiri, üzerine mal etmedikten başka, filan alâmeti farikasından dolayı falan dişçinin eser-i imâli[85] olsa gerektir kabilinden umumi, hususi bir mütalaa beyan edeni de bulunmadı. Yalnız bu taharrinin bir cinayete taalluku münasebetiyle edildiğini anlayan bir tanesi şöyle dedi:

"Bu elinizdeki dişler pek mühim ve yanılmaz bir vesikadır. Çünkü bu damak parçası evvelce üst çenenin alçı ile bir kalıbı çıkarılmadan imal edilemez. Ve dünyada birinin kalıbı ötekine uyacak surette biribirine benzeyen iki çene bulunmanın ihtimali yoktur. Binaenaleyh hiçbir insanın iğreti damağı başka bir ağıza uygun gelmez. Bu dişlerin kalıbını bulup da kesik başın ağzına tatbik edince onun olup olmadığı anlaşılır. Lâkin ölüm çenenin, damağın şeklini değiştirirse orasını bilemem."

Pekâlâ amma evvela bunu yapan benim diyen dişçiyi bulmalı ki sonra kalıp tatbikine imkân hâsıl olsun. Birçok evlerde birer benzerlerine daha tesadüf olunacağına şüphe edilemeyen diğer bez ve kâğıt parçalarından ibaret vesikalara gelince; bunlar da, tetkik nazarını cinayetin menbaına kadar ulaştırabilecek kuvvetli ifadeler bulması pek müşküldü. Bunlar cinayet lisanının öyle hiyeroglifleri idi ki tesadüfen bazen yedisi sekizi bir araya toplanmakla katiyete yakın manalar ihsas edebilirlerdi. Maahaza bunları söyletmek büyük bir maharete muhtaçtı.

Remzi Efendi tetkike gazeteden başladı. Bu bir Aşharh nüshasıydı. Tarihine baktı, 4 Teşrinisani, Pazartesi. Bu tarih, kesik başın kuyuda bulunmasından tam bir hafta evvele tesadüf ediyordu. Bunu pek manidar buldu. Çünkü tabip raporu da müddet hakkındaki fenni izaha nazaran

85. Eser-i imâl: Ürettiği eser.

gazetenin tarihiyle cinayetin vukuu günü hemen biribirine karışıyordu. Müddetler o kadar biribirine yakın veya biribirinin içinde idi. Gazetenin her tarafını inceden inceye gözden geçirirken kenarında kurşun kalemiyle Fransızca yazılmış şu ibareler gözüne çarptı:

Oh, ma bien aimée, je souffre beaucoup, donne moi un peu de force (Ah sevgilim, pek mustaribim, bana bir parça kuvvet ver).

Biraz daha aşağıda:

Nous marcherons ensemble au but (Maksada beraber yürüyeceğiz).

Biraz daha ötede:

C'est ton amour qui me pousse au crime; mais n'importe comment (Beni cinayete sevk eden, senin aşkındır. Fakat her ne suretle olursa olsun).

Son kelimeden ötesi kanla mülemma[86] olduğundan okunamıyordu. (Beni bu cinayete sevk eden senin aşkındır) sözüyle katil hem cinayetini ve hem de saikini itiraf etmekle beraber kendi el yazısını da meydana koyuyordu. Kuyuda buldukları, dışarıdan yan cebe takılır çengelli kurşun kaleminin muayenesine başladılar. Bu her kâğıtçı dükkânında satılabilen bir ucu kırmızı, tepesi takma başlıklı alelade bir kalemdi. Üzerindeki Staedtier ve Tintenstift kelimelerini, iki yıldız arasındaki j, s harflerini, 1 3 7 3 rakamlarını ve saireyi en ufak çizgilere varıncaya kadar inceden inceye pertavsızla muayeneye uğraşan Remzi Efendi'nin yorgunluğuna bakan Seyit Efendi:

"Birader, beyhude yoruluyorsunuz. Bu markalar, rakamlar her kalemde, bazen hemen aynı aynına tesadüf edilen şeylerdir."

Remzi Efendi cevap vermedi. Pertavsızla tetkikini bitirdikten sonra kalemi bir müddet elinde evirip çevirerek onun kokusundan, tadından da bir ifade almak ister gibi

86. Mülemma: Bulanmış, sıvanmış.

burnuna götürdü. Uzun uzun kokladı ve sevinçten biraz benzi uçarak kalemi Seyit Efendi'nin burnuna uzattı:

"İyice kokla" dedi.

Seyit Efendi burnunun muktedir olabildiği bir nefesle kokladı. Remzi Efendi sordu:

"Eyy! Ne kokusu aldın?"

"Hafif bir lavanta kokusu."

"Hafif değil; düşünmeli ki kim bilir kaç gün kuyuda durduğu halde kalem bu rayihayı[87] bütün bütün kaybetmemiş. Binaenaleyh bu koku esasen pek sert olmak lazım gelir. Bu lavantanın nev'ini[88] tayin edebilir misin?"

"Hayır."

"Evet, nev'ini tayin güçtür. Çünkü ticarete çıkarılan bu süslü şişelerin üzerlerindeki isimleriyle, resimleriyle bazı çiçeklere nispetleri görülüyorsa da hakikatte alelekser bunlar bilkimya istihsal olunmuş kokulardır. Kokunun bu sertlik ve muannitliği işte buradan geliyor, yalnız bunda Frenklerin benjoin dedikleri aselbent kokusuna dikkat ettin mi?"

"Evet, hafif onu andırır bir koku var."

"Aselbent esasen nebatî ise de bu koku kimyevidir."

"Sahte lavantaların ekseriya işte bu hususiyetleri var. Biraz aselbende çalıyorlar."

"Peki, amma bundan ne çıkar?"

"Ne çıkacağını şimdi anlatırım."

"Bu kokuyu çok kimseler sürünebilir."

"Kalemden aldığımız bu hafif rayihanın sertine tesadüf edersek onun da bu neviden olduğunu tayin edebilecek kadar burnunda hafıza var mıdır?"

"Zannederim."

"Bu kâfi! Şimdi acele etme. Daha tetkik edeceğimiz bir şey kaldı. Bütün tetkiklerimizin neticelerini bir araya toplar isek bunların dördünden, beşinden kuvvetli hükümler çıkar."

87. Rayiha: Koku, güzel koku.

88. Nev'i: Çeşit, tür.

Remzi Efendi, elindeki çengelli kurşun kalemiyle bir kâğıdın üzerine Fransızca birkaç kelime yazdıktan sonra kanlı gazetenin kenarındaki ibareler ile bunları yan yana getirerek refikinden[89] sordu:

"Şimdi her iki yazıya da dikkat et. Bunları yazan kalemin aynı kalem, yani şu elimde tuttuğum kalem olduğuna hükmedebilir misin?"

Seyit Efendi, yazıları sade gözle tatbik ve muayeneden sonra pertavsızla da tetkik ederek:

"Evet, çizgilerin kalınlıkları tamamıyla birebirinin aynı olduktan başka, hafif mavi renkleri de tevafuk ediyor. Her iki yazının da aynı kalemin ucuyla yazıldığına hükm olunabilir."

"Binaenaleyh beni dinle. Şimdi bir iz bizi bir eve kadar götürse, orada bu mavili kırmızılı dokumadan bir yastık, bir minder ve kenarı elimizdeki numuneye muvafık baklava dantelalı bir örtü görsek, mücrimiyetinden şüphe edilen şahsın üzerinden de bu kokuyu alsak ve ona bu kalemle iki satır yazdırtarak bu yazılan vukuf ehline, kanlı gazetenin kenarındaki ibareler ile tatbik ettirsek, her şey noktası noktasına uygun gelse, sonra artık maktulün hüviyetini tayine kadar yol açılmış olmaz mı? İşte görüyorsun ki bu küçük ve ehemmiyetsiz zannolunan deliller, evvela manasız görülen ufak tefek şeyler bir araya toplandıkça bunların kuvvetleri artıyor. Giderek her biri reddi kabil olmayan birer vesika şeklini alıyor. Şimdi biz aklımızın erdiği, gücümüzün yettiği kadar araştırmalarımızda devam etmekle beraber bizi hakikate götürecek tesadüfü bekleyeceğiz."

"Bu tesadüfün zuhuru çok uzarsa?"

"Uzayabilir."

"Her gizli cinayetin mutlak bir tesadüfle patlak vermesine kani misiniz?"

---

89. Refik: Arkadaş.

"Ne kadar ihtiyatla işlense her cinayet mutlak bir veya birkaç iz bırakır. Ve bazı tesadüfler de bu izlerin hislerimize çarpmasına yardım ederler. Fakat bu tezahürler[90] bazen o kadar ehemmiyetsiz ve dikkati celp etmeyecek şeylere karışarak vuku bulur, ki sanki bütün duygularımız onlara karşı mefluç kalır. Onların üzerlerinde dikkatlerimiz işlemez. Tedariklerine girişmek akıllarımıza gelmez. En mühim izleri ekseriya dikkatsizlik yüzünden kaçırırız. İhtimal ki şimdi şu ele geçirdiğimiz birkaç parça şeyde bizi menbaa[91] eriştirebilecek kuvvetli izler vardır da biz göremiyoruz."

İki zabıta memuru, önlerindeki eşyayı daha vuzuhla söyletmek için güya onları dinlemek ister gibi bir müddet derin bir sükûtla düşündüler. Nihayet Seyit Efendi dedi ki:

"Pek uzun sürmesi muhtemel bir tesadüfe intizar[92] bana pek zor geliyor. İçim o kadar tez ki..."

Bu iş bazı cihetlerce hiç tezlik ve acele götürmez. Tavuğun altına koyduğun yumurtaları müddet beklemeden karıştırır, kırarsan cılk edersin. Şimdi caninin veyahut canilerin bütün dikkatleriyle gözleri bizim üzerimizdedir. Fakat biz onların nerede olduklarını bilmiyoruz.

"Ermenice gazetenin delaletine bakılırsa bu işin içinde Ermeni var, değil mi?"

"İhtimal..."

"İhtimal mi? Gazetenin milliyetine büyük bir ehemmiyet atfetmiyor musunuz?"

"Benim evimde de Rumca, Ermenice, Fransızca, Almanca, İngilizce gazeteler vardır. Bunlar içlerine bir şey sarılarak veya diğer sebeplerle içeri girmişlerdir. Ermenice bir gazetenin vücudundan işin içinde mutlaka bir Ermeni bulunduğu hükmünü çıkarmak doğru bir kıyas değildir."

---

90. Tezahür: Belirti.
91. Menba: Kaynak.
92. İntizar: Bekleme, gözleme.

"Cinayetin vukuu günüyle gazete tarihinin biribirine teması?"

"Evet, bu kuvvetli bir hükmü haizdir. Fakat hiçbir zaman katiyeti değil. Tesadüf bazen insana böyle büyük şaşırtmalar da yapabilir. Adımlarımızın altında sağlam toprak bulmadıkça yürümemeliyiz."

"Ya gazetenin kenarındaki yazılarda bir katiyet görmüyor musunuz?"

"Bunun kati olan kısmı var, olmayanı var."

"Ne gibi?"

"Bu cinayet faciasında saik şeklinde görünen bir aşk var. Buna katiyetle hükm edebiliriz. Fakat sevdiği kadına hitaben o Fransızca cümleleri yazan kimsenin Rum, Ermeni, Türk veya Fransız olduğuna katiyen hükm edemeyiz. Çünkü Fransızca, umumi bir lisan hükmündedir. Her milletten bunu söyleyip yazanlar çoktur."

"Kesik başı niçin sonradan ithamlarına medarı olacak böyle ibareler yazılı bir gazeteye sarıyorlar?"

"Caniler usta değil. Bu ilk cinayetleri olmalı. Pek aceleye gelmişe benziyorlar."

"Ağızla konuşmayıp da böyle yazı ile meramlarını ifadede ne mana var?"

"Bunu icap ettirtecek çok sebepler olabilir."

"Cinayet vuku bulan evde yağlı boya resimle meşgul biri var."

"Öyle gözüküyor amma katiyen böyledir demek ezbere bir hüküm olur."

Yedi

Bu iki zabıta memuru yakalamak için cinayetin bir ucunu kulpunu ararlarken, lodoslu bir günde Ahırkapı sahillerini döven dalgalar oraya bir insan bacağı atar. Dizden kesilmiş ve münfesih bir sol ayak. Acaba bu bacak, kesik başa ait vücuttan mı koparılmış? Edilen muayenede ikisinin de kesilme tarihleri biribirine uygun gelir.

Fakat bunda da sahibinin hüviyetini söyleyen hiçbir alâmet yok. Bunu da muzadı taaffün ecza[93] ile temizleyerek ispirto dolu bir kap derununda[94] kesik başın yanında muhafaza ederler.

Acaba tesadüf, uzuvlarını oradan buradan toplayarak maktulün iskeletini terkibe yardım edecek mi? Birkaç gün sonra bu ümidi kuvvetlendirecek bir vaka daha zuhur eder. Muhterik[95] Kızlar Ağası Hamamı'yla Kilise Camii arasındaki bir viranenin atik, geniş ve mermer direkli mahzeninde paçavra toplayanlardan biri feneriyle mal aradığı esnada karanlık bir köşeyi karıştırıp eşelerken oraya sathice gömülmüş bir kol, sağ kol bulur.

Evvela ürker kaçar. Bir türlü hazmedemediği bu mühim sırrı nihayet iki gün sonra bir arkadaşına açar. O da diğerine söyler. Hasılı iş zabıtaya kadar akseder. Kol, mahzenden çıkarılır. Muayene edilince bunun da kesildiği tarih diğer iki uzvunkilerle mutabık gibi görülür. Fakat bunda zabıtanın yüzünü güldürecek bir nişane zuhur eder. Ecza ile temizlenirken elin adsız parmağında çürük etlere gömülmüş bir altın alyans yani izdivaç halkası bulunur. Yüzük temizlenip iç tarafı muayene edilince Fi 15 Rebiyülevvel 1 ve 8 Şubat 1328 Perşembe tarihleri okunur. Tarihin hicri ve yazının Türkçe olması, kolun bir Müslüman'a aidiyetinden şüphe bırakmaz. Lâkin meçhul cebir işaretlerine benzeyen bu tarih rakamlarından ne keşf olunabilir? Bu bir izdivaç tarihi, peki amma o kadınla erkeğin hüviyetlerini keşif kuvvetini bu rakamların neresinden bulup çıkarmalı? Bu kesik başla, kol ve bacak aynı şahsa mı ait? Yoksa bunların her biri başka başka cinayetlerin dökün-tüleri mi? Bu cihet de bütün fenni vuzuhuyla malum değil.

Bu üç uzvun aynı maktule aidiyeti farz edilirse cinayetin Kumkapı ile Samatya arasındaki bir sahada cereya-

93. Muzad-ı taaffün ecza: Kokuşmayı önleyen madde
94. Derun: İç.
95. Muhterik: Yanan.

nına hükm olunabilir. Lâkin bu cinayetin veya cinayetlerin keşiflerini tamamlayacak vesikalar kim bilir hangi toprağın altında veya mahzen ve kuyunun dibinde yatıyorlar? Bu meçhullere vusul biraz da kudsi kuvvete tevakkuf eder[96] gibi görünüyor. Ne yapmalı? Yine tesadüfün lütfuna avuç açarak uzun uzun beklemeli mi?

Kolun mahzende bulunduğu tarihin üzerinden bir aydan ziyade bir müddet geçer. Fakat hiçbir şey zuhur etmez. Geçen günler bu cinayete ait artık başka vesikalar, uzuvlar kusmuyorlardı.

Zabıta; 15 Rebiyülevvel 1 ve 8 Şubat tarihlerine müsadif Perşembe günü akit ve izdivaçları vuku bulup da o yıl Teşrinisanisinin üçüne, dördüne, beşine, altısına doğru kocaları birdenbire meydandan kaybolmuş aileler varsa hemen müdüriyete müracaatları lüzumunu gazetelerle ilan ettirir; bir hafta geçer, bu ilanlara hiç cevap veren olmaz.

Remzi Efendi ihtiyatkâr, sabırlı fakat bütün ruhuyla uyanık, bu cinayetin esrarından mühim bir katmer kaldıracak hadise veya tesadüfe intizar ediyor. Lâkin Seyit Efendi merak ve acelesinden bir türlü kabına sığamayarak ve hemen ümitsizlenerek diyordu ki:

"Ben müdüriyetin bu ilanından büyük bir fayda memul etmiyorum. Çünkü İstanbul'da o tarihte hakikaten zevci kaybolmuş bir zevce varsa, bu kesik baş vakası ortalıkta çalkanırken böyle bir ilan vukuunu beklemeden meraka düşerek bu kadının zabıtaya müracaatı lazım gelirdi."

Remzi Efendi cevap veriyordu:

"Kim bilir bu kadın nerede? Ne halde? Sıhhaten, manen, maddeten ne vaziyettedir? Şehirlerde, gazetelerde bir sene müddetle devam eden ilanlardan bazı fevkalade ahval dolayısıyla haberdar olabilmek imkânsızlığı içinde kalan kimseler vardır. Canilerin elleri, her türlü teşebbüsten men için bu kadına kadar uzanmadığı ne

96. Tevakkuf etmek: Durmak.

malum. Bakalım kadın hayatta mı? Yahut ki... Aklıma müthiş bir ihtimal geliyor."

"Nedir?"

"Zevce de canilerle beraber olmasın?"

"O halde parmağındaki nişan veya izdivaç yüzüğünü maktulün parmağında nasıl bırakıyorlar?"

"Bazen en mahir canilerin bile böyle mühim nisyanlarda bulunacak kadar basiretleri bağlanır. Evvelce de söyledim ya! Cesedi ortadan kaldırmak için pek aceleye gelmiş olmalılar."

"Bizi caniye kadar götürecek ipucunu ne vakit ve nereden yakalayacağız?"

"Bekle, bekle; ümit kesme."

Seyit Efendi, tebdil-i kıyafetle bir akşam, kesik başın çıkarıldığı kuyu ile kolun bulunduğu mahzen arasındaki sahada dolaşırken tuhaf bir hale tesadüf eder.

Yine akşamın alacakaranlığında meyhane dönüşü başlamış, olgun matizlerin[97] şuradan buradan pek keyifli naraları duyuluyordu. Kuyu civarından geçerken taharri[98] memurunun kulağına acayip bir ses geldi. O tarafa yürüdü. Kuyu başında bir karaltı gördü. Neşesi taşmış yayık bir ağızdan çıkan bu seda garip bir hitabe tarzında şöyle devam ediyordu:

"Ey! Kesik başın ruhu neredesin? Vücudunu parça parça edip her uzvunu bir tarafa attılar. Ruh! Senin için parçalara ayrılamaz diyorlar. Bunu sarhoş aklım almıyor çünkü her varlık bir kemiyettir.[99] Bir varlık, iki varlık gibi vahit olan bir şey mutlaka kesir kabul eder. Sen de cesedin gibi parçalandın mı? Yoksa toplu halde mi duruyorsun? İnsanlar seni yakalayamıyorlar. Bütün hınçlarını bedenden alıyorlar. Halbuki bütün şeytanlıkları eden sensin. Cezayı o çekiyor. Ne duruyorsun, git zevcemin rüyasına gir. Ka-

97. Matiz: Sarhoş.

98. Taharri: Araştırma.

99. Kemiyet: Nicelik.

tili haber ver. Akşamları Havuzlu'ya gelsene, Edison'un şerefine beraber birkaç kadeh çakalım. Amerikalı âlim, sizinle muhabereye girişmek için bir alet icadına uğraşıyormuş. Sakın ha avlanmayınız, diriler ile aranızda bir münasebet teessüs ederse sonra bir nevi siyaset başlar. Çünkü dünyanın ahretle görülecek çok davası vardır. İki taraftan sefirler tayini icab eder. Bu suretle bir kere devletler manzumesine dahil oldunuz mu artık bu dünya gibi ahretten de hayır kalmaz. O imrendiğiniz ebedi sükûtunuz Galata borsası yaygarasına döner. Birebirinizi yersiniz."

Hatip, sözün burasından Karagöz oynatır gibi eliyle ve ağzıyla def taklidi yaparak:

"Çif çaf çaf... çif çaf çaf... iş ne imiş, işimiz Mevla'ya kaldı, yar bana bir eğlence medet, ha ha ha yakaladım, (kuyu başında tepinerek) ulan etme Karagöz, cebimi karıştırıyorsun. Parmağın burnuma girdi... Edepsiz!"

Seyit Efendi, bu Karagöz sahnesini sonuna kadar dinledi. Kukla, Zuhuri, meddah tuhaflıklarındaki repertuarını bitirdikten sonra elindeki nevale çıkınını sallaya sallaya yola düzülen sarhoşun yavaşça omuzuna dokunarak:

"Arkadaş, benimle beraber bir parça Merkeze geleceksin."

Sarhoş, komik bir ürkeklikle irkilerek:

"Hangi Merkeze? Merkez Efendi'ye mi?"

"Hayır. Polis Merkezine..."

"O... O... Oo... Meyhaneden çıkıp da o neşe ile Merkeze gitmek hoş kaçmaz. Çoluğum çocuğum, muhterem kaynanam beni şimdi sofra başında bekliyorlar. Eğer bir kabahatim varsa cezasını ona havale ediniz, o herkesten iyi hakkımdan gelir. Namına Refia Banu derler. Karagöz'deki meşhur Kanlı Nigâr bunun yanında toy çocuk gibi kalır. O kadar eline diline kuvvetlidir. Onun da yağı altında vücudu ahkaranem Şam pestiline döndü."

Bu sözlerin sahibi, kuyudan lahana ile beraber kesik başı bulup çıkaran Nafiz Efendi'den başka biri değildi.

Seyit Efendi onu tanımıştı. Bu adam o kuyu başında ne dolaşıyor ve saçma sapan birçok sarhoş lakırdıları arasında kesik başın ruhuna hitaben savurduğu, 'Ne duruyorsun? Git zevcenin rüyasına gir, katili haber ver' sözlerinden ne mana anlaşılır?

Bu kelimeler, ispirto dumanıyla dimağı bulanmış bir kafanın hezeyanları mıdır? Yoksa kesik başın zevcesini bu sarhoş hakikaten tanıyor mu?

Merkezde edilen isticvabında sekir haliyle verdiği karmakarışık cevaplardan doğru bir meal çıkarmak kabil olmaz. Ayık iken sorulan suallere de şu cevapları veriyordu:

S: "Sen kesik başın zevcesini tanıyor musun?"

C: "Hayır."

S: "Onun bir zevcesi mevcut olduğunu nereden biliyorsun?"

C: "Onu da bilmiyorum."

S: "Bilmiyorsun da kesik başın ruhuna, 'Git zevcenin rüyasına gir' teşvikiyle nasıl hitap ediyorsun?"

C: "Efendim, benimki bir faraziyedir."

S: "Her faraziyenin bir esası olur."

C: "Benimki esassız faraziye."

S: "Saklama, ne biliyorsan söyle."

C: "Vallahi bir şey bilmiyorum."

S: "Kesik başın bir zevcesi bulunduğu fikri sana nereden geliyor?"

C: "Gazetelerde okudum."

S: "Gazeteler öyle bir şey mi yazdılar?"

C: "Şurada Kızlar Ağası Hamamı civarındaki bir mahzende bir kol zuhur ettiğini ve bunun parmağında falan filan tarihlerle müverrah bir izdivaç yüzüğü bulunduğunu yazmadılar mı?"

S: "O kolun kesik başa ait olduğu kanaati sana nereden geliyor?"

C: "Kanaat değil, bu bir zan."

S: "Bu zannın sence husulüne sebep nedir?"

C: "Mantıki bir sevk."

S: "Nasıl?"

C: "Kol ile bacağın hep kesik başın bulunduğu kuyu civarında zuhur etmesi insanda bu zannı doğurmaz mı?"

S: "Kesik başın ruhuna, 'Git zevcene katili haber ver' suretinde hitap etmek fikri sana nereden geliyor? Bunu mutlak izah etmelisin."

C: "Merakınız bundan ibaretse bu güç bir şey değil; peki izah edeyim."

S: "Haydi bakalım, dinliyoruz."

C: "Lahana zannıyla kuyudan kesik başı çıkardığım akşam, kafam iyice tütsülü idi. Bermutat Havuzlu'da içmiştim. Yanımdaki masada tanımadığım birtakım adamlar oturuyorlar, hem çakıyorlar hem de Edison'un ölüler ile muhabere için icada uğraştığı aletten bahsediyorlardı. Böyle ruha, ahrete dair edilen söz arasında, mecliste hazır bulunanlardan bir zat, bilmem nerede maktulün biri[nin] zevcesinin rüyasına girerek katili ismiyle, resmiyle haber vermiş olduğu mealinde bir fıkra anlattı. Sarhoş iken kuyu başında ettiğim hezeyanı işte bu fıkranın hatırası sevkiyle yapmış olmalıyım."

Bu cevap makulce görünmekle beraber, kuyudan bir kesik baş çıkarıldığı akşam civar meyhanelerin birinde bazen katilin ruhu, maktulü adalete ihbar edebileceği mealinde cinai bir bahis açılmış olması Seyit Efendi'yi pek ziyade kuşkulandırdı ve hemen sordu:

S: "O adamlar Havuzlu'nun daimi müşterileri midir?"

C: "Hayır. O akşamdan sonra bunların hiçbirini orada bir daha görmedim."

S: "Bunları başka bir yerde görmüş olsan tanıyabilir misin?"

C: "Sonradan böyle bir teşhis lüzumu zuhur edeceğini bilmediğim için çehrelerine pek dikkat etmedimse de yine biraz tanıyabilirim sanıyorum."

S: "Nereden geldiler? Ne tarafa gittiler?"

C: "Hiç farkında değilim."

Seyit Efendi, bu eşhası kesik baş cinayetiyle alakadar sayarak hemen taharrilerine başlanılması reyinde bulundu. Remzi Efendi pek bu fikirde değildi. Çünkü o, "Meyhane âleminde her şeyden bahis olunabilir; cinayetten bahsedilmesi, konuşanların mutlak cani olmalarını iktiza etmez" diyordu.

Vaki cinayete dair o aralık zuhur eden gayet mühim bir ifşa, zabıta memurlarının bütün merak ve dikkatlerini o tarafa çekti.

Sekiz

Polis müdüriyetine arkasında bir hizmetçi ile otuz bir, otuz iki yaşlarında tahmin olunabilen şıkça bir hanım müracaat etti. Ne istediği soruldu. Şu cevabı verdi:

"Gazeteler ile bir izdivaç tarihi neşrettiniz. Bu tarih bendenizin izdivacımla tamamı tamamına tefavuk ediyor. 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328'de gelin oldum efendim."

Hanım, parmağından bir altın halka çıkararak uzattı. Muayene ettiler, yüzüğün iç dairesinde aynı tarihin mahkûk[100] olduğunu gördüler. Ve bu halkayı kesik elden çıkanla tatbik edince ikisinin aynı biçim ve şekilde olduğu anlaşıldı. Ve hemen hanımdan sordular:

"Mademki böyledir, niçin şimdiye kadar müracaat etmeyip de vakit geçirdiniz? Biz keyfiyeti ilan edeli hayli zaman oldu."

"İçime bir şüphe gelmedi de onun için müracaat etmedim."

"Ne gibi?"

"Efendim! Bu yüzüğün bir eşini parmağında taşıyan zevcim, elhamdülillah berhayattır."

100. Mahkûk: Kazılmış, hakedilmiş.

Zabıta memurları, önlerine muğlak bir muamma sahası daha açıldığını görerek biribirine istiğrabla[101] bakıştılar. Ve sorgularında devamla:

"Zevciniz İstanbul'da mıdır?"

"Hayır..."

"Hayatta olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Mektup alıyorum..."

"Neresidir efendim?"

"Paris'te..."

"Oraya niçin gitti?"

"Ticaretle. Ve hem de gözlerini tedavi ettirmek için."

"İstanbul'dan hareket tarihini söyler misiniz?"

"Teşrinisaninin birinci Cuma günü."

Bu tarih, Aşharh nüshasının üzerindeki ay rakamıyla kesik başın kuyudan çıkarıldığı akşamın dokuz on gün evvelisine tevafuk ediyordu. Vakıa, tabip raporunda cinayetin vukuu müddeti biraz daha kısa gösterilmişse de birkaç günlük fenni bir hataya düşülmüş olması muhtemeldi. Zabıta memurları, aradıkları ipucunu yakalamak üzere bulunduklarını anlatan mütehayyirane bir sevinçle bir daha bakıştılar. Kadını şaşırtıp da ifade intizamını bozmaktan sakınarak gayet yumuşak bir sesle:

"Hanımefendi, affedersiniz biraz sinirlerinizi oynatacağız. Fakat ne yapalım, buna zaruret vardır. Başka türlü harekete imkân yoktur. Bizimle beraber şurada diğer bir odaya kadar teşrifinizi rica ederiz."

Kadın ne olacağını anlamadan kalktı. Hizmetçisiyle beraber memurların arkalarından gitti. Loş bir koridordan geçtiler. Birkaç oda aşırı yürüdükten sonra, memurlardan biri, önünde durduğu bir kapıyı cebinden çıkardığı anahtarla açtı. İçeri girdiler. Burası bir yazıhane, bir dolap, birkaç iskemleden ibaret eşya ile hemen çıplak bir oda idi. Bu odayı bir dilim boydan boya kaplayan haki renkli perdeyi halkaları üzerinde yürüterek çektiler. Meydana

101. İstiğrap: Garip karşılama, garipseme.

çıkan hakiki dekor her zaman her yerde görülür şeylerden değildi. Duvara bitişik uzun bir masa, üzerinde hacimlerine göre şişe kavanozlara konulmuş bir kol, bir baş, bir bacak sıra ile duruyordu. Polis memuru:

"Hanımefendi! Lütfen yaklaşıp dikkatli bakınız" dedi.

Kadın yaklaşmak değil bilakis hafif bir raşe[102] ile bir adım geri çekilerek:

"Baktım efendim, baktım."

"Tanıyabildiniz mi?"

"Hayır... Hayır..."

Kavanozların içindeki uzuvlar bazı eczanelerin camekânlarında görülen ceninler gibi solgun balmumu rengi almışlardı. Hele kafa, bir insan vücudundan koparılmış olmaktan ziyade bazı emrazı temsilen müzelerde teşhir olunan yapma başlara benziyordu. O solgunluk arasında yer yer ihtikanlar[103] görülmekle beraber kesik başın bütün mazlumane ifadesi gözlerine toplanmıştı. Gittikçe değişerek ölülere mahsus bir umumiyet almıştı. Hayati hüviyeti şimdi gözlerinde bir ifade menbaı arıyor gibiydi. Ağzıyla beraber gözlerinin hemen aynı derecede aralık bulunması, kendine bakanlara bir söyleyeceği varmış gibi insana bu bedensiz kafada bir hassasiyet bulunduğu vehmini veriyordu. Ölümün samit derinliği ve hallolunamayan esrarı içinden süzülerek bakan bu gözlerin maverai belagati önünde kadın bir müddet ürkek, korkak durdu. Ve sonra biraz tereddüde düşer gibi oldu. Ölü, kavanozun içinden kendini tanıtmağa çalışan inatçı bir bakışla iki gözünü kadından ayırmıyordu. Hanım, birdenbire elektriklenmiş zannolunacak bir çırpınma ile:

"Ah, işte şimdi tanıdım, zevcim Rasih Bey!" feryadını koparark hizmetçinin kolları arasına düştü.

Müdüriyetin doktoru yetişti. Zavallıyı kendine getirdiler. Şimdi dereler gibi ağlayarak kendine hiçbir sual

102. Raşe: Titreme.

103. İhtikan: Kan toplanması.

sorulmadan o birçok karışık şeyler söylüyordu. Ömründe hiç görmediği böyle bedeninden ayrılmış kafa, kol, bacak karşısında üzerine gelen bir sinir haliyle hanımın yanılması ihtimali vardı. Bu mühim cihet kendine ihtar olununca şu cevabı verdi:

"Hayır yanılmıyorum. Bu başa ilk baktığım vakit ölüm bana pek soğuk göründüğü için birdenbire dikkatim uyuştu. Bir şey fark edemedim... Fakat şimdi baktıkça kocamın başı karşısında bulunduğumu ayan beyan anlıyorum. Alnının şekli, açık tepesini yanlardan ihata eden saçların renk ve biçimi, kaşları, gözleri, burnu, dudakları, kulakları hep o... Evet, yüz uzuvları ayrı ayrı alınırsa hep o... Fakat umumi heyetindeki eski müşabehet ve ahengi ölüm bozmuş. Birdenbire bakılınca tanınmayacak bir hale getirmiş."

Hanım'a iğreti dişleri göstererek sordular:

"Bunları tanıyor musunuz?"

"Hayır."

"Fakat bu dişler bu kesik başın ağzından çıktı."

"Bu kadar senelik zevcesiyim, Bey'in ağzında takma dişi bulunduğunu hiç bilmiyorum."

"Nasıl olur?"

"Doğrusu bu efendim."

"Belki size ihtiyar görünmemek için iğreti dişleri bulunduğunu hissettirmemeğe uğraşmıştır."

"İhtimal... Hakikatin sübutu için şu saatte her şeyi açık söylemek ihtiyacını duyuyorum. Tabirimi affedersiniz, gayetle kadın canlısı bir erkekti. Kendine ihtiyar dedirtmemek için tuhaf tuhaf şeyler yapardı."

Hanım, karı kocalıklarının hususiyetine müteallik bazı esrar açmak ister gibi bir iki lakırdı kekeledi. Her nasılsa sonra kelimeleri yuttu. Bir şey söylemedi.

Kadın söz söylerken zevcinin hüviyetini ispata dair daha bariz nişaneler keşfetmek için gözlerini kesik baştan ayırmıyordu. Birdenbire ufak bir şüphe ile dikkatini arttırarak:

"Fakat efendim, deminden nasılsa farkında olamamışım. Şimdi bir şey taaccübümü çekiyor. Zevcim saçlarını bıyıklarını kumrala boyardı. Hatta İstanbul'dan Avrupa'ya hareket ettiği günü boya ve mutena bir tuvaletle çok gözleri aldatacak bir delikanlı şekline girmişti. Bu kesik başın saç ve bıyıklarında yarı yarıya ak var. Buna ne mana vermeli?"

Bu cihet, şube memurlarını da düşündürmeğe başladı. Kadın devam etti.

"Bana gösterdiğiniz yüzük (parmağını uzatarak) işte bu halkanın eşi. O yüzüğün zevcimin parmağındaki alyans olduğuna zerre kadar şüphem yok. İstanbul'dan çıktığı günü bu halka yine parmağında idi. Kesik başta gördüğüm yüz çizgileri zevcimin simasının aynı. Memur efendiler, ne düşüneceğimi bilemiyorum. Bu muammamın anahtarını ancak siz bulabilirsiniz. Evvel Allah sonra siz... (Ağlayarak) heyecandan boğulacağım... Kocacığımı hangi caniler böyle parça parça ettiler? Hak bir Kibriya namına adalet isterim."

Seyit Efendi: "Bu kesik başın zevcinizin başı olduğunu tanıyorsunuz?"

Hanım: "Evet."

"Yüzüğün parmağınızdaki halkanın eşi olduğuna hükmediyorsunuz."

"Katiyen."

"O halde katiyetine hükmettiğiniz bu iki hakikatin yanında saçların ak veya boyalı olması meselesi ehemmiyetçe ikinci üçüncü derecede kalır. Buna bir izah sureti bulmak da o kadar müşkül değildir. Mesela diyebiliriz ki caniler bir şaşırtma vermek için kesik başın saçlarını ecza ile yıkayarak boyalarını çıkartmışlardır."

Memur Efendi: "Şimdi bir de mektup meselesi var. Zevcinizden sıkça mektup alır mısınız?"

Hanım: "İki üç haftada bir."

"Son mektubu ne vakit aldınız?"

"Bir hafta evvel."

"Bu gelen mektupların zevcinizin yazısıyla muharrer[104] olduklarına emin misiniz?"

"Katiyen."

"Yanınızda bu mektuplardan bir tane var mı?"

"Hayır."

"Beyinizin resmi veya muamelat-ı tüccariyeye[105] ait yazılarıyla tatbik ettirilmek üzere vukuf ehline göstermek için bu mektuplardan birkaçını görmek isteriz. Fotoğrafisi varsa onu da getiririz."

"Baş üstüne, takdim edeyim."

Şimdi hanımın ifadesi fezleke şeklinde zapt olunuyordu:

S: "İsminiz? Ve zevcinizin isim ve şöhreti?"

C: "İsmim Feride, zevcimin isim ve şöhreti Türabızade Rasih Bey."

S: "Sanatı? Ve hazıran ikamet ettiğiniz semtiniz?"

C: "Hariciye Nezaretinden mütekaitti. Şimdi ticaretle meşgul oluyordu. Semtimiz Vefa, Yeşil Direk, numara 19."

S: "Ticarethanesi neresidir?"

C: "Galata'da Demirhane Sokağında, Loraki Hanı'nda 7 numaralı oda. Telefon 101."

S: "Ticaret refikleri, şerikleri var mıdır?"

C: "Evet."

S: "İsimleri?"

C: "Kâzım, Vahit, Mümin Beyler."

S: "Ticaretlerinin nevi nedir?"

C: "Komisyonculuk ediyorlar."

S: "Şeriklerinin içinde bir Hristiyan, bir Ermeni var mıdır? Veyahut var mıydı?"

C: "Hayır, yoktu."

S: "İyi biliyor musunuz?"

C: "İyi biliyorum."

"Sualimi affedersiniz hanımefendi, deminden Rasih Bey pek kadın canlısı bir erkekti diyordunuz. Taşkınca

104. Muharrer: Yazılmış.

105. Muamelat-ı tüccariye: Ticari işlem.

hovardalıkları var mıydı? Bazı uygunsuz yerlere devam eder miydi?"

"Olabilir efendim; fakat bu nevi hareketlerini benden pek gizlerdi."

"O yolda bir iki vakasını haber verebilir misiniz?"

Hanım, yüzünü kaplayan hafif bir pembelikle biraz düşünerek:

"Haber verebilirim. Fakat bildiklerim ehemmiyetsiz şeyler."

"Ne gibi meselâ?"

"Kapı arkasında hizmetçi kızı sıkıştırmak. Bahçıvanın kızı Eleni'ye beş altı liralık bir pandantif hediye etmek kabilinden şeyler."

Bu sözleri akabinde Hanım, eski kıskançlıklarından kalma bir hınç bakiyesiyle şişe kavanoza doğru baktı. Ve derhal infiali derin bir teessüre dönerek mendiliyle gözlerini sile sile:

"Ah," dedi, "ah, zavallı zevcim, herkes gibi ölümünden sonra bir mezarın mahfuziyetine[106] çekilemedi. Kim bilir daha ne kadar müddet böyle şişeler içinde zabıta tahkikatına maruz kalacak. Ve daha ne kadar zaman mütecessis gözler bu cinayetin izlerim keşfetmek için onun susmuş simasına dikilecekler ve onu söyletmeğe uğraşacaklar."

Kesik başı sarmış oldukları mavi kırmızı satrançlı dokuma ile kenarı dantelalı patiska parçasını ve Ermenice gazeteyi masanın üzerine birer birer yayarak hanımdan sordular:

"Efendim bu bez parçalarıyla hiç göz aşinalığınız var mı? Bunlardan birini hiçbir yerde görmüş olduğunuzu hatırlayabiliyor musunuz?"

Hanım, bu kanlı vesikalara yine teessür raşeleriyle sarsılarak baktı. Baktı, düşündü. Nihayet:

"Hayır, bunları hiçbir yerde görmedim, (ağlayarak) keşke burada da görmeyeydim."

106. Mahfuziyet: Korunmuşluk.

"Zevciniz Fransızca bilir miydi?"

"Hariciye memurluğundan mütekait olduğunu söylemiştim. Evet bilirdi."

"Siz de bilir misiniz hanımefendi?"

"Biraz."

Aşharh gazetesinin kenarındaki kurşun kalemiyle yazılmış Fransızca cümleler gösterilerek:

"Bu yazıyı tanıyabilir misiniz?"

Hanım, derin bir dikkatle bakarak:

"Hayır," dedi.

O günlük o kadar sual cevap kâfi görüldü. Ve hemen hanesine avdetle, maktulün fotoğrafisiyle Avrupa'ya azimetinden sonra göndermiş olduğu mektuplarını alıp getirmesi ve isticvabın şekli ve gördüğü şeyler hakkında kimseye ve hatta evdeki en emin kimselere bile en ufak bir söz kaçırmaması sıkı sıkıya hanıma tembih edildi.

Dokuz

Arası bir saat geçmeden Feride Rasih Hanım istenilen şeyleri bizzat getirdi. Müdüriyete bıraktı, gitti. Şimdi takibat ve tahkikatta Müddeiumumilikte Müdüriyeti Umumiye memurları bütün kudreti keşfiyeleriyle beraber çalışıyorlardı. Evvelen hanımın bıraktığı fotoğrafıyla kesik baş arasındaki müşabeheti tetkik ettiler. Ölümün yüz çizgilerine getirdiği bazı değişikliklerden sarfınazar olunursa kalıp ve teşekkül itibariyle şişe içindeki kafa, mukavva üzerindeki resme o kadar benziyordu ki fotoğrafı cesamet-i tabiiyede[107] büyüdükten sonra hususi aletle kavanozdaki başa tatbik edilse birçok kavis, çıkıntı ve hatların ayniyet ve müsavatı görülecek zannolunuyordu.

Memurların bir kısmı bu tatbikatla meşgul iken, Galata'da Demirhane Sokağında, Loraki Hanı'nda 7 numaralı odada da tahkikat başladı. Maktulün ticaret şerikleri

107. Cesamet-i tabiiye: Gerçek büyüklük.

Kâzım, Vahid, Mümin Beyler celb olunarak ayrı ayrı isticvap edildiler. Üçünün de, ortakları Rasih Bey hakkında verdikleri malumat biribirine uygundu. Bu üç isticvabın hemen aynı mealdeki sual ve cevapları şöyle hulasa edilebilirdi:

S: "Rasih Bey'le ne zamandan beri işbirliği yapmakta idiniz?"

C: "Harbin ilk senelerinden beri."

S: "Şirketiniz hâlâ berdevam mıdır?"

C: "Evet."

S: "Rasih Bey şimdi nerede bulunuyor?"

C: "Avrupa'da."

S: "Oraya niçin gitti?"

C: "Muamelede bulunduğumuz birkaç ticaret evinin patronlarıyla görüşmek ve hem de iki üç senedir rahatsız olduğu gözlerini tedavi ettirmek için."

S: "Buradan hangi tarihte hareket etti?"

C: "Teşrinisaninin birinci Cuma günü."

S: "Ne tarikle gitti?"

C: "Trenle. Ailesinden bir iki kişi ve biz kendisini Sirkeci Garı'na kadar teşyi ettik. Kompartımana beraber girdik. Yol çantalarını yerleştirdik. Trenin hareketinde orada idik. O, vagonun penceresinden, biz rampa üzerinden selamlaşa selamlaşa ayrıldık."

S: "Yanında çok para var mıydı?"

C: "Altı yedi bin lira kadar."

S: "Paranın nevi?"

C: "Çek ve kaime."

S: "Rasih Bey'in şimdi Avrupa'da bulunduğundan emin misiniz?"

C: "Paris'te bulunduğundan katiyen eminiz. Bizce adresi malum ve her hafta muhaberemiz var."

O hafta almış oldukları son mektubu gösterdiler. Ticarethanelerine ait birçok şeyden bahsettikten sonra gözlerinin tedavisi hitam[108] bulur bulmaz İstanbul'a avdet

108. Hitam: Son.

edeceğini ve göz hekiminin tahminine nazaran bunun da bir aydan ziyade sürmeyeceğini yazıyordu.

Rasih Bey'in bu üç ticaret ortağı, her biri maktulün birer uzvunu havi olan[109] üç kavanozun karşısına çıkarıldıkları vakit teessürlerinin şiddetinden sapsarı kesildiler. İlk bakışta kavanozdaki kafanın ölümünden şüphe edilen Rasih Bey'le benzerliğine dair pek bariz nişaneler geçilemiyor fakat baktıkça ve bahusus mefruz[110] maktulün simasını hatırlayarak baktıkça onun yüz çizgilerini bu ispirtodaki çehrede birer birer bulmamak da kabil olmuyordu.

Bu ne müthiş cinai bir muamma idi? Bir Teşrinisani tarihinde gözlerinin önünde trene binen, daha tanıdıkları bazı zatlar refakatinde Paris'e giden ve her hafta aralarında, ticaretlerinin hariçten kimsenin vakıf olamayacağı hususiyetlerine dair mektuplar teati[111] olunan bir adamın nasıl olur da kendisi orada sağ ve başı burada şişede bulunabilir?

Teessürleriyle beraber dakikadan dakikaya artan dikkatlerde şişelerdeki uzuvları muayene etmekte iken Vahit Bey birdenbire tutulduğu bir taaccüple dedi ki:

"Fakat efendim, Rasih Bey'in saçlarında beyaz yoktu? Bu kafanınkiler yarı yarıya ağarmış. Buna bir mana veremiyorum."

Adliye memuru: "Rasih Bey saçlarını boyar mıydı?"

Vahit Bey: "Zannederim. Çünkü bazen orada burada peyda olan aklar hemen ertesi günü kaybolurdu."

"Ağzında takma dişleri var mıydı?"

"Bize hiç öyle bir şey hissettirmedi. Farkında değiliz..."

"Ticaret refiklerinizin arasında bir Hristiyan, bilhassa bir Ermeni var mıydı?"

"Hayır..."

Ak saçlardan, takma dişlerden sarfınazar edildiği surette kavanozdaki kafanın teşekkülce Rasih Bey'e müşa-

109. Havi olmak: Barındırmak.

110. Mefruz: Farz olunmuş.

111. Teati: Karşılıklı alıp verme.

behetinin tayininden başka bu isticvaptan kat'i bir netice anlaşılamadı. Gerek zevcesine ve gerek şeriklerine göndermiş olduğu mektuplar mefruz maktulün ticaret defterlerindeki el yazılarıyla tatbik edildi. Vukuf ehlinin tetkikine hacet kalmadan hatlar biribirinin aynı olduğu anlaşılıyordu. Ve daha birçok sual cevaptan sonra memur neticeten dedi ki:

"Paris'teki Rasih Bey'e bu cinayet hakkında hiçbir şey yazmayınız. O sizden tafsilat isterse bu garip maddeye dair ciddi ve kat'i bir şey bilmediğinizi yazınız. İsticvap edildiğinizden bahsetmeyiniz. Halkın merakını körüklemek için bu esrarı eşelemeye gelen gazete muharrirlerine karşı ağızlarınızı kilitli bir demir kapı gibi kapalı bulundurmağa dikkat ediniz. Çünkü vaka, şeklen iki ihtimalden hariç olamaz. Ya Rasih Bey hakikaten Paris'te berhayattır[112] veyahut ki bu cinayet şeriklerinden[113] biri orada büyük bir maharetle maktulün el yazısını takliden buraya mektup gönderiyor. Bundan maksadı, adliye takibatını şaşırtarak oyalamak mıdır, yoksa diğer türlü müdür, bilinemez. Rasih Bey'in hüviyetine girerek o veyahut onlar nasıl bizi iğfale uğraşıyorlarsa biz de bu iğfale kapılmış gibi görünerek onları oyalamalıyız. Bu isticvabımıza dair harice hiçbir şey sızdırmamayı Rasih Bey'e karşı olan uhuvvetiniz[114] namına büyük bir vazife bilmelisiniz. Zira caniler takibatta hangi izlerin uç gösterdiğini, doğru veya yanlış olarak tahkikatın ne dereceye geldiğini günü gününe öğrenirlerse keşf olunmamak için ona göre planlar tertibiyle tedbir alırlar. Şunun bunun merakını adaletin sübutuna feda etmek lazım gelir. Şimdi efendim, Rasih Bey namına mektuplar teati ettiğiniz adresi isteriz."

Bu adres derhal verildi. Şu idi: Rasih Bey, Clichy 21, Paris.

112. Berhayat: Hayatta, yaşamakta.
113. Şerik: Ortak.
114. Uhuvvet: Kardeşlik.

On

Tahkikat bu merkezde durdu. İlerlemiyor, şişelerdeki kesik uzuvlar Rasih Bey'e müşabehetlerinden başka artık bir şey söylemiyorlar, fakat Remzi ve Seyit Efendiler hiç durmayıp cinayetin etrafında dönüyorlardı. Meselenin görünürdeki en mühim düğümü Paris'te idi. Klişi'de 21 numaraya mektup yazılınca hiç gecikmeden, Rasih Bey'in yazısı ve imzasıyla muntazaman cevap geliyordu.

Şişedeki kafa hakikaten Rasih Bey'e ait olup da Paris'ten onun namına oynanan bu oyun caniyane bir komedyadan başka bir şey değilse, mektupların mürettibi bu katil aktörlerin maslahatı idaredeki maharetleri pek büyük hayretlere seza melanetlerdendi. Tamamdır, Paris'te o adreste tahkikata başlandığı sırada Rasih Bey'den İstanbul'a müteveccihen hareket etmek üzere olduğu hakkında bir mektup geldi. Acaba bu bir hakikat miydi? Yoksa melaneti tedvir hususunda vakit kazanmak için takibatı işkal maksadıyla mı yapılıyordu? Bu nazik keyfiyet zabıta memurları arasında münakaşa edilmekte iken Rasih Bey'den Loraki hanındaki şeriklerine Paris'ten hareket gününü bildiren bir telgrafname geldi. Bu, akılları durduracak cürette bir şeytanet de olsa herhalde vadeli bir hile demekti. Çünkü telgrafname tarihine göre Paris'ten buraya olan sefer müddetinin mürurundan sonra Rasih Bey gözükmediği takdirde hakikat anlaşılacak, bu mühim sır en son sekiz on gün içinde tavazzuh edecekti.[115]

Filhakika keyfiyet öyle cereyan etti. Adliye ve zabıta memurları bu müddeti büyük bir merakla geçirmekte iken, nihayet beklenilen şark katarı geldi. Vagonlardan çıkanları halecanlı ve hemen heyecanlı denecek bir dikkatle muayene ediyorlardı. Valizlerini hamallara yükleterek katarın basamaklarından rampaya atlayan yolcuların arasında gözleri siyah bir gözlüğün iri cam-

115. Tavazzuh etmek: Aydınlanmak, açıklık kazanmak.

larıyla örtülü bir adam indi. Gözükmeyen gözlerinden gayri olan yüz çizgileri, kıyafeti, etvarı Rasih Bey'e pek benziyordu. Şerikleri, küçük bir tereddütle yaklaşarak bunun Rasih olduğunu anladılar. Hemen boynuna sarılıp hararetle istikbale atıldılar. Adliye memurları uzaktan bu sarmaş dolaşı büyük bir dikkat ve tefahhusla seyrediyorlardı. Ve hatta bu kadar samimiyetle karşılanan bu yolcunun siyah gözlük camları altında Rasih'in sekli şemailine girmiş usta bir cani bulunması şüphesiyle alınları buruştuğu seçiliyordu.

Bu pek meraklı şüpheler arasında memurların gözleri Rasih Bey'in parmaklarına dikildi. Sağ elin yüzük parmağında bir izdivaç halkası görülüyordu. Yolcunun alnı, kulakları, yanakları, burnu meraktan insanı tıkayacak derecede şişedeki kafaya benziyordu. Saçlarda, bıyıklarda beyaz yoktu. Fakat yüz derisinin pörsüklüğü bu akların boya ile kapatıldığını tecrübekâr gözlere karşı pek saklayamıyordu.

Ufak bir istizah için polis müdüriyetine kadar gelmesi kulağına fısıldandığı vakit, biraz benzi atarak Rasih şaşaladı. Vakadan hiç haberi yok muydu? Yahut öyle görünmek mi istiyordu?

Hariçten gelen yolcular hakkında icrası mutat resmî muamelat yapıldıktan sonra Rasih Bey, Müdüriyeti Umumiye'ye götürüldü. İsticvabı başladı.

Sorulan şeylere bilâ tereddüt vazıh[116] cevaplar veriyordu. Mesele teşrih edilip de gaybubeti[117] esnasında İstanbul'da vukua gelmiş esrarengiz bir cinayette kendinin maktuliyetine dair bir zehap[118] hasıl olmuş bulunduğuna çok şaştı. Ve pek müteessir oldu. Hayretler içinde düşündü, düşündü. Bu muammadan herkesle beraber kendinin de bir şey anlayamadığını itiraf etti.

116. Vazıh: Açık.
117. Gaybubet: Yokluk.
118. Zehap: Zannetme.

Rasih Bey'in Avrupa'dan avdetiyle katiyen tavazzuhu memul edilen bu cinai mesele şimdi daha ziyade muğlak ve hemen akıl almaz bir şekle girmiş gibiydi. Müstantik[119] birdenbire Rasih Bey'den parmağındaki izdivaç halkasını istedi. O da hemen çıkarıp uzattı. Yüzüğün iç dairesindeki mahkûk[120] tarih muayene edilince bunun: Fi 21 Sefer 1320 ve 6 Mayıs 1318 Perşembe olduğu göründü. Adliye ve zabıta memurları istigrabkâr[121] nazarlarla biribirine bakıştılar. Müstantik, Rasih Bey'i derin bir dikkatle süzerek:

"Bu halkadaki mahkûk tarih sizin izdivaç tarihiniz değildir" dedi.

Rasih Bey fevkalâde afallayarak:

"Bu halka bendenizin nişan yüzüğüm, binaenaleyh içindeki mahkûk tarih de izdivaç tarihimdir."

"Hayır, doğru söylemiyorsunuz."

"Doğru söylüyorum efendim, izdivaç tarihimi inkâr veya değiştirmekten benim için ne menfaat mutasavverdir?"

"Siz 21 Sefer 1340 ve 16 Mayıs 1318'de değil 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328 tarihinde evlendiniz. Zevceniz Feride Hanım'ın parmağındaki nişan yüzüğü üzerinde ettiğimiz tetkikten anlaşılan hakikat budur. Zevcenizin itiraf ve tasdiki de aynen böyledir."

"Evet, bendeniz izdivaç tarihimin 15 Rebiyülevvel 1 ve 8 Şubat 1328 olduğunu inkâr etmiyorum. Evlendiğim gün ve ay işte tastamam budur."

Rasih Bey'in parmağından çıkan halkayı müstantik yine kendine uzatarak:

"Alınız, bunda mahkûk olan yazılara bakınız. Oradaki tarih ifadeniz ile tevakkuf ediyor mu?"

Rasih Bey yüzüğü aldı. İç tarafında mahkûk tarihe bakınca hayretinden gözleri büyüdü. Titreyen dudakla-

119. Müstantik: Sorgu hakimi.

120. Mahkûk: Kazılmış, hakedilmiş.

121. İstigrabkâr: Şaşkın.

rının arasından bir şeyler kekeledi. Söylediğini ne kendisi biliyor, ne işiten anlıyordu. Elini başına götürdü. Beynini sıka sıka hatırasını zorlayarak gözlerini sabit bir noktaya dikti. Düşündü, düşündü. Nihayet:

"Aman efendim, bu yüzük benim değil" dedi.

"Yüzük[ün] sizin olduğunu inkâr edemezsiniz. Çünkü şimdi burada beş altı kişinin gözü önünde parmağınızdan çıkardınız."

"Aman efendim, merhamet ediniz. İnanınız, bu yüzük benim değildir."

Rasih Bey, siyah camlı gözlüğünü çıkardı. Muktedir olabildiği bütün dikkatiyle yüzüğü evirdi çevirdi ve durmadan:

"Bu yüzük benim değildir ve mümkün değil benim olamaz" sözlerini tekrar ediyordu.

Demevî simasına bir horoz ibiği kadar kan toplandı. Bakışında ifadesinin doğruluğunu tasdik eden büyük bir samimiyet ve saffet vardı. Ve sonra bu teessür ve telaşlarını bir tebessümle tadile uğraşarak:

"Parmağımdan çıkan yüzükte izdivacıma ait olmayan bir tarih zuhur etmesi ittihamımı mucip bir hadise sayılamaz ya. Nasıl olmuş ise olmuş, parmağımdaki asıl yüzüğümü başka bir adamınkiyle değişmişim."

Kesik koldan çıkan yüzüğü Rasih Bey'e uzatarak sordular:

"Bu halkayı tanıyor musunuz?"

Zavallı adam, yüzüğe bakar bakmaz haykırdı:

"Tanımamak kabil mi? İşte bu benim yüzüğüm."

"Bunun kendi yüzüğünüz olduğunu ileride ifadenizi değiştirmeyecek bir katiyetle tanıyor musunuz?"

Rasih Bey iki halkayı biribiriyle tatbik ederek:

"Bu yüzüklerin kuturları ve şekilleri hemen biribirinin aynı, fakat bu verdiğinizin iç muhitindeki mahkûk aylar, seneler, günü gününe benim izdivaç tarihimdir. (Halkayı parmağına geçirerek) İşte bakınız, tıpkı tıpkısına parmağımın halkası."

"Demek bunu katiyen tasdik ediyorsunuz?"

"Katiyen... Katiyen."

"Fakat efendim, bu yüzük denizden zuhur eden kesik bir kolun parmağından çıkarılmıştır."

Rasih Bey birdenbire sinirlerine sızma kesaleti gelen bir sarhoş gibi iskemlesi üzerinde iki yanına sallanarak yere kapanacak gibi oldu. Sonra muvazenesini buldu. Lâkin hayretinden ağzı açıldı. Gözlerinde ürkek bir koyunun eblehane bakışı vardı. Ta göklerin derinliğinden hiç tanımadığı bir âleme düşmüş gibi etrafındakilerin yüzlerine bel bel bakmıyor, duyduğu son cümleden hiçbir mana anlayamamış gibi görünüyordu.

Onun caliyetle tabiiliği vehleten pek fark olunamayan bu belahat edasına karşı müstantik dedi ki:

"Beyefendi, vakadan haberiniz yok mu?"

"Hangi vakadan?"

"Kesik baş cinayetinden."

"Bir şeyden haberim varsa, bütün şiddetiyle Allah'ın gazabını üzerime celb etmiş olayım."

"Ne kadar inkâr etseniz bu cinayetle olan münasebetinizi büsbütün red kabil değildir."

"Adil ve insafınıza sığınırım efendim. Niçin kabil olmasın?"

"Çünkü zatınıza aidiyetini katiyetle tasdik ettiğiniz yüzük, maktulün parmağında bulundu. Ve şimdi parmağınızdan çıkarmış olduğunuz halkanın üzerinde de diğer bir izdivaç tarihi mahkûk bulunuyor. İhtimal ki bu yüzük de maktule aittir. Bunu ne vakit, nerede ve ne münasebetle değiştirdiniz efendim? Hafızanızı icbar ile iyi düşününüz. Adaletin bu sualine cevap vermeye mecbursunuz."

"Şanı ülûhiyete kasem ederim ki bu halkanın nerede, ne vakit ve suretle değiştiği sizin kadar bence de meçhul kalmış bir muammadır."

"Parmağınızdaki yüzüğün sizin olmadığını bilmiyor muydunuz?"

"Bu saate kadar vallahi bilmiyordum."

"Hiç parmağınızdan çıkarıp da mahkûk tarihe bakmadınız mı?"

"Nesine bakayım efendim, parmağımdaki yüzüğün tarihi[nin] değişeceği, akla gelir bir keyfiyet midir?"

"Halkanın biçimindeki cüzî bir başkalıktan, darlığından, bolluğundan hiç şüpheye düşmediniz mi?"

"İşte efendim, iki yüzüğü de yan yana muayene ediniz. Eğer şeklen ve kutren bir farklarını bulabilirseniz söyleyiniz."

"Demek ki parmağınızın kalınlığı maktulünkinin aynı imiş."

"Öyle olmak iktiza ediyor."

"Bunun daha garibi var. Maktul veçhen de tamamı tamamına size benziyor."

Gittikçe dolaşıklığı artan bu karışık meselenin kör düğümlerini gevşetebilmek iktidarından zihnini pek uzak bulan Rasih Bey ağlamalı olarak:

"Adaletinize sığınırım. Simaca maktul bir şahsa benzeyenlerin mücrimiyetlerinden şüphe etmek hangi fende, hangi kanunda vardır?"

"Bu benzerlik o derecede ki, maktulün siz olduğunuzdan şüpheye düştük."

"Allah Allah, ben kendi kendini öldürdükten sonra tekrar yaşayarak hem katil, hem maktul olamam ya! Sözlerinizin ciddiyetine inanamıyorum. Yoksa ben çıldırdım da işittiklerimi büsbütün ters mi anlıyorum. Cani olmak şöyle dursun, cinayetten katiyen haberim yok. Avrupa'dan geliyorum. Trenden çıktım. Buraya getirildim. Giderken keza şeriklerim, ahbaplarım tarafından vagona kadar teşyi olundum. İstanbul'dan çıkmazdan evvel de işiyle gücüyle meşgul bir adam olduğumu âlem tasdik eder. Şehir hayatımda evimden başka bir yerde bir gece geçirmiş adam değilim. Hiç ilmim, haberim yokken ve belki de ben burada değilken vuku bulmuş bir cinayetten ben nasıl mesul olabilirim? Mücrimiyetimden[122] şüphe ederseniz

122. Mücrimiyet: Suçluluk.

çok aldanırsınız. Adaleti beyhude yere savsaklayarak hakiki mücrimi takipte geciktirmiş olursunuz."

"Biz sizin mücrimiyetinizi iddia etmiyoruz. Bazı kere insan bilmeden cinai bir vakaya karıştırılmış bulunur. Tekrar tekrar söylüyoruz. Sizin parmağınızdan kendinize ait olmayan bir yüzük zuhuru ve asıl izdivaç halkanızın kesilmiş bir elin parmağında bulunması ve meçhul bir maktul ile simaca tıpkı tıpkısına benzerliğiniz[in] görülmesi; hep bunlar bir sıraya kuru tesadüflerin tevlit ettiği garaibden madut şeyler olamaz. Bunların asılları astarları olsa gerektir. İşte onları arıyoruz. Belki birdenbire zihniniz karıştı, hafızanız bulandı. Teessürünüzün şiddetinden dimağınız bütün vuzuhunu kaybetti. Ne düşüneceğinizi şaşırdınız. Telaş etmeyiniz. Hatıranızı toplamaya uğraşarak, şaşırmayarak ağır ağır düşününüz. Korkacak bir şey yoktur. Adalet, sellemehüsselam bir masumun mücrimiyetine hükmetmez. Akrabanızdan size benzeyen bir kimse yok mu?"

"Bana pek benzeyen bir biraderim vardır."

"Kendisi nerededir şimdi?"

"İsviçre'de."

"Oraya ne zaman gitti?"

"Ben buradan Avrupa'ya hareket etmezden evvel, bir hafta evvel."

"Mektup alıyor musunuz?"

"Hayır."

Rasih Bey, birdenbire iskemlesinden fırladı. Kaçacak zannıyla yolunu kestiler. Gözlerini baktığını görmez bir dalgınlıkla karşısındaki çehrelerin üzerinde birer birer dolaştırdıktan sonra o anda hafızasından geçen mühim bir şeyi kavramak ister gibi elini şarkadak alnına vurarak:

"Sualiniz zihnimi uyandırdı. Teşekkür ederim. Parmağımdan çıkardığım yüzüğün içindeki mahkûk tarih biraderimin evlenme yılıdır... Fakat bu halkaları onunla ne vakit değişmişiz? Bundan ne onun haberi olmuş, ne de benim. Evet, ne vakit değişmişiz? Şimdi bunu bulmalıyım..."

Rasih Bey gözlerini küçülte küçülte, alnını ova ova hafızasını zorlayarak düşünürken etrafındakiler onun bu zihni faaliyetini ihlâl etmemek için ağız açmak değil, nefeslerini bile hissettirmiyorlardı.

Zavallı adam, parmaklarıyla birtakım zaman, gün hesapları yaparak daldı, düşündü. Nihayet:

"Bir malûmun aydınlatması yardımıyla meselenin karanlık cihetleri vuzuhlaşarak diğer meçhullerin hallerine de imkân hasıl oluyor. Bir düğüm çözüldükten sonra ötekiler de gevşiyor. Elde edilmiş bir çivi ile öbürleri de sökülüyor. Şimdi bütün suallerinize cevap verebileceğim sanıyorum. Çünkü biraderimden bahsederek beni bir iz üzerine koydunuz. Binaenaleyh benden çabuk ve doğru malumat almak isterseniz meselenin her ciheti hakkında beni tenvir ediniz. Çünkü olan bitenden haberim yok. Masumiyetimden, saffetimden, sözlerimin doğruluğundan şüphe etmediniz."

Rasih Bey'i kavanozların bulunduğu odaya götürdüler. Şaşkın şaşkın etrafına bakınırken perdeyi açıverdiler. Koca şişelerin içinde insan uzuvlarından kurulma o hüzünlü turşuları görünce kesik başın önünde durdu. Biri ahretten, öbürü dünyadan iki kardeş biribirine bir müddet kasvet ve esrar dolu melûl birer süzüklükle bakıştılar. Sanki aralarında diğerlerinin anlayamayacağı bazı ifhamat vuku buluyor, bazı hisler teati olunuyordu. Ölü, söylüyor; diri, dinliyor gibiydi. Rasih, bu mezarsız kalmış ölünün samit sözlerini dinledikçe o da dünyasını değiştiriyor sanılacak bir sarılık alıyor, balmumulaşarak eriyordu. Nihayet ayakta durmaya ve karşısındaki hakikatin fecaatini daha fazla görmeye takati kalmadığını gösterir bir hüngürtü arasında:

"Ah, kardeşim Raif, seni bu hale kim koydu?" elim istifhamıyla[123] şişelerin durduğu masa üzerine yüzüstü kapandı.

123. İstifham: Soru.

On Bir

Teessürünün şiddeti biraz geçince Rasih Bey'e takma dişleri, satrançlı dokumayı, dantelalı patiska parçasını gösterdiler. Dişlerin maktule ait olduğunu, fakat diğer eşyayı tanımadığını söyledi ve müstantikle aralarında şöyle sual cevap başladı:

S: "Bu kesik başı tanıdınız."

C: "Evet, şüphesiz biraderimin başıdır."

S: "Biraderiniz ile ticaret ortaklığınız var mıydı?"

C: "Hayır, o büsbütün ve her suretle bizden ayrı yaşardı."

S: "Ne ile geçinirdi?"

C: "Pederden miras kalan emlaki vardı. Harp esnasında bulgurculuk etti. Çok para kazandı."

S: "Biraderinizin ticaret refikleri veya tanıdığı, teklifsiz konuştuğu kimseler içinde bir Ermeni veyahut o millete mensup bir aile var mıydı?"

C: "Hayır, bilmiyorum."

Kanlı Aşharh gazetesi gösterilerek:

S: "Gazetenin kenarındaki şu Fransızca kelimelerin kimin el yazısı olduğunu tanıyabilir misiniz?"

Maktulün biraderi, cümlelere büyük bir dikkatle bakarak:

C: "Tanımıyorum."

S: "Bu sözlere ne mana veriyorsunuz?"

C: "Cinayetin saiki aşk olduğu görülüyor. Bu esrarengiz yazı kırıntılarının pek ateşli gençlerin parmaklarından saçıldığı his olunuyor."

S: "Biraderinizin ak saçlarıyla bu gençlerin arasında ne işi var?"

C: "Ah! İşte bendenizi en ziyade dağdar eden cihet burasıdır."

S: "İzah eder misiniz?"

Rasih Bey, gözlerini kavanozların içindeki kesik uzuvların üzerinde dolaştırıp hatırasını toplamaya uğraşırken; müstantik, önündeki dosyayı karıştırarak:

"Affedersinizin, zihninizin insicamını bozacağım fakat buna lüzum vardır. Zevceniz Feride Hanım buraya müracaat etti. Bu şişedeki başı görünce size benzetti. Yalnız benzetmek değil, maktuliyetinize katiyen hükmetti. Kayınbiraderinden hiç bahsetmemiş olmasını şimdi biraz garip buluyorum. Ne dersiniz?"

C: "Müsaade buyurunuz. Vereceğim izahatla mesele kendi kendine tavazzuh eder."

Rasih Bey, anlatacağı küçük hikâyenin aile esrarına ait cihetlerini mümkün mertebe kapalıca geçmek için küçük bir mülahazadan sonra başladı:

"Feride Hanım'la izdivacımız bir hayli sene oldu. Fakat zevcem henüz kayınbiraderiyle yüz yüze gelip görüşmedi."

S: "Sebebi?"

C: "Sebebi pek elimdir efendim. Maktul Raif Bey'le bizim pederlerimiz bir, fakat validelerimiz ayrıdır. Ölüleri hayır ile yad etmek lazımdır amma adaletin sualleri karşısında maktul kardeşimin müteredditi hayatına ait bazı acı safhaları eşelemek ıztırarında kalmış olduğumdan dolayı Allah'tan merhamet ve kullardan af dilerim. Kardeşimi suihal ve şöhreti hasebiyle validem eve sokmazdı. Hatta aile arasında ismi bile anılmaz olmuştu. Sözü geçse bile ağızdan kulağa, evlere şenlik ihtiyar çapkın, suretinde kapalı geçerdi. Arından ölen büyük yengem Nafia Hanım'ın irtihalinden sonra birkaç aşufte aldı, bıraktı. Yaşça büyüğümdü. Lâkin öyle bir iki kadınla kanaat edemezdi. Müteaddit metreslerle yaşadı. Hele uzun müddet Eleni isminde bir kadınla Ağa Hamamı civarında bir apartmanda hayat geçirdi. Zannederim ki son zamanlarda bıkarak onu da terk etti. En ateşli, en azgın delikanlılara rahmet okutturacak taşkınlıklar, inanılmayacak maceralar içinde ömür sürerdi. Bazen aylar, hatta seneler geçer de nerede bulunduğundan haberimiz olmazdı. Nereye giderdi? Kırklara mı karışırdı, ne yapardı? Bilmezdik. Hal ve hareketinden sual edenlere kızardı. Hususi haya-

tının birçok kısımları bizce de katiyen meçhuldür. Bizi arayıp sormazdı. Kendini arayanlara da öfkelenirdi. Bu kadar senedir ki ticaretle meşgul oluyorum, bir kere idarehanemize uğramamıştır. Şeriklerim onun yüzünü hiç görmemişlerdir. Ne şekilde bir adam olduğunu bilmezler. Asıl zihnimi karıştıran cihet, kendinin İstanbul'da bulunmaması idi. İşte yine tekrarlıyorum. Benim buradan hareketimden bir hafta evvel o İsviçre'ye gitmişti."

S: "Son defa kendisiyle nerede konuştunuz?"

C: "Şayian mutasarrıf olduğumuz bir arsanın satılma meselesinden dolayı kendini aradım. Beyoğlu'nda dolaşmadığım köşe bucak kalmadı. Nihayet Kulekapısı'nda bir apartmanda buldum. Pek asabi ve kederliydi. Bana, dünyadan bıktığını ve kadınlara karşı derin bir infial ve istikraha düştüğünü, bundan sonra kadınsız ve kimsesiz tek başına yaşayacağını ve yanına bir dişi kedi bile yanaştırmayacağını, bir haftaya kadar İsviçre'ye, oradan Paris'e, Paris'ten Londra'ya ve sonra Amerika'ya gideceği[ni], bu uzun seyahate çıkmak için işlerini tasfiye, hesaplarını kesmek ve yol çantalarını hazırlamakla meşgul olduğunu söyledi. İçi içine sığmıyordu. Yüreğinde büyük bir derdi olduğu, bir sırada göğsünden boşanan ahlardan, oflardan anlaşılıyordu. Bir aralık geldi. Şaşkın, müteheyyiç ta karşımda durdu. Gözlerini kırpmadan istimdatkâr süzgünlüklerle bana dikti. İhtiyar ruhunda kaynayan ıstıraplarını bana göstermek istedi. Hah, dedim, hah şimdi açılacak, karanlık, viran kalbindeki esrarı hep ortaya dökecek. Fakat birdenbire gözlerini tepemden aşırarak tavanın bir köşesine sapladı. Sanki oradan görünmez bir nasihatçi ona ihtiyat ve ketumluk tavsiye etti. Yutkunarak derin bir sükûtla karşımdan çekildi. Gözlerini bulandıran gam bulutlarını dağıtmak için güneş aradı. Pencerenin önüne gitti. Çamlıca ufkuna doğru daldı kaldı. Dünyadan bizarlığına ve gönlünün bütün bu izmihlaline sebep[in] kadın olduğunu, İstanbul'dan firarı[nın] da yine lâtif cins yüzünden düştüğü bir felaket ve

şeamet hissinden başka bir şey olmadığını anladım. Sevda yıldırımının kocamaya yüz tutmuş yaşlı bir kütüğü vurması, genç bir ağaca çarpmasından pek hazin ve mühlik[124] oluyor. Çünkü açılan derin yara teselli ve iltiyam[125] kabul etmiyor. Aynı maslahat için üç gün sonra yine kendisini görmek icabetti. Gittim, odasında buldum. Kollarını dirseklerine kadar sıvamış, pasta hamuru yoğuruyordu. Aman Yarabbi, bir iki gün zarfında uğradığı değişiklik beni hayrette bıraktı. İlk gördüğüm günkü ye'se, hüzne bedel şimdi yüzünde taşkın bir neşe, bir inbisat, kalbine sığmayan bir sevinç vardı. Hamurunu, Seversin sevdiğim hem sevdirirsin, şarkısıyla yoğuruyordu."

'Birader, bu ne hal?' dedim.

'Sorma Rasih sorma. Ne olacak, bekârlık...'

'Daha dün kadından şikâyet ediyordunuz.'

'Herhangi bir çocuk sana, artık şekerden bıktım, bir daha yemeyeceğim, derse inanma. İnsan bazen canından da usanç getirir. Kadından bezginlik işte o kabildendir. Kadın, erkeğin mütemmimidir.[126] Onsuz hilkat, tenasül, hiçbir şey olamaz. Kadından boş kalınca gönlüm mezara dönüyor. Bazen çok hafiflikler eder, fakat kadın daima masumdur. Onun nazını sefa edinmeyi bilmeyen erkek, bu dünyadaki rolünü, hayatın zevkini anlamamış demektir.'

Artık, kadının senasında ardı gelmez bir ıttıradır[127] tutturdu. Böyle kadın iptilasıyla kağşamış[128] dimağların leh ve aleyhte söyleyecekleri sözlerde büyük bir isabet olamaz. Fakat ben, onun gönlünü hoş etmek için dünkü şiddetli poyrazın üzerine bugün kuvvetli ve sıcak lodosa dönen bu köhne kalbin feveranlarını dinliyordum. O gittikçe coşarak aşk ile, şevk ile anlatıyor ve hararetlen-

124. Mühlik: Öldürücü.
125. İltiyam: İyileşme, yaraların kapanması.
126. Mütemmim: Tamamlayan.
127. Ittıra: Nemalanma.
128. Kağşamak: Yaşlanmış.

dikçe hızını hamurdan alarak önündeki kabı delecek gibi yumrukluyordu. Nihayet yoruldu. Elini kaptan çekti; ince, süzgün bir tebessümle bir müddet dinlendikten sonra bana dedi ki:

'Birader yoruldum. Bana biraz yardım etsene. Bu pasta gayet güzel oluyor. Fakat çok yoğurmak lazım, kesildim. Ah bu dermansızlığımın sebebini bilsen, kaç gündür geçirdiğim heyecanlar...'

İhtiyatsızca ağzından kaçırmış olduğu bu birkaç kelimeden sonra kendini toplamaya uğraşarak sustu. Ve derhak lakırdıyı çevirerek yine başladı:

'Beş on gün evvel bu dünyadan bana nefret geldi. Her şeye kızar, sinirlenir olmuştum. İşte hayattan bu bezginliğim arasında kadın ve erkek hizmetçilerimi savdım. Her işimi kendim görmeğe karar verdim.'

'Niçin ikisini birden savdınız. Birini alıkoymalıydınız.'

'Dinle... Sana hizmetçiler hakkındaki tecrübe ve nazariyelerimi söyleyeyim. Geçirdiğim bekarlık hayatında başıma her şey geldi. Eğer bir evde bir başına yaşar bir adam iseniz, sizin için bir hizmetçi bir felaket, âdeta büyük bir beladır. Sizi kıskıvrak kavrar, avucunun içine alır. Her bir esrarınıza hulul eder. Her hareketinize hakim olur. Sizinle izdivaç kuruntularına kalkar. Sizi âlemden kıskanır. Yalnız evde yaşayan geçkin bekarların hemen daima hizmetçileriyle evlenmekte olduklarına belki dikkat etmişsindir. Binaenaleyh bu felaketi biraz hafifletmek için hizmetçinin iki olması lazım gelir. Fakat iki kadın biribiriyle geçinemezler. Biri erkek biri kadın olsa biribiriyle fazla geçinirler. Yani gayrı meşru bağdaşırlar. O zaman sizin kendi hanenizdeki mevkiiniz pek ziyade garabet ve nezaket kesbeder. Sizin evdeki efendiliğiniz bir gölgeden ibaret kalır. Asıl efendilik uşağa intikal eder. Yemeğin âlâsını uşak yer. Şiltenin yumuşağında o yatar. Her şeyin kaymağından o tadar. İkisi her şeyde müttefik yaşarlar. Sizi soyarlar, soğana çevirirler. Maazallah evde, sandığınızda, dolabınızda yahut bankada paranız olduğunu se-

zinlerler ise ciddi tehlikeler içinde kalırsınız. İşte sizi hep bu belalardan kurtaracak, candan, samimi bir kadındır; işte bu meleği arayıp bulmalı. Hakiki saadet işte budur, dedi, yine sustu. Göğsünden kabaran esrarı yine bir bir yutuyor, her nedense bilmem, bana bir türlü açılamıyordu.'

Hamurun başından çekildi. Öyle kollar sıvalı, bir koltuğa oturdu. Fazla söylediğine nedamet etmiş gibi düşünüyor ve yüzünde, kalbindeki gizli sevincin tebessümleri saklanamaz bir tekerrürle uçuşuyordu.

Bir müddet biribirimize bakıştık. Nazarımın tecessüsünden kurtulmak için dedi ki:

'Rasih, işte görüyorsun, kesildim kaldım. Bu hamuru böyle bırakırsak kesilecek. Bana yardım et. Haydi göreyim seni, sıvan. Benden birkaç yaş gençsin. Şunu bana yoğuruver. Yirmi dakikalık, nihayet yarım saatlik bir iş. Evvela ellerini şurada muslukta yıka, hemen işe başla...'

İhtiyarladıkça kendine bir temizlik titizliği de gelmişti. Her elin yaptığını, yoğurduğunu yemiyordu. Teklifini reddedemedim. Sıvandım, yıkandım. Elimi hamura sokacağım esnada dedi ki:

'Parmağından yüzüğünü çıkar. Şuradaki etajerin üst rafına, benimkinin yanına koy. Parmağında kalırsa halkanın bütün kirleri hamura çıkar.'

Yüzüğü çıkardım. Etajerin üst rafına, onunkinin yanma koydum. Pasta hamurunu yoğurmağa başladım. Beş on dakika sonra hakikaten bunun çabuk yorgunluk veren bir iş olduğunu anladım. Fakat hiç şikâyet etmeyerek sonuna kadar devam ettim. Geldi, hamura baktı:

'Teşekkür ederim Rasih. Kıvama gelmiş. Eline sağlık kardeşim' dedi.

Gittim. Tekrar ellerimi yıkadım. Yüzüğü etajerin üzerinden alarak yine parmağıma geçirdim. Halkalar biribirine pek benzediği için farkına varmaksızın onun yüzüğünü takarak kendiminkini de ona bırakmışım. Şimdi hakikat gözlerimin önünde tamamıyla tevazzuh ediyor. İşte yüzüklerimizin değişme sebebi bu. Ondan

sonra biribirimizi görmedik. Bu kadar müddet geçti. Bu saate gelinceye değin onun halkası[nın] bende, benimki[nin] onda kalmış olduğunun farkına varamadım. Belki onda da aynı hal vaki olmuştur."

S: "Biribirinizden nasıl ayrıldınız?"

C: "Sarmaşarak vedalaştık. Sebebini teşrih edemeyeceğimiz derin bir teessürle ağlaştık."

S: "Biraderinizdeki üç gün evvelki seyahat fikri yine baki miydi?"

C: "Evet. İki güne kadar yola çıkacağını ve hatta o pastayı yol için yaptığını da söylüyordu. Efendim hizmetçilerini savarak apartımanda bir can yalnız oturması, üç gün evvel hüzünler, yeisler içinde bir seyahate hazırlanırken sonradan kadınlar hakkındaki bedbinane fikirlerini değiştirerek birdenbire neşelenmesi, usanç getirdiği dünyadan yine zevk duymaya başlaması, hep bu garip haller onun gibi bir adamın hayat sonunda mühim sebeplere taalluk eder şeylerdir. Zavallı biraderim için böyle bir feci akıbet gizlendiğini bileydim o günü her ciheti iyiden iyiye tahkik etmeden hiç yanından ayrılır mıydım?"

S: "Kendisiyle son defa görüştüğünüz Kulekapısı'ndaki apartman malum?"

C: "Malum efendim."

S: "Uzun müddet beraber yaşadığı metresi Eleni'yi bulmak?"

C: "O da pek müşkül bir keyfiyet değil."

S: "Biraderinizin servetini ne kadar tahmin edersiniz?"

C: "En azı yirmi, yirmi beş bin lirası vardı sanırım."

S: "Kadınlarla müsrifane[129] yaşadığı halde?"

C: "Hayır, pek müsrifane yaşamazdı. İdaresini bilir sevdalı bir ihtiyardı. Gençliğinde bir müddet har vurup harman savurdu amma sonra idare cihetiyle aklını başına topladı. Son zamanlarda kendine adeta hısset piri gelmişti."

---

129. Müsrifane: Savurganca.

S: "Paraları nerede dururdu? Bankalarda mı? Yoksa kısmen kendi nezdinde mi? Son zamanlarda bu nukudunu ne suretle istimal ederdi?"

C: "Bilmiyorum. Bu hususta kimseye bir şey sezdirmezdi."

On İki

Katillere doğru uzanmak ümidini verecek meydana pek mühim izler çıkmıştı. Tahkikata Kulekapısı apartımanından başlanıldı. Hanenin apartımanlarını işleten Musevi bir kadın, Madam Moiz, kırk beş yaşının yüzüne çizdiği kayıtlara rağmen safran saçlarını fazla kabartmış, nazarlara akciğer gibi bir pembelik ve yumuşaklık arz eden şişman vücudunu dirseklerden ve yakadan fazla açmış, gerdanında yalancı inciler, kollarında bilezikler, her parmağında çifter yüzük, hanenin alt katında kırıtarak geziniyor ve meydanda su dolu kovalar, brok denilen Frenk güğümleri, saplı süpürgeler, göğsü önlüklü delikanlı bir hizmetçiye medhalin sabah tuvaletini yaptırtıyordu. Remzi ve Seyit Efendiler açık kapıdan içeri girdiler. Polis memurları tebdili kıyafet oldukları için kadın onlardan evvela hiçbir şey şüphelenmedi. Konuşmaya pek hevesli olduğunu gösterir bir gevezelikle söze kendi başlayarak:

"Kimi arıyorsunuz efendim? Apartıman istiyorsanız boş yoktur. Gecelik oda vermeyiz. Bir hafta on gün kadar beklerseniz boşalacak güzel iki apartımanım var."

Remzi Efendi: "Apartıman aramıyoruz. Biz sıhhiye memuruyuz. Salgın tifüs, çiçek var. Hastalığı saklıyorlar. Apartmanlarınızı gezeceğiz. Bütün kiracılarınızı muayene edeceğiz. Haydi önümüze düşünüz."

Madam Moiz birdenbire telaşa düşerek:

"Hastalık sağlık insanlar içindir. Fakat efendim, benim evimde hastalık yoktur. Olsa saklamayı asla kabul etmem. Evet, yirmi beş gün evvel beşinci katta dokuz numeroda

boğmaca öksürükten bir çocuk öldü. Belediyeden doktorlar geldiler. Muayene ettiler. Rapor verdiler. Cenaze kalktı. Ev içinde bütün dezenfeksiyon yaptılar. Vukuat bundan ibarettir. Ve üzerinden yirmi beş gün geçti. Allaha şükür başka hasta zuhur etmedi."

Remzi Efendi: "Bütün apartmanlarınızı gezeceğiz. Aldığımız resmî emir böyledir. Bu sıhhati umumiyeye taalluk eder pek mühim bir meseledir. Bunda sizin ve bizim için de ağır mesuliyet vardır. Eğer tebliğimize muvafakat etmezseniz polis celbine mecbur olacağız madam."

Madam Moiz'in pembe rengi küçük bir halecanla solarak:

"Hayır efendim, benim evimde polise lüzum yok. Ben istemem böyle şey. Şimdi gideceğim. Bütün apartımanlarda haber vereceğim. Bakacaksınız. Yalan söylemediğimi anlayacaksınız. Çünkü burada hasta yoktur."

Otelci kadın bütün kiracılarına resmî emri haber verdi. Ufak bir sızıltı içinde hepsinin muvafakatini istihsalden[130] sonra sıhhiye memurlarının önüne düştü. Dairelerini dolaştırmaya başladı. Onlar ince birer dikkatle şöylece oda kapılarındaki muhtasaran[131] bakıp çekiliyorlardı. İntizamlı intizamsız odalar, salonlar, ailelerin hususiyetlerine ait açık saçık şeyler, karyolalarda yatan çiftler, kapı arkalarına sokulan yarı çıplak, saçları alan taran tuvaletsiz kadınlar, lazımlıklarda oturan çocuklar gördüler. Lâkin o hanede bir cinayet vuku bulduğu şüphesini uyandıracak hiçbir şeye tesadüf etmediler. Taharri memurlarının asıl maksatları kiracılardan çoğunun mümkün olduğu kadar simalarını tanımak ve hanede Ermeni aile bulunup bulunmadığını anlamaktı. Hemen bütün daireleri gözden geçirdiler. Yalnız üçüncü katta dört numaralı apartımanın kapısını sımsıkı kapalı buldular.

Seyit Efendi sordu:

130. İstihsal: Elde etme.
131. Muhtasaran: Kısaca.

"Burası niçin kapalı?"
"Anahtarı bizde yoktur."
"Kimdedir?"
"Kiracısında."
"Kiracısı nerededir?"
"Avrupa'ya gitti."
"Milliyeti?"
"Türk."
"İsmi?"
"Raif Bey."
"Kendi Avrupa'ya gidiyor da apartımanı niçin kapatıyor?"
"İçeride eşyası vardır. Bir senelik kirayı birden verdi, kapattı. Zengin adamdır."

Bu küçük isticvap esnasında Madam Moiz'in halinde hiçbir tereddüt, tevahhuş, korku eseri görülmedi. Kadın güler yüzle kayıtsız ve pek serbest cevaplar veriyordu.

Remzi Efendi, refiki Seyit Efendi'nin kulağına bir şeyler fısıldayarak onu bir yere gönderdi. Kendisi Madam'dan bir sandalye istedi. Kilitli apartımanın kapısı önüne oturdu. Sıhhiye memurunun boş bir daire önündeki bu bekçiliği otelci kadına biraz garip görünmekle beraber hakikatten şüphelendiğini hissettirecek tavırlar almadı. Remzi Efendi kadını yanından ayırmamak için birtakım afaki[132] sözlerle oyalamağa uğraşıyordu.

Çok geçmedi. Sokakta, hane kapısının önünde bir otomobil durdu. Adliye ve zabıta memurları yetişti. O zamana kadar kayıtsızlığını muhafaza eden Madam Moiz'i büyük bir telaş aldı:

"Ne var? Ne olmuş? Hırsızlık mı? Burası namuslu bir hanedir. Kimsenin bir kaybı yoktur. Çağırınız kiracıları sorunuz. Böyle memurlar, polisler gelecek kadar bu evde ne oldu efendim? Evimin adı çıkacak. Kiracılarım dağılacak, mahvolacağım."

132. Afaki: Dereden tepeden.

Kendisi için halecanı mucip[133] bir tehlike olmadığı ihtar edilmekle beraber, otelci kadının hanedeki kimselerden biriyle gizli bir ihtilatta bulunmamasına dikkat olunuyordu. Bu esnada celp edilen çilingir vasıtasıyla apartımanın kapısı açtırıldı. Ve Madam Moiz ile beraber hepsi içeri girdiler.

Apartıman, bir medhal üzerinde üç oda idi. Salon, yatak, yemek odaları, bir küçük mutfak. İçerisi loştu. Kapalı pancurların birkaçını açtılar. Al zemin üzerine hurma yaprağı şeklinde sarı dallı Hereke kumaşı kaplı kanepe takımının üstü örtülü idi. Halı kaldırılmış, sandalyeler bir tarafa toplanmış. Her şey boş duracak bir eve mahsus itina ve intizamla derli toplu birer tarafa istif edilmişti. Yatak odasında gül rengi ipek cibinlikli sarı pirinç geniş bir karyola, ihtiyar bir adamın döşeğine değil, gençliğin çiçekler açan güzel kokulu rüyalarına dalan bir genç kızın sevda sığınağına benziyordu. Ve karşıda duran oymalı bir mahon dolabın yüksek aynası, çözük saçları bellerinden aşağı salıverilmiş çıplak, latif endamlara makes olduğunu samit bir ifade ile anlatır gibi duruyordu. Yemek odasında keza her şey bir intizamı mahsusla yerleştirilmiş, büfede tabaklar ve her takım yerli yerine dizilmişti.

Apartmanın hiçbir tarafında ne devrilmiş bir kap, ne kırılmış bir bardak, ne üzülmüş, yırtılmış bir bez parçası, ne yerinden oynamış bir sandalye, ne bir damla kan lekesi, ne bir ayak izi, ne şüpheyi çeken bir toz, bir kir, bir çamur, hiçbir şey orada bir adam[ın] boğulduğuna delalet edecek hiçbir eser, en ufak bir nişanecik görülemiyordu. Kanepe, karyola, masa, sandalye altlarına, perde katlarına varıncaya kadar her tarafta karış karış tetkikat yapılır iken Seyit Efendi Remzi Efendi'yi bir köşeye çekerek:

"Burada hiçbir cinayet vuku bulmadığına yemin etsem başım ağrımaz."

133. Mucip: Gerektiren.

"Öyle görünüyor, fakat meçhul üzerine kat'i hüküm caiz değildir."

"Birader, burası neresi, Langa'da Alacamescit viraneleri neresi? Katil burada parçaladığı bir vücudun başını, kollarını, bacaklarını niçin İstanbul'un ta öbür ucuna götürüp de kuyulara, mahzenlere, denizlere atsın? Bunu akıl kabul eder mi?"

"Katiller sade fikirli kimseleri şaşırtmak için işte bazen böyle cinayetlerini aklın kabul etmeyeceği şekillerde tertip ederler."

İki taharri refiki her türlü ihtimal üzerine zihin sevkine uğraşır iken, ötede Madam Moiz'in isticvabına başladılar.

On Üç

"Madam, biz buraya gayet mühim bir keyfiyetin tahkiki için geldik. Soracağımız suallere doğru cevaplar vermeye gayret ediniz. Sonra size büyük yorgunluk ve üzüntü olur. Bu işin mesuliyeti büyüktür."

"Ben kaşkariko[134] bilmem. Yalan kabul etmem. Elbette doğru söyleyeceğim."

S: "Bu apartmanda kim oturuyordu?"

C: "Söyledim efendim, Raif Bey."

S: "Raif Bey kimdir?"

C: "Raif Bey ihtiyar, zengin, nazik, terbiyeli bir adamdır."

S: "Bu apartmanı kiralayalı ne kadar zaman oldu?"

C: "İki sene var."

E: "İki senedir hep burada mı otururdu?"

C: "Hayır, başka evi vardı. Arada bir gelir, burada kalırdı."

S: "Başka evi varken niçin arada bir burada kalıyordu?"

O: "Ne bilirim efendim? O kendi keyfine ait bir şeydir."

134. Kaşkariko: Yalan dolan.

S: "Yalnız mı gelirdi?"

Madam Moiz, vereceği cevabı bulmak için bileğindeki halkaları aşağı yukarı birkaç defa oynattı. Ve ezgin bir baş kırıtmasıyla birkaç defa yutkunduktan sonra:

C: "Yalnız gelirdi. Bazen de bir kimse ile beraber."

S: "Nasıl kimse? Kadını mı? Erkek mi?"

C: "Çok defa kadın. Arada bir erkek ahbap da gelebilirdi."

S: "Bu misafirler gece kalırlar mıydı?"

C: "Niçin yalan söyleyeceğim. Evet. Çok çok bir kadın gelirdi. Ama çok temiz, namuslu bir kadın. Sonra ben Raif Bey'e söyledim: 'Beyefendi, burası komilfo familyalar için namuslu bir evdir. Her kadın burada gelemez.' O bana diyordu ki: 'Madam Moiz hiç merak etme, bu kadın benim nikâhlımdır. Başka eski bir karım daha var. O buna kıskanıyor. Onun için bunu buraya gizli getiriyorum.' Böyle diyordu, ben de inanıyordum. Çünküm (yüreğini göstererek) içerde fenalık yok."

Ş: "Bu kadını görsen tanır mısın?"

C: "Elbette tanıyacağım."

S: "Nerede olduğunu biliyor musun?"

C: "Hayır. Fakat sonra o kadın gelmedi. Başka bir kadın geliyordu, yine sordum: 'Beyefendi, buna tanımadım. Bu kadın kimdir?' O bana dedi: 'Madam Moiz, hiç merak etme. O kadını boşadım. Şimdi bunu aldım.' Ve sonra sonra ayda bir kadınlar değişiyordu. Soruyordum. Hep bana diyordu ki: 'Merak etme, onu boşadım, bunu aldım. Bizim religionda âdet böyledir. İnsan ne kadar isterse kadın alır ve boşayabilir.' Başkalarına da soruyordum ki bu doğru mudur? 'Evet, Müslümanlıkta böyledir' diyorlardı."

S: "Hanenin apartmanlarındaki başka kiracıları ile görüşür müydü?"

C: "Hayır, kimse ile görüşmezdi. Ne kendi işini kimseye anlatırdı, ne de kimsenin işini anlamak isterdi. Türk'tü. Ama komşularıyla kavga çıkarmazdı. Sessiz

adamdı. Çok defa evinde var mıdır, yok mudur bilinmezdi. İşine pek sağlamdı. Vadesi gelmezden bir gün evvel tırınk kirayı verirdi. Böyle kiracı her zaman bulunmaz."

S: "Gelen kadınlar ekseriyetle Rum muydu, Ermeni miydi?"

C: "Zannederim her çeşitten vardı. Güzel kadın olduktan sonra o millet ayırmazdı."

S: "Son zamanlarda nasıl yaşıyordu? Hayatında bir değişiklik oldu mu?"

C: "Bravo, iyi söylediniz. Son zamanlarda biraz havasını değiştirdi. Onun sessiz yaşayışında bir bora koptu. Fakat ne oldu? Bunu eyi anlayamadım."

S: "Ne gibi?"

C: "Son vakitlerde onun apartmanına bir genç erkekle bir kadın dadandı. Bu ikisi daima gece geliyorlardı. Bu delikanlı, başına enli kenarlı bir şapka koyuyordu. Yüzünü pek göstermek istemezdi. Kadın da kalın bir peçe ile geliyordu. Ben merak ettim. Bu nasıl şey. Madam Moiz isterse bir şey anlamaya, onun yolunu bulur. Bir gün bu kadın geçerken dedim ki: 'Madam, afedersiniz. Geçenki gelişinizde merdivenden çıkarken üzerinizden bir kart düşmüş. Çocuk görmüş. Almış sepete koymuş. Sepette birçok başka kartlar da vardır. Sizinki hangisi idi? Lütfen ayırır mısınız?' Bu sözüm üzerine şaşaladı. Kartını bulup almak için gişenin önüne geldi. Peçesini biraz sıyırarak okurken yüzünü gördüm. O ho ho ho... Piliçlerden piliç. Parası olan her erkek bu kaymaktan tatmak ister. İhtiyar mihtiyar, bu kıza kimse dayanamaz."

S: "Bu genç erkekle kadın, Raif Bey'in nezdine devama başladıktan sonra onun hayatında ne gibi bora koptu?"

C: "Bu adam evelden apartmanında sessiz oturuyordu. Evelden gelen kadınlar ile hiç kavga yapmazdı. Fakat bu son gelenler ile patırtı başladı. Bir akşam bu genç kız yalnız geldi. İhtiyar ile beraber bir saat oturdular oturmadılar. Arkadan delikanlı yetişti. Çok öfkeliydi. Merdivenlerden yukarı pat pat koşuyordu. Apartmanın zilini

çaldı. Zannedersiniz koparacak. Ben kuşkulandım. Merdivenden çıktım. Gizli gizli beklemeye başladım. Beş dakika geçti, belkim daha ziyade; fakat ihtiyar açmak istemeyordu. Bu büsbütün kızıyordu. En sonram kapu açıldı. Delikanlı içeri girdi. Apartmanda üçü beraber kavga yaptılar. Alt üst kiracılar bu gürültüyü duydular. Fakat ne diyorlardı pek eyi anlaşılmayordu. Çok geçmedi bu delikanlı, kızın kolundan tuttu götürdü."

S: "Bu delikanlı ile genç kız nerede oturuyorlar?"

C: "Buna dair hiç malumatım yoktur."

S: "Hiç merak edip de anlamaya uğraşmadınız mı?"

C: "Merak koydum. Fakat bunların peşinden gitmeye vaktim yoktu. İşim çoktur. Hem bu kılın başı altından böyle şeyler çıkacağını ne bileyim. Raif Bey ne vakit bu kız ile konuşlu, hizmetçilerini savdı, başka türlü adam oldu."

S: "Raif Bey seyahate gitmek üzere hangi tarihte bu evden çıktı?"

Madam Moiz, aşağıdan otelin yevmiye defterini getirtip sayfalarını karıştırarak kaydı bulduktan sonra:

C: "İşte bakınız, Raif Bey hesabım gördü. Buradan 6 Teşrinievvel Çarşamba günü gitti."

S: "Artık bir daha gelmedi mi?"

C: "Evet gelmedi."

S: "Buradan saat kaçta çıktı?"

C: "Akşamüstü beş vardı."

S: "Yalnız mıydı?"

C: "Evet."

S: "O gün kendisini ziyarete gelen oldu mu?"

C: "Pek iyi farkında değilim. Lâkin sanırım kimse gelmedi."

S: "Beraber hiç eşya götürmedi mi?"

C: "Büyükçe bir valizi vardı. Otel hizmetçisi Jozef, Kuledibi'ne kadar götürdü. Orada bir arabaya koydular. Kendi de bindi, gitti."

S: "Arabayı nereye gitmek için tutmuşlar?"

C: "Sanırım Sirkeci Garı'na."

S: "Şark sürat katarı daha geç hareket eder. Birkaç saat evvel Raif Bey'in Sirkeci'de ne işi vardı?"

C: "Bilmiyorum."

Jozef isticvab edildi. Raif Bey'in gara erken inmekten maksadı[nın] ne olduğu hakkında ondan da vazıh bir cevap alınamadı. Arabanın numarası soruldu. Dikkat etmediğini söyledi.

On Dört

Tahkikat bu dereceye kadar geldi. Hayli ilerlemiş demekti. Lâkin bu noktada yine durdu.

O delikanlı ile güzel kadın veya kızın milliyetleri, hüviyetleri, şahısları, semtleri anlaşılamıyordu. Raif Bey'in Teşrinisaninin altıncı günü katara bindiğini değil, Sirkeci'ye indiğini bir görene de tesadüf olunmuyor, Kuledibi'nden arabaya binerek Jozef'ten ayrıldığı dakikadan sonra artık izi bulunmuyordu.

İstanbul cihetine geçtiği ihtimali kuvvetli görünüyordu amma hangi semte? Kimin nezdine gittiğini keşfetmek falcılığa muhtaçtı. Biraderi Rasih Bey'den maktulün İstanbul'da hangi semtlerde tanıdıkları, dostları bulunduğunu, kimlerin nezdine gidebileceğini tahkike uğraştılar. Sadra şifa verecek bir şey öğrenemediler. Beyoğlu'nda Eleni'yi dost tuttuğu uzun müddet zarfında İstanbul'a pek geçmediği, artık orada görüşecek ahbabı kalmadığı anlaşılıyor ve binaenaleyh biçare adamın meçhul bir tarafta kapana düşürüldüğü zannı kuvvet buluyordu.

Eleni, kısa bir taharri neticesinde Tatavla'da akrabasından bir kocakarının ufacık evinde bulundu. Raif Bey tarafından terk edildikten sonra sefil bir hayata düşmüştü. Fuhuş turfanda ve nefis meyvelere ârız olan[135] kurtlara benzer. Vücutlarına düştüğü güzel kadınları çürütünceye

135. Ârız olmak: Sonradan ortaya çıkmak.

kadar kemirir. En latiflerini az vakitte yıprandırır. Bu kurdun tahribiyle solanlar birkaç senede kendilerini boya ile, tuvaletle fındıkçılık sanialarıyla gönül avcılıklarıyla satarlar. En kaşarlanmışlarının bu son ömürleri çok sürmez. Buruşmuş bir fahişe çehresine badananın verdiği kasvet, insanı ne kadar sıkar. Bu istanpalı harap hüsnü gören erkekler hep bu külfetlerin kendilerinden bir bakış sadakası dilenmek için yapıldığını bilirler. Fakat elim bir istiskal ile başlarını çevirirler.

Dün bütün varlarını yollarına fedadan çekinmedikleri, bazen onlar için intihara kalkıştıkları bu zavallı çehrelerden bugün kaçarlar, taravetlerini emmek için terütaze yeni, masum, simalar ararlar.

Pazarlarda bayat, çürük meyvelerin alıcıları olduğu gibi, bu müsteskallerin de müşterileri bulunur. Fuhşun bâlâsı olmaz amma esfel-i safilini[136] vardır. Beylerin, paşaların aguşlarından hantalların kucaklarına kadar sukut, beşerî haysiyetten müebbeden mahrumiyet, işte fuhşun evveli ve sonu.

Yüzlerine dikilen tapınıcı gözlerin ateşleri sönmeye başladığını hissederek bu akıbeti gören feylozof fahişeler vardır. İşte Eleni onlardan biri idi. Gençliğinde akranı içinde güzelliğiyle meşhurdu. Parlaklığı sönmeye yüz tutan ikindi devresinde Raif Bey'e çattı. Kadın turfandalığını yarıdan ziyade kaybetmiş olmakla beraber, yine ihtiyar zenperestin küçük kızı yerinde idi. Fuhuş günahkârlarının en son düştükleri dünya cehenneminden kurtulmak için bu geçkin fakat paralı sevdakârına dört el ile sarıldı, bütün samimiyetiyle ona sadık kaldı. Sefahat âleminin cıvık eğlencelerinden müteneffir ve yangındı. Asude ve hatta kabil olabilse namuskârane bir hayat arıyordu.

Raif Bey, münasebetlerinin iptidasında Eleni'ye çok düşkünlük gösterdi. Fakat bin bir çiçekten bal almaya alışmış, onun yıllanmış hercai gönlü kadının bu sıtkı

136. Esfel-i safilin: Sefillerin en sefili.

vefasına karşı bir aksülamel ile giderek ateşini kaybetti. Uzun bir vefaya karşı kalbimizin mukabelesi hemen daima nankörlük ve acı bir vefasızlıktır. Dünyanın gülünç hallerine had var mıdır? Genç sadık kaldı. İhtiyar azdı. O yaşta, mevsimsiz, sevda tosunluğu edenler için hazırlanmış kanlı uçurumlardan en müthişine düştü.

Eleni, ihtiyar aşıkının gönlü ateş, elleri para saçtığı zamanlarda, edinebilmiş olduğu birkaç kırıntıyla o sığındığı bucakta yarı sefil fakat hamal cammala geçmiş hüsnünün porsuk busesini bir lokma, ekmek mukabilinde satmaya mecbur kalmaksızın geçinebiliyordu.

Müstantiklik[137] huzuruna celp olunup da eski dostu zavallı Raif Bey'in uğramış olduğu feci akıbeti öğrenince samimiyetinden şüphe edilmeyecek bir hararetle ağladı.

Hüngürtüler içinde diyordu ki:

"Yedi sekiz sene beraber yaşadık. Tıpkı karı koca gibi idik. Yalnız nikâhımız eksikti. Babam yerinde idi. Fakat nazik, kibar adamdı. Genç ve azgın hovardalardan canım çok yangın olduğu için bununla yaşamakta zevk değil, rahat duydum. Sonra o bana en kalpsiz gençlerin yapmayacakları hıyanetlerde bulundu. Allah biliyor, hiç kıskanmıyordum. Çünkü ben onu kendim için bir aman değil, bir baba biliyordum. Onu, benim hissim, benim merhametimle hiçbir kadın sevmez. Bu, onu anlamadı. Sandı ki bu yaştan sonra her kadın onun için ateşlenecektir. Genç kadınlar ancak parası için onun yüzüne bakmaya katlanabilirler. Kadınlar için çirkin bir genç, güzel ihtiyardan daima makbuldür. Bu onu bilmiyordu. İhtiyarladıkça daha egoist oluyordu. Pek şaşıyordum. Kendi ihtiyarladıkça bu adamda genç amma pek genç kızlar sevmek merakı artıyordu. Gide gide on beş on altı yaşında çocuklar ile sevda yapmağa çalışıyordu. Şakaya bozarak bana kocakarı demeye başladı. Ben kızmıyordum, gülüyordum. Çünkü bu adam aklını kaybediyordu."

137. Müstantiklik: Sorgu hakimliği.

Eleni, dertleri deşilen lakırdıcı kadınlara mahsus bir teessür coşkunluğuyla yedi sekiz senelik nameşru hayatının haşivlerle dolu bir tarihçesini yaptı. Müstantik, bu taşkınlık arasından ipe sapa gelir bir söz ucu yakalayabilmek ümidiyle bu lakırdı kalabalığını dinledi. Lâkin arkası gelmeyince nihayet her isticvabın iptidasında iradı âdet olan suallerden sonra sordu:

S: "Raif Bey'le ne zaman bozuştunuz?"

C: "Bir seneden ziyade var."

S: "O vakitten beri hiç kendisini görmedin mi?"

C: "Hayır."

S: "Vaktiyle onu baban gibi sevdiğini, ona çok acıdığını söylüyorsun, onun için ağlıyorsun da bir seneden ziyade bir müddettir bu adamın nerede olduğunu, ne yaptığını, hastalığını, sağlığını hiç sorup anlamamak olur mu?"

C: "O beni aramadıktan sonra ben onu niçin arayacağım? Bununla beraber hiç de aramadım değil. Birkaç defa nerede olduğunu, ne yaptığını anlamak istedim. Fakat baktım ki benden kaçıyor, gizleniyor. Sanıyor ki onu başka kadınlardan kıskanıyorum. Ondan para istemeye geliyorum. Ben tahtaya, çamaşıra, hizmetçiliğe giderim de onun cin tutmuş parasını istemem. O, elindekini avucundakini torununun torunu yerindeki kızlara yedirsin. Sonra işte onu böyle parçalasınlar..."

S: "Bu adamın ne kadar parası vardı? Nerede dururdu?"

Eleni, safderunane bir tavır ile haç çıkararak:

"Hah işte matofeo ne kadar parası vardır? Ve neredededir? Bilmem. Bana ne verdiyse onu yedim, onu giydim. Başka şey sormadım. Fakat görünüyordu ki zengin adamdır."

S: "Raif Bey'le uzun müddet beraber yaşamışsın. Bütün âdetlerini, zaaflarını, kimlerle konuştuğunu, gizli, aşikâre dostlarını tanırsın. Onun uğradığı bu fena akıbet için ne dersin? Ne düşünürsün? Katili tanıtmaya, yakalatmaya medar olacak bize hiçbir söz söyleyemez misin?"

C: "Aklımın erdiğini söyleyeyim efendim. Ve söylemek borcumdur. Cinayetin aslını keşfetmek isteyor iseniz bu işin içinde genç kızlar... On altı, on yedi yaşında güzel kızlar arayınız. Eleni söylediydi dersiniz."

S: "Son zamanlarda onunla görüşen genç kızlar tanıyor isen bize haber ver."

C: "Tanımıyorum. Yalan söylersem günah olur. Bu adam kendine çok yazık etti. Böyle olacağı belli idi."

S: "Neden belli idi?"

C: "Bu yaşta bir adamın ki parası vardır veyahut var diye adı çıkmıştır, mutlaka candan bir familya içinde yaşamalı, yanında ya karısı, ya kızı, ya kız kardaşı bulunmalıdır. Neler gördük, neler işittik. Zengin kocakarıları sevişmeye kalkıştıkları delikanlılar boğarlar. Böyle kimsesiz yaşayan ihtiyar erkekleri de düşkün oldukları genç kadınlar boğarlar veya boğdurturlar."

S: "Maktulün eskiden beri iyi görüştüğü bir Ermeni ailesi tanıyor musun?"

Eleni, küçük bir kaş çatmasıyla düşündükten sonra:

C: "Bir tane tanıyorum. Madam Parsıh. Samatya'da oturur."

S: "Bu nasıl bir kadındır?"

C: "Yaşlı ve gayet eyi, terbiyeli, namuslu bir kadındır. Bir de genç oğlu vardır, Leon. O da çok okumuş, akıllı uslu, artist, filezof bir çocuktur."

S: "Raif Bey'le ne zamandan beri ve ne münasebetle tanışıyorlardı?"

C: "Çok eskiden beri. Mösyö Parsıh sağ iken gençliklerinde ikisi bir yerde memuriyette bulunmuşlar. Sorduğunuz için bunu malumat kabilinden söylüyorum. Lâkin cinayet hususunda bu aileden şüpheye düşmek ihtimali yoktur. Bunların evlerinde genç kız değil, taze bir hizmetçi bile görülmez, ifadesinin her sözünde saffet ve samimiyeti görülen Eleni, icabında tekrar celp edilmek üzere salıverildi."

Cinayete dair yeni tafsilat almak için her lahza müddeiumumilik ve polis müdüriyetine başvuran gazete muhbirlerinden tahkikat gizleniyor, maktulün taayyün eden[138] hüviyetine dair hiç malumat verilmiyordu. Meraktan pek üzülen halkı bu cinayet hakkında büsbütün havadissiz bırakmamak için gazeteler iki gün evvel yazdıkları satırların altını üstüne çevirip, indi bir iki kelime ilavesiyle karilerini oyalamaya uğraşıyorlardı. Ve sonra sırf matbaaların dâhilî mamulatından olan bu haberleri tekziben biribirlerine karşı "seninki yanlış benimki doğru" iddia garabetiyle epeyce dokunaklı ve müstehzi cümleler fırlatıyorlardı. Halk herhangi bir vakaya merak sardırırsa onu telleyen pullayan havadis tellalları aracı borsası simsarları vardır. Ortaya uydurmasyondan öyle şaheserler çıkarırlar ki bu avam aldatıcı yalanlara karşı akıl ve muhakemece en mücehhez olan ihtiyatkârlar bile senede birkaç defa bu oltaların yemlerine tutulmaktan kurtulamazlar.

On Beş

Cinayeti saran kesif karanlığı aydınlatmak için aranılan pencerenin otelci Madam Moiz'in ifadesinden açılacağı anlaşılıyor gibiydi. Son zamanlarda maktulün nezdine esrarengiz ihtiyatlarla gelip giden dişi ve erkek iki gencin bu cinayette birer âmil oldukları, şüphenin fevkinde bir belirti derecesinde görünüyordu. Fakat her isticvapta otelci kadın yeni bir şey ilâve etmeksizin eski ifadesini tekrarlayıp duruyordu. Bu iki genç ne hüviyette mahluklardı? İstanbul'da mıydılar? Yoksa bir tarafa savuşmuşlar mıydı? Vakit geçtikçe cinayetin merkezinden oraya buraya uzanan zayıf izler biribirine karışarak siliniyor, görünmez oluyordu.

Oradan hareket etmek için tahkikata bir mebde, bir esas noktası tayini lazımdı. Remzi Efendi bu esası Kul Edibi

138. Taayyün etmek: Belirmek.

Sokağından Raif Bey'i alarak götüren arabacıyı taharride buluyordu. Maktulün bavulunu arabaya kadar taşıyan otel hizmetçisi Jozef'in zihni o ânı hatırlamaya ne kadar icbar edilse, herif bir türlü arabacının şahsı ve arabanın numarası hakkında vazıh hiçbir şey söyleyemiyordu.

Rasih Bey Müdüriyeti Umumiye'ye müracaatla biraderini katleden ve edenlerin hüviyetlerini keşif yoluna bütün servetini fedaya hazır olduğunu bildirdi.

Belki yine bir tesadüf kim bilir hangi gün ve hangi saatte aranılan bu hakikati meydana çıkaracaktı. Bu müddeti tayin mümkün değildi. Bunun pek uzun sürmesi de muhtemeldi. Rasih Bey, beklemeye tahammül edemiyordu. Binaenaleyh son tedbir olmak üzere gazetelere şöyle bir ilan derc ettirdi:[139]

"Senei haliye Teşrinisanisinin altıncı Çarşamba günü öğleden sonra, saat beş raddelerinde Kuledibi Sokağından orta boylu, şişman, kır düşmüş kumral saç ve bıyıkları kırpık, elli dört elli beş yaşlarında tahmin olunabilen bavullu bir müşteri alan arabacı her kim ise polis müdüriyeti umumiyesine müracaatla bu zatı bıraktığı mevkii tayin ve ispat edebildiği takdirde kendisine beş yüz lira nakdi mükâfat verilecektir."

Vad olunan nakdi mükâfatın dolgunluğu karşı taraf arabacıları arasında âdeta rekabetkâr bir tama uyandırdı. İlanda münderiç gün ve saatte aynı mahalden ve aynı eşkâlde müşteri almış oldukları iddiasıyla tamam sekiz arabacı zuhur etti. Besbelli bunlardan hiçbirinin beş yüz lirayı kazanmak için talih tecrübesine kalkışmaktan başka vaka ile bir münasebetleri yoktu. Bu sekiz yalancı arabacı içinde acaba bir doğru söyleyeni var mıydı? Evet, doğruluk ihtimali ancak sekizde birdi; mümkün değil iki olamazdı. Hakikaten Raif Bey'i taşıyan arabacı bunların içinde ise bunu öteki yalancılardan nasıl ayırmalı? Hepsi de yemini billah ile doğruluk iddia ediyorlardı.

---

139. Derc ettirmek: Ekletmek.

Bazılarının ifadeleri garip, birtakımlarının gülünç, bir ikisinin de hakikat ihtimaline yakın eşkâlde fakat hepsi de biribirini tutmaz ihtilâflarla dolu idi. Biri diyordu ki:

"Teşrinisaninin altıncı Çarşamba günü Kuledibi'nden şişmanca kır ve kırpık bıyıklı bir müşteri aldım. Beraberinde kocaman bir yol çantası da vardı. Şişhane Karakolu'nun önüne geldik. 'Nereye gideceğiz, paşam?' dedim. 'Balıkpazarı'na doğra çek' dedi. Oraya geldik. Nereye gideceğimizi tekrar sordum. Kulağıma uzanarak, 'Maryam'ın umumhanesini tanır mısın?' dedi. 'Vay paşam, Beyoğlu'nda arabacı oluruz da hiç kireç ocağını tanımaz miyiz? Yalnız müşteri götürmek değil, orada kaç defa kendim de haddim olmayarak yatmışımdır. Maryam'a ben teyze derim. O da beni yeğen diye çağırır... Teklifsiziz...' dedim."

S: "Orada ne yaptınız?"

H: "Haşa huzurunuzdan, dışarı üç sermaye aldık. Merhum babalık, pilicin gevreğini tanıyor. Bir hafta evvelden sipariş vermiş. Maryam da dostlara layık üç tane hazır etmiş, hiçbir şey yapmayarak suratlarına bakan keyf duyar."

S: "Sonra?"

H: "Sonra efendim, merhum malların ikisini arabada iki tarafına aldı, birini de kucağına oturttu. Bana, 'Çek!' dedi. Çektim, fakat içimi de beraber. Gönlümden dedim ki, 'Bu ihtiyar adam ne kadar idmanlı olsa, dumanı üstünde bu üç taze kızla uğraşamaz. Bu ziyafetten mutlak bana da bir pay çıkacak.' Fakat pek yanılmışım, hiç umduğum gibi olmadı. Şişli'ye doğru çektik. Karakolu biraz geçince bir de baktım ki orada büyük bir otomobil bekliyor. İçinde fesli iki delikanlı var; yemek sepetleri, çalgı kutuları... kıyamet... Benim arabadan indiler, otomobile bindiler, üç kız, üç de erkek sayıca tastamam biribirine mutabık geldiler. Ben harice kısmet kaldım. Paramı aldım, beygirlerin kuyruklarına bakarak döndüm."

S: "Bu dediklerini umumhaneci Maryam'la, sermaye kızlarla, otomobildeki delikanlılarla, şoförle veyahut bunlardan biri ikisiyle ispat edebilir misin?"

C: "İşte efendim güçlük buradadır. Maryam beni yeğen çağırırken bu iş için gittim. Şimdi hiç tanımıyor. Kızlar arabama bindiklerini cebbar inkâr ediyorlar. Şoförü tanımam. Onu hiç buralarda gördüğümü hatırlayamıyorum. O iki delikanlı ise hiç gözümün ısırdığı suratlar değildirler. Otomobilin numarasına gelince, aklım fikrim kızlarda kaldı. Arabanın rakamlarına kim bakar ve hem ne bileyim ki bu işin ucundan böyle belalı bir vaka çıkacaktır?"

S: "Otomobil ne tarafa gitti?"

C: "Kâğıthane yolunu tutturdu. Cendere boğazına doğru sürdüler sanırım."

Avrupa'ya seyahat için yol çantasını beraber almış bir adamın birdenbire tebdili fikir ile karılar, çalgılar, yiyeceklerle dolu bir otomobile binerek Cendere'ye cünbüşe gitmesi garip olduğu kadar tuhaf bir şeydi. Maahaza sabırlı olup ikinci arabacıyı dinleyelim. Kıyafetinin kopukluğunu mavi çuhadan parlak düğmeli bir arabacı redingotu ile setreden ve sivri burnu, ufak çukur gözleriyle yüzünden bir tilki kurnazlığı akan bir delikanlı da şu martavalı okuyordu:

"Teşrinisaninin altıncı Çarşamba günü saat beşe doğru şişman ve ihtiyarca bir adam Kuleönü Sokağında bir yol çantasıyla beraber arabama bindi. 'Nereye gideceğiz bey baba?' dedim. Dalgın mıydı, neydi? Ben suratında öyle bir acayiplik gördüm. Bu sualime karşılık hiçbir laf demedi. Yalnız eliyle sokağın ilerisini işaret etti. Ben de arabayı sürdüm. Tramvay caddesine çıktık. Yine nereye gideceğimizi sual ettim. Yine bir laf söylemeden Beyoğlu tarafını işaret etti."

S: "Seni kim tutmuştu?"

C: "Sokağın başından geçerken beni bir otel garsonu çevirmişti."

S: "Nereye gidileceğini söyleyerek seninle pazarlık etmemişler miydi?"

C: "Hayır. Tarife var. Şimdi pazarlık yoktur. Otel garsonu bana, bir yolcu götüreceksin, demişti. Ben de nereye gidileceğini sormamıştım."

S: "Peki sonra ne oldu?"

C: "Altıncı daire, Pöti Şan, Galatasaray, Parmakkapı, ben hep sürüyordum. O hiç ses çıkarmıyordu. Taksim'e geldik. Yollar çatallaştı. Ne tarafa gideceğiz? Bir daha sordum. Bana Gümüşsuyu yolunu işaret etti. Almanya Sefarethanesi'nin önüne doğru gittik, büyük mezarlığın önünde eteğimden çekerek 'Dur!' dedi. Durdum. Anahtar ile bavulunu açtı ve içinden büyük bir kitap çıkardıktan sonra yine kilitledi. Kitabı elinde tutarak bana 'Sen burada beni bekle, şimdi gelirim' dedikten sonra koca siyah selvilerin arasından mezarlığın içine daldı. Beş dakika, bir çeyrek, yarım saat bekledim. Baktım ki gelen giden yok. Bir divaneye mi, yoksa bir dolandırıcıya mı çattım? Böyle zamanda her şey akla gelebilir. Vakı'a bavulu arabada bıraktı amma içi boş mudur, dolu mudur, kıymeti araba kirasını tutar bir şey midir, onu da bildiğim yok. Beni bir meraktır aldı. Öyle ya, cinayet olur, bir şey olur, sonra benden kırk bin suale cevap isterler. İşini bırak da mahkemelere git gel artık... Ben meraktan büyük üzüntü çekerken bereket versin ki o aralık caddeden iyi tanıdığım bir arabacı geçiyordu. Müşterisi yoktu. Ona dedim ki, 'Arkadaş, sen şu benim arabayı bekle, içinde bavul vardır. İyi dikkat et. Ben şimdi gelirim. Tuhaf bir derde çattım. Ne var bir anlayayım.' Yürüdüm. Koca mezarlık. Ortalık kararıyordu. Gittim, gittim. Sağıma baktım, soluma baktım. Bir ben, bir mezarlar, bir de içlerindeki ölüler. Başka kimse yok. İhtiyar sarhoş muydu? Afyonlu muydu? Kitabı başının altına koyup da bir tarafta sızdı mı acaba dedim? Biraz daha yürüdüm. Bir mırıltı duydum. Sese gittim. Bizim müşteri bir mezarın önünde diz çökmüş, kitabı rahle gibi yüksek bir taşın üzerine koymuş, ezgili bir makam

tutturmuş, okuyor. 'Efendi,' dedim, 'arabayı gündüz için kiraladınız, şimdi gece oluyor, ücret başkadır.' Şahadet parmağını dudaklarının üzerine götürerek bana sükût işareti verdi. Okuma arasında laf etmek günah olduğunu anlattı. Ben de sustum. Hem okuyor, hem de küçük küçük hınçkırarak ağlıyordu. Mezarda yatan anası mıydı? Karısı mı? Kızı mı? Sevdalısı mı? Nihayet okumasını bitirdi. İki avucunu kaldırdı yüzüne sürdü. Benim aptestim yoktu amma ona uygun olmak için ben de ellerimle yüzümü örterek, 'Ya Rabbi şükür' dedim. Sonra kalktı, beraber yürüdük. Bana eliyle mezarları göstererek: 'Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa. Nihayet hepimiz böyle olacağız' dedi. Anladım ki bazı ihtiyarlar gibi bu da ölümden korkmaya başlamış. Yola geldik. Arabaya bindi. Yine kitabı bavula kilitledi. Ben fenerleri yaktım. Nereye gideceğimizi sordum. 'Dolmabahçe'ye doğru çek' dedi. Beş altı dakika gittik, gittik. Yoldan bir sarıklı efendi geçiyordu. Onu görünce tanıyarak, 'Kâmil Efendi, Kâmil Efendi, seni gökte ararken yerde buldum!' sevinciyle seslendi. Ve arabayı durdurup indi. Ne istedimse ücreti tamamıyla verdi. Bavulunu da aldı. O Hoca Kâmil Efendi'yle beraber yürüdüler. Sağ taraf sokaklardan birine saptılar. Ben de arabayı çevirdim. Taksim'e doğru yola girdim."

Bu ikinci arabacının da Kule sokağı müşterisine dair gördükleri ve yahut ki uydurdukları burada da hitam buldu.

Maryam'ın fıkır fıkır tazecik sermayelerini iki yanına ve kucağına oturtarak delikanlı refikler ile Cendere'ye hındıma (?) giden Raif Bey'le bu ikinci arabacının mezarlıkta Kur'an okuyan müşterisi arasında ne büyük fark var, değil mi? Birinci arabacının icad ettiği vakadaki şahısların zat ve hüviyetlerini tayin nasıl kabil değilse, ikinci arabacının Hoca Kâmil Efendisi de ismi olup da cismi bulunmayan bir anka idi.

Her ikisi de cehaletlerinden umulmaz birer ustalıkla yaptıkları Cendere boğazı ve mezarlık tezlerinden dola-

yı hayal kuvvetleri itibariyle *bon puvan*'a[140] müstahak görülebilirlerdi. Fakat beş yüz liralık mükâfatı kazanmak hakkından uzak kaldılar. Bu kadar güzel uydurulmuş masal sanilerinin mükâfata nail olamamaları diğer arabacıların uydurma cüretlerini kıramadı. Altı Teşrinisanide Kule Sokağından tarif edilen eşkâle muvafık bir müşteri olduklarını iddia eden arabacıların arkası kesilmiyordu. Bunlardan kimi müşteriyi rıhtıma indiriyor, çatal sakallı bir şapkalı ile görüştürtüyor, kimi vapura, kimi barkaya bindirtiyor, kimi Sirkeci'ye gara götürüyordu. Hasılı tasnii kabil[141] rivayetlerin hiçbiri eksik değildi. Fakat arabacının biri ortaya bu yolda bir şaheser koydu. Zabıtayı hayli oyaladı. Bunun bir tasni mi, bir hakikat mı veyahut kesik baş vakasıyla hiç münasebeti olmayan, diğer bir cinayetin teferruatından mı bulunduğu iyice anlaşılamadı gitti.

On Altı

Bir gün Müdüriyeti Umumiye'ye çopur,[142] kıranta[143] ve biraz da kıyafet düşkünü, tıknaz, kısa boylu bir arabacı müracaat etti. Teşrinisaninin altıncı Çarşamba günü Kuledibi Sokağından arabaya binerek meydandan sır olan müşteri hakkında pek mühim ifşaatta bulunacağını söyledi. Fakat tevali eden[144] masallara bir bap daha ilâve etmeye gelen bu herifin sözleri Müdüriyeti Umumiyece geniş bir esneme ile karşılanmakla beraber kendisine Müdüriyetin mühim bir makam-ı resmî olduğu ve binaenaleyh oraya ifade namına abur cubur dinletmeye gelenlerin yalancılıkları derecesinde artık mücazat

140. *Bon puvan*: İyi puan, iyi not.
141. Tasnii kabil: Uydurulması mümkün.
142. Çopur: Yüzü çiçek bozuğu.
143. Kıranta: Saçı ağarmış.
144. Tevali etmek: Sürüp gitmek.

görecekleri[145] anlatıldı. Fakat çopur arabacı bu ihtardan yılmayarak:

"Eğer efendim, bir kelime yalanım varsa hükümete karşı boynum kıldan incedir. Vurunuz."

S: "Söyleyeceğin sözleri eşhası ile, şahitler ile, rivayetine sokacağın mevkiler ile müdellelen[146] isbat etmelisin. Kuru laflar ile, kendi mücerret kavlinde kalacak ifadelerle hiçbir şey kazanamazsın."

C: "Göstereceğim bazı yerler vardır. Şahıslara gelince, onların şekillerini de mümkün olduğu kadar tarif edeceğim. Bunları bulup söyletmek hükümetin vazifesidir."

S: "Söyle bakalım."

C: "Teşrinisaninin altıncı Çarşamba günü Kule Sokağı önünden geçiyordum. Beni bir otel hizmetçisi çevirdi. 'Sirkeci Garı'na bir müşteri götüreceksin' dedi. 'Peki' dedim. Yol çantasıyla beraber ihtiyarca bir efendiyi arabama aldım. Caddeye çıktık. Fakat müşterinin üzerinde bir acayiplik vardı. Bir düziye sağa bakıyor, sola bakıyor, başını çevirip arkaya bakıyor, birini mi arıyor? Yoksa bazı kimselerden korkup çekinerek görünmek istemiyor muydu? Anlayamadım. Arabayı sürdüm. Yokuş aşağı indik. Banka önünden geçtik. Karaköy Köprüsünü yarıladık. Arkamızdan bir ses geldi. Yaşlıca bir Hristiyan kadın, 'Beyefendi... Beyefendi...' diye bize haykırıyordu. Müşterim bu sesi duyunca arabayı durdurdu. Beti benzi attı. Eli ayağı titremeye başladı. O hale geldi ki hemen hemen bayılacak sandım. Kadını arabaya aldı, bana 'Çek!' dedi. Ben yola devam ettim. Onlar arabada birinin dudakları ötekinin kulağında fısıl fısıl bir şey konuşuyorlar, fakat pek ehemmiyetli, pek gizli bir maddeden bahsettikleri telaşlarından, tavırlarından anlaşılıyordu."

145. Mücazat görmek: Ceza almak.

146. Müdellelen: Kanıtlarla.

S: "Lakırdılarından hiçbir kelime fark edemedin mi?"

C: "Köprü üstü çok gürültülü idi. Onlar da gayet yavaş görüşüyorlardı. Bir laf seçebilmek hemen mümkün değil gibiydi. O şamata arasında yalnız kulağıma bir iki söz çalındı. Karı, 'Sizi mutlak görmek istiyor' dedi. İsteyen kimdir? Tabii bilmiyorum. Müşterim bu teklife bir cevap verdi. Fakat ne dediğini anlayamadım."

S: "Bu Hristiyan kadın ne millettendi?"

C: "Ermeni'ydi. Dili öyle çalıyordu. Eminönü'ne geldik. Kadın arabadan indi. El ele uzun uzun toka ettiler. Yine ağızdan kulağa fıslaştılar. Ermeni madam, kalabalığın içine daldı, kayboldu. Müşterimin rengi yerine gelmedi. Onu anlayamadığım bir büyük telaş aldı. Ben Sirkeci'ye doğru hayvanları sürerken arabayı durdurtarak, 'Sirkeci'ye gitmeyeceğim, Balıkpazarı'na çek' dedi. Eh, araba benimdir amma keyif müşterinindir. Nereyi isterse elbette o tarafa çekeceğim. Balıkpazarı'na vurduk. Bir mağazaya uğradık. Bir şişe rakı, havyar, kutu kutu başka mezeler, meyveler, francalalar aldı. Sonra gittik, gittik. Unkapanı'nı bulduk. Müşteri dalgın, kendinden haberi yok. Yine sordum: 'Burası Unkapanı, daha gidecek miyiz?' Başıyla 'Çek!' işareti verdi. Çektim. Cibali, Fener, Ayakapı gidiyoruz. Bir hayli yol daha aldıktan sonra yine sordum. 'Eyüp'e kadar gideceksin' dedi. İçimden eh dedim. Bu, gayetle acayip bir müşteri; Sirkeci'ye, gara giderken birdenbire fikir değiştirip Eyüp Sultan'a dönmek. Böyle işret tertibatıyla Hazreti Halid'in semtine gidilir mi? Acaba divane midir? Yoksa pek sefih bir ahlaksız mıdır? Anlamak için yüzüne dik dik baktım. Benim şüphelendiğimi çakmış olmalı ki bu tuhaf hareketine karşı bir özür uydurmak için, 'Eyüp Sultan'a bir kurban adamıştım. O borcumu edaya gidiyorum' dedi.

Rakı ile mezelerle türbeye adak vermeğe gitmek. Ortalık kararmıştı. Gece vakti kurban kestirmek... Hep bunlar bana tuhafın tuhafı ve pek günah şeyler gibi göründü. Eyüp'e kadar çektik. Arabadan indi. İstediğim ücreti pa-

zarlıksız verdi. Yol çantasını aldı, şişeyi kutuları ceplerine yerleştirdi, yürüdü. Fakat benim içime kurt düştü. Düşünmeğe başladım. Bu adam şüphesiz Sirkeci'ye gara gidecekti. O Ermeni karısı ne dediyse dedi, zihnini çeldi, yolu Eyüp'e çevirdi. Şehir uşağıyız. Bize de lololo olur mu? Bu işin içinde bir karı dalaverası olduğunu anladım; ihtiyara bu akşam bir açmaz oynayacaklar amma bakalım nerede? Ne şekilde? Bu gece kurbanı hangi dergâhta kesilecek? Arabamı emin bir yere teslim ettim. Kendimi sezdirmeksizin bu garip adamcığın arkasına düştüm. Eyüp semti dünyadan ziyade ahrete benzer. Orada beş bin sekene varsa beş yüz bin de ölü vardır. Oraya namaz kılmaya, okumaya, duaya giderler. Böyle nevale düzüp zamparalığa gidilmez. Bu itikatsız ihtiyarın bu gece çarpılacağını anladım. O gider, ben giderim. Dere içlerine bir yerlere daldık. Evler, mezarlar biribirine karışmış. O semtin dünyası da harap, ahireti de. Evlerin kaplamaları dökülmüş, pencereleri çarpılmış, bahçe duvarları oraya buraya küme küme yıkılmış, doğru duran bir mezar taşı yok. Hepsi karanlıkta gecenin üzerine saldıracak gibi yola başını uzatmış. O selvilerin korkunçluğu... Simsiyah bir gulyabani ordusunun arasından geçiyorsun gibi yüreğin titrer. Ben ihtiyarın peşinden giderken baktım ki benim arkamdan da birtakım karaltılar peyda oldu. Ulan bunlar ne? Cin mi? Hayalet mi? Hortlak mı? Hırsız mı? Öyle mezarlık arası, ıssız yerde her şey akla gelebilir. Ben önümde gideni gözetliyorum. Sanırsınız ki onlar da beni. Ben şimdi ihtiyarı takipten vazgeçtim, canımı kurtarmak lazım. Ne yapayım? Sağa mı kaçayım? Sola mı? Öne mi? Arkaya mı? Aman Allah'ım sen bana kurnazlık öğret. Böyle kertelerde acele de iyi değildir. Ben bir kişiyim, onlar üç dört. Düşündüm. Bunlar benim için mi geliyorlar? İhtiyar için mi? Bir kere bu ciheti iyice kestirmek lazım. İhtiyar, esrara karışmış bir adam... Benim ise Eyüp'te kimse ile bir alışverişim yok. Bunlar adi sokak hırsızları ise benim arkamdan da gelebilirler, ötekinin

arkasından da. Böyle zamanda arabacılık da nazik, tehlikeli bir sanat oldu. Ben de ihtiyatsız değilim. Pantolonumun arka cebinde dolu bir altıpatlarım[147] var. Hemen arkama el attım. Tabancamı tetiğe aldım."

"Bir tarafım mezarlık, öbür yanım uzun bir tahta perde çekili büyük bir bostan. Tahta perdenin önünden ince bir su akıyor. Mezarlık tarafında harap, kocaman, yalnız tek başına bir ev var. Önümden giden ihtiyar bu periler, ölüler sarayına benzeyen evin önünde durdu. Ve iki kanatlı geniş kapısına parmağının ucuyla hafifçe bir iki defa vurdu. Kapı açıldı. Hemen içeri daldı. Kanat yine kapandı. Ben hiç tavrımı bozmayarak oradan geçen bir yolcu imişim gibi yoluma devam ettim. Fakat meraktan çatlıyorum. Böyle mezarlığın ortasında gece o yolda bir misafir kabul edecek bir hane bulunabilir mi? Arkamdan gelen heriflerde fiskos başladı. Derhal anladım ki onların dertleri benimle değil, içeri giren ihtiyar ile. Ve bahusus mevki ile hiç münasebet almaz günahlı bir ticaret yapan o viranhane ile. Kendime pek dikkat edilmediğini hissedince hiçbir şeyin farkında değilmişim gibi bir hayli yürüdüm. Tahta perdenin kopuk bir yerine geldim. Bu aralıktan geçebileceğimi tahminleyerek suyu atlayıp hemen bostana daldım. Geri döndüm. Yani tahta perdeye sine sine yine geldiğim tarafa yürüdüm. Harap evin tamam hizasını bulunca durdum. Herifler de evin önünde durmuşlar, pencerelere bakarak fısıl fısıl kumpas kuruyorlardı. Ben tahta perdenin arkasında onlara hiç görünmeden sözlerinden bazılarını arada bir seçebiliyordum. Biri, 'Bastıralım mı?' diyor. Öbürü, 'Bekleyelim, fitil iyice ispirto emsin' cevabını veriyordu. Sonra on bin liradan bahsettiler. Fakat bunun esasını pek iyi anlayamadım. İnsana merak verecek böyle cani ağzı birçok şeyler konuşuyorlardı. Evin geniş sofasında hafif bir ışık gezindi. Pandomima haydutları gibi bu heriflerin her

147. Altıpatlar: Revolver.

biri bir tarafa sinerek tahta perdeden uzaklaştılar. İhtiyarın bu tehlikeden haberi var mıydı? O zavallı adamı oraya celbeden kadını, bu cani tavırlı kimseler ile birlik miydi?"

"Ben orada hep bu şeyleri görüyor, işitiyordum. Şimdi bana nasıl bir vazife düşüyordu? Orada durmalı mıydım? Savuşmalı mıydım? Zabıtaya haber mi vermeliydim? Fakat o aralık bostandan bir köpek havladı. Hayvan beni orada hissetti. Bulunduğum noktaya koşarak üzerime atlamaya başladı. Pek iri yarı bir şey değildi. Kendimi taşla maşla müdafaa ediyordum amma orada bir insan bulunduğunu öteki heriflere çaktırdı. Oradan çekilmişlerken kendilerini gözetleyenin kim olduğunu anlamak için yine tahta perdenin yanına geldiler. Dalaveralarını öğrenmeye geldiğimi anlayınca benim işimi bitirivereceklerine şüphe yoktu. Ben bütün kuvvetimi bacaklarıma verdim. Dikili zerzevatları çiğneyerek bostanın öbür cihetine koştum. İki bahçıvan, sopalar ile çıktılar. Ben öbür tarafın çürük tahta perdesinden bir delik bularak dışarı atıldım. Hemen arabaya koşarak kamçıladım. Canımı kurtardım."

On Yedi

Bu herifin sözleri de az çok masalı andırmakla beraber, diğer arabacıların hiç sapı kulpu olmayan ifadelerine nazaran bunda muayyen bir mevki, sabit bir mesken gösteriliyordu. Tahkikat için bir mebde[148] vardı. Ümit ihtimali yüzde bir raddesinde de olsa boşlamamak lazım gelirdi. Mezarlıklar arasındaki viran ev hakkında mahallinden yapılacak tahkikattan bazı mühim malumata ermek muhtemeldi. Binaenaleyh Remzi ve Seyit Efendiler, herifin ifade verdiği günü sivil kıyafette hemen arabasına bindiler. Eyüp'e çektiler. Araba filhakika dericilerde me-

148. Mebde: Başlangıç.

zarlıklar arasında tarife tamamıyla muvafık, harap, münferit[149] bir evin önünde durdu. Alt katı dolma, sathı kırmızı aşı boyalı sıva, küçük pencereli, enli saçaklı, çıkmaları mertek[150] firişli[151] bir hane. Sultan Mahmud devri binalarından yadigâr bir antika gibi orada bir asırlık sebatının neticesi olarak beli bükülmüş duruyordu. Etrafını ihata eden[152] eski mezarlar gibi her yanında delikler, kovuklar açılmış; kırık tepe camlarından içine baykuşlar, yarasalar dolmuş, saçaklarının altına kırlangıçlar yuva kurmuş, kumrular sokulmuş, kovuklarına sansarlar, yılanlar sığınmış, hasılı bedenine açılan yaraların her biri bir nevi mahluka mekân olmuş, bu köhne vücuda bir taraftan da birer üreme yeri bulmak için nebatatın[153] envaı[154] da hücumda, kiremitlerini dam korukları sayvanlarmış, temel taşlarının arasından incir ağaçları sürmüş, ocağının tepesinden çitlembikler fışkırmış. İnsanların çekildiği bu eve canlı, cansız tabiat dolmuştu. Fakat içeride insan bulunup bulunmadığını anlamak için taharri memurları ne zili, ne tokmağı kalmış olan bu iki kanadı birbiri üzerine düşmüş kapıyı yumrukladılar. İçeriden ses gelmedi. Tak tak taşla vurmaya başladılar. Yine hiç cevap yok. O aralık oradan geçen rençper kıyafetli birisi:

"Efendi, ne vuruyorsunuz? İçeride kimse yoktur" dedi.

Remzi Efendi dikkatle herifi süzerek:

"Sen buralı mısın?"

"Evet. Şurada inekçiyim."

"Burada ne zamandan beri kimse yok?"

"Çoktan. Belki bir seneden ziyade."

---

149. Münferit: Tek başına duran.

150. Mertek: Yapıda kullanılan dört köşe veya yuvarlak, kalınca ağaç.

151. Firişli: Binalarda dışarıya doğru olan çıkıntılı, balkonlu.

152. İhata etmek: Çevirmek, çevrelemek.

153. Nebatat: Bitkiler.

154. Enva: Türler, çeşitler.

Arabacı söze atılarak:

"Birkaç akşam evvel içeride aydınlık görünüyordu."

İnekçi: "Bazen aydınlık görünür. Mahalleden bunu cinlere, perilere istinat edenler var. Lâkin, cin kısmı aydınlıktan hoşlanmaz. Buraya ara sıra misafir olan periler ne cinstendir ben bilirim. Dişili erkekli gelirler. İçeride yerler içerler, eğlenirler giderler."

Remzi Efendi: "Bu evin sahibi yok mu?"

İnekçi: "Bu ev çok hisselidir. İçinde oturulmaz. Kiraya versen kimse tutmaz. Satsan bu aralık alan olmaz. Yıkmak için de hissedarlar arasında bir türlü uyuşamıyorlar. İşte böyle kalıyor."

Remzi Efendi: "Biz belediye memuruyuz. Bu ev bir gün sokaktan geçenlerin başlarına yıkılacak. Bir kaza olacak. Bugün muayene edip de tehlikeyi defetmek için yıkılması hususunda rapor vereceğiz."

İnekçi: "Allah sizden razı olsun, pek iyi edersiniz. Çünkü bu evin içinde olmadık rezalet kalmıyor. Belki bir gün kan da olur, cinayet de olur. İçeriye girmek istiyorsanız kapıyı zorlamaya hacet yok. Arkadan dolaşınız. Her tarafı açık. Nereden isterseniz oradan giriniz."

İnekçi, bu malumatı verdikten sonra işine gitti. Kimse ile zevzeklik etmemesi ve arabasını biraz öteye sürmesi tembihiyle arabacıyı sokakta bırakarak taharri memurları arkadan kapı halini almış yıkık bir pencereden içeri girdiler. Devrilmeye hazırlanmış, örümcekli, boş duvar aralarından geçtikten sonra büyük avluya geldiler. Burası, pencereleri insan boyundan yüksekte, dolma duvarlı, muhammes[155] şekilde kırmızı tuğla döşeli geniş bir ev altı idi. Etraf, sıvalardan çoğu inmiş, duvarların içi cüzamdan dökülen bir cilt gibi sırıtıyor, zemin çarpılmış, tuğla döşemelerin yarıdan ziyadesi kırılmış veya büsbütün kaybolarak yerleri boş kalmıştı.

155. Muhammes: Beşgen.

Seyit Efendi ani bir inhidamdan[156] korkarak bir kenarda durdu. Remzi Efendi üst katı tutan iri kuturda[157] yağhane direklerine bakarak:

"Korkma birader korkma. Galata Kulesi düşer, bu eve bir şey olmaz. Dedelerimiz yaptıkları şeyleri sağlam yaparlarmış" dedi.

İki memur, arabacının anlattığı gece vakasına medhal olan bu avlunun tavanından zeminine dikkatle göz dolaştırmaktalar iken, Seyit Efendi birdenbire parmağının ucuyla, yerde, kırmızı tuğlaların üzerinde daha kırmızı iri bir leke göstererek gözlerini oraya dikip öyle durdu. Çünkü bu bir geniş kan lekesiydi. Ne kadar eskimiş, kurumuş, rengi değişmiş olsa ihtisasları hasebiyle bir vücuttan akıtılmış bu hayat mayiini[158] manzarasından derhal tanırlardı.

Her ikisi de hemen zemine eğildiler. Tetkike giriştiler. Bu leke, bir kısımdan ibaret değildi. Kanlar fasla fasla, damla damla ileri geri devam edip gidiyordu. Merdivene doğru uzanan izi takip ettiler. Basamaklarda kan serpintileri iri ve ufak damlalar halinde ve diğer gayri muntazam şekillerde hanenin yukarı katına çıkıyordu. Sofaya vardıkları zaman lekeler büyüdü. Ve gittikçe çoğalıyordu. Takip edeni kanın saçıldığı menbaa kadar götüreceği anlaşılan bu kırmızı saman uğrusunun delaletiyle bahçe üzerinde büyük bir odaya girdiler. Bir köşede kan göllenerek kurumuştu.

Seyit Efendi aradığı menbaı bulan bir kâşif emniyet ve ciddiyetiyle:

"Eyüp'te keseceği kurbanın yerine zavallı adamın kanını buraya akıtmışlar" dedi.

Remzi Efendi arkadaşının bu itminankârane[159] ve acul[160] hükmüne iştirak etmediğini gösterir bir teenni ile

156. İnhidam: Çökme, yıkılma.
157. Kutur: Çap.
158. Mayi: Su, sıvı.
159. İtminankârane: Kararlı.
160. Acul: Aceleci.

sustu. Cevap vermiyor, düşünüyordu. İki arkadaş, kan lekelerini takiben cinayetin vuku bulduğu noktayı bulmaya giderlerken oradan buradan sansar mı, fare mi, ne cins hayvan oldukları pek seçilemeyen, ayaklarına çabuk bazı mahluklar kaçışıyor, kırık pencerelerden dışarı kuşlar uçuşuyordu. Her taraf toz ve örümcek içinde idi. Halbuki sıkça sıkça gece cümbüşlerine sahne olan bir eve bu kadar ürkek hayvanlar dolmayacak, tavanlardan, kapı sökelerinden aşağı böyle salkım salkım örümcek ağları sarkmayacaktı.

Remzi Efendi bu düşüncesinden refikine bir şey açmaksızın dedi ki:

"Takip ettiğimiz kan izlerinin bir ucu burada bitiyor. Şimdi öbür ucunu bulalım."

Seyit Efendi cidden mühim bir iz üzerinde bulunduklarına getirmiş olduğu derin bir kanaatin neşesiyle cevap verdi:

"Evet, cinayet bu odada vuku bulmuş, sonra cesedi sürükleyerek bakalım nereye kadar götürmüşler?"

Tekrar ev altına indiler. Kırmızı tuğlalar üzerinde ilk kan lekelerini görmüş oldukları mahale geldiler. Bu noktadan öteye doğru lekeler, yine devam edip gidiyordu. Bu kırmızı izleri takiben yürüdüler. Yürüdüler. Avludan sonra loş bir aralığa girdiler. Sağa sola birkaç kapısı bulunan bu uzun yolun nihayetinde önlerine bir taş merdiven çıktı. Aşağısı gündüzden birdenbire geceye girilen koyu bir karanlığa gömülü idi. Ceplerinden hiç ayırmadıkları elektrik fenerlerini çıkardılar. Düğmelere basınca gittikçe açılan mahrutî[161] iki ziya sütunu karanlığı deldi. Geniş bir mahzenin rutubetler damlayan ıslak duvarlarını aydınlattı. Fenerlerden fışkıran beyaz huzmeleri basamaklara verdiler. Kan lekelerinin kademe kademe merdivenden aşağı indiğini gördüler. Ve takiben yürüdüler. Atik inşaattan, kalın tonozların altından giderek ellerindeki ziya-

161. Mahrutî: Konik.

ları mahzenin zemin ve cidarlarında oynatırlar iken köşede beyaz bir yığıntı gördüler. Fenerlerin ziya fıskiyelerini oraya dökmeğe başlayınca bunların oralara serpilmiş birçok kafa, kaburga, kol, bacak, kalça, döş, köprücük kemikleri olduğu anlaşıldı.

Onlar bir cinayet ararlar iken karşılarına böyle müteaddit[162] cinayetlerin muvahhaş yığıntısı çıkınca bir müddet mebhut kaldılar. Nihayet Seyit Efendi büyük bir teessürle söze başlayarak:

"Burası ev değil, meğerse müthiş bir cinayet kuyusu imiş. Bakınız bu harap damın altında ne kadar esrar saklı kalmış. Nasıl olmuş da şimdiye kadar zabıta burasını keşfedememiş?"

Remzi Efendi hiç cevap vermiyor, fenerin ziyası altında tuttuğu bu ölü kemiklerini bütün dikkatiyle muayeneye uğraşıyordu. Seyit Efendi yine sükûtu ihlâl ile dedi ki:

"Birader, en son izler işte bizi buraya kadar getirdi. Zannederim ki artık cinayetin merkezindeyiz. Raif Bey'i burada katlettiklerine şüphe kalmıyor. Her sır bundan sonra birer birer meydana çıkacak."

"Buna cidden kani misin?"

"Evet, Raif Bey'i burada katlettiklerine kanaat getirdim."

"Sende pek alelacele hasıl olan bu kanaate ben maateesüf iştirak edemem."

"Niçin?"

"Çünkü mesele zannettiğin kadar vazıh ve sade değildir."

"Neden?"

"Neden olacak... Raif Bey'i burada katlettikten sonra niçin kafasını bezlere sararak ta Alacamescid'e kadar götürüp de bir kuyuya atsınlar? Bacağını denizlere fırlatsınlar? Kolunu bilmem nereye gömsünler. Onun cesedini de

162. Müteaddit: Birçok.

bu kemiklerin yanına terk etmekte ne mahzur görmüşler acaba? Bu garabetleri makul gösteren sebepleri keşfedebilir misin?"

Bu muhik[163] itirazlar karşısında Seyit Efendi bıyığını kaşıyarak düşünmeğe başladı. Arkadaşının bu mağlubane sükûtu üzerine Remzi Efendi devam ederek:

"Şurada yığınla gördüğümüz ölü kemikleri defaten yani bir defada işlenmiş bir cinayetin asarı değildir. Bunlar olsa olsa muhtelif tarihlerde ika edilmiş cinayetlerden bakiye olabilirler."

"Tabii bunlar muhtelif tarihlerde işlenmiş cinayetler olacak."

"O halde hesap şaşıyor."

"Ne gibi?"

"Ne gibi olacak, bu kemikler muayene edilse bunların arasında on beş, yirmi ve belki daha ziyade senelikleri bulunacağından eminim. Manzaralarına baksana, hiçbirinin üzerinde mevadd-ı uzviyeden[164] eser yok; hepsi tertemiz, bembeyaz tekellüs etmiş pek eski mezar kovuklarında görülenlere benziyorlar."

"Böyle olmaları birer cinayet mahsulü bulunmalarına mani teşkil eder mi?"

"Hay hay..."

"Nasıl?"

"Bu viranhanenin ancak bir iki seneden bari gayri meskûn kaldığı söyleniyor. Halbuki şu kemiklerin içinde dediğim gibi on beş, yirmi senelikleri var. Nasıl olur da bu evde oturanlar burada böyle yığınla insan kemiği bulunduğunun farkına varmazlar? Bu mahzene hiç inip bakmamış olduklarına ihtimal verilebilir mi? Hem dikkat ediyor musun burada hiç kadavra kokusu yok. Şu mahzende yeni bir cinayet vukuunu ben pek meşkûk buluyorum."

---

163. Muhrik: Yakıcı.

164. Mevadd-ı uzviye: Organların parçaları.

"O taktirce şu insan kemiklerinin buradaki mevcudiyetlerini ne ile izah edeceğiz?"

"Bütün etraf mezarlık. Kovuklardan kucak kucak kemik toplanıp buraya nakledilebilir."

"Ya bu gördüğümüz kan lekeleri?"

"Yukarıki odada bir hayvan, mesela bir koyun boğazlayarak kanlarını akıta akıta buraya kadar indirmek güç bir şey mi?"

"Fakat efendim, bu oyunu bize kim yapacak? Ve niçin yapacak?"

"Bu kadar sade bir şeyi anlayamadan mı?"

"İtiraf ederim ki hayır."

Remzi Efendi gülerek:

"Ben dışarıdaki çapkın arabacıdan her şeyi memul ederim."

Seyit Efendi de gülmeğe başlayarak:

"Ha şimdi anladım. Beş yüz liralık mükâfat-ı nakdiyeyi[165] kazanmak için bu herifin bize yani zabıtaya karşı böyle bir cinaî[166] komedya tertip etmiş olmasına ihtimal veriyorsunuz."

"Bu sözüm ihtimal değil, kuvvetli bir hükümdür. Şimdi yanına gidince arabacının alacağı tavırlara, kullanacağı ağızlara dikkat et."

Taharri memurları bu tahtaları kanlı, mahzeni ölü kemiği dolu viran evden dışarı çıktılar. Şimdi oynadığı komedyayı takımıyla yutturup yutturamamış olduğunu anlamak için arabacı garip tetkik ile memurların yüzlerine bakarak her tavırlarından birer mana çıkarmaya uğraşıyor, onlar da oltaya tutulmuş gibi görünerek herifin hilesini yüzünden vazhan okumaya çalışıyorlardı. Arabacı, içi içine sığmaz bir sabırsızlıkla gözlerini fıldır fıldır bir memurun yüzünden ötekine dolaştırarak:

"Efendiler içeride ne gördünüz?"

---

165. Mükafat-ı nakdiye: Nakit ödül.

166. Cinaî: Konusu cinayet olan.

Remzi Efendi caali bir kanaat göstererek:

"Gördüklerimizi sorma artık... İçeride bir cinayet değil hesapsız vakıalar olmuş..."

Arabacı, ruhundan kabaran muvaffakiyet nesnesinin tebessümünü saklamaz bir halde:

"Ya! Ya! Ya!" savurdu.

"Raif Bey'in bu batakhanede öldürüldüğüne hiç şüphe kalmıyor."

"Ben size söyledim. O gece onun oradan sağ çıkmayacağı belliydi. Şimdi o katil herifler nereden bulunacak?"

"Adalet, aradığını kaçırmaz. Bazen geç olur, güç olur ama ezelî intikam nihayet yerini bulur."

Arabacı istizahkâr nazarlarla bir müddet muhataplarının derin derin yüzlerine bakarak onlardan bir söz, bir tebşir bekledi. Fakat bu intizarının boşa çıktığını görünce sükûta tahammül edemeyerek:

"Hükümet bu ihbarımın ücretini bana elbette verir değil mi?"

"Nasıl ücret?"

"Vaad olunan beş yüz lira mükâfatı hak etmedim mi?"

"Ha, evet... Fakat daha isbatı lazım gelen şeyler var."

"Nedir onlar?"

"Şimdi buradan müstantikliğe gideriz. Orada anlarsın."

Arabacı müstantikliğe götürüldü. Bir hayli müddet devam eden inkâr ve ısdarına rağmen nihayet hilesini itirafa mecbur oldu.

On Sekiz

Bu esnalarda Kulekapısı'ndaki otel müsteciri Madam Moiz'e, yaşıyla mütenasip bir gusto ve tuvaletle temiz giyinmiş kırk beş elli yaşlarında ağır başlı ve terbiyeli bir madam müracaat ederek kayıp Raif Bey'den bir haber sorar. Otelci kadın, ziyaretçinin ifadesindeki safiyeti ihlalden çekinerek:

"Raif Bey'i ne yapacaksınız madam?"

"Raif Bey Suiss'e gitti. Bize adres bırakacaktı. Buradan pek acele hareket etmeye mecbur kalmış olmalı ki bize bir şey demeden gitti. Eğer sizde adresi varsa bana vermenizi çok rica ederim. Çünkü pek lazımdır."

"Affedersiniz madam, niçin lazımdır?"

"Benim de onda bir yeğenim vardır. Aleksan... Firiburg'da idi, Lösern'e gitti. Onda hastalanmış diyorlar. Ne oldu, bilemiyorum. Raif Bey onu görüp de bana bir haber edecekti. Ne ondan, ne ondan hiçbir ses çıkmadı. Pek çok meraka kaldım."

Madam Moiz, ziyaretçinin Raif Bey vakasına dair gösterdiği tecahüle[167] aynı tecahül ile mukabele ederek:

"Şimdiye kadar biz de kendisinden bir haber alamadık. Avrupa'daki adresini de bilmiyoruz. Fakat zannederim ki akşama sabaha bir haber gelir. Bize adresinizi bırakırsanız Raif Bey'den haber alır almaz bir kartpostal ile size malumat veririz."

"Teşekkür ederim. Adresim şudur: Samatya'da Taş Sokak'ta 3 Numara, Madam Parsıh."

Madam Moiz, büyük bir dikkatle bu adresi yevmiye defterinin bir tarafına kaydeder. Madam Parsıh çekilir çekilmez otelci kadın hemen mantosunu sırtına, şapkasını başına geçirerek soluğu polis müdüriyeti umumiyesinde alır. Ermeni kadınının bu garip müracaatını olduğu gibi hikâye eder. Ve adresini verir.

Zabıta memurları bu Samatyalı Madam Parsıh namının maktulün eski metresi Eleni'nin ifadesinde de geçmiş olduğunu hatırlarlar. Bunda mutlak bir bit yeniği var, lâkin mesele şeklen muğlakça görünüyor. Remzi ve Seyit Efendilerin arasında münakaşa bağlar. Seyit Efendi yine itminanlı bir sevinçle:

"Oh işte, bu defa sağlam ipucunu yakaladık."

"Sağlamlığını nereden anlıyorsun?"

---

167. Tecahül: Bilmezlikten gelme.

"İş kendini gösteriyor. Bu cinayette aradığımız Ermeni'yi bulduk."

"Hani ya nerede? Kimdir o Ermeni?"

"İsviçre'de Friburg'da iken Lösern'e gidiyorum diyerek ortadan namını kaybeden Madam Parsıh'ın yeğeni Aleksan."

"Şimdi bu Madam Parsıh, cinayette methaldar mıdır?"

"Tamamıyla."

"O halde nasıl oluyor da, zabıtanın onun Samatya'daki mevcudiyetinden hemen hiç haberi yok iken, Madam Parsıh ayağıyla Kulekapısı Oteli'ne gelip de kendi adresini ve Friburg'dan Lösern'e giden yeğeninin ismini haber veriyor?"

Seyit Efendi cevap vermek için biraz şaşalayıp yutkunarak:

"Kurnazlığından."

"En tehlikeli bir zamanda gelip de kendi kendini zabıtaya ihbar etmek. Böyle kurnazlık olur mu?"

"Aşharh gazetesinin kenarına o Fransızca ibareleri yazan eğer bu Aleksan değilse ben de hiçbir şey bilmiyorum."

"Öyle kızarma, terleme, telaş etme... Ben Madam Parsıh'ın henüz yüzünü görmedim. Fakat aklıselim, bana bu kadının masum olduğunu söylüyor."

"Aynı aklıselimin delaletiyle Aleksan'ın masumiyetine de hükmediyor musun?"

"Onun için şimdilik bir şey diyemem."

"Hah! Birader, şöyle bir parça yola gel. Maktul Raif Bey'in hayat tarzına ve kayboluşundaki esrara dair malumat almak için müstantiklik elbette Madam Parsıh'ın isticvabını ihmal etmeyecektir."

"Evet, öyle lazım gelir."

"Binaenaleyh kadının sorusu başlamazdan evvel biz hemen Samatya'da Taş Sokak'taki 9 numaralı haneyi ziyarete koşmalıyız. Çünkü Madam Parsıh'ın bu cinayet

hakkında gösterdiği derin tecahüle masumiyet manası vermek hatadır."

İki taharri memuru, sivil kıyafetle koltuklarının altlarına birer iri cüzdan sıkıştırarak Samatya'da Taş Sokak'ta 9 numaralı hanenin önünde durdular. Burası koyu malta rengine boyalı, beş altı odalı, kapısının pirinçleri pırıl pırıl ovulmuş temiz bir evdi.

Zili çaldılar. Yaşlı hizmetçi kadın, kanadı aralık ederek:

"Kimi araorsınız efendim? Mösyö Leon bunda yoktur."

Remzi Efendi: "Mösyö Leon yoksa madamı görmek isteriz..."

"Valideleri bundadır."

Yukarıdan merdivenin küpeştesine dayanmış bir kadın:

"Araksi kimdir onlar? Ne isteyorlar?"

"İki Osmanlı efendi. Size soruyorlar. Bilmem ki ne iş için gelmişlerdir?"

Yukarıdan:

"Sor. Ne ki isteyorlarsa desinler."

Remzi Efendi kapının aralığından başını içeri uzatarak:

"Affedersiniz madam... Biz belediye memuruyuz. Hanelerin vergilerine zam icra olunacak. Yeniden evleri gezip ölçerek kıymet takdir ediyoruz..."

Madam, sinirli bir şikâyet sedasıyla:

"Ah efendim; vergisi, sigortası filanı fistekisi kiralık hanenin masrafını geçeor... Güya ki evimiz vardır. Ben dul bir kadınım, genç oğlumla şunda otururum. Her sene bu kadar parayı nerede bulup da vereceğiz?"

Remzi Efendi: "Eh, ne yapalım. Biz de emir kuluyuz. Vazifemizi ifa ediyoruz. Nizam böyle..."

"Efendim, bu işe dibinden sağlam bir nizam koymalı. Böyle her sene vergilerin üzerine zam yapılır hiç? Ve bu işin sonu nereye varacak?"

Remzi Efendi: "Merak etme madam, genç oğlunuz inşallah çok para kazanır da size hiçbir düşünce bırakmaz..."

Madam: "Leon'umdan bir şikâyetim yoktur. Elmas parçası gibi temiz bir evlattır. Fakat para kazanmaya gelince orayı geçiniz. Şimdiki gençlere varsa ver yesinler. Benimki artist doğmuş bir çocuktur. Akşama kadar muşambaları boyar. O boyalar, fırçalar ve o şişelerin içinde bilmem ki ne çeşit yağlar, espirler hep bugün ateş bahasınadır. Gençliktir bu. Muzır bir şeye fikrini kaçırmadansa resimle meşgul olmasını hayırlı bulurum. Bu sebepten bir şey tınmayorum. Bu sene yaptığı dere içinde peri kızı tablosu sergiye kabul olunacakmış deyorlar.."

Madam Parsıh'ın bu lakırdıcılığı, saffeti zabıta memurlarının pek hoşlarına gitti. Onun hissiyatını ve bilhassa oğlu Leon hakkındaki gururunu okşayarak ağzından çok laf alınabilirdi. Binaenaleyh Remzi Efendi en tatlı sesiyle:

"Ermenilerin *bozar*'a[168] istidatları ziyadedir. Bu milletten meşhur ressamlar, musikişinaslar, sahne artistleri gelmiştir. Mahdumunuz Mösyö Leon'un istikbalde bunlardan biri olmayacağını ne biliyorsunuz?"

Madam: "Ah efendi, ağzını pus edeyim. Bu tatlı dilin yüreğime bir okka bal koydu.."

Remzi Efendi: "Türkiye'de Sanayi-i Nefise'yi uyandıran Ermenilerdir. Ressam Civanyanlar, Dikran Çuhacıyanlar, Manakyanlar, Mari Nuvartlar... Hâlâ birçok evlerimizin duvarlarını bu sanatların tabloları süsler. Hâlâ Türk salonlarında çalınan piyanolarda millî opera namına Çuhaciyan'ın besteleri ruhlarımızı gıdalandırır."

Madam: "Ah doğru özlü, şeker sözlü adam, sen evime hoş geldin, safa geldin. Eğer ki her Türk böyle senin gibi Ermenilerin kıymetini bileydi hiç biz sizilen ayırd olmaya çabalanır idik? Benim büyük validem, ferace yaşmak koyar idi. Biz o kerteyecek Türkleşmiştik."

Remzi Efendi, Madam Parsıh'ın tabirince ağzının şekerlerini evden içeri saçarak merdivenden çıkmaya başladı. Mösyö Leon'un bir ressam taslağı olduğunu

168. *Bozar*: Güzel sanatlar.

anlayınca gözlerinin önünde beliren muvaffakiyet ışığı sevinciyle Seyit Efendi'nin dizlerinin bağına bir çözüklük geldi... Genç Leon en büyük maharetini sergiye göndereceği su perisinde değil, kesik başın mazlum yüzünü boyamakta göstermişti.

Merdivenler muşambalı, yol keçeli, duvarlar ıstampalı, parmaklıklar, kapılar açık maun boyalı, eşya alelâde olmakla beraber temiz ve bir intizamı mahsusla yerleştirilmişti.

Evvela orta katta hanenin en müzeyyen kabul mahalli olan salona girdiler. Ortada solgun renkli, ince dokunmuş bir şark halısı, köşede bir piyano, onun arkasında yapma bir hurma ağacı, duvarlarda yağlı boya, kara kalem fotoğrafî tablolar. Salon lüzumundan fazla ve ekseriya biribiriyle hiçbir ahenk teşkil etmeyen kıymetsiz cicili bicili eşya ile doldurulmuştu. Duvarın en göze çarpan mutena bir mevkiinde eski Pakradonik sülalesinden zırhlar içinde bir Ermeni hükümdarı, yaldızlı bir çerçevenin ortasına kurulmuş oturuyor, onun mukabilindeki tablodan pos bıyıklı, gür kaşlı babayani bir Ermeni bakıyordu. Bu ikincinin aile babası müteveffa Parsıh olduğunu Remzi Efendi anladı. Sözü bu rahmetliye intikal ettirmek Madam Parsıh'ın gevezeliğine küşayiş verecek tatlı bir mevzu olacağını hissetti. Belediye memurları ceplerinden mesaha şeridi, defter kalem çıkardılar. Remzi Efendi bir taraftan odaların enlerini, boylarını ölçüp biribirine darp etmekle meşgul görünmekle beraber, latifelere karıştırarak ailenin tercüme haline, hanenin maişeti hazırasına dair ince sualler soruyor ve madamdan safdilane cevaplar alıyordu. Zavallı kadın maişeten darda olduklarını, binaenaleyh hanenin vergisine yüksek bir şey zam etmemeleri ricasını her söz başında tekrarlıyordu. Tatlı tatlı konuşa konuşa odaları ölçerek üst kata, Mösyö Leon'un atölyesine çıktılar. Duvarlar yağlı boya resimden görünmüyordu. Fakat bunların bir kısmı ressamın pek acemilik ve çocukluk zamanında boyamış olduğu sert ve

havasız resim karalamalar idi. Küçük, büyük sehpaların üzerinde yeni başlanmış, tabiatten istinsah[169] olunma mübtedice[170] enpresyonist eserler vardı. Duvarın bir kısmını işgal eden uzun bir etajer çoğu fersude[171] Ermenice, Fransızca kitaplarla dolu idi. Bir masanın üzerine Fransızca, İngilizce, Almanca sanatkârane musavver gazeteler, mecmualar istif edilmişti. Bir ufak yazıhanenin bir köşesinde katlanmış, birkaç nüsha Aşharh gazetesi görünüyordu. Taharri memurlarının gözleri adeta halecanla bu nüshalara dikildi. Yine orada içi dolgun büyük bir karton duruyordu. Remzi Efendi refikına göz ucuyla kartonu işaret ederek Madam Parsıh'ı lafa tuttu. Ve konuşa konuşa bir bahane ile kadını odadan çıkardı. Ve dışarıda gördüğü bir tablo hakkında ondan tafsilât soruyor, madam da bütün saffetiyle bildiklerini tatlı tatlı anlatıyordu. Onlar dışarı çıkınca Seyit Efendi hemen koştu, kartonun bağlarını çözdü. İçinde Aşharh gazetesinin o seneye mahsus ve o günkü tarihe kadar bir koleksiyonu[nun] toplanmış olduğunu gördü. Remzi Efendi'nin bu kartonu kendine işaret etmesindeki sebebi düşündü. Ve hemen intikal etti. Derhal gazeteleri karıştırarak içlerinde 4 Teşrinisani tarihli nüshayı aradı. Fakat bu nüsha yoktu. Sıra 3 Teşrinisaniden 5'e atlıyordu. Sevinçten Seyit Efendi'nin gözleri önünde pır pır bir şeyler uçuşuyor, elektriklenmiş gibi dudakları seğiriyordu. İşte hakikat bedaheten gözüktü. Kesik başı sarmış oldukları 4 Teşrinisani Pazartesi nüshası bu koleksiyondan alınmıştı. Yahut ki koleksiyona girmesi lazım gelirken, o kanlı istimalden dolayı girmemişti. Binaenaleyh bu genç Leon cinayette ya katil veya muin katildi. Yani herhalde medhaldardı.

169. İstinsah: Kopya.
170. Mübtedice: Acemice.
171. Fersude: Yıpranmış.

On Dokuz

Seyit Efendi odada kendi muhakemesinde tahakkuk eden cinaî bedahet önünde helecanlar geçirmekte iken, Remzi Efendi dışarıda Leon'un validesinden soruyordu:

"Madam, oğlunuz Aşharh gazetesi mi okur?"

Madam Parsıh istiğrabla:

"Siz Ermenice bilirsiniz?"

"Hayır bilmem, bir parça harfleri tanır, ibare okurum. Yerde bu gazeteyi gördüm de onun için soruyorum."

"Evet, Aşharh okur. Çünkü bu gazete en ziyade literer ve artistiktir. Oğlum resim yapar, piyano çalar, poezi yazar. Bunda olaydı size bir melodi çaldırır idim. Öyle ezgin, öyle, üzgün, öyle kıyak çalar ki dinler iken insanın yüreği cennete gider gelir.."

Madam Parsıh tekrar atölyeye girdi. O esnada Seyit Efendi tetkikini bitirip kartonu kapamış, bir kenarda düşünüyordu. Madam, masanın üzerinden bir defter alarak:

"Oğlum Alfred de Musset'in *poezi*'lerini[172] Ermenice'ye tercüme ediyor. Aşıklık üzerinden, melankoli üzerinden insanın içine iğne gibi batar, tatlı tesirli şeyler vardır. İste Fransızcasını dinleyiniz:

Mes chers amis quand je mourrai
Plantez un saule au cimitère
J'aime son feuillage éploré
La pâleur m'en est douce et chère
Et son ombre sera légère
A la terre où je dormirai."

Madam bu şiirin Ermenice tercümesini okuduktan sonra, edayı mahsusla Türkçesine başladı: "Sevgili dostlarım, ben mefat olduğumda mezarlığa bir söğüt ekiniz ki onun bıngır bıngır ağlayan yarpaklarını severim. Onun

172. Poezi: Şiir.

soluk rengi bana hoş ve sevgili gelir. Ve onun gölgesi hafif düşecektir. Uyuyacağım torpağın üzerine."

Remzi Efendi bu tercümeyi caliyeti fark olunmaz bir meftuniyetle alkışladı. Madam, bu takdirlerin ruhu okşayan gururu içinde iken zabıta memuru sordu:

"Oğlunuz Mösyö Leon'dan başka hiç akrabanız yok mudur madam?"

"Akrabamız hemen kalmamış gibidir. Bir biladerim vardı, iki sene evvel mefat oldu. Şimdi bir yeğenim vardır. Aleksan sağlıksız bir çocuktur. Yarı ticaret yarı tebdili hava için Suis'e gitti. Çok zaman vardır, ondan da bir haber alamıyorum. Meraktayım."

"İsviçre'ye gideli ne kadar oldu?"

"Bir seneye yaklaşıyor."

"Arada sırada İstanbul'a gelir gider mi?"

"Hiç gelmez. Fakat tuhaftır ki göya onu bundan iki ay evvel körpü üzerinde görmüşler... Hiç şüphe yok ki benzetmişlerdir. Aleksan İstanbul'a gelir de bana halasına uğramadan gider hiç? Şüphe yoktur ki benzetmişlerdir."

O, odada daha tetkik ve taharrisi icap eden şeyler olduğundan madamı kuşkulandırmamak için Remzi Efendi bu Aleksan bahsini derinleştirmedi. Başka söze atladı. Ne hela, ne aralık, ne yük, ne dolap, ne tavan arası; ölçmedikleri hiçbir yer bırakmıyorlardı. Böyle ölçe konuşa alt kata indiler. Taşlığın, mutfağın, aralığın mesahaları bitti. Şimdi nöbet hizmetçi Araksi'nin odasına geldi. Küçük pencereli dar, fakat temiz bir oda, bir köşede hizmetçi kadının ufak bir karyolası, pencerenin önünde mini mini bir kerevet, yatağın karşısında bir masacık, üzerinde Mahmutpaşa'dan alınma kahve tepsisi kadar bir ayna. Diş tozu, fırçası, tarak ve saireden ibaret fakirane tuvalet edevatı.

Kerevetin üzerindeki örtüyü görünce taharri memurlarının gözleri büyüdü. Sanki odanın içinde bir şimşek çakarak arasından şeytanı görmüşler gibi birer hale geldiler. Çünkü bu mavi ve kırmızı santraçlı örtü, kesik başı

sarmış oldukları dokumanın bir aynı idi. Heyecandan Seyit Efendi'ye bacakları vücudunun ağırlığına tahammül edemeyecek kadar incelmiş gibi geliyordu. O, öyle nagihanî[173] bir sihirle gözleri dokumaya mıhlanmış dururken, Remzi Efendi yatağa yaklaşarak yastık örtüsünün kenar dantelâsını muayene ile:

"Ne zarif dantela" dedi.

Şimdi Seyit Efendi'nin gözleri dokumadan dantelâya kaydı. Bu, baklava örnekli bir kroşe örgüsü idi.

Kesik başın sarıldığı patiska parçasının kenarındaki dantelanın tıpkısı...

Remzi Efendi'nin dantelayı beğenmiş görünmesine mukabil, Madam Parsıh, bifütur:

"He evet, örneği zarif bir dantelâdır. Bundan bir yatak takımımız vardı; eskidi, parçalandı. Şunda bunda kullanıyorduk. Bizim Araksi ondan bir parça almış, kendisine yastık örtüsü yapmış..."

Demek şöyle böyle istimaller arasında bu patiskanın bir parçası da kesik başı kefenlemekte kullanılmış. Fakat madamın ifadesindeki büyük saffet, bundan hiç haberi olmadığını anlatıyordu.

Remzi Efendi kadının bu safderunluğundan daha ziyade istifade edebilmek için:

"Bakıyorum, bu evin içinde sizinle Araksi'den başka bir kadın göremiyorum. Bu dantelâları kim örüyor? Salondaki yastıkları kim işliyor? Hep bunlar genç kız işi..."

Madam Parsıh, ekseri yaşlı kadınların genç kızlara karşı duydukları sulh kabul etmez bir adavetle:

"Rabbime bin şükürler, teşekkürler olsun ki evimizde genç kız yoktur."

"Genç kızlardan hoşlanmıyorsunuz demek?"

"Onlardan ben hoşlanmışım hoşlanmamışım ehmiyeti yoktur. Delikanlılar hoşlansın..."

"Niçin madam? Genç kızlardan ne fenalık gördünüz?"

---

173. Nagihanî: Anî.

"Şimdikilerden fenalık görmeyen var mı? Bizim gençliğimizde sokakta yüzünü, gerdanını, bileğini meydana koymak ayıp idi. Şimdi bacaklarını açmak moda oldu. Ben onları soğanın cücüğü gibi çırıl çıplah gördükcez ayıbımdan ter dökorum. Onlar hiç utanmak duymayorlar."

"Mösyö Leon'u evlendirmeyecek misiniz?"

"Daha vakti vardır. Evvela para, sonra karı yavrum. Nerede arasan karı vardır. Fakat şimdicik parayı arayan, hiçbir yerde bulamıyor..."

Kesik baş cinayetine bu evden bir el karıştığı hakkında kuvvetlice deliller teşkil eden bu gördüklerine dair konuşmak için taharri memurları Madam Pasıh'a güler yüzle veda ederek sokağa çıktılar. Seyit Efendi pür telaş:

"Ben sana demedim mi birader? Sen masumiyeti hakkında deliller arayarak Madam Parsıh'ı müdafaa ediyordun."

"Yine de ederim. Medhaldar olmak şöyle dursun, bu kadının cinayetten haberi bile yok..."

"Dokuma parçasıyla dantelalı patiskaya ne buyuracaksın?"

"Bu iki bez parçasının o evdeki mevcudiyeti bence o kadının mücrimiyetine değil, masumiyetine delalet eder."

"Bu fikrini anlayamıyorum. Ne suretle masumiyetine delalet eder?"

"Eğer bu kadının cürümden haberi olaydı cinayette kullanılan eşyadan evde hiçbir örnek bırakmazdı. Caniler gerek acemi olsunlar, gerek kaşerlenmiş, cinayetin vukuu anında bilahare kendi aleyhlerinde ithama medar olabilecek bazı tedbirsizliklerde bulunabilirler. Fakat acele hareketi icap ettiren bu ilk tehlikeli anları geçirdikten sonra vakit mürur ettikçe onların bütün meşgaleleri cinayetlerine ait vesikaları, delilleri kâmilen ortadan yok etmeye münhasır kalır."

"Cinayetin bu evde vukuunu da red mi edeceksin?"

"O hususta düşünürüm."

"Bunun için demek kat'i bir şey söyleyemiyorsun. Cinayetin bu evde vukuu farz edildiği surette Madam Parsıh'ın bundan haberdar olmaması kabil midir?"

"Kabildir. Cinayet kadının evde bulunmadığı bir zamanda işlenmiş olabilir."

"Mösyö Leon hakkında ne düşünüyorsun?"

"Şimdilik bir şey diyemem..."

"İsviçre'deki Aleksan hakkında?"

"Keza..."

"Hah şöyle, biraz dediğime gel..."

"Fakat maktulün eski metresi Eleni'nin söylediği genç kızdan bu evde eser göremedik."

"Akşama sabaha o da meydana çıkar."

Yirmi

Birkaç gün girip çıkanlar anlaşılmak üzere ev sıkı bir tarassut[174] altında bulundurulduktan sonra müstantiklikçe Madam Parsıh ailesinin isticvabına başlanıldı. İstintakları esnasında derece derece bu cinaî vakanın tafsilatına vukuf peyda ettikçe ana oğulun teessürleri, nefretleri artıyordu. Maktul Raif Bey'i çok sevdiklerini ağlayarak temin ve binaenaleyh bu hususta kendi aleyhlerinde hasıl olan şüpheden katiyen berî[175] olduklarını bütün ruhlarının galeyanıyla ispata uğraşıyorlardı.

Samatya'da mahalleden edilen tahkikatta Madam Parsıh ailesinin hüsnühaline[176] şahadet etmedik bir fert görülmüyordu. Herkes böyle bir cinayetin o haneden gölgesi geçmesine ihtimal, tasavvur olunamayacağını söylüyordu.

Hele genç Leon'unun kimse ile kavga ettiği, ömründe bir defacık olsun sarhoş görüldüğü, münasebetsiz adamlarla görüştüğü vaki değildi.

174. Tarassut: Gözetim.

175. Berî: Arınmış.

176. Hüsnühal: Davranış güzelliği.

O resim ile, şiir ile, musiki ile uğraşmaktan lezzet almış, âdeta mealiyata dalmış temiz kalpli, yüksek hisli bir çocuktu. Onların hakkındaki tahkikattan bilâ istisna alınan cevaplar hep bu mealde idi.

Koleksiyon kartonu içinden Aşharh gazetesinin 4 Teşrinisani nüshası[nın] nereye kaybolduğu sorulunca, Mösyö Leon o nüshanın ortadan ne suretle yok olduğunu kendi[sinin] de bir türlü akıl erdiremediğini söylüyordu.

Leon, Madam Moiz ile muvacehe edildi. Yanında genç bir kadınla esrarengiz bir surette Raif Bey'i ziyarete gelen enli şapkalı gencin bu olup olmadığı soruldu. Otelci kadın, bunun ona benzer hiçbir yeri bulunmadığını söyledi.

Madam Parsıh'ın yeğeni Aleksan İsviçre'den celp edildi. Bu delikanlı hiç müşkülat göstermeden İstanbul'a geldi. Kendisinin bir iki ay evvel Karaköy Köprüsünde görülmüş olduğu hakkında çıkarılmış olan şayiaya rağmen, gaybubetinden beri payitahta hiç ayak basmamış, yani İsviçre'den harice çıkmamış olduğunu resmen ve delillerle ispat etti.

Her şey oldukça vuzuhla tahakkuk ediyor, Madam Parsıh ailesinin masumiyeti anlaşılıyor, yalnız meselenin bir ucu hizmetçi Araksi'de kalıyordu. Bu zavallı kadın, aklıselim pek derli toplu olmayan ve üç dört gün evveli yaptığı şeyleri kolaylıkla hatırlayamayan aptalca bir mahluktu. Kırmızı mavi satrançlı dokuma ile karyola takımından kalma kenarı dantelâlı eski patiska parçalarını yırtıp yırtıp da nerelerde kullandığı hakkında kendinden sorulan suallere yoluyla cevaplar veremiyordu. Çünkü bu iki nevi bez parçalarını birkaç aydan beri pek çok şeylerde kullanmıştı. Bunların birer birer tahatturu o zayıf dimağ için kabil değildi.

Araksi'nin uyuşmuş beyninde adaleti tenvir için bir gün sanki Allah'tan ani bir yekaza peyda oldu. Ağır hatırasında bir şulecik[177] parladı. Hemen madama koşarak:

177. Şule: Alev.

"Madam... Madam aklıma bir şey geldi. Şimdicik size söylememiş olsam sabahacak yine unuturum.."

"Ne geldi Araksi?"

"Söyleyeyim, fakat bir kabahatim vardır, onu da affedeceksiniz?"

"Kabahatin çeşidini bilmeden affedebilirim hiç?"

"Edersiniz madam... Edersiniz... Çünkü ben onu fenalık değil, eyilik olsun için yaptım.."

"Eh haydi de bakalım, uzatma.."

"Bir ay var? İki var? Unutmuşum... Bir gün buraya Mösyö Alber ile kız kardeşi Matmazel Flora gelmişlerdi... Hani o günü yukarıda salonda piyano, keman çaldılar da Flora da aralarında kıyak türkü bağırmıştı. Siz de bravo deyi iki avucunuzu biribirine vurmuştunuz..."

"He... Aklıma gelor. Minyon operasından bir parça bağırmıştı..."

"Kimyondur? Tarçındır? Ben onu ağnamadım ya... O gün buradan evlerine dönerler iken Mösyö Alber benden bir parça ödünç kömür istedi. 'Yine getirip veririm. Bundan dolayı madama hiçbir şey tınmayasın' dedi."

"Eyi ettin Araksi... Ben de bilorum ki kaç zamandır o çocukların, o iki kardaşın geçinmeleri pek zorluğa dönmüştür."

"Kömürlüğe gittim. O dokumanın içine iki kürek kömür koydum. Sıkıca bağladım verdim. Bilirsiniz madam, Mösyö Alber pek şık bir delikanlıdır. Yaptığım çıkına beğenmedi. 'Araksi,' dedi, 'ben bunu böyle elimde götüremem. Bir beyaz bezin yoktur ki bunun üstüne sarasın?' O zaman ben de tuttum o dokuma çıkınını tekrar dantelâlı beyaz patiste sardım. O günü biz taze pasta ile uskumru dolması yapmıştık. Evet, birini hatırlayınca ötekiler de fikrime gelor. O akşam Alber yemeğe bunda kalmadı. Evine gitmek istedi. Siz de Alber'e pasta ve balık dolması verilmesini söylediniz. Ben de pastaları ve dolmaları aryı aryı kâğıtlara sardıktan sonram Mösyö Leon'un odasından bir gazete alarak tekrar her ikisini o gazeteye

koydum. Eyice tortop ederek kömür çıkınının içine bir güzelce yerleştirdim. Aldılar gittiler."

Madam Parsıh, Araksi'nin bu ifadesinde şayanı nazar hiçbir cihet görememekle beraber bunu duyduğu gibi zabıta memurlarına aynen nakletti. Bu sözleri dinlerken memurların gösterdikleri helecanlı büyük bir ehemmiyete şaştı kaldı.

"Yok," diyordu, "yok... Ben kendi zamirimden belki bir şüphe duyarım lâkin Mösyö Alber'den, asla... Biraz havayı fişengi ahlaklı bir çocuktur. Fakat büyük artist duyguludur. Bilirsiniz kıyak artistler biraz afacan olurlar."

Mösyö Alber'in tahkik hüviyeti hakkında sorulan suallere Madam Parsıh şu cevapları veriyordu:

S: "Mösyö Alber'in hüviyeti? Milliyeti?"

C: "Ağnamadım efendim."

S: "Mösyö Alber kimdir? Ne millettendir?"

C: "Doğrusunu isterseniz ne millettendir ben de bilmem. Babası Urum'dur, anası İtalyan'dır nedir? İşte böyle karışık bir şeydir."

S: "Siz Mösyö Alber'i ne münasebetle tanıyorsunuz?"

C: "Oğlum Leon ile beraber bir mektepte okumuşlardır."

S: "Bu delikanlı ne iş yapar? Ne ile geçinir?"

C: "Bu ciheti de pek iyi bilmem. Resim yapar. Hocalığa gider. Musikî söyler. Çok marifetlidir. Her şey yapar."

S: "Semti neresidir? Nerede oturur?"

C: "Evvelden Beyoğlu'nda otururlardı. Kiralar pahalı geldi. Kumkapı'da bir evin üst katında bir oda tuttular. Orada oturuyorlardı. Fakat oradan da başka bir yere taşınmışlar. Nereye gitmişler öğrenemedik. Daha bize de bir haber etmediler."

S: "Mösyö Alber'in ailesi kaç kişidir?"

C: "Bunlar iki kişidirler. Bir kendi, bir de kız kardeşi Matmazel Flora. Başka kimseleri yoktur."

S: "Pederleri valideleri vefat mı etmişler?"

C: "Ne olmuşlardır pek iyi bilmem."

S: "Siz bu Mösyö Alber'i çok eksik tanıyorsunuz."

C: "Evet, itiraf ederim efendim. Analarını babalarını tanımam. Çünki hiç görmemişim. Bu işin içinde bir esrar vardır. Belkim onlar nikâhlı değildiler de metres ve aman idiler. Fakat efendim bundan çocukların ne kabahatleri vardır? Alber'i mektebe enterne olarak koymuşlardı. Hafta başlarında çocuk bir yere gitmezdi. Bazen direktör müsaade ederdi. Leon'la beraber bize gelirdi. Öksüzdür deyi ben de yedirir içirirdim. Mektepten çıktı. Şöyle böyle işler tatmaya uğraştı, sonram bir ara buradan kayboldu. Bir sene sonram bir güzel, amma pek güzel bir kız ile beraber geldi. Kız kardaşımdır deyi bize prezante etti... İşte Alber'i bildiğim kadar size de tanıttım. Bundan başka bildiğim bir şey yoktur."

S: "Alber Raif Bey'i tanır mıydı?"

C: "Tanırdı."

S: "Nerede tanınmışlardı?"

C: "Bizde."

Keyfiyetin bu derece tahakkukundan sonra Remzi Efendi arkadaşına dedi ki:

"Seyit, işte gördün mü sağlam izi. Birçok noktada yivi yivine hakikat nasıl kendini gösteriyor."

Bu defa da Seyit Efendi bir tebessümle cevap verdi:

"Acele etme birader. İşin daha çok su götürür yeri var. Mösyö Alber'i yakaladıktan sonra o da bu meşum satrançlı dokuma ile dantelâlı patiska parçasını başka birine ciro etmiş olduğunu isbata muvaffak olursa bizim için yine uzun bir arama yolu açılır. O uğursuz bezlerin bir başkasına ciro edildiğini ispat kolay bir keyfiyet değildir. Çünkü cinayetin ta göbeğinden bir iki katmer açıldı. Aradığımız genç kızı namıyla bulduk. Cinayetin en son oturdukları Kumkapı'daki hanede vukuu agleb-i ihtimaldir.[178] Çünkü kuyuda ettiğimiz taş sukutu tecrübelerinde, kesik başı oraya atanın şark cihetinden, yani Kumkapı

178. Agleb-i ihtimal: Büyük ihtimal.

tarafından geldiği yüzde altmış sabit oluyordu. Alber de yağlı boya resim yapıyormuş... Bu da kopuk sanatkârlardan birisi. Zengin, fakir bütün âlemin taayyüş kaydına düştüğü böyle bir zamanda imzaları meçhul ressamların tablolarını kim alıp kim satar. Alber'in musikîşinaslığı, hocalığı, ressamlığı filan sözden, daha doğrusu zatları hakkında reklamdan ibaret; onun asıl ne sattığını ben anladım..."

"Ne satıyor?"

"Hemşiresi Flora'nın gençliğini, güzelliğini. Son defa olarak ihtiyar Raif Bey'e hayatı pahasına saçtıkları anlaşılıyor."

"Fakat birader, Aşharh gazetesinin kenarındaki Fransızca ibarelerde bu cinayetin saiki şiddetli bir aşk olduğunu gördük. Halbuki güzel Flora, Alber'in hemşiresi olduğu takdirde meseleye yine bir çaprazlık arız oluyor."

"Hemşiresi olduğu ne malum? Madam Parsıh'ın safdilane ifadesinden başka ortada bu hemşireliği müeyyid bir şey var mı? Anadan babadan mehcuren yaşayan bir oğlun bir müddet İstanbul'dan kaybolduktan buraya bir hemşire ile avdeti zihne biraz solak gelen şüpheli bir keyfiyettir."

Yirmi Bir

Mösyö Alber ile hemşiresi Flora'nın son ikametgâhları[nın] Kumkapı'da Saka Sokağında 19 numaralı hane olduğunu Madam Parsıh'tan öğrendiler. Vangel isminde bir Rum'un tasarrufunda bulunan bu ev, oda oda kiraya veriliyordu.

Remzi Efendi, başına bir kazmir kapela uydurdu. Farksız Rumca söylerdi. Seyit Efendi'yle birlikte Kumkapı'ya yürüdüler. Saka Sokağında 19 numaranın zilini çektiler. Zayıf, esmer, sinirli bir kadın açtı. Taharri memuru bu nevi tahkikatında erkekten ziyade kadına tesadüf etmekten memnun olurdu. Çünkü kırkından sonra kadınların

çoğu en büyük telezzüzü[179] çenelerinin hareketinde bulurlar. Bu lakırdı makinelerinin manivelasını bir kere oynattıktan sonra artık siz susunuz. Siz dinlemekten yorulursunuz, onlar söylemekten bıkmazlar. Sizin sormak aklınıza gelmeyen şeyleri de kendiliklerinden söylerler. İşte Madam Vangel konuşmak için odundan adam arayan lakırdıcı kadınlardandı. Remzi Efendi:

"*Kalimera kirya...*"[180] iftitahıyla[181] Rumca söze girişerek:

"Bu evde Mösyö Alber namında bir kiracınız varmış" dedi.

"Ne yapacaksınız?"

"Alacağım var. Beyoğlu'nda otururlarken benden alışveriş ederlerdi. Çok borçları birikti, vermeden savuştular. Nereye gitsem bulamıyorum. Şimdi benden kaçıyorlar, saklanıyorlar. Burada iseler söyleyiniz rica ederim."

"Burada değiller. Sizden başka onları aramaya daha çok alacaklılar geldi. Anlaşılan Beyoğlu'nda oturdukları müddetçe hep borç ile geçinmişler. Akşama kadar iki genç evde türkü söylerler. O kız hiç durmaz kanarya gibi öter. Çalışmayınca ekmek insanın ağzına gökten yağmur gibi yağmaz. İşte böyle birtakım insanlar vardır ki çalışmazlar. Sen ben çalışırız, onları besleriz. Herhalde biliniz ki biz ahmağız. Onlar akıllıdırlar. Çünkü biz çalışır iken biraz da malımız, paramız var iken geçinemiyoruz. Onlar hiç çalışmadan bir parasız, senin benim hesabıma pek güzel yaşıyorlar. Bu da bir sanattır. Bir insanın cüreti çok, utanması az olduktan sonra her yerde gül gibi geçinir."

"Bunlar hiçbir iş görmezler miydi?"

"Görürlerdi. (Pek müstehziyane bir tebessümle), iki kardeş yukarda pek ince işler görürlerdi. Allah beni af etsin, ben onların kardeş olduklarına da inanmadım. Çünkü efendim siz erkeksiniz, ben kadınım. Bu gözlerim

179. Telezzüz: Zevklenme.

180. *Kalimera kirya*: Merhaba hanımefendi.

181. İftitah: Açılış.

çok şeyler gördü. Bundan ötesini anlatamam. İrfanınız kadar siz anlayabilirsiniz. Görünüşte resim yaparlar, hocalığa giderlerdi. Fakat kimseye bir tablo sattıklarını görmedim. O işi de kendilerine eğlence etmişlerdi. En üst katta bir oda kiralamışlardı. Hallerine acıdım, ucuz verdim. Çünkü yüze gülmeyi, adam aldatmayı pek iyi bilirlerdi. Sizin onlara çok para kaptırmış olduğunuz anlaşılıyor. O güzel kız bir kere boynunu bükerek karşınıza çıktı mı, gökten bir melek inmiş de size yalvarıyor sanırsınız. Son zamanlarda yağlıboya resme bir de fotoğraf ilâve ettiler. Şambrnuvar[182] yapmak için benden mahzenin anahtarını istediler. Yukarki odanın icarını veremezler iken bir de üstelik mahzeni kiraladılar. Bilmem nasıl oldu, dilim tutuldu, vermem diyemedim. Verdim. Bir tek insanın para ile fotoğrafisini çektiklerini görmedim. Bir düziye biribirlerinin resimlerini çıkarırlardı. Sonra birkaç defa anahtarı geri istedim, vermediler. İçeride ecza vardır. Fotoğrafı bilmeyen adam kapıyı açar kaparsa bu eczalar bozulur dediler. Bir taraftan bize kira, bir taraftan bakkala borç birikti. O şeytan kız benim saçlarımı taradı. Yüzüme mükemmel bir tuvalet yaptı. Süslü bluzamı giydirdi. Göğsüme bir demet taze çiçek taktı: 'Madam Vangel, senin böyle yağlıboya bir resmini yapayım' dedi. Anladım ki resmimi yapıp kiraya sayacak. Bana para lazım. Resmi ne yapacağım. Suratımı görmek ister isem aynaya bakarım. Fakat sonra bilmem nereden ellerine para geçti. Birikmiş kiraları verdiler. Esnafın borçlarını da ödeyip öyle gittiler."

"Buradan ne zaman gittiler?"

"Gittikleri tarih iyice aklımdadır. Çünkü para verdikleri için deftere kaydetmiştim. Teşrinisaninin sekizinci Cuma günü."

Remzi Efendi zihninden hesapladı. Maktul Raif Bey'in Kulekapısı Otelinden gaybubeti Teşrinisaninin altıncı

182. Şambrnuvar: Karanlık oda.

Çarşamba günü vuku bulmuş olmasına nazaran cinayetin işte bu iki tarih arasındaki Perşembe ve Cuma günleri zarfında vuku bulduğu anlaşılıyordu. Balık dolması ve pasta sarılı olarak kömür çıkınıyla giden Aşharh nüshasının tarihi dört Teşrinisani olması itibariyle de bütün vukuatın biribirine girift bir yakınlıkla cereyanı görülüyordu.

Remzi Efendi, Madam Vangel ile Rumca muhaveresinde devamla:

"Madam! Bu iki şüpheli kardeşin nereye gittiklerini bize salık veremez misiniz? Çünkü alacağım para epeyce mühim bir miktardadır. Ben esnaf bir adamım, bu kadar parayı kaptırmak benim için yıkımdır."

"Nereye gittiklerini bilmiyorum. Son zamanda onlar burada anlaşılmaz bir telaşe düştüler. Benim hizmetçi Angliko, Mösyö Alber'i gece kâğıtlara sarılı koltuğunun altında bir şeyler taşırken gördüğünü söylüyor. Onlar buradan gittikten bir epeyce zaman sonra bizim komşularımızdan Madam Teodor bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde görmüş veyahut ki onlara pek benzetmiş."

"Bunlara misafir gelir miydi madam?"

"Bazen kendilerine benzer hafif gençler gelirdi. Mandolin çalarlar ve söylerlerdi."

"Türklerden kimse gelmez miydi?"

"İhtiyarca, şişmanca bir adam gelirdi. Yukarıda ziyafetler geçerek onu eğlendirirlerdi."

"Bu adamın ismini, semtini biliyor musunuz? Onu bulabilirsem ötekileri sorar anlarım."

"İsmini, semtini, sanatını bilmiyorum."

"Onların bıraktıkları oda boş mudur?"

"Tutuldu. Şimdi oda boş kalmıyor. Onlara sekiz liraya vermiştim. Bu yeni gelenler on'a tuttular.

"Mahzeniniz boş mu?"

"Boştur, niçin soruyorsunuz?"

"Biz şimdi kömür ticareti de yapıyoruz. Rumeli'den vagonlarla Kumkapı'ya kömürümüz gelecek; bir depo

arıyoruz. Sizin mahzen bu işe elverişli ise değer fiyatıyla tutarız."

"Eski, geniş, mükemmel mahzendir. İşinize gelirse kirası için uyuşuruz."

"Öyle ise bir görelim."

"Baş üstüne, fakat ben beraber aşağı gelemem. Pek rutubetlidir, içinde beş dakika dursam romatizmama dokanıyor. Size anahtar ile beraber bir de lamba vereyim. Gidip bakınız. Kömür saklamak için çok elverişlidir. Çünkü kömürü daima nemli tutar. Okkada ağır bastırır."

Madam Vangel, yakıp getirdiği bir kulplu lambayı Remzi Efendi'nin eline tutuşturarak:

"Arkamdan geliniz, size yolu göstereyim" dedi.

Yürüdüler. Madam, duvarlarında tel yemek dolapları asılı bir aralığı birkaç adım yürüdükten sonra elindeki kocaman anahtarı üzeri iri iri çivili bir demir kapıya sokarak yüzü moraracak kadar bir kuvvet sarfıyla gacır gacır kilidin içinde iki defa çevirdi. Kapı açıldı.

"Haydi buyurunuz" teklifiyle kendisi çekildi.

Taharri memurları on altı basamak bir taş merdivenden indiler. Önlerine epey geniş müstatil bir mahzen çıktı. Rutubetten duvarlar güherçile tutmuştu. Filhakika ilk nefeste burunlara çarpan solfid dö sud, idrokinin, bromür dö potasyum ile karışık ecza kokuları orada fotoğraf banyoları yapılmış olduğunu girenlere ihsas ediyordu.

Remzi Efendi elindeki lambayı bu kapkaranlık yeraltı binasının köşe bucağına doğru uzatarak her tarafı dikkatle muayeneye başladılar. Orada burada kırmızı, mavi, turuncu renkli, Lumiyer, Killominö, Haof gibi muhtelif fabrikaların boşalmış hassas cam kutuları, plakların üzerlerinden atılmış ziya değdirmez siyah kâğıt parçaları, çekilmiş fotoğraf camı kırıkları görülüyordu. Taharri memurları bu cam kırıklarının irice parçalarını lambanın ziyasına tutarak işe yarayacak bir şekil aramaktalar iken Remzi Efendi'nin ağzından:

"İşte katili yakaladım" tebşiri fırladı.

Şimdi iki memur birden bütün dikkatleriyle gözlerini cama diktiler. Saçları beyaz, yüzü siyah, göğüsten aşağısı kırık menfi bir insan şekli görünüyordu. Poz müddeti biraz geçmişti. Fakat yine şekil vuzuhla seçiliyordu.

Remzi Efendi sevinçle:

"İşte, Mösyö Alber menhusu bu herif olacak" dedi.

Camı itina ile bir gazete parçasına sardı. Cüzdanının arasına yerleştirerek yan cebine indirdi. Diğer camların arasında Flora'nın resmini çok aradılar, bulamadılar. Camların çoğu hiçbir şey seçilemeyecek kadar bozuktu.

Şimdi lambayı yere tutarak karış karış zemini muayene ediyorlardı. Bu tetkik esnasında Remzi Efendi:

"Mutlak buralarda kan bulaşığı olacak" dedi.

Seyit Efendi taaccüple:

"Neden hükmediyorsun?"

"Tahminime göre katiller Raif Bey'i yukarıda boğdular. Sonra cesedi, bu mahzene indirerek parçaladılar. Gece muhtelif zamanlarda sokağa çıktıkça her bir uzvu bir tarafa attılar. Mahzenin anahtarı kendilerinde durduğu için bundan kimse bir şey sezinleyemedi."

Bu tahminin makuliyetine Seyit Efendi bir şey diyemedi. Her yanı aradılar. Eyüp'te Dericiler'deki viran konakta gördükleri gibi öyle göllenmiş kan lekesine hiçbir tarafta tesadüf edemediler. Yalnız mahzenin sol taraf köşelerinden birini süprülmüş, temizlenmiş buldular.

Remzi Efendi lambayı oraya tutarak:

"İşte bak," dedi, "cesedi burada parçalamışlar. Sonra kanları birkaç kova su ile yıkamışlar. Burayı silmişler, süpürmüşler."

Lambayı köşenin iki cidarı üzerinde pek yakından gezdirerek, sıçramış ufak bir iki kan lekesi buldu, tahminin doğruluğu anlaşıldı.

Seyit Efendi: "Başka ispata, delile hacet yok. İşte her şey tavazzuh ediyor.[183]

183. Tavazzuh etmek: Aydınlanmak.

Bulduğumuz izler bizi buraya kadar getirdi. Lâkin biz burada katilin kendini değil, fotoğraf camını bulduk. Melunun kendi nerede?"

"Hüviyeti tahakkuk ettikten sonra kendini yakalamak imkânsız sayılamaz."

"Daha keşfi icap eden çok meçhuller var."

"Eğer bu iki kardeş İstanbul'da iseler şimdi gözleri bizim üzerimizdedir. Madam Parsıh'ın evini, burasını mümkün olduğu mertebe tarassutları altında bulundururlar, ona göre tedbirler alırlar."

"Artık buralarda dolaşmaya cesaret edebilirler mi dersin?"

"Kim bilir? Herhalde ihtiyatlı bulunmalı. Böyle cinayet takibatındaki muvaffakiyetlerin anahtarı ketumiyettir. Şimdi biz bu mahzenin anahtarını ev sahibi kadına iade etmeyeceğiz. Mahzeni tuttuğumuzu söyleyeceğiz. Cinayetin vuku bulduğu yukarıki odanın muayenesi lazım gelirdi. Halbuki orası icara verilmiş, binaenaleyh silinmiş süprülmüştür. Şimdi biz taharrimizin neticesini olduğu gibi Emniyeti Umumiye'ye haber verirsek yarın buraya tahkikat için müddeiumumi muavini ve müstantik gelir. Vaka etrafa şayi olur. Dediğim gibi canileri kuşkulandırmış oluruz."

"Canım, canilerin burayı daima tarassut altında bulundurduklarına ne ile hükmediyorsun?"

"Madam Vangel'in komşusu Madam Teodora bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde gördüğünü söylememiş mi? Demek maktulden aldıkları paraları sarf ederek gezip tozuyorlar. Ciddi bir tehlike sezinlemedikçe İstanbul'dan firar külfetine kalkışmayacağa benziyorlar. Böyle tahmin ediyorum."

"Bizce bu cinayet şimdi Alber ve Flora namlarına vazıhan tahakkuk ediyor. Katil mahallini bulduk. Lâkin bizi katillere kadar götürecek yeni izi bulmayı müşkül görüyorum."

"Şimdi merkeze gidince cebimdeki camı şasiye kor, resmi kâğıda çekerim. İkimiz de bu suratı iyice ezberleriz. Sonra tebdilen gece gündüz Beyoğlu'nda dolaşırız. Onlar cinayet şansı arkasına gizleniyorlarsa, biz de adalet yardımıyla onları yakalamağa uğraşırız."

Yirmi İki

Remzi Efendi Müdüriyeti Umumiye'ye avdet eder etmez, camdaki resmi kâğıda çekti. Körpecik değil, güzel hiç değil, âdeta yirmi altılık yirmi yedilik bir sima çıktı. Saçlar, vaktinden evvel açılmış tepenin seyrekliğini örtmek için yana yatırılarak muntazam taranmış; bıyıklar kırpık; yakalık, kravat, yelek ve kordonda hiçbir hoppalık yok. Kibarane, temiz, zevk-i selime[184] muvafık bir kıyafet.

Taharri memuru dikkatle resme bakarak:

"Allah Allah... Bizim tasavvur ettiğimiz çehre ile bunun arasında ne büyük fark var. Biz ne bekliyorduk, bakınız ne çıktı..."

Seyit Efendi de kâğıt üzerindeki nasiyede[185] bir muamma okumaya çalışarak:

"Siz ne bekliyordunuz?"

"Pek genç, yani körpecik bir sima, perde kanadı gibi kulak arkasına kaldırılarak yelevari enseye yayılmış uzun artist saçları, maren yakalık, yelpaze gibi göğüs üzerine açılmış gevşek düğmeli bir kravat..."

"Evet... Bu hiç öyle değil... On dokuz yirmi yaşındaki Mösyö Leon'un mektep arkadaşı olabilmek için bu sima da karttır. Lâkin bence mücerrep olan bir şey var. Fotoğraf makinesi her zaman tabiattan doğru istinsah etmiyor. Çok defa yalan söylüyor. Bazı kart simaları gençleştiriyor, bazı tazeleri de kartlaştırıyor. Onun bu yalancılığını rötuş ile tashihe uğraşıyorlar amma o zaman iş daha ziyade bozuluyor."

184. Zevk-i selim: Güzel zevk.

185. Nasiye: Baş kısım.

"Ekseriya marifet makinede değil, ziyanın çehreye sureti aksindedir."

"Her ne olursa olsun fotoğraf Mösyö Alber'in yüzünü biraz kartlaştırmış. Mesele bundan ibaret."

İki taharri memuru fotoğrafiyi cebe koydular. Madam Vangel'in mahzenine kadar uzanan tahkikattan kimseye bir şey sezdirmeksizin ellerine tütün paketi ve kibrit kutusu dolu bir çanta uydurarak Beyoğlu'nun bahçelerine, barlarına, birahane ve gazinolarına, tiyatrolarına, sinemalarına girip çıkmaya başladılar.

İki üç hafta kadar Karşıyaka'nın gezmedikleri delik deşiğini bırakmadılar. Aradıklarını bulamıyorlardı. Fakat bu işte ümitsizlenmeye gelmez. Talih ne kadar size yardımını esirgerse, siz de onu insafa getirmek için uğraşmakta o kadar musir olmalısınız. Remzi Efendi taharriden bıkmaz ve yılmazdı. Lâkin canilerin cinayet akabinde İstanbul'dan firar etmiş bulunmaları ihtimali biraz neşesini kaçırıyordu. Çünkü hep bu araştırmalar akim kalarak heba olacaktı.

Nihayet bir gün açık bir havada Kâğıthane sırtlarına tenezzühe[186] çıkan otomobillerden birinin içinde, ceplerindeki fotoğrafinin sahibine, yani Mösyö Alber'e endamıyla tesadüf ettiler. Yanında bir de şık ve genç kadın vardı. Şüphesiz Matmazel Flora olacak. Günahları üstlerinde kalsın ya hemşiresi veyahut herhangi bir sebeple ise bu nam altında beraber yaşadığı metresi. Ve cinayet refikası...

Taharri memurlarının sevinçlerine pâyân[187] yoktu. Sevgilisini kaybetmiş bir mütehassir âşık gibi her gün baka baka ceplerindeki fotoğrafinin en ince teferruatına kadar tamamıyla bellemişlerdi. Çukur gözlerin üzerindeki ince ve ziyade mukavves[188] kaşlar, biraz semerli

186. Tenezzüh: Gezinti.

187. Pâyân: Nihayet.

188. Mukavvis: Kavisli.

burun, kudret elinin fazla yırttığı büyük bir ağız, hürmetlice kulaklar hep mukavva üzerindeki çehreye aynı aynına benziyordu.

Avlamak istedikleri cinayet kuşları bunlardı. Fakat şimdi bu avları birdenbire bir dal üzerinde serbest gördüler. Yakalamak için ökseleri, kapancaları yoktu. Şimdi tozu dumana katarak otomobiliyle gözleri önünden kaybolabilirlerdi. Az bir müddet Remzi Efendi orada, tarassutta kaldı. Seyit Efendi gitti hemen bir otomobil kiralayarak geldi. İki memur içine yerleştiler. Artık İstanbul'un öbür ucuna kadar avlarını takip edebilirlerdi.

Mösyö Alber'in yanındaki kadın da modayı cıvıtmadan gustoluca giyinmişti. Uzaktan genç ve güzelce görünüyordu amma Flora'nın dilberliği hakkında işittikleri metihlere tevafuk edecek kadar taşkın bir letafette değildi.

Remzi Efendi cebinden küçük bir çifte dürbün çıkardı. Pencerenin kenarından sözüm ona bu iki kardeşin çehrelerini tetkik ederek:

"Kadın, aleladenin biraz fevkinde. Medhini dinlediğimiz gibi öyle ahım şahım bir şey değil. Yeminle söylerim ki gülüşleri, biribirine bakışları, hiç hemşire birader tavırlarına andırmıyor."

Dürbünü Seyit Efendi alarak:

"Bunların suratlarında ne Kerem ile Aslı'nın tutuşturucu aşkı var, ne de Pol ile Virjini'nin masumane muhabbeti. Kadın, haftalık apartman gibi gönlünü kiralayan bir sevda yosmasına benziyor. Fakat onların temizcesi. Binaenaleyh sevdalarında cinayet çıkarmaya kadar fışkıracak bir şiddet eseri görülmüyor."

Flora, bir diğer otomobil penceresi arkasından tarassut edildiklerinden habersiz, konuşuyor ifadesini ellerinin işaretleriyle kuvvetlendirirken parmaklarında elmaslar parladığı görülüyordu. Daha öte tarafta, açık bir faytonda, Beyoğlu umumhanelerinden birinin bir canlı sermayesi tuvalet ve giyinmek için sanki renk aramış, tabiatın bazı nevi papağanları süslediği allı yeşilli kıyafeti pek

beğenerek tıpkı o şekle girmişti. O sanata has edalar içinde kiralık vücudunu teşhir ediyor ve etrafa dolaştırdığı süzgün davet nazarlarına evet diyecek gözler arıyordu. Flora, fahişeliğin bu nazarları çeken renkli reklâmına ne kadınlığının insafsız istihzasıyla gülüyor, ne olduğu işitilemeyen tuhaf tenkitler yürütüyordu.

Vakit gecikti. Arabalar dağılmaya başladı. Tepedeki birikinti gittikçe seyreliyordu. Mösyö Alber'in otomobili de iri iri birkaç hareket soluğu aldıktan sonra Şişli yoluna düzeldi. Öteki de mesafeli bir takiple yürüdü. Öndeki otomobil Şişli Caddesinin sağ taraf yan sokaklarından birinde Avusturyalı Madam Groser'in meşhur evi önünde durdu. Burası misafirhane, birahane ve hele hususi mülakatlar için her şeydi.

Remzi Efendi, her türlü ihtimale karşı Seyit Efendi'yi arabada bırakarak kendisi iki üç dakikalık bir ara ile evin çıngırağını çekti. Kapı açıldı, içeri daldı. Hane pek büyük değildi. Merdivenden çıkınca birinci kat sofasının, etrafındaki odaların birinde Alber ile Flora'nın masa başında oturduklarını gördü. Kapılarını örtmemişlerdi. Güle eğlene biralar, mezeler ısmarlıyorlardı. Taharri memuru bu çiftin sözlerini işitmeye en müsait bulduğu odaya girdi. Belinden irili ufaklı bir demet anahtar sarkan açık mavi prostelâlı kırk beşlik şişmanca bir kadın, müşterilere karşı göstermeye idman peyda etmiş olduğu sahte bir tebessümle Remzi Efendi'nin önünde durarak:

"Evimizi unutmuştunuz. Kaliba yolunuzu şaşıgdınız da bugün bugda geldiniz. Maşallah hoş geldiniz. Fakat niçin yagnız geldiniz, gecen saneki küçük güvegcin ne oldu?"

Remzi Efendi buraya ne geçen sene gelmişti, tabii ne güvercinden, kumrudan haberi vardı. Kadının bu atmasyonlarına lâtife ile mukabele etmek için karşıdaki odalardan ikisinin kapalı kapılarını göstererek:

"Galiba bu akşam çiftehanelerinizin çoğu dolu."

"Allah böyle buyugdu. Big egkekle begabeg daima big kadın olacak."

Oraya kadınsız gelmek şüpheyi davet ettiği için Remzi Efendi derhal makama münasip şu yalanı uydurdu:

"Benim güvercin şimdi gelecek. Aşağıda beni sorarsa buradadır deyiniz. Adımı biliyor musunuz?"

"Sizin ad... biliyogdu... Nugi Bey..."

"Nuri Bey değil, Şakir Bey.."

"Bigavo, Şakig Bey, şimdi akında geldi. Gövegcin gelince söyleyeceğim. Senin Şakig Bey yukagda... müjde elacağım... Hem ondan, hem senden... Şimdi o gelince kadag efendim bir şey içmiyogsunuz?"

"Bir bira getir bakalım.."

"Biga ile begaberg meze ne istiyog? Yag bütün tuğlu peyniğ, çeğvelâ salata, katı olmuş yumugta.."

"Şimdi bir türlü bir şey getir. Güvercinim geldikten sonra her türlüsünden getirirsin.."

Yirmi Üç

Remzi Efendi bulunduğu odadan Alber ile Flora'nın lakırdılarını yarım yamalak seçiyor, bir parçacık eğilirse yüzlerini de az buçuk görebiliyordu. Bîfütûr yüksek sesle Fransızca görüşüyorlardı. Hususi oturulur bir ev intihap ettikleri halde odalarının kapısını niçin kapamadıklarına polis memuru şaşıyordu. Aralarında aşk ve cinayete dair pek hararetli bir bahis açılmıştı. Alber diyordu ki:

"Cinayet, insanlar arasında dört mecradan akar. Para, aşk, tahkir, intikam.."

Flora mütevahhiş bir sesle:

"Hamakat ve cehaleti de unutmayınız. Bunlar da en işlek beşinci ve altıncı cinayet caddesi olabilirler."

"Fakat en asilane cinayet, aşk mecrasından akandır."

"Of, işte bunu hiç anlamam. Cinayette asalet olur mu? Ver bana para cüzdanını, yoksa seni öldürürüm. Bunu anlarım. Fakat aç bana gönlünün kapısını, yoksa onu kurşunla, hançerle delerek içeri girerim. Bunda asalet

değil, zerre kadar mantık bile yok. Silahınızla fethettiğiniz bir gönül aşkınız için bir makar olamaz."

"Fakat Fani, ekseri kadınlar gibi sen de derin düşünmeden söylüyorsun..."

Remzi Efendi bu Fani hitabına dikkat etti. Demek Flora Fani olmuştu. Demek bunlar şimdi kendilerinin olmayan isimlerin himayesi altında yaşıyorlardı. Bu iki sevdazedenin baş başa verip de aşkın türlü ruhu okşayan esrarından, lezzet ve neşvelerinden bahsedecekleri yerde cinayetten dem vurmaları garip görülecek hallerdendi. Yoksa ettikleri cinayete hâlâ kanamamışlar, aldıkları paralara doyamamışlar mıydı?

Sonra Fani cevap verdi:

"Bernar, sen de her söz arasında erkekliğin kadına akılca tefevvukunu[189] ispat için hemen bir fırsat ararsın. Bu mesele erkeğine, kadınına göredir. Ahmak erkeklere tefevvuk edecek zeki kadınların vücutlarını büsbütün inkâr edebilir misin? Emin ol, kadının yüreğindeki rikkat ve şefkat, erkeklerin bütün faziletlerine galebe eder."

Şimdi de herifin ismi[nin] Bernar olduğu anlaşıldı. Bu ne demekti? Müthiş bir cinayet işledikten sonra böyle sadece isim tebdiliyle zabıta takibatından kurtulmuş olacakları kanaatiyle mi yaşıyorlardı? Yoksa bunlar hakikaten Alber ve Flora değil miydiler? Yanlış bir iz üzerine mi gidiliyordu? Fakat bu Alber, nam diğerle Bernar'ın çehresi Madam Vangel'in Kumkapı'daki mahzeninde bulunan resme bu kadar aynı aynına nasıl benzer?

Remzi Efendi'ye akli muhakematı haricinde o meslekte iktisah ettiği rusuhtan doğan bir şevki tabii bu Fani ile Bernar'ın kesik baş cinayetiyle münasebettar bulunduklarını ihsas eder gibi oluyordu. Bu âşık ile maşuka hakikaten Alber ile Flora olmasalar bile herhalde takiplerinde devam icap eden şüpheli eşhastan idiler.

Bernar iddiasında devamla:

189. Tefevvuk: Üstünlük.

"Anlatamadım. Kadınlara meram anlatmakta kullanılacak o has lisanı bulamadım. Ben, muslihane fethedilip de içlerinden silahla, bomba ile çıkılan kadın kalplerinden bahsetmek istedim. Mesela onlar... İşte sana sıcağı sıcağına bir misal. Fakat burada erkekle kadının yerlerini değiştirmeliyiz. Bedbaht kadın, âşıkının günahı yüzünden iki defa... üç defa cani oldu.."

"Aman Bernar, bana yine onlardan bahsetme. Artık dinlemeye sinirlerimin tahammülü kalmadı. Sanıyorum ki her erkeğin göğsünde çarpan yürekte o menhusunkiyle bir akrabalık vardır."

Bu muammalı mükâleme tarzı ne idi? Serbest ve hızlı konuşuyorlardı amma sözler bir nevi şifre muğlaklığını aldı. Remzi Efendi bu esrarlı bahsin alt tarafını can kulağıyla dinlemekte iken prostelâlı kadın gelip önüne dikilerek:

"Şakig Bey hâlâ yalnız otuğuyoğsun... Senin güvegcin gelmedi. İsteyoğ musun getigiyom sana başka biğ güveğcin, göğe çeksin hem daha gozel, (zabıta memurunun kulağına eğilerek) hem çok ucuz. Sen benim eski dost, bunun için..."

Remzi Efendi büyük bir hakikate ermek muhtemel olduğu öyle bir anda bu kadının gelmesine kalbinden lanet etmekle beraber:

"Olmaz madam olmaz. Ben başka bir güvercin alamam. Çünkü benimki pek hiddetli, ateşli ve yamandır. Gelip de burada benim yanımda başka bir güvercin görürse bu evi takımıyla başımıza indirir. Sonra burada ne şişe bırakır ne bardak, ne meze, ne tabak."

"Senin güvegcin geliğse bize soğacak ki Şakig Bey buğda mı? Biz de diyeceğiz: Hayığ, yokduğ. Neğden bilecek ki buğdasın, elbette gidecek."

Şişman madam, güveğcin takdiminde böyle ısrar etmekte iken karşıki kapının aralığından bu icbar ve istiğnayı dikkatle dinleyen genç bir kadının boyalı yüzü arada

bir görünüp kayboluyordu. Kümesinde bir eş bekleyen güvercin galiba bu nazenin olacaktı?

Remzi Efendi bu güvercin tellâlını başından epeyce güçlükle savdı. Yine öteki odadaki çiftlere kulak verdi. Lâkin maalesef o muammaya benzeyen cinaî bahis kapanmış, şimdi afakî şeyler konuşuyorlardı.

Boş güvercinlikler bütün dolmakta, evin ticareti buram buram kıvamını bulmakta iken oraya girinceye kadar taharri memurları için Alber ve Flora ismiyle tanınan ve şimdi Bernar ve Fani namlarını alan bu erkekle kadın, hesaplarını görerek birahane unvanı altında başka alışveriş yapan bu mahalden çıktılar. Otomobillerine bindiler. Polis memurları da kendininkilerine atlayarak takibe koyuldular.

Seyit Efendi hemen sordu:

"Ne yaptın? Ben burada meraktan çatlıyorum."

"Ben de içeri girdiğimden on derece fazla bir merakla dışarı çıktım."

"Acayip..."

"Acayibin acayibi..."

"Tuhaf..."

"Bilakis feci..."

"Hiçbir şey öğrenemedin mi?"

"İsimlerinin Alber ile Flora değil, Bernar ile Fani olduğunu öğrendim. Biribirini öyle çağırıyorlar..."

"Daha başka?"

"Daha başka gördüğüm, işittiğim şeyleri pek aklım almadı..."

"Ne gibi?"

"Madam Groser'in evine niçin gelinir?"

"Hususi bir odada halvet olmak için..."

"Bunlar bilakis odalarının kapısını açık tuttular. Ve bağıra bağıra konuştular. Oraya gideceklerine büyük cadde üzerindeki birahanelerden birinin penceresi önünde oturabilirlerdi. Bundan bir şey anlayamadım..."

"Öyle ise takip olunduklarının farkına varmışlar, şaşırtma yapmak için kurnazlığa başlamışlar..."

"Neye hükmedeceğimi şaşırdım. Gece gündüz bir arada yaşayan erkekle kadının o evin hususiyetinden istifade aramayacakları malum bir şey."

"Bu garip hareketleri, takip olunup olunmadıklarını anlamak için başvurulan kurnazlıktan başka bir şey değil."

"Nasıl?"

"Kâğıthane sırtında bizim otomobil penceresi arkasından dürbünle onlara baktığımızın farkına vardılarsa, peşlerine düştüğümüzü görünce Madam Groser'e girmeleri bizim de oraya girip girmeyeceğimizi anlamak içindir. Sen de onların arkalarından eve girdin. Halbuki yanında bir kadın yoktu. Kadınsız Madam Groser'in birahanesine gidilmez. İşi büsbütün çaktılar."

Öndeki otomobil vasat bir süratle gidiyordu. Taksim'e varınca Topçu Kışlası'nın biraz ilerisinde durdu. On dakikalık bir tevakkuftan sonra yine geri döndü. İki otomobil biri diğerini kovalayarak Harbiye'yi geçtiler. Öndekilerin bu manevradan maksatları ne idi? Taharri memurları bunu düşünmekte iken birinci otomobil, Osmanbey Gazinosu'nun köşesinden sağa döndü. Sokağın içinde birkaç saniye ilerledikten sonra yine sağ cihet hanelerinden birinin önünde durdu. İçindekiler indiler. Otomobil ileri doğru sürdü gitti. Mösyö Bernar'la refikası Fani, önünde durdukları hanenin açık kapısından girdiler.

Taharri memurları da bir kenarda beklemesini şoföre tembihle arabalarını terk ettiler. Fakat şimdi ne yapacaklardı? Evin önünde dinlemeyi veya sokakta aşağı yukarı gezinmeyi muvafık bulmadılar. Hanenin tamam karşısındaki pastacı dükkânına girdiler.

Seyit Efendi: "Eğer Mösyö Bernar ile refikası hakikaten bu hanede ikamet ediyorlarsa bunların hayatında zabıtadan ve kimseden gizleyecek bir şeyleri bulunmamak lazım gelir. Çünkü burası pek göz önünde bir yer."

Remzi Efendi, gözlerini karşıki evi tarassuttan ayırmayarak:

"Şimdi bizim için en önce tahkiki icap eden bir şey var."

"Nedir?"

"Şu eve giren kadınla erkeğin isimleri hakikaten Bernar ve Fani midir? Burada kiracı mıdırlar? Ne zamandan beri ikamet ediyorlar?"

"Evet, fakat ortada bir şaibe uyandırmadan bunları hemen şimdi nasıl tahkik edebiliriz?"

"Sen bana şuradan aktardan bir mektupluk kâğıt ile bir zarf getir."

Seyit Efendi sipariş edilen şeyleri derhal alıp geldi, Remzi Efendi cebinden bir mürekkepli kalem çıkararak bir Hristiyan fakir kadın ağzından iane talebini müsterham birkaç satırlık bir şey karaladı, zarfladı. Ve üzerini Mösyö Bernar'a yazdı. Bu tezkereyi götürdü, hanenin kapıcı kadınına vererek:

"Mösyö Bernar cenaplarına takdim olunacaktır" dedi.

Kapıcı kadın zarfın üzerini okuyarak:

"Yalnız Bernar değil, ona Mösyö Bernar Dorini derler."

"İsim eksik yazılmış ise affedersiniz, kime verileceğini anladınız ya, bu kâfidir."

"Anladım. Söyleyenden dinleyen[in] arifi gerek. Fakat bu da böyle dımdızlak Mösyö Bernar yazılmaz."

"İşte bir daha söylüyorum, affedersiniz madam. Mektup benim olmadığı için kabahat da benim değildir. Komşum fakir ve hasta bir kadın vardır. Buradan geçeceğimi bildiği için Mösyö Bernar cenaplarına takdim edilmek ricasıyla bunu bana verdi."

Kadın hiddetle:

"Demek bu dilenci mektubu. Alınız geriye efendi. Namlarına gelecek bu yolda mektupları kabul etmemekliğim için bütün kiracılarımız tarafından tembihliyim."

"Mösyö Bernar Dorini için çok zengin diyorlar. Fıkaraya birkaç lira verirse nesi eksilir? Bahusus bu yakınlarda da yine büyük bir servete konmuş."

"Çok zengin olduğundan haberim yok. Bu yakınlarda servete konduğunu da sizden işitiyorum. Her halde fakir bir adam değil, fakat onun parası metreslerine yetişmiyor."

Remzi Efendi öğreneceğini öğrendi. Demek peşinden dolaştığı bu delikanlı oralarda hakikaten Mösyö Bernar Dorini namı altında yaşıyordu. Fakat aslını faslını Allah bilir. Çünkü bu isim pek sağlam bir hüviyet tespit etmiyordu. Eline geçen para metreslerine yetişmiyormuş. Bu Mösyö Bernar, aranılan katil Alber olmasa bile ondan pek temiz bir ayakkabı da değildi.

Taharri memuru, kapıcı kadının kabul etmediği mektubu cebine koydu. Pastacı dükkânına döndü. Tahkikini arkadaşına anlattı. Mösyö Bernar Dorini'nin ihtimalî hüviyeti hakkında uzun uzadıya konuştular.

Seyit Efendi: "Bu herif her kim olursa olsun arkasını bırakmamalıyız. Çünkü Madam Vangel'in mahzeninden fotoğraf camı çıkan bir adamın bu cinayetle bir bulaşığı bulunması agleb bir ihtimaldir."

"Ben de bu fikirdeyim."

Birkaç pasta çiğneyerek o günün akşam yemeğini yemiş oldular. Biri pastacıda oturuyor, öteki dışarıda; biraz nöbetleşe tarassut yapıyorlardı.

Nihayet tiyatro, sinema, bar gibi Beyoğlu'nun gece eğlenceleri[nin] başlayacağı bir zamanda karşıki evden mahut erkekle kadın kol kola çıktılar. İki zabıta memuru da muhtelif mesafelerden ayrı ayrı avlarını takibe giriştiler.

Bernar ile refikası caddede tevakkuf mahallinde tramvay beklemek için durdular. Bu intizar esnasında kadın arada bir asabi bir hareketle refikinin kolundan çekip kulağına bir şeyler fısılıyor ve sonra mütecessis, mütevahhiş etrafına bakmıyordu. Acaba ne diyordu? Bu telaşların, bu sinirlenmelerin sebebi ne idi? Takip olunduklarının farkına vararak heyecana mı düşüyordu?

Yirmi Dört

Römorklu bir tramvay geldi. Ön vagona avlar, arkadakine memurlar atladılar. Şimdi tramvaylar raylar üzerinde akarken arabadan arabaya her iki taraf da biribirini tarassut ediyordu.

Taharri memurları, aralarında:

"Çaktılar."

"Evet."

"Şimdi bizi satmak için bir yol düşünürler."

"Belki, fakat faydasız."

"Niçin?"

"Çünkü ikametgâhlarını biliyoruz."

"Bu bilgimize çok güvenmemeli. İkametgâhlarına avdet etmeyiverirler."

Binaenaleyh memurlar avlarını bir lahzacık gözden ayırmıyorlardı. Tramvay Parmakkapı'da durdu. Öndekiler indiler.

Sinemaların önüne toplanmış halkın bir kısım tepelerinden yağan kuvvetli elektrik ziyaları altında ilanların tabii cesametten büyük allı yeşilli devlere benzeyen resimlerine bakıyor, birtakımı da programları okuyarak Lüksenburg, Odeon, Vayinberg ve sairleri arasında bervechi tercih arıyorlardı.

Birinin önüne ahali ziyade birikmişti. Müthiş cinai bir filmin resimleri karşısında herkes kendi zihniyet ve muhakemesine göre tefsirlerde bulunuyordu. Haydut bakışlı iri yarı birkaç katil, aksakallı bir ihtiyarın başına üşüşmüş, zavallıyı kocaman parmaklarının tazyiki altında boğuyorlardı. Mahlukun gözleri dışarı fırlamış, mosmor dili ağzından sarkmış, çehresi yürek dayanmaz, feci bir manzara almıştı.

Mösyö Bernar ile refikası Fani, bu cinayet sahnesinin cazibesinden kurtulamayarak bilet almak için gişenin önüne gittiler. Yirmi dört numaralı locayı aldılar. Remzi Efendi de yirmi beşi aldı. Kaçanlar ile kovalayanlar gişe-

nin aydınlığı içinde yüz yüze geldiler, biribirlerini yakından gördüler.

Şaşılacak şey, Fani hiç korku, ürküntü, helecan eseri göstermedi. Bilakis fütursuz, müstehzi, ince bir tebessümle iki taharri memurunu tepeden aşağı süzerek refikinin kulağına bir iki kelime fısladı. Yürüdüler. Berikiler de arkalarından.

Seyit Efendi arkadaşının kulağına:

"Bu kadar da aleni takip olur mu?"

"Niçin olmasın? Onlar bizden çekinmedikten sonra biz onlardan mı korkacağız?"

"Bunların gösterdikleri bu fütursuzluğun altında mutlak bir dubara saklıdır. Bu akşam bize bir oyun edecekler..."

"Oyun etmenin tavı biraz geçti. Artık elimizden kolay kurtulamazlar..."

Sinemaya girildi. Madamla Mösyö, yirmi dört numaralı locaya, taharri memurları da onun bitişiğindeki yirmi beşe oturdular. Açık mesafelerden ihtirazla birbirlerini gözetleyen bu dört kişi şimdi yan yana localarda yekdiğeriyle ense enseye, yüz yüze ve hemen nefes nefese idiler.

Partere, localara, paradiye halk ağır ağır doluyor, sinema garsonları aşağıda müşterilerin ellerindeki biletlere bakarak onlara oturacakları mevkileri gösteriyorlardı.

Birdenbire ziya muslukları kapandı. Ortalık simsiyah kesildi. Makinenin hırıltısıyla beraber perdede şekiller oynamağa başladı. Birkaç metre murabba-ı amudi[190] bir satha engin denizler, tepeleri bulutlara karışmış en mehip dağ silsileleri, hudutlarına göz ulaşamayan nihayetsiz yeşil ormanlar, dünyanın en meşhur, en büyük şehirlerinin, en kalabalık, en geniş caddeleri sığdırılıyordu. Bu cihandan cesim[191] parçalar, kıtalar ihtiva eden aynı saha, bazen içine dört kişi sığamayacak kadar mukassi[192] bir odacık

190. Murabba-ı amudi: Dikdörtken.

191. Cesim: Büyük.

192. Mukassi: Bunaltıcı.

oluveriyordu. Hep bunlar fotoğrafya ile menazır[193] fennin birleşmesinden cilvelenen mucizelerdi.

Piyano ile kemanların hem ahenk söyledikleri bir valsin ağır, ezgili makamı arasından bir manzara gösterildi. Sonra komik bir numara... Bir otomobil, çattığı yerleri devirerek gidiyordu. Dükkânların camekânları tuzla buz oluyor, beş altı katlı binalar peynir gibi sapır sapır sokaklara dökülerek bir yığın enkaz halini alıyor, bu Fransız, dümensiz, şoförsüz alabildiğine giden otomobilin altında kalan insanlar maazallah sokaklarımızda hakiki numunelerini gördüğümüz gibi kafa, kol, bacak parça parça kanlar içinde hareketsiz yatıp kalmıyorlar, bu sinema kazazedeleri kalkan balığı gibi yamyassı kesilmiş bir halde ayağa kalkıp yürüyorlardı. Bu tuhaflığın önünde artık çocuk, büyük fark olunmuyor, bütün halk (hele bazıları gayri iradi bir ifraz vukuunu men için kasıklarını tutarak) gülmeden kırılıyorlardı...

Biz sanatça o kadar iptidaiyiz ki birçok cihetlerce büyüklerimizi çocuklarımızdan zihniyetçe ayırmak kabil olmaz. Vara güleriz, yoğa güleriz. İşte onun için bizde mizah gazetesi çıkarmak Yenicami mektubu yazmak kadar kolaydır. Çocuk avutur gibi "cee" deseniz karileri[194] kahkahadan bayıltırsınız. Güldürmenin bizde sanatla, fenle hiçbir münasebeti olmadığı için en kaba, ümmi adamlara komiklik payesi veririz. En galiz sözleri tuhaflık sanırız. Saf adamların bir kere gülme damarları sarsıldı mı artık ağlanacak şeylere de gülerler...

Mösyö Bernar ile refikası Fani, avamın bu saffetine iştirak etmediler. Hiç gülmediler. Bilakis bu sanatsızlığa gülenlerin zavallılıklarına karşı biraz somurttular.

Nihayet hazin bir hava ile büyük dram başladı. Ufkunda uzak bir köy görünen bir orman kenarında güzel bir delikanlı peyda oldu. Kâh kulaklarını uzun mesafelere

193. Menazır: Perspektif.
194. Kari: Okuyucu.

vererek, kâh gözlerini ormanın yeşil derinliklerine dikerek bütün ruhuyla pür halecan bir şey bekliyor, bir yerde oturamıyor, cıva gibi oradan oraya akıyordu. Sonra birdenbire ormanın loş bir tarafından bir letafet doğdu. Güneş saçlı, sema yüzlü bir kız... Evvela mütehassir, baygın delikanlı ile biribirine bakıştılar. Sonra mukavemeti yakan bir mıknatısiyetle[195] kucak kucağa düştüler. Bu sevişme gitgide helecanlı bir ihtilafa, bir münakaşaya müncer oldu. Oğlan, tapındığı kızı mühim bir hususun tervici[196] için iknaa uğraşıyor, fakat kız kabul etmiyordu. Sonra bağırları dertli, gözleri yaşlı, hüzünler içinde biribirinden ayrıldılar. Diğer vakalar karışarak oğlanla kızın bu mülakatları tekrarlandı. Hep delikanlı niyazında, kız reddinde devam ediyorlardı. Nihayet erkek kadının pundunu buldu. Teklifini kabul ettirmeğe muvaffak oldu.

Sonra ikinci kısımda, şehirde bir ev gözüktü. Kız yarı metres, yarı hizmetçi vaziyetinde bir ak sakallı ile beraber yaşıyordu. Bu ihtiyarın arada bir odasına kapanıp kasasını açarak tomar tomar liralarını saydığı ve hizmetçinin anahtar deliğinden onu gözetlediği görülüyordu.

Bir gece karanlığında kız sokak kapısını açtı. İçeriye yüzleri boyalı birtakım haydutlar girdi. İhtiyarı döşeğinde bastırarak onu çırpındıra çırpındıra bir tavuk gibi boğarlar iken seyircilerin içinde bu faciaya ağlayanlar, inleyenler oldu. Umumun bu heyecanı esnasında Madam Fani büyük bir teessürle:

It me semble que j'assiste à l'étranglement de pauvre Raif Bey (Bana, zavallı Raif Bey'in boğulmasında hazır bulunuyorum gibi geliyor)... demekten kendini alamadı. Kadın, Raif Bey cinayetiyle kendilerinin münasebetini ilan eden bu müthiş cümleyi epey yüksek bir ses ve açık bir telaffuzla söyledi. Hemen hemen pek garip bir itirafa benzeyen bu cesaret karşısında Remzi Efendi ne düşüneceğini

195. Mıknatısiyet: Mıknatıslık.

196. Tervic: Revaç kazanma.

şaşırdı. İşittiğini refiki Seyit Efendi'ye usulca tercüme etti. Onun da hayretten ağzı açık kaldı. Bu istiğraptan kendini toplamaya uğraşarak:

"Bu erkekle bu dişi, yaman mahluklara benziyorlar. Bunların bize bir oyun edeceklerini sana söylememiş miydim? İşte başladılar. Aman ayaklarımızı denk alalım."

"Evet... Takip olunduklarını anladılar.."

"Hiç şüphesiz..."

"Ey... Bu muterifane sözler ne oluyor?"

"İşte ona sen de şaş, ben de şaşayım..."

"Biz onları avlayalım derken onlar bizi kapana getirmeye çalışıyorlar."

"Aman aman boş bulunmayalım.."

İki taharri memuru böyle fısıldaşırlarken kadının bütün dikkatiyle kulak kabarttığı hissolunuyordu.

Sinema bitti. Ufak bir uğultu ile halk merdivenlerden, koridorlardan dışarı akıyordu.

Sokağa çıkınca Alber ile Fani kiralık bir otomobilin önünde durdular. Fakat binmezden evvel kadın kendilerini açıktan tarassut eden taharri memurlarını eliyle çağırarak bozukça bir Türkçe ile:

"Efendiler rica ediyoğum. Bugda buyugıyorsunuz big pagca" dedi.

Memurları şimdi daha dehşetli bir hayret aldı. Bu davete icabetle yürüdüler. Dört kişi sokak fenerinin ziyası altında yüz yüze gelince Fani şimdi Fransızca ciddi fakat fütursuz bir tavır ile:

"Efendiler siz bizi takib ediyorsunuz galiba?"

Remzi Efendi küstahane bulduğu bu cesaretin önünde biraz kendini kaybedip yine toplamaya uğraşarak vereceği cevabı düşündü. Zahiren bu kadar merdane ve cesurane bir suale karşı inkârın mana ve faydası yoktu. Çünkü karşısındakilerin aldanır boydan olmadıklarını görüyordu. Binaenaleyh o da açık bir tavır ile:

"Evet takip ediyoruz" cevabını verdi.

Kadın: "Raif Bey vakasından dolayı?"

Memur: "Evet madam.."

Kadın: "Öyle ise her iki taraf için, yani sizin ve bizim için en az yorgunluk olacak surette hareket etmeliyiz..."

Memur: "Şüphesiz madam..."

Kadın: "O halde efendim otomobile buyurunuz. Birlikte bizim eve gidelim. Orada sizi meraktan kurtaracak izahatı verelim."

Bu teklif önünde Remzi Efendi düşünerek irkildi. Önce hesap etmiş oldukları veçhile acaba bir kapana mı düşürülüyorlardı.

Zeki kadın, memurun endişesine derhal intikal ile:

"Davetimi kabulde tereddüt gösteriyorsunuz. Ve bu hususta yerden göğe kadar hakkınız vardır. Çünkü bizim ne çeşit insan olduğumuzu bilmiyorsunuz. Hatıra her şey gelebilir... Fakat evvela herhalde şuna emin olunuz ki, biz Natpinkerton masallarındaki eşhastan değiliz. Kim bilir zihninizde bu saate kadar nasıl büyütmüş olduğunuz bu cinayet vakasının ne derece sade bir şey olduğunu bize gelince anlayacaksınız. Bununla beraber sözlerime emniyet edemiyorsanız lüzum gördüğünüz kadar ihtiyata riayetten geri durmayınız. Merkeze telefonla haber veriniz. Kapımızın önüne yirmi jandarma dikiniz. Ne yaparsanız yapınız. Fakat bu saatte bizi karakola götürmeyiniz. Buna katiyen lüzum olmadığını göreceksiniz. Çünkü Beyoğlu gibi kalabalık ve her tarafı malûm bir yerde Natpinkerton'un batakhaneleri, esrarlı mahzenleri, işkence mahalleri bulunmadığını siz bizden iyi bilirsiniz... İcap ettiği saatte usulü dairesine ifade vermeye, Emniyeti Umumiye'ye, adliyeye gitmeye hazırız; Allah göstermesin biz cani değiliz. Vaka ile hiçbir münasebetimiz yoktur. Yalnız şimdi size anlatacağımız bir sebeple cinayetin cereyan suretine vakıf olduk. Bu vukufumuz da yenidir. Zabıta bunu bizden sormamış olsaydı bile yine biz gidip kendisine anlatacaktık. Bize inanmazsanız keyfiyeti İtalyan polisinden istediğiniz gibi tahkik edebilirsiniz. Bu açık sözlerime kani oldunuzsa otomobile buyurunuz gidelim."

Kadının yalandan dubaradan uzak görünen bu sade ve pek tabii sözleri, polis memurlarının bir iki dakika evvelki dehşetli şüphelerini kızgın bir güneşe tesadüf eden buz kütleleri gibi eritti. Sanki onları biraz da efsunladı, büyüledi.

İkisi de otomobile atladılar.

Yirmi Beş

Evin önünde indiler. Mösyö Bernar'ın üçüncü kattaki apartmanına çıktılar. Düğmelere basınca daire aydınlandı. Orta yaşlı bir kadın hizmetçi, misafirleri salona aldı. Her taraf temiz, mefruş[197] ve süslü idi.

Mösyö Bernar yahut Bernardo aslen İtalyan ve burada şark bankalarından birinde epeyce bir memurdu. Metresi Fani Avusturyalı'ydı. İkisi de uzun müddetten beri her millet evladının macera ve maişet aradıkları şarkta kozmopolitizm hayatı içinde yaşayarak milliyet ve mezheplerini kaybetmiş gibiydiler.

Dinler hafifleyip mezhepler genişleyerek çürüyen ananeler sapır sapır döküldükçe zevciyet esasları kalmıyor. Devletlerin bünyanı gibi aile teşkilatı bozuluyor, zevcin zevceye, babanın evlada eski samimiyetleri değişiyor, dünyada bütün karabetler başka renklere giriyor, herkes biribirine yabancılaşıyor, âlemi egoizm boğuyor. İnsanlık arasında muhabbet, uhuvvet azalıyor.

Her gittiğiniz medeni memlekette bir oda ile beraber, istediğiniz müddetle bir de kadın kiralayabiliyorsunuz. Uzak memlekette zevceniz varsa zararı yok, o da orada bekleyedursun, yahut aynı nevi hıyanetle sizden hınç alsın.

Bernardo ile Fani şimdiki zamanın nikâhsız karı kocalarından, papazların takdislerine bedel kendi gönüllerinin meylaniyle biribirlerine bağlanmış ailelerden idiler. Münasebetlerini meşruiyete dökmek için hiçbir mani

197. Mefruş: Döşeli.

yoktu. Fakat hakiki karı kocalık kadrosuna girince bu haramilikteki lezzetin kaçacağına kani diler. İzdivaçtan ziyade gayrimeşru münasebetlerden haz arayanlar çoktur. Elbette bunun bir sebebi vardır. En büyük haz ve saadetin ne tarafta olduğunu evlilerden sorar iseniz onlar sizi de kendilerine benzetmek için meselenin aksini iddia ederler. Fakat zavallı evliler hemen daima meşruları olmayan kadınların, erkeklerin arkalarından ah çekerler.

İşte Bernardo ile Fani bu fikirde idiler. Biribirlerine şer'an bağlandıkları gün, düğümün tazyikini hissederek çözülmeye uğraşacaklarını biliyorlardı.

Polis memurlarına o gece nefis bir çay ziyafeti verdiler. Süt kokan latif bisküvilerin, leziz pastaların, bonbonların, meyvelerin yenmesi arasında kadın macerayı şöyle hikâyeye başladı:

"Biz burada Alber ile Flora namları altında iki genç kardeş tanıdık. Oğlan çok haşarı, kız munis, pek güzel ve sempatik idi. Burada yaşamak için gençlik ve güzelliklerinden başka hiçbir memba ve sermayeleri olmadığını görüyor ve elimizden gelebildiği kadar muavenetten geri durmuyorduk. Alber'i birkaç defa bankalarda hizmetlere koyduk, durmadı. Bir defasında küçük bir ihtilas yaptı, ödedik; çalıkuşu gibi daldan dala uçan kararsız bir çocuktu. Zavallı Flora'nın koyu mor kadife çiçeklerine benzeyen latif gözlerinden daima bir melal akardı. Bir gün geldi... Gözyaşlarıyla kıvranarak dizlerime yattı."

"Ah hemşireciğim," dedi, "mutekit[198] değilim, fakat günahlarımı bir papaza itiraf ihtiyacıyla yüreğim yanıyor."

Aramızda şöyle bir muhavere açıldı:

Ben: "Nedir kızım? Vakıa dişi papaz olmaz amma sen beni öyle sayarak bütün dertlerini söyleyebilirsin..."

O: "Ah Fani ah, asıl dertler ne papaza ne hekime söylenemeyenlerdir. İşte bu neviden gizli bir yara kalbimi kemiriyor, kemiriyor."

198. Mutekit: Dindar, inançlı.

"Söyle, lazım bana söyle hafiflersin. Günahkârlara teselli vermek için mutlak papaz olmak lazım gelmez. Çünkü papaz da insandır ve hiçbir insan günahsız olmaz."

"Fani, kulağını bana ver. Bu kulağına söylediğimi öbür kulağın duymasın..."

"Peki söyle..."

"Alber benim kardeşim değildir."

"Ya nendir?"

"Amanımdır... "

"Ya?!"

"Evet..."

"Öz kardeşin değil ya. Amanın olmasında ne beis var?"

"Fakat biliyor musun Fani, bu dünyadaki *fausse position* (sahte vaziyetlerin) bu en fenasıdır. Âleme karşı kardeş tanınmış olduğunuz bir erkeğin geceleri koynuna girmek."

"Bu ise kederin, bir şey değil kızım. Hakiki kardeş olmadıktan sonra aman ve metres halinde yaşamakla dünya yüzünde kimsenin işlemediği bir günahı icat etmiş olmuyorsunuz..."

"Ah Fani, böyle deme. Bir sahte vaziyet, daima insanı ondan daha fena sahte vaziyetlere düşürüyor..."

"Peki amma bu vaziyete girmeye seni kim icbar etti? İtalya'dan geldin. Burada seni hiç tanıyan yoktu. Kendini Alber'in hemşiresi ilan etmekten ne menfaat bekledin?"

"Bu yalanın mürettibi ben değilim, Alber'dir."

"Buna neden lüzum görmüş?"

"Alber bu memlekette büyüdü. Burada mektep ve terbiye gördü. Ana baba cihetinden anonim bir hayat geçirdi. Lâkin Beyoğlu'nda muhabbetlerini celb etmiş olduğu namuslu birkaç aile vardı. Onların himayeleriyle yaşıyordu. Beni onlara metres olarak takdim etse, bütün kapıların suratlarımıza karşı kapanacağını biliyorduk. Ah Faniciğim, bu genç yaşımda ihtiyar tecrübeleri geçirdim. Neler öğrendim, neler öğrendim. Ne kadar fena olursan ol fakat kendini âleme iyi göstermek, iyi belletmek fen-

nini bil. Şimdiki hayatın sırrı hep bu noktadadır. Yüzüne riyadan bir maske geçirerek kalbinin iğrençliklerini ört, iyiler zümresine girmiş olursun. İşte şimdi biz böyle yaşıyoruz. Kanlılar, katiller, şakiler, hırsızlar, belediyelerin fuhuş defterlerinde kayıtlı, alenî ırz ticaretiyle geçinen kadınlar işte hep bunlar, maskesiz fenalık eden şerirler, ahlaksızlardır. İnsanların öbür kısmı gizli, yani maskeli günahkârlardır."

"Flora, bana gelerek sahte vaziyetinden daima böyle şikâyetler ederdi. Kızın bu derin ye'sindeki acı noktayı evvela pek iyi anlayamayarak bir gün yine böyle sahte vaziyetinden sızlanırken dedim ki:

"Kızım bu haline taaccüb ediyorum..."

"Niçin?"

"Çünkü bu sahte vaziyete kendi kendinizi zorla sokan yine sizsiniz... Kendinizi âleme hemşire birader olarak ilan etmeyip de karı koca bildirmiş olaydınız ne lazım gelirdi?"

"Derdimi anlamadın Fani."

"Anlamadım..."

"Ben galiba pek güzel bir kızım..."

"Ooo... Buna hiç şüphe yok..."

"Güzellik de bir nevi kapitaldir, resül maldır[199] değil mi?"

"Evet..."

"Bu güzellik sermayesi nasıl işletilebilir?"

"Türlü türlü..."

"İşte bizimkisi senin düşünebileceğin türlülerin hiçbirine benzemiyor..."

"Nasıl?"

"Alber istiyor ki hem benim güzellik kapitalimi işletelim hem de ben yine afif ve ona ebediyen sadık kalayım..."

"Ciddi mi söylüyorsun? Yoksa zekâvetimi tecrübe için halli muhal[200] bir bilmece mi uyduruyorsun?"

199. Resül mal: Sermaye.

200. Muhal: İmkânsız.

"Hakikat söylüyorum."

"Hem güzellik sermayeni işletmek, hem de amanına sadık kalmak... Bu nasıl olur?"

"Nasıl olacak... İşte bundan da bir sahte vaziyet daha çıkıyor."

"Anlat merak ettim..."

"Biz harice karşı iki afif kardeşten başka bir şey değiliz... Alber beni kibar dostlarına evlendirilecek bir kız olmak üzere takdim ediyor. Binaenaleyh bazen izdivacıma zengin talipler çıkıyor. Beni onlara verecekmiş gibi görünerek Alber bir hayli zaman bu talihleri oyalıyor, işte bu iğfal müddetinde geçiniyoruz. Bu izdivaç namzedi ümidini kesinceye kadar bize yolunuyor. O çekildikten sonra başka bir namzet buluyoruz ve bu işi fuhşa düşmeden namuskârane geçinmek sayıyoruz."

Bu tuhaf namuskârlıkla bir hayli vakit geçindiler. Artık sonra sonra Flora'nın av celp etmek için tuzağın önüne konan iştihaâver[201] bir yem hizmetini gördüğünü herkes bir parça anladı. Ustalıklı sandıkları bu geçinme yolunun da sonu çıkmadı. Maişetleri pek daraldı, artık ne Alber'in yaptığı resimler satılıyor, ne de kimse bu şüpheli kardeşleri musiki, lisan ve saire derslerine çağırıyordu. Öyle bir vakit oldu ki bunların ne ile geçindikleri bir muamma şekline girdi. Bir gün Flora yine ziyaretlerinin birinde garip garip itirafata girişerek:

"Bu dünyada cinayetsiz hayat olmaz."

"Bu felsefeyi anlayamadım. Kim söylüyor böyle?"

"Alber..."

"Sen de bunu bir hikmet olarak kabul ediyor musun?"

"Hayır, fakat işte bunun için her gün Alber ile mücadele, kavga ediyoruz."

"Bu karanlık, kanlı, vahşî felsefesini ne ile ispat ediyor?"

"En büyük felsefe, kitap seklinde neşr olunamayan hakikatlerdir. En küçük hayvanlardan insanlara kadar

201. İştihaâver: İştah getiren.

cinayetsiz hayat olamayacağı gibi, yalansız da hiçbir içtimai heyet teşekkül edemez. En masumane görünen fiil ve hareketlerimizde birtakım cinayetler gizlidir. Umum insanlarca bunlar meşru görünür. Çünkü bunları işlemeden bir fert yaşayamaz. Meşru şekillere sokmak için bunların isimlerini değiştirmekle iktifa ederler. Görmüyor musun? Değil fertler, değil mahdut cemaatler, koca koca milletler bile cinayetsiz yaşayamıyorlar. Yalnız şu kadar var ki bu umumi kıtale[202] muharebe namını vermekle meselenin kirini pasını silmiş oluyorlar."

"Eh, sen buna ne diyorsun kızım?"

"Ne diyeceğim Fani, Alber'in bu kanlı felsefesi önünde çok sıkılıyorum. Bence muharebe başka, ferdî cinayet başkadır. Ve cinayet daima cinayettir. Alber ne kadar uğraşsa bu sakim felsefesini bir hakikat olarak bana kabul ettiremez."

O günden sonra Flora'yı artık görmedim. Raif Bey cinayetini gazetelerde okuyunca hemen bu iki sevdalı kardeşi aradım. Fakat bir yerde bulamadım. Bu gaybubet üzerine canilerin bunlar oldukları hakkında bana şüphe değil, âdeta kanaat geldi. Alber müthiş felsefesini nihayet bedbaht kıza kabul ettirmiş, binaenaleyh cinayetsiz hayat kabil olamayacağı nazariyesinin ilk tatbikini biçare Raif Bey'de göstermiş olacak.

Remzi Efendi: "Madam, verdiğiniz bu samimane malumata teşekkür ederiz. Lâkin bu lütfunuzun itmamı lazımdır."

Fani: "Ne suretle?"

Remzi Efendi: "Bu saatte canilerin bulundukları yeri bize haber vermekle.."

"Ah işte bu kabil değildir."

"Niçin?"

202. Kıtal: Birbirini öldürme.

"Çünkü o bedbahtlar bu saatte hiçbir yerde değildirler. Artık yaşamıyorlar. Adaleti ilahiye yerini buldu. Cehenneme bir taharri memuru izamı[203] kabil ise bir diyeceğim yok..."

Fani, zabıta memurlarını iğfal için mi böyle söylüyordu? Remzi Efendi'nin iki kası arasında peyda olan şüphe hatlarından zeki kadın hakikate intikal ile:

"Merak etmeyiniz. Sözümü resmî bir vesika ile ispat edeceğim" dedi.

Kadın salondan çıktı. Taharri memurlarıyla kalan Mösyö Bernar sordu:

"Affedersiniz, bizim bu caniler ile tanıştığımızı nasıl keşfettiniz?"

Remzi Efendi: "Onların son defa ikamet ettikleri Kumkapı'daki hanenin mahzeninde bir klişe bulduk. Bunu kâğıda çektik. Çıkan resmi Alber sandık. Binaenaleyh, bu resmin aslını bulmak için İstanbul'un her tarafını aramaya başladık. Girip çıkmadığımız yer kalmadı. Nihayet bugün Kâğıthane sırtında size tesadüf ettik. Otomobilde oturuyordunuz. Maceranın mabadı[204] malûmunuz."

Remzi Efendi cebinden fotoğrafiyi çıkarıp Mösyö Bernar'a uzatarak:

"Bu sizsiniz değil mi?"

Bernar resme bakarak:

"Evet, benim. Tastamam kendim. Alber birkaç defa totoğrafimi çekmişti. Nasılsa camlardan birini mahzende bırakmış. Böyle bir ihtiyatsızlıkta bulunduğuna ne iyi etmiş. Bu sayede sizinle müşerref olduk. Muğlak görünen bu cinayette zabıta nazarında tavazzuh etmiş oldu. Kim bilir sizi daha ne kadar müddet beyhude yere üzecek uzun bir yorgunluktan kurtulmuş oldunuz..."

Madam, elinde küçük, şık bir ceviz çekmece ile avdet etti. Mini mini bir anahtarla bunun kapağını açarak:

---

203. İzam: Gönderme, yollama.

204. Mabad: Sonrası, devamı.

"Zavallı katil dostlarımın ebedî ve müellim[205] hatıralarını işte bu küçük mezara gömdüm. Bu kabri her ziyaretimde teessürüm artıyor. Flora'nın kendileri için yazdığı bu katil beratını okurken siz de bu caniler hakkında derin bir merhametle titremekten kendinizi alamayacaksınız sanırım... (Kutudan dolgun bir zarfile beyaz bir ipekli mendil çıkarıp, bu hazin yadigârları burnuna götürerek), işte bu kâğıtlar ile bu mendil Flora'nın matemli titrek ellerinden aldıkları asilbent kokulu lavantanın rayihasını bile henüz kaybetmemişler. Ve bunu kaybetmemeleri için bunları sıkı sıkıya bu çekmeceye saklıyorum. Bu kokuyu burnum aldıkça Flora'yı yanımda sanıyorum. Çünkü Alber ile o daima bu lavantadan sürünürlerdi."

Fani, zarfla mendili Remzi Efendi'ye uzattı. O da burnuna yaklaştırarak:

"Hah, işte kuyuda bulduğumuz çengelli kurşun kalemi de tıpkı böyle kokuyordu."

"Bu ince, beyaz ipekli mendilin iki mukabil köşesine biri erkek, diğeri kadın iki fotoğrafi çekilmişti. Alber ile Flora'nın resimleri... Her ikisi de çok genç ve güzel idiler. Hele kız, pek müstesna, cazip, lâkin mahzun bir melahatle gözleri alıyordu. Alber, mütenasip siması, başından siyah bir duman gibi fışkırmış gür saçları, biraz yana kaymış boyun bağısı müphem bir derinlikte mefkûresini arayan gözleriyle ve telebbüsce[206] gösterdiği derbederliğiyle bir artist tipi arz ediyordu."

Hakikat halin ne olduğunu henüz pek iyi anlayamayan taharri memurları bu iki genç ve güzel caniyi, kendi mesleklerine ait fevkalade iki numune tetkik eder gibi süzüyorlardı.

Fani, polis memurlarına iki zarf uzatarak:

"Bunun biri Flora'nın pek hazin bir rikkatle nakli macera edişidir. Daha doğrusu kendisiyle Alber hakkında

205. Müellim: Acı ve elem veren.

206. Telebbüsce: Giyim kuşam yönüyle.

yazdığı müessir bir katil ilâmıdır... İkincisi, birincide hikâye edilen facianın sonu aynı aynına hakikate mutabık olduğunu teyiden İtalyan zabıtası tarafından verilen bir tasdikname suretidir. Bunları Türkçeye tercüme ettiriniz. Hakikat tamamıyla anlaşılır. Bize bir söyleyeceğiniz olursa buyurunuz. Bizi daima burada bulabilirsiniz."

Yirmi Altı

Flora'nın Fani'ye yazdığı itirafnamenin mütercem sureti:

"Sevgili Fani,

Sen bu mektubu aldığın zaman ben ebediyetin kucağında hissiz uyumuş bulunacağım. Oh ne iyi... Çünkü benim için hissetmenin, mustarip olmadan başka manası yoktur. Pek fena ve müellim hadiseler arasında top atan bir müflis gibiyim. Kaç gündür bu acı hayatla olan alaka ve hesaplarımı kesmeye uğraşıyorum. Bu genç yaşımda kendi kendimin idam ilamımı yazarak ölüvermek kolay bir şey değil...

Fani, yer zalim, gök zalim, bütün tabiat zalim. Bu felaket dünyasında insan etrafına bakınıyor. Kendine yine kendi cinsi insandan vefa arıyor. Onu da bulamayınca bu felaketlerin sonuna, acıların söndüğü karanlık kuyuya atılmak istiyor. Bu dünyanın bütün sefaletlerine tahammül için Cenabı Hak aşkı yaratmış. Bu âlemde aşktan ebediyen gülmüş bana kaç bahtiyar gösterebilirsin? Aşk, gönlümüzde yaşayan müthiş bir galeyandır. En mühlik hastalıklar gibi üç devresi vardır. İptida, vasat, intiha... Birincisinde vasıl arzusuyla yanarsınız, ikincisinde inkisarı hayale, üçüncüsünde istikraha uğrarsınız.

Aşk, iki kalbin karşı karşıya oynadıkları bir kumardır. Yenilen tarafın denizlerden, zehirlerden, iplerden, kamalardan şifa aradığı çok defa vakidir. Çünkü hilkıyet[207]

207. Hilkıyet: Yaratılış.

hilkıyete, mizaç mizaca, ahlak ahlaka, vicdan vicdana uymaz... Muhabbet sureta[208] birleştiği gönülleri ekseriya hakikatte türlü imtizaçsızlık,[209] tenafür[210] ve felaketler içinde kıvrandırır.

Aşk için ruhun mürebbisidir,[211] derler. Hayır yalandır. O, musaplarını[212] birtakım taşkınlıklara sevk ile bazen sersem, bazen deli, bazen arsız, bazen ahlaksız, neuzubillah bazen de katil eder. Her çocuk gibi ben de bu mektebe başladım. Şaşılacak bir süratle icazet aldım. Hayatın bütün emellerine karşı yalnız muhabbette teselli arayan tecrübesiz her genç gibi ben de aldandım. Uçurumdan aşağı yuvarlandım, düştüm, indim, indim. İşte şimdi sana ebediyetin bu derin, siyah çukurundan sesleniyorum.

Fani, bu satırları sana vicdan denilen beşerî mahkeme huzurunda tebriye etmek için yazmıyorum. Çünkü o, ne sende var, ne bende, ne de bizim vicdansızlığımıza acıyacaklarda.

Ben ebediyetin bu uçurumuna riyadan, yalandan, iğfalden kurtulmak için atıldım. Lanet bu zemimeleri birlikte ahrete götürenlere... Her şeyi olduğu gibi dosdoğru söyleyeceğim. Ne ölülerden şefaat isterim, ne dirilerden dua. Ben artık, hiçbir şeye muhtaç değilim. Fanilerin benim hakkımda isteyecekleri mağfiret, edecekleri tezkiye insaniyeti yani kendi kendilerini tenzih ve teselli içindir. Çünkü her insan birbirine benzer. Her nefis, günaha münhemikdir.[213] Onlar, bende kendilerini görmekten korktukları için salahımla alakadar görünüyorlar. Yoksa kim kime azizem... Açlıktan ölenlerin bazen ancak son nefeslerinde imdatlarına koşulduğunu hiç görmedin mi?

---

208. Sureta: Görünüşte.
209. İmtizaçsızlık: Uyumsuzluk.
210. Temafür: Karşıt duygu.
211. Mürebbi: Eğitmen, eğitici erkek.
212. Musap: Başına bir kötülük gelmiş olan.
213. Münhemik: Bir işin üzerine çok düşen.

Fani, doğru söyleyeceğim fakat tıyneten[214] bana müşabehetlerinden dolayı muğber olanlar şu ibretamiz satırları karalayan dimağın doğruluktaki cüretine lanet edeceklerdir. Lâkin bundan bana ne gam. Ben hiçbir tânı beşerin erişemeyeceği bir menzileye, bir hiçliğe karışmış olacağım."

Hayat bir maceradır. İlk nefesiniz ile başlar, sonuncusuyla biter. Bu intihasız âlem sahasında bir ummanın dalgaları gibi her hayat çırpına çırpına bir saadet sahili arar... Lâkin kimse aradığı bu selamet limanını bulamaz. Saadet öyle bir seraptır ki eliniz ile temas ettiğiniz günü dağılır. Etrafınızda bir şey kalmaz. Fakat bu hakikati tecrübe edenler mütenebbih olmazlar. Yine arkasından koşmak için yeni seraplar ararlar. En sahir, en mucizeli serap aşktır. Zehiri sonradan duyulan bu kevserin lezzetini ben Alber'in kolları arasında tattım. Tecrübesizliğimin şevkiyle bu serabı hakikat sandım. Az bir müddet saadetin varlığına inandım. Onun vücuduna ikna için Alber beni hararetli kollarının üzerinde ne tatlı bir cennet ninnisiyle uyuttu. Bu rüyadan uyandığım vakit aşkın ruhefza neşesi gitmiş, yalnız mühlik humarı kalmıştı.

Ahlakıyun ne derlerse desinler. Horoz, tavuktan ta file kadar bütün hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da erkeğin savleti önünde dişide hılkî bir mutavaat meyli var. Erkek, ruhunun ateşlerini gözlerinden saçarak baktığı vakit, kadın benliğinin içinden:

"Hilkat vazifen budur, itaat et..." mealinde ilahî bir ses duyuyor... İşte bana da böyle oldu. Ne kadar afif, temiz, saf bir kız idim. Bu dar dünyada yalnız bir büyük validem vardı. Yuvanın kenarından yavrularına kâinatı göstererek hayatı, uçmayı talim eden bir çalıkuşu gibi masumiyetler içinde bana yaşamayı öğretir iken birdenbire Allah onu öbür dünyasına çağırdı. Bu koruyucu melekten mahrum kalınca etrafımı şeytanlar sardı. Bu iblislerin bana en hoş

214. Tıyneten: Yaratılış icabı.

geleni Alber oldu. Şahinler kuyulara düşmekten korkmaksızın nasıl göklerde süzülerek uçarlar ise ikimiz birlikte işte öyle dört kanatla uçurumların üzerinden havalandık.

Gönüllerimiz aşkla, ateşle, istikbale itimatla dolu, fakat keselerimiz bomboştu. Bizi dünyaya getirenler sanki:

"Allah'ın mebzul havasını teneffüs bedavadır. İşte bununla yaşayınız" nasihatiyle bizi bu hayat sahnesinin ortasına kapıp salıvermişlerdi. Allah'ın birtakım faziletler, mevhibeler,[215] marifetlerle mübeşşir[216] kulları bulunduğu gibi biz de kendimizi hılkî[217] sanatkâr biliyorduk. Artistlerde idare, iktisat fikri, ferda endişesi, kazanç tasası olur mu? Sanatkâr sanat için çalışır. Onun müteali[218] zihnine hayatın âdi meşgaleleri giremez. Kasabı, bakkalı, ekmekçiyi düşünmek kaba insanların mahsusatındandır,[219] sanat şerefiyle telif kabil olamayan küfürlerdendir. İlhamkâr dimağların gıdası maneviyatta, bediiyatta, maaliyattadır. Biz sanıyorduk ki bütün dünya bizdeki büyük sanat istidadının meftunudur. Nereye gitsek bizi alkışlar bekliyor.

Biz bu zan ile semasında, güneşinde, bulutlarında, şehirlerinin kubbe, minare ve takları, harabeleri arasında sanat perileri uçuşan şarkın dillerde destan şiiriyetinden mülhem[220] olmak için İstanbul'a koştuk. Alber beni böyle kandırdı. Vapurdan Galata rıhtımına çıktığımız günü, sokaklarda karınca gibi kaynaşan halkın içine hüviyetsiz, şahsiyetsiz birer meçhul, garip fert olarak karıştık. Kimse bizim sahir mevcudiyetimizi avuçlarından takdirkâr sedalar çıkararak karşılamadı.

Biz İstanbul'a gelmezden evvel kendimizi her şey biliyorduk. Fakat o diyara girince hiçbir şey olmadığımızı

215. Mevhibe: Bağış.
216. Mübeşşir: Müjde getiren.
217. Hılkî: Doğuştan.
218. Müteali: Transendental.
219. Mahsusat: Özellikler.
220. Mülhem: Esinlenmiş.

anladık. Bize derlerdi ki şarkta en cahil bir Avrupalı dehrî geçinir. Başta şapka, bir alâmeti deha ve hünerdir. Bu medeniyet serpuşu altında garbin pek çok beyinsiz kafaları, sürü sürü şarlatanları ilim ve sanatın her şubesinde birer harika kesilmişlerdir. Avrupa'nın çavuşu orada ferik yaşar, sülükçüsü hazık etibbadan geçinir, yol amelesi birinci derecede mühendis olur. Türk, etrafındakilere bir takdirkâr medeniyet olduğunu ispat etmek için hanesini şapkalı mimara inşa ettirir. Kabzını şapkalıya uzatır. Nakdini ecnebi bankalara yatırır. Alışverişini hep din ve milliyeti haricindeki ticarethaneler ile yapar. Türk asırlardan beri kanını, etrafını saran hasımlarına emdirdi. Gafletle sülük tutundu. Nihayet bünyesi zayıf vücudu hasta düşerek ölüm döşeğine uzandı. Onu tedaviye uğraşır görünenlerin ahirkâr birer cellat olduklarını anladığı günü reçeteleri yırtmaya, ilaçları dökmeye kalktı ama iş işten geçmişti. Bizim İstanbul'a seyahatimiz Türk'ün işte böyle şapkadan hile sezinlemeğe, teneffüre başladığı bir zamana tesadüf etti.

Şehrin diğer kısım sekenesi[221] olan Rumlara, Ermenilere, Yahudilere gelince; bunlar o kadar para aşıkı çetin insanlarla kendi milletlerinden olmayan sanatkârlara metelik vermiyorlar. Hüner talim edecekleri üstatları işe başlamazdan evvel o kadar inceden inceye imtihana çekiyorlar ki, bu tetkik önünde onları hoca, kendinizi çırak sanırsınız.

Musikî, resim, lisan hocalıklarının bizim gibi hayalperestleri geçindirir birer sanat olmadıklarını pek acı tecrübeler neticesinde anladık.

Bir şey var ki işte yalnız o her memlekette para ediyor. Güzel kadın... Bu ticareti ne kadar ehl-i ırz[222] görünerek yapar isen o kadar makbul olursun. Biz bunun şimdiye kadar hemen hiçbir revaç pazarına çıkarılmamış bir nev'i-

221. Sekene: Sakinler, oturanlar.

222. Ehl-i ırz: Namuslu insanlar.

ni işletmeğe başladık. Bu doğrudan doğruya fahişelik değil bir nevi fındıkçılık, kahpelikti. Mademki maişet aramak için şarka geldik, mademki hava ile yaşanamıyor, elbette istidadımıza göre uygun bir iş yapacaktık.

Alber beni zengin, terbiyeli, namuskâr delikanlıların muhitlerine götürüyor, ben de onlardan birinin gönlüne girmeye uğraşıyordum. Sonra izdivaç vaadiyle bu meftunumu yolmaya başlıyorduk. Nihayet, tuttuğumuz avın tüyü tüsü kalmıyor, yahut ki saf delikanlı hakikati anlayarak bizden kaçıyordu.

Alber ile pek ateşli sevişiyor, biribirimizi ağyardan çıldırasıya kıskanıyorduk. Şu pek tuhaf tecellimize bakınız ki aramızdaki şiddetli muhabbet başkalarının sevdalarıyla beslenme suretiyle devam edebiliyordu. Bu ince hilemiz anlaşılır gibi oldu. İğfal kapancasına artık bir aşk serserisi düşmüyordu. Yiyecek, içecek, giyecek ve yatacak yer o kadar pahalılaştı, öyle müthiş zaruret anlarına maraz kalmaya başladık ki, eğer insan soymayı becerebileceğimizden emin olsak artık kesada uğrayan fındıkçılığı bırakıp yan cebimize bir revolver, belimize bir kama sokarak geceleri sokaklarda yolcu çevirmeye çıkmakta hiç tereddüt etmeyecektik. Ölmemek için öldürmek felsefesi misk gibi burnumuzda tütmeye başladı. Çünkü bu siyah muhakeme gözlüğü altından bütün dünyaya bakarak ölmeyenlerin gizli aşikâre muhtelif vasıtalarla öldürerek yaşadıklarını açıkça seçiyorduk. Çünkü bazı insanların bembeyaz keten örtülü, çiçeklerle süslü sofralarda nefis etler, bazılarının toprakla karışık otlar yemeleri, bazılarının yaldızlı tavanların hazâver[223] ziynetlerine gömülerek safalar içinde uyumaları, bazılarının kâh kalbur[224] gibi akan, kâh ateş gibi yakan tabii kubbe altında çukurlara kıvrılarak yatmaları ne demektir? Tabiat sahasındaki hayvanların inleri, kuşların yuvaları hep biribi-

223. Hazâver: Kusursuz.

224. Kalbur: Büyük elek.

rine benzediği halde, hayat tarzınca insanlar arasında görülen bu büyük ziynet ve sefalet farkı neden ileri geliyor? Asırlar arasında dereler gibi kanını döken beşer, aradığı tabii adaleti hâlâ bulamadı. Umumî olamayan hazlar, refahlar büsbütün yok olsun. Lanet, insanlar arasına yerden göğe kadar farklar, nifaklar koymaya uğraşanlara.

Bugün insaniyetin muteber ve yüksek kürsülerinde ilim ve medeniyet hutbesi okuyan, sırtı pek, karnı tok, müteazzim, ilim ve fazlına mağrur felsefe müderrislerinin zamane icabına göre tertip edilmiş temkinli, klasik sözlerinden ziyade köşe başında haykıran sefil, cahil, fakat hikemiyatı[225] amelî bir bilgiden saçılan aç, bedhah filozofun halkın kanına döktüğü zehirler dünyayı sarıyor, sarsıyor. Avrupa sefilleri; zaruretlerinin, felaketlerinin sebeplerini tahlile uğraşıyorlar, meşguller arıyorlar. Şarkta öyle değil. Mütevekkil, fatalist halk, hayrı da şerri de nasipten biliyor, boynunu büküp bekliyor.

Biz garptan şarka böyle zehirlenmiş geldik. Zaruretimiz arttıkça, sefil bucaklarda bazı geceler aç yattıkça, muhteşem hanelerin manzaraları, şık otomobillerin homurtuları, zengin mutfaklardan gelen yemek kokuları bizi kudurtmaya başladı. Bir Bolşevik taburuna rast gelsek, biz de baltalara sarılarak dünyayı yıkacak yakacak, otel, saray, banka, lokanta hiçbir şey bırakmayacaktık.

Alber servet, medeniyet, insaniyet, merhamet aleyhindeki müthiş nutuklarıyla her gece beni zehirliyordu:

"Ah, Floracığım!" diyordu. "Ah, ben yalnız bulunsam zaruretimden bu kadar meyus olmam. Seni gençliğinin icap ettirdiği zevklerden, eğlencelerden, refahtan mahrum gördükçe bitiyorum... Sana olan müfrit aşkımda mesut olmazdan evvel galiba cani olacağım..."

Ben bu müphem, karanlık sözler karşısında pek iyi geçemediğim bir uğursuzlukla titriyordum. Alber'in bu menhus cümlelerden maksadı ne idi? Biz nasıl cani ola-

225. Hikemiyat: Hikmet ve felsefeye ait söz ve düşünceler.

caktık? Kimi öldürecektik? Zaruretin bazen tahammülümüzü yakan işkencesiyle kıvrandıkça ben de pür dehşet bir yakıcı kesiliyordum. Fakat biraz karnım doyduğu ve küçük bir eğlence ile sinirlerim yatıştığı zamanlar kadınlık rikkat[226] ve şefkatim üstün geliyor, vurmak, öldürmek kelimelerini duyunca nefretle inliyordum.

Biz manen, maddeten bu halde, bu vaziyette, bu zihniyette iken Madam Parsıh'ın hanesinde Raif Bey'e rast geldik. Şişman, şen, şakacı, sevimli, zevkine sefasına düşkün bir ihtiyar.

Beni görünce bu geçkin çapkının iştiha ufkunda sanki bütün gönlünü ısıtan, hayalatını nurlandıran, ümitlerini uyandıran, arzularını gençleştiren feyyaz bir güneş doğdu.

İlk telakide zavallı adamın gönlü, çıralıdan yapılmış bir tahta perde gibi bana tutuştu. Musahabe esnasında bir muhtazır süzgünlüğü ile gözleri bana kayıyor, kendini kaybederek yaptığına şaşırıyor, ölüyor, bitiyordu.

Aşk defterime kayd olunanlar arasında hiç bu kadar geçkini yoktu. Ben bu son turfanda sevdaya gençliğimin bütün istiğrap ve istihzasıyla[227] gülüyordum. Bazen de yanılmış olmaklığım ihtimalini düşünerek kendi kendime:

"Bu adam beni sevse sevse ancak bir büyük baba hissiyle sevebilir" diyordum.

Fakat çok geçmedi, yanılmış olduğumu anladım. Meğer o beni en ateşli bir genç feveranıyla seviyormuş. Günde birkaç defa gelip beni bulmayı, görmeyi mühim, büyük bir vazife şekline koydu. İkimiz baş başa yalnız kaldığımız zamanlar pek acayip tavırlar alıyor, renkten renge giriyor, dudaklarından mukavemeti nâkabil bir kalp taşkınlığının verdiği titreme ile anlaşılmaz, boğuk, kesik, mahcup kelimeler döküyordu. Nihayet bir gün bize Beyoğlu'nun en maruf lokantalarından birinin hususi bir odasında verdiği ziyafet esnasında Alber'in beş on dakikacık yanımız-

226. Rikkat: İncelik, nezaket.
227. İstihza: İnce alay.

dan ayrılmış olmasından bilistifade yine büyük bir itirafta bulunacağını anlatır garip tavırlar almaya başladı. Aradığı cesareti bulmak için benim kadehimle tokuşturarak dolu bir şampanya dikti, bir iki kekeledi. Gulugulamaya hazırlanan bir babahindi gibi kızardı. Kadehini benimki ile beraber bir daha doldurdu, oh nihayet iki şampanya arasında yeni lakırdı paralamaya başlamış bir çocuk saffetiyle:

"Flora... Floflorcığım..." dedi.

Heyecandan kesildi. Gözlerimiz biribirine dikili bu halecanlı ânın mühim birkaç saniyesini, bu ihtiyar müteheyyicin kalp darabanlarını dinleyerek sükûtla geçirdik. Nihayet... Evet nihayet pek mukavim, zorlu bir söz kumaşı yırtar gibi şu birkaç kelimeyi parçalayabildi.

"Flo... Floracığım... Sana mühim bir şey söyleyeceğim."

Ben de işiteceğim bu mühim itiraf sırrının büyük merakı altında biraz üzülüp ezilerek:

"Buyurunuz" dedim.

O halecanının dalgaları içinde kesilen nefeslerini biribirine eklemeye uğraşarak devam etti:

"Fakat söyleyeceğim şeye hiç amma hiç şaşmayacaksın; bu... bu... bunun ne kadar ta... ta... tabii bir şey olduğunu sonra sana ispat edeceğim."

"Mümkün olduğu kadar şaşmamaya çalışırım."

Önümde, rolünü alkışlara seza, büyük bir maharetle oynayan bir aktör gibi dize gelerek:

"Fufufuloracığım..."

"Efendim..."

"Benim zevcim... of... yok... hayır... zevcem olmak ister misin?"

Bu teklifi işitince sahnenin tabii komikliği karşısında gülmekle ihtiyara acımak hususları arasında mütehayyir,[228] müteredditt kaldım. Bu acayibin fevkinde tuhaf teklifi katiyen ve kahkahalarla reddedivermekle ihtiyara aman-

228. Mütehayyir: Şaşırmış.

sız bir nüzul darbesi indirmiş olmaktan korktum. Çünkü biçarenin hali o kadar acıklı, o kadar gülünç, o kadar şayanı merhametti. Ben de böyle bir teklif karşısında her afif kızın alacağı bir sıkılganlık tavrıyla mahcubane önüme baktım. Biz böyle komedyanın idaresi en müşkül bir vaziyetinde iken Alber imdadımıza yetişti, bizi kurtardı.

O gece odamıza çekildiğimiz zaman günün macerasını gülerek anlattım. Alber benim bu gülüşlerime hiç iştirak etmedi. O bilakis ciddi bir düşünce ile somurttu.

Sordum:

"Ne düşünüyorsun?"

"Bu anlattığın macera hiffetle[229] değil, pek ağır düşüncelerle karşılanmaya sezadır."[230]

"Ha anladım, izdivaç vadiyle birçok kimseye oynadığımız yoluntu komedyasını bu ihtiyara da oynamak istiyorsun."

"Öyle değil mi ya? Raif Bey için çok zengin diyorlar. Kendisi o kadar görünmek istemiyor ama ben tahkik ettim. Yetmiş, seksen bin liralık, belki de daha ziyade zengin bir adam imiş. Dişsiz bir bekar ihtiyar bu kadar parayı neresine yiyecek?"

"Her birikmiş servette parasızların da hisseleri, hakları vardır. Zaman felsefesi bu değil mi? İhtiyarın yüzüne gülelim, hissemizi çekelim..."

"Yüksek bir zekâsın Flora... Bu yaşama pahalılığı içinde açlığa, belki de ağır ağır gelecek bir ölüme mahkûm kalanların yüreklerinde sine sine tüten bu Bolşevizm kanunundan meşru bir kazanç yolu olur mu?"

İzdivaç vadiyle ihtiyarı yolmaya karar verdik.

Altı yedi ay sonra Raif Bey'le nikâhımız kıyılacaktı. Hal ile bu birkaç aylık istikbal arasına izaleleri[231] nâkabil birtakım maniler koyduk. Mutlak bu müddeti geçirmek

229. Hiffet: Hafiflik.

230. Seza: Münasip, uygun.

231. İzale: Yok etme, giderme.

lazımdı. Nispetsizlerinden dolayı Alber bu izdivaca güya muhalif görünüyor fakat sanki yine meseleyi benim reyime bırakıyordu; ben de ihtiyarın bana şiddetle ateşlenmesine karşı hissiz kalamayarak gençlere tercihan sevmek için onda birçok faziletler görüp meclup olmuş gibi bir rol oynuyordum.

Raif Bey, yaşına nazaran pek ateşli bir sevdaya düşmüş olmakla beraber yine geçkinliği icabıyla tedbirli, durendiş, muktesit bir âşıktı. Hissini menfaatlarıyla ölçerek mümkün olabildiği kadar onlara uydurmağa çalışan tecrübeli kimselerdendi. Eskisine nispetle biz arada bir uzunca fasılalarla aç kalmak tehlikesinden kurtularak muntazamca yiyip içiyorduk. Müstakbel zevcimin aşk cömertliğinden edebildiğimiz istifade, hemen bundan ibaret gibiydi. Sevdalım bizi iaşedeki bu lütfuna mukabil vuku bulacak izdivacımızın meşruiyetine mahsuben Alber'in yanında arada bir bana sarılmaya kalkışıyor, ani saldırışlarla alnıma, enseme, kollarıma küçük buseler kondurmak tecavüzlerinden kendini alamıyordu. Alber beni gençliğinin bütün kaynar kanıyla sevdiğinden, ihtiyarın bu sarkıntılıkları karşısında delikanlının gözleri ateş kesilmiş demir gibi parlıyor, sinirleri kopacak bir gerginlikle çekiliyor, vahşi bir hücum iştihasıyla dişleri meydana çıkıyordu. Bizim izdivaç vadimiz kuru bir iğfalden başka bir şey değildi. Alber bu yalancıktan izdivacın o gülünç mahsuplarına bile tahammül edemeyerek herifi boğmaya atılmak feveranlarıyla sarsılıyordu.

Nişanlım, hazıren pek cömert davranmamakta olmasını tamir için, izdivacımızdan sonra beni İstanbul'un en ferahlı köşklerinde, yalılarında oturtacağını, otomobillerde gezdireceğini, prensesler gibi giydirip kuşatacağını, mutfağımızda kuş sütünden maadası bulunacağını, hasılı beni birinci sınıf hayatla yaşatacağını yağlandıra ballandıra anlatıyor, bu parlak vaidler ile zifafımızın taciline yol arıyordu. Onun bu sayıklamalarına Alber ile biz aramızda gülüşüyorduk.

İki tarafın vaitten ibaret olan bu komedyası bir müddet sürdü. İhtiyarı istediğimiz gibi yolamadığımız için Alber sinirleniyordu. Mânialara tesadüf ettikçe taşan, köpüren, coşkun sular gibi Raif Bey'in aşkını kabartmak için Alber bu izdivacın husulüne mani türlü engeller, pürüzler icadına kalkıştı. Bu suretle zavallıyı hıza getirerek evire çevire yolacaktık. Onu en amansız emelinde böyle tehdit usulüyle iyice sızdırmaya başladık. Fakat bu aşk ineğini herhalde umduğumuz kadar bir bereketle sağamıyorduk.

Bir gün üçümüz beraber otururken Alber birdenbire aniden hiddetlendi. Bir parlayıştır parladı. Bu muvazenesiz izdivacın icrası kabil olamayacağını, artık bu namzetliğe, bu mülakatlara, bu gülünç kurlara hitam[232] vermek lazım geldiğini söyledi.

İhtiyarın benzi uçuyor ve dudakları titriyor, gözleri derin bir ümitsizliğin ıstırapları içinde bayılıp sönüyor, mevcudiyeti eriyor gibiydi. O gün biçareyi hemen yarı ölü bir halde bıraktık. Alber'in bu şiddetli mümânaatı üzerine güya ben de bu acı iftirakın tesiriyle Raif Bey için fitili aldım. Nihayet bir gün dayanamayarak biraderimin nezdinden gizlice âşıkıma kaçtım. Onu Kulekapısı'ndaki apartımanında pek elim bir bitkinlik içince buldum. Hemen teselliye atıldım. Biz iki firkatzede biribirimize derdimizi yanarkene apartımanın zili yerinden koparılıyor gibi bir halecanla duvarları çınlattı, yüreklerimizi de beraber çırpındırdı. İhtiyarı ikna için oynadığım bu sadık, fedakâr maşuka rolünü o kadar masumiyet ve muvaffakiyetle temsil ediyordum ki, yalnız onu iğfal değil, kendi kendime bile inanacağım geliyordu. Bu mütehevvir zâirin Alber olduğunu anladık. Kapıyı açalım mı? Açmayalım mı? Süratle halli icap eden bu müşkül mesele önünde ikimiz de sararıp soluyor, ani bir karar veremiyorduk.

232. Hitam: Son.

Benim duvardan pencereye, pencereden kapıya atılıp dövünmelerimi görmeliydiniz. Bizim bu tereddütlerimiz esnasında kapının çıngırağı çırpınıyor, çalkanıyor, paralanıyordu. Nihayet açmaya karar verdik.

Bedbaht ihtiyar, aşk ve tehlikenin icap ettirdiği cesaretle birdenbire gençleşti, dinçleşti, yiğitleşti. Kapıyı açtı, yirmi yaşında bir tiyatro kahramanı atılışıyla Alber ile benim arama girerek:

"Evvela beni öldürmeden onun kılma dokunamazsın. Çünkü o masumdur. Her kabahat benimdir."

Güya biz her cihetçe denk iki sevdalı idik. Ölümü istihkar edecek[233] bir şiddetle biribirimizi seviyorduk. Ben her tehlikeyi göze aldırarak onun nezdine kaçıyordum. O her dehşete göğüs gererek beni müdafaa ediyordu. Alber ile ben gülmemek için koparacak gibi dudaklarımızı ısırıyorduk. Pür dehşet bir haile[234] sahnesi geçirdikten sonra, Alber, yeis ve gazap bürümüş gözlerinin bütün tehdidiyle ihtiyara şöyle bağırarak:

"Artık bizi unutunuz. Bu kız sizin için değildir. Yoksa müthiş bir intikama maruz kalırsınız."

Biraderim beni öne kattı, apartmandan çıkardı. Ayrılırken ihtiyar ile fırlattığımız son nazarlarda daima biribirimizin olduğumuzu, dünyadaki en korkunç tehditlerin tesirsiz kalacağını gözden göze sakit[235] beliğ anlıyorduk...

Bu tehdit, tedhiş, birkaç haftalık ayrılık, bozuşma, barışma vakaları, sahneleri tekerrür etti. Halimiz her an biribirinden ayrılmaya uğraşıp da muvaffak olamayan belalı sevdalıların sürüp giden maceraları gibi müzmin bir devreye girdi. Fakat ne yapsak ihtiyarı istediğimiz gibi yolamıyorduk. Bizim emelimiz ise onun bütün servetine vâris olmaktı. Gönlü tamamıyla bizimdi. Niçin parası da bütün bütün bizim olmasın?

---

233. İstihkar etmek: Hor görmek, aşağılamak.
234. Haile: Trajedi.
235. Sakit: Susmuş.

Bu arzumuzu fiilen icra için Alber türlü türlü projeler kurdu. O âna kadar cinayet aklımızda yoktu. Yahut ki, böyle fena bir niyeti olsa bile Alber bundan bana hiç bahsetmiyordu. Tatbike kalkıştığı son proje şu idi:

Bütün servetiyle beraber başka bir memlekete gitmemiz şartıyla benim Raif Bey'le izdivacıma razı olmuş görünmek... Hemen ertesi günü yola çıkmak üzere onu bir bavul içinde tekmil nukudu ile bizim eve getirmek, o gece içirip bir iyice sarhoş ettikten sonra soymak, mestilâyakal[236] bir halde evde bırakarak ikimiz firar etmek.

Ben bu projeyi ehven-i şer[237] gördüm. Derhal fiiliyata giriştim. Uzun itirazlara kalkışmaksızın Raif Bey teklifimizi kabul etti. Emlakinden satabildiklerini sattı. Bankalardaki tevdiatını kaldırdı. Arzumuz veçhile bunların hepsi evvela bir bavula ve sonra Raif Bey'le beraber bizim Kumkapı'daki hanemize girdi. İhtiyar âşıkım o gece bizde kalacak, ertesi günü üçümüz birlikte Avrupa postasıyla İtalya'ya hareket edecektik.

Evde nefis mezeler, içkiler hazırladık. Bavuldaki servet bizi en parlak hayalatın yaldızlı tepelerine uçurarak hayatın o âna kadar bize ram olmayan refah, saadet, zevk ve eğlencelerini ayaklarımızın altına seriyordu. Bu paranın miktarını ben kırk bin lira tahmin ediyordum, Alber elli bin...

İhtiyar âşıkım içkiden evvel bu büyük muvaffakiyetinin gurur ve neşesiyle sermest olarak kadeh kadeh üzerine yuvarlıyor, benim açık ense, gerdan ve kollarıma en sevdiği bir yemişe göz atan aç bir çocuğun yutkunduran iştihasıyla bakıyor, Alber de onun bu tecavüz niyetinin fiiliyatına meydan vermek için sıkça sıkça dışarıya çıkarak bizi yalnız bırakıyordu. Zavallı adamcağız beşeremin dudaklarına verdiği hararetle tutuşuyor, cezbeleniyor, baygınlıklar geçiriyordu.

236. Mestilâyakal: Aklı uçmuş, sarhoş.

237. Ehven-i şer: Kötülükler arasından en iyisi.

Raif Bey, sandalyesi üzerinde şakulî[238] oturuşunu kaybetti. Yıkılacak bir duvar gibi kâh sağa, kâh sola, öne, arkaya çarpılıyordu. Biz onu bir ayak evvel düşürmek için daima içki ile suluyorduk. Birdenbire ihtiyarın neşesi marazî bir hale döndü. Sunduğumuz kadehleri artık eliyle reddetmeğe başladı. Tam bir bihuşiye düşmesi için bekledik. Garip hal. Hayır, kendini bütün bütün kaybetmiyor, biz Alber ile konuşur iken arada bir söze karışarak muntazamca lakırdılar savuruyordu. Demek dimağı, etrafında olan biten şeyleri hissetmek faaliyetinden kalmamıştı. O ânın en mühim kararını vermek için Alber ile görüşmeye ihtiyacımız vardı. Böyle tehlikeli bir şeyi her odasında başka bir kiracı bulunan öyle umumî bir hanenin koridorunda konuşamazdık.

Geniş bir işret masasının başında üçümüz bir sıraya oturuyorduk. Raif Bey, başı oturduğu sandalyenin arkalığına dayalı, gözler kapalı, fakat bütün ruhuyla kulaklarını bizim edeceğimiz fısıltılara vermiş gibi duruyordu. İhtiyar zenperest, muhtelif milletlerden kadınlar ile çokça ülfetinden, her lisandan birer parça anlardı. Onu kuşkulandırmamak için İtalyanca fışıldaşmaya bile korkuyorduk. Alber'in de en iyi bildiği lisan Fransızca idi. Cebinden bir kâğıt çıkardı. Masanın üzerinde lambanın ışığı altına girerek kurşun kalemiyle şu istifham cümlesini yazdı:

"Ne yapacağız?"

Elinden kalemi alarak aynı kâğıdın üzerine şu cevabı yazdım:

"Zavallı adamı istirahatine terk edelim."

Alber hiddetle kalemi elimden aldı. Aramızda şu tahriri muhavere başladı:

O: "Eğleniyor musun Flora? Biz onu sızdırıp da yüzüne bakmak için buraya getirmedik. Şu saatte mukadderatımızın dönüm yerindeyiz. Hayatımız bu dakikada

238. Şakulî: Düşey.

göstereceğimiz cesaret, cüret, kiyaset[239] veyahut hamakata göre bir şekil alacaktır. Şurada, elimizin altında bavulun içinde elli bin lira yatıyor. Bu fırsat, insanın müddeti ömründe iki defa eline geçmez."

"Öyle ise ne duruyoruz. Bavulu alıp usulca kaçalım..."

"Hay çocuk hay."

"Neden?"

"Bu sızmış gibi duran ihtiyar, arkamızdan hemen zabıtaya koşarak telefonla biribirine merbut[240] bütün merkezlere vakayı fısılatır fısılatmaz iğne deliğinde olsak iki üç saatin içinde bizi çalyaka ederler..."

"Eh ne yapalım?"

Alber'in gözleri büyüdü. Hain, vahşi bir meal ile derin derin yüzüme baktı. Elinde kalem titreyerek kâğıdın üzerine şu caniyane kelimeleri çizdi:

"Vücudunu dünyadan kaldıralım..."

"Of... Dur... Bayılacağım..."

"Kadınlık istemez Flora."

"Yok... Yok olamaz. Bu kadar kahbece cinayete müsaade edemem."

"Onu öldürmeden bu servete konamayız. Çünkü bir paranın iki sahibi olamaz."

"Aman ne alçakça, ne müthiş tasavvur..."

"Aldanıyorsun Flora. Her diri, ölmek için yaşar. Bu altmışına yaklaşmış adamın ömrünü birkaç sene kısaltmak, zannedildiği kadar büyük bir cinayet değildir. Bu servet ile aşk, bu ihtiyarın dudaklarında porsuyup kepaze olacağına bizim dimağımızda nurlanır. Kollarımızın arasında mesut olur. Çünkü bu servettir ki ona seninle izdivaç gibi gülünç bir arzu cesaretini veriyor. Şahsıyla beraber ihtiyarlığı da rezil ediyor."

"Zemane felsefesini bu yeni fikirler ile ne kadar süslesen bu cinayetin meşruiyetine beni inandıramazsın."

---

239. Kiyaset: Uyanıklık.

240. Merbut: Bağlı.

"Senin kanaat veya inkârınla hayatın tabii, hayvani düsturlarından hiçbiri değişmez. Söylediklerimde ne taze bir felsefe vardır, ne de yeni bir fikir. Bu milyonlarca yıllık kadim dünyanın gidişi hep o eski gidiştir. Malına, tahtına, saadetine vâris olmak için insan insanı öldüregelmiştir, öldüregider. Tarihin her sahifesi ve karıncadan file kadar her mahluk arasında devam eden hayat cidali bunu sana ispat eder."

Mücadelemiz uzadı, önümüzdeki kâğıt yazı ile doldu. Madam Parsıh'ın evinden balık dolması ve pasta sararak getirmiş olduğumuz Ermenice bir gazete ayaklarımızın altında sürünüyordu. Alber bunu yerden aldı. Kenarına birkaç cümle sıkıştırdı. Benim şevki aşkımla bu cinayeti işleyeceğini, bu mühim, evet bu müthiş anda müttehiden hareket etmemiz lüzumunu müstacel,[241] halecanlı sözlerle anlatmaya uğraşıyordu. Biz böyle kâğıt üzerinde bir cinayet muadelesi halline uğraşarak çekişirken Raif Bey'in başı büsbütün iskemlenin arkasına düştü. Zavallı adam, ölüme medhal olacak son uykusunun ağır mefumiyeti içinde horlamaya başladı.

Ben yarı mağlûp, yarı müteneffir sustum.

Benim bu mütevekkilane zaafımı görünce elleri masada, gözleri ahirete yollayacağımız bedbaht adamın şimdi dostlar arasında uyuduğuna emin görünen, işretle biraz morarmış, izdivaç mesudiyetinden mutmain gülümseyen yüzünde Alber vahşi bir tefekkürle düşünüyordu. Raif Bey'in idam kararı aramızda verilmiş gibiydi. Cinayetin nazarî ciheti bitmiş, şimdi amelî kısmı kalmıştı. Of... bu nasıl olacaktı? Ömrümüzde hiç adam öldürmemiş ve öldürülür iken de görmemiştik. Pek acemi caniler idik.

Alber bana bir şey söylemeden tasmim ettiği bu katlin icra suretini de düşünmüş. Bulunduğumuz odada çocuk salıncağı kurmak için karşı karşıya duvara mıhlanmış iki kuvvetli halka vardı. Hazırlamış olduğu yeni, sağlam bir

241. Müstacel: Acele.

ipin bir ucunu bu halkalardan birine sıkıca bağlayıp ortasını ilmek ederek kurbanlığımızın boynuna ve öbür ucunu da diğer halkaya geçirecek, birdenbire çekivermek suretiyle bu iş olup bitiverecekti.

Alber, bir sairifilmenam[242] gibi dalgın bir bakış ve dalgalı bir yürüyüşle kalktı. İpin bir ucunu halkaya bağladı. Ortasını ilmikleyerek öbür ucunu da öteki halkaya geçirdi. Raif Bey birdenbire gözlerini açıverir ise onu bu müthiş hazırlığı görmesine hail[243] olmak için ben de ilmekle o zavallının arasında duruyordum...

Tamamdır, ilmeği bu suçsuzun boynuna geçireceği sırada Alber'in içinde cenkleşen iki zıt kuvvet, canavarlıkla insaniyet, sanki onlar da son bir harhara ile biribirini boğuyorlardı. Nasılsa cüz'i bir müddet insaniyet hissi galip geldi. Elinden ilmeği bırakarak masanın üzerine yüzüstü kapandı. Kaynaya kaynaya sessiz ağlıyordu. Sonra gazetenin kenarına şu sözleri karaladı: "Ah sevgilim pek mustaribim, bana bir parça kuvvet ver." Benden cinayete teşvik bekliyordu. Halbuki yeis ve ıstıraptan ben de bir külçe kesilerek masanın öbür tarafına yığıldım.

Allah'ım, insanın en akurane[244] dalâlet[245] anlarında karşısına fadıl[246] bir nasihatçı çıkıp da yakasına yapışarak uçurumun kenarından çekse, ne kadar cinayetler tasavvurda kalır, ne kadar haşarılar bir tövbe ile "canî"likten kurtulur, ne kadar masum kanlar akıtılmaktan kurtarılmış olurdu.

Fani... Fani, dünyada hemen her şey tesadüf denilen bir cereyanın içinde yuvarlanıp duruyor. Muhitin, maişetin, terbiyenin, hasılı bizi iyi veya kötü yapan sebeplerin tebdiliyle bu dünyada ne kadar muzır eşhasın müfit ve müfitlerin muzır birer mahiyet alacaklarına şüphe etme...

242. Sairifilmenam: Uyurgezer.
243. Hail: Engel.
244. Akurane: Kuduzcasına, kudurmuşcasına, saldırırcasına.
245. Dalâlet: Doğru yoldan ayrılma.
246. Fadıl: Faziletli, erdemli.

Bizim gibi ağlayarak adam öldürmek zaruretinde kalan insaniyetli, merhametli canilere her vakit tesadüf olunamaz. Bizi bu meş'um tasavvura düşüren sebeplerden birincisi Raif Bey'in yaş, his ve kalpçe hiç denk olmayan benim gibi bir kız ile muaşakaya kalkması, ikincisi bizim, mektepten ziyade bu bozuk zamanın felsefesini hayatın mütefessih şüununda tahsil etmiş olmamız, üçüncüsü bavuldaki para... Evet, katil, bizden ziyade işte bu kaime desteleriydi. Bir de sinemalarda cinayet seyrede ede bu menhus fiili kanıksamış, onu adi, vukuu zaruri, pek tabii vakalar sırasında görmeye başlamıştık. Çünkü umumî hayat, cinayetsiz hemen devam edemez bir hale gelmişti. Bunlar ihtikâr ve orada burada türlü namlar ile toplanan kuvvetlerin masumlar, zaifler üzerine tazyikleri suretiyle vuku buluyordu. Nazariyattan ameliyata geçince biraz şaşaladık. Fakat Alber kendini çabuk toplayarak kalktı. Gözyaşlarını sildi. Sahnede maharet göstermeye uğraşan bir tiyatro katili gibi veçhen, tavran canileşmeğe çabalayarak ilmeği tekrar eline aldı. Masum, mütebessim bir neşe içinde horlayan Raif Bey'in boynuna geçiriverdi. Ayaklarını duvara dayayarak ipi bütün kuvvetiyle çekti. Bedbaht adam, iki halka arasında gerilen ipin ortasında morararak debelenmeğe başladı. Ben odanın bir köşesinde vücudumdan müspet, menfi elektrik cereyanı geçiyormuş gibi tiril tiril titriyor, cinayetin kâbusuyla ileri geri bir adım atamıyordum.

Alber'in zannı gibi kurbanımız çabuk ölmedi. İlmek, caninin acemi ellerinde kâh gevşeyip kâh sıkışarak maktulün semiz boynuna gömüldükçe zavallıcağız bıçak altında depreşen, sıçrayan bir koyunun havlıcanıyla kendini yerden yere atıyor, oda içindeki masa sandalye, bütün eşya pat küt birer birer devriliyordu. Gürültüyü işiten aşağıki, yuarıki kiracılar cinayetten haberdar olacaklardı. Hissedilen tehlikenin büyüklüğü karşısında Alber gayretini arttırdı. Fakat helecandan kesiliyor, bu iri vücutlu adamın işini bitirmeye artık gücü yetmiyor, ipi

gevşetince ölü diriliyordu. Bu cinayet böyle yarıda bırakılamazdı.

Alber, en istirhamkâr sözler ve bakışlar ile beni imdadına çağırdı. Gitmeye yüreğim tahammül etmiyor, uzun müddet seyirci kalmaya da bu pek tehlikeli ve son derece de nazik zamanın müsaadesi yoktu. Benim bu küçük tereddüdüm ânında Alber bütün kuvvetiyle ipe asıla asıla diyordu ki:

"Flora, niçin yardıma gelmiyorsun? Cinayette fiilen medhaldar[247] olmamak için mi?"

"Hayır Alber, hayır, bu zavallıya çok acıyorum."

"*Santiman*[248] ile hareket edecek sırayı çoktan geçirdik. Şimdi sen buna acır isen sonra bize hiç merhamet eden olmayacaktır."

"Of Alber, yüreğim dayanmıyor."

"Beni asmaya götürdükleri vakit yüreğin dayanacak mı? Cinayet mahkemesi huzurunda masumiyetini ispata muvaffak olsan da benim mahkûmiyetimden sonra rahat yaşayabilecek misin? Ben bu cinayeti senin gençliğine bir refah temin etmek için yapıyorum..."

Ağlaya ağlaya gittim. İpin bir tarafından tuttum. Gözlerimi yumdum. İkimiz de var kuvvetimizle üç dört defa asıldık. Gözlerimi açtığım zaman Raif Bey'in şişman gövdesini odanın ortasına hareketsiz uzanmış gördüm. Cesedinden ayırmaya uğraştığımız can çıkmış, biz cani olmuştuk. Bu öyle müthiş bir muvaffakiyet idi ki, sevinç yerine bizi tarif olunmaz bir melâl sardı.

Ah, bu ihtiyarın ölüsü aşk yoluna kurban giden gençlerinkine hiç benzemiyordu. Alber, bavulun anahtarını aramak için cesedin ceplerini karıştırdı, buldu. Bize büyük bir servet vadiyle bir hayat kıydırtan bu hazineyi açtık. Anlamadığımız Türkçe bazı evrak arasında kaime desteleri bulduk, saydık. Tamam on iki bin lira idi. Biz elli,

247. Medhaldar: Bir işe karışmış olan, bir işte parmağı olan.
248. *Santiman*: Duygu, duygusallık.

altmış bin lira sayıklar iken tasavvurumuzdaki paranın hakikatte böyle dört beş misli küçülüvermesi bu cinayet önünde yeisten başımıza dönme getirdi. Şu zamanda on iki bin lira nedir? Bu para ile gençlik cinnetlerimizden hangisini tatmin edebilirdik? Olsa olsa bununla Avrupa'da on iki ay, evet yalnız on iki ay müreffehçe[249] yaşanabilirdi. Bundan sonra nereye gitsek her saat adli takibattan da kendimizi korumaya mecbur kalacaktık.

Ben cesede bakmaktan korkuyor, tarif olunmaz bir tesirle titriyordum. Başımı duvara verdim. Ağlıyordum. Alber görülecek işlerin tesri[250] telaşıyla:

"Flora, bu gece kadınlığı bırak diyorum sana. Boğduğun bu adam için ne kadar gözyaşı döksen cinayetini kimseye affettiremezsin. Onu öldürdük. Paralarına sahip olduk. Şimdi bizden daha çevik caniler işi haber alsalar bizi öldürürler. Bu nakitleri ceplerine indirirler. Dünyanın iç yüzü böyledir. Bu müteselsilen[251] böyle gider. Servet sahibi olanlar onu hıfz ve idare edecek kadar da akıl ve kuvvete malik bulunmalıdırlar..."

"Bu kadar az para için cani olduk..."

"Az mı? Düşün Floracığım... On iki bin lira değil, on iki kuruşumuz bulunmadığı için aç yattığımız geceleri düşün... Düşün ruhumun neşesi, düşün! Mandolin dersi vererek bu kadar bir serveti toplayabilmek için kaç yüz şakird bulmamız ve kaç asır yaşamamız lazım geleceğini düşün..."

Alber, cinayetimizin dehşetini hafifletmek için böyle işitilmedik bir moral ile beni teselli ve takviyeye uğraşır iken, kendi iki çenesini heyecandan takır takır biribirine vurmaktan da men edemiyordu.

Şimdi ortada yatan cesedi ne yapacaktık? Onun deminden katil ilmeğin tazyiki altında debelenen, çırpınan

249. Müreffehçe: Bolluk içinde, rahatça.

250. Tesri: Çabuklaştırma.

251. Müteselsilen: Sıra ile, zincirleme olarak, birbiri peşi sıra.

halinden ziyade şimdi bu hareketsizliği bizi ürkütüyordu. Ölümün tamamıyla kapayamadığı aralık, mutazallim gözlerinin serzenişi önünde kaçacak yer arıyordum.

Gözlerimin yaşlarını ellerimin tersiyle silerek:

"Bu ölüyü kaldırmaya ne papaz gelecek ne hoca. Bu vücudu örtecek mezarı biz mi kazacağız? Nereye kazacağız? Cinayetimizi nasıl saklayacağız? Etrafıma bakmıyorum, bütün muhit bizi ele vermek için müttehiden[252] lisana gelecek sanıyorum. Çabuk söyle Alber... Ben bu morarmış çehrenin, içine kan dolmuş gözlerin şikâyeti önünde çıldıracağım."

Alber cinayeti tasmim[253] ederken cesedin ne yapılacağını da düşünmüş; binaenaleyh dedi ki:

"Ben aşağıki mahzeni niçin tuttum?"

"Fotoğrafi için..."

"Hayır, fotoğrafi bir bahane idi..."

"Mahzende bu ceset ne kadar müddet saklanabilir?"

"Mahzende onun turşusunu kurmayacağız..."

"Ya ne yapacağız?"

"Parçalayıp her bir uzvunu bir tarafa atacağız.."

Yapmağa mecbur kaldığımız bu insan kasaplığı ameliyesine karşı duyduğum nefretten vücudum ürperdi.

Vakit gece yarısını iki saat geçiyordu. Bütün kiracılar derin uykuya varmışlar, hanede ses yoktu. Cesedi bir battaniye içine koyduk. Dört ucundan tuttuk. Iklaya sıklaya merdivenlerden indirmeğe başladık. Bir taraftan çıt olsa bizi şiddetli bir halecan alıyor, bütün kuvvetimiz kesiliyor, ellerimizde yükümüzle beraber aşağı yuvarlanacak gibi oluyor, dehşet saniyeleri geçiriyorduk.

Bin korku ve tıkayıcı heyecanlar içinde mahzeni bulduk. İçeri girdik. Kapıyı sıkıca örttük. Lambayı bir tarafa koyduk. Cenazeyi soyduk. Üzerinden bir yığın esvap çıktı. Aman yarabbi, imhası icap eden, ortada ne çok şey vardı.

252. Müttehiden: Birlikte.

253. Tasmim: Bir konuyu, nesneyi zihinde biçimlendirme.

Şimdi bu *dislocation*[254] ameliyesi için âlet ve edevat lazımdı. Bizim ne satırımız vardı, ne baltamız... Alber'in usturalarıyla beraber ne kadar ekmek, yemek bıçağımız varsa getirdik. Üzerimize kan bulaştırmamak için sıvandık, çemrendik.[255] Bu ameliyenin çabuk icrası lüzumu önünde rikkatimiz azalıyor, yavaş yavaş yüreklerimiz katılaşıyordu. Biz ömrümüzde bir tavuk bile kesip parçalamamıştık. Bu koca vücudu ayırmaya neresinden başlayacaktık?

Alber:

"Maktulün hüviyetini tayine medar olacak en mühim uzvu başıdır. Evvela onu yok etmeliyiz" dedi.

Usturalar ile işe giriştik... Boynuna ilk usturayı vururken bana Raif Bey'i bir daha öldürüyoruz gibi geldi. Bir insan kafasının bedenden ayrılması zannolunduğu kadar kolay bir iş değil. Boyun derisi, sonra gırtlak, damarlar, sinirler, adaleler kesilince bıçak kemiğe dayanıyor. Amud-u fıkarının[256] fıkaratını[257] biribirinden ayırmak için çok uğraştık. Güç halle buna muvaffak olduk.

Çünkü telaştan, halecandan ellerimiz titriyor, kulaklarımız uğulduyor, vücudu[ndan] olmadık gürültüler işitiyorduk. Cürmü meşhut[258] halinde bizi yakalamaya gelenlerin ayak sesleri gittikçe yaklaşıyor gibi oluyordu.

Kesik başı bir tarafa koyduk. Şişman vücut üzerinde parçalama ameliyesine başladığımız zaman, Raif Bey'in [kesik başı] karşıdan serzenişiz, tel'inkâr[259] gözleriyle bizi seyrediyordu. Artık o ne derse desin biz cinayetimizin asarını ortadan kaldırmaya mecburduk. O âna kadar bir ölüye temas etmemiştim. Çok korkardım. Çünkü diğer

254. *Dislocasyon*: Yerinden kaldırma.
255. Çemrenmek: Kendi kol ve paçalarını sıvamak, eteğini toplamak.
256. Amudu fıkar: Omurga.
257. Fıkarat: Parçalar.
258. Cürmü meşhut: Suçüstü.
259. Tel'inkâr: Lanet okuan.

bir âleme intikal etmiş ölünün uhreviyetinden kendi diriliğime bir şey bulaşacak gibi gelirdi.

Bir iğne batsa, bir çakı ucu değse, bir kıvılcım düşse canı acıyan vücut, şimdi bu kadar kesip biçmeden niçin bir şey duymuyordu? Maktulün âlemi ervaha karışan ruhu vücudun işkencesine hiç alakadar olmaksızın bu ameliyeyi **isiri** tabakalardan seyir mi ediyordu? Ölüm kimyevî bir hadise miydi? Bir nefes kesilmesiyle iş ne kadar değişiyordu?

Ölünün yüzünde daima hayatın sonunu müfessir meal okur ve bütün dirilerin akıbetlerini görerek titrerdim. Fakat Raif Bey'in cesedini paraladıkça nazarlarımızda ölüm eski manasını kaybetmeye başladı. Bu vücudu lime lime parçalıyor, onun kadim sakini ruhun makarrını[260] bulamıyorduk. Ölümü ölüm yapan şeyin papazların duaları, dinlerin ayinleri ve kavimlerin tedfin[261] hususundaki türlü türlü âdetleri, itikatları olduğunu anlıyorduk. İnsanlar öteki dünya için mezarlıklar inşa etmeseler, bu ölü şehirlerini kurmasalardı bir insan cesedi de çalı arasında kalıbı dinlendiren bir tilkininkiyle hemhal olarak ortadan kalkardı. İnsanlar sevgili ölülerini ne kadar büyük itinalar ile mermer mahfazalara saklasalar, zamanın dişlerine kemirtmekten kurtaramazlar. Çünkü onun inkılâpçı dişlerinin giremeyeceği mahfuziyette[262] bir yer yoktur. Çünkü bir Firavun cesediyle bir fare ölüsünün akıbetlerindeki müsavatı[263] zaman kâfildir.[264] Çünkü tabiat, bir vücuda verdiğini son zerresine kadar geri alan en müthiş bir mukrizdir.[265]

Alber bu yolda bir felsefe yürüterek usturalar ve bıçaklarla doğradığımız cesedin kasap dükkânlarında gör-

260. Makarr: Karar yeri, merkez.
261. Tedfin: Defnetme.
262. Mahfuziyet: Korunma
263. Müsavat: Eşitlik, denklik.
264. Kâfil: Birinin yerine ödemeyi kabul eden, kefil olan.
265. Mukriz: Ödünç para veren, borç veren.

düğümüz öküz etlerinden hiçbir farkı olmadığına beni iknaa uğraşıyordu.

Biz Raif Bey'i öldürdük. Ona kısas olarak şimdi bizi yakalayıp da öldürmesinler. Telaşımız bu idi. Biz, ağlayarak adam öldüren ince hisli caniler, acemi kasaplar idik. Hayatımızı zamanın felsefesine uydurmaya çalışa çalışa aceleden ne yaptığımızı bilmez bir şaşkınlıkla yukarıki odamızdan elimize her ne geçerse; bez, kâğıt, gazete, torba... aşağıya indirip kestiğimiz uzuvları bunlara sararak ayrı ayrı paketler yapıyorduk.

O sabah ortalık ağarırken Alber kafayı, kolları, bacakları koltuğunun altına alarak birkaç sefer gidip gelmek üzere her birini bir tarafa, denize, civar viranelerin kuyularına, mahzenlerine attı. Ertesi gece ahşayı da evvela parşömen kâğıtlara, sonra bezlere sarıp sarmalayarak başımızdan def ettik. Daha ertesi gece maktulün üzerinden çıkan elbiseleri gaza bulayarak mahzende yaktık. Küllerini toplayıp helaya attık. Üzerine birkaç kova su döktük. Alber bana diyordu ki:

"Raif Bey eceliyle vefat edeydi şu zamanda cenazesi kim bilir kaç yüz lira masrafla kaldırılırdı. Biz onu bir para masrafsız ebedî yurduna gönderdik. Şu suretle din, âdet ve anane haricinde barbarca cenaze kaldırışta şeklen bir başkalık varsa da hakikatte netice hep birdir. Altın buhurdanlardan tüten kokular, mübarek ağızlardan yükselen dualarla götürülen cesetler hep aynı toprağa gömülüyor. Her iki kadavra da aynı tabiatın malı; binaenaleyh aynı kanuna tâbidir. Tantana ile kaldırılanların ruhları, fakirane defnedilenlerinkinden başka bir yere gitmez."

Cinayetin bütün vesikalarını ortadan yok ettik. Yahut öyle sanıyoruz. Fakat onun yalnız benim gönlümde onulmaz bir ukdesi,[266] beynimin içinde her lahza sinirlerimi burkutan simsiyah bir kâbusu kaldı. Nereye gitsem bu kara rüya beni takip ediyor, tedfinin şekli ihtilaflarıyla

266. Ukde: İçe dert olan.

neticenin değişmeyeceği ve hakikî felsefe bakımından bir insan öldürmenin bir koyun boğazlamadan hiçbir farkı olmadığı hakkında Alber'in yürüttüğü müthiş agrep[267] muhakemeler beni teselli değil şimdi büsbütün çileden çıkarıyor, meyus ve âdeta deli ediyordu.

Biz pılıyı pırtıyı topladık. Konsulatomuza pasaportlarımızı vize ettirdikten sonra kapağı İtalya'ya attık. Şarktan ne menfur bir ticaretle para kazanarak memleketimize dönmüştük... Raif Bey'in uzuvları arkamızdan, denizlerde[n], kuyulardan, mahzenlerden bağırarak bizi tevkif ettirtebilirdi. Kesik başı Madam Parsıh'ın evinden gelen dokuma, patiska ve gazeteye sarmış ve maktulün ağzından iğreti dişlerini, parmağından yüzüğü çıkarmayı telaş ve heyecanla unutmuş olduğumuzu sonradan düşündük. Bunlar ne büyük ihtiyatsızlıklardı.

Büyük günahlara karşı dinlerin açtıkları bir tövbe kapısı vardır. Hakikî bir nedametle bu halas kapısına sığınanlar günahlarının affı ümidiyle müteselli olabilirler. Bizim gibi tövbe ile affı kabil olmayan günahkârların cezası dünyada darağacı, ahrette cehennem. Ne kadar serbest düşünsek ahreti, cehennemi, her şeyi inkâr etsek yine falan yok. Çünkü hayatımı kaplayan bu müthiş cinayet kâbusu, cehennemin dünyevî bir şekli değil midir? Ben ahrete gitmeden bu duzahta[268] yaşıyor, yanıyordum.

Ben bu işkencede iken Alber, pek iyi fark ettiğim cebrî bir beşaşetle (çünkü biliyordum anlatılamaz bir şeamet-le[269] kalben o da mustaribdi) gülerek soruyordu:

"Ne oluyorsun?"

"İşlediğimiz cinayetin kâbusu beni öldürüyordu."

"Avamın inandığı birtakım gülünç şeylere ve bilhusus ahrete, ruz-u cezaya[270] mutekit misin?"

---

267. Agrep: En garib, çok tuhaf.
268. Duzah: Cehennem.
269. Şeamet: Uğursuzluk.
270. Ruz-u ceza: Ceza günü.

"Hayır..."

"O halde neden korkuyorsun?"

"Birçok ademler vardır cine, periye inanmazlar; fakat tekin olmadıkları iddia olunan yerlerde gece kalmaya korkarlar. İçimde bu cinayetin irtikâbına kadar vücudunu bu saatki vuzuhla hissedemediğim bir ikinci benliğim var ki daima beni takbih, telin, tedhiş ediyor. Gözümde her şeyi karartarak beni titretiyor... Ben buna cinayet kâbusu diyorum."

"Buna cehalet kâbusu demek daha muvafıktır. Neden korktuğunu bilmeden korkmak... Bu bir nevi sinir halidir. Kuvvetli, katı, sarih fikirlere malik olamayan vehhamlara arızdır."

"Alber, niçin böyle söylüyorsun? İşlediğimiz cinayet bir vehim midir? Ahrete inanmamakla dünya hakikatlerini nasıl inkâr edebiliriz? Müthiş bir cinayet işledik. Arkamızdan bizi ithama medar[271] olabilecek birçok vesikalar bırakarak buraya kaçtık. Şu saatte Türk zabıtasının elleri hemen bizi enselemek için buralara kadar uzanmamış olduğu ne malûm? Allah'tan korkma, ahrete inanma, fakat beşerî adaletten ürkmemek kabil mi?"

"İşte en ziyade ben buna gülerim."

"Neye?"

"Katli katil ile tamir eden, her cinayetten sonra bir cinayet de kendi işleyen beşerî adalete..."

Raif Bey'in parası kendini maktul, bizi cani etmekle kalmadı; Alber'in büsbütün ahlakını bozdu. Bu ahlaksızlık yan yana çürüyen meyveler gibi bana da sirayet ediyordu.

Canî ve zanî[272] olduktan sonra artık ahlakın tefessühten âri neresi kaldığına şaşılır, değil mi? Hayır hiç öyle değil. Bu dakik hususu sana şimdi teferruatıyla anlatamam Fani... Alber ile her fenalığı irtikâp ettikten sonra

271. Medar: Vesile.

272. Zanî: Zina eden erkek.

biribirimize sadık kalmamız da bir nevi ahlaklılık sayılabilirdi.

Evvela küçük gördüğümüz bu on iki bin liralık servetle ömrümüzde hiç deneyememiş olduğumuz zevklerden, eğlencelerden tatmaya başladık. Evet, bu parayı, ferdayı düşünmeyen mirasyediler gibi süratle yiyorduk. Bittikten sonra ne yapacaktık? Kulpasına getirebilir isek galiba bir cinayet daha... Bu nukudun[273] henüz yarısını bitirmemişken, Alber paranın diğer yarısıyla yanımdan kayboldu. Beni bir parasız bıraktı, savuştu. Birinci cinayet ve sirkati beraber irtikâp ettik. İkincisini o bana karşı işledi. Çaldığımız bedenden çaldı.

Tahkik ve taharriye giriştim. Roma'da Sen Lociya'da Eglantia namında bir kız ile yaşadığını öğrendim. Hani ya benim için şiddetli, müebbet bir ateşle yanıyordu. Bu nihayetsiz aşkı ne oldu?

Of... O, benden sevdasını kestikten sonra ben onun muhabbetiyle büsbütün tutuştum.

Çok geçmedi. Alber'in bu Eglantia ile izdivaçlarını haber aldım. Nasıl oluyor da dinle, izdivaçla, bütün mukaddesatla eğlenen o kâfir Alber, kilisede bir papazın nefeslerinden saçılan İncil ayetleri önünde eğilerek evlenebiliyor?

Fani, hayat ne kadar gaddar, zaman ne kadar zalim, talih ne kadar menhus ve müstehzi.

Artık yaşamak istemiyorum. Fakat evvela intikam, sonra ölüm.

Hayatımın hulâsası bundan ibaret. Onu da senden başka anlatacak candan kimsem yok. Artık pek kısa kalan canî ömrümün fecî sonunu belki yakında başkalarından duyarsın. Elveda azizem."

Yine Fani'nin polis memurlarına tevdi ettiği birkaç İtalyan gazetesinde: "Sen Lociya cinayeti" başlığı altında yazılan tafsilâtın en kısacası şu idi:

273. Nukud: Nakidler, paralar.

"Alber Kualkanti isminde zengin bir genç, o âna kadar nâmeşru münasebetlerle geçirdiği sefihane hayatına bir nihayet vermek isteyerek yine zenginlerden Matmazel Bruno Eglantia ile evlenir. Fakat Alber'in eski metreslerinden Matmazel Flora, sevdalısının bu meşruiyet vesilesiyle kendisini yakadan atmasına tahammül götüremez. Her nasılsa dün yeni gelin güveyin Sen Locya'daki hususî dairelerine girmeye muvaffak olur. İkisini baş başa bulur. Revolverini çeker. İki kurşunda Alber'i yere serer. Üçüncüsünü kendi beynine çevirir. Hayatına hâtime vererek eski âşıkının na'şı üzerine düşer. Bu kanlı sahnenin seyircisi kalan zavallı zevce, şiddeti tesirinden tecennün eder.

Katil ve müntehir Flora'nın ikametgâhında mahalli zabıtasına ve diğer muhtelif adreslere hitaben yazılmış birkaç mektup bulunur.

Flora, zabıtaya karşı olan mufassal ve müellim itirafnamesinde, Alber ile birlikte şarkta işledikleri müthiş bir cinayetten ceplerini Türk kaymesiyle doldurarak İtalya'ya döndüklerinden bahsetmiştir.

Bu katmerli cinayet hususunda iki memleket zabıtasının biribirini tenviri için İstanbul ile tatbikat muhaberatı başlamak üzeredir.

İtalyan zabıtasıyla bilmuhabere vuku bulan tahkikat neticesinde Fani'nin ifadesi tamamıyla teeyyüt etmiştir.[274]

Seyit Efendi: "Buna manevi kısas mı dersiniz? Tesadüf mü? İşte bizim ellerimiz canilerin yakalarına yapışmadan adalet yerini buldu."

Remzi Efendi: "Manevi kısas her zaman böyle sürat ve katiyetle zuhur etmiyor. Avrupalılar tesadüfe polis memurlarının hükümdarı diyorlar. Fakat daima suhuletle[275] yüze gülmeyen tesadüfün zuhurunu beklemeyi bilmeli, dakika geçirmeden onu hemen kucaklamalıdır. Bu intizar çok sabır, inat, ısrar ve soğukkanlılık ister..."

---

274. Teeyyüt etmek: Doğru çıkmak.

275. Suhulet: Kolaylık.

"Tesadüfü hazırlayan şeyler nedir?"

"Nasıl söyleyeyim... Yine tesadüftür demekten başka bir tarif bulamıyorum. Büyük bir cinayet esrarıyla birbirine bağlananlar daima aralarında emniyetsizlikle yaşarlar. Biribirinin vücudunu izaleye uğraşırlar. Ekseriya da iş, cinayet semerelerini beyinlerinde her birinin tamahlarını[276] tatmin edecek surette paylaşamamaları yüzünden patlak verir. Alber'in, aşkından çıldırır göründüğü Flora'dan paraların bir kısmını kaçırması işte bu kabildendir."

Emniyeti Umumiye dairesinde polis memurları bu bahsi sürürlerken, Fazlıpaşa viranelerinin birinde çıplak bir kadın cesedi bulunmuş olduğu haberi alındı. İkisi de yeni cinayetin tahkikine koştular.

276. Tamah: Açgözlülük.

Bitirirken

Tabiat, her saniye katliamla meşgul bir kaygısız. O, bir insanla bir böceğin ölümlerinde fark gözetmiyor. Bir ölü yerine bin hayat fışkırtmak kuvvetindeki bu dinamik uzviyet makinesi, doğurduklarını çiğneyip geçiyor. Hayatın ilk sermayesi, düşünenleri utandıracak değersiz bir mebzuliyette.[277] Hayat, muvazenesini ölümde buluyor. Doğum olmazsa ölüm olmaz. Ölüm olmazsa doğum olmaz.

İnsanlar öldürmek dersini tabiat babalarından alıyorlar. Flora, cinayetsiz hayat olmaz diyor. Niçe gibi bazı filozoflar da ölmemek için öldürmeyi mubah gösterecek mazeretler arıyorlar. Tabiat, mahluklarını her ne pahasına olursa olsun diğer hayatların zararına yaşamaya icbar ediyor. Müthiş düstur. Bu histe hayvanlarla müşterek yaşamanın medeniyetle telifi kabil mi? Kanunlar beşerin bu vahşetini yenmeye uğraşıyorlar. Mücrimi cezalandırmak için bulunan çare yine öldürmektir. Zavallı insaniyet kendi bağrını hançerlemek cinnetine bir tedavi serumu bulmayacak mı?

Son

Heybeliada
31 Mayıs 1337

277. Mebzuliyet: Çokluk, bolluk.

*utanmaz adam**

* Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Utanmaz Adam* romanını Heybeliada'da kaleme almış ve 8 Mayıs 1930 tarihinde tamamlamıştır. Roman 1934 yılında da Hilmi Kitaphanesi tarafından (Ankara Caddesi No. 60, İstanbul) Marifet Matbaası'nda tek parça olarak yayımlanmıştır. Eser, 1947'de Hilmi Kitabevi tarafından Münif Fehim imzalı kapak resmi ile yeniden yayımlanmıştır.

Bir

Küçük iken adı Yumurcak'tı. Sonra Afacan, sırasıyla Haylaz, Çapkın, Utanmaz oldu. Bu, onun için son rütbe değildi. Avnussalah, tahsilde şiire kadar yükseldiği zaman Namık Kemal'in meşhur mısraını şöyle tepetaklak etti:

"Alçal ki yerin bu yer değildir."

Bazı mütehassıs[1] psikologların kavillerine göre insan, anasından ahlakça tertemiz doğar, sonradan muhitin[2] tesiratıyla[3] bozulurmuş. Diğerleri de bu hükmün zıddını iddia etmektedirler. Ben bu iki rivayetin arasında miyancılık edecek değilim. Allah yaratır, Romancı taklit eder. Zıt mahiyetlerinin tebarüz[4] ile hayırhahların[5] kıymetlerini bildikleri için, dünyada şerirlerin[6] de vücutlarına lüzum gösteriliyor.

İki

Cemiyet içinde hikâyeme bir kahraman aradım.

Ahlakın şüpheli izbelerinde dolaşmaya hacet kalmadan o, karşıma çıktı. Avnussalah... Ne mübarek isim, ne men-

1. Mütehassıs: Uzman.
2. Muhit: Çevre.
3. Tesirat: Tesirler.
4. Tebarüz: Belirtme.
5. Hayırhah: Hayır sahibi.
6. Şerir: Kötüler.

fur[7] müsemma.[8] İnsan kendi kültür tarlasının kabul ettiği tohumların inkişafına[9] göre huylanır.

O, mesleksizdi. Ne yapabileceğini düşündü. Evvela istidadını[10] yokladı. Tabiat ona hangi kuvvetleri vermişti? İnsan hayatın, ahlakın namuskâr müspet[11] mesai caddesinin kalabalığı arasında kendine bir maişet[12] yolu açmazsa çirkefli bir sokağın menfiyetine[13] sapıtmaz mı? Hatta caddede geziniyor görünenlerin üzerlerinde bazen bu gizli yolların kurumuş çamurlarını sezmiyor muyuz?

Melekle şeytanı aramızda hiç gören yoktur. Fakat çok teşbihlerimizde[14] bu iki tabiri kullanırız.

Ruhen insan, melekten ziyade şeytana yakındır. Adamı adam etmek için her asırda değişen ahlak ve terbiye sistemleriyle uğraştılar. Hâlâ uğraşıyorlar. Ve daha nihayetsiz asırlarla uğraşacaklar. Mâhasal[15] ne oldu? Ne oluyor? Ne olacak? Galiba hiç... İnsan daima insan kalacaktır. Binaenaleyh[16] bunu birbirimizden sormaya hacet[17] var mı? Hayatın gözlerimizin önünde her an çevirdiği cihan sinema şeridinden hakikati görüp durmuyor muyuz? Fenalıklar eksilmiyor artıyor. Ahlakçılar bu mahzurlarla cenkleşiyorlar. Fakat başa çıkamayınca fenalığın adını değiştirerek mubahiyetine[18] karar veriyorlar.

---

7. Menfur: Sevilmeyen.
8. Müsemma: İsimlendirilen.
9. İnkişaf: Meydana çıkış.
10. İstidat: Kabiliyet.
11. Müspet: Olumlu.
12. Maişet: Yaşama.
13. Menfiyet: Olumsuzluk.
14. Teşbih: Benzetme.
15. Mâhasal: Neticede.
16. Binaenaleyh: Bunun üzerine.
17. Hacet: Lüzum.
18. Mubahiyet: Mubahlık.

Üç

Avnussalah henüz Yumurcak iken onu babası döver, anası severdi. Bu tedip[19] ve nevaziş[20] terbiyesi arasında çocuk bütün bütün arsız oldu. Kabahat işlediği zaman anasının vücudunu kendine siper yaparak ekseriya dayaktan kurtulurdu.

Bir gün, daha evvel yumurtlatmak için tavuğun deliğine koca bir çivi soktu. İçini kurcalaya kurcalaya hayvanı öldürdü. Babası bu cinayeti anlayınca onu eşek sudan gelinceye kadar patakladı.

Yumurcak birkaç saat pestil gibi yerde serili kaldı. Öfkesinin şiddetinden hep kendi kendini didikledi. Yumruklarını ısırdı. Üstünü başını paraladı. Babasına büyük kin bağladı. Gücü yetse boğazına atılarak onu boğacaktı. Lâkin insanın kuvveti yetmediği zamanlarda bir fırsat zuhuruna[21] talikan[22] kinini saklamak lüzumunu daha o vakitten anladı.

Felsefe iki türlüdür. Hayır ve şer felsefesi... Zıt manada görünen bu iki şey bazen birbirine o kadar yaklaşır ve karışır ki şerrin hayırdan ve hayrın şerden çıktığına insanın tereddüt etmeyeceği gelir. Avnussalah daha küçük yaşta iken şer felsefesinin prensiplerini kurmaya başlamıştı.

Her şeyde mükâfatla[23] mücazatı,[24] tatlı ile acıyı muvazene[25] ederdi. Mesela ağaçta koparılması memnu[26] yemişler var. Bu meyveleri çalıp da yemek bir lezzet... Binaenaleyh bir mükâfattır. Sirkat[27] esnasında yakalanır-

19. Tedip: Terbiye verme.
20. Nevaziş: İltifat.
21. Zuhur: Baş gösterme.
22. Talikan: Bağlı olarak.
23. Mükâfat: Ödül.
24. Mücazat: Ceza.
25. Muvazene: Denk olup olmadığını görmek için tartmak.
26. Memnu: Yasak.
27. Sirkat: Hırsızlık.

sa pataklanacak... Şimdi bu dayağın acılığıyla meyvenin tatlılığını zihninde karşılaştırır. Hangi cihet[28] galip gelirse onu ihtiyar eder.[29] Diyelim ki ağaçtan on armut çalacak, görülürse iki tokat yiyecek... On armudun lezzeti herhâlde iki tokadın acılığını bastırır...

Dört

Bu küçük şer feylesofu, tavuğu vakitsiz yumurtlatıp sabahleyin kendisine bir alakok[30] ziyafeti çekecekti. Muvaffak[31] olamadı. Yumurta yerine sunturlu[32] bir dayak yedi... Fakat bu acıyı bir türlü hazmedemiyordu. Babasından öç almak hırsıyla zangır zangır titriyor ve buna gücü yetmeyeceğini düşündükçe sinirleri geriliyor, çıldırıyor, öfkesinden yine kendi kendini ısırıyordu.

Düşündü. Taşındı. Oh fakat her şey kuvvetle mi olur? Akıl, kurnazlık çok defa galip gelmez mi? Okuduğu çocuk masallarında şunlar aklında kalmıştı. Ayı, insandan çok kuvvetlidir. Fakat insan onu kurnazlıkla karşısında zıpzıp oynatıyor. Kuvvetini tahrike mahal vermeksizin o, babasına bir fenalık edemez miydi? Ederdi. Edebilirdi. Ve mutlaka edecekti.

Avnussalah alacağı intikamın lezzetiyle güldü. Güldü. Babasının rakı şişesine idrar akıtmaya karar verdi. Çok değil yüz dirhemliğe bir kadeh karıştırdı.

Zavallı adam o akşam:

"Artık rakılar da sidiğe döndü. Renk, koku tıpkı o... Meretten şimdiye kadar hiç tattığımı bilmiyorum amma galiba lezzeti de böyle olmalıdır" şikâyetleriyle bağıra çağıra gıdasını aldı. Kabahati inhisara,[33] fabrikaya, bak-

28. Cihet: Taraf.
29. İhtiyar etmek: Seçmek.
30. Alakok: Rafadan yumurta.
31. Muvaffak: Başarılı.
32. Sunturlu: Adamakıllı.
33. İnhisar: Tekel.

kala buldu. Fakat bu beyhude ittihamları[34] dinleyen asıl suçlu, bir köşede kıs kıs gülüyordu.

İhtiyar sarhoş, o gece çok su içti. Ertesi günü midesi bozuldu. Beri yanda Yumurcak'ın intikamı yerini buldu. Kalbi ferahladı.

Beş

Hayrullah Efendi, Avnussalah'tan başka, biri on, diğeri sekiz yaşında Necip ile Şükriye isminde iki çocuk daha bırakarak içki sıskalığı neticesinde vefat etti. Yumurcak tosunlaştı. Boğalaştı. Yirmi beş yaşına geldi. Girip çıkmadığı mektep, karıştırmadığı halt kalmadı. O hiçbir ilimde ihtisas taraftarı değildi. Bu âlemde öğrenilecek çok şey vardır. Bir fende kazık kakmaktansa hepsinden birer parça malumat edinmenin hayırlı olacağı fikrinde idi...

Daldan dala uçarak gittikçe ahlaksızlığını genişleten bu delikanlı, anasının başına bela oldu. Biçare Fevziye Hanım eytam[35] ve eramilden[36] aldığı maaşı yetiştiremiyordu.

Her gün ana oğul arasında dırıltı eksik değildi. Kadıncağız şöyle bağırıyordu:

"Salah, artık vesayetten kurtuldun. Kazan da ye... Bundan sonra yetimlerin hakkını sana sarf edemem..."

"Söyle bana nasıl kazanayım?"

"Ben bilir miyim onu?"

"Söyle diyorum, para nerede var?"

"Aslanın ağzında imiş diyorlar..."

"Şaşkın kadın, hayvan onu çoktan yuttu..."

34. İttiham: Suçlama.
35. Eytam: Yetimler.
36. Eramil: Dullar.

Altı

Avnussalah bir akşam gayet boş mide ile yatmıştı. Gece alaca bir uyku geçirdikten sonra erkenden kalktı. İçi ezim ezim eziliyordu.

Döşeme tahtalarının araları birkaç parmak açılmış ve her adımda zelzele yapan viran evin sofasında yürüdü. Çarpık merdivenden alt kata indi. Aç kedi gibi her tarafı koklaya koklaya ekmek çömleğini karıştırdı. Köseleye dönmüş bir iki kırıntı buldu. Ağzında ilk lokmayı gevelerken ötekileri elinde evirip çevirerek:

"Ah mübarek nimet, sana evvelden nan-ı aziz[37] derlerdi. Türkçede terkipler[38] rağbetten düşeli sen de izzetini kaybettin. Ah ah adınla beraber nev'in[39] de o kadar değişti ki doyurmuyorsun, mide şişiriyorsun. Beslemiyorsun, bağırsak ufunetlendiriyorsun."[40]

Mutfakta bir tıkırtı duydu. Besbelli annesi daha evvel kalkmış olacaktı. Seslendi.

"Anne!"

"A canım."

"Ekmek yok mu?"

"Çömleğe bak..."

"Baktım. Birkaç kırıntı var..."

"İşte o kadar..."

"Onlar da taş gibi..."

"Islat da ye.."

"Öküz müyüm ben köftün[41] yiyecek?"

"Şimdi kardeşlerin kalkarsa onu da bulamazsın."

"İnkıbazdan[42] rahatsızım..."

---

37. Nan-ı aziz: İzzetli ekmek.
38. Terkip: Tamlamalar.
39. Nev'i: Tür, cins, çeşit.
40. Ufunetlendirmek: Düzenini bozmak.
41. Köftün: Sığırlara yedirilen suasam veya keten küspesi.
42. İnkıbaz: Kabızlık.

"Ya ben... Ya ben... Bab-ı meşihatın[43] eski eytam sandıklarına döndüm. İthalat var, ihracat yok."

"Anne rumüz[44], nükte[45] dinleyecek bir hâlde değilim... Akşamdan aç yattım... Midem çalışmak için gıda bekliyor... Gözlerim kararıyor. Bütün uzuvlarım grev yaparak hayat makinemi durduracakları tehdidiyle bağrışıyorlar."

"Ben akşamdan kuzu dolması yemedim ya... Böyle olan yalnız biz değiliz. Komşunun hâli de bu... Mahallenin hâli de ve hemen bütün şehrin hâli de bu... Açlık ve inkıbaz... Geçen günü kardeşine ilaç yaptırtmak için eczaneye gitmiştim. Birkaç efendi konuşuyorlardı. Doktordan sordular; 'Mahallî hastalıklardan en ziyade müstevli[46] olanı hangisidir?' Mide cevabı alındı... Sonra eczacı da söze karışarak; 'Bizim de en ziyade sattığımız müshildir' dedi. Ve efendinin biri lafa atılarak; 'Şimdiki ekmekler, katıklar insanın karnına betonarme gibi temel atıyor. Halk yediğini çıkarmak için de ayrıca ecza parası veriyor' dedi."

"Anne aklıma getirdin. Haydi, bu nan-ı gayrıazizi[47] tuğla yer gibi geveleyeyim. Bir parça katık yok mu?"

"Ne katığı yavrum?"

"Biraz peynir... Zeytin tanesi canım..."

"Yok..."

"Hele kıyı bucağı bir karıştır, araştır bakalım."

"Yok..."

"Sen istersen bulursun, haydi..."

Fevziye Hanım'ın kart sesi hiddetten pürüzlenerek:

"Yok... Yok... Yok..."

"Elverir. Bu kaç yok..."

"Ne yapayım, bir iki yoktan anlamıyorsun ki.."

"Biliyorum, yalan söylüyorsun... Öteki yumurcaklarına vermek için benden saklıyorsun.."

---

43. Bab-ı meşihat: Şeyhlik kapısı.
44. Rumüz: İnce nükte.
45. Nükte: İnce manalı söz.
46. Müstevli: Yaygın.
47. Nan-ı gayrıaziz: İzzetsiz ekmek.

"Yumurcaklarına! O nasıl lakırdı öyle.."

"Yumurcak yakın vakte kadar hakkımda kullanılan bir vasıf değil miydi? Öteki çocuklarına böyle deyince niçin kızıyorsun? İşi lafa boğma, biliyorum. Zeytin var... Nerede haydi söyle..."

"Söylemem..."

"Hah işte itiraf ettin. Zeytin var. Nerede söyle.."

"Var amma sana vermeyeceğim işte... Ne yapacaksın?"

"Ne mi yapacağım... Ben zeytini bulayım da ne yapacağımı görürsün."

"Zeytinleri kâseye doldurdum. Kazana koydum. Üzerlerine tencere kapattım. Fare gibi koklaya koklaya gittin. Buldun..."

"Bulurum ya, açlık bu.."

"Sepete yerleştirdim. Kuyuya sarkıttım. Oradan da çıkarttın yedin..."

"Bu sefer nereye sakladın? Eski mücevher mahfazalarına[48] koyup da sandığına mı kilitledin?"

"Evet... Evet, mücevher mahfazalarına koydum. Bugünkü zeytin eski pırlanta broşlardan daha kıymetlidir. Siyah inci gibi bir sıraya dizip de gerdanıma taksam âleme bir varlık göstermiş olurum.."

"Tak. Çok yaraşır, tak.. O zaman sana kırmızıturptan bir çift küpe de ben hediye ederim. Başına yarım balkabağından bir taç... Fakat dikkat et ki gece uykunda aç fareler bu zeytinlerinle beraber etlerini de kemirmesinler?"

"Senin gibi hayırsız, züğürt evlat anasına ancak balkabağından bir taç giydirir..."

"Senin gibi öteki çocuklarına yedirip benden dört zeytin tanesini sakınan anaya layık olan da budur."

"Dört zeytini mi? Gözüne dizine dursun diyeceğim amma analık bu... Dilim varmıyor... Geçen günü sofranın üzerine bırakmış olduğun çekirdekleri saydım. Tamam otuz altı tane yemişsin."

48. Mahfaza: Küçük kutu.

"Of, lokmalarımı mı sayıyorsun yahu?"

"Sayarım zahir. Ben kardeşlerine zeytini hesapla veriyorum. Sekizer tane... Bakkal, yenecek zeytini elli kuruşa satmaya nazlanıyor..."

"Onun için kardeşlerimin boyunları zeytin çöpü gibi."

"Başka türlü ne yapabilirim... Baban ne bıraktıysa onunla idareye mecburum. Beğenmiyorsan kazan da bol bolamat bizi besle bakalım."

"Oh, sizi beslemek kolay şey... Birer parça küflenmiş ekmek, sekizer tane çürük zeytin... Birer maşrapa çeşme suyu..."

"Eğleniyorsun amma buna da kudretin yetmiyor. Bizi beslemekten vazgeçtim. Üzerimize yük olma. Bizim için o da bir kârdır."

"Sekiz zeytini böyle sekiz yüz defa başa kakarsın.."

"Elbette... Elbette..."

"Niçin böyle yapıyorsun?"

"Gücüne gitsin de kazanmayı öğrenesin diye."

Yedi

Taze, bayat, çürük, sağlam her ne zaman birkaç lokma zeytin ekmek yense hep bu acı lakırdılar temcit pilavı gibi ısıtılıp ortaya konurdu.

Tılsımlı hazinelere benzeyen zeytinin yerini bulmak kabil olmayacağını anlayan Avnussalah, kısmetini hariçte aramak için hemen sokağa fırladı.

Hayat mütemadi[49] ihtiyaçları yerine getirmeye uğraşmaktan ibaret çetin bir dağdağa. O niçin doğmuştu? Hiç doymayan bu vücudu beslemekle neden mükellef[50] olmuştu? Allah mahlûkatını[51] doyurmak için lazım gıdaları da bol bol yaratmıştı amma insanların aralarındaki

49. Mütemadi: Sürekli.
50. Mükellef: Yükümlü.
51. Mahlûkat: Yaratılmışlar.

rızık taksimatı[52] işi bozuyordu. Sana on, bana beş, ötekine hiç... Medeniyet denilen içtimaiyat[53] lüksü her şeyi çığırından çıkarıyordu. Bir aslan, bir tilki, bir kurt nasıl yaşıyorsa insanlar da işte bu tabiî kanunu tutturmalıydılar... Asıl hayat budur.

Herkes birbirini aldatmakla yaşamanın yolunu arıyor. Fakat aldandırıldıklarını pek hissettirmeden gönül hoşluğuyla soymak için her gün birkaç ahmak nerede bulmalı? Birkaç ahmak mı? Hayır, bütün kütlenin yaşama sırrı bu değil mi? Bilerek, bilmeyerek veya zorla aldanmak.

Şimdi Frenklerin Petit déjeuné dedikleri bir sabah yemeği ve üzerine kahve, cigara olsa... Belki o zaman Avnussalah biraz insanlaşarak daha az vahşetle düşünürdü.

Etyemez'in metruk[54] bir memleket sükûtuyla uyuyan ıssız, harap, tozlu sokaklarından tramvay yoluna doğru inerken kendi kendine şöyle taşıp boşanıyordu:

"Etyemez... Etyemez... Bizim semte vaktiyle acaba bu bedduayı kim etti? Bu mahallelerin kısmetsiz halkı bunun bir felsefe olduğunu bilmeden sade ot yiyen hayvanlar sırasına geçtiler... Bu meslekteki et perhizkârlığı ihtiyaridir. Fakat bu zavallılarınki mecburi..."

Caddeye çıktı. Sokakta adımlarını canlı atarak dik dik konuşan insanlara kızıyordu. Onlara yan yan bakarak:

"Kahvaltılarınızı tıka basa etmişe benziyorsunuz. Ben sayı ile zeytin yemeye razı oldum. O da yok..."

Homurtularından kendini alamayarak saat on bire kadar orada burada avare adımlarla dolaşa dolaşa Sirkeci'ye kadar indi. Kalabalığın arasında şöyle biraz tanışıklığı olan Atıf Bey isminde birine tesadüf etti. Adamcağız telaşlı görünüyordu. Mahzun bir çehre ile Avnussalah'a bakarak:

52. Taksimat: Bölüştürme.
53. İçtimaiyat: Toplum bilimi.
54. Metruk: Terk edilmiş.

"Duydunuz mu?"

"Hayır efendim..."

"Valide çok rahatsız..."

"Allah şifalar versin..."

"Size tesadüfüm Allah'tan oldu. Oraya koş buraya koş, bir başıma hepsine yetişemiyorum. Bugün bana bir kardeşlik etmek ister misiniz?"

"Emrediniz efendim..."

Atıf Bey cüzdanından çıkardığı bir reçeteyle bir beş liralık kaimeyi uzatarak:

"Alınız bunları... Şuradaki Beşir Kemal eczanesine yatırınız; (bunlara bir de kartvizit ilave ederek) bu kartviziti de beraber veriniz. İlaçların yapılmasına çok dikkat etsinler. Para artarsa edviye ile beraber bizim Vefa'daki hanemize lütfen bırakırsınız, bugün saat üçte konsültasyon yapılacak, ben Beyoğlu'nda birkaç doktora uğrayacağım... İnsaniyet namına bu lütufkârlığınıza iltica ediyorum[55] kardeşim..."

Avnussalah sevinçten titreyen elinin ihtizazını[56] göstermemeye uğraşır bir helecanla parayı, reçeteyi, kartı aldı.

Atıf Bey, derin bir teşekkür reveransıyla şapkasını çıkardıktan sonra bir otomobile atladı.

Avnussalah'ın kaç gündür boş duran cebine nihayet beş lira girmişti. Paraya çabuk ısındı. Ve Atıf Bey'in saffetine şaştı. Şöyle bir düşündü. Parayı eczaneye vermemekle beraber hastayı ilaçsız bırakmamak da kabildi. Bilahare[57] emaneti suiistimal davasından mümkün mertebe kaçınmak için zihnen tertibat[58] alarak eczaneye girdi. Reçeteyi verdi ve sordu:

"Ne kadar müddette yapılır?"

---

55. İltica etmek: Sığınmak.
56. İhtizaz: Titreyiş.
57. Bilahare: Sonradan.
58. Tertibat: Karşılayıcı hazırlıklar.

"Bir saat..."

Şapkasıyla bastonunu orada bırakarak kollarını sallaya sallaya açık başla caddeye uğradı. Lokantaların önlerinde tüten "döner"lerin kokusuyla mestane baygınlıklar geçirerek yürüyordu. Çok açtı. Aç... Sekiz on günden beri dolapta, çömlekte bulduğu kırıntılarla geçinen bir fare hayatı sürüyordu. Lokantaların camekânlarını süsleyen etleri, balıkları, dolmaları, tatlıları hep birden sömürse yine doyamayacak gibi geliyordu.

Birdenbire sırıttı. Zihnine doğan fikri beğendi. Sokak içindeki arka kapısından Bongu Lokantasına girdi. Bütün masalar tutulmuş, oturacak yer kalmamış gibiydi.

Mamafih bu sıkılmaz adam kimseyi rahatsız edeceğine ehemmiyet vermeyerek bir karış açık yer bulduğu bir masaya sokuldu. Kendisine müsteskal[59] nazarlarla yan yan baktılar. Hiç aldırmadı.

Bilakis sağına soluna birer parça yaslanarak yerini büyüttü.

Yanındakiler aperatif alıyorlardı. O da bir düz ısmarladı. Büyük bir kadehle rakı geldi. Önüne meze tabakları dizildi. İki parça sandviç, yalancı dolma, pilaki...

Biraz su katarak kadehi bir hamlede dikti. İspirto, tatlı bir hararetle midesini alazladı.[60] Gözlerine fer geldi. Rüyeti[61] değişti. Etrafındaki eşya sanki cilalandı. İki dolu kadeh daha çekti. Dünya cennetleşir gibi oldu. Cennetin nasıl olduğunu gören yoktur. Hocaların klasik tarifleri ise şimdiki bediiyata[62] hiç uymaz. İnsan kendinden ve etrafını ihata eden[63] kâinat parçasından memnun olduğu vakit işte o hâl cennettir.

Bu aperatifle iştahası bir aç kurt kadar açıldı. Garsonu çağırdı:

---

59. Müsteskal: Soğuk muamelede bulunulan.
60. Alazlamak: Yakmak.
61. Rüyet: Bakış.
62. Bediiyat: Estetik.
63. İhata etmek: Kuşatmak.

"Alanglez bir file... Patates sufle olacak... İngiliz sosunu da unutma..."

Bir adım açılan garsonu tekrar çağırarak:

"O pişinceye kadar ben boş mu duracağım? Bir mayonezli levrek getir... Beyaz şarabı da ihmal etme..."

Avnussalah, iştahasına[64] masa komşularını yan yan baktırtacak bir rağbetle gelen balığa sıvandı.

Sekiz

Sofra arkadaşları sakallı, yaşlı bir zatla otuz otuz beşlik iki genç, Voronoff aşısından bahsediyorlardı.

Birinci genç: "Doktor Voronoff'un *Hayatın Zaferi* adlı eserinde hayrete şayan satırlar var..."

İhtiyar: "Ne gibi?"

Birinci genç: "Vişne, kiraz, erik, armut aşılar gibi bir insanın herhangi bir uzviyetini diğer insana yapıştırıyorlar."

İhtiyar: "Tutuyor mu bari?"

Birinci genç: "Hay hay, ağaç aşıları nasıl tutuyorsa bu da tıpkı öyle..."

İkinci genç: "Bu aşıların etrafında daha çok dedikodu oluyor."

Birinci genç: "Yakın bir istikbalde bu aşıların büyük ehemmiyetleri anlaşılacaktır. Çünkü uzvu uzva aşılıyorlar."

İhtiyar: "Ne demek?"

Birinci genç: "Kol ve bacak aşılandığını bilmiyorum, suret-i umumiyyede[65] söylüyorum. Mesela böyle noksan'ul-âza[66] olanların aşı ile maluliyetlerini[67] tamir edebilecekler..."

---

64. İştaha: Açlıktan gelen yemeğe karşı fazla isteklilik.
65. Suret-i umumiyye: Genel olarak.
66. Noksan'ul-âza: Eksik uzuv.
67. Maluliyet: Hastalık.

İhtiyar: "Anlayamadım... Mesela benim kolum yok. Bu sakatlığı tamir için kesilmiş bir kolu nereden bulabilirim? Beni kollandırmak için diğer bir adamı sakatlamak mı icap edecek?"

Birinci genç: "Bunun da kolayı var. Ölmüş adamların uzuvları kullanılır."

İkinci genç: "Aşılanacak uzuv her türlü illetten salim bir vücuttan kesilmiş olmalı."

Birinci genç: "Tabii..."

İhtiyar: "Uzvun ölmüş bir adamdan kat olunacağını söylüyorsunuz. Hâlbuki hemen bütün vefatlar bir hastalık neticesinde vuku bulur."

Birinci genç: "Efendim kazaen ölenlerin uzuvları kullanılır. Mesela otomobil çiğner, şimendiferde ezilir, yüksek bir yerden düşer... Ve bunlara mümasil..."[68]

İhtiyar: "Ölü bir vücuttan kesilmiş bir uzvun aşısı diri adam üzerinde tutar mı?"

Birinci genç: "Efendim kalbin durması, kanın cereyandan kalması ölümün bidayeti[69] demektir. Ölüm vücuda ağır ağır yayılır. Mesela mevtin[70] vukuundan sonra diğer uzuvlar birer müddet daha yaşamakta devam ederler. Kemikler on sekiz saat, böbrekler, karaciğer, guddeler tahminen altıdan sekiz saate kadar yaşarlar... Bu uzuvlar ölüp vücuttan vaktiyle kesilip diri bir bedene yine zamanıyla naklolurlarsa aşı tutar. Müntekil[71] uzuv kesildiği vücutta hayatın hangi hizmetini görüyorsa aşılandığı bedende de aynı vazifeyi ifa eder.[72] Nebatatta[73] nasıl öz öze karıştırılarak aşı yapılıyorsa canlılarda da kan kana akıttırılmak ameliyesiyle[74] aynı netice husule getirilir."[75]

---

68. Mümasil: Benzer.
69. Bidayet: Başlangıç.
70. Mevt: Ölüm.
71. Müntekil: Nakledilen.
72. İfa etmek: Yerine getirmek.
73. Nebatat: Bitkiler.
74. Ameliyesiyle: İşlemek suretiyle.
75. Husule getirmek: Meydana getirmek, gerçekleştirmek.

İhtiyar: "Bu söylediklerinizi iyi amma herhangi bir uzviyeti itmam etmek[76] veya yenilemek ihtiyacında bulunan bir adam, henüz vefat etmiş bir insanın vücudundan istifade edebilmek için maazallah bir kaza vukuunu mu bekleyecek?"

Birinci genç: "İşte bu mahzura[77] mebni[78] maymunlardan istifade olunuyor."

İhtiyar: "Aynı netice hâsıl oluyor mu?"

Birinci genç: "Aynı..."

İhtiyar: "Demek iki kan birbirini tutuyor.."

Birinci genç: "Evet, maymunlarla kanımız kaynıyor.."

İkinci genç: "Maymunları mütalaa[79] ile çok uğraşan Doktor Selenka, şipanzelerin[80] bizim en yakın akrabamızdan olduğunu söylüyor... İnsan ve maymun cinsinin de sönmüş aynı nesilden geldiklerini müsbit[81] çok delâil[82] var. Ve hatta o kadar ki, maymun cinsinin yüksek nev'ine mensup şipanzelere, gorillere, jibonlara[83], orangutanlara iptidaî[84] adamlar[85] denebilir.."

İhtiyar: "Ben-i âdemin[86] asaleti nerede kaldı?"

Birinci genç: "Tabiatta aranan şey asalet değil hakikattir. Fen böyle gösteriyor. Biz, bugün gördüğümüz mütekâmil[87] insan hâline gelinceye kadar çok kalıptan geçtik. Çok şekil değiştirdik. Vücutlarımızda bu geçirdiğimiz devirlerden kalma bu gün zamurlanmış binaenaleyh gayri

76. İtmam etmek: Tamamlamak.
77. Mahzur: Çekince.
78. Mebni: Dolayı.
79. Mütalaa: Araştıma.
80. Şipanze: Şempanze.
81. Müsbit: İspat eden.
82. Delâil: Deliller.
83. Jibon: Uzun kollu maymun.
84. İptidaî: İlk.
85. Adam: İnsan.
86. Ben-i âdem: İnsanoğlu.
87. Mütekâmil: Olgun.

müstamel[88] yüz otuz kadar uzvun eseri vardır. Ana rahimlerindeki beşerî ceninler balık, zahife[89], kuş, memeli hayvan devirlerini geçirdikten iki üç ay sonra insan dölü şeklini alırlar. Bu müddet zarfında insanınkilerle şipanzelerin ceninleri hemen hemen farksız surette birbirine andırırlar... Ve sonradan aralarında farklar peyda olur. Maymundan çıkarılıp insana aşılanan uzuvlar mükemmel surette tutup vücudumuzda yaşıyor."

İkinci genç: "Evet... Evet, biz insanlar mütekâmil[90] maymundan başka bir mahlûk değiliz.."

Birinci genç: "Doktor Voronoff maymunlardan alınan aşı uzuvlarında insandan insana nakledilenlerden ziyade istifade ettiğini söylüyor... Çünkü maymun kardeşlerimizin nesilleri henüz bizimkiler gibi artheritisme, alcoolisme ve frengi gibi irsî hastalıklarla bozulmamıştır."

İhtiyar: "Maymunları o kadar insanlaştırdınız ve insanları o kadar maymunlaştırdınız ki yarın öbür gün Afrika veya Amerika ormanlarının birinde bir de maymun medeniyeti zuhur edeceği ihtimali önünde insanın düşüneceği geliyor."

İkinci genç: "Aman aman medenileşmesinler, onlar da bizim gibi bozulurlar.."

Birinci genç: "Fakat alıştırılmış maymunlar o kadar baş döndürücü bir süratle patinaj yapıyorlar ki.."

İhtiyar: "Tamam işte patinaj, çarleston, çıplak gezme insanlardan ziyade onlara yaraşır."

Birinci genç: "Beybaba, Voronoff aşısıyla gençleşmek istemez misiniz?"

İhtiyar: "Asla..."

İkinci genç: "Niçin canım?"

İhtiyar: "Tabiat her şeye bir hat [91] tayin etmiştir. İnsan doğar, büyür... Genç olur. İhtiyarlar ölür... Buna razı olma-

88. Müstamel: Eski.
89. Zahife: Sürüngenler.
90. Mütekâmil: Olgunlaşmış.
91. Hat: Sınır.

lıdır. Hilkatten[92] birkaç sene daha dilenmek için doğrusu damarlarıma maymun kanı karıştırtamam... Bir asıldan gelmiş olduğumuzu her ne kadar iddia ederlerse etsinler benim nazarımda insan insandır. Maymun maymundur."

Dokuz

Bahis buraya gelinceye kadar Avnussalah da duziko[93] ve şarapla epeyce kafayı tutmuş, listede tatmadığı yemek hemen bırakmayacak bir oburlukla karnını şişirmişti.

Söze atılmadan duramayarak:

"Beybaba haklı söylüyor... Tanıdıklarımdan yetmişlik bir insan hayatı aşılandı. Çok geçmeden bir de çocuğu oldu. Bu zürriyet başka bir insandan mı? Maymunun bilmem nesinden gelen kuvvetten mi? Bu hakikati bir Cenabıhak bilir, bir de doğuran kadın... Gerek öyle gerek böyle her ne türlü de olsa dedikoduların arkası alınmaz."

Birinci genç, damdan düşer gibi lafa karışan bu tuhaf delikanlıyı biraz süzdükten sonra:

"Efendim, Voronoff aşısını yalnız cinsî kudreti arttırmak için yapılan bir kuvvet macunu mahiyetinde telakki etmemelidir.[94] Bu Gref, hâlden, sıhhatten düşmüş malul ihtiyarları, dimağı ve aklî kuvvetlerini iade ederek yeniden hayat faaliyetine getirecek bir harika ile gençleştiriyor."

Avnussalah, ihtiyar zatın suratına manidar bir tebessümle bakarak cevap verdi:

"Buna da hiç aklım ermez efendim... Dimağî ve adelî hizmetler arayan pulat pazılı, asrî[95] kafalı birçok gençler boş dururken böyle işler için matuhları[96] tamir ile yenilemeye uğraşmaktan hiçbir makuliyet[97] göremiyorum."

---

92. Hilkat: Yaratılış.
93. Duziko: Rakı.
94. Telakki etmek: Kabul etmek.
95. Asrî: Çağdaş.
96. Matuh: Bunak.
97. Makuliyet: Akla uygunluk.

İhtiyar zat, elindeki çatalı bir müddet havada tutarak dik dik Avnussalah'ın yüzüne baktı. Fakat o anlamamazlıktan gelerek sözünde devam etti:

"Bu dünyanın işine hiç akıl ermez, evvelden sağlam insanları hadım ederlerdi, şimdi de hadımları erkekleştirmeye uğraşıyorlar. Beşeriyet, maymun husyesinden[98] gelecek zürriyete müftekir[99] kalacak dereceye mi düştü? Çocuk mu istiyorsunuz? Biz gençler size min gayri haddin[100] düzinelerle yaparız. Siz evlenmeyi kolaylaştırdığınız gibi boşamayı da teshil ediniz.[101] Çünkü kadın erkekten çok evvel ihtiyarlıyor. Henüz faaliyette kalan erkeği niçin akamete[102] mahkûm bırakalım? Maymunların insanlara tefevvuku[103] bu cihetten olsa gerektir. Adalî işlere mi ihtiyacınız var? Parayı gözümüze dayayınız size dağları devirelim..."

İhtiyar zat ince bir tebessümle:

"Beyefendi galiba rakının üzerine şarabı fazla kaçırdı. Lakırdılar, ağzından kaynamış bir tencereden taşar gibi çıkıyor."

Avnussalah: "Affedersiniz, ben ne kaçırdım. Ne taşırdım. Siz ihtiyarlar gayetle muhafazakârsınız. Ananeleri baltalayan gençlerin tok sözlerine tahammül edemezsiniz. Fakat biz artık sizden rey[104] sormuyoruz. Gençliğinizi başardınız. Evlendiniz, çoluk çocuk sahibi oldunuz. İhtiyarladınız. Memuriyet hayatınızı bitirdiniz. Sizi hükümet ve tabiat tekaüt[105] etti. Artık rahatınıza bakınız. Tarik[106] bedeli vermezsiniz. Askere gitmezsiniz. Hiçbir zahmete

98. Husye: Er bezi, haya.
99. Müftekir: Muhtaç.
100. Min gayri haddin: Edep dışı olarak.
101. Teshil etmek: Kolaylaştırmak.
102. Akamet: Kısırlık.
103. Tefevvuk: Üstünlük.
104. Rey: Oy.
105. Tekaüt: Emekli.
106. Tarik: Yol.

girmeden aylık alırsınız... Size bu kadar imtiyaz yetişmez mi? Artık zürriyet kafa ve kol hizmetlerini gençlere bırakınız. Zevceleriniz de yaşça size yakın olduklarından artık doğuramazlar. Voronoff aşısından sonra ne iş göreceksiniz? Genç kızlara mı musallat olacaksınız? Yazık değil mi o tazelere, maymunlaşmış bir ihtiyarın koynunda yavrulamadansa kendi akranlarıyla yatmaları tabiat ve insaniyet nokta-i nazarından[107] daha muvafık[108] değil midir?"

İhtiyar: "Beyefendi galiba sözlerimi anlayamadılar... Ben Voronoff aşısının tasvipkârı[109] olmadığımı evvelce söyledim."

Avnussalah: "Affedersiniz. Bendeniz de size hitap etmiyorum. Sözlerim umumidir. Aşılanmak için evlerini satmaya kalkan ihtiyarlar tanıyorum da..."

İkinci genç: "Beyin söylediği de doğru. Aşılanan efendi, adem-i iktidardan[110] iktidar hâline geldi. Fakat hanım feyizden kalmış... Keyfiyet ne olacak?"

Birinci genç: "İhtiyar kadınların da mebizlerini[111] değiştiriyorlar..."

Avnussalah, önünde yarım kalmış şarap kadehini diktikten sonra bütün nazarları üzerine celp edecek bir feveranla:

"Efendim, maymunlardan alınacak döl uzuvlarıyla beşer nesillerini hayvanlaştırmakta ne mana var? Koca bekleyen, yumurtalıkları yepyeni bu kadar genç kız dururken kocakarılara yeniden kadınlık aşılamaya ne lüzum var? Tazelerin sevda çılgınlıkları yetişmiyormuş gibi bir de hanımnineleri mi ateşleyeceksiniz?"

Etraftan gülüştüler. Yakın sofralardaki birkaç genç kadın, tebessümlerini örtmek için önlerindeki tabaklara eğildiler...

---

107. Nokta-i nazar: Bakış açısı.
108. Muvafık: Uygun.
109. Tasvipkâr: Kabul edici.
110. Adem-i iktidar: İktidarsız.
111. Mebiz: Yumurtalık.

Utanmaz adam şimdi bir hatip gibi herkesi ağzına baktırtarak söylüyordu:

"İnsandan insana erkeklik grefi yapılıyor, mesela bir ihtiyara aşıya tutturabilmek için husyenin bir genç adamdan alınması iktiza ediyormuş. İnsafla düşününüz bir kere, güngörmüş, ömrünün bütün lezzetlerini tatmış, vücudundaki hayat kuvvetlerini, hazinelerini bitirmiş bir kimseyi tekrar faaliyete getirmek için, bir genci hilkatin verdiği bu sarih[112] hak ve kudretinden mahrum bırakmak... Maymun aşısında ise doğacak çocuğun tohumu bir insandan değil bir hayvandan geliyor. Bu hususta işittiğimi söyleyeyim. Gülmeyiniz. Paris'in Saint Germain taraflarında zengin bir ihtiyarın çocuğu olmuş... Amma nasıl çocuk... Vücut tüylü, kulağın sayvanı[113] yok... Gözler çukurda, zaviye-i veçhiye[114] kapanık, kollar dizlerden aşağı uzun, ayak parmakları elinkilere yakın... Hâsılı, insandan ziyade maymuna benzer bir yavru... İhtiyara sormuşlar; 'Bu ne?' Teessüfle demiş ki; 'Bir şipanze ile aşılandımdı. Evlat benden ziyade asıl babasına benzemiş...' "

Yine etraftan gülüşmeler, tasdik ve itirazlar...

İki masa aşırı müşteriler arasında da hayat pahalılığına dair epey hararetli sözler oluyordu. Avnussalah biraz kulak kabarttıktan sonra:

"Hayat pahalılığı var mı yok mu? Gazetelerden kahvehanelere, oralardan bütün aç ağızlara yayılan bu sual günün en mühim meselesini teşkil ediyor. Ortalığın hâline bakılırsa keyfiyet itiraz kabul etmez surette müspet görünür. Çünkü meselede hâlli icap eden bir muammalık yoktur. Hâl kendini gösteriyor."

Birinci genç: "Münakaşa ihtilâftan doğuyor. Bunu inkâr edemeyiz. Mesele pek muammai[115] bir şekilde olmamakla beraber pürüzlüdür."

---

112. Sarih: Kurtaran.

113. Sayvan: Kulak kepçesi.

114. Zaviye-i veçhiye: Alın açısı.

115. Muammai: Anlaşılmaz.

Avnussalah: "Efendim, bunda hiç pürüz yoktur. Pürüz sözünü bahsi bulandırmak için çıkarıyorsunuz. Açlar pahalılık vardır diyorlar. Toklar yoktur iddiasında gidiyorlar."

Uzaktan bir ses:

"Meseleyi iyi kavrayamadınız. Pahalılık var mı yok mu, açlık var mı yok mu şekline çevirdiniz. Çünkü açlık, pahalılığın neticesidir."

İhtiyar: "Lafın terazisini yine tam getiremedik. Şimdi burada açlık yoktur. Demek ki pahalılık da yoktur."

Avnussalah: "Ağniya[116] mantığına göre böyle olacak... Burada şöyle bir karın doyuruş iki lirayı geçmekle beraber pahalılığı kabul edemeyeceğiz çünkü tokuz."

İkinci genç: "Tok, açın hâlinden bilmez.."

Avnussalah: "Ve ebediyen bilmemelidir de.."

İhtiyar: "Neden?"

Avnussalah: "Sebebi basit..."

İhtiyar: "Anlayalım..."

Avnussalah: "Efendim, şimdi ben burada tıka basa karnımı şişirdim."

İhtiyar: "Afiyet olsun."

Avnussalah: "Bu temenninize bütün toklar namına teşekkür ederim. Açlar namına da protesto..."

Birinci genç: "Bu ne demek?"

Avnussalah: "Yediğimiz lokmalarda açların gözü kalıyor. Şimdi burada böyle tatlı tatlı atıştırdıktan sonra birbirimizi afiyetlediğimizi mideleri porsumuş bu bedbahtlar duysalar kıyamet kopar."

İkinci genç: "Ne yapalım efendim? Onlar yiyemiyorlar diye biz de aç mı duralım?"

Avnussalah: "Haşa durmayalım... Nasıl ki durmuyoruz... Etrafın açlığını duydukça bir nevi tuhaf teessürle artan iştahamızı memnun edinceye kadar fazla yiyelim... Yalnız bu şişkinliğin üzerine yemek lakırdısı etmeyelim. Öyle bir

116. Ağniya: Zenginler.

işbâ[117] hâlindeyim ki artık kulaklarım yemek lakırdısına, burnum mutfak kokusuna tahammül edemiyor. Açları düşünüp de bu tokluğumuzun zevkini bozmakta ne mana var? Biz de meseleyi müspet telakki edenlere iltihakla[118] pahalılık ve açlık yok der, işin içinden çıkarız. İçtimaiyatta imanın, itikadın büyük rolleri vardır. Rızkı maksuma[119] inanmayan kâfirdir vesselam... Açların tesellileri budur. Allah vermeyince, kullara nasıl kabahat bulabiliriz?"

Bu sözler, etrafındakiler tarafından enine boyuna tefsir edilmekte iken Avnussalah ellerini yıkamaya gider gibi bir tavırla masadan kalkarak lokantanın sokak içine çıkan arka kapısından sıvışır...

On

Sofra başında kalan ihtiyar ile iki genç müşteri, garsonun getirdiği hesap pusulasının kabarıklığı önünde şaşalayarak sorarlar:

"Bu ne?"

Garson acayip bir tebessümle:

"Efendim, yediğiniz yemeklerin yekûnu..."

"Kabil değil bu kadar tutmaz..."

"İşte liste, işte fiyatlar, işte yenip içilenler..."

Yeniden hesap yapılır. Beylerin yediklerinden dört buçuk lira bir fazlalık görünür.

İhtiyar: "Zaten porsiyon fiyatları gayet yüksek... Bir de yüzde on garson bahşişi... Sonra müşterinin dalgınlığından istifade edebilmek için bir de bu yolda zammiyat katakullisi..."[120]

Garson: "Hayır, katakulli kabul etmeyiz efendim. Yanınızdan kalkıp giden arkadaşınızın yediklerini niçin hesaba katmıyorsunuz?"

---

117. İşbâ: Doyma.
118. İltihak: Katılmak.
119. Maksum: Taksim edilmişlik.
120. Katakulli: Yalan dolan, düzen, tuzak, dalavere, hile.

"Giden delikanlı bizim tanıdığımız bir insan değil."

"Sizinle beraber geldi. Sofranıza oturdu ve pek tatlı, candan konuşuyordunuz."

Mücadelenin perdesi yükselir. Nihayet kabak garsonun başına patlar. Lokantada bu münazaa sürerken Avnussalah eczaneye döner. Şapkasını giyer, bastonunu alır. Yapılan ilacın parasını sorar:

"İki yüz elli kuruş..."

Avnussalah, Atıf Bey'in kartını eczacıya uzatarak:

"Beyefendinin kartını alınız. Bu hesap badehu[121] tesviye edilecektir."[122]

Eczacı, kartı bir senet makamında kabul ederek;

"Peki Efendim..." mukabelesiyle[123] deftere bir şeyler kaydeder.

Avnussalah sokağa fırlar, şöyle düşünür:

"Besbedava karnımı şişirerek sızıltısızca lokantadan sıvıştım. Eczacıya verilecek parayı ve üst tarafını da cebe attım. Bu sabah bana şans şans üzerine teveccüh etti. Talihin bu lütuflarına karşı büsbütün nankör olmak da iyi değildir. İcabında insaniyeti de elden bırakmamalıdır. Yüz günahı bir sevap karşılar. İlaçları götürüp Vefa'daki eve teslim edeyim. Bunları aldığım fiyata yine başka bir yere satabilmek ihtimali olsa o zaman iş değişir. Kocakarı birkaç sene daha yaşayıp da ne olacak, iki yüz elli kuruş bana elbette onun hayatından daha kıymetlidir der, işin içinden çıkarım. Tembellik en fena şeydir. Boş durmamalı hayır, şer kader insanı ne tarafa sevk ederse koşmalı..."

Pratik dolandırıcı şerirlikleri arasında hayra da bir yer ayırmak düşüncesiyle yürür. Vefa'daki evi bulur. İlaçları teslim eder.

Akşamüzeri bir okka zeytin, yarım okka peynir, iki kese kâğıt armut, elma ile evine dönerken yine şöyle düşünür:

---

121. Badehu: Bundan sonra.

122. Tesviye edilmek: Neticeye bağlanmak.

123. Mukabele: Karşılık.

"Mükemmelen karın doyurmak, cebe de beş lira atmak; böyle bugünkü şans insana her zaman vurmaz... Tıpkı kurban bayramında tıka basa doyan kediler gibiyim. Yine böyle bir bolluğa uğramak için gelecek senenin bayramını mı bekleyeceğim?"

Samatya'daki viran evin kapısını sarsacak bir şiddetle çalar. Annesi açar. Elinde paketlerle göğsünü gere gere içeri girerken kadıncağız şaşalayarak:

"A, onlar ne?"

"Zeytin, peynir, ekmek, yemiş filan..."

"Nereden buldun?"

"Para ile aldım."

"Parayı nereden buldun?"

"Üzümünü ye de bağını sorma anne..."

"Daha bir işe girmedin ki... Boş gezenin boş kalfasısın. Bunları nereden tedarik ettiğini söylemezsen bir zerresini yemem. Boğazımda kalır."

"Yeme, açlıktan geber. Böyle zamanda senin gibi ahmak helâlzadelerin hayatta yerleri yoktur. Elim boş geldiğim zaman bir şey getirmiyorsun diye söylenirsin. Dolu geldiğim vakit bin bir ahiret suali sorarsın. Kuş, gagasıyla yuvadaki yavrularına yiyecek getirdiği zaman bu kısmeti nereden tedarik ettiği ondan sorulur mu?"

"O kuş yavrum, biz insanız.."

"Bundan sonra insanlar da kuş gibi, kurt gibi yaşayacaklar."

"Hiç kurt, kuş gibi yaşanır mı? Allah vermesin."

"Verdi gitti işte, ne yapacaksın?"

"Kendi günahımızdan, kendi kusurumuzdan..."

"Ben böyle bunaklıklara tahammül edemem. Dünya bizim kusurumuzdan mı bozuldu? Kuru ekmeği dirhemle, zeytini tane ile yemek gibi hayatta kupkuru bir riyazet geçiriyoruz. Çoluk çocuk hiç müstahak olmadığımız bu ağır açlık cezasından dolayı kimi mesul tutacağız? Allah'ı mı? Kulları mı?"

"Bektaşî gibi söylenme öyle. Rabbimin işine karışılmaz..."

"Anne, iki asır evvelki kadınlardansın. Bektaşî, şimdiki insanlardan Allah'a sığınan sulehadan [salihlerden] sayılır. Demek ki babamın bize bıraktığı eytam ve eramil maaşından başka para ile alınan her şey haram sayılacak öyle mi? Ah beyinsiz kadın... O para bizi kıt kanaat ancak ve ancak bir hafta doyurabilir. Ayın diğer üç haftasını ne ile geçireceğiz?"

"Çalış, kazan getir de onu yiyelim..."

"Çalıştım. Bu zeytin peyniri tedarik edebilmek için ne kadar çene yorduğumu, diller ve terler döktüğümü bilsen bana acırsın... Anneciğim, dünyada bu peynir zeytinden helal hiçbir şey tasavvur olunamaz. Allah bize bu vücudu vermiş, onu aç bırakmamak hayatta en birinci vazifemizdir. Rızık Allah'tan gelir. Öyle değil mi?"

"Amenna..."

"Cenabıhak herkese bir rızık yolu gösterir. Kısmetini oradan verir."

"Amenna..."

"Amenna amenna ise Cenabıhakk'ın gönderdiği nimetleri niçin reddediyorsun? Bulunca kap, yut... Yat uyu..."

On Bir

O ara, evin yan kaplamasına bitişik komşudan küt küt vurulur.

Fevziye Hanım: "O ne?"

Avnussalah: "Komşu Hürmüz Hanım sesleniyor..."

Fevziye Hanım: "Bu kadının yaygaracılığından da bıktım. Yine ne var acaba?"

Avnussalah bahçe üzerindeki pencereden dışarı uzanarak:

"Ne var komşum!"

Öfkenin şiddetinden buz gibi havayı delen bir ses:

"Ne mi var? Bir de utanmadan soruyorsunuz?"

"Malum ya benim utanmam bir parça kıttır."

"Malum... Malum... Anan da öyle... Kardeşlerin de öyle..."

"Yok, anama iftira atma... Onu kendime benzetmeye uğraşıyorum amma çok kartlaşmış. Artık terbiye kabul etmiyor."

"Kardeşlerin?"

"Onlardan ümidim var... Onların kafalarını zamana göre teçhiz edeceğim.[124] Hayat mücadelesinde aç kalmasınlar... Çünkü tabiata doğru gidiyoruz."

"Ne demek o?"

"Medeniler vahşilerin âdet ve ahlaklarıyla hâllenmeye başladılar. Bu makûs[125] terakkide[126] vahşetten bir kademe daha aşağı inmek lazım gelince tabiî hayvanlaşacaklar... Malum ya hayvanlar arasında tasarruf hakkı yoktur. Kim kaparsa o yutar."

"Maşallah, kardeşlerine iyi ders vermişsin. Kaptılar ve yuttular..."

"Ne olmuş?"

"Ne olacak, bahçemde yemiş bırakmadılar... Ne ağaçlarda erik, armut ne de asmada koruk... Ham ham nasıl da tıkınıp hazmediyorlar Allah'ım..."

"Bizimkilerin kopardıklarından emin misin?"

"Rabbime imanım kadar..."

"Mademki bu kadar kuvvetle biliyorsun, görüyorsun niçin mâni olmuyorsun? Mallarını koruyamayarak kaptıranların hâlleri hüsran ve açlıktır. Kaptırmamalı, kapmaya bakmalı..."

"Ben kendi gözümle görmedim."

"Öyle ise davan çürük..."

"Dinle utanmaz herif dinle..."

---

124. Teçhiz etmek: Donatmak.

125. Makûs: Kötü, uğursuz.

126. Terakki: Gelişme, ilerleme.

"Söyle şirret[127] karı söyle..."

"Kırk yılda bir hamama gittim. Piçler, evin yalnız olduğunu anlıyorlar..."

Fevziye Hanım pencereye koşarak haykırır:

"Ağzını topla kadın, yirmi yıllık komşu olacaksın... Âlemin besmeleli çocuklarına piç demeye utanmıyor musun?"

"Kocan vaktiyle besmeleyi ters çekmiş. Bu çocukları peydahlarken şeytanı yanından kovamamış..."

"Ah kocacığım nur içinde yatsın..."

"Dünyaya böyle hayrülhalefler bırakıp giden bir adam, ahiretin nurlarına mı gark olur ateşlerine mi?"

Fevziye Hanım: "Sus... Sus... Dirilere tecavüzün yetişmiyormuş gibi bir de ölülere sataşma... Dünyadan elini eteğini çekmiş bir adamdan ne istiyorsun?"

Hürmüz Hanım: "Ne isteyeceğim... Komşuluk hakkım hiçbirinize helali hoş olmasın... Durunuz, sözümü kesmeyiniz; derdimi anlatayım..."

Fevziye Hanım: "Gözünle görmediğin şeyi hakikat diye nasıl iddia ediyorsun?"

Hürmüz Hanım: "Ben görmedim amma görenler var, dinleyiniz. Hamama giderken evi bahçeyi bitişiğim Safinaz Hanım'a emanet ettim. Gör gözetiver dedim. Necip ile Şükriye'nin bizim bahçeye indiklerini üç defa görmüş. Üzerlerine taşlar, sırıklar fırlatmış. Küçük hırsızlar kaçmışlar kaçmışlar yine gelmişler, başa çıkamamış... Her sene meyve vakti bu hırsızlığın üzüntüsünden hastalanır, ölür biterim. Çıt olsa derhal işimi bırakıp bahçeye koşarım... Helada bulunsam elim donumda kendimi hemen dışarı atarım... Yine dutumu silktiler? Eriklerimi armutlarımı indirdiler? Koruklarımı yoldular? Bir de bahçeye saldırırım. Ne yaptığımı, ne yapacağımı bilmem. Allah'ım

127. Şirret: Kavga çıkarmaktan hoşlanan, geçimsiz, huysuz, yaygaracı, edepsiz, kavgacı (kimse).

bu yemiş vakti helecanlar, hafakanlar[128] içinde boğulurum. Bu kadar yürek çarpıntıları çektiğim hâlde meyvelerin çoğunu yine yumurcaklar yerler... İlahi boğazlarına dizilsin... Son lokmaları olsun..."

Fevziye Hanım: "Kötü kötü inkisar etme[129] kadın, kendi başına gelsin... Ben çocuklarımı öksüzlükle büyüttüm.."

Hürmüz Hanım: "Sağlık selametle büyütmez olaydın.."

Fevziye Hanım: "Dilin tutulsun.."

Hürmüz Hanım: "Seninki benden evvel... Piçlerini zapt et... Yoksa karakola gidip şikâyet edeceğim... Öyle de başa çıkamazsam yemişli yemişsiz bütün ağaçları köklerinden baltalayarak yere devireceğim."

Fevziye Hanım: "Yemişleri insan kursağına gitmesin diye ağaçları baltala da ocağa at yak.."

Hürmüz Hanım: "Yakarım. Mal benim değil mi? Yakar da bu helecandan kurtulurum. Her gün sinirlene sinirlene mezara gitmedense.."

Avnussalah: "Bahçende yedi sekiz ağaç yemişin var. Yalnız başına hepsini yiyip de çatlayacak mısın kadın.."

Hürmüz Hanım: "Çatlarım, patlarım, senin ne vazifen..."

Avnussalah: "Seni ishale uğramaktan veya çatlamaktan kurtardıkları için bizim çocuklara teşekkür etmelisin.."

Hürmüz Hanım: "Fazlasını manava satacağım. Otuz beş liraya kesiştik... Dul kadınım. Benim sizin gibi devletten maaşım yok... Siz benim yemişimi değil, doğrudan doğruya paramı çalıyorsunuz."

Avnussalah: "Göz hakkı, komşu hakkı vardır. Koparmasak bize bir tane tattırmayacaksın."

Hürmüz Hanım: "Serçeler didikler bir yandan, kargalar hücum eder bir yandan, komşu çocukları bir yandan... Yemişlerin neden bu kadar pahaya çıktığını şimdi anlıyorum. Onlara arız bitmez, tükenmez düşmanlar var.

128. Hafakan: Yürek çarpıntısı, çarpıntı, sıkıntı, boğuntu.
129. İnkisar etmek: İlenmek.

Gözü kalanın gözü çıksın. Benim onlara vereceğim göz hakkı işte bu bedduadır."

Avnussalah: "Bedduan kendi başına gelsin... Yemişlerinden bize de yedirmezsen ben de bilirim sana yapacağımı!"

Hürmüz Hanım: "Elinden geleni arkana koyma... Ne yapabilirsin?"

Avnussalah: "Sen görürsün..."

Hürmüz Hanım: "Çi yemedim ki karnım ağrısın.."

Avnussalah: "Sen kabahatini şimdi kendi ağzınla ikrar ettin."

Hürmüz Hanım: "Adam korkutacak, baksanıza şu hımbıla..."

Avnussalah: "Hangimiz hımbıl sonra anlarsın... Ben seni hükümete haber vereyim de gör."

Hürmüz Hanım: "Benim hükümetle işim yok. Kendi başına kendi yağıyla kavrulan bir kadınım... Kimseyle bir gelmiş geçmişim yok. Hükümet bana ne yapacak..."

"Yemişlerini manava satacakmışsın..."

"Satarım, kim karışır?"

"Otuz liraya pazarlık etmişsin..."

"Ettim... Kime ne?"

"Hükümete kazanç vergisi vereceksin."

"Ne demek o?"

"Ben belediyeye haber vereyim de ne demek olduğunu o zaman anlarsın."

"Serçelerden, kargalardan, komşu çocuklarından sonra bir de belediye mi çıktı?"

"Her şeyde, her yemiş ağacında belediyenin hakkı vardır. Sen her sene yemişlerini manavlara satıyorsun. Belediye aidatını vermiyorsun. Birike birike bakalım borcun nerelere varmış... Hesap ettirtip bir anlayalım... Bu sene manavdan alacağın otuz lirayı tamamıyla vermiş olsan yine borcunu kapatmaya kâfi gelmez..."

Hürmüz Hanım birdenbire yelkenleri suya indirerek: "Avnussalah Bey şaka mı ediyorsunuz?"

"Belediye memuru kapıya gelip de Hürmüz Hanım namına bir makbuz kestiği günü sözlerimin şaka mı ciddi mi olduğunu anlarsın.."

Hürmüz Hanım helecandan dili dolaşarak:

"Benim namıma makbuz kesmek, ne demek o?"

"Sen kanun bilmiyor musun? Hiç mektebe gitmedin mi?"

"Gittim amma yalnız namaz surelerini öğrenip çıktım. Şimdiki hanımlar gibi zamana mahsus dedikodu dersleri almadım."

"Sen dedikodu diye eğlen, sonra görürsün.."

"Eğlenmiyorum vallahi... Ben gayetle saf bir kadınım. Yüreğimden ne koparsa onu söylerim."

Yarım saat süren bu mücadelede Hürmüz Hanım, Avnussalah'ın tehditkâr mantığı karşısında muzmahil[130] bir mağlûbiyetle pencereden çekilir.

Yirmi dakikalık bir müddet geçer geçmez kapı çalınır. Açarlar. Hürmüz Hanım koca bir tepsi içinde dolu birer tabak dut, erik, armutla içeri girer. Bu rüşveti takdimle beraber kendini ele vermemesi için Avnussalah'ın ayaklarına kapanırcasına istirhamlarla yanıp yakılarak şöyle diller döker:

"Bahçe benim değil sizin... Yiyiniz, afiyet şeker olsun... Elbette bana da bırakırsınız. Kimsesiz dul bir kadınım.. Komşu demek hısım akraba demektir."

On İki

Komşu kadın getirdiği meyvelerin rüşvetiyle bir sulh mukavelesi akdine muvaffak olduktan[131] sonra evine döner. Avnussalah şöyle düşünür:

"Şantaj ne kadar kolay ve tatlı şey... Hele sade ruhlar üzerindeki tesiri ne kadar büyük oluyor... En masum

130. Muzmahil: Çökmüş, perişan olmuş.

131. Muvaffak olmak: Başarmak.

insanların ufak tefek kabahatleri olmamak mümkün değildir. Melek masumiyetinde bir insan tasavvur olunsa bile ona yaraştırılıp atılacak iftiralar, icadı pek güç bir şey midir?

İftira, atılması kolay olduğu kadar ondan tamamıyla temizlenmesi çok güç sıvışık bir kara çamurdur. Bulaştırıldığı şahsın üzerinde mutlak yer yer lekeler bırakır... Nedendir bilinemez, halk hemen daima müfterinin kirli iddialarını dikkatle dinlemeye meyyaldir. Kendilerini müdafaa edenlerin tekzipleri[132] hafif kulakla dinlenir.

Hepimiz hak hak deriz fakat menfaatlerimize müteallik[133] bazı noktalarda onun bize ekşi duran suratından çekiniriz. Kendi menfaatimize uygun gelen hakları hararetle müdafaa eder, bize mugayereti[134] icap ettirten diğerin hakkını teslimde ya münkir[135] veya ebkem[136] oluruz."

Avnussalah psikolog binaenaleyh çok tehlikeli bir ahlaksızdır. Bazı insanlar yolsuz hareketlerini kitaba uydurmak için tadil[137] ve tahfif[138] çareleri ararlar. Avnussalah vicdanî bir düşünce ile kendini ve âlemi aldatmaya uğraşmaya hiç lüzum görmezdi. O, insanları daima istismar noktasından tetkike çalışırdı. Ve tetkikatında kendince vasıl olduğu bedahet[139] şu idi: Maişet[140] denilen hayat cidalgâhında[141] kavilerin[142] zayıfları, zekilerin aptalları sade dilleri tırtıklayarak yaşadıkları hakikati... Ruh, kafa, kol ve bacak itibariyle en çok çalışanların büyük hisseye konamadıklarını görüyordu.

---

132. Tekzip: Yalanlama.
133. Müteallik: İlgili, ilişkin.
134. Mugayeret: Aykırılık.
135. Münkir: İnkâr eden.
136. Ebkem: Dilsiz.
137. Tadil: Değişiklik, değiştirme.
138. Tahfif: Hafifletme.
139. Bedahet: Açık olma durumu, açıklık.
140. Maişet: Geçinme, geçim.
141. Cidalgâh: Çekişme yeri, mec. dünya.
142. Kavi: Kuvvetli.

Asıl marifet kendi hesabına çok adam çalıştırmakta veyahut kendini hemen hiç yormaksızın diğerlerinin alın terlerinden gelen menfaatlere ortak olabilmekte idi. Lâkin açıktan açığa bu şekilde kazanca atılmaya ahlak, âdet ve kanun karşı geliyordu. Bu mugayeretten kurtulmak için ne yapmalı? Buna çare yok mu? Var. Cemiyet içinde kaçakçı yaşamak... Bu da türlü türlü olur. Bunun öyle şekilleri vardır ki kanunî hayattan hemen hiç fark edilmez... Fakat bu emniyet ve rahata ermek için uzun müddet diğerkâmlık[143] müraililiğiyle[144] ammenin[145] hürmetini kazanmış bulunmak icap eder.

Avnussalah'ın buna zamanı ve kabiliyeti yoktu. Onun bir defa adı ahlaksızlığa ve utanmaz adama çıkmıştı. Emil Fake'nin dediği gibi bazı adamlar namusu celbi hürmete vesile ittihaz[146] ile uzun müddet bir kapital şeklinde işletmek için namuskâr olurlar.

Namussuzlukta iyilikleri pazara çıkmış olanlar cemiyete karşı uzun müddet maske kullanamazlar. Ne vurabilirlerse onu entrikalarla vururlar. Dolandırıcılık, ekseriyetle müsmir[147] olan bir şanstır. Gazetelerle yüz defa türlü türlü vakalar ve mahkûmiyetleri ilân olunan dolandırıcılar, ceza müddetlerini itmamla[148] hapishaneden çıkar çıkmaz yine dolandıracak sade diller bulurlar.

İnsanların zem, tahkir[149] ve tayiplerinden[150] yılmamak yani hiçbir şeyden utanmamak lazımdır. Namussuzluktaki pervasızlara evvelden alın damarı çatlamış denirdi. Bu da hükümleri eskiyerek koflaşan sözlerden biri... Alın-

143. Diğerkâmlık: Özgecilik.
144. Müraililik: İkiyüzlülük.
145. Amme: Kamu.
146. İttihaz: Sayma, tutma.
147. Müsmir: Verimli, sonuç veren.
148. İtmam: Tamamlama.
149. Tahkir: Aşağılama.
150. Tayip: Ayıplama.

ları hacamat[151] edilen kimselerin namussuz olacaklarını tıbbın hangi nazariyesi[152] tasdik edebilir?

Eğer insanlardaki utanma, mahcubiyet ve teşebbüslerdeki cesaretsizlik illeti alından kan almakla tedavi edilebilmiş olsaydı Avnussalah cephesine hesapsız boynuz çektirirdi. Fakat onun buna asla itimat ve ihtiyacı yoktu. O, Doktor Dügas'in La timdité unvanlı bir eserinde şu cümleyi okumuştu:

"Mahcubiyet, atlanacak fena bir adımdır. Fakat herhâlde azim ve cesaretle atlamak icap eder."

Her şey ve hatta felsefe bile dimağın istidadına nazaran anlayışa göre bir mana alır... Avnussalah bu cümleyi kendi müfsit[153] ahlakının rengine boyayarak tefsir etti. Filozofun bu sözünü bütün cer'etlerinde[154] bir icazetname gibi kullandı.

Atıf Bey'den dolandırdığı beş lira, iki günde su gibi eridi. Lokantada beleşten karnını şişirdiği yemeklerin ağırlığından midesinde eser kalmadı. Getirdiği zeytin, peynir, meyvelere çocuklar ve hatta bu nimetlerin suret-i tedarikinden[155] şüpheye düşen validesi bile hep birden tırpan attılar...

Yine dolap ve ekmek çömleği tamtakır kaldı. Yine evde sofra kurulmaz oldu. Yine açlık titizliğiyle kavgaya, birbirini yemeye başladılar...

Herkesin istihkarla[156] baktığı dolandırıcılık, hakikatte nefis sanatlardan addolunabilecek ne kadar ince bir meslektir. Saliklerinin içinden ne meşhur mevcutlar zuhur etmiştir. Dolandırıcılar ammenin çok fevkinde bir zekâya malik olmalıdır.

---

151. Hacamat: Kesici bir araçla hafifçe yaralama, bıçaklama.
152. Nazariye: Kuram.
153. Müfsit: Arabozucu.
154. Cer'et: Kahramanlık.
155. Suret-i tedarik: Elde etme şekli.
156. İstihkar: Aşağılama.

Nazik bir sanat tezi gibi büyük maharetle tertip olunmuş öyle iblisane[157] dolandırıcı vakaları vardır ki dinlediğimiz vakit hayretten parmak ısırırız.

Cepte on on beş kuruş madenî para ile Avnussalah sokağa çıktı. İnsan bu kadarcık bir varlıkla doymaz fakat açlıktan da ölmez. Yüz dirhem ekmek, biraz peynir. Üzerine bol bol çeşme suyu... Bu gıdayı aldıktan sonra havadar bir yerde serin bir ağaç altı bulup uzanmak... Serseri dilenci hayatı... Bu türlü yaşayışa ancak miskinler razı olabilirler.

Avnussalah'ın her günkü karın doyuruşu bazen tehlikeli bir muamma şeklini alırdı. Nereden ne vuracağını bilemezdi. Cürmümeşhut[158] hâlinde yakalanınca yemek yerine dayak yediği de olurdu.

Nasibin atıfet[159] eliyle bize uzattığı kısmet çok bayağı bir şey ise buna razı olmamalı... Ondan en iyi parçayı koparıncaya kadar terleyerek göğüs göğse güreşmeli... Dünyadaki helal haram nazariyeleri yanlıştır. Bir nefse kifayetten fazla kalan varlıklar haramdır, karın doyuruncaya kadar yenen şeyler helaldir.

Böyle düşüne düşüne Avnussalah yine Sirkeci taraflarına indi. Sokakların havasını kebap kokularıyla dolduran lokantaların arasında dolaşmaya başladı. Fare için kiler ne ise Avnussalah için de bu semt o idi. İnsan muztar kalınca[160] gözüyle burnu ile de açlığının kılağısını[161] alabilir...

Avnussalah böyle yemek tütsüsüyle açlığını teskine uğraşırken Ali Safder'e rasgeldi... Sekiz matbaadan kovulmuş bir ahlaksız...

Avnussalah: "Arkadaş, ne dolaşıyorsun buralarda?"

---

157. İblisane: Şeytanca.

158. Cürmümeşhut: Suçüstü.

159. Atıfet: İhsan, bağış, lütuf.

160. Muztar kalmak: Zorunda kalmak.

161. Kılağı: Taş üzerinde bilenen bir kesici aracın keskin yüzüne yapışan ve aracın iyi kesebilmesi için, yağlanmış yumuşak bir taşla kaldırılması gereken çok ince çelik parçacıkları.

Ali Safder acı bir tebessümle:

"Sen ne için dolaşıyorsun..."

"Aç mısın?"

"İki günden beri..."

"Lokanta kapıları önünde koku ile geçinen aç köpekler sokaklardan kaldırıldı. Şimdi yerlerine biz kaim[162] olduk..."

"Bak bak, şu karşıki kaldırımda sinsi adımlarla dolaşan herife bak..."

"İri yarı..."

"Fakat benzi sapsarı..."

"Açlıktan..."

"Gözleri kanlı..."

"Katil bakışlı..."

"İşte bu herif silahını gündüzden biler... Gece avının üzerine atılır..."

"Kaplan yutmuş bir boa yılanı gibi doyar, bir müddet kimseye saldırmaz..."

"Acıkınca?"

"Felaket..."

"Hem kendi için hem cemiyet için.."

"Açlık tokluk meselesi..."

"Medeniyetin halledemediği büyük muamma.."

"Biz bugün doymak için beşeriyetin meseleyi hallini mi bekleyeceğiz?"

"Bu, hilkat sırrı gibi hâlli nâ-kabil[163] bir muammadır. Doymak için meselenin iktisaden hâllini beklersek biz de açlıktan ölen güruha[164] iltihak etmiş oluruz.."

"Ne yapalım?"

"Ani bir karar vermeliyiz..."

"Bir yumrukta şu lokantanın camekânını kırıp da mayonez tabağını, dolmaları, tatlıları kaparak kaçabilir miyiz?"

---

162. Kaim: Geçen.

163. Nâ-kabil: Mümkün olmayan.

164. Güruh: Değersiz, aşağı görülen, küçümsenen topluluk, değersiz kimseler topluluğu, ayaktakımı, sürü.

"Oh, bu ciğere atılan kedi, kasap dükkânından but aşıran köpek gibi hayvanca bir şey olur... Çünkü bütün açlar lokantaları yağmaya atılsalar ne şehir kalır ne medeniyet... Aç kurtlara döneriz. Yarın soyacak bir aşçı dükkânı bulamayız..."

"Söyle bana, medenî hırsızlık nasıl olur?"

"Mehma-imkân[165] hareket ki medeniyetin sirkat cevazlarına[166] uydurarak..."

"Bu cevazı hangi müftüden alacağız?"

"Dünyada muvaffak yaşayan tokların riyakârlıklarından..."

Böyle konuşa konuşa Saray parkına doğru yürüdüler...

Dünyadaki bütün açlar, toklara kendi haklarını yedikleri nazariyle bakarak sulh kabul etmez düşmandırlar...

Bu hakikat her ihtilâlde zenginlerin, asillerin, nüfuzluların katlolunmalarıyla sabittir.

On Üç

Sulanmış parkın sabah serinliği içinde dolaşarak tenha bir bankoya oturdular... Rutubetli çimenler güneşe karşı parlıyordu. Al mor çiçekler birbirlerini açan renkleriyle mütebessim[167] gibiydiler.

Avnussalah bir Bolşevik felsefesiyle etrafına bakınarak:

"Fukara cenneti..." dedi.

"Zenginlerinki nasıldır?"

"Visalleri[168] mubah huriler,[169] gılmanlarla[170] doludur."

"Evvela tokluk, sonra aşk azizim..."

"Aç karnına aşkın hülyası da memnu değildir ya?"

---

165. Mehma-imkân: Olabildiği kadar.

166. Cevaz: Onay, izin.

167. Mütebessim: Gülümseyen.

168. Visal: (sevgiliye) kavuşma.

169. Huri: İslam dinine göre, cennette yaşayan, son derecede güzel olan kızlara verilen ad.

170. Gılman: İslam dinine göre, cennette yaşayan, son derecede güzel olan erkeklere verilen ad.

"Sinirlerinde böyle bir iştahaya mecal[171] varsa."

"Daima..."

"Gençlik..."

"Muannit[172] züğürtlükle karışırsa sefillik..."

"Biz buraya neye geldik?"

"Herhalde çiftleşmek için eş aramaya değil."

"Açlığımıza derman bulmaya geldik..."

"Öyle ise çıkar bakalım akıl defterini..."

"Sor. Bütün açlık felsefesi, kaçakçılık nizamnamesi ezberimdedir."

İkisi de birer müddet dalgın kaldıktan sonra Avnussalah hazin bir sırıtışla:

"Ah şimdi elimde beş altı liralık bir sermaye olsa ikimizin de tıka basa hem karnımız doyardı, hem de havadan otuz kırk lira vurmuş olurduk. Sen bu miktarda bir parayı tedarik edemez misin?"

Ali Safder, dudağını çarpıtıp gözlerini derin bir emniyetsizlik istihzasıyla[173] süze süze arkadaşına bakarak:

"Sabahleyin vurmak için bula bula sen de beni mi buldun?"

"Azizim, ticarette emniyet şarttır..."

"Dolandırıcılıkta bile?"

"Hayhay..."

"Aklım ermez... Sana emniyet edebilmek için ya sağır olmalıyım ya aptal... Ben görmeyeli çok keskinleşmişsin. Beni de gözüne kestiriyorsun ha? Dünyada bu kadar avanak varken birbirimizi vurmayı düşünmeyelim. Beyhude yorulmuş oluruz..."

"Çocuğum, dolandırıcılık dediğin ne oluyor? Evvela bunu anlayalım... Her ticarette işine göre kandırma, dolandırma vardır. Zarar umumi, kazanç hususidir. Umum onar para zarar etse, husus milyon kazanır. Ve her idare-

171. Mecal: Dinçlik, derman.

172. Muannit: İnatçı.

173. İstihza: Alay.

ce bunun böyle olması mültezemdir.[174] İktisatçılar istedikleri kadar dırlansın dursunlar. Şimdi her iş teşekkül ile, sendika ile oluyor. Adi gece hırsızlarının bile kumpanya olduklarını işitmiyor musun? Şimdi biz iki kişiyiz, belki yarın üçleşir, öbür gün dörtleşiriz... Teessüsümüz[175] emniyet üzerine olamazsa hiçbir iş göremeyiz... Ben bugün senin hem karnını doyuracağım hem cebini dolduracağım. Bunun için beş altı lira lazım... Bu parayı bulabilirsen bul... Sözlerimi bir tecrübe et... Hakikati anla... Bulamazsan nafile yere birbirimizle meşgul olmayalım..."

Ali Safder, şimdi biraz yumuşayarak şüphe ile itimat arasında bir kararsızlık düşüncesine daldı. İknaatının[176] muvaffakiyete doğru yürüdüğünü sezen Avnussalah, son söze intizaren[177] susuyordu. Nihayet teklifine karşı şu cevabı aldı:

"Üzerimde o kadar değil, hemen hiç para yok gibi..."

"Malum..."

"Malum olduğu hâlde niçin benden o miktarda para bekliyorsun?"

"Şimdi çarçabuk bir yerden bulamaz mısın?"

"Birkaç yerden oldukça krediye malikim.[178] Fakat bu emniyeti suiistimal[179] etmek istemem. Aldığım parayı vadesi hulûlünde[180] hemen götürüp teslim etmeliyim..."

"Bu parayı birkaç saat için bul... Dakika şaşmadan yerine iade ettirmeğe söz veriyorum..."

Ali Safder'in yine şüpheli bir nazarının uzun tetkiki altında ezilmekte olan Avnussalah, talakatının[181] bütün cesaretiyle:

---

174. Mültezem: Lüzumlu görülen.
175. Teessüs: Ortaya çıkma, kurulma, oluşma.
176. İknaat: İkna etmek.
177. İntizaren: Ümitli bir şekilde bekleyerek.
178. Malik: İye, sahip.
179. Suiistimal: (bir şeyi) kötüye kullanma.
180. Hulûl: Dahil olma.
181. Talakat: Düzgün ve akıcı söz söyleme özelliği.

"Durma haydi... Bu parayı bulmak imkânı varken bugün aç durmak budalalıktır... Haydi koş. Her iş tavında gerek. Böyle laklakıyatla[182] boşuna bir saat daha geçirirsek söz verdiğim vurgunun imkânı tavsamış olur..."

On Dört

Ali Safder bir saat sonra kıpkırmızı terlemiş, yorgun bir suratla avdet etti.[183]

Avnussalah: "Nasıl? Vurdun mu?"

"Evet, fakat bittim."

"Ne kadar?"

"Dört lira..."

"Dört lirası olan bir insan hiçbir vakit bitmiş sayılmaz... Ve bu sermaye, milyonların nüvesidir."[184]

"Böyle küçük sermayelerle adam olmak istidadında bulunaydın bu vaziyetlere düşmezdin."

"Çalmak mı zor kazanmak mı?"

"Elbette ikincisi."

"Haydi, geviş getirmeyelim. Vakit geçti. Göster papelleri..."[185]

"Sözüme inanmıyor musun?"

"Görmeden inanmak, o evvel zamana mahsus safdilliklerdendir."[186]

Ali Safder göstererek:

"Bir, iki, üç, dört."

"Bu hokkabazlık kifayet etmez. Elimle dokunmalıyım..."

"Düzcesi, bunları cebime koymalıyım desene..."

"Ah ne kalın kafalı zekisin..."

---

182. Laklakıyat: Değersiz sözler, boş sözler, önemsiz sözler.

183. Avdet etmek: Bir yere gittikten sonra, ayrılınan yere geri gelmek, dönmek.

184. Nüve: Bir şeyin özü.

185. Papel: Para, kâğıt para.

186. Safdillik: Kolayca aldatılabilen, temiz yüreklilik.

"Eğer bu dört liraya bir madik[187] edersen vallahi ben de seni dört parça ederim."

"Bu para sende durmuş, bende durmuş ehemmiyeti yok. İyi bir lokantada yemek yiyeceğiz. Hesap göreceksin..."

"Sen yiyeceksin. Ben hesap göreceğim. Sonra ne olacak?"

"Yakayı ele vermezsek mükemmel doyduktan sonra üste kırk elli lira da vuracağız..."

"Yakayı ele vermezsek?"

"Evet..."

"Ya verirsek?"

"Polis, mahkeme, hapis..."

"Teşekkür ederim. Bu şerait[188] dâhilinde büyük iştaha ile yemek yiyeceğimi mi zannediyorsun?"

"Hokkabaz çok hünerler gösterir. Hilesi nadiren tutulur. Korkma, iştahın kaçmasın... Bol aylık ve iratla[189] yaşayan ahmaklar, yedikleri yemeklerin hiç lezzetini duymazlar. Ve türlü türlü mide fesadına uğrarlar. Fakat böyle bizim gibi, sekiz on kişiyi kündeden[190] atmak maharetine malik çapulcular, tehlikeyi atlattıktan sonra öyle zevk ve neşe ile yerler içerler ki... Çünkü lokantada yemek, parası olanların hakkıdır. Olmayanlar avuçlarını yalasınlar... Onları kimse düşünmüyor. İşte biz kanunun bu sarih[191] haksızlığı üzerinden parende atarak medeniyetin bu inzibatına[192] gülüyoruz. Her gün bol bol ve çalışmadan yemek; bünyeyi, kanı bozuyor, hesapsız hastalıklar geti-

187. Madik: Dalavere, dolap, düzen, hile.

188. Şerait: Koşullar.

189. İrat: Gelir, gelir getiren mülk.

190. Künde: Eskiden, kaçmalarını önlemek için suçluların ayağına bağlanan demir halka, ayak bağı.

191. Sarih: Kolay anlaşılır, belli, belirgin.

192. İnzibat: Sıkıdüzen.

riyor. Hıfzıssıhha[193] arada bir aç durmayı tavsiye ediyor. Kurt, kuş da böyledir. Bulunca yerler. Bulamayınca perhiz ederler... Binaenaleyh bizim yaşayışımız tabiata daha muvafıktır... Her gün dolu bulunmaktan işbaa gelmiş midelerde yemeklerin lezzetini almak hissi kalır mı? Fakat iki gün açlıktan sonra yenen kuru ekmek, insana baklava gibi gelir..."

"Haydi, çenen pırtı... Kimi kandırmak için yoruluyorsun? Birkaç gün aç kalıp da sonra birdenbire tıkınmak sıhhî bir tagaddi[194] değildir. Allah belanı versin... Al şu dört lirayı, bakalım nasıl deve yapacaksın? Beni efsunladın... Sihrinin cazibesinden kaçamıyorum... Hem mükemmelen karnımız doyacak, hem ceplerimize kırk elli lira girecekmiş... Bu dolandırıcı rüyasının hakikaten inkılâbını görmek istiyorum..."

"Göreceksin..."

"Haritada polis, mahkeme, hapis de yazıyormuş."

"Dedim ya korkma. Bu ihtimal, devede kulaktır. Her gün hesapsız cürümler[195] işlenir... Ancak sekiz on kişi yakalanır. Bu hususta istatistik yapılmış olaydı, kanunun aczini, mücrimlerin[196] galebesini[197] anlardın."

"Ne yapacağız? Bu işte benim rolüm ne olacak? Çabuk anlat..."

"Emirlerime itaat ve sükût..."

"Başka?"

"Dört liraya bir hırsızlık dersi almak... Bugün doymak ve cebine para koymak..."

193. Hıfzıssıhha: Sağlık bilgisi.
194. Tagaddi: Besin alma, beslenme.
195. Cürüm: Suç.
196. Mücrim: Suçlu.
197. Galebe: Üstünlük.

On Beş

Lokantaların masalarda yer bulunmaz, geçilmez, yürünmez en kalabalık bir zamanı... Her talebe yemek yetiştirmek, her sese cevap vermekle meşgul, bu izdiham arasında pervaneler gibi dönen garsonların burunlarından ter damlıyor... Herkesin önündeki tabaktan hariç şeylere dikkat etmeye vakti yok. Çatalların, piçakların[198] mide uğruna muharebe ettikleri bu kargaşalık esnasında bizim iki vurguncu, serpuşsuz[199] ve yalınkat[200] ceketlerle gelirler, güzel şapkalar, pardösüler asılı vestiyere yakın, kimsenin oturmaya tenezzül etmemiş olduğu ve hemen kapı yanındaki kuytu bir masaya yerleşirler.

Dört beş nidadan sonra ancak nefes nefese gelebilerek aceleden müşteriyi yarım kulakla dinleyen garsona yemek ısmarlarlar. Lokantanın bu kalabalıklığı tavsamadan çabucak tıkınırlar. Tavcılıklarına sermaye edindikleri dört lira ile hesap görürler. Vestiyerden güzel iki pardösü ile şapka ve birer baston aşırarak kimseye bir şey sezdirmeden tabanları kaldırırlar...

Takip ve tehlike hududunu atlattıktan sonra Avnussalah başındaki melon şapkayı, kolundaki içi ipek, ince İngiliz şayağından[201] barudi âlâ pardösüyü, sapı fildişi bastonu göstererek:

"Nasıl?"

"Lort kıyafeti..."

"Şimdi üçünü de mezada versem su içinde seksen, doksan lira tutar... Seninkileri göster bakayım..."

Gösterir.

"Şapka fötr, ekstra Borsalino... Pardösü Alman kumaşı, fakat nefis... Baston mücella gül ağacı, başı savatlı[202] gümüş..."

---

198. Piçak: Bıçak.

199. Serpuşsuz: Şapkasız.

200. Yalınkat: Tek kat, ince.

201. Şayak: Kaba dokunmuş, dayanıklı bir tür yün kumaş.

202. Savatlı: Gümüş üzerine kurşunla özel bir biçimde işlenen kara nakışlı.

Avnussalah gülerek ilave eder:

"Safder, dört lira siftahın uğurlu geldi. Bu miktar sermaye ile şıp diye yüz elli lira vurulabileceğine şimdi iman ettin mi?"

"Ettim fakat gönlümde bir bulantı var..."

"Neden?"

"Ahlakla aykırı gittiğim çok zamanlar oldu... Lâkin bu ilk hırsızlığım..."

"Sana şuradan kırk paralık nane şekeri alayım da bulantını bastır."

"Salah, bu ilk hırsızlığım diyorum..."

"Mübarek olsun kardeşim..."

"İçimde nedamet[203] gibi bir şeyler duyuyorum..."

"Ulan nedamet insanın içinde karın ağrısı gibi dolaşmaz... Öyle de olsa onun müshilini ben bilirim..."

"Bu eşyanın sahipleri şimdi ne yaparlar?"

"Ne yapacaklar... Elbise dolabından diğerlerini çıkarıp giyerler... Yalnız öğle taamı için tek nefsine dört beş lira sarf eden herifin gardırobunda yedek birkaç kat elbisesi olacağını bilmelisin... Sen hırsızlığına nedamet ediyorsun, lâkin bu sahip-i evvelin[204] pardösüyü nereden çaldığını niçin düşünmüyorsun?"

"Onun da aşırmış olduğuna kani misin?"

"Hayhay..."

"Hiç zannetmem..."

"Bu ilk sahip, pardösüyü böyle bizim gibi bir lokantanın palto çengelinden aşırmamıştır. Lâkin o da parayı umumi iktisattan kim bilir ne şekilde çalmıştır... Herkesin servet payını hangi manevi el seninki şu kadar, ötekininki bu kadardır diye hakça pay ediyor? Vuran vurana, uyduran uydurana... Allah ve kullar bize hisse ayırmayı ihmal ettikleri için, biz de rızkımızı böyle vuruyoruz. Açlıkla zorla ölmek, çalmaktan daha eşna bir cinayettir.

---

203. Nedamet: Pişmanlık.

204. Sahip-i evvel: Önceki sahibi.

Nedamet, hamakat[205] zaafından ileri gelir. Şimdi sen büyük bir aptallık edip de bu eşyanın sahibini aramaya kalkışsan göreceğin mukabele şükran değil tahkirdir. Mükâfat değil mücazattır. Şimdi bu yobaz vaazlarını geç. Artık bu pardösü, şapka, baston çaldıranın değil senin sarih malındır. Bunlardan nasıl istifade edeceksin? Giyecek misin? Paraya mı tahvil edeceksin?"[206]

"Sen ne yapacaksan ben de onu yapacağım..."

"Şimdi bunları giyip de sokaklarda, kalabalık yerlerde salınıp gezmek çok tehlikelidir. Su-i tali[207] bu ya, çaldıran adamla karşı karşıya gelmek ihtimali var. Biz, o zatları tanımıyoruz. Onlar bizi bilmiyorlar. Fakat elbiselerine derhal aşina çıkacaklarına şüphe yok. İnsanı hemencecik çal yaka ederler. O beyefendiler için mallarının aslını faslını ispat kolaydır. Fakat biz ne kadar usta olsak yine kem kümleriz. Bu hakikat karşısında ceza kanununun sirkat maddelerini su gibi ezberlemiş olmak para etmez. Hem bu elbiseler bizim vücudumuza ısmarlama olarak yapılmamış. Bak kolları sana uzun, bedeni bana sarkık, çapaçul geliyor..."

"Ne yapacağız?"

"Satacağız..."

"Kime?"

"İşte nazik mesele... Bunları bugün yarın açık mezada vermek uyamaz... Şimdi lokantada patronla müşteriler, garsonlar birbirine girmişlerdir. Zabıtaya haber uçmuştur. Koku almakta en mahir polisler ihtimal ki şu anda peşimizdedirler. En namuslu adamlara bile kazançlarını kolayca yutturmuyorlar. Helal mesruk[208] şimdi yüz kuruşun milyonlarca belalı kap kaçanı var. Şimdi gazete muhbirleri lokantanın etrafını sarmışlardır. Zekâvetlerinin[209]

205. Hamakat: Ahmaklık, budalalık.
206. Tahvil etmek: Dönüştürmek.
207. Su-i tali: Kötü talih.
208. Mesruk: Çalınmış.
209. Zekâvet: Çabuk anlama ve kavrama.

mübalağadaki varışları nispetinde her sözden bin mana çıkararak sütunlarını dolduruyorlar. Vaka o kadar tahrif edilecek ki hadisenin iki kahramanı biz bile kendi kendimizi tanıyamayacağız. Sen, aleyhindeki teşniâttan[210] ürkeceksin... Ben, portremin tuhaflığına kasıklarımı tutarak güleceğim..."

"Giyinip ortaya çıkması tehlikeli, satması müşkül... Öyle ise biz bu sirkati niçin irtikâp ettik?"[211]

"Oğlum, bunlar burada satılmaz... İzmir'de, Adana'da filan satılır. Belki de Romanya'ya, Rusya'ya gönderilir..."

"Nasıl?"

"O da benim sırrım..."

"Bana anlatmaz mısın?"

"Hayır..."

"Ben senin sirkatlerine böyle kör körüne mi çıraklık edeceğim!"

"İlk sirkatinde hemen usta çıkmak mı istiyorsun? Satmak istiyorsan ver onları bana, bir müddet sonra parasını al..."

"Kaça satacaksın? Bana ne getireceksin? Hiçbir şey getirmemiş olsan da benim senden ne suretle davaya hakkım olabilecek?"

"Bu kadar uzun istintaklardan[212] hoşlanmam... Arkadaşlık namına işte sana şu kadarını anlatayım. Ben bunları gizli bir depoya götüreceğim. Orası diğer müterakim[213] mallarla beraber kendi usulünce ambalaj yap[ıl]arak harice sevk ed[il]ecek... Beklersen paranı tamam alırsın. Beklemezsen yarı yarıya kırdırmış olursun..."

"Ne kadar bekleyeceğim?"

"Malum değil. İşi bilir."

"Demek ki ben bilmeyerek meçhul bir kumpanyaya amele kaydolunmuş oluyorum... Bir şey bilmeyeceğim.

---

210. Teşniât: Ayıplamalar.

211. İrtikâp etmek: Kötü bir işe girişmek.

212. İstintak: Sorgulama.

213. Müterakim: Birikmiş, yığılmış.

Ne verirseniz eyvallah diyeceğim. Çalıp çalıp size getireceğim. Çok güzel başlangıç doğrusu..."

"Canım pardösü sırtında... Şapka başında... Baston elinde. Var git, sirkatinin semeresinden bildiğin gibi istifade et... Yalnız bir şartla..."

"Hangisi o?"

"Tutulduğun vakit beni ele vermemek şartıyla..."

On Altı

Sirkatin heyecanlı arkadaşlığı tatlıdır amma taksimde hemen daima çıngar çıkar.

Ali Safder ne yapsın, uyuşmaya mecburdu. Zararı keseden değil sirkatten ediyordu.

Bu esnada Avnussalah, mesruk pardösünün ceplerini karıştırarak bir gazete, numunelik kumaş parçaları, ufak bir sicim yumağı, kirlice bir mendil, iç yan cepte de zarfsız bir mektup buldu.

Eski harflerle yazılı mektubun katlarını açtı. Şöyle hafifçe süzerek:

"İşte haber bunda... Lâkin hay kâfir şeytan... Bu kâğıt mazruf[214] olaydı mürselünileyh[215] endamıyla tanıyacaktık. Şimdi bunu keşif için yorulacağız. Şu anda bu satırları okumanın sırası değil... Safder kardeşim sen de aşırdığın pardösünün ceplerini bir tara, bakalım kısmetine ne çıkacak? Kıymette ağır yükte hafif bir şey bulabilecek misin?"

Safder karıştırdı. O da bula bula mazruf bir mektup, iki sinema ilanı, bir çift yazlık eldiven, bir paket çikolata, birkaç şamfıstığı buldu.

Balık pazarının dar, dolambaç, pis, kokmuş arka sokaklarından konuşa konuşa Unkapanı'na doğru ilerliyorlardı.

---

214. Mazruf: Zarflı.

215. Mürselünileyh: Alıcı.

Avnussalah, yevmi[216] gazetelerin isimlerini bağıra bağıra geçen bir çocuğu durdurarak hepsinden birer nüsha aldı.

Ali Safder biraz mütehayyir:[217]

"Bu havadis yığınını ne yapacaksın?"

"Havadis yığını mı?"

"Yanıldım. Roman ve sütun tefrikası yığını... İstikbale mi gidiyoruz? Maziye mi döndük? Sultan Mahmut'tan bu tarafa olan tarihî eşhas[218] ve vakalar masallaştırılıyor. Sansürden yeni kurtulmuş bir millet, ilim ve irfan gıdasını böyle geçmişin mezarlığında mı arar?"

"Bilirim, tatlı sert bir muharrirsin..."[219]

"Uysal olmadığım için hiçbir gazetede geçinemedim. Çünkü edebî, felsefi, siyasi fikirlerimde diğer muharrirlerle hem-ahenk olamıyorum."

"Edebî, felsefi, siyasi fikirler... Vah zavallı, saflığın bu derecesi gözyaşı getirecek kadar gülünçtür. Şimdi böyle şeyler kimde var ki, samimiyetle senin yüreğinde kök tutabilsin. Ahmak, nene lazım senin politika, felsefe, edebiyat... Nene gerek senin tenkit, itiraz, ukalaca fikirler, budalaca görüşler; her diyarda fikir ticaretinin durgunluğunu, iflasını bilmiyor musun? Böyle şeyler karın doyurmaz. Yavrum. Bu dünya ziyafetinin taam sofrasına seni çağırmıyorlarsa sen kedi gibi masanın altına sokul... Davetlilerin ne dalkavukluklarla oraya kabul olunduklarını kendi ağızlarından işit. Toklardan birinin elinden düşüreceği kotlet[220] kemiğini hemen kap kaç... Bu âlemde maişet iki türlüdür. Sofranın üstü ve altı... Bu iki şekl-i maideye[221] sokulamayanlar işte aç kalan ekseriyettir. Ananeye tâbi avanak güruhunun istikametinden ayrıl... Eğri

216. Yevmi: Günlük.
217. Mütehayyir: Şaşmış.
218. Eşhas: Şahıslar.
219. Muharrir: Yazar.
220. Kotlet: Pirzola.
221. Şekl-i maide: Ziyafet sofrası.

büğrü git. Çaparız adımlarla dolaş. Kısmetin ayağına çarpınca hemen yala yut... Bu maişet-gâhta[222] doğruluk taslayanlardan çokları rızık dağıtanlara karşı birer parça muacciz[223] dilenci, birer parça gizli, mürai hırsız, hâsılı birer parça her şeydirler. Hakikî hayat, prensipleri gibi değildir. Hiçbir ahlak hocası, hiçbir feylesof âleme verdiği öğütlerin hükümlerine riayetle yaşamamıştır. Bana çalışkan bir el ulağı lazım. Aradığım kıymetli arkadaşı sende bulursam ikimiz de aç kalmayız. Ben bu gazeteleri mütalaa fikriyle almadım. Havadisler iştaha açacak, karın doyuracak gibi değil... Onları ne yapacağımı şimdi görürsün..."

Mezbeleye dönmüş tenha bir viraneye çekildiler. Avnussalah pardösüleri güzelce bu gazetelere sardı. Sicim yumağını açtı. Üzerlerinden sıkıca bağladı.

Safder: "Bu ihtiyata neden lüzum görüyorsun?"

Avnussalah, çarpık bir istihza bakışıyla arkadaşını süzerek:

"Sana söylemedim mi? Sirkat, şimdi bütün zabıta merkezlerine telefon edilmiştir. Sivil ve resmî polisler şimdi peşimizdedir."

"Mesruk eşya böyle paket edilirse tehlike azalmışı mı olur?"

"Münasibi budur. Sus şimdi, seni iknaa vaktim yok. Bastonu, şapkayı da ver. Üzerinde sirkati müsbit bir şey kalmasın. Şuradaki kahvede korkusuz, rahatça beni bekle."

Avnussalah'ın sözlerinden manyetizmalanan Ali Safder, şimdi bilaitiraz[224] her emre itaat ediyordu.

Avnussalah ayrılacağı esnada:

"Unuttum. Hemen koş. Asıl şapkalarımızı bıraktığımız yerden al. Buraya gel, bî-fütur[225] beni bekle."

---

222. Maişet-gâh: Geçim yeri.
223. Muacciz: Taciz edici.
224. Bilaitiraz: İhtilafsız.
225. Bî-fütur: Fütursuz.

Bu son ihtarından sonra yürüdü...

Ali Safder bulundukları yerden şapkaları aldı. Çok sürmeden döndü. Sözleşilen kahveye oturdu. Bir saat geçti. Avnussalah gözükmedi.

Delikanlı, ahlak ve açlık arasında kuruntuya daldı. Ahlaklı olup olmamak da bir tali oyunuydu. Bugün ahlaklarıyla övünenler bu vaziyete düşseler acaba doğruluklarını muhafaza edebilecekler miydi? Açlığın icbarıyla çalanlara acaba hangi munsıf[226] kanun, yeme öl diyebilirdi? Çalış da kazan sözü, dibi görünmeyen beylik bir nasihattir. İş iş diye havada çırpınan boş ellere niçin maişet dolabından bir kulp tutturulmuyor? Çalışmak isteyen her hüsnüniyet[227] sahibine iş var mı? Açlık hayatın en büyük mazeretidir. Asıl muzır hırsızlar mideleri için değil, kasaları nef'ine[228] çalanlardır. Çaldıkça servetlerini kabartarak doymak bilmeyenlerdir.

Ali Safder böyle düşünerek bir maşinasyon[229] içine giriyordu. Önünde kaza bela bulutlarıyla örtülü bir karaltı vardı. Şimdilik züğürtlüğüne başka çare bulamadığı için, kendini el yordamıyla bu karanlık ve meşum[230] yoldan gitmek mecburiyetinde görüyordu.

İlk vurgun gününün kazancı fena olmadı. Vakıa Avnussalah kendine beş ayırırsa arkadaşına ancak bir hisse gösterecekti. Bu kazıkçılık en doğru işlerde sözüm ona en namuslu insanlar arasında da böyle olmuyor muydu?

Avnussalah karşıdan söktü. Giderken başında götürdüğü mesruk şapkayı bir kanuniye ile tebdil etmişti. Güler yüzle yaklaşarak:

"Şansın var be kardeş.."

"Ne cihetten?"

"İyi bir iş gördüm..."

---

226. Munsıf: İnsaflı.

227. Hüsnüniyet: İyi niyet.

228. Nef'i: Faydacı.

229. Maşinasyon: Marjinasyon.

230. Meşum: Kötü, uğursuz.

"Anlayalım..."

"Hariçte satış muamelesi olup bitinceye kadar on lira alelhesap[231] aldım... Nah beşi senin, beşi benim. İşte kardeşçe bir pay.."

Ali Safder soğuk bir durgunlukla somurttu.

Avnussalah: "Ne o? Memnun olmadın mı?"

"Neye memnun olayım. Dört lira verdim. Beş alıyorum..."

"Karnın mükemmelen doydu. Bir lira da kâr... Fena mı?"

"Namusumu pek ucuz satmış oluyorum."

"Namusunu... Şu pederinden mevrus[232], günden güne eski manasını kaybetmekte olan kuru laftan ibaret namusunu... Bu mübarek kelimenin benim üzerimde nasıl bir makûs tesir göstermekte olduğunu hâlâ anlayamadığına taaccüp ediyorum.[233] Oğlum, her sanat ve mesleğin başlangıcında çıraklar için uzun bir mülâzemet müddeti vardır."

"Ben bugün resmen vicdanımın önünde hırsızım.."

"Aptallık lazım değil, resmen hırsızlık olmaz. Bütün sirkatler gayri resmîdir. Sen vicdan denilen mevhum nesneyi önünde her fiil için telkin verilen bir mabet mi sanıyorsun? Allah'ın kıblesine karşı bile ne fısk u fücurlar[234] dönüyor... Ne alırsan bereket versin demeye alış... İşin gerisine bak. Ben sana alelhesap olarak bir miktar şey takdim ettim. Malımız satılsın. Bu iş için gizli çalışan her kafa, her el zahmetinin mukabilini alsın... Sana da ne düşerse... Şimdi bunları geç. Mesleğin ince felsefesini anla. Her zaman lokantalardan pardösü, şapka aşırmak gibi adi klepteci[235] işleriyle meşgul olacak değiliz. Büyük ve sanatlı dalaverelere bakalım... En ziyade istismar edebi-

231. Alelhesap: Hesaba sayarak.

232. Mevrus: Miras edilmiş.

233. Taaccüp etmek: Şaşkınlık içinde kalmak, şaşkınlığa uğramak, şaşmak.

234. Fısk u fücur: Dinden uzaklaşma ve günahkârlık.

235. Klepteci: Kleptomania, hırsızlık illeti.

leceğimiz şey insanların saffetidir. Kâh korkutarak, kâh umdurarak nelere muvaffak olunmaz. Önümüze çıkan kolpoyı[236] hemen havadan yakalamalıyız... İnkâr edemeyeceğim, senin refakatinde bir şans var. Kendi kendinin ne uğurlu bir adam olduğundan bihabersin... Elime işletilecek zengin bir maden geçti. Belki senin de cebinde böyle mühim bir define anahtarı var... Yine bundan da haberin yok. Gel şöyle seninle tenha, çok tenha bir yere çekilelim."

On Yedi

Kol kola konuşa konuşa Balat'a, Defterdar'a doğru yürüdüler. Eyüp'ün ölüler caddesine geldiler. Ölüm, tepelerden aşağı ihtiyar servileri, yosunlu kırık dökük taşlarıyla sanki dirileri istilaya atılıyordu.

Mezarlık arasında kuytu bir kahve bahçesinin en tenha bir köşesine çekildiler. Avnussalah, mesruk pardösüde bulunan mektubu cebinden çıkararak acayip bir suratla dedi ki:

"İş işi açar. Vaka vakayı doğurur. Okuyayım da dinle. Kulağını bana ver. Ayağımıza kendi kendine bir şans geldi. Fakat bundan azamî istifade etmeyi bilmeliyiz..."

İskemlelerini birbirine biraz daha yaklaştırdılar.

Avnussalah, fısıltı ile alelâde konuşmak arasında bir tempoda, elindeki satırları şöyle okumaya başladı:

"Nedim,

Bana yüklettiğin ağır vazifenin ötesinde mesut bir istikbal vadediyorsun... Fakat çok yorgunum. Biraz da vicdan azabıyla eziliyorum. Döşeğin başında yalnız kaldığım geceler, inleyen hastanın sayıklamalarını kaydediyorum. Tam mana çıkarmak mümkün değil, saçma sapan sözler... Bu hezeyanların arasında da şu nakarat var:

'Saffet beni af et... Saffet beni af et...'

236. Kolpo: Dalavere.

Kimdir bu Saffet? Bilmiyorum. Sormaya da korkuyorum...

Bu ihtiyarın hazineleri etrafında uydurulan masallar biraz *Monte Cristo* hikâyesine benziyor. Güya bunlar muhtelif yerlerde gömülü imiş. Tılsımlı imiş.

Zevcim bir gece bana şöyle hitap etti:

'Şevkiye, ben Boyacı Köyündeki harap yalıyı sattım..'

'Evet...'

'Onu şimdi yıkmışlar.'

'Öyle diyorlar...'

'Yalının arka bahçesinde bir mahzen, onun içinde bir kuyu vardır.'

'Peki...'

'Periler benim hazinelerimi işte bu kuyuya naklettiler..'

Evvela tamamını dinlediğim bu muhaverenin sonu böyle saçmaya çıkınca ihtiyarın yine sayıkladığını anladım.

Nedim, senin mükerrer ve şiddetli icbarların üzerine konaktaki kasanın anahtarının nerede olduğunu çok aradım. Bulamadım. Anahtarı zevcim hastalığından evvel bir yere mi sakladı? Yoksa üvey oğlumun eline mi geçti? Keşfetmek müşkül...

Kasada çok para olduğunu bazı delâil üzerine tahmin liyorum. Fakat senin bu hususta ki teklifini kabule cesaretim yok... Ve asla olamayacak, anlıyor musun? Bu teklifi bir daha tekrarlama. Gece kapıları açık bırakarak senin kasa odasına girmeni teshil edemem... Konakta yalnız değilim ki... Affan var, karısı, çocukları var. Hizmetçiler var... Cürmümeşhut hâlinde yakalanırsan sana ya hırsız diyecekler ya zampara... Üzerimize bulaşacak birbirinden berbat iki leke...

Sabret... Sabret... Oh ne yazdığımı da bilmiyorum. Bütün bütün senin olmak için bu ihtiyarın öldüğünü beklemek de bana bir cinayet gibi geliyor. O sağ iken sanki ben senin değil miyim? Israr ettiğin o müthiş noktada sana karşı şiddetle muhalifim. Hayır, öyle şey benim elim-

den gelmez... Bunu bir daha tekrarlama. Bu hafta beni mahut[237] telâki[238] mahallinde bekleme, takip edildiğimden şüpheleniyorum. Reca ederim bu mektuplarımı yırt at... Mahvet. Saklamaktan türlü tehlikeler melhuzdur.[239] Dünya bu, neler olmaz... Daima senin Şevkiyen. İşte sana derin buseli bir selam..."

Avnussalah, mektubu bitirince ne tesir hâsıl ettiğini anlamak için muhatabının yüzüne baktı. Ali Safder onun bu nazarına cevap olarak:

"Zavallı kadın..."

"Neden?"

"Korktuğuna uğradığı için... Yırtılmasını reca ettiği mektubun şimdi kimin eline geçmiş olduğunu bilse..."

"Ya pardösüyü çaldıran Nedim Bey'in şimdi telaşı, maşukası[240] hanımdan daha az mıdır sanırsın? Fakat biz kimseye acımakla mükellef değiliz. Bu bir iyi kolpodur. Dikkatli çekmeli, fırsatı kaçırmamalıyız."

"Ben bu oyunun o kadar ehli değilim..."

"Malûm... Dinle... Şimdi her şeyden evvel, bu mektubun felsefesine, satırları arasından bize sırıttırdığı hakikatlere gelelim. Hey gidi yeni dünya... Bu kırmızı damların altında kimse uslu oturmuyor. Okuduğumuzu mealen telhis edelim.[241] Zengin bir ihtiyar var. Hasta. Ölmek veya öldürülmek üzere... Genç zevce, bu zavallıya karşı öyle tuhaf bir şefkatle mütehassıs ki... İhtiyar kocasının ağır nefesine genç bir amanın deraguşları[242] yardımıyla katlanabiliyor. Bu cihet banal ve umumî. Âşığı ona ağır bir vazife yükletmiş... Nedir anlayalım. Bu cihet mühim... İhtiyarın çok parası var. Bir kısmı kasada... Bir

237. Mahut: Adı geçen.
238. Telâki: Birbirine kavuşma.
239. Melhuz: Beklenen, umulan.
240. Maşuka: Sevgili.
241. Telhis etmek: Özetlemek.
242. Deraguş: Kucaklama.

kısmı tılsımlı hazineler gibi nâ-malum[243] mahallerde gömülü... Hanım bu esrarı kocasının ağzından kapmaya söz vermiş. Kaydediyor. Kendine yorgunluk veren ağır vazife bu...

Hanımefendi bu nazik vazifeyi deruhte ettikten sonra vicdan denilen oyuncakla oynamasını da biliyor. Konakta, ihtiyar beyefendinin besbelli ilk karısından olma bir de mahdumu[244] var, Affan Bey, o da evli, çoluk çocuk sahibi. İhtiyarın hezeyanları zapt olunurken şu kaydı dikkate şayan görüyorum:

'Saffet... Saffet beni affet...'

Bu hasta efendi vaktiyle birinin canını yakmış olmalı ki şimdi sayıklamaları esnasında nedametini çekerek af diliyor... (Kişi ettiğini bulur derler.) Bu kocakarı tesellisine hiç itikadım yoktur.

Geçelim bunları, ihtiyarla beraber biz de sayıklamayalım. Bu esrar namenin en mühim noktalarına gelelim. Nedim Bey kasayı soymak için gece gizlice konağa alınması ısrarında bulunuyor. Fakat hanım bu teklifi şimdilik reddediyor. Şimdilik diyorum. Buna dikkat et... Boyacı Köyünde yıkılan yalının bahçesindeki mahzene periler tarafından naklolunan hazinelere gelince, bu sözleri de pek hayalât diye dinleme... Hep bunlarda hastanın hummalı dimağında depreşen hatıratından birer kıvılcım bulunsa gerek...

Al işte sana en mühim cümleler: 'Israr ettiğin o müthiş noktada sana karşı şiddetle muhalifim... Hayır, öyle şey benim elimden gelmez. Bunu bir daha tekrarlama..' Üzerinde ısrar olunan nokta nedir? Anlayabildin mi?"

"Hayır..."

"Nedim Bey maşukasına ihtiyar hastayı zehirlemesi teklifinde bulunuyor... Şimdilik redde uğruyor... Burada-

243. Nâ-malum: Bilinmeyen.

244. Mahdum: Erkek evlat, oğul.

ki şimdilik kaydına da dikkat et... Benim zehabımca[245] hep bu retler bilahare kabul olunacaktır. Ara yerde muaşaka var mı, yoksun. Sevda her şeye galip gelir. Malumlardan meçhulleri keşfetmek üzere bu hulasayı derleyip toplayalım. Dramın eşhası şunlar:

Nedim Bey: Şevkiye Hanım'ın amanı,

Şevkiye Hanım: Zengin hasta bir ihtiyarın genç zevcesi,

Affan Bey: İhtiyarın oğlu.

Marizin[246] adı, vakaya sahne olan konağın semti mektupta muhit tabiriyle zikrolunan talâkı mahalli[247] işte keşfe muhtaç meçhuller."

"Şimdi ne yapacaksın?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Bu işi neresinden kavrayabileceksin?"

"Elbette bir ucunu kulpunu bulacağım..."

"Zor..."

"Neden?"

"Nedim, Şevkiye, Affan... Bu üç isimle koca İstanbul'un içinde çarçabuk bir aile keşfedilebilir mi?"

"Pek yakında Nedim Bey'i şahsen tanımakla müşerref olacağımı memul ediyorum..."

"Nasıl?"

"İhtiyarın sayıkladığı yalı viranesindeki hazineleri Nedim Bey'in Şevkiye Hanım gibi yarım kulakla dinlememiş olduğuna kaniyim..."

"Bundan ne çıkar?"

"Bu gayrişuurî sözlerin doğru yalan ihtimalini tetkik için Nedim Bey Boyacı Köyündeki arsayı boşlamaz sanırım. Mahzende keşifler yapmaya uğraşır."

"Orada metfun hazineler bulunduğuna sen katiyen emin misin?"

---

245. Zehap: Sanı.

246. Mariz: Hasta olan, hastalıklı.

247. Talâkı mahalli: Boşanmak isteyen taraf.

"Hayır..."

"O hâlde?"

"Nedim'e tesadüf edebilmek ümidiyle oralarda dolaşacağım."

"Nedim'i bu kadar ahmak mı sanıyorsun? Sevgilisinin bu mühim mektubunu çaldırmış olduğu için o, şimdi kim bilir ne kadar telaştadır... Kim bilir ne kadar ihtiyatlarla hareket etmek mecburiyetinde kalmıştır. Alık alık oralarda dolaşarak hiç kendini sana bildirir mi?"

"Benim tahminlerimin kendimce ehemmiyeti vardır. Bu ciheti münakaşaya lüzum görmüyorum."

"Mademki beni çıraklığına aldın. Anlat nasıl şantaj yapacaksın?"

"Şantaj hareketimiz belki bu kelimenin kıvraklığına andırır. Fakat ondan daha öteyedir. Ortada baştan çıkarılmış bir Şevkiye Hanım var. Mahzenlerde metfun[248] hazinelerden, soyulacak kasadan, zehirlenecek ihtiyardan bahis olunuyor. Demek ki namus gölgesine sığınmış aileler içinde bizden mahir hırsızlar, bizden cüretkâr caniler var. Tesadüf bizi bu işin ortaklığına sevk ediyor. Bu maceralara karşıdan sade seyirci kalabilir miyiz? Evet, Nedim Bey pardösü ile beraber bu mühim mektubu çaldırmış olduğu için belki şimdi derin düşünceler içindedir. Belki de hiç umurlamamaktadır. Çünkü lokantadan pardösü aşıran adi bir hırsızın mesruk malın cebinden çıkan mektubu okumaya bakalım iktidarı veya vakti var mıdır? Olsa da şantaj fennine bizim kadar bütün incelikleriyle aşina mıdır? Bu faraziyeleri hep müspet cihetleriyle alıp da şimdi Nedim Bey'in fevkalade bir telaş içinde bulunduğuna hükmetsek bile, bu kasa ve gönül hırsızı ne kadar büyük ihtiyatlarla hareket etse elimden kurtulamaz. Elbette onunla bir gün karşılaşacağız, çarpışacağız. Bakalım hangimiz ayakta kalacak? Hangimiz devrilecek..."

---

248. Metfun: Gömülmüş.

"Bence bu herif telaştadır. Belki de şahsını ortaya çıkarmaktan korkarak pardösüyü buldurmak için zabıtaya müracaata bile cesaret edemez."

"Günlerin böyle maceralarını melekler değil şeytanlar dokur, işi onlara bırakalım istedikleri gibi sevk ve idare etsinler... Şimdi senin cebindeki mektubu çıkar bakalım. Senin şansına ağa ne düşmüş anlayalım."

Ali Safder cebinden zarfı çıkarır. Üzerinde şu adresi okurlar: ..... İdaresi Tesisat-ı Munzama[249] Müdürü Cabir Beyefendi'ye takdim...

On Sekiz

Safder sevinçle:

"Hah, bu sefer kekliği kafeste yakaladık."

"Oku bakayım. Mektupta dişe dokanır bir şey var mı?"

"Beyin memuriyeti dolayısıyla İstanbul kanalizasyonundan bahis olunuyorsa ne yaparsın?"

"Burnumu tıkar, mektubu yırtar yırtar atarım..."

"Öyle değil, nazik bir kadın yazısı... Keşideleri keskin ve uzun ahlar... Oflar..."

"Oku..."

Ali Safder, cümleleri ahenklendirmeye uğraşır taktili bir eda ile başlar:

"Beyim,

Bir gönül kaça bölünebilir bilmiyorum. Kalp cevflerinin her biri ayrı ayrı bir sevdaya mahfaza olabilirmiş... Zannediyorum ki benim yüreğim hilaf-ı tabiat[250] olarak tek bir cevften[251] ibarettir. Çünkü kocamı sevemiyorum... Siz gönlüme girdikten sonra, öteki oradan tamamıyla çıktı.

249. Tesisat-ı Munzama: Ek tesisat.

250. Hilaf-ı tabiat: Aykırı yaratılış.

251. Cevf: Boşluk, çukur.

Kalbimin hacmi iki sevdayı birden istiaba[252] müsait değil. Fakat bu hususta, hiddet ve itimatsızla çatılmış çehrenizin önünde bütün belagatlerimi sarf ediyorum, sizi iknaa muvaffak olamıyorum...

Zavallı kocamın terfii sınıfı için sizden reca ettim. Teşekkürler ederim. Sözümü kırmadınız. Bedbaht adam çok sevindi. Onun hakkındaki bu sıyanetimi[253] muhabbetimin şiddetine hamlediyorsunuz. Hayır, Beyefendi yüz kere hayır... Merhameti aşkla niçin karıştırıyorsunuz?

Kocam tahsili mahdut,[254] dirayeti mevkut[255] bir aptaldır... Bu zihniyette insanların ahlaka müteallik bazı boş kelimelerin üzerinde ne kadar inatçı bir kanaatle muzır olduklarını bilirsiniz...

Sizi tanıdığım ilk baloda vücutlarımızın harareti birbirine karıştığı gece bir kibar hayatın eşiğinde olduğumu anladım. Bizim Nalıncı Sokağındaki küçük, köhne, kapanık evimizi düşününüz. Beş numara bir gaz lambasıyla ışıklanan odamızın kasvetini, sefaletini ve sonra balo salonunun elektriklerini, ihtişamını...

Sayenizde dünyaya yeniden doğuyorum. Aşkın ilk lezzetlerini buselerinizde tattım. Sizin zevceniz, benim zevcim var. İçtimaî vaziyet itibariyle onlara bağlıyız. Fakat kalben asla... Sizin beni kocamdan kıskanmanıza mukabil, benim sizi karınızdan kıskanmaya hakkım yok mu? Fakat ben mantık ve muhakemesini bedahete uyduran bir kadınım. Onu cidden seveydiniz bana gönül vermezdiniz. Aynı kıyasla siz de niçin müteselli olmuyorsunuz?

Kocamı çoktan döşekten kovdum. Bir mabet gibi önünde secde ettiğiniz bu vücudu artık ona koklatmıyorum. Bu ani tahavvülden[256] o da şaşkına döndü. Benden nefret

252. İstiap: (içine) alma, (içine) sığdırma.
253. Sıyanet: Koruma.
254. Mahdut: Sınırlı.
255. Mevkut: Süreli.
256. Tahavvül: Değişim.

ediyorsun... Benden nefret ediyorsun nakaratına karşı, derin sükût gösteriyorum. Sükût ikrardan gelmez mi? Sükût... Oh, evet tasdikinden daha kuvvetli değil midir?

Sizinle mülâki olduğum[257] mahallere ve balolara teyzemin evinden geliyorum. Beni dans kıyafetinde görse çıldırır. İki, üç yüz liraya çıkan ipek roplara sizin sayenizde bürünüyorum. Zavallı kocam bu kadar parayı ömründe asla bir arada görmemiştir. Terfiini kendi ehliyetine hamletti. Fakat gizlenemeyen birçok şeyler var ki neye hamledeceğini bilmiyor.

Ne kadar aptal olsa erkektir bu... Kıskanç[lık]tan burkulan dimağının intibahı ile bazı şeyler keşfetmekten hali kalmıyor. Şimdi beni arkamdan kolluyor. Artık teyzemin evinde de rahat bırakmıyor. İki defadır vuku bulan davetlerinize icabet edemediğimin sebebi budur...

Bir insanın vücudunu nezaret altına almak para etmez. Gönlünü zapt etmeli... Böyle göz hapsinde yaşamak artık canıma kâr etti. Kaçacağım. Bir işaretinize bakıyorum. Göndereceğiniz otomobil beni nerede bekleyecek? Emrediniz. Bu koca dünyada nam ve nişanımı ortadan yok edecek bir bucak bulunamaz mı?

İşte bu bucak sizin kollarınızın arasıdır. Bu kaleden kocam beni alamaz. Bekliyorum. Bir emir, bir otomobil...

Daima sizin olmak için çırpınan,

Fazıla"

Ali Safder sustu. Avnussalah şeytani bir tebessümle:

"Tuhaf şey... Acaba dünyada birbirinden hoşnut karı koca kalmadı mı? Aşkın adem-i husulüyle[258] veyahut ölümle birbirinden bıkmaya ahlaksızlık deniyor. Fakat bir mizacın tabiî arzusu veya nefreti ahlaksızlık olur mu? Asıl ahlaksızlık, infialleri tetkik etmeden bu hükmü verenlerin istibdadında değil midir? Ne ise, biz meselenin moral cihetiyle uğraşmayacağız. Mükemmel bir lokanta-

257. Mülâki olmak: Kavuşmak, buluşmak.

258. Adem-i husul: Ortadan kaybolma, yok olma.

da asude eda ile yemek yiyen insanlardan hepsinin gönülleri rahat ve ahlakları düzgün olmadığını görüyoruz."

Ali Safder sabırsızlıkla:

"Şimdi o kadar filozoflaşma... Beni dinle..."

"Dinliyorum..."

"Bu mektup benim aşırdığım pardösünün cebinden çıktı."

"Evet..."

"Bu da benim kısmetim..."

"Peki..."

"Ben bu ayartılmış karı macerasından ne çöplenebileceğim?"

"İşte kaç meçhul, kaç malum var düşünelim..."

"Mesele o kadar muğlak değil... Fazıla Hanım, Cabir Bey'in metresi... İkametgâh, Aksaray Nalıncı Sokağı, yalnız zevcin ismi meçhul..."

"Bu üç malumun delaletiyle bir meçhulün keşfi zor bir şey değildir..."

"Haydi, onu da keşfettik. Ne yapacağız?"

"Kocayı amana musallat ederek müdür beyi sızdırırız..."

On Dokuz

Bu şer avukatının evrak çantasında şimdilik iki dava dosyası vardı. Bunların rüyet günü gelinceye kadar yaşamak lazımdı. Mesruk pardösülerin satılmasından gelen paralar çarçabuk yendi. Yutuldu...

Hayat pahalılığı, hayat pahalılığı anladık; bu söz şimdi herkesin dilinde tespih... Fakat bu zikrin ne dünyaya faydası var ne ahrete... Dert söyleniyor amma çaresini keşfedebilen yok... Buna karşı kuru laf para etmez. Amelî bir hâl sureti bulmalı... Açlık her gün türlü türlü bilmeceler doğuruyor. Mesela kedi eti yenir mi? Yenmez mi? Bir baytar buna el cevap: Yenir, fetvasını verdi. Bu etin kekliklere muadil nefasetinden bahsetti. Pek çok açların buna ağızları sulandı.

Kedi, fare yermiş. Ne yerse yesin... Kediyi de kendinden büyük bir hayvan yiyor. Ötekini de ondan daha büyüğü yutuyor. Tabiatın bu kanununu kim değiştirebilir. Hayatın esası bu değil mi: birbirini yemek... Kucaklarımızda oturan, elimizi yüzümüzü yalayan, bize yaltaklanıp duran bu dost hayvana nasıl kıyacağız? Ah ah, bu hususta kabahat bizde değil yine kedilerdedir... Böyle kıtlık zamanda canlarını inanıp da insanların yanında yaşamak saffetini niçin gösteriyorlar? Kurt gibi, tilki gibi bizden kaçarak yabanileşsinler...

Macaristan'da çingeneler birkaç düzine insan yediler. Açlıkla oyun olmaz... Bu caniyane oburluğa elbette afiyet olsun diyemeyiz. Fakat ne yapalım, fırsat bulunca insan insanı yiyor. Afrika yamyamları avlayabildikçe Avrupalıların nazik butları kotletleriyle kendilerine ziyafet çekiyorlar. Ve bu iki ayaklı mahlûkun etini lezzetçe bütün hayvanlarınkine faik buluyorlar.

Nerede kaldı kedi köpek... Kedi etini bu aralık en ziyade revaçyap eden[259] sebep, şimdilik bedava olmasıdır. Herkes bu gevrek ete alıştıktan sonra ileride kuzu fiyatını da geçer. Lokanta listelerinde bu et en pahalı porsiyonlarla yarışır.

Beşer ile ülfetten nim medenileşmiş bu hayvanı kesip yemenin insaniyet noktasından olan mahzuruna gelince, biz hiç sıkılmadan bu misakı Avrupalılardan almış olduğumuzu söyleriz. Müttefikler, İstanbul'u işgalleri esnasında oturdukları mahallerin hiçbirinde sağ kedi bırakmamışlar, mangal başlarında günlerle tekirlerini, pamuklarını bekleyen kadınlara çok gözyaşları döktürmüşlerdi.

Bilmem hangi Aleyhisselâm, denizden babam çıksa yerim buyurmuşlar... Ben de bu açlıkla karşıma halam çıksa ziftlenirim gibi geliyor.

---

259. Revaçyap etmek: Kıymet buldurmak.

Avnussalah, kedi eti yemek için kendi kendine böyle fetvalar uyduruyordu. Kedi, kertenkele, kaplumbağa, kurbağa, her ne ise, aç durmadansa... Damlardan, duvarlardan, derelerden, kırlardan besbedava toplanan bu nimetlerin lezzetini Avrupalılar sena ede ede bitiremiyorlar. Şimdilik ruhsatiye teskeresi vergisi, oktruası[260] yok.

Kedi eti, Avnussalah'ın burnunda mis gibi tütmeye başladı. Lâkin bu mırnav mırnavın yakalanması, kesilmesi, yüzülmesi, tencereye girmesi evde epey patırtılar koparacak bir mesele idi. Valide hanımı bu yeni taama nasıl alıştırmalı? Her bidate karşı koyan bu kalın kafalı kadını nasıl kandırmalı?

Avnussalah düşündü kendi kendine:

"Mâni bundan ibaretse bir şey değil..." dedi.

Anası aptal olduğu kadar kendisi kurnaz değil miydi?

Bu muhterem hatuna cinsini belli etmeden eti yedirmek mümkündü. Bir gün kadın evde yokken bahçede semiz bir kedi gördü, önüne birkaç kırıntı atarak:

"Geh pisipisi..." davetiyle hayvanı içeriye aldı. Sevdi. Okşadı mokşadı. Kedinin vücudunu kalın bir çuvala soktu. Yalnız başını dışarıda bıraktı. Kör bir bıçakla bağırta bağırta becerdi. Kafayı bedenden ayırdıktan sonra:

"İşte bunun da dört ayağı bir kuyruğu var. Kulakları küçük olmaktan başka tavşandan farkı nedir?" diyerek deriyi soydu. Kol, but itibariyle küçük kurbanı parçaladı. Tencereye koydu. Üzerine bolca soğan çentti. Domates doğradı. Tuzladı. Biberledi. Ateşe saldı.

Deriyi ortadan yok etti. Validesi ve kardeşleri sokaktan geldikleri vakit, ocakta kaynayan tencereden mutfağın içini yahni buharıyla buğulanmış buldular. Burunlarını okşayan bu latif koku salyalarını akıttı. Midelerini kazındırdı, iştahlarını kamçıladı. Birbiri arkasına yutkunmalar getirdi.

---

260. Oktrua: Şehre giren şeylerden alınan vergi.

İhtiyar kadın süzgün bir hâlde ilk rasgeldiği iskemlenin üzerine yığılarak:

"Yavrum Salah bu ne? Yine bir yerden vurgun mu vurdun?"

"Cenabıhak elbette bizim gibi aç kullarını da düşünür. Bir kısmettir gönderdi işte... Ye, karnını doyur da ötesini sorma..."

Kadın, içine sindire sindire etrafı koklayarak:

"Kıvırcık eti galiba, güzel kokuyor."

"Bilemedin..."

"Ya nedir?"

"Tavşan..."

"Ömrümde hiç yemedim. Nereden buldun?"

"Arkadaşlardan birine Adapazarı'ndan koca kafes dolusu hediye gelmiş... Bir tane de bana verdi..."

"Allah razı olsun... Ölmeden bari bir kere de tavşan yemiş olayım..."

Necip yutkunarak:

"Anne ben de hiç tavşan yemedim."

Öteden Şükriye boynunu bükerek:

"Ben de hiç ağzıma koymadım.."

İki çocuk tencerenin başında dolaşmaya başladılar.

Anneleri: "Yavrularım. Bu kadar vakittir aç durdunuz, biraz daha sabredersiniz. Şimdi pişer yersiniz" sözleriyle çocukların telaşlarını yatıştırmaya uğraştı.

Mutfağa bitişik odaya sofra kuruldu. Ekmekler dizildi. Pek mahrem yerlere saklanan zeytin çanağının bugün ortaya çıkarılmasına lüzum görülmedi. Ocakta tavşanın fıkırdaması uzadıkça sabırlar tükeniyordu. Nihayet Avnussalah tencerenin kapağını açarak kaşığın ucuyla etlere dokunduktan sonra:

"Yumuşamış... Anne gel bir kere de sen bak."

Kadınla beraber tencerenin başına iki çocuk da koştu. Tenceredeki tavşanı görmeyi çok merak ediyorlardı.

Fevziye Hanım kaşıkla etlere dokunarak:

"A yavrum bu pişmiş. Pamuk gibi olmuş."

Necip atılarak;

"Anne ben de bakayım.."

Şükriye: "Ben de göreyim anne.."

Çocukların bu açlık galeyanlarını incitmemek için anneleri müsaade etti. İki kardeş, tencerenin üzerine eğildiler. Validelerini tasdiken yutkuna yutkuna bağrıştılar:

"Pişmiş... Pişmiş, pamuk gibi olmuş.."

Tavşanın yarısı büyücek bir tabağa kotarıldı. Başına üşüştüler. On dakika sürmedi. Ortada bir şey kalmadı.

İhtiyar kadın bu hücuma taaccüple karışık bir hiddet göstererek:

"A kuzularım, ne çabucak çiğnemeden yuttunuz.."

Necip baygın baygın:

"Anne çok tatlı geldi..."

Anne: "Nasıl inkâr edeyim, lezzetine ben de doyamadım. Biraz mayhoşumsu amma çok gevrek eti var... Acaba ben ne demişim de şimdiye kadar tavşan yememişim."

Avnussalah: "Bunun sebebi malum.."

Anne: "Nedir?"

Avnussalah: "Babam Bektaşi'ydi. Eve tavşan sokmazdı ki..."

Anne: "Ha, aklıma getirdin. Sahi öyle... Tavşan güya Hazret-i Ali'nin kedisi imiş... Tavşanın bir hâli daha varmış amma bilmem ki şimdi sofra başında çocukların yanında nasıl söyleyeyim."

Avnussalah: "Söyle ne imiş o hâli?"

Anne: "Sanki bu mübarek hayvan, kadınlar gibi âdet görürmüş..."

Avnussalah: "Bu cihetten insana benzemesi tavşanın yenmesine niçin mâni olsun... Ali Efendimizin bu hayvanı kediye benzetmesine gelince, hazretin onda gördüğü bu müşabehet[261] de tavşanı insanların bıçağından kurtaramaz... Kıtlık böyle giderse damlardaki kedilerin de bir gün tencereye girmeyecekleri ne malum..."

261. Müşabehet: Benzeşiklik.

Fevziye Hanım oturduğu yerden büyük bir çatkınlıkla irkilerek:

"O nasıl lakırdı Salah... Koskoca bir herif olduğuna bakmam, şimdi indiririm ağzına tokadı ha.."

Avnussalah: "Ne var anne? Niçin kızıyorsun bu kadar?"

Anne: "Ö ö... Hiç kedi eti yenir mi?"

Avnussalah: "Seni zorlayan yok ya... Eğer öyle bir gün gelirse sen yemezsin vesselam.."

Anne: "Demek sen yiyeceksin?"

Salah: "Açlık bu... Kim bilir..."

Anne: "Ö ö... midesiz.."

Necip: "Anne şimdi tavşan eti dururken kedi lafını bırakınız... Tadı damağımızda kaldı. Biz hiç doymadık ki..."

Şükriye: "Hiç... Vallahi hiç doymadık.."

Anne: "Bulmazsanız oturuyorsunuz. Bulursanız oburlar gibi yiyorsunuz, bir parça daha koyayım da suyuna ekmek batırınız. Etleri lop lop yutmayınız. Biraz da yarına kalsın... Bir daha nerede bulacağız? Bizim eve her zaman böyle hediyelik tavşan gelir mi?"

Kadın mutfağa gider. Bir but ile kolu ertesi güne saklayarak boyun ve kuyruk tarafından birkaç kırıntı ve bolca tavşan suyu ile tabağı doldurup çocuklarının önüne kor...

Aynı iştaha, aynı hücum, aynı doymamazlık... Suyuna ekmek banarak, kemikleri cilalayarak lahzada tabağın izini sömürürler. Yine melül melül analarının yüzüne bakmaya başlayınca kadın bu defa ciddiye benzer bir öfkeyle:

"Yooook artık, yağma yok... Boşanıp da semerinizi yiyiniz... Kuzum..."

Avnussalah, tavşan namına vaftizlenen kedi etinin dimağlara verdiği bu lezzete şaşar... Bu şer filozofu, hikemiyatını kendi kendine şöyle yürütür:

"Ekseriyeti bizim evde tok olmayan ey muhterem İstanbul ahalisi... Siz de annem gibi tavşan niyetine bu etten bir kere tatsanız, martta kabakta âlemin kulakları mırnav

feryatlarından dinç kalır... Damların kiremitleri hurdahaş olmaktan kurtulur... Sokaklarda sürünen atılmış kedi yavrularının ağlamaları kesilir... Elektrik feneriyle aransa hiçbir tarafta kediden nam ve nişan bulunmaz olur. İşte o zaman fareler gözlerimizi oyarlar dersiniz. Açlık böyle giderse fare, o temkinli kurnaz hayvan, insan miskinlerine yaklaşabilir mi hiç? Oh, oh ne haddine... Fareyi yiyeni yedikten sonra doğrudan doğruya fare niçin yenmesin? Onun derisinden sanayide türlü türlü nazik şeyler yapılıyor. Emin olunuz ki eti de süprüntülüğe atılmıyor... Hariçten gelen tuzlu et konservelerinin cinsleri malum mu? Kapalı kutunun esrarını kim bilir? Gafil ağızlarda çiğnenen lokma, ben fareyim diye bağırır mı? Adını değiştirmek ihtiyatiyle her şey yenir ve yedirilir... Hayvanat tasnifinde domuz, farenin azmanıdır, ikisinin de yemedikleri pislik yoktur. Hınzır eti, nefasette Avrupalıların ağızlarını sulandırır. Keyfiyet sadece lahmin[262] cinsinde değil, yapılan jambonların, sosislerin imali sanatkârlığındadır. Sucuklarda fare, kedi, eşek eti hepsi karıştırılır. Bu uzun kulaklı hayvanın etinden harp esnasında İstanbullulara tattırıldı. Eşekle beslenenlerin ahmaklaştıklarına dair o zaman bir rivayet çıktı. Boş lakırdı. Koyun, eşekten daha az ahmak mıdır? İttihatçı kodamanları haşa min huzur, merkep kanına el sunmadılar. Ortalıkta ne kadar kan gövdeyi götürürse götürsün bu büyük vatanperverler yine hep kuzu, piliç francala[263] yediler... Niçin vaziyeti kurtarabilecek zekâ eseri gösteremediler...

Keyfiyet doğuştadır. İnsan, yediği etin cinsine göre akıllanıp budalalaşmaz. Dimağ zaafı açlıktan gelir. Yemeli, ele her ne geçerse fare, bıldırcın tıkınmalı. Ölmemek için her şeyi, her eti mubah görmeli. Can cümleden aziz...

---

262. Lahm: Et.

263. Francala: İçinde kepek bulunmayan, iyi nitelikli undan yapılan ince uzun ekmek.

Yiyiniz... Yiyiniz, pisipisiler henüz bedava iken yiyiniz. Bir kedi yedi sekiz liraya çıktığı, kilo başına yüz elli kuruş narh konduğu zaman yiyemezsiniz. O vakit mübarek hayvan, kibar sofraları listesine geçer. Lokanta camekânında bir kedi kızartması gördüğünüz vakit yutkunup yutkunup durursunuz. Her şey şimdi otosükjestionla[264] oluyor. Kediyi miden almazsa tavşan niyetine ye..."

Avnussalah böyle sayıklıyordu.

Yirmi

Ertesi günü Fevziye Hanım bu leziz taamın bakiyesini öğle yemeğinde ortaya çıkarmadı. Çocuklar akşam sofrasını sabırsızlıkla bekliyorlardı. Nihayet sular kararırken yemek masasının etrafına dizildiler. Mangalda tavşan sahanı ısınıyor, yine etrafa hoş bir koku yayılıyordu. Sekiz on dakika sonra taam ortaya geldi. Kapak açıldı. Hazret-i Ali'nin kedisi buram buram kokuyordu.

Büyük iştaha ile eller sahana girip çıkmaya, ağızlar şapırdamaya başladı. Bir günlük bayatı da nefis... Lezzetinden hiçbir şey kaybetmemiş...

İşte tamam bu esnada komşudan ufak vaveylaya benzer matemli bir ses geldi. Arkasından dik dik konuşmaya andırır bir şeyler işitildi.

Sofra başındakiler kulak kabarttılar. Fevziye Hanım, ağzındaki lokmayı çiğnemeden yutarak:

"A, o ne gece vakti? Ansızın komşulardan biri mi öldü yoksa bir yer mi tutuştu?"

Avnussalah, lokmalarını birbiri arkasına yollayarak dolgun avurtlarla:

"Hah işte kocakarılar böyledir. Hiçbir şeyi hayra yormazlar. Komşuda bir dırıltı var, hemen ölümü, yangını nereden çıkarıyorsun anne?"

Gelen inceli kalınlı seslerin perdeleri biraz daha yükseldi. Fevziye Hanım telaşla:

---

264. Otosükjestion: Doğrudan yapılanma.

"Salah, dünya yıkılsa vazife edinmezsin."

Avnussalah: "Neme lazım benim, niçin vazife edineyim? Dünya yıkılsa şu çürük evimizden başka dikili taşımız yok. Kâinatın inhidamından bize ne, zavallı kadın... Eninde sonunda hepimize mezar olacak şu küre-i arz[265] takımıyla berhava edecek[266] bir bomba yapılabilse fitilini en evvel ben ateşlerdim..."

Sesler arttı.

Fevziye Hanım: "Aman zevzek... Şimdi bu sözlerin sırası mı? Gideyim. Bakayım. Komşularda neler oluyor?"

Kadın, bahçe üstündeki odaya koştu. Pencereyi açarak bitişik komşuya işittirmek için tahta kaplamaya güm güm vurdu.

Çok geçmeden bu güm gümlere cevap geldi:

"Ne o? Ne istiyorsun komşum?"

"Hürmüz kardeşim, bu gürültü ne? Yüreğim ağzıma geldi. Haykırışmaya benzer bir şeyler oldu. Sofradan kalktım..."

"A sorma kardeş sorma..."

"Ne var söyle... Büsbütün merak verme..."

"Şekibe'nin aslanı kaybolmuş..."

"Hani şu sincap-ı semiz[267] kedi..."

"Dün öğleden beri hayvan meydanda yok. Kadıncağızın iki gözü iki çeşme... Vaveylalar içinde kapı kapı dolaşıp soruyor... Her gün bizim bahçeden sizin bahçeye atlardı. Dünden beri oralarda gezinirken hiç gördünüz mü?"

"Görmedim. Dün ben sokağa çıkmıştım. Eve geç vakit döndüm. Hem böyle olacağını ne bileyim. Bahçedeki kedilere dikkat etmek aklıma gelmez..."

"Hayvana ne oldu dersin?"

"Ne bileyim hanım... Biri mi çaldı? Köpek mi paraladı, kuyuya mı düştü?"

---

265. Küre-i arz: Yerküre, dünya.

266. Berhava etmek: Patlayıcı kullanarak havaya uçurmak.

267. Sincap-ı semiz: Besili sincap.

"Şekibe kederinden çıldıracak..."

"Bir kedi için kendini o kadar harap etmesin.."

"Kadının merakı başka.."

"Nedir?"

"Şimdi ötede beride yakaladıkları kedileri kesip kesip yiyorlarmış... Gazeteler yazmış."

"A, hiç kedi yenir mi?"

"Kesilmişini tavşan diye satıyorlarmış."

"Ö... ö... ö..."

"Ne oluyorsun Fevziye Hanım..."

"Ay içim döndü. Kör olsunlar... Ö... ö... ö.."

"Kay ediyorsun galiba ne oldu sana?"

"Ö... ö... ö... Sus bittim..."

"Aa, hiç anlayamadım. Kedi lakırdısı niçin bu kadar safrana dokandı..."

"Ö... ö... ö... Sus, şimdi içim dışarı çıkacak. Büsbütün midemi kusacağım."

Fevziye Hanım, yediği tavşanın bir kısmını pencereden bahçeye kusmuştu.

Hürmüz Hanım, komşu kadının kesilmiş kedi sözünden bu kadar şiddetli öğürtülere uğramasına bir mana veremeyerek evine çekildiği esnada sofra başındaki Avnussalah'la iki çocuk derinden derine kazına kazına gelen bu gaseyan sesine koştular. Hâlâ kusmakta devam eden annelerini kucaklarında yarı baygın bir hâlde yemek odasına taşıdılar...

Kadıncağız biraz gözlerini açar açmaz telinkâr[268] fakat zaif bir hitapla:

"Salah, benden emdiğin süt helal olmasın. Dilerim bari Huda'dan iki gözünün nuru sönsün de sürüm sürüm sürün... Nihayet bana bunu da mı yaptın?"

"Beni doğurdun, elbette süt vermeye de mecburdun. Beni dünyaya getirmen için sana istidada[269] bulundum

268. Telinkâr: Lanet edici.

269. İstida: Dilekçe.

muydu? Birkaç dakikalık zevkin uğruna beni bu hayat-ı cehenneme[270] çıkardın, inkisarı sen bana değil ben sana etmeliyim... İkide birde her vesile ile bana haram ettiğin sütü hay emmez olaydım. Köpekler bile yavrularına emzirdikleri sütü başa kakmayı bilmezler. Sen nasıl anasın... Söyle bana ne yaptım?"

Kadın, yenilenen bir öğürtü ile beraber:

"Daha ne yapacaksın... Komşunun kedisini kesip tavşan diye yedirdin.."

Sofrayı boş bularak karşı karşıya sahana ekmek banan çocuklar, işittiklerinin ciddiyeti hakkında birbirinden istihraç yollu bir müddet tuhaf tuhaf bakıştılar. Nihayet Necip büyücek bir ekmek parçasıyla yine sahana uzandı.

Şükriye: "Ağabey, yeme yeme... Tavşan değil kedi imiş..."

Necip münkirâne bir tebessümle:

"Annemi aldatmışlar. İnanma be, hiç kedi bu kadar lezzetli olur mu?"

Avnussalah, biraderinin bu sözlerini işiterek anasına hitaben:

"İşte bak dinle... Senden çıkan bacak kadar bir çocuk derecesinde doğru düşünmek melekesine malik değilsin. Kim halt etmiş onu? Yediğimiz tavşanın kedi olduğunu söyleyen alçak yalancı kimdir? Daha dün tencerede pişerken kıvırcık eti gibi kokuyor diyen, lezzetine bayıla bayıla yiyen sen değil misin anne? Kendi elli yıllık kadın hissinin delaletine inanmayıp da onun bunun sözüne niçin kanıyorsun?"

"Bana hiç kimse dün, bugün yediğimiz etin kedi olduğunu söylemedi..."

"O hâlde buradan pencere önüne gidinceye kadar sen bunu nasıl keşfettin?"

"Dün öğleden beri Şekibe'nin sincap kedisi kaybolmuş."

"Olabilir..."

---

270. Hayat-ı cehennem: Cehennem hayatı.

"Sana hediye gelen tavşanla bu kedinin aynı zamanda gaybubeti çok tuhaf bir tesadüf değil mi?"

"Evet, ben de tasdik ederim, tesadüf çok tuhaf. Fakat bizim tencerede kaynayan tavşanın komşunun kayıp kedisi olması zannına düşmeni doğrusu ben daha tuhaf buluyorum."

Telaşlı telaşlı sokak kapısı çalınır... Necip, dudaklarını yalaya yalaya kapıya koşarak:

"Kimdir o?"

"Aç yavrum aç, ayakta duracak hâlim yok..."

Odadakilerin hepsi hu sese kulak kabartırlar...

Fevziye Hanım: "Şekibe'nin sesi..."

Avnussalah öfkeyle:

"Hah hepsi bitti. Kendi derdimizi bırakıp da şimdi kaybolan kedinin matemini dinlemek kaldı, aldırmayınız."

Fevziye Hanım: "Aldırmayınız ne demek, kapıyı açmamak olmaz."

Avnussalah: "Öyle ise ben odadan çıkıyorum. Bu bunak karıyla kafa şişirmeye vaktim yok."

Fevziye Hanım: "Acıklı hatunu biraz dinlersek ne lazım gelirmiş."

Avnussalah: "Tabire de bakınız, acıklı... Herkesin evladı ölüyor da kimse böyle mahalleyi matem vaveylasıyla doldurmuyor."

Kapı:

Çat... Çat... Çat...

Fevziye Hanım haykırır:

"Necip, aç oğlum... Aç... Kadını bekletme..."

Kapı açılır. Şekibe Hanım sarhoş gibi iki yanına sallana sallana içeri girer girmez uzun uzun ah ve vahlarla Fevziye Hanım'ın boynuna sarılarak:

"Duydun mu kadınım başıma gelenleri? Sincabımı çaldılar... Rahmetli kocama nüzul isabet ettiği zaman vallahi bu kadar kederlenmedimdi. Keşke evim barkım yanaydı da kedim kaybolmasaydı."

Fevziye Hanım: "A komşucuğum, bu kadar kendini üzme, bak şu hâline, şamama kadar kalmışsın. Kedidir bu, şimdi kim bilir nerelerde sürtüp duruyor... Elbette gelir... Seninkinden iyi kapı mı bulacak?"

Şekibe Hanım: "Ah, nereden gelecek, kaybolalı otuz saati geçti. Su çanağı, yemek tabağı, yattığı minderi, üstünün yorganı bomboş duruyor. Gördükçe içim fena oluyor. Tıpkı evladını gömen acıklı analara döndüm."

Fevziye Hanım: "Gelir diyorum sana, inan gelir... Cenabıhakk'a özünü doğru tut. Bekle, gelir."

Şekibe Hanım dövünerek:

"Etler pahaya çıkalı artık tencerelerde kedi köpek kaynıyormuş. Sincabıma nasıl kıydılar acaba? Yapanların da inşallah kafaları kesilsin. Derileri soyulsun. Cins kediydi hanım, bir daha ben öylesini nerede bulurdum? Büyük anası Van azmanı idi... Babasını Samsun'dan kafesle getirdiler. Söylemesi ayıp, iyi döl almak için evde biz elimizle çiftleştirdik..."

Şekibe Hanım bu matemi arasında, önlerindeki sahanın kalayını sıyırırcasına içine ekmek banan çocukların kapış kapışlarına bakarak:

"O kadar büyük iştaha ile ne yiyorsunuz?"

Necip: "Tavuşan..."

Şekibe Hanım irkilerek:

"Nereden buldunuz?"

Necip: "Ağabeyim ucuz bulmuş, almış..."

Şükriye, hemen ağabeysinin hatasını tashihe atılarak:

"Satın almamış, kendisine Adapazarı'ndan hediye gelmiş..."

Şekibe Hanım bu sözlerden pirelenerek hafif bir ıspazmoz[271] içinde:

"Satın almış, hediye gelmiş lakırdılarınız birbirini tutmuyor. İşte bir karışıklık var... Bu pahalılıkta kim kime tavşan hediye eder? Tavşanın okkası koyundan daha pa-

271. Ispazmoz: Aşırı kasılma, titreyerek kasılma, çırpınma, titreme.

halı olmalı. Bu mahallelere keçi eti bile girdiği yok. Söyleyiniz bakayım. Siz tavşan yiyecek kadar kibarlaştınız mı?"

Zavallı Fevziye Hanım, bütün bu müstacel suallere tek bir cevap bulmak için kıvranırken Şekibe Hanım yaygarayı basarak:

"Çenen mi tutuldu kadın, neye cevap vermiyorsun? Yoksa kediciğimi tavşan niyetine yediniz mi?"

Fevziye Hanım boğulur gibi hıçkırıklar içinde:

"A a, o nasıl lakırdı komşum. Hiç kedi yenir mi, ö. ö. ö."

"Neye öğürüyorsun öyle?"

"Kedi lakırdısından gönlüm bulandı da..."

"Neler duyuyorum Rabbim... Hiç kedi lakırdısından kusulur mu?"

Şaşkınlıktan büsbütün saffeti artan Fevziye Hanım:

"Aklıma eti geldi de midem kabardı."

"Allah şaşırtıyor da saklamak istediğiniz şeyi size çıtır çıtır söyletiyor. Yamyamlar! Sincabımı şapır şupur yediniz..."

"Ö... ö... ö... ö..."

"Gösteriniz bana, sahanda kemiklerini olsun göreyim, öpeyim... Hepsini toplayıp bahçenin bir köşesine gömeyim..."

Sokak kapısı hızlı hızlı çalınır. Necip açmaya koşar. Komşu çocuklarından Hüsnü, elinde sarkan kirli bir şeyle içeri girerek:

"Şekibe Hanım, teyzem burada mı?"

"Burada."

"Göreceğim..."

"Şu odada. Gir..."

Hüsnü, kadına doğru yürüyerek:

"Teyze..."

"Ne var oğlum?"

"Sincap bulundu..."

"Ah, ağzını öpeyim yavrucuğum... Nerede?"

Hüsnü elindeki kirli ve kokmuş şeyi uzatarak:
"İşte derisi... Yüzmüşler, viraneye atmışlar."
Şekibe Hanım, mundar deriye sarılarak bayılır.

Yenen şeyin tavşan eti olduğu hakkında Avnussalah'ın tevillerindeki foyayı tamamıyla meydana çıkaran bu hakikat önünde Fevziye Hanım'ın midesi mütemadi öğürtüler ile döner. Bu bayılma ve gaseyan[272] sahnesi Şükriye'nin de safrasına dokunur, o da yediklerini iadeye başlar. Necip de vakadaki iğrençliği hissederek bir köşede bulantıya tutulur.

Yirmi Bir

Merhum Hayrullah Efendi ailesinin kedi eti yediği ve sincap hakkındaki cellatlığı mahalleye şayi olur. Bu kedi kasaplığı aleyhinde bütün komşular arasında büyük bir galeyan ve nefret uyanır. Fakat Avnussalah bu müteneffirâne[273] dedikodulara hiç kulak asmadı.

O, sincabı bile bile yedi. Anası gibi hiç öğürmedi. Çeşni değiştirmekten başka bir tiksinti duymadı. Onun için açlıkta domuz, fare, kedi, köpek her hayvan yenirdi. Nitekim uzun süren muhasaralarda bu müstekreh[274] mahlûklar yüksek fiyatlarla satılarak yenmişti.

Yine Avnussalah'ta züğürtlük uzadı; Sirkeci, Galata ve Beyoğlu taraflarındaki lokantalarda bu dolandırıcının eşkâli dilden dile gezdiğinden bir müddet oralarda boy göstermeye cesaret edemedi.

Mahallesinde ise kedi celladının evi taşlandı, şangır şungur camları aşağı indirildi. Onu birkaç defa sokakta patakladılar. Her rasgeldikleri yerde bu yamyamlığından dolayı yüzüne tükürüyorlardı. Merkeze şikâyet ettiler. Lâkin meselenin kanuniyeti vazıh olmadığından bir şey yapılamıyordu.

---

272. Gaseyan: İç bulantısı, kusma.
273. Müteneffirâne: Tiksinerek.
274. Müstekreh: İğrenç.

Yirmi İki

Avnussalah, işlerin bu çapraşıklığından usanarak yeniden mühim bir meselenin peşine takıldı. Şevkiye Hanım'ın sevgilisi Nedim Bey'e yazdığı mektuptaki esrarın keşfine çalışıyordu.

Bu iş için Ali Safder ile buluştular.

Avnussalah: "Haydi bakalım. İşe sıvanalım. Vakit geçiyor, ihtiyarın kasası soyulmadan vakaya el atmalıyız..."

Ali Safder, müteaccibâne bir düşünüşle:

"Bu kapalı meseleye neresinden elimizi sokabileceğiz. İhtiyarın evini, konağın semtini bilmiyoruz."

"Bilmeye uğraşacağız."

"Evvela bir ipucu yakalamak lazım..."

"Bu uç benim elimde..."

"Ben de göreyim..."

"İhtiyarın satıp da sonradan yıkılmış olan Boyacı Köyündeki yalının arsasını ziyarete gideceğiz..."

"Kuru arsayı ziyaretten ne çıkar?"

"Çok şey çıkar oğlum..."

"Anlat..."

"Yalının arka bahçesinde bir mahzen ve onun içinde bir kuyu olduğunu unuttun mu?"

"Unutmadım amma ihtiyarın hazinelerini perilerin oraya taşımış olduklarına da doğrusu hiç zihnim yatmadı... Buna sayıklamadan başka bir mana verilemez..."

"Hazine bahsi üçüncü dördüncü derecede bir ehemmiyeti haizdir. İşte başka kolpu var..."

"Nedir?"

"Nedim Bey pardösüyü değil, mühim esrarı havi mektubu çaldırdığına çok müteessiftir."[275]

"Peki..."

"Çalan adamlar (yani biz) hırsız makulesinden olduğumuz için bu mektuptan cihet cihet istifadeye kalkışa-

275. Müteessif: Acınan, üzülen.

cağımız bediiyat kabilindendir. Şimdi Nedim Bey bizi keşfedebilmek için çıldırıp durur."

"Bu da tabiî..."

"Mektupta mahzen, kuyu ve hazine lakırdıları var ya... İşte bizim kapana fare tutulur gibi bu yemek kokusuna gideceğimizi memul eder. Binaenaleyh bizi tanıyabilmek için bu yalı arsasında gizli gizli dolaşır.."

"İyi söylüyorsun; amma biz oraya gidersek onu tanımakla beraber kendimizi de ona göstermiş olmaz mıyız?"

"Her türlü ihtiyata riayetle, yani görüp de görünmemeye çalışarak oralarda dolaşacağız."

İki arkadaş, yanlarına bir elektrik feneri ve sair ufak tefek hırsız edevatı alarak bir sabah erkenden ilk vapurla Boğaziçi'ne indiler. Boyacı Köyü tarafındaki yıkık yalı arsalarını birer birer gözden geçirmeye başladılar. Güya o semtlerde geçici gibi üzerlerine nazar-ı dikkati celp etmeyecek alargalı[276] bir gezinişle dolaşıyorlardı. Fakat yıkık yalı çoktu. Şimdi Emirgan'la Boyacı Köyünün birleştiği iskeleden itibaren Rumelihisarı'na doğru yürüyorlardı. Damat Ferit'in yalısına kadar olan arsalardan hiçbirini gözleri tutmadı.

Daha ilerlediler. Artık buraları bir şehir parçası değil, nâ-bedit olmuş mahallelerin kuru topraklarından, müteselsilen[277] devam eden viranelerinden ibaretti. Ne deniz kenarında yalı kalmıştı, ne de dağ cihetinde bahçe...

Öyle bir yere geldiler ki, sarp bir kayalık dik duvar şeklinde yükseliyordu. Üzerinde bodur ağaçlardan bir koruluk vardı. Şarkı şimaliye nazır bu kayalığın zeminle birleştiği yerde yarı yarıya çalılarla örtülmüş bir demir kapı gördüler.

Avnussalah hemen sevinçle:

"Aradığımız mahzenin kapısı işte bu olmalı. Yüzde doksan dokuz ihtimalle söylüyorum."

---

276. Alarga: Bir geminin, bir filikanın kıyıya ya da bir yere yanaşmış olmayıp açıkta durması.

277. Müteselsilen: Zincirleme olarak.

"Kapı kilitli mi acaba?"

"Bilmiyorum..."

"Açıksa hemen mahzene inelim mi?"

"Aceleye lüzum yok... Buranın tarassut[278] altında olmadığından pek emin değilim..."

"Bu mahzenle alâkadarlığımızı hiç belli etmeden yürüyelim. Bu kayalığın üzerindeki koruluğa tırmanacak bir yol keşfedelim. Yaprakların arasına saklanalım. Aşağıda ne oluyor ne olmuyor gözetleyelim. Bakalım ne göreceğiz..."

Biraz daha ilerledikten sonra yandan koruya doğru yükselen bir sıçan yolu keşfettiler. Kâh iki ayak ve kâh elleri üzerinde emekleyen çocuklar gibi dört ayak olarak yokuşa saldırdılar. Ayaklarının altından taşlar yuvarlanıyor, ellerine, elbiselerine dikenler batıyordu. Hayli müşkülâtla bodur ağaç ormancığının içine daldılar ve yeşilliğin arasında görünmez oldular.

Şimdi kendileri görünmeden aşağısını pek güzel seyredebiliyorlardı. Kayalık, bir nevi nal şeklinde olduğundan ve tarassut mahalliyle demir kapı bu nalın hemen iki ucunda bulunduğundan, baktıkları yerden mahzenin methalini çok iyi görebiliyorlardı.

Böylece pusuda bir saat iki saat beklediler. Tek tük gelip geçenlerden başka dikkate şayan bir şey göremediler.

Ali Safder'in bu uzun ve faydasız gözcülükten içi sıkılarak:

"Böyle kuru kuruya beklemekten ne çıkar? Şu gördüğümüz demir kapının mektupta zikredilen mahzen kapısı olduğuna kanaat getirerek burada saatlerle beklemek budalalıktır."

"Biraz daha bekleyelim. Acaba bizim buradaki tarassudumuzu bir tarassut eden var mı? Bunu merak ediyorum."

278. Tarassut: Gözetleme.

"Zannetmem... Sabah karanlığı[nda] buralarda kendine iş arayan bizden başka bir budala bulunacağına ihtimal veremem."

Bu esnada demir kapıya, koruluğa ve etrafa dikkatle bakarak ve arada bir durup düşünür gibi yaparak biri geçti...

Avnussalah yavaşça:

"Haber bunda..."

"Şu herifin kılığına kıyafetine bir baksana, Şevkiye Hanım'ın sevgilisi Nedim Bey'e andırır bir yeri var mı?"

Filvaki görülen adam, ayağının poturu, sırtının saltası, başının biçimsiz kasketiyle Marmara sahillerinden gelen köylülere, manava, ırgatbaşıya, hâsılı Nedim Bey'den başka her şeye benziyordu.

Avnussalah, bu itiraz karşısında mülzem görünmeyerek:

"Bu Karagöz göstermeliği tip Nedim Bey'in kendisi değilse de onun bir adamı, buralara memur ettiği bir bekçisi olamaz mı?"

"İş faraziyata kaldıktan sonra tabiî sözün arkası kesilmez."

"Ben inat ediyorum. O herif alelade bir geçici değildi. Onun buralara bakışındaki istikşaf[279] tavırlarına dikkat etmedin mi?"

Ali Safder sustu. Geçen o herif de bir daha gözükmedi. Bir saat kadar daha beklediler.

Ali Safder'in yine tahammülü yanarak:

"Aç karnına bu dikenlerin arasında av bekleyen vahşi hayvanlara döndük."

"Ağlama Safder ağlama... Sana beş kuruşluk kuru poğaça alacak kadar param var. Canın sıkıldıysa şimdi nazariyattan ameliyata geçeceğiz..."

"Ne yapacaksak yapalım artık..."

279. İstikşaf: Araştırma.

"Sen burada biraz daha bekle. Ben aşağıya inip demir kapıyı muayene edeyim. Açabilirsem mahzene ineyim.."

"Niçin beraber gitmiyoruz?"

"Bir kapana düşersek beraber düşmeyelim. Dışarıda kalan, içeridekini kurtarır."

"Pek ince düşünüyorsun.."

"Öyle lazım geliyor... Sen buradan bir yere kımıldanma... Gözlerini gelip geçenlerden ve bilhassa mahzen kapısından ayırma. İcap-ı hâle[280] göre hareket et..."

Arkadaşına bu dersi verdikten sonra Avnussalah ağır ağır aşağıya, yalı viranesine indi. Etrafını dikkatle süze süze zeminin yamru yumru toprakları, taş yığınları üzerinden atlaya atlaya demir kapının önüne geldi. Asırdan ziyade zamanın rutubetlerine mukavemet etmiş bu ağır iki kanadın üzerinde iri iki demir halka vardı.

Avnussalah kilidin deliğini muayene etti. Büyüktü. Bunu açmak için kim bilir kaç okkalık eski tabancalar kadar iri bir anahtar lazımdı.

Kanadın birine dayandı. Kapı, epeyce bir mukavemetle paslı menteşeleri üzerinde boğuk bir inilti ile açıldı. Kırkayağa benzeyen uzun taş merdivenden aşağıya baktı. Burası gittikçe karanlığı koyulaşan zifiri bir bacaya andırıyordu.

İçeri girdi. Kapıyı tekrar üzerine kapadı. Elektrik lambasının düğmesine dokundu. Aşağıya su gibi bir ziya sütunu aktı. Merdivenin güherçileli[281] cidarlarına[282] tutuna tutuna ihtiyatla aşağı inmeye başladı. Taş basamaklardan bazıları göçmüştü. Saya saya iniyordu. Tamam otuz sekiz ayakta zemini buldu.

Burası adeta kayalığın içine oyulmuş ve bir kısmına tonoz örülmüş bir kovuktu. Yer sathına adım atamadı. Çünkü her taraftan gelen su sızıntıları zemini tamamıy-

280. İcap-ı hâl: Vaziyet gereği.

281. Güherçileli: Potasyum nitratlı.

282. Cidar: Duvar.

la göllendirmişti. Bastonunu saldırdı. Yarıdan ziyadesi suya gömüldü.

Şevkiye Hanım'ın mektubundaki ifadeye nazaran bu mahzenin zemininde bir kuyu bulunacaktı. Acaba bu sular oradan mı taşıyordu? Perilerin hazineyi içine naklettikleri kuyu... Hep bu garip tafsilatı hasta ihtiyarın sayıklamalarından ibaret addeden Şevkiye Hanım'ı Avnussalah şimdi haklı buluyordu.

Bu düşünceler içinde Avnussalah, bastonuyla suyu karıştırdı, karıştırdı. Fakat çambul çumbul bu küçük gölün içinde ilerlemeye cesaret edemedi. Çünkü mahzen zemininde vücudu iddia olunan kuyuya düşerek ademe karışması muhtemeldi.

Bu esnada yukardaki demir kapının kârgir duvarlara aksinden şeameti büyüyen bir gacırtıyla açıldığı duyuldu. Avnussalah hemen fenerini söndürdü.

Kim geliyordu acaba? Kimse inmedi. Yalnız şöyle bir itap duyuldu:

"Melun hırsız, nihayet kapana tutuldun mu?"

Derhal kanat kapandı. Ses kesildi.

Avnussalah orada donakaldı. Demek orası bir kapandı. Kendisi tedbirsizlik ederek tutulmuştu. Şimdi ne yapmak lazımdı? Kuyuya düşmek tehlikesini göze aldırarak bu gölün içine saldırsa bile firar için ileride bir mahreç bulmak kabil değildi. Yukarıya çıksa kendi iradesiyle yakasını hasımlarının ellerine vermiş olacaktı. Bulunduğu yerde beklese yukardakiler aşağıya ineceklerdi. İşte kapana tutulmak buna denirdi.

Dakikaların değil saniyelerin geçmesi Avnussalah için pek mühimdi. Gelen her an, geçenden büyük bir tehlike doğuruyordu.

Yukardakiler içeride miydiler? Dışarıda mı? Bunu anlamak için Avnussalah elektrik fenerini herçebat âbât yukarıya çevirdi. Gittikçe yayılarak zayıflayan ışık sütunu, en üstüne kadar taş merdiveni aydınlattı. Demir kapı kapalıydı. Ve içeride kimse yoktu.

Yüzde bir halas şansı bulabilmek ihtimaliyle bütün vücudunu sarsan bir helecan içinde Avnussalah merdivenden yukarı saldırdı, içerde kimse yok, fakat demir kapıya atıldı. Asıldı. Kanadı sımsıkı kapalı buldu.

Oh, bunda müthiş bir tuhaflık var. O paslanmış kilit nasıl işledi? Ve bunun koca anahtarı kimde idi? Kapanışın şekli ne olursa olsun asıl keyfiyet orada mahpus kalmış olmakta idi. Birkaç defa daha kanadı bütün kuvvetiyle sarstı. Mümkün değil yerinden oynatamadı. Tekmil vücudunu soğuk bir ter kapladı. Zihni bulandı. Artık düşünemiyordu. Bu çaresiz hâle düşünmek ne para ederdi ki... Dünyanın bütün dâhileri bir araya toplansalar nefesleriyle bu demir kapıyı eritemezlerdi ya?

Delikanlı, bu taştan mahfazanın kapalı demir kapısı önünde kıvrım kıvrım kıvranmakta iken dışarıda demir kapının halkaları oynar gibi bir tıkırtı oldu. Ve müteakiben şu ses duyuldu:

"Salah..."

"Sen misin Safder?"

"Benim benim, korkma..."

"Orada ne yapıyorsun?"

"Kapıyı açmaya uğraşıyorum..."

"Anahtar var mı?"

"Anahtara lüzum yok..."

"Ya nasıl açacaksın?"

"Çakı ile..."

"Tuhaf şey..."

"Hani o deminden gördüğümüz poturlu herif.."

"Ey?"

"Kapının iki demir halkalarını birbirine iple sımsıkı bağlayarak seni böyle hapsettikten sonra koşa koşa gitti..."

"Nereye acaba?"

"Polis karakoluna gitti zannederim. Seni yakalatacak..."

"Aman Safder, elini çabuk tut..."

"Şimdi... Şimdi... Korkma..."

Filhakika çarçabuk ip kesildi. Demir kanadı Salah içeriden itti, Safder dışarıdan çekti. Kapı yine muvahhiş[283] bir gacırtıyla açıldı.

Orada bir saniye fazla durmak tehlikeliydi. Hemen tabanları kaldırdılar. Rumelihisarı cihetine doğru koşuyorlar ve bu firarları esnasında da birbiriyle nefes nefese şöyle konuşuyorlardı:

Safder: "Böyle eski yangın köşlüleri gibi nereye kadar koşacağız?"

Salah, vücudunun soğuk teri içinde hâlâ biraz titreyerek:

"Deminden gizlenmiş olduğumuz koruya kadar.."

"Aman buralarda durmayalım Monşer..."

"Durmak lazım Safder.."

"Niçin?"

"Anlamak istediğim pek mühim şeyler var... Koruda konuşuruz."

"Sonra yakalanırız..."

"Sen benim kumandamda oldukça dünyanın polislerinden korkma..."

Tehlike yerinden biraz açıldıktan sonra, süratleriyle nazar-ı dikkati celp etmemek için yürümelerini yavaş adımlara döktüler... Alelade yolcular gibi gidiyorlardı.

Yirmi Üç

Yine deminki keçi yoluna geldiler. Düşe kalka koruya kadar tırmandılar. Yine demir kapıyı tarassut edecekleri mevkie sokuldular. Yine onlar her tarafı seyrediyorlar fakat kendilerini kimse görmüyordu.

Helecanla çıktığı dik yokuşun yorgunluğundan bir körük gibi şişip inen Safder, kesik telaffuzla:

"Tuhafsın Salah, tuhaf... Hem korkuyor, hem davul çalıyorsun?"

283. Muvahhiş: Korkutup ürküten.

"Neden?"

"Bu yakalanmak tehlikesi karşısında artık buralarda durulur mu?"

"Anlamak istediğim mühim şeyler var diyorum sana..."

"Nedir bu mühim şeyler... Ben de bileyim.."

"Buradaki tarassudumuz neticesinde Nedim Bey'in semtini, hüviyetini keşfedeceğiz. Fakat gözlerini dört aç.."

"Niçin?"

"Bugün sana gayetle mühim bir rol düşüyor.."

"Bu mühim rolü neden kendin oynamayıp da bana yüklüyorsun?"

"Benim oynamama imkân yoktur."

"Sebebi?"

"Sebebini şimdi söylerim... Ben aşağıya indikten sonra sen buradan neler gördün, evvela onu anlat bakayım.."

"Sen aşağı indikten sonra o poturlu herif, elinde koca bir iple arsanın ortasında peyda oldu."

"Arsanın ortasında peyda oldu ne demek? Bu menhus, oraya gökten zembil ile inmedi ya? Ne taraftan geldi?"

"Ne taraftan geldiğinin farkında olamadım..."

"Ah Safder ah, öyle nazik anlarda uyunur mu?"

"Uyumadım fakat bilmem nasılsa bir dalgınlığıma geldi."

"Neyse, sonra ne oldu?"

"Söve saya hemen demir kapıya seğirtti, elindeki iple halkaları birbirine sımsıkı bağladı. Sonra şöyle bağırdı: 'Kerata, bekle bakalım orada... Ben sana şimdi lokantadan pardösü çalmayı gösteririm. Kendi kendine gelip kafese girdin... Köpoğlu köpek..' Anlıyorsun ya, hep bu iltifatlar sana... Ve daha sonra ensesini kaşıyarak düşündü: 'Acaba hangi polis karakolu buraya daha yakındır?' "

"Zihnindekileri böyle bağırarak mı düşünüyor.."

"Evet..."

"Hayvan oğlu hayvan... Ey sonra?"

"Sonra Emirgan'a doğru koşa koşa yolu tutturdu."

"Demek herif şimdi polislerle beraber buraya gelecek..."

"Şüphesiz..."

"Kafesi boş bulunca.."

"Dur bakalım neler olacak?"

"Safder bu herif benim mahzene girdiğimi görmüş... Binaenaleyh şimdi beni şahsen tanıyor demektir."

"Öyle olacak..."

"Seni görmedi... Ve simanı da tanımıyor."

"Evet..."

"Hah, sen bugün bu herifin peşine düşecek, uzaktan uzağa takip edecek, nerelere girip çıktığını öğrenerek akşama bana raporunu vereceksin.."

"Hep bu uzun hafiyelik aç karnına mı olacak?"

"Böyle günler için sakladığım ihtiyat akçemden sana beş lira vereceğim. Lâkin kati lüzum görülmedikçe on parasını israf etmeyeceksin... Böyle birkaç liranın fıkdanı yüzünden bazen yüzlerce liralar elden kaçırılır. Bu sözlerimi ehemmiyetle dinle. Bu işi başar... Sonra liraları aramızda avuçla taksim edeceğiz.."

"Bu piyazlara karnım tok, amma kuru vaitten ibaret de olsa lira şıkırtısı kulağa ve gönle hoş geliyor."

Bu esnada ayak sesleri işitildi. Lakırdıyı kestiler. Önde mahut herif, arkada iki polis viraneye girdiler...

Poturlu adam hemen mahzen kapısına koştu. Halkaların bağdan kurtulmuş olduğunu ve kesik ipin kıvrım kıvrım yerde yattığını görünce sövüntülü bir hayretle öfkesi taşarak ağzını bozmaya başladı:

"Vay dinini imanını... Kerata içeriden bu ipi nasıl kesti? Kapıyı açıp kaçmış."

Yukarıda Avnussalah, Safder'in kulağına:

"Ahmak herif, lodosa poyraza sövüyor. Bende din iman ne gezer..."

Aşağıda poturlu herif, yanındakilere:

"Efendiler, siz polissiniz. Böyle hırsız işlerinden anlarsınız. Bir yol bakınız, bu ipi nasıl kesmiş?"

Polisin biri yerden birkaç parçaya bölünmüş ipi alıp dikkatle muayene ederek:

"Piçakla kesmiş..."

Poturlu: "Parmaklarıyla koparamaz ya... Piçakla kestiği malum. Fakat şu içeriden bu işi nasıl hokkabazlıkla görmüş?"

Diğer Polis: "Bu ipi içeriden kendisi kesmemiştir... Kapının ardından, 'Cankurtaran yok mu?' feryadıyla bağırmıştır. Yoldan geçenlerden biri bu sese koşarak ipi kesmiş ve mahpusu kurtarmıştır. Bu başka türlü olamaz..."

Poturlu: "Hay aklına kurban olayım efendi. Bu iş dediğin gibi olmuştur. (Kendi kafasını yumruklayarak), ben bu kalın kafamla bu ciheti düşünemedim... İpi bağladıktan sonra burayı boşlayarak hemencecik size koştum..."

Polis: "Üzerine kapıyı bağladığın o kaçan herif bu mahzene ne maksatla girmiş?"

Poturlu: "Ne maksatla girdiğini bilmiyorum. Bizim Beyefendi bana, 'Bu mahzene göz kulak ol... Lokantadan benim pardösümü aşıran hırsız, bir gün kendi ayağıyla gelip oraya girecektir' dedi. Ben de onun emrini tutarak buraları her gün gözetliyordum... Bu sabah filhakika[284] bu demir kapıdan içeri birinin girdiğini gördüm. Hemen halkaları bağlayarak size koştum."

"O adamı bir daha görsen tanır mısın?"

"Tanırım. Çünkü suratına iyice dikkat ettim..."

"Bu herif sizin Bey'in lokantadan pardösüsünü mü aşırmış?"

"Evet evet, yüz liralık pardösü..."

"Sizin Bey, bu hırsızın bir gün kendi ayağıyla gelip de bu mahzene gireceğini nasıl keşfetmiş?"

"Orasını bilemem..."

Birinci Polis: "Sizin Bey'in pardösü sirkatiyle hiç münasebeti olmayan hariçten bir adam, merak sevkiyle içerisini görmek için bu mahzene girmiş olamaz mı?"

Poturlu: "Olabilir."

---

284. Filhakika: Doğrusu, gerçekten.

Birinci Polis: "Ya o adam öyle biri ise..."

Poturlu: "O da olabilir..."

Birinci Polis: "O da olabilir amma masum bir adamın üzerine demir kapıyı bağlamanın ne büyük bir cürüm teşkil edeceğini biliyor musun?"

Poturlu: "Bilmiyorum, vebali bizim Bey'in başına..."

Birinci Polis: "Vebali bizim Bey'in başına demekle bu işten kurtulamazsın. Bir davacı zuhur ederse cezayı sen çekersin..."

İkinci Polis: "Bağdan kurtulan herif hemen buradan sıvışmış. Onun davaya cesareti olmadığı görülüyor..."

Poturlu: "Aklına kurban olayım polis efendi... Mahzene giren herif cingözün biri idi..."

Üçü böyle konuşa konuşa viraneden çıktılar. İskele tarafına doğru yürümeye başladılar.

Avnussalah telaşla:

"Haydi Safder, şu poturlu hımbılın peşine düş, kendini sezdirmeden beraber dolaş, öğrenebildiklerini akşam gel bana anlat..."

"Akşam nereye geleyim?"

"Bizim eve..."

"Bana kedi dolması mı yedireceksin?"

"Vallahi mahalledeki kedilerin hepsini bitirdik. Damlarda bir uyuz kaldı. Onu da benim midem almıyor. Haydi uç... Herifin izini kaybedersen iş turfa olur... Uzar. Demiri tavında dövelim... Biz açık alınla namussuz yaşıyoruz; Nedim Bey, namusu cinayetine nikap yapıyor. Karmanyolacıyı[285] karmanyolalayacağız, ben kokusunu aldım. Bu dalaverenin sonunda çok para var. Haydi, baba torik uç..."

Filvaki Ali Safder kollarını kanat gibi açarak korudan aşağıya uçtu...

285. Karmanyola: Kent içinde silah zoruyla insan, dükkân, banka vb. soyma, kent içi soygunculuk.

Yirmi Dört

Akşam oldu. Avnussalah aziz arkadaşını evinde bekliyor ve ona yemek hazırlıyordu. Vakıa taamda hafif, gıdada kuvvetli, lezzetli şeyler değil. Onun bu telaşı esnasında Ali Safder çıkageldi.

Avnussalah: "Bak seni doyurmak için uğraşıyorum. Ucuz buldum. Palamut balığı... Fakat ne yalan söyleyeyim, denizden bu gün çıkmış değil. Turp salatası beraber iyi kaçar. İki çekimlik de rakı... İster ağzına iç, ister burnuna.."

Ali Safder, bu ikrama karşı kelbî[286] bir sırıtışla:

"Telaş etme birader. Aç değilim.."

"Ne diyorsun?"

"Karnımı tıka basa doyurdum da geldim..."

"Etme Allah aşkına.."

"Cebimde beş lira varken bu eve aç gelmek hamakatını benden bekler misin?"

"Ulan o beş lirayı ben sana hini hacette sarf ile vermiştim..."

"Açlık, ihtiyaçların en büyüğüdür..."

"İnsan her zaman böyle çarpmaz ya, bazen da böyle kendi çarpılır. Peki, ileride haklaşırız. Ne iş gördün bakalım?"

"Gördüğüm işin büyüklüğü mukabilinde bu parayı kendi kendime helal ettim.."

"Büyük iş gördün ha?"

"Memulünün fevkinde..."

"Haydi bakalım, tahkikatını hâk-i pâyime[287] arz et..."

"Poturlunun arkasına düştüm. Fakat gayet alargadan sığ gidiyorum. Emirgan'a doğru yürüdüler. Herif bir müddet polislerle beraber gittikten sonra onlardan ayrıldı. Emirgan'da bir bakkal dükkânına girdi. Ben dışardan onun her hareketini iskandil ediyordum. Babacan, doğru telefona koştu. Ahizeyi aldı. Asabı kaş göz işaretleriyle

286. Kelbî: Köpek gibi.

287. Hâk-i pây: Ayağı toprağı.

hızlı hızlı taşıp dökülüyordu. Kiminle ve ne konuşuyordu? Dışardan işitmek kabil değil... Mesela patatesin, fasulyenin cinsini okkasını sormak için herkes oraya girebilir. Ben de hemen kararımı verip içeriye daldım.

Bakkal, koca bir defterin yağlı yapraklarını çevirmekle meşgul. Ben laf olsun diye çırağa şunu bunu soruyorum. Fakat kulağım poturluda... Ahizeden çıkanları duymuyorum. Ancak nakileye verilenleri işitebiliyorum... İşte muhaverenin şekli...

Poturlunun şivesi bozuk kaba sesi:

'Evet, efendim o günden beri emriniz mucibince bu işe devamdayım...'

' '

...

'Tamamıyla...'

'Kara pantollu çaketalı... Melun bir sıfatı var..'

' '

...

'Bu kadar tekdir buyurmayınız efendim. Yine gelir... Bu sefer zincir ile bağlarım...'

' '

...

'Peki efendim baş üstüne, şimdicek şimdicek...'

İşte bu kadar... Telefon kapandı, ben yüzümü poturluya dönüp göstermeden dükkândan çıktım. Bu, peki efendim şimdicik şimdiciklerin delalet ettikleri manaları keşfe uğraşıyorum.."

"Nedim Bey fena hâlde pirelenmiş olacak... Fazla tafsilat almak için herifi yanına çağırıyor."

"Ben de öyle hükmettim. Ve hükmüm doğru çıktı. Poturlu saatine baktı. Bütün ahmakların zihnî bir hesapta bulundukları zaman yaptıkları gibi başını havaya kaldırdı. Gözlerini büzdü. Dudaklarını kıpırdattı. Anladım ki herif yetişmek için vapur vaktini hesaplıyor. Sonra iskeleye doğru yürüdü. Ben de arkasından... Fakat o, bekleme yerine girdi. Ben alargada durdum. Çok sürmedi vapur da İstinye istikametinden gözüktü. Geldi. İskeleye yanaştı. Ben en sonra bilet alarak vapura girdim. Baktım herif birinci mevkide yok. Dolaştım. Onu baş

tarafta ikincide gördüm. Ben de oraya oturup da kendimi ona belletmemek için birinciye çekildim. Lâkin bütün dikkatimi onun bulunduğu tarafa veriyordum. Köprüye yanaştık. Kalabalık birbirini ite sıkıştıra dubaların üzerine akarken dört beş kişi ara ile ben de avumun arkasına düştüm. Hayvan herif, Galata cihetine doğru adeta tırısa kalktı. Karaköy, Tünel tarafı, domuz kokan bir iki kirli sokak başından geçtikten sonra sağdan bir dik yokuşa saldırdı. Havayı bulmak için ormanlarda birbirine rekabetle yükselen ağaçlar gibi güneşi kapatan dik dik kâgir binalar... Poturlu, bunlardan birinin açık duran kapısından içeri girdi. Binanın cephesinde şu namı okudum: Torosoğlu Hanı.

Bir dakikalık bir tevkiften sonra arkasından ben de daldım. Taş merdivenin başlangıcındaki aralıkta cezveleri sürmüş, fincanlarını, bardaklarını dizmiş gayet itina ile meşgul görünen bir kahveci... Poturlu, merdivenin birinci sahanlığını geçtikten sonra bu kahveciden sordum:

'Şimdi içeri biri girdi...'

'Evet...'

'Aradığım bir adam var, ona benzettim... O mu? Değil mi acaba? Adı nedir? Söyler misiniz?'

'Şaban Efendi...'

'Ne iş yapar?'

'O burada hiçbir iş yapmaz.'

'O hâlde bu hana neye geliyor?'

'Nedim Bey'in adamıdır... Onun ev işlerine bakar..'

'Nedim Bey, ha evet... Bürosu kaçıncı kattadır?'

'Üçüncüde...'

'Teşekkür ederim..'

'Bir şey değil...'

Küçük bir helecanla merdivenden çıkmaya başladım... Birinci, ikinci, üçüncü katta koridora yürüdüm. Sağlı sollu birkaç daire geçtikten sonra müntehadaki 26 numaralı kapının üzerinde şu plağı okudum:

TESHİLAT İDAREHANESİ

Nedim Bey ve Şürekâsı

Sarih bir muameleye delaleti meşkûk[288] bu müphem namlar altında ne dalavereler dönüyor? Teshilat İdarehanesi... Pek âlâ fakat teshil edilen şeyler nedir? Şimdi dünyanın en akıllı adamı, en ziyade dolandırandır. Kolaylaştırmak istediğin bir işin varsa Nedim Bey şirketine müracaat et, kazığı ye..."

"Gittikçe filozoflaşıyorsun Safder.."

"Sana bedava çıraklık ediyorum. Kazancım yalnız yüksek moralinden istifadededir.."

"Berhudar ol çömezim.."

"Sayende ne olacaksam oldum artık..."

"Sadede gelelim..."

"Bu plağı okuyunca bilmem neden yüreğim birkaç defa hop hop etti. Nedim Bey ile bir dakikacık olsun müşerref olmak istedim. Bunun için bir bahane icadı zor bir şey değildi. Aralık duran kapıyı ittim, içeriye girdim."

"Çabuk kaşerlendin Safder.."

"Ne kadar kaşerlensem senin kâbına varamam üstadım..."

"Başkaları tıka basa karınlarını doyururken senin aç kalmandaki içtimaî suiistimali, zulüm ve hıyaneti anladın."

"Yalnız anlamak para etmez, çaresine bakmalı.."

"Ey sonra?"

"Bir ufak koridor... Tamam kapıya karşı ince pirinç çubuklu vezne... İçeriye adım atar atmaz göze görünür bir köşede kocaman bir kasa... Göz doyurmak, adam aldatmak için bu boş kasalar çığırtkanlık işini görürler... Plaklar... İdare odası... Şef odası... Tütün dumanına boğulmuş idare odasında birkaç baş görerek sordum:

'Nedim Beyefendi...'

'Şef odasına gidiniz...'

288. Meşkûk: Kuşku veren.

Şef odasının önüne gittim. İçeride epey kabarık bir konuşma var. Şaban Efendi'nin sesini derhâl tanıdım, işimize yarayacak birkaç şey kapabilmek ümidiyle kapı üzerinden içeriye kulak verdim!

Şaban'ın kurum tutmuş kalın, pürüzlü sesi:

'Efendim, emrettiğiniz gibi yaptım.'

'Ben sana böyle mi emretmiştim?'

'Aklımda öyle kalmış...'

'Maşallah ızbandut gibisin. Taşı sıksan suyunu çıkarırsın.'

'Evvel Allah...'

'Bir tek adamla başa çıkamaz mıydın?'

'Ne demek efendim, anası[nı] bellerdim...'

'Ben sana elektrik lambası verdim...'

'Lambanın eczası tükenmişti...'

'Bir de revolver vermiştim...'

'Aksi bu ya, o günü revolu yanıma almamıştım.'

'Eyi halletmişsin... Herifin mahzene indiğini görünce hemen sen de arkasından koşmalı, lambanın ışığını suratına tutarak revolveri gösterip teslim ol demeliydin.'

Bu kadarını işitebildim. Orada böyle kapı dinleyen hafiye vaziyetinde yakalanmak iyi bir şey değildi. Kapıyı nazikâne fiskeledim... İlk fiskelerim galiba duyulmadı. Hızlıca tık tıkladım. Tokça bir ses:

'Giriniz...' dedi. Girdim.

İlk adımda Şaban Efendi'yle göz göze geldim. Tanınmak tehlikesiyle titredim. Fakat herif, Beyefendi'den yediği zılgıt tesiriyle öyle şaşalamış ki dalgın bir bakışla beni süzdü. Amma bir şey sezemedi.

Nedim Beyefendi alettahmin otuz sekizlik kırklık, çalık benizli asabî bir sima, lâkin çirkin değil. Gözlerinde arada bir şehlalaşan bir çaylak bakışı var. Nadir gümüş teller karışmış saçları muntazam taralı. Som ipek boyun bağı iyi bir makastan çıkmış kostümle ahenktar...

Geniş, ceviz yazıhane, maroken kanepe, kübik koltuklar... Hâsılı odada çok kimseleri aldatacak bir çekidüzen var... Beyefendi'de tavır ağır, ciddi, bakışlar mağrur...

Metresi Şevkiye Hanım'a kasa soymak teklifine kalkan Nedim Bey bu değil mi acaba? Kendi menfaati icabı kolay işleri zorlaştıran bu teşkilatçı, istifhamkâr[289] bir bakışla bana:

'Ne istiyorsunuz?' dedi.

Şimdi tereciye tere satmak lazım geliyordu.

İğfalkâr[290] bir tebessüm ve gür bir sesle dedim ki:

'Bendeniz pamuk tüccarı Manokyan'ın adamıyım..'

'Evet...'

Ondan evet cevabını alınca Beyefendi'ye birinci zokayı yutturmuş olduğumu anlayarak devam ettim:

'Bu hafta Mısır'dan, Adana'dan külliyetli mallarımız geldi. Gümrükte bir konşimento karışıklığı olarak balyalarımızdan birkaçı tüccardan Nedim Bey namına kaldırılmış. Bu zat siz misiniz Beyefendi?'

Nedim Bey küçük bir tebessümle benim saffetime gülerek:

'Hayır... Biz pamuk ticaretiyle meşgul değiliz. Gümrükte öyle bir muamelemiz yoktur..'

'Nam-ı âlinizle[291] mütevâfık[292] diğer bir zat tanıyor musunuz Efendim?'

'Hiristaki Hanı'nda bir adaşım var, oraya müracaat ediniz...'

'Af buyurunuz, rahatsız ettim..'

'Estağfurullah...'

Selamladım. Çıktım."

İkisi bir müddet birbirine muvaffakıyetkârane[293] bakıştıktan sonra Ali Safder sevinçle göz kırparak:

"Tahkikim nasıl?"

"Üç yıldız, birçok aferin... Fakat beni telaşa düşürdün..."

"Niçin?"

---

289. İstifhamkâr: Soru soran, sorgulayıcı.
290. İğfalkâr: Kandırıcı, aldatıcı.
291. Nam-ı âli: Yüce ad.
292. Mütevâfık: Birbirine uygun olan.
293. Muvaffakıyetkârane: Başarılı olmuşçasına.

"Çırak üç günde ustasını geçerse.."
"Fena mı olur?"
"Çok..."
"Anlayamadım..."
"Kendimden üstün akıl ile çalışmasını istemem de..."
"Bir ahmakla mı arkadaş olmak istersin?"
"Hayır, fakat faik zekâ ile refakatte zaif taraf daima kaybeder..."
"Haydi, canım haydi... Piyazlama beni... Kurnazlıkta beni kendinden üstün olduğuma inandırarak ahmaklaştırmaya mı uğraşıyorsun... Benim sana yetişebilmekliğim için daha kırk fırın ekmek lazım. Geçelim bu afileri... İş mühim..."
"Hakikaten..."
"Nedim Bey pençemizin altına girdi..."
"Kedi yavrusu tutar gibi onu ensesinden yakaladık."

Yirmi Beş

Filvaki on beş yirmi gün sonra vukuat bu iki dolandırıcıyı sevindirecek bir inkişafa doğru yürüdü. Bütün İstanbul gazetelerinde şu havadis okundu:

Çok Mühim Bir Sirkat

"Fındıklı'da esbak[294] vükeladan[295] Atraşzade Muhip Paşa'nın konağında oldukça hayretâver[296] büyük bir sirkat vukua gelmiştir. İhtiyar Paşa hayli zamandır esir-i firaş[297] bulunuyor. Kasa, Paşa'nın yatak odasına bitişik odadadır. Oraya ancak iç içe olan yegâne kapıdan geçilebilir. Hariçten girilemez. Kırılan kasa son sistem değilse de gayet mukavim bulunduğu ehlihibre[298] tarafından temin ve altı saatten evvel açılmasına imkân olmadığı iddia ediliyor."

294. Esbak: Geçenki, evvelki.
295. Vükela: Vekiller.
296. Hayretâver: Şaşırtıcı.
297. Esir-i firaş: Yatalak.
298. Ehlihibre: Uzman.

"Sarik veya sarikler kasa odasına sokağa nazır pencereden girmişlerdir. Kafesin sürülmüş ve camın kırılmış olması buna delalet ediyor. Fakat oda üçüncü katta bulunduğundan hırsızların o yüksek pencereye kadar ne suretle tırmanabildikleri kestirilemiyor. Ve kırılan camın şangırtısı bitişik odadan duyulmamıştır. Çalınan paranın miktarı yüz bin lira raddesinde olduğu söyleniyor. Sirkatin esrarengiz görünen cihetleri vardır. Tahkikat başlamıştır."

O gün Avnussalah erkenden kalkmış, yine evde sabah kahvaltısı çekişmesi başlamıştı.

Delikanlı; anasına, kardeşlerine şöyle bağırıyordu:

"Ya rabbim birkaç kara zeytin, küflenmiş peynir, kurumuş ekmek kırıntısı için her gün aramızdaki bu dalaşma nedir? Sokaklarda kemik arayan köpekler, çöplüklerde eşinen horozlar vallahi bizden bahtiyar ve tokturlar. Onlar kazanmadan yemek imtiyazına maliktirler. Biraz düşünmeyi bilsek bütün mükellefattan azade hayvanların maişeten şimdiki insanlara çok mütefevvik tarafları bulunduğunu anlarız... Serbest bir ormanda ayı doğmayıp da Etyemez Mahallesinde insan yaratıldığıma o kadar müteessifim ki..."

Bu esnada kapı tokmağı sinirli bir elin ihtizazları altında birbiri arkasına sık ve hızlı kalktı indi...

Avnussalah öfkeyle yerinden fırlayarak:

"Eline becereyim. E mi? Eşşek... Tokmağı mı koparacaksın terbiyesiz... Cigara yok... Kahve yok... Şimdi tiryakiliğimin bütün hıncını senden alırım vallahi..."

Kapıyı açar. Ali Saf der ile yüz yüze gelince hiddeti biraz kırılarak:

"Sen misin?"

"Görüyorsun..."

"Sabahleyin birine kızdın da tehevvürünü[299] bizim kapıdan mı alıyorsun?"

---

299. Tehevvür: Çok öfkelenme, öfkeden köpürme, çok kızma.

"Bitik bir hâldeyim.."

"Bitikliğin açlıktansa öyle erkenden kahvaltı için yanlış kapı çalmış olduğunu ihtara mecburum... Mahallede kedi kalmadı. Şimdi birbirimizi yiyoruz.."

"Az vakit sonra sayemde baklava börek yiyeceksin."

"Sayıklıyor musun ulan, ısıtmaya mı tutuldun? Ne vakit yakalandın?"

"Bu sabah... Şimdi..."

"Allah şifalar versin. Kinin alacak kadar paran yoksa bu dünya dağdağasından kurtulursun."

"Bitikliğim açlıktan, kederden değil..."

"Herhâlde tokluktan, cep dolgunluğundan da olmamalı..."

"Sevinçten..."

"Tayyare piyangosu mu çıktı ulan? Eğer numara cebinde ise şimdi seni boğar, cesedini kuyuya atarım..."

Ali Safder, cevap olarak cebinden çıkardığı gazeteyi uzatır...

Avnussalah: "Bu ne? Benim pek mütalaa meraklısı olmadığımı bilirsin. Bahusus[300] sabahleyin aç karnına.."

Ali Safder, parmağının ucu ile işaret ettiği sütun kısmını arkadaşının burnuna sokarcasına suratına yaklaştırarak:

"Şu havadisi oku.."

Avnussalah, sernameye bakıp okuduğunu tekrarlayarak:

"Çok mühim bir sirkat..."

"Evet..."

"Ulan sen mi bir yerden bir şey vurdun. Payımı vermezsen şimdi seni polise teslim ederim."

"Oku diyorum canım..."

Avnussalah'ın gözleri satırlar üzerinde yukarıdan aşağı ilerledikçe fal taşı gibi açılır... Son kelimeyi mırıldandıktan sonra:

300. Bahusus: Özellikle.

"Ben de bittim Safder.."

"Maslahatı kavradın değil mi?"

"Ta kökünden..."

"Yüz bin lira..."

Avnussalah, büyümüş gözlerini burun buruna arkadaşının gözlerine yaklaştırarak tekrar eder:

"Yüz bin lira.."

"Nedim Bey bu parayı yalamış yutmuş... Payımızı nasıl çıkaracağız?"

"Vallahi ağzından burnundan kan getirinceye kadar arkasını yumruklar, elli bin lirasını kustururum.."

"Ben vakanın hakikat olduğuna inanamıyorum. Rüya görüyoruz sanıyorum."

Avnussalah, arkadaşını iki omuzundan yakalayıp şiddetle sarsarak:

"Kendine gel yavrum. Bak sen sensin. Ben benim. Etrafımızı muhit eşyaya elinle birer birer dokun. Sana maddiyetlerinden haber versinler. Rüya görmüyoruz. Hayatın şeniyeti içindeyiz."

"Bütün ömrümün rüyalarında sayıkladığım yüz bin liraya uyanık iken elimle temas edebilecek miyim? Rüya hakikat olur mu?"

"İşte oluyor... Olacak..."

"Böyle yüklü bir vurgun... Ne mutlu bize.."

Bayram tesidi gibi sarmaş dolaş olarak sıcak sıcak öpüşürler. Bu arkadaşlık buselerinin tatlı harareti içinde Avnussalah:

"Taliimizin bize mesut bir rüyanın sırıttığı bu nazik anları böyle tebrikle, tehniyetle geçirmeye gelmez. Saniye fevt edecek vaktimiz yoktur... Bu binlerle liralar kudret helvası gibi kucağımıza gökten dökülmez. Hemen şimdi işe başlamalıyız..."

Safder istizahkâr bir bakışla:

"Nasıl?"

"Nedim Bey'e gidip cinayetine tamamıyla vukufumuzu anlatarak hissemizi isteriz.."

"İlk müracaatımızda Beyefendi ittihamımızı kabul ile hemen paraları sayar mı? Birçok inkâr ve kaçamak yollarına sapıtacaktır."

"Şevkiye Hanım'ın mektubu ne güne duruyor? Bu inkâr ve reddi nâ-kabil vesika her yer ve mahkemede ihtiyaca salih bir delildir."

Pek mühim birer düşünceyle sahnede dolaşan iki aktör gibi karşı karşıya odayı adımlamaya başladılar. Filvaki sellemehüsselâm Nedim Bey'in karşısına çıkıp da:

"Cinayetini bilmiyoruz. Çaldığın yüz bin liranın nısfını[301] sükût hakkı olarak bize vereceksin" demekle pay kurtarmak pek kabil olamazdı. Her şeyin bir yolu, erkânı vardı...

Avnussalah, düşünceleri neticesinde dalgınca dedi ki:

"Birdenbire işin zorluğunu lâyıkıyla mülâhaza edemeyerek fazla sevindik."

"Evet..."

"Aklıma gelenleri söyleyeyim. Dinle.."

"Kulaklarım sende..."

"Elimizde Şevkiye Hanım'ın mektubu gibi kuvvetli bir vesika olmakla beraber, sirkatin Nedim tarafından ika olunduğunu kolayca ispat edemeyiz."

"Biraz düşününce şimdi bana da öyle geliyor.."

"Evet, çünkü böyle bir vesikanın mevcudiyeti, sirkatin diğer hırsızlar tarafından yapılmasına mâni değildir."

"Yani Nedim bu sirkate hazırlanmış olmakla beraber ondan daha evvel davranarak bu işi görmüş diğer hırsızlar bulunabilir..."

"Evet, iyi anladın..."

"Ne yapalım?"

"Sarikin Nedim olduğuna dair başka deliller elde etmeye çalışmalıyız..."

"Nasıl?"

---

301. Nısf: Yarı, yarım.

"Nasıl mı? Hah söyleyeyim... Vaka daha pek taze... Gazetelerin ortaya sürdükleri şüphelerden dolayı Nedim Bey, Şevkiye Hanım şimdi müziç endişeler içinde bocalayıp dururlar."

"Şüphesiz..."

"Onları şaşırtmaya getirip pek mühim kolpolar kesebiliriz. Şimdi onlar harice bir emare taşırmak korkusuyla birbiriyle ne telefon, ne mektup ne de sair suretle muhabere edemezler... Yekdiğerini hiç tanımıyorlarmış gibi görünürler."

"Peki..."

"Yine himmet sana düştü."

"Ne var?"

"Göreceğin bu iş, ilk gördüğünden daha mühim, daha zor, daha naziktir."

"Ne yapacağım?"

"Uzun lâfa vakit yok. Hazır ol... Hemen şimdi... Haydi... Koş..."

"Nereye?"

"Doğru Fındıklı'ya Atraşzade Muhip Paşa'nın konağına..."

"Ne yapacağım orada?"

"Şevkiye Hanımefendi'yi görmek istediğini söyleyeceksin. Eğer kadın seni kabul ederse Nedim Bey tarafından gönderildiğini, onun pek emin bir adamı olduğunu bildireceksin."

"Peki sonra?"

"Nedim Bey'in büyük istirhamını tebliğ edeceksin?"

"Nedir bu istirham?"

"Hanıma yazmış olduğu son mektupların iadesi..."

"Bu yolda mektupların mevcudiyetinden emin misin?"

"Yüzde doksan dokuz..."

"Ya bu düşüncen vahi bir zandan ibaret çıkarsa..."

"Öyle çıkarsa seni ne asarlar, ne keserler... Fakat bir de boş atıp dolu vurursak Nedim'in anasını ağlatırız.

Haydi, göreyim seni... Şevkiye Hanım'ın karşısında alacağın muğfil tavırları, muknî yalanları yolda zihninden tekrarlaya tekrarlaya git... Rolünü iyi oyna... Sen dönünceye kadar ben burada bu erkek hâlimde dokuz doğuracağım..."

Yirmi Altı

Ali Safder gider. Avnussalah boş durmaz. Nedim Bey'i karmanyolaya getirmek için türlü planlar düşünür.

Dedikodu, içtimaî bir ahlaksızlık sayılır. O, umumi hayatın ara sıra emniyet sibobunu zorlayan bir tehlike gibidir. Taşıp saçıldığı zaman çok fenalıklara sebep olabilir. Ne yapalım ki halk dedikoduya bayılır. Sütunlarında bu lezzetli taamla ziyafet verdikleri vakit gazetelerin sürümleri kat kat artar. Dedikodudan zarar görenlere mukabil, kazananlar da vardır. Halkın büyük rağbet ve inhimaki[302] tesiriyle bu, onu şeytanetkârane idare edebilenlerin ellerinde müthiş bir kuvvettir.

Avnussalah, bu melanet için yaratılmış bir dedikodu üstadı idi. Evvela bu maharetinden istifade etmek için şöyle bir şey kaleme aldı:

"Fındıklı sirkati etrafında çok şayialar deverana başladı. Vakayı saran esrar sisleri içinde sağlamı çürükten ayırmak hayli müşkül görünüyor.

Ahşap, köhne bir binanın yüz bin liralık bir servete memen ittihaz edilmesi evvelemirde[303] nazar-ı hayrete çarpan bir keyfiyettir. Piyasamızda nakdin bu nedret ve kıymeti esnasında böyle külliyetli bir paranın ev kasasında uzun müddet mahpus tutulması akla mülayim gelmeyen garabetlerdendir.

Mamafih sebepler bilinince garabetlerin renkleri de değişir... Paranın konakta bulundurulması hakkında

302. İnhimak: (bir şeye) aşırı düşkünlük, kapılma.
303. Evvelemir: İlk iş.

gizliden gizliye bazı esbap[304] ve vesaik[305] dermeyan[306] edilmektedir. Aile esrarına ait hususatın ifşasından mücanebetimiz[307] hasebiyle şimdilik bu noktalar üzerinde sükût edeceğiz.

Yalnız şu kadar söyleyelim ki, bu servetin ev kasasında muhafazasından menfaattar olabilen aile efradından bazıları[nın] bulunduğu iddia edilmekle beraber, konak dâhilinden yardım görmedikçe sirkatin hariçten ikama imkân tasavvur olunamadığı şayiası da bazı mahfillerde ağızdan kulağa fısıldanmaktadır.

Hemen her faciada boşanan bir aşk zembereği olduğu gibi, bu sirkate de sevda karıştığı söyleniliyor.

Esir-i firaş ihtiyar Paşa'nın kaynar çağda ter ü taze bir zevcesi bulunması zihinleri türlü ihtimallerin hücumuna maruz bırakmaktadır.

Bir kere ipliği pazara çıkmış olan bu esrarın yakında ucuzlayacağına şüphe yoktur."

Avnussalah, Nedim Bey'i böyle birkaç cepheden birden vurmak mefsedetiyle meşgul iken henüz aradan üç saat geçmeden Ali Safder avdet etti. Çehresinde muammaî bir durgunluk vardı... Bir tarafa çekilip oturdu. Söylemiyordu.

Avnussalah mütecessis bir hiddetle:

"Neye susuyorsun? Dilini sokakta mı bıraktın?"

"Dinleniyorum..."

"Vay..."

"Vayı mayı yok, yorgunum.."

"Dayak mı yedin?"

"Hayır."

"Senin gibi bir gencin tramvayla Fındıklı'ya kadar gidip gelmekten uğradığı bu yorgunluğa aklım ermiyor doğ-

304. Esbap: Sebepler.

305. Vesaik: Vesikalar.

306. Dermeyan: Ortada olan şey, arada.

307. Mücanebet: Çekinme, sakınma.

rusu. Ben senin çehrendeki durgunluktan yorgunluk değil başka şeyler seziyorum..."

"Söyle... Ne seziyorsun?"

"Kurnazlık..."

"Acayip..."

"Hiç acayip değil..."

"Fikrini izah et..."

"Aramızda yüz bin, elli bin lira dalaveresi var. Şaka değil... Bu büyük servetin cazibesi önünde zihinlerimizin ibreleri istikametlerini şaşırabilirler..."

"Ne demek istediğini açık söyle..."

"Peki... Oraya gittin. İhtimal ki mühim vesaik elde ettin. Beni daraya çıkararak bunlardan sırf kendi hesabına istifade etmek istiyorsun..."

"Hayır, büsbütün böyle değil... Bu işte ben senin emrine çalışan bir çırak gibiyim. Elli bin lirayı koparmaya muvaffak olduktan sonra bana ne vereceksin?"

"Elbette payını alacaksın..."

"Pay nâ-muayyen[308] bir söz... Miktar tayin etmelisin."

"Elbette kesişiriz..."

"Böyle yüksek bir yekûn üzerinde kesişiriz lafıyla iktifa olunamaz..."

"Oğlum uyuşuruz. Uyuşmaktan başka çaremiz yoktur. Bu para bize babamızdan miras kalmıyor... İçimizden herhangimiz mızıklanmak isterse ötekileri hükümete ihbar edebilir. Bu para Nedim ile senin ve benim yani üçümüzün sükûtiyle ancak yine üçümüzün olabilecektir. Aramızda katiyen uyuşmak suretiyle bu servete sahip olabileceğiz. Her birimizin yuları yine her üçümüzün elindedir. Bu iş inada, nifaka, şikaka[309] gelmez..."

"Ne vurursak yarı yarıya..."

"Peki, evvela Nedim ile uzlaşalım, sonra bizim uyuşmamız bir şey değildir. Ne iş gördün? Ne haber getirdin, çabuk sen onu söyle..."

---

308. Nâ-muayyen: Belirsiz.

309. Şikak: Muhalefet.

"Rolümü kendi kendime şaşacak bir maharetle oynadım. Getirdiğim haber büyük bir müjdeye değecek kadar mühimdir..."

Birbirinin hilesini yine birbirinin yüzünden okumaya uğraşır gibi bir müddet müziç bir sükûtla sustular. Nihayet Avnussalah:

"Anlamak merakı beni boğacak. Söyle... Dolambaç yollara sapıtmadan açık yürekle söyle... Aramızdaki macera şaka götürmez. Bu işte yalan yürümez. Beyhude yorgunluklardan sakınalım. Bütün samimî kuvvetlerimizi muvaffakiyet yoluna sarf edelim."

"Dinle Salah... İnsanda muhtelif gizli hasletler var. Fakat bunların inkişafına yarayacak fırsatlar zuhur etmezse insan bu kuvvetlerin kendindeki varlığından haberdar olamıyor."

"Tasdik ederim... Sonra?"

"Ben namuskârlık dediğimiz doğru yolda aç gezerken, sen bende uyuyan bu kuvvetleri uyandırdın. Bundan dolayı sana teşekkür mü, lanet mi edeceğimi bilemiyorum?"

"Canın hangisini isterse onu et. Lâkin bu lafları geç..."

"Muhip Paşa'nın Fındıklı'daki meskenini sorarak buldum. Set üstünde, kağşamış, vapur dumanlarıyla islenmiş ahşap, büyük bir konak... İki kanatlı battal bir kapı, üzerinde halka da var. Zil de var. Halkayı tartakladım. Bir şey duyuramadım. Zile dokundum. Zayıf bir çıngırtı meskenin geniş avlusuna yayıldı. Bekledim. Çıngırağa bir daha öttürdüm. Bu sağır konağın kulağına nihayet ziyaretimi duyurdum. Ev içinde bile başörtüsüyle gezen horozdan kaçar takımdan ihtiyar bir kadın, kanadı aralayarak:

'Ne istiyorsunuz?' dedi.

'Mühim bir keyfiyet için görüşmeye geldim..' dedim.

'Affan Bey'i arıyorsanız onlar karı koca ve çocuklarıyla beraber Anadoluhisarı'na teyzelerine gittiler..'

Taliimin bu lütfuna sevinerek içimden, 'Oh, ne iyi etmişler' dedikten sonra sordum:

'Şeykiye Hanımefendi yok mu?'

'Burada...'

Bu cevabı alır almaz hemen cebimdeki blok nottan bir kâğıt koparark üzerine kurşun kalemle:

'Hanımefendimiz,

Gayet mahremane bir vazife ile Nedim Bey tarafından geliyorum. Büyük tehlikelerin önünü almak üzere bugün görüşmemiz elzemdir. Hâl ve zamanınız müsaitse derhal kabul edilmeme intizardayım.' sözlerini yazdıktan sonra zarfladığım kâğıdı kadına uzatarak:

'Bunu Hanımefendi'nin eline veriniz. Ve hemen şimdi cevabını beklediğimi söyleyiniz..' dedim.

Kadın, kapıyı suratıma kapayarak gitti. Bu, büyük konağın sekenesi[310] azlık olduğunu anladım. Odaların eski cıvıltıları üzerine şimdi örümceklerin sükûnet ağları gerilmişe benziyordu. Geniş yerlerin bu sekenesizlik sükûtu ne kadar hazindir.

Fakat hanımdan ne cevap gelecek? Bütün muvaffakiyetimiz ona vabeste gibiydi. Helecanla bekliyorum. Bana çok uzun gelen beş dakikalık bir zaman geçti. Henüz bir ses çıkmadı. Alt kattan bir pencere açılır gibi oldu. Besbelli Hanımefendi benim ne şekl ü şemailde bir adam olduğumu tanımak için bakmaya uğraşıyordu.

Pencere tekrar kapandı. Benim çarpıntım arttı. Bu üzüntüyle beş dakika daha geçirdim. Nihayet kapı tekrar açıldı.

'Buyurunuz...' davetiyle içeriye alındım.

Müteaddit kısımlarında tesviyesini kaybetmiş bir ulu mermerlik... On kişi yan yana çıkabilir, hasırları eskimiş çifte merdiven. Bir meydan kadar geniş ve oda kapılarıyla çevrelenmiş bir sofa... Her tarafta cinler top oynuyorlar zannını veren derin bir boşluk... Geceleri türlü cinayetlere sahne olmak korkunçluğunda bir konak...

---

310. Sekene: Sakinler, bir yerde oturanlar.

Beni deniz üzerinde bir odaya soktular. Burası mehmaimkân binanın antikalığını setredebilecek surette halılar, koltuklarla yeni usulde tefriş edilmişti."

Yirmi Yedi

"Sekiz on dakika sonra Şevkiye Hanım geldi. Genç, güzeldi; fakat siması, isminin şetaretiyle tevafuk etmeyen bir hüzünle gölgeliydi. Matemi bir rop içinde nafiz, endişeli, entrikan esrarlı bakışlarıyla bir haile[311] kadınına benziyordu.

Bu hanımla karşı karşıya olan vaziyetimin nezaketi bana küçük bir helecan getirdi. İlk sözlerimle ona Nedim'in bütün esrarına vakıf gayet samimi bir dostu olduğumu ispat etmek lazım geliyordu. Hâlbuki gafletle ufak bir pot kırarsam muvaffakiyet ümitlerini mahvetmiş olacaktım. Binaenaleyh evvela onu söyletip ağzından kapacağım ifadeye nazaran lakırdı tezgâhlamayı muvafık bularak sustum. Bir müddet derin bakışlarla konuştuk.

Nihayet Şevkiye Hanım, sesinin ihtizazıyla bu sükûtu yırtarak:

'Meraktan çatlıyorum...'

'Nedim Bey de öyle..'

'Nedim, kendi tarafından bir işar vuku bulmadıkça hiçbir ses çıkarmamamı bana sıkı sıkıya tembih etmişti...'

'Bu ricasını yine tekrarlıyor efendim...'

'Niçin bu kadar zamandır beni habersiz bıraktı?'

'İcap-ı hâl efendim...'

'Maksat hâsıl olduktan sonra beni bu evde iki günden fazla bırakmayacaktı...'

'Maksat hâsıl olduktan sonra... Yani kasa boşaltıldıktan sonra?'

Şevkiye Hanım derin bir merkûziyetle[312] gözlerimin içine baktı. Titredim. Ağır bir eda ile:

---

311. Haile: Dram.

312. Merkûziyet: Dikilme, saplanma.

'Evet' dedi.

Bu tasdik, sirkat cinayetinin tamamıyla itirafı demekti. Vaka hakkında şüpheye, tereddüde mahal kalmadı. Artık sözlerimi müspet bir vadide yürütebilecektim. Lâkin hanımı iştibaha düşürmeden söyletmek kolay bir iş değildi. Söylediklerini inceden inceye tahlil ederek onu ağa yakalamak lüzumu önünde zihnî tedbirler almaya başladım.

Maksat hâsıl olduktan sonra hanımı o hanede iki günden fazla bırakmayacağına dair Nedim söz vermiş... Fakat bu sözünü de henüz tutmamış... Metresini o konakta bırakmayıp da acaba nereye götürecekmiş? Yüz bin lirayı vurduktan sonra, ecnebi memleketlerinden birine kaçacakları anlaşılıyor..."

Avnussalah, pür telaş yerinden fırlayıp yine oturarak:

"Bak bu cihet aklımıza gelmedi. Herifi elimizden kaçırırsak sonra yüz bin lira yerine avuçlarımızı yalar dururuz... Anlat. Bitir. Hemen faaliyete geçelim... Çenelerimiz durur durmaz hemen kafamız, kollarımız, bacaklarımız işlesin."

"Evet, ecnebi bir memlekete kaçacakları anlaşılıyor. Fakat bu anlayış noktasında anlaşılması icap eden ince nükteler var... Dikkat etmiyor musun?"

"Ne imiş onlar?"

"Hanım, bir ayak evvel kaçmak telaşında... Onun bu acelesine karşı Nedim Bey müteenni davranmakta... Buna bir sebep aramalıyız... Ne dersin?"

Avnussalah, biraz düşünerek:

"Herif, kadını bırakıp da yalnız başına firar etmek planını kurmuş olmasın?"

"Benim de aklıma öyle geliyor..."

"Galiba Hanım'ın da zihnini bu şüphe kurcalıyor.."

"Hah, iyi keşfettin. Ben Nedim'in samimi dostluğu namına o konağa müracaat etmiş olduğum için kendimi Şevkiye'nin bu hususta şüphelerini izaleye uğraşmakla vazifedar görüyorum. Binaenaleyh dedim ki:

'Nedim, yine sizi iki günden fazla burada bırakmak niyetinde değildir. Lâkin uğradığı mâniaların şimdi burada tafsili uzun sürer. Size meclûbiyeti[313] günden güne artmaktadır. Bundan katiyen emin olunuz. Hatta bu yolda teminat vermeyi bile aranızda cay-gir olan ebedî muhabbete karşı bir küfran sayarım. Sizin kıymetli muavenetiniz[314] olmayaydı Nedim bu kadar mühim bir kasa işini nasıl başarabilirdi?'

Benim bu garip takdirime karşı Hanım tuhaf bir süzülüşle dudaklarını ısırarak:

'Onun ihramlarına karşı duramayarak göze aldırdığım tehlikelere hat ve payan yoktur. Kasanın anahtarı[nın] bir ipek kordonla ihtiyarın boynunda olduğunu anladıktan sonra Nedim'in verdiği damla ile hastayı uyuttum. Anahtarı aldım. Hariçten hırsız girdiği zannını vermek için kasa soyulduktan sonra kırılmıştır... Biliyorsunuz...'

'Malum...'

'Nedim buradan bu kadar para kaldırdı. Bana birkaç yüz lira bile bırakmadı.'

'Paranın miktarı ne kadardı hanımefendi?'

'Bunu Nedim size söylemedi mi?'

'Hayır...'

'Doğrusunu isterseniz bu miktarı ben de bilmiyorum...'

'Nasıl olur?'

'Nasıl olur... İşte oldu... Avuç avuç liraları, deste deste kaimeleri getirmiş olduğu büyük bir çantaya doldurdu. Saymaya vakit var mı? Konak halkına bir şey sezdirmemek için gece yarısı ben ikinci kapının arkasında nöbet bekliyorum.'

Bu mühim vakada ben artık Hanım'ın sırdaşı olmuştum. O, kısa bir sükûttan sonra devam etti:

'Niçin Nedim sizinle bana iki satırlık bir şey göndermedi?'

313. Meclûbiyet: Tutkunluk.

314. Muavenet: Yardım.

Ben hemen yardımcı şeytanları imdadıma çağırarak cevap verdim:

'Mazereti malum...'

'Nedir?'

'Zabıta, vakanın izi üzerinde çalışıyor... Buraya tahkikata gelmediler mi?'

'Geldiler... Kasayı pertavsızlarla[315] muayene ettiler... Sirkat hakkında peyda ettikleri kanaatlerini bilmiyorum. Konak halkını birer birer isticvaptan[316] sonra gizli gizli konuşarak gittiler...'

'Benim bugün buraya gelişim sizin, Nedim ve kendim için de büyük bir tehlikedir.'

Hanım bana endişeli bir gözle bakarken devam ettim:

'Zabıta hafiyelerinin şimdi sokak kapısının önünde dolaşmadıkları ne malum?'

'Hakkınız var...'

'Şüphelenip de beni tevkif edecek olurlarsa, üzerimden Nedim'in el yazısıyla size hitap edilmiş bir mektubun çıkması vakayı çok ağırlaştırır.'

'Öyledir...'

'Size yazmadığının sebebi işte budur...'

'Onun bu mazeretini düşünememiştim...'

'Bahusus gazeteler hadiseyi her gün fitilliyorlar.'

'Kahrolsunlar, herkesin felaket yarasından sızan kana, irine ekmek banıyorlar.'

Bu yersiz tazallümü doğrusu büyük bir hayret tahammülüyle dinledim, ihtiyar kocasının kasasını genç âşığına soydurduktan sonra vakanın sübutuna uğraşanlara karşı makhuriyet temennisi hiçbir havsalaya sığar inkisarlardan değildi. Fakat ben o esnada ne kendi hesabıma ve ne de hanımın hissiyatına hadiseyle uğraşacak bir vaziyette bulunmuyordum. Binaenaleyh onun bu şirretliğini hoş görerek muhaveremize devamla:

315. Pertavsız: Büyüteç.

316. İsticvap: Sorguya çekilme.

'Hanımefendi, benim burada bir dakika fazla kalmamdan büyük tehlikeler doğabilir. Vazifemi hemen bitirip gitmeliyim...'

'Tahammül olunmaz meraklar içinde bunaldığım için sizi kabul ıstırarında[317] kaldım. Yoksa tehlikenin dehşetini ben de bilmiyor değilim.'

'Hemen maksada gelelim.'

'Buyurunuz...'

'Nedim Bey, nezdinizdeki evrakı istiyor.'

Hanım bu talep karşısında biraz şaşalayarak tekrar etti:

'Nezdimdeki evrak?'

'Evet...'

'Bende onun yalnız birkaç mektubu var.'

'İşte o mektuplar...'

'Nedim bana bunların imhasını tembih etmişti...'

'Etmediniz mi?'

'Ne yalan söyleyeyim, hayır...'

Bu mektupların imhasını talep etmekteki Nedim'in maksadı malum... Fakat Şevkiye'nin bu tembihe mugayeretindeki sebep nedir? İşte bu sebebi eşelemek için dedim ki:

'Tembihi hilafına hareketinizi hissettiği için Nedim beni gönderdi.'

Şevkiye Hanım mağmum bir dalgınlıkla:

'O kâğıtlarda hayatımın öyle acı ve tatlı sinemaları vardır ki, her okuyuşumda ekran gözlerimin önünde canlanır... Bu anları parçalayarak mahvetmeye bir türlü ellerim varmadı.'

'Nedim işte bu zaafınızı bildiği ve mektupların nezdinizdeki mevcudiyetinden doğacak tehlikelerden korktuğu için bu talepte bulunuyor.'

'Peki, öyle ise merak etmesin, hepsini mahvederim.'

317. Istırar: Mecburiyet.

'Hayır... O bu kuruntu ile çok mustariptir. Mektupları kendi eline almadıkça bu müthiş merak azabından kurtulamayacağını söyledi...'

'Peki vereyim. Kendi eliyle yırtsın da yüreği rahat etsin.'

Şevkiye Hanım meyus bir yürüyüşle odadan çıktı. Ben de o ana kadar sıkıntıdan büzülen ciğerlerimi bol hava ile doldurup boşaltarak iri iri birkaç nefes aldım.

Hanım birkaç dakika sonra avdetle bana keten bezinden yapılmışa benzeyen irice bir zarf uzatarak:

'Mektupların hepsi bunun içindedir' dedi.

İçindekileri bilâ-tetkik[318] zarfı cebime indirerek sevinçten titreyen sesimle:

'Nedim Bey namına teşekkür ederim...' dedim.

Hemen yerimden fırladım.

O ağır bir eda ile sordu:

'Gidiyor musunuz?'

'Durmak mahzurlu.'

'Evet, fakat Nedim beni bu ihtiyarın hastabakıcılığından ne vakit kurtaracak...'

'Yakında...'

'Müddet tayin edemez misiniz?'

'Yarın, belki öbür gün...'

Sahteliği nispetinde derin bir hürmet reveransıyla Hanım'ın yumuşak elini sıkarak merdiven basamaklarını dört atlayıp kendimi sokağa attım. İlk rastladığım tramvaya nefes nefese hopladım. İşte şimdi burada seninle karşı karşıyayım..."

Avnussalah hafif bir kesiklikle:

"Safder, çıkar bakalım zarfı cebinden..."

"Öyle kötü kötü soluma... Çıkaracağım..."

Zarf meydana kondu. İçinden yırtık altı küçük zarf daha çıktı. Bunların hafif hafif Réve d'or kokan muhteviyatını tetkike giriştiler. Her âşığın maşukasına yana yakıla döktüğü banal diller... Bu suzişli satırların cinayete müteallik kısımlarını mahalli mahsusuna bırakıyoruz...

318. Bilâ-tetkik: Tetkik etmeksizin.

Yirmi Sekiz

Avnussalah yüreğinden kabaran takdirkârlık feveranı ile birkaç defa Safder'in alnından öptükten sonra:

"Mizansen benim, fakat sen rolünü hakkıyla güzel oynadın. Şimdi sahneye ben çıkacağım. Bir saniye boşa geçirmeye gelmez. Nedim'in firarına meydan verirsek ben aklımı da beraber kaçırırım."

"Onun firarına nasıl mâni olabileceğiz?"

"Aleyhine elimizde bu kadar vesikalar varken..."

"Bu vesikaları nasıl kullanabileceğiz?"

"İşi bilir yavrum... İcap-ı hâle göre hareket edeceğiz..."

"Zabıtayı imdadımıza çağırabilecek miyiz?"

"İktiza ederse..."

"Ben buna imkân göremiyorum..."

"Neden?"

"Bu herif, zayıf akıllı bir kadını iğfal ile yüz bin lira çaldı. Aman onu çal yaka ediniz. Çünkü paranın yarısını elinden almak niyetindeyiz, denebilir mi? Biz hadiseyi zabıtaya ihbar edince mesele meydana çıkarak mesruk para sahibine iade olunacak... Nedim'i elimizden kaçırmakla bu suretle hareket etmek arasında hiçbir fark göremiyorum."

"Nedim'i zabıtaya ihbar edemezsek de, edeceğimizi söyleyerek tehditle iş göremez miyiz? Haydi yavrum haydi, o muhabbetnameleri ver cebime... Düş önüme... Bana Galata'da Torosoğlu Hanı'nı göster... Bakalım kuş kafeste mi? Yoksa uçmuş mu?"

Hemen ikisi tramvaya atlayarak köprünün öbür tarafına geçtiler. Torosoğlu Hanı'na koştular. Vakit akşamlamıştı. Nedim Bey'i 26 numaralı idarehanesinde bulamadılar. Fakat yaptıkları tahkikatta Bey'in hiçbir tarafa savuşmayarak henüz bermutat işiyle gücüyle meşgul olduğunu anladılar... Amma geçen dakikaların nezaketi büyüktü. Sabaha ne olacağını kestirmek kabil değildi. Yüz bin lira sevdasıyla dimağları tutuşan bu iki vurguncu diken üstünde idiler.

Dar, kuytu bir sokağın loşluğuna çekilerek konuşmaya başladılar:

Avnussalah: "Ah ah, şu meyhanelerin birinde iki tek atacak kadar param olsa dünyayı manivela ile kaldırmaya uğraşan Arşimet'i gölgede bırakan keşiflerle bu akşam seni mephut ederim."

Ali Safder gayri memul bir sırıtışla:

"İş ona kalırsa bu akşam sana iki tek değil beş çift attıracak kadar param var..."

"Deme Allah aşkına..."

"Dedim gitti..."

"Nereden buldun?"

"Sorma..."

Galata'nın mahzene benzeyen kirli meyhanelerinden birine daldılar. Kadehleri ısmarlamazdan evvel Avnussalah kavga eden kediler gibi bir boyun çarpıtışıyla gözlerini arkadaşına dikerek:

"Ulan bana güvenerek buraya girdinse, iş hesaba gelince sonra meyhaneci bizi polise teslim eder ha... Bak sana peşin söyleyeyim. Beş on kuruş için bu aralık kodese girmenin bizim için ne büyük felaket olduğunu söylemeğe hacet yok..."

Ali Safder pantolonunun cebine daldırdığı elini bir avuç madenî para ile çıkararak:

"Nah... İşte... Gör de için rahat etsin..."

"Vay hinoğlu... Nereden çarptın onu?"

"Şevkiye Hanım mektupları getirmeye gittiği vakit aynanın önünde tuhaf bir kutu gördüm. Kapağını açtım. İçi para dolu idi. Hepsini cebime boşalttım. Kapağı yine örterek yerime oturdum."

"Oh, oh eline sağlık... Seni avuç dolusu alkışlarım, tebriklerim, kutlularım. Bu kutuyu cebine boşaltışın bu saatte bir banka kasası soymuş kadar işimize yaradı. Kaç gündür açım. Elbette bana bu akşam kokmuş bir biftek ikram edersin."

Alelacele birbiri arkasına birkaç kadeh içtiler. Ve yediler. Avnussalah tabakları bir hamlede sömürürken diyordu ki:

"Ayıplama kardeş; aç, doymayacağım sanırmış... Ben yalnız bu akşam için yemiyorum. İstikbal bilinmez. Çöle çıkmazdan evvel karnındaki su hazinesini dolduran deve gibi midemi bir hafta için tedarikliyorum. Kanıma kuvvet, sinirlerime şiddet, gözlerime fer gelmeye başladı. Zihnim henüz kurulmuş bir saat gibi tıkır tıkır işliyor; şimdi işimizi düşünelim..."

"Söyle üstat..."

Avnussalah, Fındıklı kasa sirkatine dair yazmış olduğu makaleyi Saf der'e uzatarak:

"Al bunu, hemen şimdi hangisini muvafık görürsen gazete idarehanelerinden birine koş... Yarın çıkacak havadis sütunlarında bu yazı mutlak neşrolunmalıdır..."

"Kabul ettiremezsem?"

"Ne diyorsun... Böyle havadis, gazetecilerin mumla aradıkları şeydir. Herkes mübadele işlerinden, hayat pahalılığından, sonları gelmeyen bu müzmin neşriyattan bıktı. Biraz sinirleri gıdıklayacak şeyler arıyor. Aşk, hırsızlık, dolandırıcılık, karmanyolacılık... Sinemalara gidecek paraları olmayanlar bedîî heyecan gıdalarını gazete sütunlarına ısıtan bu nevi vakalardan alıyorlar..."

Yirmi Dokuz

Namuskârlığı yüzlerinde bir karnaval maskesi gibi taşıyan hırsızlar, cemiyet için dağ haydutlarından çok tehlikelidirler. Onlar için çalmak bir hüner ve kanunun mücazatlarından kaçmak âdeta bir cambazlıktır. Bunlardan biri olan Nedim Bey, Teshilât İdarehanesi namını verdiği bürosunda o sabah yazıhanesinin gözlerini karıştırarak bazı evrakı imha etmekle çok meşgul görünüyordu.

Odacısı günün gazetelerini getirdi. Yanı başına bırakarak çekildi. Nedim Bey henüz tav rutubetleri kurama-

mış, makine kokan bu kâğıt yığınına baktı. Kasa şikesti[319] vakasının gazete sütunlarına düştüğü günden beri o, bu satırları dikkatle gözden geçirmek merakına tutulmuştu.

Gazetelerden birini çekti. Havadis başlıklarını birer birer süzdü. Onu bıraktı, diğerini aldı... Birinci sahifedeki şu:

"Fındıklı Sirkatini İhata Eden Esrar" sernamesi üzerinde gözleri fırıldadı. Yüreği çarptı. Nefesi sıklaşarak okudu:

"Fındıklı sirkati etrafında çok şayialar[320] devrana başladı. Vakayı saran esrar sisleri içinde sağlamı çürükten ayırmak hayli müşkül görünüyor.

Ahşap, köhne bir binanın yüz bin liralık bir servete memen ittihaz edilmesi evvelemirde nazar-ı hayrete çarpan bir keyfiyettir.

Piyasamızda nakdin bu nedret[321] ve kıymeti esnasında böyle külliyetli bir paranın ev kasasında uzun müddet mahpus tutulması akla mülayim gelmeyen garabetlerdendir... Mamafih sebepler bilinince garabetlerin renkleri değişir. Paranın konakta bulundurulması hakkında gizliden gizliye bazı esbap ve vesaik dermeyan edilmektedir. Aile esrarına ait hususatın ifşasından mücanebetimiz hasebiyle şimdilik bu noktalar üzerinde sükût edeceğiz."

Yalnız şu kadar söyleyelim ki bu servetin ev kasasında muhafazasından menfaattar olabilen aile efradından bazıları bulunduğu iddia edilmekle beraber konak dâhilinden yardım görmedikçe, sirkatin hariçten ikaına imkân tasavvur olunamadığı bazı mahfillerde ağızdan kulağa fısıldanmaktadır. Hemen her faciada boşanan bir aşk zembereği olduğu gibi, bu sirkate de sevda karıştığı söyleniyor.

---

319. Şikest: Kırma, kırılma.

320. Şaiya: Yaygın söylenti.

321. Nedret: Az bulunurluk, seyreklik, sayıca yetersizlik.

Esir-i firaş ihtiyar Paşa'nın kaynar çağda ter ü taze bir zevcesi bulunması zihinleri türlü ihtimallerin hücumuna maruz bırakmaktadır.

Bir kere ipliği pazara çıkmış olan bu esrarın yakında ucuzlayacağına şüphe yoktur..."

Nedim Bey, bu satırları kelimelerden birinin manasını anlamadan diğerine atlamak telaş ve heyecanı içinde okudu. Ve sütunu dört beş defa tekrarladı.

O zaten pardösüyle beraber çaldırmış olduğu mühim esrar-ı muhtevi Şevkiye'nin mektubundan günün birinde bir felaket çıkacağını bekleyip duruyordu. Bu keyfiyet, Nedim için ara sıra tutarak beynini sızlatan müzmin bir sancı hükmünü almıştı.

Ah işte korkulan şey nihayet patlak verdi. İşte bu tehdit-âmiz[322] cümleler hiç şüphe yok o mektubun esrarından çalınmış sözlerdi. Etrafında ne entrika ağları örülüyordu? Nedim kimlerin insafına kalmıştı? Kendinden ne isteyeceklerdi? Bu gizli düşman veya düşmanlara karşı nasıl bir cephe almalıydı? Mağlup düşmeden bunlarla çarpışabilmek kabil olacak mıydı?

Nedim Bey bu kuruntulara düştüğü günden beri idarehaneye müracaat eden yabancıların sellemehüsselam[323] yanına bırakılmasını hizmetçisine tembih etmişti. Oda kapısı açıldı. Odacısı Raşit, elinde tuttuğu küçük bir kâğıdı uzatarak:

"Efendim bu adam sizi görmek istiyor.." dedi.

Nedim kâğıda baktı. Adi bir mukavva parçası üzerine kurşun kalemle şunlar yazılmıştı:

Büyük nezaketinize kemal-i emniyetim hasebiyle hüsnü kabul göreceğimden mutmain[324] olarak Fındıklı sirkati hakkında mülakat talebine geldim.

Avnussalah

---

322. Tehdit-âmiz: Tehdit karışmış.

323. Sellemehüsselam: Gelişigüzel.

324. Mutmain: İçi rahat, emin.

Nedim'in elindeki bu kâğıt parçası birkaç saniye içinde kavs-i kuzahın[325] birer birer yedi rengiyle parladı, söndü. Onun nezaketiyle eğlenen bu meçhul imzanın sahibini şimdi kabul etmeli miydi? Etmemeli miydi?

Beyin birdenbire morarıp terleyerek hamamdan çıkmışa dönen çehresinden karşısında şaşırıp kalan Raşit beklediği cevabı alamadı.

Nedim yerinden fırladı. Vereceği kararı dimağından zorla koparmaya uğraşır gibi alnını sıka sıka dolaşmaya başladı. Bir sinir feveranıyla odacıya haykırdı:

"Kapı dışarıya kov edepsizi..."

Raşit çıkarken yakasından kavrayarak:

"Yok. Dur. Aceleye gelir iş değil, biraz düşüneyim..." dedi.

Nedim, asabi parmaklarıyla tarakladığı saçlarını didikleye didikleye gözlerini odanın loşluklarına daldırıp çıkararak düşündü.

Raşit, dışardaki adamdan Beyefendi'nin neden bu kadar ürktüğüne bir mana veremiyordu.

Nedim nihayet tereddütlerini yenerek odacıya döndü:

"Kabul etmemek olmaz. Söyle o herife içeri gelsin" dedi.

Raşit çıkarken yine kolundan çekerek:

"Bu adam yanıma girdikten sonra sen oda kapısının önünden ayrılma... İçeriden bir gürültü işitir işitmez hemen imdadıma koş."

Taaccübü artan odacı:

"Bunlar bir kişi değil ki..."

"Ya kaç kişi?"

"Birisi de dışarda, idarehanenin kapısı önünde dolaşıyor."

"Deme..."

"Vallahi... Belki üçüncüsü, dördüncüsü de sokaktadır kim bilir?"

---

325. Kavs-i kuzah: Gökkuşağı.

"Öyle ise dur... Çıkma..."

Nedim Bey yazıhanesinin gözünü çekerek bir Browning çıkardı. Dolu olduğunu biliyordu. Fakat iyice kanaat getirmek için dikkatle tekrar muayene etti. Şaşkın bir kafa ile hâlâ ne yapacağını düşünüyordu. Mütearrızlar[326] kaç kişiydiler? O, şehir içinde bir çetenin taarruzuna mı uğruyordu?

Nedim Bey, eli tetikte olarak revolveri ceketinin dış cebine soktuktan sonra nihayet odacıya:

"Haydi, söyle gelsin..." emrini verebildi.

Yarım dakika sürmeden kapı açıldı. Avnussalah, güler yüz ve derin bir reveransla içeri girdi. Bu boa yılanı gibi ancak on on beş günde bir defa mükemmelen karnını doyurabilen bu utanmaz adam, boyca orta fakat son zamanlarda kedi etiyle beslenmiş olmasına rağmen ence tıknaz, hareketleri canlı, yüzü kanlı idi. Çukurları derince gözlerinde yırtıcı hayvanlara andıran bir parıltı vardı.

Ne diyeceğini biraz şaşıran Nedim Bey, ihtizazını yenemediği bir sesle:

"Kiminle karşı karşıyayım?"

"Odacı bendenize kartımı takdim ettim sanıyorum..."

"Avnussalah... Bu isim bana vazıh hiçbir şey söylemiyor..."

"Merak buyurmayınız efendim, şimdi tanışırız."

Bu müstehzi cevaptan teessürü artan Nedim Bey, hasmını tepeden tırnağa süzerek:

"Gazetelere Fındıklı sirkati hakkında fesat körükleyici makaleler veren sizsiniz galiba?"

"Zekâvetiniz tebrike şayandır..."

"Bu sirkat hakkında neden benden mülakat istiyorsunuz? Hiçbir münasebet tasavvur edemiyorum..."

Avnussalah küçük fakat acı bir istihza tebessümüyle:

"Velinimet inkâr yollarına sapıtmak iki taraf için de yorgunluktan başka bir fayda vermez."

---

326. Mütearrız: Taarruz eden, sataşan.

"Sus küstah herif. Beni kim zannediyorsun? Ne varmış da neyi inkâr ediyormuşum?"

Avnussalah hiç istifini bozmaz bir sükûnetle:

"Çok mühim ve vahim esrar-ı havi[327] olarak Şevkiye Hanım'ın size yazmış olduğu mektupla ve hatt-ı destinizle[328] sizin ona göndermiş bulunduğunuz muhabbetnameler cebimde duruyor..."

"Şevkiye Hanım kim oluyor?"

"Etraşzade Muhip Paşa'nın genç zevcesi ve sizin metresiniz..."

"Herzevekil[329] saçmalama sabahleyin karşımda. Ben bu isimde bir kadın tanımıyorum. Ve ömrümde hiçbir maşukaya muhabbetname yazmış adam değilim..."

Avnussalah, Ali Safder vasıtasıyla Şevkiye'den aldırdığı mektuplardan birini cebinden çıkarıp uzatarak:

"Buyurunuz efendim... Bilâ-perva[330] gayet okunaklı surette imzanızı koymak ihtiyatsızlığında bulunmuşsunuz..."

Nedim uzatılan kâğıdı evvela almamak istedi. Fakat sonradan işin sıtka[331] kizbe[332] ihtimali cihetini anlamak merakına galebe edemeyerek çekti. Gözlerine götürdü. Evet, yazı ve imza kendinin idi.

Fakat Şevkiye'nin kat kat kilitler altında sakladığı bu mektup nasıl olup da bu Avnussalah adlı müzevirin eline geçmişti. Nedim Bey bu hakikati tasdikten ziyade tekzibi o aralık menfaate muvafık bularak:

"Yazı benim değil. İmza hiç değil."

"Ya bu yazı... Bu imza kimin efendim?"

"Tuhaf sual, ne bileyim ben? Onu, bu mektubu tasni eden sahtekârdan yani senden sormalı... Bir sui tesadüf

327. Esrar-ı havi: Sırlarla dolu.

328. Hatt-ı dest: El yazısı.

329. Herzevekil: Kendine vazife olmayan şeylere karışan; fodul, boşboğaz.

330. Bilâ-perva: Pervasızca.

331. Sıtk: Doğru söz.

332. Kizp: Yalan.

olarak Nedim isminin namımla mutabakatından başka şu mektubun benimle hiçbir münasebeti yok."

Avnussalah başını dikip omuzlarını kabartarak cüretkâr bir tavırla:

"Sizin için bütün inkâr yolları tıkalıdır. Vaziyetinizin ağırlığından henüz hakkıyla haberdar olmadığınızı sözlerinizden hakikate, çok açık bir hakikate karşı göz yumdurmaya beyhude çalışmanızdan anlıyorum. Bu musır inkârınızla beni yormaktan ziyade kendinizi üzmüş olacağınızı ihtara mecburum."

"Haydi... Haydi, bu kadar şeni bir iftira önünde sana karşı nasıl mülayim bulunduğumu görüyorsun. Beni şiddete mecbur etme. Şimdi seni polise teslim ederim."

Avnussalah kelbî bir gülümsemeyle:

"Edemezsiniz beyefendi..."

Nedim, odacı çağırmak için elini zile götürürken Salah tebessümünü kahkahaya yükselterek:

"Polisi çağırınız beyefendi. Buradan elleri kelepçelenerek gidecek ben değilim, sizsiniz. Bu çok açık hakikat önünde bu kadar cesur bir münkir, mükezzip[333] oluşunuza şaşıyorum."

Hiddetten göz karaltıları içinde Nedim haykırdı:

"Buraya zabıta gelsin, kimin gideceği o zaman anlaşılır..."

"Acıyorum size beyefendi..."

"Ben senin gibi bir apaşın[334] merhametine muhtaç değilim. Ağzından çıkanı kulağın işitsin."

"Kulağım işitmezden evvel ben söylediğimi bilirim. Fakat sizin bilmediğiniz çok şeyler var. Ben de onları sizin kulağınıza işittirmek isterim."

Avnussalah cebinden, mesruk pardösüden zuhur eden Şevkiye imzalı mektubu çıkarıp ilk satırları okumaya başlayarak:

---

333. Mükezzip: Yalanlayan.

334. Apaş: Kabadayı, külhanbeyi, hayta, serseri.

"Nedim,

Bana yüklettiğin ağır vazifenin ötesinde mesut bir istikbal vadediyorsun. Fakat çok yorgunum, biraz da vicdan azabıyla eziliyorum...

Döşeğin başında yalnız kaldığım geceler inleyen hastanın sayıklamalarını kaydediyorum..."

Nedim Bey daha ziyade dinlemeye tahammül götüremeyerek ezik bir sesle haykırır:

"Susssssss..."

"Susamam. Cürmünüzün bütün ispatları, delilleri ceplerimdedir. Sizin itiraf edip etmemenizin hiç ehemmiyeti yoktur."

Nedim Bey eğilip gözbebeklerini onun gözbebeklerine saplarcasına hasmının gazapla pek yakından yüzüne bakarak:

"Vay pardösü hırsızı..."

"Ne yapayım efendim... Soyacak kasa bulamadığım için böyle küçük bir hırsızlık ıstırarında kaldım... Hah işte, şimdi karşı karşıya tanıştık. Kasa kıranla... Pardösü çalan..."

"Bütün delâil ceplerimdedir diyorsun..."

"Evet. Yalan söylemiyorum..."

"Hepsini ortaya dök göreyim..."

"Niçin hepsini ortaya dökeyim... Artık lüzum kalmadı. Benim pardösü hırsızı olduğumu tanıyışınız, o pardösünün sahibi binaenaleyh cebinden çıkan Şevkiye imzalı mektubun mürselünileyhi[335] bulunduğunuzu ispata kâfi değil midir?"

Nedim yüzünü şimdi hasmına daha ziyade yaklaştırarak:

"Çıkar diyorum sana..."

"Aramızda cebir zorbalık yürümez..."

"Senin gibi bir şehir hayduduyla kuzu gibi görüşülemez..."

335. Mürselünileyh: Alıcı.

"Hangimizin daha müthiş hırsız olduğumuzu şimdicik arz ettim..."

Nedim ani bir süratle cebinden çıkardığı brovningi muhatabının burnuna dayayarak:

"Çıkar diyorum..."

Avnussalah aynı tetiklikle cebinden sıyırıp çektiği aynı neviden silahı muarızının alnına tutarak:

"Ölüm benim gibi bir sefil için korkunç bir şey değildir. Fakat sizin gibi yüz bin liranın maliki için çok ürkülecek bir hadisedir. Sirkatinizin semeresini doya doya yemeden bu dünyanın üstünden altına gidişinize şu anda size karşı hasım vaziyetinde bulunduğum hâlde ben bile acırım..."

Silahın soğuk nefesini alnında duyan Nedim, hasmının çevikliğinden şaşırarak:

"Buraya cinayet kastıyla mı geldin?"

"Hayır, uyuşmak için geldim. Çek silahını, çekeyim silahımı..."

Nedim revolverini çekerek:

"Uyuşmak için mi?"

"Evet..."

"Ne demek?"

"Dolambaç yollardan düzlüğe çıkalım. Siz benim kim olduğumu anladınız. Ben de sizin ne kumaş olduğunuzu biliyorum. Ara yerden tecahül perdelerini kaldıralım... Doğru yürekle, açık yüzle konuşalım..."

Nedim Bey hâlâ elinden bırakmadığı silahıyla odanın ortasını adımlayarak:

"Uyuşalım diyorsun."

"Evet..."

"Ne hakkında uyuşacağız?"

"Meslektaş bulunmamız ve cinayetinizin esrarına derinden derine ve maalvesaik vukufum hasebiyle, Muhip Paşa'nın kasasından aşırmış olduğunuz yüz bin liradan hissemi ayırmanız hakkında..."

Otuz

Nedim Bey bu rakamların kulakları okşayan taninine karşı boğuk boğuk gülerek:

"Yüz bin lira mı? Ne söylüyorsun? Rüya mı görüyorsun?"

"Ben söylemiyorum. Âlem söylüyor... Gazeteler yazıyor..."

"Âlemin söylediğine kulak vermek lazım gelseydi bütün efsaneler hakikat, bütün hakikatler efsane olurdu. Gazetelere gelince, seni bu bin bir yalan destanlarına inanacak hamakatta bir adam gibi görmüyorum..."

"Teveccühünüze teşekkürlerimle beraber beni o kadar ahmak bulmadığınıza samimiyetle itimadınızı göstermenizi de rica ederim..."

"Anlayamadım."

"Çaldığınız yüz bin lira değilmiş."

"Asla..."

"Ya ne kadardı?"

Nedim Bey çarpık boyun ve büzük ağızla gülerek:

"Beni boş bulundurup da faka bastırmak mı istiyorsun? Alelgafle ağzımdan bir tasdik kapmaya mı uğraşıyorsun?"

"Kalen kaçtığınız tasdiki evzaan çoktan ettiniz. Ceplerimde cürmünüzü müspit bu kadar vesikalar varken hâlâ inkârda ısrarınızı zekâvetinize yaraştıramıyorum."

Nedim Bey bu bedahetten tiksinir bir surat ekşitişle:

"Peki, aradığın adam benim, ne yapacaksın bakayım?"

"Ha şöyle, canciğer gibi konuşalım. Kasadan kaldırdığınız paranın miktarını doğru söyleyiniz..."

"Birkaç yüz lira."

"Ooo, fark derece-i hararetteki[336] kemiyet birdenbire sıfırdan aşağı düştü... Bu çok muvazenesiz yalan, beynimi dondurdu gitti."

"Sözümün yalan olduğunu ne ile ispat edebilirsin?"

"Bu çok kolay..."

---

336. Derece-i hararet: Hararet derecesi.

"Nasıl?"

Avnussalah, Şevkiye Hanım'ın mektubundan şu satırları okuyarak:

" 'Kasada çok para olduğunu tahminliyorum... Fakat senin bu hususiaki teklifini kabule cesaretim yok ve ilâh...'

İşte Hanım'ın bu sözleri iddiamın sübutuna[337] kifayet etmez mi?"

"Etmez, çünkü Hanım kasada şu miktarda para vardır katiyetiyle söylemiyor... Çok para olduğunu tahminliyorum diyor... Tahmininde yanılmış olamaz mı?"

"Olabilir. Buna da eyvallah, fakat itiraf ediniz. Siz birkaç yüz lira için kasa kıracak adi bir hırsız mısınız?"

Nedim Bey acayip bir sima takallüsüyle:[338]

"Adi hırsız, âli hırsız... Böyle bir tasnif yapabilir miyiz?"

"Hay hay... Misal olarak da kendimi ve sizi gösteririm... Adi hırsız ben... Âli hırsız siz... Bir de hırsızlığın aliyyülâlâ[339] üçüncü sınıfı vardır."

"Bu tasnifi ne itibarla yapıyorsun?"

"Siz, yüz bin lira için namus denilen Zümrüdüanka'yı vurup öldürürsünüz. Ben ise birkaç lira uğruna onu çoktan idam ederek gömdüm... Merhumun orada burada namını işittikçe bazı kafalarda hâlâ yaşadığına taaccüp ediyorum..."

"Ya üçüncü aliyyülâlâ tasnifi?"

"O, bahsimizden hariçtir. Ateşe Rufailer karışır... Ben ikimizin arasındaki kendi felsefemizden bahsetmek istiyorum..."

"Hırsızlığa felsefe sığar mı?"

"Kalıbı kalıbına... Çünkü yaşama ve moral şeniyetlerinden her biri bir felsefedir... Dünyadaki insanlar arasında çalıp çırpmadan daha müteammim ne vardır... Sirkati kaldırırsak felsefenin bünyesinde ne kalır? Sirkat-

337. Sübut: Sabit, berkarar ve payidar olup durmak.

338. Takallüs: Büzüşme, kasılma.

339. Aliyyülâlâ: En güzel, mükemmel.

lerin çoğu mubahiyetle vaftiz edildiği için hakikat bütün dehşetiyle seçilemiyor."

"Sen tuhaf bir adama benziyorsun. Bu felsefeyi kimden tederrüs ettin?"

" 'Yarabbi, benim gibi bir utanmazı yaratmaya sıkılmadın mı?' diyen filozoftan. Bu tavsifle kendimi size iyice anlatabildim mi? Benim gibi bir şer filozofunun elinden kurtuluş yoktur. Sirkatin miktarını söyleyiniz. Hissemi ortaya koyunuz. Uzlaşalım."

"Sirkatin miktarı dediğim kadar..."

"Ha, demek beni yoracaksınız..."

"Nafile, hiç yorulma; ne kadar büyük şer filozofu olsan beni korkutamazsın..."

"Elimde bu kadar vesaik varken..."

"Evet, elinde bu kadar vesaik varken... Ve şu dört duvar arasında yüz yüze sirkatin faili ben olduğumu itiraf etmişken yine bir şey yapamazsın..."

"Çok yanılıyorsunuz..."

"Beni hükümete ihbar edemezsin..."

"Niçin?"

"Çünkü kendi sirkat cürmünü itiraf etmeden beni ele veremezsin..."

"Benim cürmüm bir pardösü aşırmaktan ibaret adi bir sirkat; fakat sizinkisi cinayetle karışık bir sirkat..."

"Ne demek istiyorsun?"

Avnussalah, Şevkiye Hanım'ın mektubundan şu parçayı okuyarak:

"Sabret... Sabret... Oh oh ne yazdığımı bilmiyorum. Bütün bütün senin olmak için sabırsızlıkla bu ihtiyarın öldüğünü beklemek de bana bir cinayet gibi geliyor. O sağ iken sanki ben senin değil miyim? Emrettiğin o müthiş noktada sana şiddetle muhalifim... Hayır, hayır öyle şey benim elimden gelmez. Bunu bir daha tekrarlama..."

Bu mektup parçası okunurken Nedim'in benzi biraz atar. Avnussalah sözüne devamla:

"Beyefendi, Şevkiye Hanım'a emrettiğiniz o müthiş nokta nedir?"

"Hiçbir şey değil... Kadın safsatası..."

"Şimdi kendi el yazınız olan şu satırlara lütfen kulak veriniz."

Avnussalah cebinden çıkardığı diğer bir mektubu okur:

"Şevkiyeciğim, nihayet sözüme geldin mi? Aramızdaki o koca engelin tabiî eceli yakın olmakla beraber, onun vücudu saadetimize mânidir. Sana verdiğim tuzu ihtiyarın sabah kahvaltısındaki tereyağına tarif ettiğim miktarda karıştırıver... O, bu tedrici tesemmümle sebeb-i vefatı[340] anlaşılmadan ölür..."

Avnussalah, küçük bir tevakkufu müteakiben:

"Sirkatinizi itiraftan sonra bu cinayetinizi inkâr edemezsiniz. Kadın evvelemirde karşı geldiği bu müthiş teklifinize nihayet ram olmuştur... Kullandığınız zehrin nev'ini de tetkikle keşfettim... Arsenik mürekkebatındandır.[341] Ve sonra Şevkiye Hanım benim elimdedir. Bu kadın, büyük serveti aşırdıktan sonra sizin kendisini bırakarak yalnız başınıza firar etmek niyetinde olmanızdan kuşkulanıyor... Muhip Paşa tedrici tesemmüm tesiriyle ölmek üzeredir. Ben tutulursam birkaç günlük sirkat cezası görür kurtulurum. Fakat adalet sizi yakanızdan bir kere pençelerse mahvolursunuz. İşte ben gidiyorum. Bu kapıdan şer çıkınca yerine adalet gireceğinden emin olunuz."

Avnussalah kapıya doğru yürür.

Nedim Bey yolunu keserek:

"Dur gitme..."

"Siz davayı müzminleştirmek istiyorsunuz. Yüz bin lira üzerinden hesap görüp bana hissemi teslim etmedikçe sulha yatıcılardan ve binaenaleyh burada duruculardan değilim..."

"Ne kadar hisse istiyorsun?"

"Yüz bin liranın nısfını..."

"Ne eder? Söyle..."

---

340. Sebeb-i vefat: Ölüm sebebi.

341. Mürekkebat: Birkaç parçadan yapılmış maddeler.

"Elli bin lira.."

"Kah kah kah kah, divane.."

"Siz de bu aklınızla pek övünmeyiniz. Bu kahkahalarınız yakında ağlama hüngürtülerine dönecektir."

Avnussalah dışarı fırlamak için kapıya atılır. Lâkin Nedim bütün kuvvetiyle onun bu savletine[342] mâni olarak:

"Gidemezsin..."

"Giderim..."

Soluk soluğa göğüs göğse itişmeye başlarlar. Avnussalah hasmının kolları arasından sıyrılmaya uğraşarak:

"Bırak..."

Nedim, tehditkârını iki omuzundan şiddetle sarsarak:

"Bırakmam... Bırakmam... Aleyhindeki vesaik cebinde oldukça sen buradan sağ çıkamazsın?"

"Öldürecek misin?"

"Üzerindeki kâğıtları hüsnü rızanla vermezsen öldürüp de alacağım... Benim için en ehven[343] tarik budur..."

Avnussalah yumruğunu muarızın çenesine dayayarak:

"Beni boğazlanacak bir kuzu zannettiğine pişman olacaksın..."

"Sen kuzu değil, kuduz köpeksin..."

"Köpek senin yanında melek gibi kalır..."

"Mazisi çok kirli, çok şeni bir hayduda benziyorsun. Kim bilir bu menhus ellerinde kaç cinayetin kanı vardır.."

"Henüz kasa kırmadım. Kimseyi zehirlemedim. Hiçbir masumu cinayete teşvik etmedim.."

Avnussalah kendine nispetle çelimsiz gördüğü hasmını şiddetle odanın ortasına iter... Eli tetikte olan Nedim'in yere sukutu[344] esnasında revolver boşanır... Kurşun pencerenin camını deler geçer... Fakat tarrakası binayı gümletir... Odacı Raşit hemen içeriye koşar. Arkasından Ali Safder gözükür. Bir iki dakika sonra iki polis yetişir...

342. Savlet: Atılım, hamle.

343. Ehven: Birkaç kötüden en az kötü olanı, daha az kötü, daha az zararlı olan.

344. Sukut: Düşme.

Biraz evvel boğuşanlar şimdi bu dört şahidin muvacehesinde ne vaziyet alacaklarını şaşırırlar. Münazaanın sebebini doğruca itiraf iki tarafın hesabına da çapraşık gelir... Deminden beri söz ile itilaf edemedikleri bu müşkül meselede imalı nazarlarla şimdi gözden göze uyuşmak tavırlarını alırlar. Aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi mülayemetle yan yana dururlar.

Birinci Polis: "Şimdi burada bir silah patladı."

Nedim Bey: "Evet..."

Birinci Polis: "Kim kullandı tabancayı?"

Nedim Bey: "Kimse kullanmadı..."

İkinci Polis: "Ya nasıl patladı?"

Nedim Bey: "Kazaen kurşun kimseye zarar vermeden (pencereyi göstererek) camı deldi. Harice gitti..."

Birinci Polis: "Kaza ne suretle vuku buluyor?"

Nedim Bey: "Dolu revolver elimden yere düştü..."

İkinci Polis: "Ne münasebetle dolu silahla oynuyordunuz?"

Nedim Bey: "Hiç... Revolveri muayene ediyordum."

Birinci Polis, Avnussalah'ı göstererek:

"Bu efendi kimdir?"

"Avnussalah Efendi..."

"Ne iş yapar?"

Nedim Bey tereddütle:

"Pekiyi bilmiyorum. Galiba avukattır..."

Birinci Polis: "Ne olduğunu pekiyi bilmediğiniz adamla sabahleyin ne güreşip duruyordunuz?"

Nedim Bey: "Güreşmiyorduk efendim, pehlivan mıyız biz?"

İkinci Polis: "Boğuşuyormuşsunuz..."

Nedim Bey: "Kim söyledi?"

Birinci Polis: "İdarehanenizdeki adamlar... Gürültünüz öteki odalardan duyulmuş..."

İkinci Polis, Avnussalah'a dönerek:

"Efendi necisin sen?"

Avnussalah tuhaf bir tavırla:

"Ben zamane adamıyım..."

Birinci Polis: "Ne demek?"

Avnussalah: "Ne iş olsa yaparım..."

Birinci Polis: "Belli başlı bir mesleğin, sanatın yok mudur?"

Avnussalah: "Emlak tellalıyım... Alım satımda kesatlık olduğu zamanlarda karın doyurmak için şimdi en ziyade revaçta olan sanatlar ne ise onları yaparım..."

Nedim'le Avnussalah, deminden birbirini zabıta ile korkutan bu iki mücrim, şimdi foyalarını meydana çıkaracak bir pot kırmamak için ara sıra şimşek süratiyle bakışarak birbirine ihtiyat tavsiye ediyorlardı. İkinci Polis birdenbire odacı Raşit'e hitap ederek:

"Sualime doğru cevap ver; sonra mesul olursun!"

Raşit biraz tevahhuşla:[345]

"Peki efendim..."

"Biz gelirken uzaktan durup baktık. Sen kulağını kapının anahtar deliğine vermiş, içerisini dinliyordun..."

"Evet..."

"Ne işittin, dosdoğru söyle."

Raşit bir iki yutkunuştan sonra:

"Yüz bin lira... Elli bin lira lafı..."

Birinci Polis maznunlara dönerek:

"Demek ki boğuşmanız mühim bir münazaa[346] üzerine imiş. Silah boş yere patlamamış."

Avnussalah gevrek gevrek bir gülme koparır:

İkinci Polis: "Neye gülüyorsun?"

Avnussalah: "Nasıl gülmeyeyim efendim... Yeni çekilen tayyare piyangosundan bahsediyorduk..."

Silah patlama etrafındaki sual cevap böyle bir şekle dökülmüşken odadan içeriye birtakım adliye memurları girerler... Asıl mühim ve inceden inceye isticvap ondan sonra başlar.

345. Tevahhuş: Korkmak.

346. Münazaa: Ağız kavgası, çekişme.

Otuz Bir

Şimdi vakanın, Torosoğlu Hanı'nda görmüş olduğu safhaya girmezden evvelki cereyanını takip edeceğiz. Muhip Paşazade Affan Bey, zevcesi ve çocuklarıyla birlikte Anadoluhisarı'na, teyzesinin nezdine gitmezden evvel konaktaki ihtiyar hizmetçi Kâmile kadına şöyle talimatta bulunmuştur:

"Hiçbir sebeple evden ayrılma. Kim geliyor, kim gidiyor, Şevkiye kimlerle görüşüyor dikkat et... Şüpheli bir hadiseye tesadüf edersen hemen git bizim Süleyman'a haber ver..."

Bu Süleyman'ın mağazası Atraşzadelerin konağına yakın bir kömürcüdür. Polislikten çıkma fakat henüz dinç, güçlü kuvvetli bir adamdır. Kömürcülükle iştigal etmekle beraber Muhip Paşa'nın umuruna bakar, âdeta oranın kâhyası, idare memurudur.

Affan Bey, vaka hakkında üvey validesinden şüphelenmekte iken gazetelerin açıktan açığa yazdıkları imalar, ittihamların üzüntüleriyle artık kabına sığmaz bir hâle gelmişti... Lâkin mücrimi eri inkâr kabul etmez delillerle mahkeme huzuruna çıkarmak için beklediği anın hululüne kadar tahammül ve sükûta karar vermişti. O esnalarda Anadoluhisarı'na savuşması, Şevkiye'yi hareketlerinde serbest bulundurmak için bir muvazaa idi. Kömürcü Süleyman Efendi de icap eden talimatı almıştı...

Şevkiye Hanım'ın Ali Safder'i konağa kabul ettiği günü Kâmile kadın hemen kömürcü mağazasına koşarak helecanlı bir ifade ile:

"Süleyman Efendi, haberin var mı?"

"Yok... Sen söylersen haberim olacak..."

"Yakışıklıca bir delikanlı..."

"Ey..."

"Konağın kapısını çaldı... Açtım. Şevkiye Hanım'ı sordu. Burada dedim. Küçük bir kâğıt yazdı. Elime tutuşturdu."

"Sonra?"

"Bunu gütür hanıma ver, dedi. Verdim. Hanım kâğıdı okudu. Git bu delikanlıyı yanıma çağır, dedi."

"Sen ne yaptın?"

"Çağırdım."

"O kâğıt nerede kaldı?"

"Hanım'da..."

"Şimdi ne yapıyorlar?"

"Yukarki salonda konuşuyorlar..."

"Sen hemen konağa koş. Onların ne konuştuklarını oda kapısından dinleyebildiğin kadar dinle, işittiklerini iyi belle, unutma.."

Kâmile kadın koşarak hemen konağa döner. Oda kapısının arkasından casusluk vazifesine başlar. Bir yandan kömürcü Süleyman Efendi köşe başına sinerek konağın kapısını nezaret altına alır. Ali Safder, kömürcüyü tarassudunda çok yormaksızın sokağa çıkar. Süleyman Efendi de arkasından yürür. Ali Safder tramvaya atlar. Muakkibi[347] da aynı arabaya sıçrar. Avını ta Etyemez'deki Avnussalah'ın evine kadar takip eder. Karanlıklar basar, o hâlâ o semtte dolaşır. Fakat eve giren genç, sokağa çıkmaz. Kömürcü, gecenin hululüyle terke mecbur kaldığı mahalleye ertesi günü sabah karanlığında avdet eder.

Avnussalah'la Ali Safder sokağa çıkar çıkmaz arkalarına takılır. Torosoğlu Hanı'nın üçüncü katındaki 26 numaralı daireye kadar peşlerinden ayrılmaz...

Affan Bey çoluk çocuğunu Anadoluhisarı'ndaki teyzesi nezdine göndermiş lâkin kendisi konağa yakın bir yerde gizlenmiş olduğundan o da derhal işe karışıyor. Adliye, vakadan haberdar ediliyor. Bu suretle alâkadar memurlar, hadise mahalli gibi gösterilen Torosoğlu Hanı'na koşuyorlar. Fakat Nedim Bey bu dehşetli saatlerin tehlikesinden kurtulabilmek için nasılsa bir sırasını bulup Avnussalah'ın eline beş yüz liralık bir kaime sıkıştırdıktan sonra kulağına:

347. Muakkip: Arkasından giden, izleyen.

"İsticvabı lehime idare et. Seni memulünün fevkinde memnun ederim. Bugün bu miktardan ziyade bir para takdim edebilmeme imkân yoktur. Zaten mücrimiyetimi müspit o mektuplar sende bulundukça ben senin insafına kalmış bir haraç-güzarınım. Beni ele vermekle benimle beraber kendini de mahvetmekten başka ne kazanacaksın?"

Avnussalah beş yüz liralık kaimeyi hemen cebine indirmiş ve aldığı nasihate karşı muhalefetle verilebilecek hiçbir cevap bulamamıştı.

İsticvap yapıldı. Avnussalah ittihama medar olacak evrakı saklayarak tamamıyla Nedim'in lehine idare-i kelam etti. Ali Safder'in Şevkiye Hanım'ı ziyaretinden, Kâmile kadının kapı arkasından dinlediği ipe sapa gelmez lakırdılardan ve o sabah Nedim Bey'in idarehanesinden patlayan tabancadan kasa sirkatini katiyen muvezzih hükümler çıkarılamadı. Binaenaleyh maznunların mevkufen isticvaplarına lüzumu kanunî görülmedi.

Avnussalah, sırdaşlığını ve müdafaasını kabul ederek kurtardığı Nedim'le uzlaşmak için bir gün sonra Torosoğlu Hanı'ndaki 26 numaraya damlamış fakat bu kurnaz hırsızın yerinde yeller estiğini görmüştür... Herif çoktan hududu aşmıştı.

Utanmaz adam yeisle dizlerini döverek:

"Nedim yalnız Muhip Paşa'nın kasasını boşaltmadı, beni de soydu gitti. Ben kendimi yaman bir soyucu biliyordum. Herif bana taş çıkarttı. Hükema, ukala, hem cinsine iyilik tavsiyesiyle kafalarını aşındırıp dururlar... Yap iyiliği ki kemlik göresin. Halk bu darbımeseliyle o beyinsizlerin, hamakatların yüzlerine vurmuştur. Bu dünyada iyilik yapanlar iyilik yapmak mecburiyetinde kalanlardır. Benimki de öyle olmadı mı? Kendimi ele vermedikçe o yüz bin liralık yüksek hırsıza fenalık yapamazdım ki... Çalınca öyle çalmalı, vurunca öyle vurmalı ve sonra dünyanın öbür ucuna kadar savuşmalı... Birkaç liralık sirkat yüzünden demir parmaklıklı taş odanın

rutubeti içinde çok fena bir tebdil-i hava yapmaya gidenlere acırım.

Sekiz on lira ile nereye kaçılır? Nereye savuşsan açlık ejderi yine peşinden gelir... Nedim'e aşk olsun... Hırsızlık fenninde profesör olacak bir mahlûkmuş... Büyük bir maharetle yüz bin lira vuruyor. Tepesinde çok korkunç simsiyah bir tehlike bulutu dolaştığı hâlde kurtulmak için beş yüz liradan ziyade vermiyor. Elli bin lira teranesiyle havalandık. Havalandık, şans barometresi birdenbire beş yüz liraya düştü. Elli bin lirada yüz defa beş yüz lira var. Yüzde bir ile helalleştik. Hayalâtımı şişiren ilk rakamın azameti önünde bu müthiş bir sukuttur."

Ali Safder ile buluştular. Komedi oynayan iki sahne arkadaşı aktör gibi karşı karşıya gülüştüler gülüştüler...

Avnussalah, sırıtkan jestlerle:

"Elli bin lira rüyasından çabuk uyandık..."

"Rüya tatlı başladı. Fakat sonu kâbusa döndü..."

"Şimdi ikinci mektuptan kazançlı bir komedi çıkarmaya bakalım..."

"Cabir Bey, Fazıla Hanım, bir de namı meçhul bir koca var..."

"Kadın genç, güzel, oynak, fıkırdak... Koca fakir ve ahmak... Aman zengin ve yakışıklı... Maşukanın sözlerinden bu anlaşılıyor..."

"Fena süje değil... Fakat bundan nasıl bir şantaj melodramı çıkarabileceğiz?"

"Kolay... Kocayı Aman'a musallat edeceğiz..."

"Koca hakikati anlar anlamaz bir cinayet ikasına kalkışmasın?"

"Kimi öldürecek?"

"Ya kendisini, ya karısını, ya zamparasını..."

"Üçü de geberse hiç umurumda değil ya... Lâkin bu mefruz[348] üç ölümden biz nasıl bir menfaat çıkarabilece-

348. Mefruz: Farz edilen.

ğiz? Karısının hıyanetini duyar duymaz kocanın silaha davranacağını farz ettik. Bu bir faraziye..."

"Evet..."

"Diğer ihtimalleri de düşünelim... Her koca bu sadakatsizliği kanla yıkamaz..."

"Hazımlı olur... Kılıbık olur..."

"Boynuzlu olur."

"Niçin kıskanmalı, kadın birkaç erkeğin birden kaşık atabileceği bir çorba tasıdır."

"Ne delinir ne de kalayı bozulur..."

"Et suyuna nefis taam..."

"Karnım aç, imrendirme beni... Bunda da hülyaya kapılmayalım... Rüyaya, istiareye yatmayalım."

"İşe neresinden başlayalım? Söyle..."

"Şimdi kocanın ağzından Aman'a bir tehditname yazarız..."

"Biz henüz kocanın adını bilmiyoruz..."

"Öğrenmesi kolay..."

"Nasıl?"

"Kadının adını biliyoruz ya!"

"Fazıla..."

"Fazilet çarpsın onu..."

"Âmin..."

"Ve bi hürmeti[349] nigogos, karakoncolos."[350]

"Âmin... Âmin..."

"Fazıla'nın delaletiyle kıskanç zevci bulacağız. Bak nasıl... Bu karı kocanın Nalıncı Sokağı'nda ikamet ettiklerini biliyoruz. Bu sarahati mektupta okuduk..."

"Nalıncı Sokağı'nın neresinde? Kaç numara?"

"Nalıncı Sokağı, ucu bucağı bulunmaz bir labirent değildir. Kaplamaları kararmış, birbirine yaslanmış kulübemsi evlerden müteşekkil dar dolambaç, çukur bir

349. Ve bi hürmeti: Hürmetine.

350. Karakoncolos: Varlığı çocukları korkutmak için uydurulmuş, gerçekdışı, korkutucu bir yaratık.

mahalledir. Sekiz on adımda bir tarafından girilip öbür cihetinden çıkılır. Nalıncı Sokağı'nda Fazıla Hanım namına bir zarf yazarız. Pullarız. On kuruşluk bronz para ile üzerini damgalarız. Sen kendine posta müvezzii süsünü vererek o sokaklarda adres sahibini ararsın."

"Şık; lâkin zarfın içine ne yazıp koyacağız?"

"Hanım, ihtiyatlı davranınız. Kocanız hıyanetinizin izi üzerindedir.

İmza

Sizi çok seven

Gaip bir dost"

"Ey sonra?"

"Sen kocanın adını öğren gel, sonrasını söylerim."

Ali Safder bu tertip üzerine hareketle elinde mektup, Nalıncı Sokağı'nı dolaşmaya başlar. Bir iki kapı çalar. Sualine karışık cevaplar alır. Nihayet aradığını bulur.

Elinde sepetle giden bir kocakarıya rast gelir:

"Buralarda Fazıla namında bir hanım tanıyor musunuz?"

"Evet, kâtip Kadir Efendi'nin karısı..."

"Hangi evde oturur?"

"Ne yapacaksın?"

"Postacıyım, mektup getirdim..."

"Allah versin... Karı aldı yürüdü. Seneler geçer postacılar bizim kapımızın semtine uğramaz. Fazıla'ya mektup mektup üzerine gelir... Genç, güzel, fingir fingir... Benim gibi kocakarıyı kim hatırlayıp da mektup yazacak. Kocası Rabbimin aptalı, kılıbık... Ağzına vur lokmasını al... Karı ne derse o olur... Fazıla için baloya gitmiş diyorlar. Daha ne çirkin lakırdılar söylüyorlar. Herif inanmaz ki, elceğiziyle tutsa yine inanmaz..."

"Bu Kadir Efendi nerede kâtiptir?"

"Bilmem ne idaresi tesisat mazbatasında..."

Ali Safder, kocakarının söylemesini beceremediği idarenin tesisat-ı munzama olduğunu yani Kadir Efendi'nin

Cabir Bey'in maiyetinde bulunduğunu anladı. Ve sualini tekrar ederek:

"Hangi evdir? Bana gösterir misiniz?"

Kocakarı elini uzatarak:

"Köşe başına yakın... Bak oğlum bak, cumbasında pulluk şişe ile gül sirkesi asılı... Saçakları eskimiş ev..."

Çenesinin kaytanı gevşemiş artık lakırdısını tutamayan bu kocakarının önünden hemen savuştum. Cumbasında gül sirkesi asılı evin kapısını çaldım. Orta yaşta bir kadın açtı. Ne güzel, ne çirkin... Sordum:

"Fazıla Hanım siz misiniz?"

"Hayır..."

"Kendisini görmek isterim..."

"A ilahi kardeşçiğim... O, evde oturur mu hiç.."

"Nereye gitti?"

"Onun nereye gittiğini kocası bile bilmez. Doğduğu vakit göbeğini sokağa atmışlar... Kadir Efendi'ye Allah sabrını veriyor. Evliya gibi bir adamdır. Fakat yarın ahirette Hak Teâlâ hazretleri bu herife karısından yana çok sual soracaktır."

"Kocasıyla iyi geçinmezler mi?"

"Ne gezer... Kedi ile köpek... Biri tahta, öbürü burgu... Adamcağızı vır vır vır gece gündüz yer bitirir..."

Kimse sormadan yedi ceddinin terceme-i hâlini[351] anlatan tam mahalle karısı tipleri. Bu ısırganlıkta Fazıla gibi bir gül nasıl açmış? Anladım ki Kadir Efendi zevcesinin mahalledeki tezkiyesi[352] bozuk.

Belki Fazıla Hanım üzerimize çıkagelir. Belki bir taraftan kocası zuhur ediverir. Bir münasebetsizliğe uğramamak için mektubu verdim. Yürüdüm."

351. Terceme-i hâl: Biyografi.

352. Tezkiye: Arıtma, temize çekme.

Otuz İki

Kadir Efendi'nin ağzından Cabir Bey'e yazılacak tehditnameyi kaleme almak için Avnussalah'la Ali Safder baş başa verdiler.

Avnussalah: "Üzerine işleyeceğimiz mevzu ıstampası şudur: Namuskâr bir koca, karısının Amanını tehdit edecek..."

Ali Safder enfiye kullanır gibi burnunu çekerek:

"Namuskâr bir koca, karısının amanını tehdit etmez, öldürür."

"Bu da ölümle tehdit edecek..."

"Böyle bir sadakatsizliğe vukufla edilen sükût arasına namuskârlık nasıl sığar?"

"Ben onu sığdırırım. Namuskârlık, içi hava dolu bir lastik top gibidir. İcabında ne kadar sıkıştırırsan o kadar büzülüp küçülür."

"Peki, Kadir Efendi'nin kocalık namusunu iğne deliğinden geçecek kadar ufalttık. Netice ne olacak?"

"Netice: Koca hakkı sükût olarak zevcesinin âşığından para isteyecek..."

"Bu müzevirlik tezi çok zor... Bakalım nasıl imtihan vereceğiz?"

"Sen yalnız masum gazete karilerini[353] aldatmak maharetine malik bir muharrirsin... Al kalemi eline... Otur karşıma. Ben söyleyeyim sen yaz..."

Avnussalah ellerini ovuşturarak şöyle istiktaba[354] başlar:

"Velinimet,

Yolunuza her şeyi, hatta canımı fedaya hazırım. Kurban edemeyeceğim yalnız mukaddes bir şey vardır ki o da namusumdur. Namus bir Vediatullahtır. Onu beşikten mezara kadar halelden vikaye[355] ile mükellefiz..."

---

353. Kari: Okur.

354. İstiktap: Dikte ettirme.

355. Vikaye: Esirgeme, koruma, gözetme, kayırma.

Ali Safder mevhum bir çiçek koklar gibi burnunu havaya kaldırarak:

"Allah Allah, ne boş laflar..."

"Kadir Efendi gibi avanak bir herif ancak bu kadar yazabilir..."

Dikteye devam:

"Elminnetullah[356] şimdiye kadar namusum bozulmamıştır. Bundan sonra da aynı barile taarruzdan masun kalacağından ümidim berkemaldir.[357]"

"Hiçbir budala bundan daha bunakça şeyler söyleyemez."

"Yaz canım."

"Velinimet; diyorlar ki siz benim zevcemi seviyormuşsunuz. Sahi mi? Siz tasdik ve itiraf etseniz de bendeniz iftiradır diye bağırmaktan kendimi alamayacağım. Çünkü namustur bu efendim. Su borusu değil, bozulursa tamiri gayri kabildir.

Maazallah böyle bir felaketin tahakkuku anında ben çıldırırım. Elime geçecek ilk katil aletiyle itlâfınıza koşarım. Emin olunuz aklımı kaybetmeden efendimize kıyamam.

Kanun ve ahlak zevce bu hakkı bahşetmiştir. Fakat sizi öldürüp de Fazıla'yı sağ bırakmak olamaz. Namustur bu..."

"Epey aptalca üslup ve fikirler kullanıyorsun. Fakat böyle giderse bu herifin namusuna beni sövdürteceksin."

"Ben sana namusu iğne deliğinden geçireceğim demedim mi?"

"Babam, sen namusu iğne deliğinden değil Yeni Cami kemerinden otomobil ile geçiriyorsun."

"Zevzeklenme, yaz."

"İki cana birden kıymak mecburiyeti şimdiden şuurumu selbediyor.[358] Zayi edilen namus hiçbir vasıta ile

356. Elminnetullah: Şükürler olsun ki.

357. Berkemal: Mükemmel.

358. Selbetmek: Zorla alma.

yerine getirilemez... Fakat velinimet, zevcemin diyetini sizden isterim. Bu gönül fidye-i necatı[359] Fazıla'nın güzelliği nispetinde mühim miktarda olacaktır.

Karımı elimden almak, bana mukabilinde hiçbir şey vermemek vicdansızlığını alicenaplığınızla telif edemem.

Böyle bir taleple huzurunuza çıkmak cesaretini gösteremeyeceğim. Binaenaleyh paraları tesellüm için nezd-i âlinize[360] bir vekil göndereceğim. Çünkü artık terk-i yar[361] ve diyardan başka çarem kalmadı. Bu meblâğla dönülmez, ebedî bir seyahate çıkacağım. İnayetinizin miktarı bu kulunuzu diyar-ı gurbette[362] sefalete düşürmeyecek kadar yüksek olmalıdır.

Bu itlâfkârane mesulüm isaf buyurulmazsa vuku bulacak dehşetli ahvalden meşguliyet kabul etmem. Zira irademe malik değilim..."

Avnussalah: "Bu mektubu Cabir Bey okur okumaz ne olacaktır biliyor musun?"

Ali Safder: "Malum..."

"Ne?"

"Kadir Efendi'yi çal yaka ettirtip tımarhaneye göndermek."

"Birdenbire ona da cesaret edemez... Çünkü karısını ayartarak çıldırtmış olduğu kocayı Darüşşifa'ya göndermesi çok kılükalı mucip olur. Cabir için bu meselede en ehven tarik, eline miktarı kâfi para vererek Kadir'i başka memleketlere defetmektir."

"Cinnetine hükmolunan bir adamın sözüne inanılır mı? Kadir gideceğim diye paraları alır da gitmeyiverir."

"Bu sözün de varittir. Lâkin işi ben idare edeceğim."

"Nasıl?"

"Kadir tarafından bilvekâle Cabir ile görüşmeye ben gideceğim. Herifi kandırırım."

---

359. Fidye-i necât: Kurtuluş fidyesi.

360. Nezd-i âli: Yüce nazar.

361. Terk-i yâr: Sevgiliyi terk.

362. Diyâr-ı gurbet: Gurbet eli.

"Tehlikeli bir iş.."

"Oğlum dolandırıcılık en tehlikeli cambazlıklara benzer. Ya hünerinde muvaffak olursun veyahut ki perendeyi atarken düşersin, bir tarafın kırılır."

"Yahu iyi düşünüyor musun?"

"Düşünüyorum..."

"Zannetmem. İyi düşünsen salla pata böyle bir işe girişemezsin. Çünkü Cabir Bey ile onun maiyeti efradından olan Kadir Efendi aynı daire dâhilinde bulunuyorlar. Sen Cabir'e Kadir namına bilvekâle[363] söz söylersen, asıl olan zat içeri giriverirse veyahut ki hâsıl ettiği şüphe üzerine seninle muvacehe[364] için amiri nezdine çağırırsa hâl ne şekil alır?"

"Merak etme. Bu ihtimalleri ben de düşündüm. Binaenaleyh bu zorlu rolü üzerime alıyorum. Ben gidip de Cabir'i idarehanesinde görmeyeceğim. Evine gideceğim. Hem mühleti kısa keseceğim."

"Ya senden evvel Cabir, Fazıla ile görüşür, kadın da kocasına işi açıp kavga çıkarırsa türlü ve tehlikeli tuhaflıklar meydan alır. Çünkü zavallı Kadir'in bir şeyden haberi yok..."

"Çok muvaffakiyetlerin başı cesarettir. Böyle ince düşünülürse hiçbir iş görülemez. Yuttuğumuz bir lokma ekmek hazmedilip de posası harice çıkıncaya kadar bağırsaklarımız hesapsız tehlikeler geçiriyor. Fakat biz bu mahzuru hiç nazar-ı itibara almadan ne muzır şeyler yiyoruz?"

Bu tezvirli istişarelerden sonra Kadir imzalı sahte tehditnameyi Kadir'in hatt-ı desti olmadığı anlaşılmamak için daktilo ile yazdırtıp Cabir Bey namına postaya verirler.

---

363. Bilvekâle: Vekil olarak.

364. Muvacehe: Yüzleşme.

Otuz Üç

Fazıla Hanım o gün Nalıncı Sokağı'ndaki hanesine avdet edince gaip bir dost imzalı kısa ihbarnameyi alır.

"Hanım, ihtiyatlı davranınız. Kocanız hıyanetinizin izi üzerindedir." Saf kocasının emniyetini suiistimalde çok ileri varmış olan kadın zaten bu hususta kuşkuda bulunduğundan bu satırları okuyunca hâli muvazene için düşünmeye başlar. Zevcinin son zamanlardaki tavırlarını, muamelelerini göz önüne getirir. Sözlerinden, bakışlarından, mükedder, meyus düşünüşlerinden manalar çıkarır. Gönlü evinden barkından hariçte olan kadınlara mahsus asabiliklerle ettikleri kavgalar esnasında bir gün kocasının: "Başımı alıp da uzak diyarlara kaçsam.." dediğini hatırlar.

Fazıla düşündükçe sinirlenerek kendi kendine söylenir:

"Hani ya o günler... Keşke kaçsan. O akılsız kafa ile, o züğürtlükle nereye kaçabileceksin miskin herif. Nalıncı Sokağı'nın bu karanlık kulübesinde seninle ömrümü kararacak değilim ya... Allah'ın belası, sen başımdan defolursan artık benim firarıma lüzum kalmaz. Balolarda, otomobillerde, seyirlerde, seyranlarda canımın istediğiyle yaşayarak gençliğimin tadını, zevkini çıkarırım. Hıyanetimin izi üzerinde imişsin... Pek âlâ işte gel gör... Güpegündüz ve bilâ-ihtiyat görüşmek için Cabir'in yanına gidiyorum. Arkamdan beni kolla. Her şeyi açıktan açığa sor dinle. Hıyanetimden şüphen kalmasın. Şapka altında gizlenen boynuzların meydana çıksın... Bana ne yapabileceksin bakayım?"

Fazıla, bu hız ile soluğu doğru tesisat-i munzame dairesinde alır. Müdür Bey'in yanına girer, telaşlı telaşlı söze başlar:

"İçeri kimse girmesin. Biraz halvet isterim, konuşacağım."

"İstizansız yanıma kimse giremez... Fakat güzelim bu telaş ne? Ne cesaretle böyle sellemüsselâm,[365] odama kadar gelebildin?"

"Nezdinize gelebilmek için cesarete lüzum var mı?"

"Kocan şüpheye düşmüş. Seni takip ediyormuş."

"Kim söyledi?"

"Kendisi tehditname kılıklı bir mektupla beni korkutmaya kalkışmış... Al oku.."

Fazıla kendine gelen ihbarnameyi amanına azıtarak:

"Alınız. Siz de bunu okuyunuz" dedi.

Genç kadın, kocasının olduğu iddiasıyla eline tutuşturulan garabetnameyi kahkahalarla katıla katıla kıvranarak, her satırında çığlıklar koparark okur ve nihayet şöyle bağırır:

"Kocamın budalalığından şüphem yoktu. Lâkin bu kadar tımarhanelik olduğunu bilmiyordum. Yazısının her satırında namustan bahsediyor sonra beni size satarak İstanbul'dan savuşacağını söylüyor. Şu cümleye bakınız efendim."

Fazıla Hanım okur:

"Karımı elimden almak, bana mukabilinde hiçbir şey vermemek vicdansızlığını alicenaplığınızla telif edemem..."

Fazıla Hanım yüzünü iki avucuyla bir müddet kapadıktan sonra:

"Böyle bir cümleyi en hayâsız insanlar bile yazmaktan çekinir... Şu kem şuur sözlere bakınız efendim; cinnetin, hezeyanın bundan ötesi olur mu?"

Okur:

"Namusdur bu efendim, su borusu değil. Bozulursa tamiri gayri kabildir. Maazallah böyle bir felaketin tahkiki anında ben çıldırırım. Elime geçecek ilk katil aletiyle itlafınıza koşarım. Emin olunuz aklımı kaybetmeden efendimize kıyamam..."

---

365. Sellemüsselâm: Gelişigüzel.

Fazıla Hanım oturduğu koltuğun arkalığına başını dayayarak bir müddet süzgün geçirdikten sonra:

"Bu menfur herif çıldırmış da haberi yok. Daha çıldıracağını bekliyor. Benden nasihat olsun, hiçbir kadın zekâ ve tahsilce kendinden dun kocaya varmasın. Bu ne komedya Allah'ım ne komedya..."

Cabir Bey cıgara üstüne cıgara yakarak:

"Bu budala ile ne yapacağız?"

"Ben de onu düşünüyorum efendim..."

"Şimdi kendisini çağırtıp da senin karşında tekdir edeyim mi?"

"Hayır, belki macerayı ağırlaştıracak delice bir terbiyesizlikte bulunur."

"Ne yapalım?"

"Komedyanın mabadını bekleyelim..."

"Nasıl?"

"Kocam size tarafından bir vekil gönderecekmiş... Bakalım bu murahhasla size daha ne yakası açılmadık tekliflerde bulunacak?"

"Edeceği teklifi şimdiden keşfetmek zor bir keyfiyet değil..."

"Ne anlıyorsunuz? Ne teklif edecek?"

"Benimle senin hakkında pazarlığa girişecek."

"Oh, utanmaz... Görünüz efendim, izdivaç namusunu en ziyade bozan ben miyim yoksa kocam olacak bu herif midir?"

Cabir Bey, âherin izdivaç namusunu bozanlardan biri de kendi olduğu için bu nazik suale cevap vermedi.

Kısa ve vicdan derinliklerini bulandırmayacak kadar sathi bir düşünceden sonra Fazıla Hanım boyasını unuttuğu dudaklarını emip ısırarak:

"Beyefendi, mademki bu alçağın maksadını keşfettiniz. Kararımızı vermek için artık uzun mülahazalara lüzum kalmadı."

"Ne yapalım meleğim, söyle."

"Biz birbirimizden ayrılamayız..."

"Sus... Bu iftirakın sözü bile beynime dönme getiriyor..."

"Siz evlisiniz..."

"Maalesef... Fazılacığım..."

"Binaenaleyh nikâhla birbirimizin olamayız..."

"Ah ne müthiş felaket..."

"Bu koca belasını başımızdan def edelim... Ben o budalanın kanunu tahakkümünden azade kalırsam sizinle yarı yarıya izdivaç etmiş olurum."

"Muvafık... Âlâ..."

"Kocam beni satıp da gurbete çıkmak için sizden ne kadar para isterse veriniz."

"İcap ederse bütün servetimi vermeye hazırım..."

"O kadar büyük fedakârlığa da lüzum yok. Kocam derviş meşreptir. Birkaç bin liraya da kanaat eder. Bu suretle beni size ciro ettikten sonra artık bu adamın üzerimde ahlaki, vicdani hiçbir hakkı kalmaz..."

"Bu suretle paraları alıp defolduktan sonra artık bir daha bizi rahatsız etmez mi?"

"Son derecede beceriksiz bir ahmaktır. Aldığını sermaye edinip de bir iş göremez. Elindekileri bitirince yine müracaattan hâli kalmaz sanırım. Fakat bu son müracaatlarıyla artık dilencilik derekesine inmiş olur... Her gelişinde eline birkaç lira verip savarız."

Otuz Dört

Metresle aman arasında verilen bu kararın ertesi günü erkenden Avnussalah, Cabir Bey'in Firuzağa'daki hanesine damlar. Sokak kapısı açılınca karşısına çıkan uşağa sorar:

"Beyefendi hazretleri burada mı?"

"Burada fakat daha haremdedir. Dışarı çıkmadı."

"Oğlum artık harem selâmlık kaldı mı?"

"Çoook..."

"Nasıl çok?"

"Basbayağı... İstanbul'un bütün eski konakları harem selâmlık tertibi üzerine yapılmıştır. Bunların hepsi yakılıp yıkılmadı ya? Bizim hanımefendi hâlâ eski türe de gider. Sıkı sıkıya erkekten kaçar. Yedi senedir bu kapıdayım, ben bile hâlâ suratını görmedim."

Avnussalah gülerek:

"Namahremdir, yine görme... Beyefendi o kadar sofu değildir sanırım."

"Beyefendi hovardadır."

"Allah günahını af ile karısının şefaatine nail eylesin."

Avnussalah cebinden bir kartvizit çıkartır. Üzerine şu:

"Kadir Efendi tarafından efendimize
arz-ı hürmete gelen vekil bendeleri"

ibaresini yazarak kâğıdı uşağa uzatıp:

"Müstaceldir.[366] Bunu şimdi beyefendi hazretlerinin eline göndermelisin, teehhür vukuunda mesul olursun arkadaş..."

Kartı götüren hizmetkâr, bir müddet sonra avdetle misafiri salona alır. Utanmaz adam bu hüsnü kabulden ümitlenerek beyefendiye dökeceği dillerin mukaddemesini zihninden tasarlamaya başlar. Çok sürmez Cabir Bey entarisi ve güvez[367] geziye kaplı samur kürküyle endamını gösterir. Hariçte yeni hayatın en ileriye giden mürevviçlerinden[368] olan bey, hanesi dâhilinde son derece muhafazakârdır. Ev sahibinin böyle her lüzuma intibakından meşrebinde ciddiyet olmadığını anlayan misafir, kolayca maksadına ereceğini hissederek mahcup bir tavırla boynunu eğer ve ilk sözün beyefendiden suduruna intizar tevekkülünü gösterir.

Bu ezilen büzülen adamın hilmiyet[369] ve sıkılganlığı karşısında söz açmak ihtiyacını hisseden Cabir Bey:

---

366. Müstacel: İvedi.
367. Güvez: Koyu ve mora yakın kırmızı.
368. Mürevviç: İtibar veren.
369. Hilmiyet: Yumuşak huyluluk.

"Sebebi ziyaretiniz o kadar tuhaf ki, ikimiz de birdenbire söze başlamak cesaretini bulamaz bir hâldeyiz..."

Avnussalah, tıpkı bir sahne mahcubiyetiyle ellerini ovuşturarak:

"Evet efendimiz..."

"Bu Kadir Efendi olacak adam çıldırdı mı?"

"Çıldırdı efendim. Hem de kelimenin bütün kuvvetiyle çıldırdı. Zaten aşk, cinnetlerin en büyüğüdür. Karısını amansız bir ateşle seviyor."

"O hâlde Fazıla'yı nasıl terk edebilip de gidecek?"

"Âşık Garip gibi efendimiz..."

"Âşık Garip bir masaldır."

"O bir masal ise bu bir hakikat..."

"Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki masallar hakikat, hakikatler masal oluyor..."

"Altınla yazılacak bir keramet buyurdunuz."

"Bir hakikatin masala benzemesiyle güçlüğü zail olur mu?"

"Masalda her şey mümkündür. Hakikatte insan zorluklarla karşılaşınca masala dönmek ıztırarında kalır..."

"Bu da öyle mi olacak?"

"Olacak değil, oldu efendim. Biçare Kadir, canından ziyade sevdiği karısından kaçıyor."

"Niçin?"

Avnussalah şeytani bir tebessümle ağzını yayıp gözlerini süzerek:

"Onu size bırakmak için."

"Salah Bey sizinle açıkça konuşmak isterim."

"Bendenizi çok memnun edersiniz edendim. Samimi yaratılmış bir insanım. Üstü kapalı, riyakârane sözlerden nefret ederim."

"Kadir Efendi, zevcesinin benimle olan münasebetinden şimdiye kadar bihaber mi kalmıştır?"

"İnceden inceye buraya kadar bendenize açılmadı. Karısının bu münasebetinden haberdar da olsa bir diğerine karşı bu ciheti itiraf çok müşküldür. Değil mi efendim?"

"Bana yazdığı mektupta [kâh] zevcesinin iffetsizliğinden iştibah üzere bulunduğunu kâh hiç şüphesi kalmadığını, namusunu kurtarmak için terk-i diyar mecburiyetine düştüğünü yazıyor. Saçma sapan şeyler. Bazen bir satırı öbürünü tutmuyor."

"Bu bedbaht adam tımarhanelik oldu. Ne yazdığını, ne dediğini bilmiyor. Affedersiniz beyefendimiz; bir insan, zevcesinin amanından aldığı para ile kaçıp da namusunu kurtarabilir mi?"

"Bedbaht diyorsunuz, onu bu hâle sokan ben miyim?"

"Hayır... Haşa... O kendi kendisini bedbaht etti. Kadir hem kese hem de çehre züğürdüdür. Bu ikisi bir arada çekilir mi efendim? Bu hâline bakmayarak İstanbul'un en güzel kadınına malik olmak istedi. Kel başa şimşir tarak... Fazıla'da servet kemirmek için yaratılmış inci dişler var. Öyle bir güzellik ilâhesi Nalıncı Sokağı'nın o çarpık kulübesinde zapt olunabilir mi? Yine Fazıla'nın talii varmış ki zatıâliniz gibi bir kadirşinasa düşmüş... O kadın, himayenizden mahrum kalaydı şimdi kucaktan kucağa gezer dururdu.."

"Bana gösterdiğiniz bu teveccühe teşekkür ederim. Fakat netice ne olacak?"

"Fazıla'dan vaz geçebilecek misiniz?"

"Asla..."

"O hâlde efendim, bu kadını size terk ederek firara hazırlanan kocanın yol masrafına ve bir müddet için hayatını temine kâfi bir lütufta bulunmalısınız."

"Bunun için kendisi bir miktar tayin etti mi?"

"Hayır efendim..."

"Siz ne dersiniz?"

"Mürüvvete endaze olmaz efendim."

Utanmaz adam, pazarlığının can alacak noktasına gelmişti. O, zihninden on bin lira falan sayıklıyordu. Küçük bir sükûttan sonra Cabir Bey'in ağzından şu miktar çıktı:

"Beş yüz lira nasıl?"

Enginlerde gezerken birdenbire bu sığlığa oturan Avnussalah'ın kafası döndü. Nedim Bey'le olan pazarlığında da o, elli bin liradan yine böyle beş yüz liraya düşmek mecburiyetinde kalmıştı. Beş yüz lira, beş yüz lira... Artık bu miktardan teşeüm eder gibi oluyordu. Utanmaz adam, itidalini kaybedecek bir hâle geldi. Sesinde ufak bir ihtizazla:

"Affınıza mağruren söylüyorum. Beş yüz lira ile birkaç ay için buradan İzmit'e bile gidilmez..."

"Kadir Efendi benden aldığı para ile devriâlem seyahati mi yapacak?"

"Evet efendim. İçini yakan ateşin feveranıyla küre-i arzı belki birkaç defa dolaşacak ve nihayet yüreğine taş bastırarak bir yerde karar kılacak ve yaşamak için elindeki küçük sermaye ile çalışacak..."

"Bol keseden verdiğim miktara bir o kadar daha ilave edeyim. Bin lira olsun..."

"Aman efendimiz bol değil... Pek dar keseden lütuf buyurdunuz?"

"Bu zamanda bin lira küçük görünecek bir para mıdır?"

"Yerine göre efendim... Fazıla gibi bir dilberin bir busesi iştahalısına bin liradan fazla eder.."

"Fazıla'nın kendisine vereyim... Fakat kocasına ne borcum var?"

"Merhamet ediniz. Karısını size terk edip gidecek..."

"Onun bana karısını terk etmesine lüzum var mı? Fazıla zaten benim..."

"Böyle demeyiniz efendim... Kadir Efendi, Fazıla'nın üzerinde zevciyet hukukuna maliktir, isterse onu sizinle görüştürmez."

"Şimdiye kadar karısının benimle görüşmesine mâni olamadı da bundan sonra mı olabilecek?"

"Karısını çok sevdiği için şimdiye kadar onunla kontra gidememişti. Yeis son dereceyi bulup da iş inada binerse, malûmaliniz, topal eşek küheylanı geçer."

"Bugün benden bin lirayı alıp da birkaç hafta sonra aynı taleple yine kapımı çalmayacağı ne malum..."

"Bundan endişe etmeyiniz. Bu ciheti size namusumla teinin edebilirim..."

Bu teminat üzerine gözlerine biraz şaşılık gelen Cabir Bey, muhatabına şüpheli imalarla dik dik bakarak:

"Namus üzerine söz veriyorsunuz?"

"Evet efendim. Namuslu insanlar arasında geçen akçe budur. Namus deyince erbabı için akan sular durur."

Cabir Bey şaşı şaşı bakınarak yine tekrar etti:

"Namus üzerine..."

"Evet, efendim namus üzerine... Emin olunuz ki bu mübarek şey de bugün sizinle bende kaldı. Onun kutsiyetini üzerinde taşıyanlar o kadar azaldı. Sizi inandırabilmek için bu mukaddes kelimeyi kullanmaktan başka bir ikna kuvvetim yoktur. Namusa imanları zayıf olanlardan korkarım. Fakat sizden asla... Siz de bana inanmak için namusun maneviyetiyle nurlanmış vicdanınıza ininiz. Orada hakkı bulur, binaenaleyh haklı sözüme inanırsınız."

Pek bozuk bir vadiden başlayan bu mükâleme bu neticeye yükselince ikisi de sustular. Karşı karşıya düşünüyorlardı. Cabir Bey'in hükmünce ne idüğü bellisiz bu Avnussalah isimli adam ya pek saf veyahut pek müfsit bir mahlûktur. Ne türlü de olsa aralarındaki pazarlığı tatlıya bağlamak lüzumu aşikârdır.

Her lâhza vukuu muhtemel bir suitesadüf[370] Avnussalah'ın bu macerada da foyasını tamamıyla meydana çıkarabileceğinden geçen dakikaların her biri onun için de tehlikeliydi. Binaenaleyh bin liraya kadar yükselmiş pazarlığı hemen kesişivermek lüzumuyla kalbi kıvranmakla beraber biraz daha dayandı. İki bin lirada karar kılındı.

İki tarafın bu muvafakati üzerine kahveler, cıgaralar içildi. Avnussalah, paranın orada derhal mi, veya hangi

370. Suitesadüf: Tesadüf eseri.

suretle verileceği merakıyla çatlayıp dururken Cabir Bey ağır bir telaffuzla şöyle buyurdu:

"Yarın tesisat-ı munzama dairesindeki odama teşrif ediniz de mukarrer meblağın çekini taktim edeyim."

Avnussalah, Cabir Bey'in telaffuzundaki ağırlıkla bakışlarında da bir garabet sezer gibi oldu, ne var? Acaba beyefendi şüphelenmiş miydi?

Utanmaz adam, bedbin bir düşünceyle konaktan çıktı. Ali Safder, ağrısı tutmuş kadınlar gibi civar sokaklarda müjde bekleyerek bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu, arkadaşını karşıdan görünce koştu. Helecanla sordu:

"Ne vurabildin?"

"Büyük bir şey değil..."

"Ne kadar?"

"Yine beş yüz lira..."

"İnanmam..."

"Vallahi..."

"Yemin için beyhude zahmet etme.."

"Yeminden başka seni ne ile temin edebilirim.."

"Canım, yemin saf adamların arasında tedavül eden manevi bir temindir."

"Namus üzerine söylersem.."

"Salah, güldürme beni, latifeyi bırak.."

"Din, iman, itikat, namus, bak muamele arasında bazen insanlara ne kadar lazım oluyor.."

"Şu anda beni kandırmak için mi bunlara lüzum hissediyorsun?"

"İnsan kandırmak için bunların maneviyetine sığınan, dünyada yalnız ben değilim. Bu mukaddesata istinaden bu âlemde dönen tezvirata[371] hat, nihayet mi var?"

Ali Safder hakikati keşfetmek için arkadaşını derin derin süzerek:

"Peki, beş yüz liraya inandım, ver bakalım yarısını.."

371. Tezvirat: Yalan dolan şeyler.

Avnussalah başparmağını burnuna dayayıp Safder'in suratına doğru karışını açarak:

"Nah sana guguk..."

"Ne demek? İki kişilik bir şirket değil miyiz? Ne vurursak aramızda taksim edilmeyecek mi?"

"Doğru fakat henüz vurulmuş bir şey yok..."

"Ya beş yüz lira lafı edip duruyorsun.."

"Beş yüz liraya karar verildi. Lâkin daha para verilmedi..."

"Utangaç adam, böyle kantinlerle bugün beni atlatamazsın. Her türlü ahlaki imanlardan soyunduk. Bütün itikatları saf adamlara mal ettik. Birbirine yeminle, namus, vicdan sözleriyle itimat ve emniyet edenlere güldük durduk; fakat şimdi birbirimize de inanmaz olduk. Başkalarına yaptığımız dubaraları aramızda kullanmamalıyız... Çok zaman cemiyeti muaheze ediyoruz; insanların ahlaki kanaatlerini, felsefelerini, içtimai idarelerini bekliyoruz fakat insaf be kardaş, ahlakça herkes tamamıyla bize benzese bu dünyanın hâli ne olur.."

"Coşma Safder... Bugün para almadığıma inan. Bana karşı muâhezekâr[372] olduğun hâllere kendin sapıtma. Bende ayıpladıklarını kendinde mubah görme. Yarın Cabir Bey'in nezdine gideceğim, bana beş yüz liralık bir çek verecek, bilmem hangi bankadan gidip paraları alacağım. Buna yalan sığmaz, istersen benimle beraber gel..."

"Herifin yarın sana beş yüz liralık bir çek vereceğine inandın mı?"

"İnanmak mecburiyetinde kaldım. Başka türlü ne yapabilirim?"

"Bu para bir diğeri namına isteniyor..."

"Evet..."

"Bu yapılan şey adi bir dolandırıcılıktır.."

"Bütün manasıyla..."

372. Muâhezekâr: Tenkit ve itiraz edici.

"Ya Kadir Efendi maceradan şüphelenip de seni Cabir Bey'in odasında bastırırsa?"

"İhtara hacet yok. Tehlikenin büyüklüğünü biliyorum. Üzerime böyle mühim bir rol almışken sen beni insafsızca tenkit ve hatta tahkir ediyorsun. Âlem için ahlak haydudu ve birbirimize karşı masum u melek olmak lüzumundan bahsediyorsun..."

Aralarında hisse pay etmek davasına gelince ahlaktan istimdada kalkan bu ahlak mikropları hayli çekiştiler. Avnussalah iki bin liranın bin yedi yüz elli lirasını yutmak istiyor, öteki bu katakulli karşısında daima istifrağ ediyordu. Onlar bu emniyetsizlik didişmesinde iken, öte yanda macera garip bir şekil alıyordu.

O gün Fazıla bazı mahzurlara mebni ne olup bittiğini anlamak için Cabir'in resmî makamına gidip görüşememişti. Meraktan bunalıyordu. Nihayet sabredemedi. Akşama doğru semtteki bir eczanenin telefonuyla Cabir'i aradı. Buldu. Aralarında şu muhavere cereyan etti:

"Alo..."

"Kimsiniz?"

"Fazıla."

"Vay şekerim."

"Bey, meraktan bitiyorum."

"Niçin efendim?"

"Ne oldu?"

"Vekil geldi. Pazarlık bitti. Seni kocandan satın aldım."

"Kaça?"

"İki bin liraya..."

"Vay rezil herif... Ben bu kadar değersiz bir halayık mıyım?"

"Benim nazarımda senin değerin bütün dünya nukutunun[373] fevkindedir."

"Kocam ne kadar kadirşinasmış. İki bin lirayı bana tercih etmiş. Bu değersizliğimden dolayı sizden ve kendi kendimden utanıyorum vallahi..."

373. Nukut: Akçeler, paralar.

"Bu para senin kıymetinin yüz binde bir muadili değildir diyorum sana. Bizce matlup olan[374] şey aramızdaki bu koca unvanlı belanın defolup gitmesidir. Bu neticede hâsıl oldu. Başını alıp dünyanın öbür ucuna kaçacakmış. Cehenneme kadar yolu var."

"Paraları aldı mı?"

Fazıla Hanım bu son sualine cevap alamadı. Telefona bir hırıltı geldi. Mangalda kestane patlar gibi bir şeyler oldu. Muhavere kesildi.

Kocasının kendini o kadar ucuz sattığına pürhiddet genç kadın evine döndü. Hemen sandığını, dolabını açtı. Lazım olacakları ayırıp paket yapmak için bütün eşyasını ortaya döktü. O bu işle meşgulken akşam kocası geldi. Adamcağız hayretle sordu:

"Ne o Fazıla, bu evden başka bir yere mi taşınıyoruz?"

Zevcesi yüzünü tahkirin en son ifadesiyle buruşturarak:

"Edepsiz..."

"Ooo... Ooo..."

"Rezil..."

"Kadın! Ağzından çıkanı kulakların işitsin... Karşındakini odun kıyas etme. Ben de adamım. Hem de kocanım..."

Fazıla hemen ayağa fırlayıp gazaba gelmiş bir dişi kaplan ürpertisiyle:

"Kocam mısın? Hâlâ bu tabire kendini müstahak görmeye cesaret edebiliyor musun?"

Kadir Efendi fevkalâde şaşırarak:

"Ne var? Kocan değil miyim?"

"Beni bir pula ellere sattıktan sonra hâlâ üzerimde zevciyet iddiasında bulunmaya utanmıyor musun?"

"Seni bir pula ellere satmak, bu nasıl söz Fazıla?"

"On bin, yirmi bin, otuz bin isteyecek yerde iki bin liraya karını satmak... Bu ne adilik, ne dilencilik, ne küf-

374. Matlup olmak: Vereceği olmak.

randır Allah'ım. Bir hamal karısı olmuş olaydım yine bu kadar kıymetten düşmezdim."

"Fazıla bu akşam ya benim kulaklarımda bir hurafe var veyahut senin sözlerinde müthiş bir şuursuzluk peyda olmuş."

"Ne senin kulakların yanlış işitiyor ne de benim sözlerimde zerrece bir şuursuzluk var. Rezaletini bastırmak için böyle söylüyorsun. Nihayet nedamet iddiasına mı kalkışacaksın? Hayır, inanmam. Satılmış bir kadınım, artık bu evde duruculardan değilim. Kocamın beni iki bin liraya sattığı adamın koynuna gideceğim. Sen de aldığın paralarla ne cehenneme savuşacaksan defol... Artık bana ve kimseye gözükme."

Kadir Efendi şaşkın şaşkın:

"Fazıla ben seni severim..."

"Ne yapayım ki ben seni sevmem. Sevemem."

"Benden ayrılmak için bir dubara kurmuşsun fakat eni boyuna uyar bir hile değil... Ben seni nasıl satarım? Kime satarım? Ve sana iki bin lira paha biçen kimdir?"

"Bu rezaleti pişirip kotaran sensin. Bir de benden ne olduğunu sormaya utanmıyor musun? Tecahülden geliyorsun öyle mi? Peki. Dinle. Söyleyeyim. Ne kıratta bir koca olduğunu bir defa da benim ağzımdan işit. Beni satan sensin. Nasıl sattığını vicdanından sor. Beni tesisat-ı munzama müdürü Cabir Bey'e satıyorsun. Bana iki bin lira kıymet koyan da, bu rezilâne pazarlığı kesişmek için tarafından bittevkil[375] gönderdiğin heriftir."

Kadir Efendi derin derin inleyerek:

"Ben seni satıyormuşum... Tarafımdan Cabir Bey'e bir vekil göndermişim. İki bin liraya uyuşmuşuz. Hep bu söylediklerin şenaatle[376] dolu bir masal... Bu caniyane iftiraların muhterisi kim olduğunu şimdi anladım."

"Kim?"

375. Bittevkil: Vekâleten.

376. Şenaat: Kötülük, alçaklık.

"O Cabir olacak alçak herif..."

"Fakat senin amirin..."

"Böyle namusa müteallik aile meselelerinde amir memur olmaz... Adalet huzurunda hukuken ikimiz de müsaviyiz."

"Sen satıyorsun, o alıyor. Hanginiz daha alçak?"

"Bu, hâkimler önünde izah ve hal olunacak bir davadır."

"Böyle bir davayı hâkimler huzuruna çıkarmaya sıkılmıyor musun?"

"Sıkılacak, mahkûm olacak ben değilim... Onu bu şeni hadisenin mürettipleri düşünsün."

"Senin karını senden başka kim satabilir?"

"Satılmış karı yoktur. Hep bunlar akıl almaz ve çok denaetkârane[377] iftiralardır. Sana malik olmak için Cabir'in tenezzül ettiği çok cüretkâr bu adilikler, bana nefretle karışık bir hayret veriyor. Yarın olsun her şey anlaşılacaktır. Elbette bu rezaletin karanlığı üzerine güneş doğacaktır."

Vodvil macerasına benzeyen bu muammanın etrafında karı koca birbiriyle dalaşa dalaşa sabahı ettiler.

Otuz Beş

Uykusuz bembeyaz bir gece geçirdiler. İkisinin de sinirleri son mukavemete kadar gerilmişti. Sabahleyin Fazıla yine gitmek hazırlıklarıyla meşgul iken, kocası oda kapısının önüne çarmıha mıhlanmış İsa gibi bir mazlûmiyetle gerilerek şöyle gürledi:

"Çöz paketlerini, otur aşağı."

"Gideceğim..."

"Bir yere gidemezsin..."

"Gideceğim..."

"Otur diyorum..."

"Gideceğim..."

377. Denaetkârane: Alçakça.

Kadir Efendi pantolonunun arka cebinden bir revolver çıkararak, namluyu karısının kalbine doğrultup:

"Gidecek misin?"

Fazıla şimdi biraz kekeleyerek:

"Evet..."

"Bu alet seni âşığının koynundan daha temiz bir yere gönderir ve mesele hal olunur. Sana olan şiddetli aşkım beni namussuzluğun en iğrenç derekelerine kadar indirdi. Sustum. Birçok bedahetler, rezaletler önünde göz yumdum. Bu tahammüllerimden siz muazzep olacak yerde büsbütün yüze çıktınız. Rezaleti azıttınız. Bu taşkınlıklarla da iktifa edemeyerek benim seni iki bin liraya satmış olduğum hakkında bir masal uydurmaya kadar cüretinizi ileri götürdünüz. İnsanlıktan, namustan, hayâdan bu kadar ayrılmış mahlûklarla aramda akıl ve mantığa ircâ ile hal olunacak bir mesele kalmamıştır, işte gidiyorum. Evvela o herifi, senin yeni müşterini geberteceğim. Sonra seni, sonra kendimi... Şimdi ister otur, ister git. Fakat iğne deliğine gizlensen seni bulacağımı bil.."

Mütehevvir koca, merdiven basamaklarının ikisini üçünü birden atlayarak sokağa fırladı. Şimdi şaşkınlık nöbeti Fazıla'ya geldi. İzdivaçları müddetinden beri kocasını böyle kuduzluğa yakın bir tehevvür hâlinde hiç görmemişti.

Böyle anlarda kendini şaşkınlığa kaptırmanın vahametini bilen Fazıla, hemen zevcinin arkasından koşarak haykırdı:

"Dur Kadir dur. Heyecandan hakikati sana tamamıyla anlatamadım. Cabir'in kabahati yoktur."

Kocası başını döndürüp nefretle cevap verdi:

"Hâlâ onu mu müdafaa ediyorsun?"

"Müdafaa etmiyorum, doğruyu söylüyorum. Sen Cabir'e yazdığın mektubu unuttun mu?"

"Hangi mektubu?"

"Beni ona satmayı teklifen yazdığın mektubu."

"Ben böyle saçma dinlemem.."

"Senin ağzından, senin imzanla dediğim mealdeki mektubu Cabir'e senden başka kim yazabilir? Bir diğerinin böyle bir iş karıştırmaktan ne menfaati olabilir?"

"Bana sürülen bir lekeyi temizlemeğe gidiyorum."

"Temizleyemezsin, daha ziyade sıvaştırırsın. Ortada imzanla yazılmış bir mektup var. Bunu senden başka birinin yazmasında ne münasebet, ne menfaat tasavvur olunabilir?"

"Benim yazımı tanımaz mısın?"

"Mektup daktilo makinesiyle yazılmış."

"Altına benim imzam atılmış... Alçak sahtekârlar. Böyle bir sahtekârlıktan seninle Cabir'den başka kim menfaattar olabilir? Ya cürmünüzü itiraf edeceksiniz ya öleceksiniz. Pirincin taşını ayıklamaya gidiyorum. Caniyi ikinizin haricînde aramak beyhudedir."

"Cani, pazarlıkla beni iki bin liraya satandır. Senin karını senden başka kim satabilir? İşte bu sualimi tekrar ediyorum, cevap ver."

"Kimin satabileceği bugün katiyen anlaşılacaktır."

"Masum bir adama karşı taarruza gidiyorsun."

"Aranızda benden başka masum, mağdur yoktur. Şimdiye kadar kocalık hakkımı muhafazada ihmal etmiş olduğumun cezasını çekiyorum. Seni satan ben değilim. Kimdir? Haydi, bunu şimdilik meçhul tutalım. Fakat seni pazarlıkla satın almak isteyen meydanda ya... İşte bu müşteriden bayii gidip soracağım. Bu suale ancak o cevap verebilir."

Kadir Efendi soluğu doğru Cabir Bey'in Firuzağa'daki konağında aldı. Bet beniz uçmuş, el ayak titrer, lisanı kekeler bir hâlde uşaktan sordu:

"Beyefendi burada mı?"

Hizmetkâr Fatin, idareli bir çocuktu. Zahirin o asabi, müteheyyiç hâlinden hüsnüniyetle gelmemiş olduğunu anlayarak:

"Ben bir iş için dışarı çıkmıştım. Şimdi sokaktan geldim. Durunuz. Sorayım da size haber getireyim" dedi. Savuştu.

Beyefendiyi gördü. Kadir'in tehevvürünü anlattı. Cabir, karısından çok korkardı. Konakta bir gürültü çıkmasına meydan vermemek için uşağa şu tembihte bulundu:

"Benim için sokağa çıkmış de. Herifi def et..."

Hizmetkâr bu emir mucibince hareket etti. Bu cevabı alan Kadir, konağı terk etmek mecburiyetinde kaldı. Daire zamanı değildi. Vakit erkendi. Hayatının bu elim saatlerini öldürmek için orada burada dolaşmaya başladı. Gezindikçe yakıcı fikirler beyninde zehir kazanı gibi kaynıyor, sükûnet bulacak yerde ye'si artıyordu.

Bin üzüntü içinde nihayet daire zamanı geldi. Kadir Efendi gitti. Cabir Bey'in oda kapısı önüne nöbetçi gibi dikildi. Beyefendi henüz makamlarını teşrif etmemişlerdi.

Memurlar beşer onar sökün ettiler. Cabir Bey gecikti. Acaba bugün gelmeyecek miydi? Bu teahhurun sebebi ne idi? Kadir'den mi korkuyordu? Fazıla'yı ayartan bu herifin mücrimiyeti muhakkaktı. Bu ırz düşmanıyla kozunu şimdi nasıl pay edecekti? O amir, kendisi küçük bir memurdu. Onunla yüz yüze gelince bir mazlum bir mağdur meskenetiyle değil, şiddetle davasını yürütmek lazımdı. Ona söyleyeceklerini ezberler gibi zihninde hazırlıyor ve alacağı cevapların cevaplarını tertibe uğraşıyordu.

Kadir böyle kendi kendine zihnen dolup boşanırken Cabir geldi. O da asık çehreli, asabi bir halde idi. Göz göze geldiler. Bu bakışlarıyla, hiç ağız açmadan birbirine çok şey söylemiş oldular.

Müdür Bey odasına girer girmez Kadir de bilâistizan[378] hemen arkasından içeriye daldı. Cabir haşin bir bakışla bu küstahı yukardan aşağıya süzerek:

"Yanıma müsaadesiz nasıl giriyorsun?" dedi.

Kadir gırtlağını düğümleyen gıcığı bir öksürükle def etmeye uğraştıktan sonra:

"Bugün öyle merasime riayet edebilecek bir hâlde değilim..."

---

378. Bilâistizan: İzin için danışarak.

"Bu zaruri adap, senin gibilerinin keyiflerine bırakılmamış olduğunu bir amir sıfatıyla ihtara mecburum..."

"Bugün buraya bir mafevkin huzuruna çıkan bir madun hacaletiyle gelmiyorum. Siyyan-ı hukukla yüzleşmek için yanınıza giriyorum..."

"Bolşevikleşmek istiyorsan bil ki elimde kendimi sana saydırtacak kuvvet vardır."

"Ben de haiz olduğum hukuku size tanıttırmak kudretine malikim."

"Şimdi burada..."

"Evet, şimdi burada; icap ederse bir mahkeme huzurunda..."

"Davanı anladım; o iddia ile bir mahkeme huzuruna çıkacak kocanın suratı meşinden olmalı."

"Hayır efendim, ben meşinden maske kullanmam. Benim yüzüm daima işte bu tabiî yüzümdür. Siz evdeki zevcenize başka surat, metresinize başka çehre, âleme de büsbütün diğer bir sima kullanırsınız."

Cabir Bey derin istihzalı bir bakışla:

"Metresiniz buyurdunuz..."

"Evet..."

"Kimmiş o metresim?"

Kadir, gözleri elektrik ampulü gibi yanarak haykırdı:

"Karım Fazıla..."

"Şu bana satmak istediğiniz zevceniz..."

"Asla..."

"Ne o, pazarlıktan nükûl mü ettiniz?"

"Nasıl pazarlık? Hain müfteri! Bu iftirayı yüzüme karşı tekrarlamaya nasıl cesaret ediyorsan?"

"Evvela bu teklifinizi bildiren bir mektubunuzu aldım ve sonra pazarlık için gönderdiğiniz vekiliniz ile konuştum. Vekâletinizi haiz olan bu adam bugün iki bin liralık çeki almaya gelecektir. Bunda ne iftira var, ne hülya, ne rüya... Sözüm sırf hakikattir."

Sık nefeslerle göğsü körük gibi kabarıp inen Kadir:

"Bu sözleriniz hülyadan da daha asılsız, rüyadan daha manasız, her türlü hezeyanlardan daha anlaşılmaz bir garabettedir. Ben karımı satmak için size vekil göndermişim..."

"Evet..."

"Bu sıfatla kendini size takdim eden adam, iddiasının doğruluğunu ne ile ispat etti?"

Cabir Bey, yazıhanesinin gözünden mahut mektubu çıkarıp muhatabına uzatarak:

"İşte bununla..."

Kadir Efendi, titrek el ile kâğıdı kaparak muhteviyatını süzmeye başlar. İlk satırlarda şaşalar. Ortaya doğru kahkahalarla güler, en sonra gürleyerek:

"Bu saçmaları benim yazmış olduğuma inanacak kadar nasıl boş bulundunuz beyefendi?"

"İmza ile gelen bir mektubun tasni eseri olduğundan şüpheye düşmeye mahal var mıdır?"

"Böyle bir hezeyanname[379] ile karı satılır mı? Farz-ı muhal[380] olarak dünyada böyle bir pazarlığa oturacak kocalar bulunsa da siz alıcı sıfatı ile bu menfur fiile iştirak etmeli misiniz? Kadınlar kendilerini fazla sevenlere ahmak nazariyle bakarlar. Binaenaleyh Fazıla için ben bir aptalım. O, bu mektubun sözlerini bana yaraştırmakta büyük bir haz duymuştur. Fakat siz beni bu kadar budala bulmakta niçin acele ettiniz? Siz mafevksiniz, ben madunum. Lâkin bu resmî itibarın insanlar arasında zekâ ve hamakatça doğru bir mikyas olmadığını ispata lüzum görmüyorum. Macerayı iki kelime ile hulâsa edelim. Karım size satılmak istediği kadar siz de onu iştiraya heveskâr bulunuyorsunuz. Bu rezaletname sizin maksadınıza muvafık, benim kocalık muhabbetime, namusuma külliyen mugayirdir. Söyleyiniz bana, bu kepaze satırların müfteri mürettibi kimdir?"

379. Hezeyanname: Saçma sapan sözlerle dolu mektup.

380. Farz-ı muhal: Varsayalım ki.

İçeride aşk ile namus böyle murafaa olurken, muhaverenin garabetinden şüpheye düşen odacı dışardan kulağını kapıya vermiş dinliyordu; evvelce Cabir Bey ile Avnussalah'ın konuşmalarını da böylece dinlemişti. Macerayı hemen tamamına yakın bir vuzuhla biliyordu.

O sırada iki bin liralık çeki almak için sinsi adımlar ve kelbî tebessümlerle Avnussalah zuhur etti. Kulağı kapıya yapışık odacı, içerideki esrarın merakına dalmıştı. Bir müddet gelenin vücudundan haberdar olamadı. Utanmaz adam da odacının bu dalgınlığından istifade ile birkaç dakika içerideki çok hararetli atışmalar mevut paraya hemen kavuşmak isticaliyle içeriye girmekteki cesaretini arttıracak mahiyette değildi. Yakalanmak tehlikesini bütün dehşetiyle hissetti. Ama yılgınlık göstermedi. Daha fazla işitmek merakına galebe edemeyerek kapıya daha ziyada sokulmak cüretinde bulundu. O zaman odacı yanı başında duyduğu bu sıcak nefese doğru döndü. İkisi hemen göz göze geldiler.

Odacı hiddetle:

"İçeriyi neye dinliyorsun?"

"Sen neye dinliyorsun?"

"Ben buranın odacısıyım. Sen kimsin?"

"Ne vazifen..."

Odacının birdenbire aklı başına gelerek:

"Sen Kadir Efendi'nin ağzından bizim Beyefendi'ye uydurma mektup getiren adamsın.."

Avnussalah'ın bu keşif karşısında biraz afallamasıyla odacının onun boynuna atılması bir oldu. Birbirine yüksek perdeden söve saya boğuşmaya başladılar. Gürültü içeriden duyuldu. Oda kapısı açıldı. Eşik üzerinde görünen Cabir Bey:

"Benim ta oda kapımın önünde dövüşmek... Bu ne rezalet?"

Odacı boğuk boğuk:

"Efendim, tanımadınız mı?"

"Kimi?"

"Size Kadir Efendi'nin ağzından düzme mektup getiren bu sahtekârı. Bu izahtan zihni uyanan Cabir Bey Avnussalah'a dikkat etti. Filhakika mektup getirerek kendini Kadir Efendi'nin vekili namına takdim eden delikanlı işte bu idi..."

Cabir Bey odaya dönerek:

"Kadir Efendi, işte vekiliniz, iki bin liralık çeki almaya geldi. Bu işte zerre kadar hülya, rüya mahiyeti olmadığını gelip görünüz.."

Kadir odadan dışarı koştu. Çalyaka etmek için dolandırıcının üzerine atıldı. Fakat Avnussalah yakasına kırk el de yapışsa hepsinden sıyrılıp kurtulmak sporunda çok idmanlıydı. Kendini tutmak isteyenlerin böğürlerini deşercesine dirsekleriyle kakıştırarak şiddetle bir silkindi, yılan gömleğinden soyunur gibi kurtulup kaçmaya başladı, fakat bu dalaşma esnasında kafasına suratına birkaç tokat, yumruk yedi.

Sahtekâr önde, davacılar arkada divanhanelerden, merdivenlerden koşmaya başladılar. Ne olduğunu anlayamayanlar da takibe iştirak ettiler. Bu gürültü dairede bir vaka şeklini aldı. Ağızdan ağza türlü tefsirlere uğradı. Kovalananın kimi deli, kimi sarhoş, kimi de yankesici olduğunu iddia ediyordu.

Avnussalah sokağa çıktıktan sonra izini kaybetmenin de yolunu bilirdi. Şaşırtmalar vererek birkaç köşe döndü. Kovalayanları dağıttı. Fakat yalnız bir ayak sesinin takibinden kurtulamıyordu. Adımları arkasından kesilmeyen bu patpatlardan sinirlenerek dönüp gerisine bakmadan mütemadiyen taban atıyordu. Nihayet bir ses duydu:

"Salah dur be, ne kaçıyorsun?"

Döndü baktı:

"Vay, sen misin Safder?"

"İşte görüyorsun..."

"Niçin böyle sıkı sıkıya peşime düştün?"

"Sıcağı sıcağına hissemi elinden almak için. Bugün böyle afilerle yakanı elimden kurtaramazsın."

Avnussalah, büyük nefeslerle göğsündeki yorgunluğu boşaltarak:

"Peki, dur orada, sana sıcağı sıcağına hisseni vereyim."

Safder'e yanaşarak derhal suratına iki tokat, arkasına üç dört yumruk indirir.

Neye uğradığını bilmeyen arkadaşı haykırır:

"Bu ne? Haydut, ne yapıyorsun?"

"Aldığım gibi sıcağı sıcağına hisseni veriyorum."

"Vurma yetişir... Ciğerlerim ağzıma gelecek."

"Hilesiz hurdasız sana düşen pay işte budur. Vebal istemem. Üzerimde hakkın kalmasın..."

Otuz Altı

Nedim Bey Şevkiye Hanım vurgununda şansı elli binden beş yüz liraya düşen Avnussalah, bu satılık zevce vakasında birkaç elin tokat ve yumruğundan yorgun vücudunu zor kurtarabilmişti. Böylelikle mesleğinde daha ziyade pişiyor, insanları daha ziyade anlıyordu. Giriştiği dalaverelerde muvaffak olursa cebine beş on lira giriyor; olamazsa dayak, takibat, muhakeme, hapis... Fakat şimdiye kadar yakasını zabıtaya kaptırmamıştı. Çünkü musallat olduğu kimseler kendinden ziyade mücrimdiler... Adlî takibatta bulunmak işlerine gelmiyordu. Çünkü Avnussalah'ın dolandırıcılık cürmünden ziyade kendi kirli çamaşırlarını ortaya dökmüş olacaklardı.

Avnussalah dikkat etti. Vatandaşlarını el altından soyan bu gizli hırsızlar cemiyet içinde kanunun gözlerine taktıkları koyu gözlükle rüyetini bulandırarak sirkatlerini örtmek hüneriyle yaşıyorlardı. Bu vadide bir kere alıp yürüdükten sonra da doymak bilmiyorlardı. Avnussalah Bahçekapı taraflarında bir yer kazılırken görerek sormuştu:

"Buraya ne yapılacak?"

"Büyük bir bina..."

"Kimin?"

"(D) Efendi'nin..."

Beyoğlu'nda muazzam bir apartman görerek aynı suali iradında:

"(D) Efendi'nin..." cevabını almış ve daha birkaç yerde nazar-ı dikkati calip yapılmış ve yapılmakta olan iratların önünde durmuş sormuş:

"Kimin?"

"(D) Efendi'nin."

"Kimin?"

"(D) Efendi'nin..."

Boğaziçi'nde tamir olunan bir yalının cephesine ve arkadaki cennet misali yeşil korusuna içini çeke çeke bakarak:

"Burası acaba hangi faninin mesut vücuduna aramgâh[381] olacak?" sualini kendi kendine mırıldanırken kulağına gelen bir ses yine şöyle demişti:

"Bilmiyor musun ey oğul, (D) Efendi'nin..."

Bu cevap önünde haset damarları tutuşan züğürt dolandırıcı bu defa kendinden şu suali sormuştu:

"Bir günlük ekmeğini kazanabilmek için kanlı terler döken bu aç halkın maişet marekesi ortasında bunca servet abidelerini kuran (D) Efendi, bu kazanç tılsımını nasıl keşfetmişti?"

Bu meraka düşen Avnussalah tahkikata girişti. Ho, ho, ho! Neler öğrendi. Gördükleri bir şey değildi, taşrada çiftlikler, ormanlar... Bankalarda paralar... Tümen tümen... İnsaf, vicdan, hamiyetten başka her şey... Hâlbuki (D) Efendi ilm-i simya âlimi değildi. Ne kimyagerdi, ne de banker. O, sultan idaresinde kanunu müstebidin keyfine uyduran bir afsuncu idi, sonra ittihatçı tahmisçilerinin hık deyicisi oldu... Her kalıba girer, menfaati icabı her çekiye gelir bir uysaldı. Hahamla Yahudi, papa ile Katolik, Lenin ile komünist olurdu.

381. Aramgâh: Dinlenme yeri.

İşte bu yüksek mürailik, büyük mizacgirlik bütün muvaffakiyetlerin maymuncuğu hükmünde idi. Cemiyet ahlakının demir kapılarını açan bu anahtarları hüsnü istimal etmeyi bilenler berhudar, bilmeyenler hor ve hakir olurlar...

Avnussalah, (D) Efendi'ye nispetle cemiyetin umumi servetinden ne çalabilmişti? Zerrenin zerresi... Hiç... Hiçten aşağı... Fırsat gözeten aç köpek gibi karın doyurmak için ara sıra birkaç kırıntı aşırıyor, onu da kimseye sezdirmeden acele yutmak için sui hazma uğruyordu. (D) Efendi tahkirlerden, takiplerden çok uzak; ağır, kibar yudumlarla sirkatin lezzetini, zevkini çıkarıyordu; adi bir hırsız için yüz karası sayılan sirkat mahsulleri (D) Efendi hakkında celbi hürmete vesile oluyordu...

Ne çare ki Avnussalah bu kapkaç meydanına çalmanın ince adabına, medeni prensiplerine ayak uydurabilecek bir vadiden girmemişti.

Avnussalah, çektiği açlık zaruretlerinden tenebbühle akıllanır boydan değildi. Hilkaten müsrifti. İlerisini düşünmeden eline geçeni hemen yerdi.

Nedim Bey'den vurduğu beş yüz lira hesabında Safder'le bir aslan payı yaptıktan sonra bakisini çarçabuk yemeye koyulduğu esnada arkadaşı demiş ki:

"Ne yapıyorsun Salah, biraz da yarını düşün."

O da gülerek şu cevabı vermişti:

"Yarını düşünsem öbür günü de düşünmek icap eder. Öbür günü düşünsem daha öbür günü hesaplamak lazım gelir. Güneşin mütemadiyen doğup batmasına ben hâkim olabilir miyim? Bu arkası bitip tükenmeyen üzüntüye kendimi niçin kaptırayım? Vurduğum parayı Allah'ın nihayetsiz günlerine taksim etsem, her güne bir para bile isabet etmez. Yine aç gezmek mecburiyetinde kalırım. Onun zevki, her ne vurursam doyabildiğin kadar yemektedir."

"Güzel felsefe..."

"Güzel de lakırdı mı? Bu felsefe aliyyülâlâdır. Herkes benim gibi bu felsefenin ulviyetini müdrik[382] olsa derhal dünya düzelir. Çünkü kimsenin kasasında mahpus para kalmaz. Piyasadan türlü türlü oyunlar, ihtikârlar[383] kalkar. Hiçbir yerde durgunluk olmaz. Ticaret ve her muamele alabildiğine işler..."

"Bu müsrifane felsefe senin gibi sefillerin harcıdır. Muktesitler[384] paralarını saklıyorlar..."

"Saklasınlar ahmaklar... Onların bir ayda yediklerini ben bir günde kendime afiyetlersem hepsinden tok gözlü ve zengin sayılırım. Bir günün beyliği beyliktir."

"Senenin on bir ayını aç geçiriyor ancak bir ay doyabiliyorsun. Bunu da kalp gınası mı sayıyorsun?"

"Evet... Ömrünün sonuna kadar fazla fazla kifayet edecek miktarda gıdasını tedarik etmiş olan bir adamın artık bu dünyada miskin miskin uyuklamaktan başka ne işi kalmıştır? Açlık, insanı kazanmak için kamçılar..."

"Böyle bizim gibi kazanmak için..."

"Hay hay, ne zannettin düdüğüm... Her ne suretle olursa olsun çalışıp da kazanmak helal, çalışmadan yemek haramdır. Hazır para insanı ahlaksız, tembel, haylaz eder. Yavaş yavaş ahmaklaştırır, birkaç zamandır hazırdan yiyorum. Vücuduma atalet, zekâma bir durgunluk geldi. Zihnimin dalavere payları paslanmaya başladı. Onları yine yağlayıp işletmek lazım..."

"Yağla bakalım, yine ne hırsızlıklar yapacağız?"

"Hırsızlık... Of, herkesin yürek çarpıntısı ve ağız dolusu bir telaşla söylediği bu kelimenin doğru manasını yüz binde bir kişi bilmez. Hırsızlık bütün medeni sanatların şah-ı şahbazıdır.[385] Hırsızlık! Bu, çalanla çaldıranın arasında geçen bir fiildir. Daha doğrusu bir muameledir.

382. Müdrik: Aklı ermiş, anlamış.
383. İhtikâr: Vurgunculuk.
384. Muktesit: Tutumlu.
385. Şah-ı şahbaz: Kahramanların sultanı.

Bir iştir. Hırsızlığı kaldır; artık mahzenlere, demir kapılara, kasalara, bankalara, polislere, bekçilere lüzum kalmaz. Medeni faaliyetin mühim bir kısmı şıp diye durur. Hırsızlık, mal sahiplerini muhafazada itinaya ve çalanları bu itinalar nispetinde kurnazlaşmaya sevk eden bir kuvvettir. Çalan, kendinde olmayanı olandan aşırıyor. Hangisine acıyalım? Hangisini ittiham edelim? Mesela birkaç bin liralık antika bir halı, serildiği yerde veya asıldığı duvarda zenginin bedîî zevkini, hazzını okşuyor... Bunu oradan çalıp da birçok fukaranın karınlarını doyurmakla daha insaniyetkârana ve mübrem[386] bir ihtiyacı tatmin etmiş sayılmaz mıyız?"

"Tuhaf söylüyorsun. Hırsızlıkla mı âleme intizam vereceğiz?"

"En medeni memleketlerden ta Afrika vahşilerine kadar zaten idareler başka suretle dönmüyor ki... Mal sahibinin haberi olmadan aşıran hırsız, kurnaz kişidir. Onun fenası alenen, cebren, kahren soyandır."

"Salah, bu garip felsefeleri hangi kitaplardan okuyorsun?"

"Tabiattan... Asri bir hırsızlık felsefesi gözüyle bütün dünya muamelelerine dikkat et. En namuslu sandığın adamların kafalarında adları değiştirilmiş sirkat hevesleri kaynaştığını görürsün. Herkes hırsızdan şiddetle nefret eder. Ne için? Çaldığı teşnikârlar ile paylaşmadığı için yüz bin lira vurmuş kaçmış... Bu firarinin arkasından ateş püskürenlerin yürekleri[nin] neden böyle şiddetle yandığını tasrihe, teşrihe lüzum var mı? Vicdanımca bu dünyada muzır olan yalnız bir şey vardır: İnsan öldürmek. Bence yalnız işte bu fiil canavarlıktır. Yaşamak için bundan başka her cüretkârlık mubahtır.."

"Senin felsefence çalmak mubah.."

"Vızır vızır... Fakat bir şartla.."

"Hangisi?"

386. Mübrem: Çok gerekli olan.

"Aç olmak ve doyduktan sonra yani gıda almak ihtiyacı yok iken çalmamak şartıyla..."

"Senin bu sirkat mubahiyeti felsefen taammüm edersе dünyanın hâli ne olur? Herkesin meşguliyeti çalmak olur ve sonra çalacak bir şey bulunmaz."

"Dünyanın şimdiki hâli düzgün mü gidiyor? Hırsızlığı bilâ-tevil hırsızlık olarak yapmak, türlü türlü içtimai sanialar, hilelerle onu namuskârlık kisvesine sokarak irtikâp etmekten çok ehven bir şer sayılır..."

"Peki Monşer, dünyada her şeyin leh ve aleyhtarlığa müsait cihetleri vardır. Sana yardak olalı, ahlakın caddesinden çıkmaz sokaklarına sapıttım. Bu da bir tarikat eyvallah, fakat şu sualime cevap ver!"

"Söyle..."

"Bir yoluna, sırasına girip de namusun çizdiği hudut dâhilinde çalışarak kazanmak hırsızlığa müreccah[387] değil midir?"

"Hah, şimdi bam telime bastığını zannedersin. Fakat hayır. Bak dinle. Seninle ahlakiyat kitaplarının göz boyayıcı nazariyatıyla konuşmayacağız. Ahlakiyat, bak leklakiyat veznindedir. İkincinin manasızlığı ne ise birinci de odur. Seninle üstü açık görüşeceğiz. Kutsiyetine binaen kimsenin karıştırmaya cesaret edemediği hayat esrarını kurcalayacağız. Bir yoluna, sırasına girip de namusun çizdiği hudut dâhilinde çalışarak kazanmak, hırsızlığa müreccah değil midir? diyorsun. Oğlum birçok tabirleri uzun bir ülfet seyyiesiyle kullanırız. Fakat manalarının hakikate mutabakatını düşünmeyiz. Namus hiçbir moral haritası üzerinde hududunu çizmez. Böyle bir haritaya pusulayı, dümeni uydurup gitmek kabil olabilse namus ve istikametin bu kadar katiyetle sevk-i idaresi altına girmek kimsenin işine yaramaz. Yollu sıralı dediğin işlerde hep mültemes[388] insanlar doludur. Alınması kuvvetle mevki

387. Müreccah: Yeğ.

388. Mültemes: İltimas edilen.

tutanlarda zekâya, tahsile, liyakate pek lüzum yoktur. Zeki bir memurun en büyük ahmak, cahil bir amirin keyfe mayeşa[389] idaresi altına düşmektir. Cemiyet mikyasında zekâvetimle mütevazin sırama beni geçir, sana iyi iş göreyim. Yoksa ahmak herifin biri on bin alırken ben onun emri altında on kuruşa çalışamam... Böyle intizama çapulculuğu tercih ederim... Beni huyumdan, mesleğimden vazgeçiremezsin... Sen ıslâhınnefse[390] mi karar verdin?"

"Bundan sonra kabil mi?"

"Niçin kabil olmasın. Cenabıhak, orospuların tövbelerini bile kabul ediyor. Kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekâr..."

"Orospular bizden çok eyidirler..."

"Hakkın var... Onlar muteber irat sahibidirler... Biz de kendimize biraz çekidüzen vermeliyiz. Adam aldatmak için kıyafet lazım. Ne olur ne olmaz bir yüksek şapka aldım. Ona göre elbise düzdüm. Gösterişli kravat, baston, eldiven... Bu hayat komedyasında olur ki milyoner, mirasyedi rollerine çıkmak icap eder. Bende paralar suyunu çekti. Söyle bakalım, hangi melanet deryasına olta salacağız?"

Otuz Yedi

İki fesatçı, karşı karşıya birer sigara yakıp düşünürlerken Avnussalah birdenbire:

"Biz bir vurgunla karnımızı doyurmak için fırsat bekliyoruz. Hâlbuki dalaveremize müsait vakalar bazen gecikiyor, sefalet perhizimiz uzuyor, zayıflayıp tazıya dönüyoruz."

"Ne yapalım?"

"Vurgunculuğumuzun arası uzadığı zamanlarda bizi yaşatabilecek elimizde daimi bir iş bulunduralım..."

"Komisyonculuk, simsarlık gibi şeyler mi?"

"Geç balaban ağa."

389. Keyfe mayeşa: Keyfe göre, dilediği gibi.
390. Islâhınnefs: Nefis terbiyesi.

"Ya nasıl?"

"Haydi der demez avucumuzun ortasına dört beş lira konduracak bir sanat..."

"Herkes böyle bir şeyin peşinde amma bu kimyayı keşfedebilen yok."

"O kadar da zora çekme canım..."

"Kolayını biliyorsan söyle.."

"Gazetelere ücretle yazı gönderemez miyiz?"

"Gazetelerin şimdi biraz buhranlı zamanı... Her yazı gönderenin avucuna şıp diye para kondurmazlar."

"Ben halka kapışa kapışa okutturacak şeyler yazarım. Sen bana karilerin zevklerini, meraklarını anlat, en çok neden, nelerden hoşlanıyorlar? Senin gazetelerde hizmetin var. Halka atılan en tatlı oltalar hangileridir bilirsin..."

"En tatlısı, çıplak kadın vücudunu musavvir açık yazılar... Resimli gazeteleri görmüyor musun, hep kadın baldırı, kadın buduyla sahife süslüyorlar..."

"Kadın buduyla evet, lokanta listelerinde bile."

"Dilberdudağı..."

"Sinemalarda iki genç ağız dudak dudağa birbirine kenetlendi mi karanlıktaki seyircilerin kimi geviş getiriyor, kimi lâhavle çekiyor..."

"Biliyorsun ya, çekilen şeyler sadece lahavleden ibaret değil..."

"Kimi ayıplayacak ne hâlim var! İki fıkırdak genç kızın arasında bu günahı kaç defa ben de işledim. İliklerimin titrediğini duydum..."

"Yazalım. Olmaz mı?"

"Hikâyenin adını koy..."

"Karanlıkta Neler Oluyor?"

"Eşhas isimleri?"

"Süheyla Hanım, Küheylan Bey..."

"Küheylan Bey Süheyla Hanım'ı görünce aygır gibi kişneyecek. Hikâye Sürnatüralizmin de iki kat fevkinde olacak; tasvir, hüve hüvesine tabiattan alınacak."

"Önümüzde böyle bir model var mı?"

"Önümüzde yok, fakat hafızamda var."

"Mahfuzatını söyle de bir fotoğraf gibi kâğıda geçirelim."

"Çırılçıplak..."

"Pek de öyle cascavlak olamaz..."

"Niçin gözüm?"

"Ahlak mutaassıbı namuskâr adamları sonra aleyhimize kışkırtmış oluruz."

"Abdülhamid'e isnaden bir vaka anlatırlar."

"Nedir?"

"Halife-i zaman, meşhur sanatkâr Hener'in çıplak bir kadın tablosu önünde fena hâlde cezbelenerek şöyle haykırmış: 'Bu çıplak avrete bir don giydirmesi hakkında hariciye nezaretimden ressama tebligat ifasını irade ettim...' "

"Ey sonra irade-i kerametade[391] sanatkâra tebliğ edilmiş mi?"

"Bu mürailiğe ilâveten belki bu kepazelik de yapılmıştır. Bilmiyorum. Halife kendisi Çerkeş kızlarının donlarını çıkartırken, cansız bir tablonun setr-i avrete[392] icbar edilmesi, gülünçlüğün de öbür tarafında bir tuhaflık değil midir?"

"Bazı hodbin insanlar vardır ki kendilerinin doya doya görmek arzusunda oldukları bir şeyi başkalarının gözlerinden ahlak ve edep namına kıskanırlar... Bu banal psikolojiyi geç, yazacağımız hikâyeye gelelim."

"Yazacağımız hikâye dapre natürdür.[393] Ben sana anlatayım, eğer sen de ehl-i imandan[394] isen gözünle görmüş, kulağınla işitmiş gibi inan."

"Amenna, sen söylersin de ben hiç inanmaz mıyım?"

"Vaka, sinemanın karanlığında cereyan ediyor."

---

391. İrade-i keramet: Keramet gösterme gücü.

392. Setr-i avret: Örtülmesi gereken yerlerin örtülmesi.

393. Dapre natür: Ressamın resmini küçük boyutta yaptıktan sonra çizdiğine bakarak büyüğe resmetmesi.

394. Ehl-i iman: İman sahibi.

"Reviş[395] hâle nazaran sırfan edebî bir şey olmayacak."

"Halkın edepsizlik telakkiyatına göre artık rezaletin bundan ötesi can sağlığı..."

"Sen bile utandın mı?"

"Utanmadım, imrendim..."

"Nicedir ol hikâye?"

"Nice olacak, sinema locasında bir gece Küheylan Bey, Süheyla Hanım'a .....landı."

"Çüş, hiç mürekkep yalamadın mı be?"

"Şimdiki Frenk mürekkepleri yalanır mı? Ağzına burnuna bulaşırsa insan maymuna döner. Hem zehirlenir..."

"Bu tabiri biraz örtmeli."

"..... geçti."

"Biraz daha edeplendirmeli."

".....di."

"Olmadı..."

".....leşti."

"Çok kaba düştü."

"Aşn apişna ....."

"Bu da pek toyca, mahallevari oldu."

"Mübadele-i hissiyat[396] ettiler..."

"Mübadele kelimesi gazetelerde kullanıla kullanıla çengel sakızına döndü."

"Küheylan Bey'le Süheyla Hanım karanlık sinema locasında hissiyatı âşıkanelerini tatmin ettiler..."

"Böyle denebilir..."

"Yavrucuğum, bu sayıp döktüklerimizin hepsi bir manayadır... Hepsi o demektir..."

"Bu tabirlerden zihne layih olan fiil hep birdir. Fakat ifadede nezahet gözetmeli. Köpek tersi, köpek pisliği denir de asla mevzu olan kelimenin halis Türkçesi söylenmez."

"Medeni insanlar müraililklerini lisana da aşılamışlar. Mesela vahşiler mecaz, istiare bilmezler. Her kelimeyi

395. Reviş: Hâl, tavır.

396. Mübadele-i hissiyat: Duygu değiş tokuşu.

hakiki mevzuunda söylerler. Hepimizin bais-i vücudu[397] hayat musluğu ve kurnasını birbirinden gizlemezler. Medenilere faik daha böyle çok samimi âdetleri vardır. Amelî hayatın çok kısımlarında vahşi olmak isterim. Mesela şimdi şu konuştuğumuz ..... meselesinin rezalet deryasında yelken açarak serbestçe pupasına gidebilmiş olsaydım ..... ettirtecek yağlı, ballı, gıcırtılı, sakızlı bir mürekkebe kalem banarak yazardım."

Bu müşavereden sonra hemen hemen düşündükleri gibi yazdılar:

"Vaka Şenlik Sinemasında cereyan ediyor. Çünkü oranın locaları birbirinden yüksek bölmelerle ayrılmıştır. Arka tarafa çekilince âdeta hususi kabineye benzer. Locada üç kişi tasvir olunuyor. Bunlar bütün facialarn, komedyaların, vodvillerin, romanların eşhas-ı selasesi[398] olan karı, koca ve amandır. Süheyla Hanım sinirlidir. Yanına kocası gelince hastalanır. Amanını görünce şifayab olur. Zevç Zahit Bey bir zamanlar Küheylan'ı karısından kıskanmak densizliğine kalkmış ise de bir türlü başa çıkamayarak işi oluruna bağlamak ıstırarıyla hamul,[399] deryadil bir koca olmuştur. Hatta o kadar ki, Küheylan Bey birkaç gün ortadan kaybolsa Zahit gidip onu aramak mecburiyetine düşer. Çünkü bu iftirak[400] esnasında hanımın mizacına tahammülfersa[401] bir tagayyür[402] arız olur. Zavallı koca, zevcesinin sıhhat tılsımı[nın] Küheylan'da olduğunu bilir. Hatta bu tedavi[nin] usulünü öğrenmesini rakibinden birkaç defa rica etmiş ise de ondan yalnız şu cevabı almıştır:

'Bir tabibin en büyük hazakati hastasının naturasını tanımasındadır.'

---

397. Bais-i vücut: Beden kiri.
398. Eşhas-ı selase: Üç şahıs.
399. Hamul: Sabırlı.
400. İftirak: Hicran.
401. Tahammülfersa: Dayanılmaz.
402. Tagayyür: Başkalaşma.

Heyhat ki Zahit Bey bu çok muğlak ve allak kararsız, yanardöner naturayı tanımaya bir türlü muvaffak olamamıştır.

Gece sinemadayız. Filmde görülen manzaralar aglabiyetle dişi ve erkek köpeğin sokak ortasında soluk soluğa cinsiyet hırs ve iştihalarını andırır sanatkârlıklardır. Işıklar içinde kaynaşan gölgelerin şehvet ateşiyle birbirini emerek, ısırarak, bayılarak ayılarak sarılıp çözülmeleri Süheyla Hanım'ın fartı rikkatten gözlerini sulandırır, Küheylan Bey'in dalağını şişirir. Onlar da nazariyattan ameliyata geçmek arzusuyla için için tutuşuyorlar, amma locada baş belası koca var... Aşk oyununun arzusuyla kanları, gözleri dostlarının zekâlarıyla beraber cüretleri de artar. O anda her müşkülün çaresini bulurlar. Süheyla Hanım derhal hastalanır. Onun ilacı da Samatya'da bir eczanede vardır. Başka yerde bulunmaz. Koca, zevcesine derman yetiştirmek için hemen locadan fırlar. Sokakta ilk rast geldiği otomobile atlar. Ver elini Samatya der, çeker...

Zevç defolduktan sonra sinema perdesinde şeytanî gölgeler sıçrar, piyano gümler, kemanlar inim inim inlerken Süheyla Hanım Küheylan Bey'in kolları arasına baygın düşer. İkisi göğüs göğse bir nöbet teri geçirirler. Bu nevi hasta kadınların yanında kendilerini terletecek bir delikanlı olduktan sonra ıhlamura, aspirine ne lüzum var. Sinema komşusu tanıdık bir iki genç, bitişik locanın çiftehaneye döndüğünün farkına varır gibi olurlar.

Zahit Bey'in Samatya'dan dönüp de yorgun bir sesle karısına ilaç takdim ettiğini duyarak seslenirler:

'Zahit Beyefendi, uzak mı gittiniz?'

'Samatya'ya kadar... Çünkü bu ilaç başka eczanende bulunmaz.'

'Hanımefendi, ziyade rahatsız galiba; siz yokken çok inledi, ıstırabını buradan duyduk...'

En sanatkârane romanların, piyeslerin neticesi bu değil mi? İş oldu, hikâye bitti. Tabiatta bundan daha zevkli,

mühim ve ulvî ne hadise vardır? Bütün kâinat bu mihverin etrafında dönmüyor mu?"

Burada okunan satırlar, hikâyenin hulâsatulhulâsa[403] yedi kere zemzemle yıkanmış suretidir. Bunun, utanmaz adamın haşarı ve hayâsız kaleminden çıkan aslını okumaya gözler, işitmeye kulaklar tahammül getiremezler. Pornografide en mahir muharrirlerin bile yüzlerini kızartır...

Bu şaheseri doğuran iki edip, yazılarını karşı karşıya birkaç defa okuyarak maharetlerini kâh tenkit ve kâh takdiren şöyle konuşurlar:

Avnussalah: "Hey babam hey... İşte edebiyat-ı âliye buna derler... Okuyanlar tasvir edilen fiilin gıcırtısını, kokusunu duyacaklardır."

Ali Safder şüpheli bir sırıtışla arkadaşını süzerek:

"İyi söylüyorsun amma bunu neşredebilmek için sahifelerini bize açacak bir gazeteyi nerede bulacağız?"

"Beni çok kızdırırlarsa yevmi gazetelerden bazılarının pek açık saçık cümlelerini seçer seçer âleme okurum..."

"Bu açık saçık donsuz sözlerin satışa çok yardımı oluyormuş."

"İşte sen söylüyorsun... Herhangi bir eserin arkasından çok dedikodu havlanırsa bu âvâve nispetinde eser okuyucu bulur, ahlak namına onu tenkit edenler ahlaksızlardan daha ziyade okurlar. Biz yazı tüccarıyız. Ne çeşit mal para ediyorsa piyasaya onu çıkarırız."

"Ben metaımızı sütunlarına kabul edecek bir gazete düşünüyorum."

"Haydi oğlum, matbaa matbaa dolaş. Hangisi parayı çok verirse bu cici mamayı oraya yama..."

Ali Safder yollandı. Büyük gazetelerden birkaçının matbaalarına girdi çıktı. Para değil yüz bile vermediler. Birinin tahrir müdüründen şu cevabı aldı:

---

403. Hulâsatulhulâsa: Özetin özeti.

"Birader, sen onu plajlara götür. Banyo zamanı mukavvi gibi okunur. Gazeteye basılamaz..."

Ondan daha az nazik olan diğer bir müdür de şu tavsiyede bulundu:

"Kiralık kadınlar bulunan evlerden birinin kapısı önünde dur. İçeri gireceklere bunu program diye sat..."

Ali Safder ciddi matbaalardan tüydürüldükten sonra revaçsızlara başvurmaya üşenmedi. Matbuatın küstahlık pazarına yeni çıkmış, düşe kalka emekleyerek bir türlü belini düzeltemeyen bir gazete vardı. Yeni Dünya... Oraya uğradı. Hilafı memul hüsnü kabul gördü.

Hikâye yüksek sesle okundu. Oradaki gençlerin sinirlerini sarstı. Kıraat esnasında kimi tatlı tatlı geriniyor, kimi ağzının salyalarını siliyor, kimi kulunç kırıyordu.

Hep bir ağızdan:

"Şedörü, şedörü!" takdiriyle bu büyük sanat eserini alkışladılar...

Hikâyenin efsunuyla gözleri mahmurlaşan tahrir müdürü, tam bir vecde ile haykırdı:

"Ne dersiniz arkadaşlar, Zola'yı vilayet mertebesinde bırakan bu yüksek eseri neşredeceğim. Bazı sünnetsiz kâfir kalemlerin yarım yamalak kepazelikleriyle rezalet arzuları pek eyi tatmin edilemeyen bir kısım kariler, bari tamam bir edepsizlik görsünler..."

Yeni Dünya gazetesi her gün değişen kıvamlı satırlarla hikâyeye tamam bir hafta reklam yaptı:

Bekleyiniz: Mütalaası bütün gam ve gussanızı unutturacak sihirli hikâyeyi bekleyiniz...

Bekleyiniz: Mütalaası en durgun sinirler üzerinde kuvvetli bir masaj tesiri gösterecek nefiseyi bekleyiniz...

Bekleyiniz: Bu, bildiğiniz hikâyelerden değil; hâlsizler, çelimsizler için bir hokka dolusu kuvvet macunudur.

Bekleyiniz: Yazı icat olunalıdan beri iki cinsin en galeyanlı aşk heyecanları içinde birbiriyle kaynaşarak kadınla

erkeğin yek madde hâlinde kimyevi imtizaç ve terekküplerini[404] *hiçbir kalem bu kadar sanatla gösterememiştir.*

Bekleyiniz, bekleyiniz: "Karanlıkta Neler Oluyor?" Bu, fevkalsanat[405] *hikâyemizin adıdır. Cenabıhak, yaratmaya karanlıkta başladı. Ne olursa karanlıkta olur. Çoğumuz zulmet mahsulüyüz... Sevgilinizin hayalini görmek istediğiniz zaman gözlerinizi yumup karanlığı davet etmez misiniz?*

"Karanlıkta Neler Oluyor?" hikâyesini sütunlarına kabul etmeyen ağır başlı gazeteler, dolgun ücretle bu reklamları sahifelerine geçirdiler... Tam bir hafta İstanbul bu ilanlarla çalkandı. Herkes birbirinden soruyordu:

"Çıktı mı? Çıkıyor mu? Karanlıkta olanları görüp de meraktan kurtulsak..."

Halk aydınlıkta olup bitenlere göz yumar da karanlıktakileri arar. Aşikâreden ziyade gizliye düşkündür...

Nihayet Yeni Dünya, âlemi şuhuda doğmazdan evvel meşhur olan bu eseri baş sahifesinin kitabeleri içinde neşretti. Tadına, kokusuna doyulamayan gülbeşekerler gibi halka ancak günde bir iki parmak tattırılarak hikâye mabitli gidiyordu. Kariler arasında bir uğultu hâlinde başlayan tesir gittikçe bir velveleye doğru yükseliyor, İstanbul'dan harice taşıyordu...

İlk günü altı bin nüsha basan Yeni Dünya, ikinci günü on iki bin, üçüncü günü yirmi bin... Otuz bin, kırk bin, hâsılı İstanbul gazete hayatı tarihinin kaydetmediği sayılara doğru fırlıyordu. Caddelerde, köprü üstünde yalın ayak başıkabak müvezzi[406] çocuklar birbirlerine rekabetle gırtlaklarını yırtarak bağrışıyorlardı:

"Karanlıkta Neler Oluyor... Şimdi çıktı dumanı üstünde... Sinema içinde sinemalar... Karanlıkta gıdı gıdı

404. Terekküp: Bileşme.
405. Fevkalsanat: Sanatın yükseği.
406. Müvezzi: Gazete satan.

oynaşmalar... Âdem ile Havva'nın cennetten niçin kovulduklarını yazıyor... Üç yüz tane aldım. On dakikada bitti. Sonra sorup da boş el, bükük boyunla mahzun dönmeyiniz... Âdem Havva'dan bir öpücük istemiş, o da hihihi kocacığım demiş..."

Müvezziin etrafını saran müşteriler:

"Baksana çocuğum, ver bir tane.."

"Gelsin... Páran hazır mı babam, bozmaya vaktim.."

Müvezzi, "Karanlıkta Neler Oluyor.." narasını basarak folisbip giderken birkaç ağızdan birden:

"Yavrum buraya da... Buraya da.."

Başında lenger[407] gibi bir şey, şapka mı hotoz mu belli değil, kocakarının biri erkekleşmiş sesiyle:

"Çok merak ettim, Âdem babamız cennetten niçin kovulmuş? Kabahat büyük babamızda mı, büyük anamızda mı? Onların günahlarını biz çekiyoruz. Okuma bilmem ki gazeteden bir tane alıp da işi anlayayım... Yeni harfleri bir muşambaya sar da koynunda kırk gece beraber yat dediler. Yattım. Zihnime girmedi. Bir kâğıdın üzerine yazdırt, suya koy, yedi gün bir bir arkasına kefareti budur de iç dediler. Bunu da ihmal etmedim. Yine kafama bir şey dank demedi. Bu Âdem Havva meselesini sevabına biri okusa da dinlesem.."

Otuz Sekiz

Genç ihtiyar, ahlaklı ahlaksız, çapkın durmuş oturmuş, okuma bilen bilmeyen... Karanlıkta neler olduğunu merak etmeyen kimse kalmadı.

Çarçabuk meşhurlaşan bu donu sıyırmış hikâye; dul kadının baş yastığı altına, bekârın yan cebine, mekteplinin gizli dolabına, genç kızın koynuna girdi. Zevk ticareti yapan evlerin mucibince hareket ettikleri bir kanunname hükmünü aldı.

---

407. Lenger: Yayvan ve derinliği az, geniş, büyük bakır kap.

Mahalle kahvelerini saran dedikodular yüksek muhitlere doğru yayıldı; lehtarlar, aleyhtarlar eserin münakaşası yüzünden her gün boğaz boğaza geliyorlardı.

Bu hikâyenin haneye girmesini katiyen men eden bir büyükbaba, onu torununun şiltesi altında buldu. Merakını yenemeyerek okudu. O tasvirden aldığı heyecanla kağşamış vücudunda bir hareket duydu. Hizmetçi kıza sataştı. Kız, vakayı hanıma, hanım da komşuya anlattı; ihtiyarın çapkınlığı mahalleye bir parmak bal oldu.

"Kırkından sonraki azgınlık mezara sürermiş. Yetmişinden sonra azana ne demeli?" istifhamı evden eve dolaşıyordu.

Mahalle kahvesinde Hacı İsmail Efendi'yle elektrikçi Münür Bey arasında kabaran mücadele:

Hacı İsmail Efendi: "Ne günlere kaldık, kadınla erkek beyninde geçen hissiyat muamelesine lamba tutup da, 'Buyurunuz efendim seyri beş kuruşa...' davetiyle çoluğa çocuğa böyle manzara gösterilir mi?"

Elektrikçi Münür Bey kızdırıcı bir tebessümle:

"Bunda sinirlenecek ne var? Muharrir, vuslatın psikolojisini yapmış... Haritasını çizmiş. Bu da bir terakkidir..."

İsmail Efendi: "Terakkinin bütün kubbesini tamamladık da yalnız bu kümbeti kalmıştı değil mi?"

Öte taraftan kahvehane ediplerinden Gülşen Bey:

" 'Söyle hamem sanihati aşkın pinhan kalmasın' diyen şairin ruhu şad olsun..."

Hacı İsmail Efendi: "Şad olsun, benden de bir âmin; fakat şairin mısraı nesihtir. Maksadı bu kepazelik değildir."

Münür Bey: "Aşk kelimesini kazıyınca altından bu fiil çıkar. Buna kepazelik diyorsunuz..."

İsmail Efendi: "Diyorsunuz ne demek? Bundan eşnâ[408] kepazelik daha nasıl olur?"

Gülşen Bey: "Hacı efendi abdestin bozulur, sen böyle laflara karışma; bu hususta rey vermek salahiyeti gençlere, hovardalara aittir."

---

408. Eşnâ: Çok çirkin, fena.

İsmail Efendi: "Böyle edepsizlikleri ahlak namına teşnie bu memlekette çoluk çocuk besleyen her fert salahiyettardır."

Münür Bey: "Sen bu işe kepazelik diyorsun."

İsmail Efendi hiddetinden kısılmış bir sesle:

"Derim. Hem de mührümü basarım.."

Gülşen Bey: "Mührünü basarsan kendi kepazeliğini tasdik etmiş olursun. Zira hepimiz bu kepazeliğin mahsulüyüz. Anamı babanı hicvetme."

İsmail Efendi: "Allah Allah, yediği naneye bak. Anamı babamı, bu mübarek ölüleri bahse ne karıştırıyorsun?"

Gülşen Bey: "Karıştırıyorum çünkü onların işledikleri kepazeliğin sen canlı bir şahidisin.."

Münür Bey: "Mezar karıştırmayınız canım, meseleyi tatlıca kıvamında halledelim."

Biraz öteden mütekait İzzet Sabri Efendi:

"Gülşen Bey'i mazur görünüz. Rakılar pahaya çıkalı iyisini içemiyor da iki kadehten sonra hezeyanı mürteişe tutuluyor... Bahis-i vücudu olduğu için anasına babasına küfür eden evlada lanet.."

Gülşen Bey buruk ağız, müstehzi bakışlı bir tartışla:

"Babalık, tekaüdiyen galiba maişetine kifayet etmiyor da vara yoğa sinirleniyorsun. Benim içtiğim fena rakıyı bulsan okka ile çekersin... Sizi hizmetinizden affettikleri gibi lakırdıdan da mene bir çare bulunsa kulaklar münasebetsiz söz dinlemekten kurtulurdu. Altmışından sonraki her kafanın lafı akla uygun, mizaca hoş gelmiyor..."

İzzet Sabri Bey: "Bugün sana benzeyen bir kısım gençliğin izanı o kadar güdük tahsil ve mantığı o kadar zayıftır ki her bahiste acizlerini örtmek için hemencecik ihtiyarlık civanlık davasını ortaya atarlar ve bu şarlatanlıkla kendilerini bahsi kazanmış sayarlar. Karanlıkta neler oluyor rezaletinin parasız avukatı rakı buharıyla işte ancak bu kadar hezeyan edebilir. Sizden soruyorum: Edep, utanma, ar, hicap, hayâ var mı yoksa bunlar eski zamana ait, manaları unutulmuş, antika hükmüne girmiş ve lügat

kitaplarından silinmelerine karar verilmiş kelimeler midir?"

Gülşen Bey koltuk meyhanede çokça kaçırdığı mezelerin midesinden ağzına doğru kaynayan ekşiliğini birkaç yutkunma ile yatıştırmaya uğraşarak:

"Efendi, evvela dilini düzelt, mefhum makamında hâlâ metruk mana kelimesini kullanıyorsun."

"Benim dilim eskiden beri düzgündür. Günden güne ahlakı gibi dili de bozulan sensin. Mefhum tabirini evvelden bu makamda Ermeniler kullanırlardı. Biz işittikçe gülerdik. Yenilik mecnunu edibimizin biri ahbarın ağzından bu lügati kaptı, ortaya attı... Şimdi managiriz edipler arasında bir mefhum tuhaflığıdır gidiyor."

İsmail Efendi: "Sanatta hayâ olmaz nazariyesi de yeni çıktı. Sanat sanat deniyor... Fakat utanmayı bertaraf eden sanat bu nasıl şeydir anlayalım..."

Gülşen Bey: "Babalık geç kalmışsın. 'Ar' çok derin şeydir. Senin altmışlık kafana sığmaz."

"Ar mı?"

"Evet..."

"Ne demek o?"

"Fransızca sanat demektir..."

"Frenkçe de sanatın manası 'ar' imiş de Türkçede niçin bu kelime 'bi-ar' şekline sokuluyor?"

"Frenkçe bir kelimenin lafzı şekline Türkçe mana vermeye kalkışır isek böyle bunakça neticelere doğru gideriz. Gençlik ciyadetiyle ihtiyarlığın matuhluk farklarını şimdi anlıyor musunuz Hacı Efendi?"

Burada bahis evvela ihtiyarlık gençlik davasına ve sonra şiddetli bir şahsiyata dökülmekte iken İzzet Sabri Bey, Hacı İsmail'in imdadına yetişerek:

"Bahsi çığrından çıkarmayalım... Ağızları rakı kokanlarla ahlakiyata dair konuşmak çok gülünç bir şey olursa da bu garip iddiaların karşısında insanın sabra mecali kalmıyor."

Gülşen Bey kısık bir kahkaha ile sarsılarak:

"Yalnız bu bahiste değil her şeyde mecalinizin tükenmiş olduğunu itirafa hacet yok. Evet. Evet, ne diyorduk?"

Köşede oturan kopuklardan biri haykırdı:

"Apustol, Gülşen Bey'e bir kadeh silme gel. Lafını kaybetti. Aklı başına gelsin."

Gülşen, şimdi gözleri mahmur bakan başını köşedeki kopuğa çevirerek:

"Ulan yankesici yamağı, dün akşam peşime takıldın, meyhane kapısından seni kovduğum için mi şimdi salyalı laf atıyorsun?"

Kopuk: "Vay beyim, yankesici senden ne alır? Elini delik ceplerine soktuğun vakit beş parmağın öteye geçer..."

İzzet Sabri Bey: "Beyler tutuştular. Gülşen Bey'in laf mahareti işte bu vadidedir. Bakalım hangisi ağız bozukluğunda tam numara alacak?"

Kopuk: "Bana yankesici diyor. Yankesicinin Gülşen'den ödü kopar. Neme lazım benim. Onunla çene yarıştırmak için iki okka da ben içmeliyim ki..."

Sarhoşla kopuk dalaşırlarken Hacı İsmail Efendi bahsinde devam ederek:

"Ahlakçı mutaassıplar şimdi her edepsizliğe kızmıyorlar. Arada bir seslerini çıkarmak için eşref saati bekliyorlar. On iki yaşında bir kızım var. Kimin varsa Allah bağışlasın. Baba beni sinemaya götür diye her gün vızlar durur. Ne ise, geçenlerde götürdüm. Bin defa pişman oldum. Perdenin üzerinde iri yarı bir herif, yarı çıplak bir karının üzerine abandı. Dudak dudağa yapıştılar. Çocuk hayretle, dikkatle bakıyor..."

" 'Bakma kızım başını çevir' dedim."

" 'Niçin bakmayayım baba? O herif, altındaki kadını öldürüyor mu?' dedi."

" 'Öldürüyor. Öldürüyor. Haydi, yavrum kalk gidelim...' dedim."

" 'Niçin gidiyoruz baba?' dedi."

" 'Herif karıyı öldürüyor. Sonra bizi vakaya şahit yazarlar. Mahkemeye çağırırlar..' dedim. Çocuğun elinden tuttum. Sokağa fırladık."

İzzet Sabri Bey: "Sinemalarda büyük bir hırsla birbirinin dudağını emen artistler şehvetin bütün baygınlıklarını, saralarını, raşelerini[409] bize seyrettiriyorlar... Ekranda gördüğümüz manzaralar oyun değil hakikattir. İki genç vücut o kadar ateşle birbirine apıştıktan sonra hislerin oyun hududunda kalabileceğine ihtimal verilir mi? Sinemalar dillendi. Yakında bu visallerin kesik soluklarını da işiteceğiz... Ceza kanununda madde-i mahsusa[410] teşkil eden hayâ ile hayâsızlığın had faslını bana gösteriniz rica ederim. Bazı filmlerin ilanlarında, filan yaştaki çocukların sinemaya kabul olunmayacakları kaydı görülüyor. Edepsizlik seyretmek imtiyazı halka sin nispetiyle mi tevzi olunur? Alenî şehvet manzaraları seyretmek için edepten muafiyet hangi yaşlarda kazanılır?"

Bu suallere birkaç ağızdan çıkan cevaplar arasına İshak Baba da karıştı:

"Şaşarım bu işlere şaşarım.." diyordu.

İshak Baba, kahvenin kuytu bir tarafına sokulup arada bir gıdasını alarak ortaya birkaç laf fırlattıktan sonra tekrar dalan bir afyonkeştir.

Kopuk yüksek sesle sordu:

"İshak Baba neye şaşarsın?"

"Şeytanın kuyruğundan yakalandığına?"

"Vay..."

"Evet..."

"Şeytanı kuyruğundan kim yakaladı?"

"Frenkler..."

"Şeytanı kuyruğundan yakalayıp da ne yaptılar?"

"Dolaba koydular... Her istediklerini şeytana emredip yaptırtıyorlar. Sonra bu fenni biz keşfettik diyorlar.."

409. Raşe: Titreyiş.

410. Madde-i mahsusa: Gizli madde.

"Âlâ... Baba, radyo hakkındaki fikrin nedir?"

"Radiyo... Radiyo... Adiyo veznindedir."

"Anlayamadın! Yani telsiz hakkında?"

"Telsiz... Temelsiz... Kemersiz... Memersiz... Egersiz..."

"Yani ara yerde tel yokken ses uzaklara nasıl gidiyor?"

"Şeytan işi dedik ya..."

"Şeytanı dolaba kapadılar diyorsun."

"Dolaba kapadıkları efendi şeytandır. Bütün iblislerin ele başısı... O, uşaklarına emreder. Lahzada buradan Bağdat'a laf götürüp getirirler... Telefon dedikleri nesne de böyledir. Radiyo da böyledir... Sinema da böyledir..."

"Sinemaya gittin mi hiç?"

"Gittim. Kulağımın dibinde tıkır tıkır tıkırdayan bir şey uykumu getirdi. Karşımda bir oynaşmalar, sevişmeler, öpüşmeler, haşa huzurdan daha neler neler oldu. Dolgun mide ile rüya görür gibi muharebeler... Cinler, periler daha pek çok şeyler, pek farkına varamadım... Dalmışım... Karagöz'ün perdesini büyültmüşler, Hacivat'a şapka giydirmişler; işte bu kadar. Biz bunlara evvelden Ali Cengiz oyunu derdik. Şimdi sinema oldu."

"Otomobile ne dersin..."

"Hafazanallah[411] derim..."

"Önünde beygir yok. Nasıl koşuyor öyle?"

"Önünde gözlere görünmez şeytan koşuludur. Hem alelade bir şeytan değil..."

"Nasıl şeytan?"

"Kıçına neft yağı sürülmüş şeytan."

"Kıçlarına neft yağı sürülenler çok mu koşarlar?"

"Evet, çok koşarlar."

"Fakat ben seni hiç koşarken görmedim..."

"Ben seyr-i sefainin[412] çürüğe çıkarılmış gemileri gibi koşa koşa yoruldum. Buraya fonda demir attım. Şimdi bir teneke sürseler bir yere kımıldayamam."

---

411. Hafazanallah: Kötü bir olasılıktan söz edilirken, *Tanrı bizi korusun* anlamında söylenir.

412. Seyr-i sefain: Gemilerin yürümesi.

"Bir yere kımıldayamıyorsun da, dünyanın bütün işlerinden haber veriyorsun. Nereden duyuyorsun bunları?"

"Hey gidi hey, ben esrarı çekince âlemin bütün vakaları bana ayan olur. Kafamı cilaladıktan sonra topal şeytanın sırtına binerim. Kâinatı döner dolaşırım. Sinemaların âlâsını ben seyrederim."

"Neler görürsün?"

"Söyleyemem, cezası vardır."

Bu ara, gürültücü bir elemin darbesiyle kahvenin kapısı açılır. İçeriye Şamandıra Salih dalar. Ezan okur gibi elini kulağının arkasına götürerek:

"Duydunuz mu beyler, efendiler, ağalar?"

Kahveden birkaç ses:

"Söylersen duyacağız..."

" 'Karanlıkta Neler Oluyor?' hikâyesi filme alınıyor.."

Bu havadis üzerine İshak Baba'nın sesi bostan dolabı gibi şöyle gıcırdar:

"Vay anasını be... Karanlıktaki gizli işlerde mi aşikâreye vuracak? Bunu bana kör şeytan söylediydi ya.."

Kopuk: "İshak Baba, sana kör şeytan ne dedi?"

İshak Baba: "Rotkenli dürbünler yapacaklar. Artık ortada rüyete hail hiçbir mani kalmayacak. Bu dürbünleri hangi eve çevirsek döşeklerinde yatan karı kocaya varıncaya kadar her şeyin ciğerini seyretmek mümkün olacak."

"Bu dürbünlerden bir tanesi eline geçse nereye bakardın baba?"

"Bazı müesseselerin ilan ettikleri sermayelerle kasa mevcutlarını karşılaştırmak için bakardım... Her devirde siyasî akidelerini zamana uyduran kurnaz insanların kalplerine bakardım..."

"Baba İshak, bazen ne tuhaf saçmalarsın! Daha nereye bakardın?"

"Yangın kulesine..."

"Daha... Daha..."

"Ananın örekesine... Babanın çakmağına... Dedenin tütün kesesine... Koca ninenin bulamaç çanağına... Daha ister misin?"

"Elverir..."

Hacı İsmail Efendi: "Kaç yaşında insanlara seyrettirecekler?"

Şamandıra Salih: "Baliğ olmamış çocuklarla ananete ermiş matuhlardan başka herkese.."

Bir ses: "Niçin öyle o?"

Şamandıra: "Bunu sormaya lüzum var mı? Körler sinemaya, sağırlar konsere, hadımlar hovardalığa gidebilirler mi? Binaenaleyh bu temaşa İshak Baba'ya memnudur.."

İzzet Sabri Bey: "Çok nâ-muvafık bir karar... Böyle hissiyatı tahrik edici temaşaların ahlaki zararlarını tahdit[413] için oralara asıl amelden sakıt[414] ihtiyarlarla gayri-murahık[415] çocukları göndermelidir."

Film birkaç defa halka seyrettirildi. Hücumun fevkalâdeliği çabuk menini mucip oldu. Ecnebi sinemacılarından çok talip zuhur etti. İstanbul'un bu sanat eseri Avrupa'ya gönderildi. Hep oralardan buraya rezalet gönderilmez ya, biraz da buradan oralara gitsin.

Yeni Dünya Mesul Müdürü aleyhine dava açıldı. Enver Sükûti Efendi bir ay bilmem kaç gün hapse mahkûm oldu. Zavallı adam, bu tehlikeli vazifeden ayda otuz lira alırdı. Fakat bir satırını okumak için gazeteyi hiç eline almazdı. Zaten neşredilecek yazılar hakkında ondan bir rey sorulmazdı ki... Sorulsa da asla anlamazdı. Siyasetten, sanattan, edebiyattan hemen katiyen haberi yoktu. O, otuz lira aylık mukabilinde, başkalarının işledikleri günahların cezasını hapishanede kendi vücuduna çektirmeye mahkûm bir masumdu.

413. Tahdit: Sınırlama, kısıtlama, çevreleme.

414. Sakıt: Düşmüş.

415. Gayri-murahık: Buluğa ermemiş.

Otuz Dokuz

Yeni Dünya mesul fakat masum müdürü, başkalarının günahlarına kefaretten mahpusta yatadursun, "Karanlıkta Neler Oluyor?" hikâyesinin kazandığı büyük rağbet ve sürümün fevkalâde yükselişi bazı gazetecilerin tamah damarlarını depreştirdi.

Gazetelerden birinin müdürü, Avnussalah'ı matbaasına çağırtarak oda kapısını içeriden kilitledikten sonra onunla şöyle hususî hasbıhale girişti:

"Birader, kaleminizde kuş mu diyeyim, şans mı diyeyim işte öyle bir afsun var. Çok açık mevzular üzerinde pupasına yelken açan, affedersiniz edepsizlikte edep arayan sizden başka muharrirler yok değildir. Fakat ifade banal, görüş sathı, psikoloji mevkut... Bunlar yazılarıyla cahil adamları, toy gençleri, çocukları avlayabilirler... Lâkin siz dokunduğunuz damarı kanatıncaya kadar kurcalıyorsunuz. Benim, muharrirlerin mizaç, kudret, zaaf, adilikleri ve yazıların kıymet ve hiçlikleri hakkında çok tecrübelerim vardır. Böyle tecrübe dide bir gazeteci olup da sizi takdir etmemek mümkün müdür? Bana yazı yazar mısınız?"

Avnussalah geniş bir tebessümden kendini alamayarak:

"Mesul müdürünüzü hapishaneye göndermek niyetinde misiniz?"

"Hayır efendim. O ciheti de ayrıca konuşacağım. Kadın vücudunu göğsünden topuklarına kadar açmazsınız. Çok cascavlak dekoltelerin çileklerinde bir lezzet yoktur... Rüyeti memnu uzuvları incir ve salatalık yapraklarıyla örtersiniz. Bütün şiddetinizle içtimai ahlaksızlara hücum edersiniz..."

"Âlâ fakat içtimai ahlaksızlıkların himaye görenleri vardır. Onlara dokunmak, Havva anamızı cennetten çıktığı gibi tasvir etmekten daha şeametlidir...[416] Teklif ettiğiniz şekildeki yazılar, nezaketlerine mebni çok yorgunlukludur..."

---

416. Şeamet: Uğursuzluk.

"Efendim, ücretleri de ona göre dolgun olacaktır.."

"Ne kadar?"

"Şimdilik makale başına on lira takdim edeceğim. İş umduğum gibi zuhur ederse bu ücret iki, üç, dört misli ve daha ziyade yükselebilir.."

Avnussalah ilk kalem oynatışta amele gündeliğinden pek farklı olmayarak çalışan piyasa muharrirlerini mesleğin terkisinde bırakmıştı... Binaenaleyh muntazaman yazabilip de gördüğü rağbeti muhafazaya muvaffak olursa aç kalmak felaketinden kurtulmuş olacaktı.

Bu karar mucibince işe girişti. İlk karaladığı makale şöyle başlıyordu:

"Kadın vücutlarını baldırlardan diz kapaklarına kadar açan moda hazretlerinin bu soygunculuk cüreti[nin] ne raddeye varabileceğini şimdiden tahmin müşküldür. Son asırda her istibdada karşı başkaldıran cinsi latif yalnız bu müstebidin çok muti bir esiridir. Moda isterse Havva kızlarına yazın taş kızgınlığında kürk giydirir. Tebaasını zemheride yalın kat tüller içinde gezdirir. Sırık hamalları gibi enselerini tıraş ettirtir, kaşlarını yoldurtur, kulaklarını, dudaklarını galibardaya boyatır. Sokağa dansözler kadar kısa roplar içinde çıkartır. On iki santimlik ökçe üzerinde yürütür. Boyunlarına kedilere yaraşacak türlü boncuklar geçirtir...

Zengin fakir onun bütün haraçgüzarlarına[417] makul israfatına karşı hemen cüzdanlarını açmak mecburiyetindedirler. Hiç kimse için istisna, insaf bilmez... Beğendiği renge hemen boyanmalı, emrettiği şekle derhal girmelidir... Bazen güzeli çirkin, çirkini gudubet yapar...

Modanın biçimsizlik garabetlerine yavaş yavaş göz alışkanlığıyla tahammül edebiliyoruz. Asırlardan beri bu müstebidin medenileri ne gülünç kıyafetlere soktuğunu moda koleksiyonlarını tetkikle anlayabilirsiniz. Bir arşın yerleri süpüren uzun etekler, kadınları balona çeviren

417. haraçgüzar: Haraca bağlanmış.

malakoflar, sırt üstünde hamal semerini andıran turnürler, türlü çiçekler, tüylerle kabarmış leylek yuvası şapkalar... Biz şimdi bunları görünce tuhaflıklarına gülmekten kendimizi alamıyoruz. Fakat zamanlarında bu şekilleri beğenmeyenler bedîî histen mahrum sayılırlardı. Kuyruklarını sansara kaptırmış tepeli tavuklar gibi iki açık bacak üzerinde yürüyen bugünkü kadın bir iki asır sonra moda koleksiyonlarında seyredecek ihlâfımız bu cambaz kıyafetinin önünde aynı kahkahaları koparacaklardır.

Baldırlarını çok sevdiğiniz bir kadının size heyecanlar veren bu güzel uzuvlarını kem nazarların içlerini çeke çeke seyrettiklerine razı mısınız? Oh hayır, değilsiniz. Hiç değilsiniz, fakat kadın sizin değil modanın emirberidir. Moda, kadını bazı bazı üzerinde umumun temaşa hakkı olan bir tablo gibi, bir heykel gibi bedîî manzaralar sırasına geçiriyor... Belki bir asır sürmeden elbise külfetinden tamam ile tecerrütle Paris'in Lüksemburg Müzesi'ndeki "Salambo" heykeli gibi tabiî üryanlıkla meydana çıkacak ve seyr-i zevçten başka herkes için de bedava olacak. Lügatlerde hiçbir ifade kuvveti kalmayan hayâsızlık kelimesi üzerindeki beyhude şamatalar tamamıyla susacaktır...

Sıkılmak hissiyle malûl kalan muhafazakârlara şu cevap verilecektir:

Vücutlarımızda taşıdığımız her uzuv halikin eseridir. Bundan ne size ne bize, kimseye bir hicap teveccüh etmez. Allah ayıp şey yaratır mı? Günaha giriyorsunuz. Bu küfürdür. İstiğfar ediniz..."

İlk makale böyle gitti. İkincide, üçüncüde muharrir daha açıldı. Ücretler de ona göre fırlıyordu. Diğer gazetelerden fazla para teklifatiyle davetler başladı. Safder ile beraber çalışıyorlardı.

Cebine epeyce para girdiği bir günde Avnussalah neşeyle avuçlarını şaklatarak haykırdı:

"Gördün mü kardeşim Safder, menfi edebiyatın talibi ne kadar çok... Evet, çokları hicaptan soyunmak için işa-

ret bekliyorlar. Spencer'den Durkheim'den felsefi, içtimai, terbiyevi ağır makaleler yazıp da halka okutmaya çalışanların akıllarına şaşayım..."

"Tuhaf söylüyorsun."

"Neden?"

"Hakiki edep ve edebiyatta tutunamayanların edepsizlikte muvaffak olacaklarından emin misin?"

"Hemen hemen..."

"Bu iddiayı ne itibarla öne sürüyorsun?"

"Bunu bizden evvel deneyenler oldu. Eserlerine gayet açık adlar koydular ve sonra sahifelerini insan çiftehanesine çevirdiler..."

"Ey, muvaffak oldular mı?"

"Evvela biraz dedikoduya muvaffak oldular."

"Sonra?"

"Hiçbir şey..."

"Bir eseri yaşatmak için yalnız edepsizlik kâfi olaydı bir umumhanecinin hatıratı en mühim bir kitap olurdu. Ve hiçbir edip, cinsiyet psikolojisinin bu derecesine eremezdi. Salah sana kardeşçe bir nasihat vereceğim..."

"Bedava her şeyi kabul ederim, yalnız nasihat kelimesinin önünde suratım ekşir.."

"Matbuat âleminde imzan tanınmaya başladı. Sana epey para getiriyor.."

"Sus, nazar değmesin.."

"Bunun böyle devam edeceğinden emin misin?"

"Pek bilemiyorum..."

"Hakiki şöhret, sahte şöhret vardır.."

"Evet, hakikisi devam eder, sahtesi söner.."

"Hah işte, doğru düşünüyorsun. Hakiki şöhreti karakterize eden yani karakterlendiren faziletler vardır.."

"Vardır amma onlar ne sende vardır ne de bende..."

"Amenna, fakat kendimizi bu faziletlerin maliki gibi gösteremez miyiz?"

"Safder, bir insan ya hakikaten faziletkâr olmalıdır veyahut kendini başı açık bir ahlaksız olarak ilan etme-

lidir. Yılanın zehirli olduğu bilinmelidir. Ahlaksız olup da faziletli görünmeye çalışmak, işte dünyanın haraplığına sebep olan hâl... Ne neticeye gelmek istiyorsun, çabuk yürüyelim..."

"Gazetelere yazıyorsun, başkalarına para kazandırıyorsun..."

"Yazılarımdan bir menfaat görmeden bana para verirler mi?"

"Biz kendimiz bir mecmua çıkarsak..."

"Matbuatın bugünkü kesatlığında çıkaracağımız mecmuaya bu meşkûk[418] şöhretimizle sürüm temin edebilir miyiz?"

"Bir deneyelim bakalım.."

"Hani ya Avrupa'dan gelen açık saçık resimli mecmualar vardır. Mecmuamızı onlarla mı tezyin edeceğiz?"

"Yerli matbuatımızda evire çevire her gün kadının çıplak bir tarafını teşhir eden neşriyatçılarımıza bu sahada galebe edebilmek için sahifelerimize dediğim resimleri geçirmekten başka çaremiz yoktur..."

"Hakiki sanat açıklığı ve sırf müstehcen açıklığı vardır..."

"İyi amma bunu yapmak için sanatkâr olmaya lüzum yoktur..."

"Hah işte, ben diyorum ki biz teşebbüsümüzde biraz sanatkâr olmaya çalışalım.."

"Nasıl?"

"İnsanların zayıf taraflarını yoklayacağız. Neye düşkünlükleri varsa eserimizde onlara o ziyafeti vereceğiz.."

"İlahi Safder... Edepsizliğe karşı sahte bir isyankârlıkla yüzlerini kapayıp da parmak arasından bakanlara çekebileceğimiz başka ne ziyafet olabilir?"

"Edepsizlik çividi. Bunu eline her kalem veya fırça alan yapabiliyor... Biz, insanların başka zaaflarını arayalım..."

---

418. Meşkûk: Kuşku veren.

"İnsanların en büyük zaafları aşk, karı, vuslat, servet, falan filan..."

"Evet, tasdik ederim. Biz de bu zaafları istismar edelim. Fakat başka bir cepheden.."

"Yamansın Safder. Bunun kaç cephesi vardır?"

"Düşün..."

"Evet... Evet... Zihnimi gıcıklamaya başladın..."

"Dirayetsiz, mankafa muharrirler zihniyetiyle yazmayalım..."

"Haklısın... Bir şeyin şeklini, rengini değiştirirsin, aslı seçilmeyecek surette yutturursun... Kırmızıbibere dövülmüş tuğla, karabibere toprak, şekere mermer tozu karıştırmak gibi... Sen yuttur da yiyenin midesi ne olursa olsun... Zaten hep sahtekârlıklar böyle değil midir? Ha, eğri büğrü yollardan şimdi düzlüğe çıktık; birtakım uzun uzadıya laflarla yine beni ahlaklandırmaya uğraşıyorsun sandım da ödüm koptu... İşte dünyanın işi hep böyle zokaları yutturmak ve yutmakla döner. Karnımızı doyurmak için ortaya ne yemleme atacağız bana onu anlat... Biz açlıktan ölmeyelim de varsın birkaç yüz kişi ne olursa olsun."

"Doğacak çocuğun adını ne koyacağız?"

"Bu insan kütlesi içinde hangi zümreye hitap edeceğiz?"

"Aklen, fikren en zayıf olanlara..."

"Kimlerdir onlar?"

"Sinirli kadınlar, toy gençler... Yutmak için zoka arayarak dolaşan avare serler... İki emsin gençleri de kendilerine ideallerine göre birer eş aramak veya elde ettiklerini sıkı tutmak endişeleri içinde yanıp tutuşurlar veyahut ki uğradıkları vefasızlıkların hicranlarıyla ölüp bayılırlar... Mecmuamıza işte bu tempoya uyacak bir isim vermeliyiz..."

Bir hayli münakaşadan sonra doğacak çocuğa şu namı verirler:

Yaralı Gönüllere Teselli

Mecmua intişara başlar. Saf sevdazedeleri avlamak için serdikleri ökselerden, kurdukları kapancalardan bir numune:

"Deniz ile gök birbirinin aksinden nasıl müteessir olurlarsa sen de sabahleyin helecanlı uykundan gözlerini açtığın zaman dünyayı mahzun görürsün... Zavallı genç, hüzün etrafında değil senin gönlündedir.

Sinendeki bu elemi tahlilden niçin çekmiyorsun? Kendi kendine karşı itiraf edemediğin bu yesi ben sana söyleyeceğim. Bu cüretimi hulusuma bağışla... Yeis dedim. Fakat pek de öyle değil... Tatlı acı bir şey... Sen bu hâle ona tesadüf ettikten sonra uğradın. Onu görünce yüreğinde bir hararet kaynadı... Fakat o, senin bu gizli galeyanından bir şey duymamışa benziyor, sen de renk vermemeye uğraşıyorsun. Fakat dikkat et... Sesindeki küçük bir ihtizaz, yanaklarını şamarlayacak bir pembelik, sözlerindeki mahalsiz bir acele, bir teenni, gayri tabiî bir jest, hissiyatını fark ettirtecek bir sendeleme her şeyi meydana vurabilir.

Vakit geçtikçe bu üzüntü yüreğinde müzminleşiyor. Garip bir teheyyüçle hem kaçmak, hem yaklaşmak istediğin ona birdenbire tesadüf ediverince şaşırıyorsun... Bu teheyyüçlerine şahit olanlar senin bu afallamalarından kalbini alazlayan hissi seziyorlar mı?

Damarlarımızda dolaşarak ona her tesadüfte kızıllığı hemen yüzümüze vuran bu ateşi içimizde gizli tutmaya uğraşmak ne müşkül eza Ya Rabbim... Geçen günü onun sana bakışında da bir derinlik var gibiydi. Anladın mı acaba? O da seni sever mi? Sevebilir mi? Bu ihtimal karşısında yüreğin ne kadar çarpıyor. Böyle bir itirafla kollarını sana açtığı günü ne yapacaksın? Kaçacak mısın? Bu davete atılmayacak mısın? Tereddüt titremeleriyle sarsılma... Kızlık hayatının bu ilk dönemecidir. Bu bir itila, bir sukut da olabilir...

Çokları bu dönemecin öbür tarafındaki uçuruma yuvarlandı. Çokları itiladan sonra sukut aradı. Ve balçığa gömüldü.

Dikkat ediyor musun? Onun sana son bakışlarında artık vuzuh parıltıları var gibi... Hele dünkü hâli... Gözlerindeki enginliklerden çehresine sevimli bir tebessüm yayılıyordu... Şüphelerin ümitlere dönmeye başladı.

Tatlı bir teheyyücün heyecanları o gece seni uyutmadı. Sabaha kadar bu enginin sonsuz bahtiyarlığı içinde yüzdük. Hep o tebessümün cazibesi aşk ummanının gönül gıdıklayan dalgaları üzerinde ılık bir rehavetle sallayarak seni bilmediğin ufuklara doğru götürürken yatağın içinde bir taraftan öbürüne dönüyordun, dönüyordun... Vücudunun şilteye temasını hissetmeyecek kadar kendinden geçmiş, hep onun olmuştun... Hep o senin olmuştu.

Yuvadan kaçmış tecrübesiz yavru bir güvercin gibi aşk semasında çırpınıyorsun. Nereye uçacak, hangi penaha kaçacaksın? Etrafında atmacalar, doğanlar hep seni bekliyorlar...

Gönül saadeti, ufuklardan sızacak meçhuliyet tehlikelerini bilmeyerek hep böyle sırf hayalât içinde yaşamaktadır. Daima senin yolunu kesen hakikatin insafsız aguşundan kaç... Gençliğin cennet, cehennemini seçemeyen zavallılar...

Aklında o, hep o... Uçurumun kenarından kendini alamıyorsun. Onu zihninden çıkarmak, sana gönlünü bütün alâikten boşaltmak gibi geliyor... Dikkat et, bu sabit fikir cinnetin ilk basamağıdır. Geçen gün yine onunla göz göze geldin. Onun bakışında senin yüreğinden sıcak bir kan damarını deşen bir efsun var. Artık anlıyorsun ya... O nazar, kayıtsız bir gözün alelade bakışı değildi. O gözlerde seni kendilerine çeken mahzun bir cazibe vardı. Seni buseleriyle yakmaya hazırlanan dudakların tarzlarını da uzaktan hisseder gibi oldun.

Aman Allah'ım, o sevimli ağzın senin dudaklarınla lehimlendiği anın lezzetini tasavvur ediyor musun? İşte

sen bu buseyi alıp vermek için hayata geldin... Onun kolları arasında bayılıp ayıldıktan sonra Allah'ın cazibe yaratmaktaki kudretini, hilkatin sırrını anlayacaksın..."

Avnussalah, aşkın beşiğinde sallanan yavruları avlamak için psikolojideki bütün şeytanetini sarf ederek onlara bu ninnileri söylüyordu.

Gönüllere bir teheyyüç gıdası vermeyen gürültüsüz kaba romanlardan bıkmış gençliğin hassas kısmı bu oltaya tutuldu.

Kırk

Gençlerin müfekkereleri[419] nazik birtakımı, Avnussalah'ın bu satırlarında hislerinin sadık bir aynasını buluyorlardı. "Yaralı Gönüllere Teselli" mecmuası aşkın Sırat köprüsünden yürüyen sevdalıları ayaklarının altında kaynayan cehennemi öyle ruhnüvaz[420] renklerle tasvir ediyordu ki işte aldanan pervaneler gibi oraya düşmek için mecmuanın etrafına toplanıyorlardı.

Aşk hastalığı bünyelere göre çeşit çeşittir. Herkesin gönlünden mizaca nazaran başka türlü tecelli eder. Hem bu maraz devir devirdir. Diğer vahim hastalıklar gibi bir seyir takip eder. Başlangıcı, ortası, sonu vardır. Bu insanın kalbine tatlı bir heyecan hararetiyle doğar. Sonra yakmaya başlar. Derece kırk bire fırlar. Cinnetler, teverrümler,[421] mariz ya ölür, ya kurtulur.

Avnussalah yazılarını bu mikyasın taksimatı üzerine tertip ediyordu. Başlangıca dair birkaç makale yazdıktan sonra vasata intihaya geçti.

İşte diğer makalelerinden bir numune:

"Tek ve tenha üzüntülü geçirdiğin gecenin sabahında yorgun düştün. Bütün uzuvların rehavet içinde, sinirlerin gergin... Gönlün hayattan bezgin... Etrafın melal dolu...

419. Müfekkere: Düşünme gücü.

420. Ruhnüvaz: Ruhu okşayan.

421. Teverrüm: Verem olma.

Kendini avunduracak şeyler arıyorsun... Fakat bir şeye bakar bakmaz ondan bıkıyorsun. Dünyanın bütün eğlencelerine, şevklerine hissin kapalı...

Elin hiçbir işe varmıyor. Daima dalgınsın. Zihnin ciddi bir şey ile meşgul olamıyor... Muhitini, hedefini, ruhunu kaybetmiş bir serseri gibisin...

Hayatın istikametini şaşırmış, arzusuz, iştihasız bir yolcususun. Nereye gidiyorsun? Niçin ömrünün baharında müfekkereye müphem hülya ufukları açan mehtaplarından, pembe sevdalı şafaklarından kara bulutlara, ağlayan zifirî gecelere döndün? Pek zorlukla dalabildiğin uykundan birdenbire yürek çarpıntılarıyla uyanıyorsun... Yastığını ıslak buluyorsun... Ağlamışsın. Bol terlerle vücutlarındaki zehrin bir kısmını harice döken hastalar gibi muvakkat bir serinlikten sonra göğsünü yine ateş basıyor. Yine yüreğini sıkıyorlar. Yine görünmez elemler sinirlerini bürüyorlar.

Uyanmak. Sonsuz bir yesin kucağından can çekişmek... İşte seni bitiren ıstırap... Hep uyusan... Hep uyusan... Hiç uyanmasan... O tükenmez uykuya dalmak istiyorsun.

Kış rüzgârının üşüttüğü denizin beyaz köpükleri arasındaki serinliğe imrenerek titrediğin dakikalar oluyor.

Gafil çocuk! Ne kadar genç, ne kadar safsın. Bu kâbustan silkin. Uyan. Etrafına bakın. Muhit meşherine[422] serilmiş iğrenç şeylerin üzerine sırmalı puşideler örtülmüştür. Hep onları gördüğün alayişleriyle kabul et. Yaldızlarını kazıma, örtülerini kaldırma... Hayatın zehirlerine aşılan. Muafiyet kazanmaya bak. Kendi bünye ve muhitine intibakla yaşamayı öğrenmelisin. İşte her gence lazım olan en mühim tahsil...

Müsaade et bana, gizli derdini biraz deşeyim... Sen aşkın gaddarlıklarından, hilelerinden şüphelenmeden, yüreklerin fennini öğrenmeden gönlünü bir vefasıza kaptırdın. Muhabbet salıncağında birbirinize sarılarak gü-

422. Meşher: Sergi.

neşli, muattar bir hava içinde bir müddet kolan vurdunuz. Ne havalanma idi o? Kâh göklere çıkıyor, kâh yerlere iniyordunuz.

Nihayet tabiatın rakkas kanununa tebaan salıncağın merkezi arza amudiyet istikametinden inhiraf[423] kavisleri küçüldükçe küçüldü. Nihayet sıfıra düştü... Sevgilin rakkas kaidesine uydu, lâkin yavrum sen hâlâ sallanmak istiyorsun, sen hâlâ aldanmak istiyorsun. Salıncağın etrafında fırtınalar başladı. Gök karardı. Darıldınız, barıştınız... Seviştiniz, didiştiniz.

Aşk bir ünsiyet değil, mütemadi bir dalaşmadır. Aşk vardır ki sevilme ile ölür. Aşk vardır ki sevilmeye doymaz, daima müspet menfi gönüllerin potaları kaynar... Birbirine çok yakın tabiatlardan hiçbir şerare saçılmaz. İki durgundan ne çıkar... Zıt renkler birbirini açar. Kaçan kovalanır. İşte o zaman ateş yelpazelenir.

Galiba şimdiye kadar hep o kaçtı. Sen kovaladın. İhtiyatsız çocuk, niçin kendini biraz ağır satmadın? Sen uzaklaşma oyunu yapaydın o arkandan koşardı. Kendini sevdirmenin sırrı istiğnalı görünmektedir. Niçin onun meylini yoracak bir uzunlukla kucağında uyudun? Niçin onu buselerine doyurdun? Kıskançlık mücadeleleriyle bıktırdın? Sevda, pencereden kaçmak istediği zaman yolunun kesilmesinden hoşlanmayan hırçın bir kuştur... Bırak havalansın... Dönsün... Dolaşsın... Arkasından çırpınma. Çağırma... Kendi arzusuyla kafese dönerse belki o vakit senin olur. Dönmezse sevdanla güreş. O seni öldürmeden sen onu gebert... Bir kere seven gönül, daha çok kere sevebilir. İlk aşkın panzehri ikinci aşktır.

Sadık ruhlar daima sadakatlerinin ıstırabını çekerler... Tedriçle temrinle her tabiat değişir. Sen de hilkiyetini[424] tebdil et. Samimiyetsiz, vefasız, insafsız ol... Aşkta sebata inananlara gül. İman saffeti dinlere mahsustur. Aşkta kâfir olmak lazımdır.

---

423. İnhiraf: Eğilim, sapma.

424. Hilkiyet: Yaratılıştan gelen.

Havva anamızın, Âdem babamızın uyluğundan çıktığını söylüyorlar. Fakat biz hayatta daima bunun zıddını görüyoruz. Erkek, kadından çıkıyor. Hata doğanda mı? Doğuranda mı? Hâlikte mi? Mahlûkta mı? İşte aşkın anlaşılamayan mağlûp neticeleri..."

Avnussalah, mecmuasına açtığı sütunda mecruh gönüllerin hassas tellerini bu nağmelerle mızraplamaya uğraşıyordu. Az zaman sonra şamasında muvaffak oldu, bağrı yanık gençlerden mektuplar almaya başladı.

Toy bir kızcağız şöyle yazıyordu:

"Ey gönül doktoru,

Bazı teşrihleriniz tamamen elemlerimden alınmışa benziyor. Birçok satırlarınızda beni tasvir ediyorsunuz sanıyorum. Lâkin şimdiye kadar ben kimseye böyle inceden inceye itirafta bulunmadım. Yüreğimde gizli yanan cehennemi nasıl keşfettiniz? Çok noktalarda teşrihiniz doğru. Aşk Lokman'ı! Bu derde müessir bir devanız yok mu?

Genç misiniz? İhtiyar mısınız? Bilmiyorum fakat benim için herhâlde eli öpülüp nasihati alınacak bir doktorsunuz... Şu kâğıda bile tevdiden titrediğim gönlümün esrarını size, raz-ı aşina aşk mütehassısına dökebilirim...

İtiraf hücrenizde dize gelip de gözlerimin selleri arasından faciamı anlattığım günü keşfinizden hariç kalmış mühim cihetler bulunduğunu göreceksiniz...

Çağırınız, Koşacağım...

M. Y."

Bu yolda mektupların her gün birkaç türlüsü geliyordu. Avnussalah bunları mümkün mertebe tasnifle dosya tertibine başladı. Bir gün Ali Safder ile şöyle söze giriştiler:

Ali Safder: "Kemal-i ehemmiyetle sakladığın bu mektupları ne yapacaksın?"

Avnussalah gülerek:

"Herhâlde turşularını kuracak değilim.."

"Malum... Bu dertli kâğıtları salamuraya yatırsan da hoş bir şey yapmış olamazsın."

"Bunlardan çok hoş şeyler yapılır Safder... Dram, melodram, komedi... Vodvil... Bu sahifelerde hesapsız mevzu motifleri var."

"Tasniflerini ne esas üzerine yapıyorsun?"

"Şantaja gelecekleri, dirhem dirhem iksir satarak sevdazedeyi soymaya yarayacakları, elimize düşecek kadınlardan sermaye gibi kullanılabilecekleri ayırıyorum... Hemen şimdi elimizdeki birkaç yüz lira ile bir idarehane kiralayıp kadın celp etmek için odanın birini 'Konfessional' hâline koymalıyız. Orada boyuna günah çıkararak para kazanırız..."

"Mecmua çıkarmak başka... Günah çıkarmak başka... İdarehanenin kapısı üzerine ne firma koyacağız?"

"Yaralı Gönüllere Teselli Mecmuası... Aşk hastalıkları için tıbbi, edebî konsültasyon.."

"Hükümetin nazar-ı dikkatini celp ederiz.."

"Ben etmeyiz demiyorum.."

"Tıbbi konsültasyon, ancak tıptan mezun bir doktorun salahiyettar olabileceği bir iştir.."

"Ben de aksini iddia etmiyorum ki.."

"Ne demek istediğini anlayamıyorum. Ne yapacaksın? Söyle..."

"Bir doktor tutacağım..."

"Diplomalı hiçbir doktor böyle müzevirliğe girişmez..."

"Ben de diplomalı demiyorum ki..."

"Ya sertifikalı mı?"

"Monşer, hiçbir tarafı tıkalı değil..."

"Anlayamıyorum vallahi..."

"Bizim gebeş Suduri'yi unuttun mu?"

"Doktor mudur o?"

"Bir parça..."

"İnsan böyle dirhemle doktor olur mu?"

"İlk önce gramla olur... Talih yardım ederse sonra iş kiloya biner..."

"Aklımda kaldığına göre Suduri diploma almadan mektepten kovuldu."

"Bu doğru..."

"O hâlde?"

"Ben kendisine bir diploma tedarik edeceğim."

"Nasıl?"

"Göreceksin..."

Çarçabuk Ebussuut Caddesi'nde küçük bir daire tutarlar. Başmuharrir ve muharrirler odası, bir de kalın perdeli konfesiyonal tefriş ederler... Kapıya "Yaralı Gönülleri Teselli Mecmuası" plağını asarlar.

Gebeş Suduri'yi arayıp bulurlar. Diplomasız doktor yalın kat, tırıl tırıl... Paraları tamamıyla bitirmiş bir mirasyedi komedyen hâlinde... Ona ikramen bir çay ısmarlarlar. Misafir:

"Aman, yanı sıra bir dilim de ekmek..." ricasıyla haykırır.

Avnussalah: "Miden boş mu birader?"

Suduri: "Ne diyorsun... Üç ayları tutan hacılar gibi..."

"İşsiz misin?"

"İş yakalarsam yapıyorum."

"Ne işi?"

"Gizli doktorluk..."

"Diplomalılardan sana nöbet düşüyor mu?"

"Gazetelere reklam verdikten sonra sinek avlayan diplomalılar çok..."

"Sen kendini nasıl tanıtıyorsun?"

"Benim ihtisasım başka..."

"Nedir?"

"Laf aramızda..."

"Şüphesiz..."

"Çocuk düşürtüyorum. İlacını kendim yapıp satıyorum. Bir küçük kutu on liraya. Tesiri katidir... Lüzumu olursa tecrübe ediniz. Sizi utandırmam."

"Iskat esnasında ölen kadınlar oluyor mu?"

"Ecelleri gelirse..."

"Sen kanuni takibattan nasıl kurtuluyorsun?"

"Kanunu peşimden gelemeyecek surette iğfal ve şaşırtma yolları var."

"Şimdiye kadar kaç gebe öldürdün?"

"Meşhur ebelerden çok eksik..."

"Öldürdüklerine acır mısın?"

"Her doktor gibi ücreti peşin alırım. Ölürse talihine... Bazen öyle genç, güzel kadınlar geliyor ki... Vallahi yüreğim sızlıyor. On liraya mı yoksa gebeye mi kıyacağımı bir müddet düşünüyorum. Kendilerine tehlikeyi haber veriyorum. Ağlayarak diyorlar ki; "Ölüm pahasına da olsa karnımdan bu yükü boşaltmak isterim. Günahımın delilini vücudumda taşıyarak yaşamak benim için mümkün değildir." Böyle çok yalvaranları var. O hâlde beni ele vermemelerini teminen icap eden mukaveleyi yapıyoruz. Ne suretle hareket etmeleri lazım geleceği hakkındaki dersi onlara güzelce veriyorum. Zaten kadının yaşına, bünyesine, hamlin müddetine nazaran tehlikeyi keşfetmek benim için mümkündür. İhtisasıma emniyet edebilirsiniz..."

"İcabında bu ihtisasından da istifade ederiz. Şimdi seni tıbbın diğer bir şubesinde kullanmak istiyoruz. Hazakatini gösterirsen yılın aylarını oruçlu hacılar gibi geçirmezsin..."

"Nedir bu şube?"

"Aşk şubesi... Ruhiyat... Becerebilir misin?"

"Himmetiniz ile uydururum..."

Avnussalah, gelen kadın mektuplarından birkaç numune okuyarak:

"İşte görüyorsun ya, bu bağrı yanıkların nabızlarına göre şerbet vereceksin..."

"Şık iş. Şık, şık, şık.."

"Tamam, senin için biçilmiş kaftan.."

"Belki alam ot konple.."

"Seni diplomalı bir doktor ilan edeceğiz."

"Diplomayı sorarlarsa ne göstereceğiz?"

"Benim bir amcazadem vardı. Doktor Şefik..."

"Ey?"

"Genç yaşında vefat etti. Birgün bu suretle lüzumu görülür mülahazasıyla diplomasını saklamıştım. İcap eden yerleri ecza ile siler, senin hüviyetini kaydeder ve fotoğrafını yapıştırırız."

Suduri, gürültülü bir gülüşle:

"Kısmete bakınız yahu... Benim mektepten alamadığım şeyi bir gün gelip de böyle bir dost elinden kazanacağıma kim ihtimal verirdi?"

"Patırtı etme dinle..."

"Sevincimden içim içime sığmıyor da.."

"Konsültasyonlarda biz de sana refakat edeceğiz."

"Teşekkür ederim."

"Sen hastalığın tıbbi cihetine bakacaksın. Ben edebî, ahlaki, manevi taraflarıyla meşgul olacağım. Safder de hukuki müşkülatın hâlli ile uğraşacak..."

Safder: "Ya benim hukuk diplomam?"

Suduri: "Dolapta fare yedi..."

Avnussalah: "Sus, hukuku fare yemez. Onu didikleyenler insanlardır. Safder oğlum, sen hukuku Paris'te tahsil ettin..."

Safder: "Paris, âlâ... Namına tapınıp da onu rüyada bile görmeye muvaffak olamadığım bir memleket..."

Avnussalah: "Oradan diploma alıp geldin."

Safder: "Diplomamı nerede kaybettim.."

Avnussalah: "İki sene evvel sizin ev yanmadı mı?"

Safder: "Yandı. Diplomam da orada kül oldu..."

Avnussalah: "Yenisini almak üzere tahriren Paris'e müracaat ettin..."

Safder: "Peki."

Avnussalah: "Şimdi ikinci diploman gelmek üzere.."

Safder: "Getiren vapuru da batırsak olmaz mı?"

Avnussalah: "İş kolposuna gelirse o da kabil... Fakat merak etmeyiniz."

Bu üç yâran gülüşe şakalaşa konsültasyon heyetinin sehpasını kurarlar. Yaralı Gönüllere Teselli Mecmuası'nın baş sahifesinde şu reklamı hazırlarlar:

"Hastasın. Nabzını hangi tabibe uzattınsa sende alelâde rahatsızlıklar aradı. Yüreğini kavuran hummayı keşfedemedi... Sathi bir muayeneden sonra nevraljik reçeteler yazdı. Gitti. Senin devan eczane kavanozlarında değil, gönlü efsunlayandadır. Aşkın zaptındasın. Sana karşı da çırpınan başka bir yürek var... İki gönül, kutba doğru titreyen ibreler gibi birbirinin mıknatısını arıyorlar. Marazları teşhis edilemeyenlerin çokları bu illetten öldüler. Umumi zaaf, iştahsızlık, uykusuzluk, çarpıntı, kasvet, hicran... Dalgınlık, unutkanlık, avarelik... Vakit geçirme, gel derdini söyle; tevdi edeceğin esrar dört duvar arasında kalır...

Amereoloji Âlimi Doktor Suduri. Mütehassıs bir heyet tarafından konsültasyon... Cumadan başka her gün sabah muayeneleri 8'den 12'ye ve akşam muayeneleri 2'den 9'a kadar... En müşkül gönül maceraları hâl olunur. Talâk[425] davaları deruhte edilir."[426]

Bu reklam yazıldıktan sonra Safder sordu:

"Vizite ve konsültasyon ücretleri için ne koyacağız?"

Suduri hemen atıldı:

"Vizite 5, konsültasyon 10 lira..."

Avnussalah çatık bir suratla:

"Çoktur... Bugün en meşhur olanlar da azdan başlamışlardır. Biz de onlar gibi şöhret olalım, sonra ücretleri arttırarak duvarlarımıza dâhilî nizamnameler asarız..."

Doktorların hiçbiri şimdiye kadar kendini tıbbın daüssevda[427] şubesinde mütehassıs ilan etmemiştir. Hâlbuki bu kısmın marizleri diğer nevi hastalıklardan çoktur.

---

425. Talâk: İslamiyet'in kurallarına göre evliliğin sona ermesi, (dinsel nikâhta) boşanma.

426. Deruhte etmek: (bir şeyi) yapmayı, yerine getirmeyi üzerine almak, üstlenmek.

427. Daüssevda: Sevda hasreti.

Ömründe bir veya birkaç defa aşka tutulmamış insan enderdir. Hat devresinde mühlik şiddet gösterenleri vardır. Sonra müzmin hâli hemen müstevli gibidir. Bu da hayatın yemek içmek ihtiyacı nev'inden gibi mübrem[428] bir zaruretidir.

Kırk Bir

Bu oltaya evvela ehemmiyetsiz birkaç çurçur yakalandı. Sonra makyajla yüzünün elli yıllık çizgilerini kapatamamış, fakat macerasını hoppaca tavırlarla anlatan geçkin bir kadın geldi, intizar odasına aldılar.

Avnussalah el çırparak:

"Siftah bundan, bereket Allah'tan.."

Suduri, beyaz iş gömleğini vücuduna geçirerek:

"Haydi, çabuk merkumeyi[429] muayeneme sevk ediniz..."

Safder, sükût işareti vererek:

"Gürültü etmeyiniz. Gelir gelmez müşteriyi muayene odasına almak muvafık değildir. Biraz bekletelim..."

Avnussalah: "Bizi başka hastalarla meşgul zannetsin öyle mi?"

Suduri: "İntizar salonunda kadın kendinden başka bir kimse bulunmadığını görmüyor mu?"

Safder: "Oh, intizar salonu... O kilerden bozma odaya bu lüks namı vermek çok gülünç olmaz mı?"

Avnussalah: "Haydi sen de, kendi kendimizle istihza etmeyelim. Bugün Beyoğlu'nda gayet muhteşem bir dairede hekimlik yapan meşhur X Beyefendi yok mu?"

Safder: "Kârına kesat var..."

Avnussalah: "İşte o Lokman-ı sânî, Sirkeci'de aşçının üstünde bir bekâr odasında işe başladı... Kirli duvarlara bir badana geçirecek kadar parası yoktu."

Suduri: "Sonra nasıl böyle meşhur oldu?"

428. Mübrem: Elzem.

429. Merkume: Adı geçen (kadın).

Avnussalah: "Niçin soruyorsun?"

Suduri: "Biz de onu taklit edelim de şöhretin minaresinde çarçabuk namımız okunsun."

Avnussalah: "Hastayı soyup uzun uzadıya muayene etmelisin. Hastalığın buna ihtiyacı yoksa da yine bu yolda hareket lazımdır. Hazakatinin bütün vaktini sarf ettiğine hastayı inandırmalısın."

Suduri: "Sonra?"

Avnussalah: "Bazı rahatsızlıkları şıp diye kesen ilaçlar vardır. Hemen bu acil devaları dayamalı.."

Suduri: "Diplomasını sana medyun, yarım bir hekimim; amma bu suretle tedaviden arazı muvakkaten sükûnet bulduktan sonra vahameti evvelkinden ziyade artan hastalıklar vardır. Bu türlü tababetle hastayı şifadan çok ölüme yaklaştırmış olacağımı bilirim."

Avnussalah: "Bu bilgine bravo! Lâkin sen benim nasihatimi dinle, çarçabuk meşhur olmak istemiyor musun? Bir kere halk ve cahil kadınlar arasında, bir nöbet ilaçla şıp diye hastalığı kesiyor mucizekârlığıyla adın çıktı mı Lokmanlar kafilesine katılırsın."

Suduri: "Ah, asırlardan beri dünya yüzünde şöhreti dillere destan olan o koca Lokman'ın bugünkü eczacı çorakları kadar ilmi buluna idi..."

Avnussalah: "Haydi oğlum haydi. Tababette şöhret temin eden ilim değil, kaprisine hayret edilen bir şanstır. Bugün hekimlikte meşhurlara döne döne ders okutacak fakat hiç tanınamamış, köşede bucakta kalmış tıp âlimleri vardır. Bu hakikati, meşhurlar kendileri de itiraf mecburiyetindedirler..."

Suduri: "Hocam diplomayı verdin, bu dersleri de kulağıma okumak lütfunda bulunuyorsun, teşekkür ederim. Benim gibi bir tekme ile tıbbiyenin arka kapısından çıkmış sahte diplomalı bir doktorun bu nasihatlere ihtiyacı derkârdır. Çünkü şöhretin daima ilimden değil çok defa şanstan geldiğini söylüyorsun. Bu teşebbüsümüzden pek

ümitvârım. Şans alelekser[430] cesaretten, cüretten ve hatta şarlatanlıktan gelir. Ciddiler; alayişe, farfaralığa, ağız kalabalığına meclûp[431] halk nazarında hiçbir mevki tutamazlar. Bunların hepsi âlâ fakat şimdi istikbalin büyük ümidinden hâlin fecaatine gelelim... Geğirdikçe nefesim işkembe kokuyor. Haftalar var ki koyunların bu pislik mahfazalarının çorba namı verilen kaynamış suyuyla geçiniyorum. Şimdi tuzağa düşen bu akılsız müşteriden üç yüz kuruş muayene hakkı alırsak derhal aramızda birer lira taksim edeceğiz değil mi? Dâhilî nizamnamemizin müşterilerden ziyade bize yani mütedavillere ait bu kısmı gayet mühimdir."

Safder: "Bu para evvela varidat kaydolunur. Sonra masarif tenzil edilir. Ne kalırsa herkesin istihkakına göre paylaşılır."

Suduri: "Bugünlük bu şeritadan beni istisna ediniz. Birkaç liraya şiddetle ihtiyacım var."

Safder: "Daha erken ağa, başka avlar da düşebilir..."

Bu esnada dairenin zili çınlar. Avnussalah oda kapısını aralayarak dışarı bakar.

Suduri: "Kim o?"

Avnussalah yavaşça:

"İki kadın daha..."

"Müşteri!"

"Evet."

"Aman Yarabbi. Bugün işkembe çorbasını filetoya tahvil edebileceğim."

"Benim hatırım için üzerine iki de bira yuvarla."

"Bu işte bize şans vuracak gibi görünüyor."

"Bu kadar hürmetle sırtımızı ona verdikten sonra niçin vurmasın..."

Sabriye Hanım, müşterileri bekleme odasına alır. Takdimde kusur vaki olmasın. Sabriye Hanım, bu dolandı-

430. Alelekser: Ekseriya, çok vakit.

431. Meclûp: Tutulmuş.

rıcı evinin mühim dişi eşhasındandır. Suduri'nin tavsiyesiyle bu hizmete alınmıştır. Otuz beşlik bir kadın... Güzelliğini çok kullandırarak suiistimal etmiş... Mide ve cinsiyet yorgunluğuyla çizgileri vaktinden evvel derinleşmiş, yorgun bir sima; fakat henüz fıkır fıkır... Kadının yüzünden ziyade erekçiliğine itibar edenler için pek âlâ... Bir çocuk düşürme münasebetiyle Suduri ile tanışmış... Her çekiye gelir zeki bir nazenin eskisi...

Göğsüne önlüğünü, başına hasta bakıcı bonesini geçirince oynayacağı rolün sanatkârlık kıyafetini kendine o kadar yaraştırmıştı ki...

Avnussalah bile:

"Komedyamızın en göz aldatıcı artisti sen oldun..." demekten kendini alamamıştı.

Kadınları bekleme yerine aldıktan sonra ötekilerin kapısını açarak Suduri'ye:

"Doktor, rolün geldi, haydi sahneye çık bakalım..."

Avnussalah: "Hastaya ciddi bir doktor gibi görün. Zirzopluğa kaçma sakın. Telefon afisine güzel cevap ver."

Suduri: "Unuttum. Telefon afisi nedir?"

Avnussalah: "Sen böyle sağında söylenen sözü soluna dönünce unutursan seninle işimiz var."

Suduri: "Ha aklıma geldi."

Avnussalah: "Belki yine unutursun, bir daha söyleyeyim. Şimdi sen hastayı muayene ederken telefon çalacak, ahizeyi alacaksın. Safder başka bir mahallin telefonuyla seninle bir muhavere açacak. Sen soracaksın:

'Neresi?'

O cevap verecek:

'Osmanlı Bankası...'

'Ne istiyorsunuz efendim!'

'Canım doktor beyefendi, iki bin beş yüz lira paranız bir haftadır sizi bekliyor, niçin birini gönderip aldırmıyorsunuz. Bu ihmaliniz muamelemizi teşviş ediyor...'[432]

---

432. Teşviş etmek: Karmakarışık etmek.

'Affedersiniz efendim. Meşguliyetimizin kesretinden bu ehemmiyetsiz parayı düşünmeye vaktimiz olmadı. Tekrar affınızı rica ederim. Şimdi birini gönderip aldırırız.' "

Avnussalah devamla: "Bu son sözleri müşteriye tane tane anlatmak için yüksek sesle ve âdeta şiir okur gibi takti ile söyleyeceksin. Hasta kadın, bu işittiklerini başka yerlerde tekrarlayarak malî vaziyetimizin yüksekliğini etrafa ilan etmiş olur. Bu bedava reklamlardan istifade etmeliyiz."

Sabriye Hanım: "Haydi efendim haydi. Tembel, mankafa aktörler gibi rolünü sahneye çıkacağın dakikada mı ezberliyorsun?"

Suduri yürür. Arkasından Safder:

"Monşer bon[433] şans..."

"Mersi bien..."[434]

Sabriye Hanım: "Me ankor vuzet isi alon marşan.."[435]

Suduri: "Tu dö süit madam, tu dö süit..."[436]

Suduri, muayene odasına girer. Sabriye Hanım ilk gelen müşteriye:

"Hanımefendi içeriye buyurunuz. Doktor sizi bekliyor."

Kadın kırıta kırıta kalkar, içeriye yürür. Suduri onu mütebessim bir çehre ile odanın ortasında karşılar. Baş başa dokunacak derecede hürmetkâr birer reveransla birbirini selamlarlar.

Hanımın koyu makyajla kapatılamayan göz uçlarındaki derin kaz ayakları o simada kırk sekizden fazla yılların hesapsız saatleri çalmış olduğunu gösteriyor. Fakat yanaklar, dudaklar paskalya yumurtalarıyla yarışır birer kızıllıkta... Kaşlar boyalı, gözler sürmeli, saçlar

433. Bon: İyi.

434. Mersi bien: Teşekkürler.

435. Me ankor vuzet isi alon marşan: Ama hâlâ buradasınız, yürüyüp duruyorsunuz...

436. Tu dö süit madam, tu dö süit: Hemen madam, derhal madam...

oksijenli... Gerdan incili, kollar bilezikli, parmaklar yüzüklü...

Hanımın bu boyalar altındaki asıl rengi keşfetmek gayrikabil...[437] Lâkin pometler[438] çıkık... Gözlerde bakanlardan merhamet dilenir gibi bir süzgünlük var...

Doktor, bir koltuk göstererek:

"Buyurunuz efendim."

Hanım elindeki ince dantelli mendili garip bir eda ile ağzına götürerek kırıta kırıta oturur.

Doktor cüz'i bir müddet göz muayenesinden sonra:

"Neniz var efendim?"

Hanım, ahenkdarlığına çok itina gösterdiği bir sesle:

"Teşekkür ederim efendim..."

"Niçin efendim?"

"Ne hastalığım olduğunu benden soruyorsunuz?"

"Elbette efendim, vazifemiz..."

Hanım, elindeki mendili gözlerine götürerek:

"İşte bunu benden şimdiye kadar kimse sormadı... Size karşı nasıl müteşekkir ve minnettar kalmayayım!"

"Soracağım efendim... Sonra rahatsızlığınızın da tedavisine bakacağım..."

"Ah, kabil mi! Benim derdimin dermanını kim bulabilir?"

Doktor, ellerini ovuşturarak:

"Min gayri haddin bendeniz bulacağım..."

"Ah, mümkün mü?"

"Böyle ümitsizlik göstermeyiniz. Şifanın başı doktora emniyettedir."

Hanım, baygınlık sürgünlükleriyle doktora bakarak:

"Derdimi size açabilecek miyim? Söylenecek şeyler var, söylenmeyecek şeyler var."

"Siz hepsini bana söyleyeceksiniz..."

"Siz evvela bana, niçin böyle oldun, diye sorunuz..."

---

437. Gayrikabil: Olamaz, olmayacak.

438. Pomet: Yanak kemiği çıkıklığı.

"Peki soruyorum. Niçin böyle oldunuz?"

"Ben söylenmez bir keyfiyetle rahatsızım. Söylemeye söylemeye... Her şeyi içime ata ata genç yaşımda işte bu hâle geldim..."

"Maşallah ne var hâlinizde, tasvir gibi bir hanımefendisiniz..."

"Ah ah, onu bana sorunuz doktor beyefendi..."

"Hep evham..."

"Evham değil, gözümle gördüm..."

"Neyi?"

"İşte söyleyemem ki..."

"Niçin efendim?"

"Sonra bana ne dersiniz..."

"Ne icap ederse onu söylerim.."

"Benim çektiklerimi bir Allah bilir.."

"Ben de bileyim efendim.."

"Ben hastayım doktor bey..."

"Evet, görüyorum, biraz rahatsızsınız. Fakat telaş edilecek bir şey değil..."

"Sıkıntılar, nöbetler, helecanlar, tıkanmalar... Ağlamalar. Feryatlar..."

"Müsaade ediniz, nabzınıza bakayım.."

Hanım, garip bir eda ile nabzını uzatır. Doktor, saatle nabzını sayarak bir dakika sonra:

"Peki efendim, dilinize bakayım..."

Kadın, içerde kronlu dişler parlayan ağzını açıp paslıca dilini yarım uzatır...

Doktor: "Gördüm, kâfi... Midenizden biraz rahatsızsınız..."

Hanım: "Evet..."

"Uykularınız muntazam değil."

"Bazı geceleri gözlerimi yummadan geçiririm."

"Merak etmeyiniz, sizde biraz sinir hâli var."

"Nasıl olmaz doktor bey..."

"Evli misiniz?"

Hanım inleyerek:

"Ah, güya..."

"Kaç yaşındasınız?"

Hanım kırıtarak:

"Otuzuna yeni bastım..."

Suduri, yanaklarını şişiren bir tebessümü yutarak tekrar eder:

"Otuzunuza yeni bastınız, pek âlâ... Kocaya varalı kaç sene oldu?"

Hanım, mühim bir hesap yapar gibi bir düşünce göstererek:

"Pek eyi bilemiyorum... On altı yıl mı oldu? On yedi yıl mı oldu?"

Doktor, eliyle şezlongu göstererek:

"Biraz oraya arka üstü uzanır mısınız hanımefendi."

Hanım, ufak bir tereddütten sonra:

"Peki efendim..." inkıyadıyla işaret edilen yere arka üstü uzanır.

Doktor: "Karnınızı açınız efendim."

Hanım şuh bir tavırla:

"Hekimlikte namahremlik ve ayıp yoktur değil mi efendim?"

"Şüphesiz."

Doktor, hastanın porsumuş karnını elini gezdire gezdire mıncıklayarak:

"Nerede ağrı duyarsanız haber veriniz..."

Hanım, bazı yerlerde hafif ağrılar duyduğunu fıkır fıkır kaynar gibi gülerek söyler.

"Peki efendim, kapayınız. Anladım."

Fakat hanım bu emre derhal itaat etmeyerek iniltiye andırır bir ifade ile:

"On altı senelik evliyim amma vücudum henüz kız oğlan kız gibidir. Çünkü hiç yıpratmadı ki..."

Doktor, bu garip itirafa ne cevap vereceğini düşünmekte iken hasta kadın sere serpe yattığı yerde örtünüp kalkmak için hiç acele etmeyerek şimdi hazin, ezgin, ince bir ağlama tutturur. Doktor biraz şaşırarak:

"Ne oluyorsunuz efendim, nöbet mi geldi?"

"Ah ah doktor, benim hastalığımı siz de anlamadınız."

"Anladım efendim, şimdi görüşeceğiz..."

Hanım titrek sesle:

"Görüşelim..."

O esnada telefon çağırır. Doktor ahizeyi alarak:

"Alo, neresi efendim?"

"Osmanlı Bankası..."

"Peki, ne istiyorsunuz?"

"Cacım 2500 lira paranız bir haftadır burada sizi bekleyüp duruyor... Niçin birini gönderip de aldırmazsınız..."

"Affedersiniz efendim, meşguliyet içindeyiz; hangisine yetişeceğimizi bilmiyoruz... Telaş etmeyiniz, şimdi aldırırız..."

Şezlongdaki hanım, bezi değiştirilen bir çocuk gibi öyle apaçık bir rehavet içinde kımıldamaksızın bu muhavereyi dinler; doktor biraz sertçe:

"Kalkınız efendim... Hastalığınızı söyleyeyim..."

Hanım, isteksiz isteksiz toplanır:

Doktor: "Peklik çekiyorsunuz..."

Hanım: "Evet..."

"Sait kolun dolgun... Bu sinir hâlleri size oradan geliyor... İçinizi temizlemeliyiz. Bakılmak istersiniz."

"Sait kolun neresi?"

"Kalın bağırsağınızın bir kısmı..."

"Ah doktor ah, dolgunluk benim yüreğimde. Bağırsaklarımdan evvel kalbime, ruhuma niçin bakmıyorsunuz?"

"Şimdi o cihete geleceğim. Âdetiniz nasıl?"

"Görmüyorum. Epiyce vakittir kesildim. Çok merak ediyorum, verem mi oldum acaba? Genç yaşta verem[li] ler âdetten kesilir değil mi?"

"Merak etmeyiniz, verem değilsiniz. Çocuk doğurdunuz mu?"

"Üç tane..."

"En büyüğü ve en küçüğü kaç yaşındadır?"

"Vallahi yaşlarını bilmem, boyca beni geçtiler."

"Zevciniz ile bir arada mı yaşıyorsunuz?"

Hanım, uzun bir inilti ile cevap vererek:

"Bir dam altında, bir ev içinde amma sanki birimiz mağripte[439] birimiz maşrıkta[440] gibiyiz."

"Niçin efendim?"

"Erkeğim bana kocalık edemiyor ki..."

"Beyiniz kaç yaşındadır?"

"Altmışa doğru... Gençliğim heba oluyor..."

"Altmışa doğru erkeklerin hepsinde bir cinsiyet rehaveti peyda olur..."

Hanım bir feryat koparark:

"Öyle demeyiniz, hepsini söyleyeyim mi şimdi..."

"Söyleyiniz."

"Kocam kadından hoşlanmaz, varını yokunu pis pis çapkınlara, külhanbeylerine dağıtır. Kaç defa gözümle gördüm. Haykıra haykıra başımı duvarlara vurdum, yerlerde çırpındım. Bayıldım. Ayıldım. Öldüm dirildim. Boşanmak istiyorum. Bırakmıyor. "Bu kadar yıldan sonra ayrılmak rezalettir. Boyumuzca evladımız var. Onlara bak da utan" diyor. Onlara bakıp da utanmak bana mı düşer, ona mı? Bir gün yine kocamı o hâlde yakaladım. Fakat bu rüyada mıydı? Hakikatte miydi? Pek eyi kestiremiyorum. Yeşimden odamın camlarını bütün indirdim. Tabak, bardak, ayna, sürahi, elime ne geçtiyse fırlattım fırlattım. Tuzla buz ettim. Evin içindeki insanların boğazlarına atılarak boğmak istedim..."

"Hep bunlar rüyada mı oluyor?"

"Hayır, bu kırıp döktüklerim uyanık iken vuku buldu. Duşlar yaptılar. Beni banyolara koydular. Hastanelere götürdüler. Hiçbir şey kâr etmedi... İçim yanıyor yanıyor kimler için onu da anlatırım. Kadının biri bana ne dedi biliyor musunuz?"

---

439. Mağrip: Batı.

440. Maşrık: Doğu.

"Hayır, bilmiyorum."

" 'Kocana yanıyorsun. Hastalanıyorsun. Onun yoluna öleceksin. Bu herifi sevme artık' dedi. 'Bu mümkün mü?' dedim. 'Mümkündür' dediydi. 'Nasıl?' dedim. 'O sana hıyanet ediyor, sen de ona kadınlarla nispet ver' dedi. 'Nasıl?' dedim. 'Sevicilik yapalım' dedi... Hiç kadın erkeğin yerini tutar mı? O kadından da sözünden de nefret ettim, kaçtım... Ben kimi sevdiğimi zaten pek eyi bilmiyorum ki... Kocamla hissen ayrı yaşayalı gönlüme başka genç genç erkekler doldu."

"Gönlünüze genç erkekler nasıl doldu?"

"Bilir miyim ben... Her gece birisiyle birleşirim..."

"Nerede?"

"Rüyada, hayalimde, döşekte beni hiç yalnız bırakmazlar... Onlar bana sarılırlar. Ben de onlara... Bir şeyler olurum. Haykırırım."

"Bu delikanlılar kimlerdir? Bana birkaçını tarif edemez misin?"

"Bir tanesine Kapalıçarşı'ya giderken rast geldim. Bana baktı, içini çekti. Ben de bir ezginlik geçirdim. Fidan gibi bir delikanlı... Yavaşça işaret ettim. O gece yatağıma geldi. Öteki de şoför. Yirmi iki yaşında, iri siyah gözleri, kıvır kıvır kirpikleri var... Otomobile bineceğim zaman hep onu ararım... Sonra Yusuf... Genç irisi, aslan gibi..."

"Kim bu Yusuf?"

"Konağı döşemeye gelen yorgancı kalfası... Yusuf beni hiçbir gece yalnız bırakmaz."

"Yusuf gece konağa nasıl gelir?"

"Yükün içinden çıkar... Benimle yatar, sonra yine kaybolur..."

"Hanımefendi, sizin bu hastalığınız karışık. İyice tedavi ister. Bir konsültasyon yapmalıyız."

"Peki, amma beni kocamdan boşatıp Yusuf'a verebilecek misiniz?"

"Çalışırız..."

"Kocamdan boşanmak için onu fena yolda cürmümeşhut hâlinde yakalayıp bu hâli mahkemede ispat etmek lazımmış... Öyle dediler."

"Evet doğru... Bunun için şahitler ister..."

"Nerede bulacağım şahitleri?"

"Biz tedarik ederiz, fakat biraz masraflı olur..."

"Ben Yusuf'a varayım da bütün varım feda olsun."

"Zevciniz zengin midir?"

"Eh, kimseye muhtaç olmayacak kadar..."

"Sizi o mu geçindirir?"

"Oh nerede? Benim malım, iratlarım ayrıdır..."

"Mallarınız çok mudur? İratlarınız nerelerdedir?"

"Mallarımın çoğu mücevherat ve eşyadır. İratlarım... Galata'da bir han, iki meyhane... Tepebaşı'nda apartman... Fakat çocuk gibi beni vesayet altına aldılar. Paralarımı elime vermiyorlar... Gündelik alır gibi arada bir avucuma beş on lira geçiyor..."

"Hanımefendi, siz hem tıbben tedaviye, hem de kanunen sıyanete[441] muhtaçsınız. İdarehanemiz hem sıhhi hem de hukuki işleri deruhte eder. Şimdi size müsekkin[442] ilaçlar vereceğim. Ve sonra sizi o kocalık vazifesini ifa edemeyen adamdan ayırtıp gürbüz bir delikanlı ile evlendireceğim..."

"Yusuflan mı?"

"İsterseniz Yusuflan... Şimdi bana isminizi, semtinizi, telefon numaranızı söyleyiniz..."

"Adım Letafet Nasıh, semtimiz Teşvikiye. Telefon 2018...."

Doktor, bu söylenenleri bir deftere kaydettikten sonra:

"Efendim, sıhhat ve aile hayatınızın icap ettirdiği tedavi ve reviyet[443] gayri mümkün değil, fakat naziktir. İki gün sonra yine bu saatlerde burayı teşrif buyurursunuz.

441. Sıyanet: Koruma.

442. Müsekkin: Sakinleştirici.

443. Reviyet: Bir işin her cihetini iyice düşünme.

Mütehassıslardan müteşekkil bir konsültasyon heyeti huzurunda meseleyi ariz amik[444] ve amik tetkik ve hallederiz. Bir otuz kırk lira kadar masraf olur, bir şey değil... Bu işte en ziyade dikkat edilecek bir cihet vardır, burada edilen lakırdılar tamamıyla yine burada kalmalıdır. Mesele hâl ve fasletilmezden evvel harice laf sızarsa iş falso olur. Nasıl hareket etmeniz lazım geldiği hakkında size talimat vereceğiz. Bu nasihatlerimi ne kadar dikkatle dinler ve dediklerimden hiç ayrılmazsanız o derece kolaylıkla arzularınıza nail olursunuz hanımefendi..."

Kırk İki

Suduri, ucundan avantalı maceralar çıkamayacak bir iki hasta daha savdıktan sonra arkadaşlarının yanına döndü.

Sabriye, kıskançlığa benzer bir istihza ile eski âşığına şöyle çıkıştı:

"Suduri Beyefendi, boyalı karının kart suratı sizi çok meşgul etti. Bir sıra muayenesi iki saat sürer mi? Ne kadar hoşlandınız o kocakarıdan..."

Suduri gülerek:

"Ben kocakarıdan hoşlanmadım, o benden hoşlandı."

"O senden, sen ondan; hâsılı arada bir hoşlanma var. Vallahi birkaç defa niyetlendim. Gelip birdenbire kapınızı açacaktım. Fakat münasebetsiz bir hâle tesadüf etmekten çekindim..."

"Açaydın güzel bir manzara görecektin. Kadın, şezlongda bezi değiştirilen çocuk gibi apaçık yatıyordu."

"Niçin o kepazelik?"

"Doktor değil miyiz? Hastanın bil-icap her tarafına bakabiliriz. Bu kocakarı nemfoman (*nymphoman)* yani şiddetle erkek arzusunda... Kocası kendini memnun edemiyormuş, buraya gelmiş..."

444. Ariz amik: Enine boyuna.

"Demek ki bu muayenehanede tedavinin bu türlüsü[-nün] de bulunduğunu haber almış. Buraya gelmiş..."

"Olabilir..."

"Bu suişöhrete sevinelim mi?"

"Biz kadının suratına, yaşına, ahlakına bakmayız. Parasına itibar ederiz."

"Bu kakanoz zenginini?"

"Tarifine göre öyle..."

"O hâlde kendisini memnun edebildin mi?"

"Şezlongda hayli müddet yattı. Fakat ben anlamamazlıktan geldim..."

"Bir başka defa anlamak mecburiyetinde kalırsın..."

Suduri sırıtarak:

"Belki..."

"Beni ne kadar nazik bir hizmete tayin ettiğini görüyorsun ya!"

"Sabriye, çaçaronluğu bırak... Mesele mühim. Çok mühim... Arkadaşlar buraya geliniz. Bütün dikkatinizle kulaklarınızı bana veriniz."

Avnussalah, Safder meraklı birer bakışla doktora yaklaşarak:

"Ne var?"

"Dalyana bir canavar düştü..."

"Aman ağı paralamasın..."

"Ağı paralatmadan yakalayabilirsek işimiz iş..."

"Ne yapacağız?"

"Canlı canlı kafese koyup ücretle seyrine baktırtacağız... Ucunda çok para var. Şimdi gelip giden pupa kıyafetli karı yok mu?"

"Ey?"

"O öyle bir şantaj madeni ki iyi işletebilirsek yükümüzü tutarız."

Avnussalah mühim bir işe sıvanmaya hazırlanan bir adam tavrıyla el çırparak:

"Maslahatın tutulacak ucunu, kulpunu anlat bakalım..."

"Frenkler yaşlı kadınların âdetten kesilme mevsimine 'âge critique' diyorlar. Bu onlar için buhranlı bir devirdir. Ellilik kadınlar bazen gençlerden ziyade azıyorlar. Frenk doktorları bu kızgınlığa da 'Le feu de la cinquantaine' yani elli yaşının ateşi tabir ediyorlar..."

Avnussalah, Suduri'nin çenesini okşayarak:

"Ben bu doktorcuğuma boş yere diploma vermedim. Bakınız o bize meselenin psikolojisinden bahsediyor."

Safder: "Bu asır, ilim ve terakki asrıdır. Dolandırıcılıklar bile fennî olmalıdır. Hokkabazlıklar fennî olmalıdır. Hırsızlıklar, sevdalar, şantajlar hep teknikli, fennî olmalıdır. Biz nazariyatçılıktan ziyade ameliyatçı mütefenninleriz.[445] Yeni usul mektep tedrisatı da böyle değil mi? Dünyada ve ahirette kitap yok, pratik var. Her şey sinema oldu. Bakacaksın öğreneceksin. Hayat da böyle oldu. Gördüklerini zekânla karıştırarak tecrübelerinden türlü işler çıkaracaksın. Şimdiki hayatta aç sefil kalanlar varsa bunlar ahmaklar, helalzadelerdir. Haramzadeler için kazanca had ve nihayet yoktur. Her şey onlarındır. Elini uzatıp da kapabildiğin şeyi cebine indirirsen o senin olur. Dünya kaparozculukta[446] üstat olanlarındır.."

Avnussalah: "Sanatın tekniğini anlattın. Bu karıyı nasıl soyacağız, oraya gelelim.."

Suduri, derin düşünceli mülâhazakârlar gibi gözlerini ufaltıp başını kaşıyarak:

"Bu ciheti aramızda inceden inceye müzakere edeceğiz. Biraz dinleyiniz, meselenin fennî cihetini bitireyim."

Avnussalah: "Çok derinleşme. Malum ya diplomayı benden aldın."

Suduri: "Dinle hocam... Gençlikte kızanlar şehvanî hırslarını teskin için türlü kolaylıklar bulabilirler. Fakat geçkinler için keyfiyet böyle değildir. Bilhassa ihtiyarlık

445. Mütefennin: âlim, fen bilimleriyle uğraşan (kimse).

446. Kaparozcu: Görevini kötüye kulanarak, yolsuzca ya da zorla çıkar sağlamayı yol edinmiş (kimse).

devresine giren kadınlarda birdenbire gayrimelhuz[447] bir şiddet peyda olur. Hayizden[448] kesilme yani yumurta husulü inkıtaa uğrayınca yaşlı kadının dâhilî ifrazatındaki muvazene bozulur. Âdet görmekle def olunarak sükûnet getirecek kan içerde kalır. Binaenaleyh kadınlık uzvunda ihtikan[449] yani dem[450] hücumu vuku bulur. Kadın ateşlenir. Bu fizyolojiki ihtilâl kadının maneviyatına da tesir eder. Mukavemeti müşkül şehevi bir azap başlar. Bu yaşta kadınların kocaları da altmışı geçkin bir çağda bulunurlar. Uzun fasılalarla görülen küçük intibahlardan başka bir kudretleri kalmaz."

Safder: "Zavallı kocakarılar..."

Avnussalah: "Acınacak hâl..."

Suduri: "Evet... Çünkü kocadan hayır kalmayınca kocakarı bu ateşin şiddetiyle her şeyi göze aldırarak aşüfteliğe kalkışsa yüzüne kim bakar..."

Avnussalah: "Parası varsa ben bakarım. Elli beşlik, altmışlık hanım ninelerle evlenmiş ne yakışıklı delikanlılar bilirim. Para bu oğlum... Kocakarı genç bir erkeğe bir kere sevdayı sararsa malını mülkünü, canını, her şeyi feda eder. Bu da bir meslektir. Bu sanatla nikâhlı nikâhsız geçinen çok kurnazlar vardır."

Safder: "Kocakarıda paralar suyunu çekip de hâlâ kızgınlığı geçmezse?"

Avnussalah: "O zaman merkumeyi buz banyosuna sokarım..."

Suduri: "Bu vaziyette kalmış kocakarıların evin içini kasıp kavuracak derecede neden hırçınlandıklarını şimdi anladınız mı? En ziyade düşman olduğu, gelinidir."

Avnussalah: "Ahlakça cennetten huri getirsen geçinmez."

---

447. Gayrimelhuz: Beklenmedik.

448. Hayiz: Aybaşı.

449. İhtikan: Kan toplanması.

450. Dem: Kan.

Suduri: "Vurur, döver, atar, kırar... Kocasına bir cehennem hayatı yaşatır. Ayda bir hizmetçi değiştirilir. Kimseden ve hiçbir şeyden memnun olmaz."

Safder: "Mutlaka ve illâki ha?"

Suduri: "Kimin böyle karısı, annesi, kaynanası, büyük anası varsa Allah imdat eylesin..."

Avnussalah: "Böyle bir kocakarı, bir ailenin hayatını zehirleyebilir."

Suduri: "Şimdi bunlardan bir tanesi bizim elimize geçti. Bunu iki memesinden sağmak için lazım gelen planı kuracağız."

Safder: "Bu kocakarıyı memnun etmek hususunu biz üç genç hep birden mi deruhte edeceğiz?"

Suduri: "Zannederim ki bize böyle bir zahmet düşmeyecektir."

Safder: "Ya nasıl onu memnun edip de parasıyla beraber duasını da alacağız?"

Suduri: "Kocakarıyı başka gençlerin koyunlarına koyacağız, parayı biz alacağız."

Safder: "Bu nasıl olacak?"

Suduri: "Size evvela şunu haber vereyim ki hanım tekin değil."

Avnussalah " Ne demek o?"

Suduri: "Kocakarının gözlerine genç erkekler görünüyor."

Safder: "Nasıl? Hayalât mı? Hakikat mi?"

Suduri: "Kestirmesi zor. Ben anlatayım da siz ne olduğunu keşfediniz. Hanımın ara sıra nöbeti tutuyor. Eline ne geçerse atıp kırıyor, insanlara saldırıyor."

Safder: "Aşk kuduzu."

Avnussalah: "Ellisinden sonra..."

Safder: "Hayatın çok acı illetleri var."

Suduri: "Gönlüne genç erkekler doluyor."

Avnussalah: "Karıyı teskin edemiyorlar mı?"

Suduri: "Bilakis daha ziyade ateşlendiriyorlar. Bunların içinde şoför var. Yorgancı kalfası var. Daha türlü çe-

şitler var. Hanım bunları sokakta görüyor, içini çekiyor. Gece yatağına davet ediyor."

Avnussalah: "Biz, hakiki, hayali bu delikanlılarla hanımın arasında miyancılık[451] mı yapacağız?"

Suduri: "Nasıl icap ederse öyle yapacağız."

Avnussalah: "Öyle ise programı çizelim."

Suduri: "Hanım, seviştiği bu delikanlıların içinde en ziyade yorgancı kalfası Yusuf'a düşkün. Onu gayritabiî yollara sapmakla ittiham ettiği kocasından boşatıp bu âşığına vereceğiz. İşte bu vait ile kadını istediğimiz gibi soyacağız."

"Hanımın kocası aleyhindeki ittihamı doğru mu?"

"Belki değil, bu keyfiyet tahkikle meydana çıkacak..."

"Yorgancı Yusuf senin benim gibi maddi bir delikanlı mı? Yoksa bu kaçık karının rüyalarında yaşayan bir hayal mi?"

"Bunu da anlayacağız."

"Nasıl?"

"Hanım iki üç güne kadar buraya konsultasına gelecek. İstediğimiz gibi söyletir, bütün bu meçhulleri hallederiz."

"Bu meçhullerin hallinden sonra ne olacak?"

"Koca olacak adamın suihâli tebeyyün ederse[452] onu ahlaklandırmak marazında bir ültimatomla korkutarak zevciyet vazifesini ifaya davet ederiz."

Avnussalah: "Şunun daha doğrusunu söylesene..."

Suduri: "Daha doğrusu nedir?"

Avnussalah: "Suiahlakını âleme ilan tehdidiyle şantaj yapacağımızı anlatmak."

Suduri: "Bunun hepsi bir kapıya çıkar..."

451. Miyancılık: Arabuluculuk.

452. Tebeyyün etmek: Belli etmek.

Kırk Üç

"Yaralı Gönüllere Teselli" yurdunun şöhreti gün geçtikçe mahalleden mahalleye bir yangın gibi sarıyordu. Orası büsbütün tıbbi bir tedavi evi değildi. Onda bakıcı, falcı, üfürükçü, büyücü ve âşık kavuşturan gibi manevi kuvvetler seziliyordu. Halk böyle ampirik[453] şeylere fazla düşkünlük gösterir. Düşürecek çocuğu olanlar, sevgililerine kavuşmak isteyenler, sahte bekâretle kızlıklarını tazelemek kaydında bulunanlar, bıktıkları kocalarından boşanmak davasına kalkışanlar, arzu ettikleri kimselere varmak için şirinlenmeye uğraşanlar hep bu yurda akın ediyorlardı.

Bu yolda müracaatlara cevap veren bir tezvirat evinin müşterileri alelâde hastalıklara münhasır muayenehanelerle nispet kabul etmeyecek derecede çoktur.

Bir gün Sabriye muayene heyetinin odasına girerek serzenişli bir istihza ile:

"Suduri Beyefendi, müjdemi isterim."

Suduri biraz şaşırarak:

"Ne müjdesi?"

"Mahut kızgın karı geldi."

Doktor geniş bir tebessümle:

"Arkadaşlar, konsültasyona hazır olunuz."

Üçü de beyaz birer muayene gömleği giydiler.

Sabriye: "Ben de icap eden ameliyat levazımını tedarik edeyim."

Suduri: "Nasıl ameliyat levazımı?"

Sabriye: "Bir iki kova buz. Derin bir iskandil aletiyle sondaları, pensleri, makasları hazırlıyayım.."

Avnussalah: "Ne eğleniyorsun Sabriye Hanım, beş on sene sonra sen de bu hanım gibi olacaksın."

Sabriye nefretle boğuk bir ses çıkararak:

"Allah göstermesin..."

---

453. Ampirik: Deneysel.

Suduri: "Korkma... Korkma Sabriye, bizim aramızda yaşadıkça sen hiçbir vakitte bu ıztırara düşmezsin."

Sabriye yüzünü ekşiterek:

"Haydi zevzek."

Avnussalah: "Cilveleşmenin sırası değil. Vazife zamanı geldi. Hastayı bekletmeyelim."

Üçü de muayene odasına girdiler. Hanımı içeriye aldılar.

Hasta, kendisini muhtelif tipte üç delikanlının karşısında görünce acayip acayip kırıtmalar, süzgünlükler göstermeye başladı. Şezlonga mı, yoksa genç tabiplerden birinin kucağına mı nereye oturacağını bilmez bir şaşkınlıkla etrafına göz gezdiriyordu.

Suduri onu bu kararsızlıktan kurtarmak için şezlonga işaret ederek:

"Şuraya buyurunuz hanımefendi."

Kadın, oturmazdan evvel kendisine hiçbir teklif vuku bulmadan soyunmaya koyuldu. Üç erkek de yüzlerinde beliren tebessümü örtmeye uğraşarak bakıyorlardı.

Suduri, hastaya yaklaşarak güya muayeneye girişti. Observation[454] vermeğe başladı. Ötekiler de önlerine birer defter açarak doktorun söylediklerini büyük bir dikkatle kaydeder gibi görünüyorlardı.

Doktor, muayeneyi kadının şakaklarından tutturup Arapça, Türkçe, Fransızca terkipleri biribirine karıştırarak:

"Apophyse zigomatique tesiriyle artlre temporale üç buçuk atıyor. Şiryan-ı sübati-i aslî[455] kâh munkabız[456] gâh münbasit.[457] Şiryan-ı sübati-i zahirî[458] kâh var kâh yok..."

Avnussalah bu hezeyanları kaydederek:

"Acayip şey!"

---

454. Observation: Gözlem.

455. Şiryan-ı sübati-i aslî: Ana atardamar

456. Munkabız: Sıkıntılı.

457. Münbasit: Açık.

458. Şiryan-ı sübati-i zahirî: Şahdamarı.

Safder gayet ciddi:

"İşitilmedik mizaç inhirafları."

Hasta inleyerek:

"Bende bin bir rahatsızlık olduğunu biliyorum. Doktor beyler nasıl güzel keşfettiniz. İşte tıpkı dediğiniz gibi ben kâh varım kâh yokum. Hakikatten rüyaya, rüyadan hakikate geçerek yaşarım. Bu benim için büyük bir ihtiyaçtır. Çünkü Yusuf'u en çok rüyada görürüm. Kocam arkamdan gözetlese de sevgilimle beni bir arada yakalayamaz."

Suduri devam ederek:

"Adale-i muthike-i eymen[459] çatlamak üzere hemen hemen..."

Safder: "Vay, ciddi tedavi ister."

Avnussalah: "Adale-i daliye[460] ile adale-i muthike arasında esbab-ı hururiye[461] mevcut mu?"

Suduri: "Yüzde altmış derecesinde..."

Avnussalah: "Vahimce..."

Safder: "Hiydro alcalisme pastoral ve dynamique usulüyle hastalığın önü alınabilir.."

Suduri: "Fakat maatteessüf[462] adale-i sadrıye-i kebire[463] ile adale-i sadrıye-i sagire[464] arasında ihtilât[465] var.."

Avnussalah: "Zannettiğiniz kadar tehlikeli bir vaka değildir. Şimdiye kadar çoğunu tedavi ettim. Uzun müddet ve itina ile uğraşmak ister. Bu hastaya bol bol Baume tranquille[466] vermeli ki rahat etsin."

---

459. Adale-i muthike-i eymen: Sağ güldürücü kas.
460. Adale-i daliye: Delta kası.
461. Esbab-ı hururiye: Düşüşün sebepleri.
462. Maatteessüf: Üzülerek söylüyorum, ne yazık ki.
463. Adale-i sadrıye-i kebire: Büyük göğüs kası.
464. Adale-i sadrıye-i sagire: Küçük göğüs kası.
465. İhtilât: Karışmak.
466. Baume tranquille: Sakin balsamı.

Ali Safder: "Şefeteyinden[467] aşağı matricaire[468] akıtmakla da teşfiye[469] kabildir."

Suduri: "Şimdi merkez-i hayat[470] olan kalbe geliyorum."

Doktor, hastanın kalp nahiyesini dinleyerek:

"Şiryan-ı ebher mültehep."[471]

Avnussalah: "Sebep?"

Suduri: "İçerisi tuval darenye dolu."

Ali Safder: "Tuhaf şey... Bu hanım örümcek mi yutmuş?"

Doktor: "Nadir vaka fakat hakikat..."

Hasta: "Ağzım açık uyurken belki yutmuşumdur... Doğru teşhis ettiniz."

Avnussalah: "Teşhisin doğruluğunu neden anlıyorsunuz?"

Hasta: "Çünkü efendim, bazı bazı yüreğimin içinde yüzlerce örümcek ayaklarının kıpırdadıklarını duyarım."

Ali Safder: "Ne yapalım şimdi?"

Doktor: "Kolay... Bu hastalıktan çoğunu kurtardım."

Avnussalah: "Ne suretle?"

Doktor: "Tetanos tedavisi... Çünkü örümcekler içeride binlerce yumurta bırakırlar."

Ali Safder: "Onların kökünü nasıl kazımalı?"

Doktor: "Chloro formisation ve électricite..."

Ali Safder: "Bravo!"

Doktor: (Hastanın kalbini dinleyerek) "Valvül mitral[472] paslanmış, iyi işlemiyor."

Avnussalah: "Bol vazelinle yağlamalı."

Doktor: "Biraz da pomat damur..."

Ali Safder: (Avnussalah'ın kulağına eğilerek) "Pek alay ediyoruz, kadın anlayacak..."

---

467. Şefeteyn: İki dudak.

468. Matricaire: Camomile çayında kullanılan bir bitki.

469. Teşfiye: İyileştirme.

470. Merkez-i hayat: Hayatın merkezi.

471. Şiryan-ı ebher mültehep: Atardamar alevlenmiş.

472. Valvül mitral: Mitral kapak.

Avnussalah: (Yavaşça) "İşine bak canım... Ciddi namını verdiğimiz doktorların konsültasyonları da bu bizimkinden çok farklı değildir."

Suduri: "Üzn-i eymen[473] yana yana kızarmış."

Ali Safder: "Yüreğiniz çok ateşlenmiş hanımefendi."

Hasta: "Doğru doğru, yüreğimin cayır cayır yandığı anlar oldu."

Doktor, muayenesinde devam ederek:

"Buteyni eymen, alev üzerinde bir tencere gibi fıkır fıkır kaynıyor. Buteyn-i eyserin[474] tuz tutarak kalayı bozulmuş."

Avnussalah: "Tıbbın bu tekemmülü zamanında, yeniden kalaylanması mümkündür."

Doktor: "Hay hay, içeriye bir platin tel salarak galvanoplasti[475] suretiyle buteynin cidarını gümüşleriz. Şimdi ebher-i nazilden[476] aşağı iniyorum. Bu da müstamel tulumba borusu gibi yosunlanmış."

Doktor, hanımın vücudunu santim santim muayene ederek nihayet havza-i beşere indi. Sevda damarları ve aşk kaynağı hakkında mufassal malumat verdi.

Hanım, bu cihetten harap ve deliği deşiği devamlı tamire muhtaçtı. Hakikat kendisine anlatıldı. O gün epeyce parası alındı. Cismin muayenesinden sonra ruhun tedavisine geçildi. Ruh mütehassısı Avnussalah, dertli kadını isticvaba girişti:

"Hanımefendi, zevciniz ile aranızdaki karılık kocalık muamelâtına dair bazı şeyler soracağım."

Hanım, teessürden parlayan gözleriyle muhatabını süzerek:

---

473. Üzn-i eymen: Sağ taraftaki kulak.

474. Buteyn-i eyser: Solkarıncık.

475. Galvanoplasti: İçinde erimiş halde herhangi bir maden bulunan bir sıvıya istenilen bir eşyayı daldırarak sıvının içinden elektrik akımı geçirmek yoluyla o eşyayı bir maden tabakasıyla kaplama işi.

476. Ebher-i nazil: Temiz kanı yürekten bedene dağıtan büyük damardan aşağı.

"Sorunuz..."

"Malum ya, tababette ayıp olmaz. Artık beyinizle beraber yatıp kalkmıyor musunuz?"

Bu sual karşısında çehresine ateş basan hanım şöyle haykırdı:

"İlahi doktor beyefendi, kocamın yüzünü bir döşekte değil ya bir odada bile gördüğüm yok."

"Ne zamandan beri döşekleri ayırdınız?"

"Yıllardan, çok uzun yıllardan beri..."

"İzdivacınızın ilk günlerinde de kocanız size karşı hep böyle ateşsiz, kayıtsız mıydı?"

"Evet, hep böyle, hep böyle..."

"Ne demek hep böyle?"

"İzdivacımız müddetince kocamın bana şöyle aşk ile şevk ile sımsıkı sarıldığını hiç bilmiyorum..."

"Sımsıkı sarılmak nasıl olur? Siz bunu başka erkeklerin kolları arasında tecrübe ettiniz mi?"

"Elbette elbette... Hekimlikte ayıp olmazmış, işte söylüyorum ki elbette... Çünkü..."

Kadın hafakana tutularak bu çünkünün arkasını getiremedi...

Avnussalah bir müddet bekledikten sonra tekrar etti:

"Ey çünkü?"

"Çünkü intikamımı başka türlü nasıl alabilirim..."

"Niçin intikam alıyorsunuz?"

"Almaz mıyım keratadan..."

"Belki kocanızın hilkatinde fazla ateşlenmek hâli yoktur..."

"Nasıl yoktur? Söyletmeyiniz beni. Başkalarına karşı şiddetle vardır da bana karşı mı yoktur?"

"Çoluk çocuk sahibi olmuşsunuz..."

"Olduk amma ben bu herifin kocalığından hiçbir şey anlamadım. Koca değil paçavradır paçavra..."

"Size karşı duymadığı bir şeyi başkaları için duyduğunu neden biliyorsunuz?"

"Kaç tane... Kaç tane... İspatlı, şahitli. Her gün gözlerimin önünde neler oluyor... Söyletme bana... Esasen bu herif kadın sevmez ki..."

"Ya ne sever?"

"Kendi cinsini... Her gün çocuk arkasından koşar. Utanmazın biri... En sonunda Tahir isminde bir çocuğa musallat oldu."

"Bu nasıl çocuk?"

"Efendim, bu oğlancağız bize her sabah güğümle süt getirir. Bizim beyefendi merdivenlerden aşağı iner, sütçünün elinden sütü alır, kendi boşaltır. Eline biraz para sıkıştırır. Böylelikle münasebeti arttırır. Oğlanın anası Nesime Hanım bir gün ağlaya ağlaya bana geldi. Anlattıklarını kulaklar hiç duymasın. Bizim bey nasılsa bir fırsat düşürerek Tahir'i bir otomobile atmış... Gezdirmiş, çocuğa içirmiş, içirmiş... Artık ötesini anlarsınız. Tahir, evine yarı yarıya kendini bilmez bir hâlde dönmüş. Kusmaya başlamış."

Hanım, kocasının suihâli hakkında bu mealde izahat verir. Bu vakada zengin bir şantaj madeni keşfeden üç dolandırıcı derin derin birbirlerinin yüzlerine bakıştıktan sonra Avnussalah muhatabına itminan verecek ciddi bir surat ve ağır bir sesle:

"Hanımefendi! Siz, Nesime Hanım'ı, oğlu Tahir'i buraya bize getirebilir misiniz?"

Kadın biraz düşündükten sonra:

"Getiririm..."

"Getirirseniz biz de muammayı çarçabuk hallederiz..."

Kırk Dört

Letafet Hanım gittikten sonra bu üç şerik maskelerini çıkardılar. Açık yüzle görüşmeye başladılar.

Avnussalah: "Gitgide anlıyorum ki hayatta uydurulan istirahat, fazilet, hüsnü muaşeret gibi kelime ve terkiplerin şeniyetleri yoktur. Hep bunlar tahayyülden, tasavvur-

dan ibarettir. Şimdi bu karı kocaya bakınız. Bunun hangisi ötekinden daha ahlaklı? Bütün bu kırmızı damların altındaki geçinmeler az çok bu hâle andırır şeylerdir."

Suduri: "Şimdi işin psikolojisini, felsefesini geçiniz. Biz bu dünyaya nizam verecek değiliz. Onun nizamsızlığından istifadeye uğraşacağız.

Hararetlerini söndürmek için hayatın ahlak oluğundan akacak saf ve berrak suyu bekleyenler daima ateşler içinde yanıp ölüyorlar. Mai mukattarın[477] içinde balık yaşamaz, insanlar da böyledir. Bilmez misin bulanık pis suların midyeleri istiridyeleri ne kadar iri ve semiz olur... Tarlaları lağım muhteviyatı ve gübrelerle beslemezler mi?"

Ali Safder: "Şaşıyorum size, bir fenalığı yapmak için neden mazeret arıyorsunuz. Bırakınız bu boş lafları... Nasıh Bey'e gönderilecek ültimatomu ne surette kaleme alacağız, şimdi onu düşünelim."

Avnussalah: "Hakkın var arkadaş, fakat bu ültimatomun şekli, çocuğun buraya çağır[ıl]ıp muayene ve isticvabından sonra tespit edilecektir."

Çok sürmez. Bir gün Letafet'le Nesime'nin arasında Tahir, üçü birlikte tedavi yurdunda boy gösterirler. Yine o üç şahıstan müteşekkil ruhani, cismani konsültasyon heyetinin sehpası kurulur.

Oğlanı isticvaba başlarlar. Fakat anasının yanında çocuğun serbest cevap vermeye sıkıldığı anlaşılınca kadınları dışarı çıkarırlar. Avnussalah ağır bir müstantik tavrı takınarak:

"Söyle bakalım oğlum, sana kim tasallut etti?"[478]

"Kimse tasallut etmedi..."

"Fakat bu tasallutu ispat eden ortada birçok şeyler var..."

"Hiçbir şey yok efendim. İftira..."

"Sen bir akşam eve sarhoş gelmişsin."

---

477. Mai mukattar: Damıtık su.

478. Tasallut etmek: Sarkıntılık etmek.

"Evet, sarhoş geldim. Ben yaşta çocuklar içmiyorlar mı?"

"Anneni dövmüşsün."

"Hayır, dövmedim; o bana hücum etti, ben de onu tartakladım."

"Nerede içtin?"

Tahir biraz şaşalayarak:

"Meyhanede..."

"Hangi meyhanede?"

"Galata'da..."

"Galata'da meyhane çok, hangisinde?"

Çocuk, kaçamak yolu arayan bir maznun şaşkınlığıyla biraz düşünerek:

"İşte oradaki meyhanelerin birinde..."

"Yanında kim vardı?"

Tahir yine müziç bir sükût vakfası geçirdikten sonra:

"Yanımda kimse yoktu..."

"Sen yaşta bir çocuk yalnız başına meyhaneye girip de içer mi?"

"İşte içtim gitti..."

"Annenin ifadesine göre bu senin ilk içişin imiş..."

"İlk değil, başka defalar da içdimdi amma belli etmedimdi."

"Bu sefer fazla kaçırdın demek..."

"Evet..."

Konsültasyon heyeti küçük bir taaccüple birbirinin yüzüne bakıştılar. Safder, Fransızca dedi ki:

"Bu küçük çapkın, içine sığınmak için kendine mükemmel bir inkâr kalesi yapmış.."

Avnussalah, aynı lisandan cevap verdi:

"Bu, büsbütün çocuğun mahareti değil. Bu inkâr suretini ona öteki herif talim ettirmiştir. Lâkin merak etmeyiniz, ben külhaniyi şimdi çıtır çıtır söyletirim..."

Çocuk, kendinin anlamadığı bir dilden söylenilen bu lakırdılardan aleyhine bir kurnazlık sezerek huylanır gibi oldu.

Avnussalah birdenbire sordu:

"Meyhaneye kaç para verdin?"

"Aklımda yok... On beş yirmi kuruş."

"Yalan..."

"Niçin yalan efendim? On beş yirmi kuruş, işte öyle bir şey."

"Yalan... Yalan... Sen şimdiki meyhane fiyatlarını bile bilmiyorsun... On beş yirmi kuruşa ancak bir kadeh içilebilir. Sen ise fena halde sarhoş imişsin. Hem de çok meze kusmuşsun."

Çocuk, muhatabıyla eğlenir gibi gülerek:

"Efendim, bir insanın kusmuğundan az veya çok para sarf ettiği anlaşılır mı?"

"Anlaşılır. Yalancı bir çocuk musun, değil misin onu anlamak için biz seni söyletiyoruz. Yoksa biz her hakikati biliyoruz."

Tahir biraz şaşalayarak:

"Hangi hakikati?"

"Senin umumi bir meyhanede değil hususi bir yerde bir arkadaşla içtiğini, oraya kaç numaralı otomobil ile gittiğinizi, hepsini hepsini biliyoruz."

Avnussalah, boş atıp dolu vurmak için tabiî hep bunları savurup duruyordu. Fakat tanelerinin birkaçını hassas noktalara isabet ettirmiş olmalı ki çocuğun rengi biraz bulandı, gözleri sağa sola kaydı. Lâkin yine bir kaçamak yolu bulmak ihtimaliyle sordu:

"Yanımdaki arkadaş kimmiş?"

"Senin gibi bir çocukla arkadaşlığı hiç münasebet almayan yaşlı bir adam."

"Kim?"

"Nasıh Bey..."

"Kim söyledi bunu?"

"Nasıh Bey kendisi..."

Tahir sesinde ufak bir ihtizazla:

"Daha ne söyledi?"

"Beraber işret ettiğinizi, beraber gezdiğinizi, beraber eğlendiğinizi, bütün olup bitenleri hep anlattı."

Oğlan kendini ani bir heyecana kapılmaktan kurtaramayarak:

"Mümkün değil. O adam öyle şeyler söylemez."

Avnussalah dik bir sesle:

"Niçin?"

"Çünkü aramızda dediğiniz şeylerin hiçbiri olmadı ki..."

Avnussalah, kuvvetli bir itiraf yerine geçen bu inkâra gülerek:

"Oğlum, sen bugünlerde çok para sarf ediyorsun... Sen nereden kazanıyorsun bu paraları?"

"Süt satıyoruz efendim."

"Satılan sütten senin hissene bu kadar para düşmez. Söyle nereden buluyorsun?"

"Bak işte reddedemiyorsun... Sana bu paraları Nasıh Bey veriyor... Onun için herkes senin ırzından şüphe ediyor."

Tahir, deminden beri içine büzüldüğü sükûtu birdenbire yırtarak:

"Benim ırzımdan kimse şüphe edemez. Ben namuslu bir çocuğum."

"Biz senin nasıl eğlentiler içinde vakit geçirdiğini öğrendik. Öğrendiğimiz için seni buraya çağırdık. Seni fena yola sapmaktan alıkoymak, böyle yemlemeden sakınmak için kendini bu adamdan çekmeni istedik. Sana kardeşçe nasihatimiz budur."

Kırk Beş

Tahir, başından geçen macerayı kısmen anlatıp bitirdikten sonra:

Avnussalah: "Oğlum sen çık dışarıya, şimdi annen gelsin" dedi.

Çocuk çıktı. Anası girdi. Kadınlara her insan gibi açık gezmek hürriyeti verildikten sonra hâlâ çarşaflanmaktan

vaz geçmeyen bu sütçü hanım, bu üç yalancı hâkimin huzurunda durdu.

Avnussalah: "Hanım, oğlunuzu dinledik. Başından geçeni bizi sözlerine hayran edecek bir cerbeze ile anlattı. Maşallah çok zeki oğlun var, mükemmel bir tahsil görse yaman bir şey olacak..."

"Oğlum çok akıllıdır efendim, amma Allah belalarını versin ahlakını bozdular."

"Daha ahlakından pek şikâyet edecek kadar bozulmuşa benzemiyor."

Kadın yeis ile içini çekerek:

"Bozuldu, bozuldu. At alan Üsküdar'ı geçti..."

"Ne yapıyor hanım?"

"İçkiye alıştı bir. Kızlara sataşıyor iki. Lakırdıları süslüyor. Değiştiriyor. Üç... İşine geleni anlatıyor, gelmeyeni gizliyor. Dört. Cebinde sütçülükten kazanılamayacak kadar para bulunuyor. Beş... Bu paraları nereden alıyor? Ve neye karşılık kazanıyor... Altı, yedi..."

"Hanım, hep bu dediklerin doğru ise çocuğun ahlakı bozulmuş demektir... Sen bu ziyaa mukabil ne istiyorsun?"

"Beş bin lira zarar ziyan dava ediyorum."

"Kimden?"

"Nasıh Bey'den..."

Kadının bu talebine karşı Avnussalah güldü. Bu hususi mahkemeyi teşkil eden üç arkadaş fısıldaştılar.

Avnussalah: "Hanım, sana bu aklı kim öğretti?"

Kadın gayetle ciddi:

"Hep eşim dostum... Şimdi âdet böyle imiş... Ahlaktan kaybedilen şey para ile kazanılıyormuş."

"Peki hanım, senin davanı takip edeceğiz. Seni ve oğlunu çağırdığımız zaman gelirsiniz. Bakalım beş bin mi, kaç bin lira koparabilirsek artık bahtına..."

"Allah ömürler versin efendim. Benim böyle adliye davalarına aklım ermez. Ne olursa sizden olur."

"Peki, haydi buyurun. Biz sana icabında haber göndeririz. Ümidini kesme. Bekle..."

Kadın dışarı çıktıktan sonra huzura Letafet Hanım ihzar olunur... Müddeiye[479] asabi, asık, çatık, hadit[480] bir suratla karşılarına dikilir.

Avnussalah: "Hanımefendi, yaptığımız tahkikat, tetkikat neticesinde kocanızın adem-i iktidarla malûl olduğu anlaşıldı..."

Hanım dik bir sesle:

"Onu ben de biliyorum. Bu malûliyeti bana tekrara hacet yok. Evvelden büsbütün iktidarsız değildi. Oğlanın anası büyü yapıyor. Zor ile o oğlanı kocama sevdirdi, şimdi de para dava ediyor değil mi? Ben sinirli bir kadınım, kocam ahlaksızdır; fakat bu sütçüler güya zayi ettikleri ırzlarını para ile yerine getirmeye uğraşıyorlar. Âlemin işi rezalet... Dünya hep böyle... Irz, namus, haysiyet, insaniyet hep yalan, yalnız menfaat sahi... Yalnız para sahi, ben de canımın çektiğine gönül veririm. Kim karışır?"

"Doğru söylüyorsunuz hanımefendi, içtimai hayat yavaş yavaş tarif ettiğiniz şekli alıyor... Fakat ne yapalım hanımefendi, karıştığımız bu kütlenin içinde biz de bu müfsit havayı teneffüs ediyoruz. Ağır ağır biz de zehirleniyoruz. Biz bu cismani, ruhani tedavihaneyi, uçuruma yuvarlanan ahlakı mümkün mertebe ensesinden yakalamak için açtık. Sizi tıbben muayene ettik. Şimdi de ruhani ve kanuni ihtiyaçlarınıza bakacağız. Ne istiyorsunuz hanımefendi, söyleyiniz..."

"Kocamdan ayrılmak istiyorum."

"Bu biraz müşkül hanımefendi..."

"Kocam mademki adem-i iktidarla malûldür. Bu genç yaşımda kanun beni onunla yaşamaya icbar edebilir mi?"

"Edemez, fakat bu adem-i iktidarı bir mahkeme huzurunda ispat etmek lazım..."

"Ederiz. Bana sorarlar, her şeyi söylerim..."

---

479. Müddei: Davacı.

480. Hadit: Öfkeli.

"Bu dava uğruna çok para gider hanımefendi..."

"Gitsin. Bütün varımı vermeye razıyım. Beni nikâhla almak için bekleyen gençler var.."

"Malûm, size koca mı yok. Lâkin işin zorluğu nerede bilir misiniz?"

"Nerede söyleyiniz?"

"Zevciniz Nasıh Bey, yaşıyla hiç nispet kabul etmeyecek derecede hovarda meşrep bir adamdır."

"Evet, öyledir utanmaz herif."

"Onun her gece bir genç kızın veya ..... koynunda yattığı mütevatir..."[481]

"Allah canını alsın, öyledir."

"Böyle bir adamın adem-i iktidarla malûliyetini nasıl ispat edebiliriz?"

"Siz pek âlim, pek muktedir, pek becerikli, pek insaniyetkâr adamlarsınız. Her hususta sizden ümitvarım beyefendi."

"Hatırınız için elimizden geldiği kadar çalışacağız."

"Teşekkür ederim."

"Fakat böyle bir dava açmak için la-ekal[482] beş yüz lira avans vermeniz icap eder."

"Peki. Efendim istediğiniz para olsun. (El çantasını açarak), yanımda iki bin lira var. Beş yüzünü takdim edeyim."

Dolandırıcılar bilâ-makbuz[483] beş yüz lirayı aldıktan sonra birtakım tatlı vadeler ve entipüften[484] reçetelerle kadını savarlar.

Şöhret afettir derler. Yerine göre belki bu hüküm doğrudur. Lâkin fena adamların iyi nam altında halkı soymaları cemiyet için en büyük felâkettir. İçtimai hayatta bu felaketin türlü nevileri görülür. Fakat hemen daima

481. Mütevatir: Yaygın haber.

482. La-ekal: En az, hiç olmazsa.

483. Bilâ-makbuz: Makbuzsuz.

484. Entipüften: Uydurma.

soyulan halkın zararını tazmin imkânı kalmayan bir sırada fenalık meydana çıkar.

Dolandırıcılık fırtınalarının kayalıklarına çarptıktan sonra bu gayriahlaki ticaretin oldukça sakin bir kazanç limanına girer gibi oldular. İdarehanelerini değiştirdiler, büyükçe ve muazzam bir eve taşındılar. Mobilyayı düzelttiler. Göz aldatacak birtakım alât edevat ve bir kasa peyda ettiler. Koridora ve bekleme odasına çerçeveler içinde hususi nizamnameler astılar...

Âdeta büyük bir idare gibi teşkilat yaptılar. Bir akşam konsültasyon kabinesinin masası üzerine işret sofrasını kurarak şöyle müzakereye giriştiler.

Avnussalah kadeh üstüne kadeh yuvarlayarak nutka başladı:

"Arkadaşlar, her şeyin bir dış tarafı bir de iç yüzü vardır. Bizim şu hâlimizi ve ilan ettiğimiz meslekteki cehaletimizi bilseler bize kendilerini göstermek değil ya kedilerini, köpeklerini bile tedavi ettirtmezler... Fakat iş bilgide değil, görünmektedir. Biz tıp fennine bu bigâneliğimizle Moliere'in 'Zor Tabip'i gibi tesadüfen beş on hastayı ölümden kurtardık. Şöhretimiz etrafa yayılmaya başladı. Hazakatine güvenen büyük bir doktor, teşhisinde yanılabilir. Diplomasından aldığı salahiyete istinaden bazı hastaları da yanlış tedavi ile öldürebilir. Ara sıra her memlekette mahkeme huzuruna çıkan bu müellim davaları inkâra imkân var mıdır? Bir hastayı on hekime gösteriniz. Reçeteler birbirini tutmaz. Çünkü her birinin anlayışı ve tretiman usulü başkadır. Bazıları da indî tecrübe ukalalığıyla malûldürler. Ortada kaynayan, bir zavallının hayatıdır. Yanlış tedavi yüzünden bu toprağın üstünden altına gidenlerin sayıları hakkında istatistik tutulmak kabil olsa zihinleri dehşet alır... Fakat biz hiçbir hastayı öldürmeyiz. Yalnız boş yere parasını alırız. Bakınız bizim tedavi fennindeki prensibimiz nedir? Yalnız tabiat yardımıyla kendi kendine iyi olmak istida-

dında bazı hastalıklar vardır. İşte bu nevi rahatsızlıklarda biz mariza ekmek içinden hap vererek tedaviyi tabiata bırakırız ve şüphesiz ki hazakat iddiasıyla hastanın midesine yanlış doğru ilaç dolduran tabiplerden ziyade muvaffak oluruz. Böyle marazlarda şöyle böyle bir tabibin dikkatsiz müdahalesi, haddizatında hafif olan hastalığın seyrini uzatır. Rahatsızlığı müzminleştirir. Daha fenası ciddi tehlikelere yol açar. Bidayette kabili tedavi bir hastalık çığırından çıkarılır. Bazı hastalar bir tabibin tedavisinden çarçabuk eyilik göremeyince hekimi değiştirirler. Ve yeni gelen doktor eski tabibin reçetelerini görmek ister. Ve eline alıp da bir göz gezdirir gezdirmez bunları yazanın cehaletini imaen suratını ekşitir."

" 'Ne o efendim? Yanlış tedavi mi yapılmış?' sualine karşı meslektaşını alenen teçhilden çekinir bir ihtirazla yalnız manidar bir tebessüm gösterir. Bir şey söylemez. Fakat vazıh ve tavrıyla hakikati vazıhan anlatmış olur. Her meslek erbabından ziyade doktorlar birbirlerini çekemezler. Lâkin mesleğe sureti hürmet icabıyla rekabetleri gayet sinsicedir. Hele gayrimeşhurlar meşhurların aleyhtarlığıyla her hastadan ziyade hastadırlar.

Muayenehanelerinde sinek avlayanlardan sorunuz:

'Doktor Y vizite ücretini üç misline çıkardığı hâlde bekleme odasında ayakta duracak yer bulunmuyor. Sıra ile üç gün devam edip de bu meşhurun yüzünü görmeden dönen hastalar oluyor.'

Bu gayrimeşhur,[485] dudakları gövererek size meşhurun bir portresini yapar. Onun iktidarını bir eczacı çırağından, bir tımarhaneciden, bir hastabakıcıdan da aşağı indirir. Doktorlukta şöhretin liyakatle, sadakatle hiç münasebeti olmayan bir şans eseri olduğu, canlı delillerle ispata uğraşır.

485. Gayrimeşhur: Meşhur olmayan.

Tehzilini tabipten tıbba teşmil ederek tababetin hekimlerce pratik edilen kısmında doktor falana veya filana mahsus esrar yoktur. Bunlar en âlimden en âcize kadar hepimizce malum şeylerdir. Ve hatta daha ileri gidiyorum. Dâhili emraz[486] henüz bir muamma hâlindedir. Birtakım doktorların şarlatanlık veya fantezileriyle idare olunur bir fendir. Bu hakikat bazı konsültasyonlarda tabiplerin zıt iddialarla gırtlak gırtlağa gelmeleri müberhendir.[487] Tababet hemen hemen yoktur. Fakat tasdik ederim, cerrahi biraz müspet hâlde mevcuttur.

Bu tıbbi dedikoduları biz doktorların kendi ağızlarından çok defa dinledik. Bu, hakikate mukarenet derecesi bizden ziyade yine onlarca takdir olunabilir bir meseledir. Şöhretin tayyaresiyle uçanlar başka türlü söylerler, köşe bucakta burunlarını çekerek hasta bekleyenler başka türlü söyler. Bu iki rivayetten ortasını bulup doğru hüküm çıkarmak, izana tevakkuf eder bir iştir.

Tababet objektif bir fen ise bunun hastaya ait bir de sübjektif kısmı olmalıdır. Yani her hasta da kendi hastalığını bilmelidir. Bu kısım hıfzıssıhha[488] veya hastalıklardan korunma namları altında biraz kısır kalmıştır. Haftada bir hekim değiştirerek her reçetenin ilacını ala ala midelerini eczane kavanozlarına çeviren zavallıların çoğu, bu hatalarının yoluna kurban giderler. Bu yüzden ölenlerin adedi her tahminin fevkindedir. Adi bir sivilceyi azdırarak kangrenle kat-ı uzuv[489] felaketine uğrayanları bilmez misiniz? Biz işi hakiki şafi olan tabiata bırakıyoruz. Yanlış teşhis ve tedaviyle hiçbir hastalığı azdırmayız... Acelen tedaviye lüzum gösteren vahim hastalıklar olursa hemencecik erbabına müracaatı tavsiye ederek vicdan mesuliyetinden de kurtuluruz."

---

486. Emraz: Hastalıklar.
487. Müberhen: Delillerle sabit olmuş.
488. Hıfzıssıhha: Sağlık bilgisi.
489. Kat-ı uzuv: Bir kimsenin organlarından birinin kesilmesi.

Suduri: "Monşer bu sermen kâfi, sadede gelelim. Dâhili nizamatımıza dair konuşalım. Ben vizite ücretlerini arttırmak fikrindeyim..."

Ali Safder: "Ben de o fikirdeyim."

Avnussalah: "Ben de sizi tasdik ederim. Hele birer kadeh daha atalım. Zihinlerimiz açılsın."

Atarlar. Şapırtılı mezeler yenir. Biraz tefekkür. Birbirlerine karşı sükûtî tatlı tebessümler...

Nihayet Suduri:

"Ücretlerin tezyidi birkaç nokta-i nazardan faidelidir..."

Avnussalah: "İzah et..."

Suduri: "Ücretin artması tabibin hazakatindeki yüksekliğini gösterir."

Ali Safder: "Ucuz doktorların içinde pahalılara taş çıkartanlar vardır..."

Suduri: "Doğru, lâkin halk bu hakikati takdirden acizdir. Halk, ucuz etin yahnisi tatsız olur mislini bu sahaya da tatbikle yanılır. İlaç hususu da böyledir. En pahalı edviye, en müessir sayılır. Halk bilsin. Saniyen pahalı tabiplere alelekser kibar hastalar devam eder. Bunların içinde gürültücüleri ve umdukları şifaya eremeyince vermiş oldukları paraları geri istemeye kalkışanları yoktur."

Avnussalah: "Vizite hakkı ne kadar koyalım?"

Suduri: "Beş lira..."

Ali Safder: "Azdır. Para günden güne düşüyor..."

Avnussalah: "Ayağımıza gelen alelâde hastalar için kâfidir..."

Ali Safder: "Ben azdır diyorum."

Suduri: "Biçareleri soyacak değiliz ya... Şifayab etmekte hiçbir tesirimiz olmadığı hâlde fuzuli beş liralarını almak kâfi değil midir?"

Ali Safder: "Bu insafı meşhur doktorlar gösteriyorlar mı? Her beş lirayı veren, aldığı reçeteden şifaya eriyor mu? Kronik bir dizanteri için verdiği ipeka[490] tozlu bir

490. İpeka: Altın kökü.

reçeteye sıkılmadan beş lira ücret alanlara ne diyelim? Daha bunun ne müellim şekilleri vardır. Beş lirayı beş günde kazanan zavallılar bazen bu ücreti veriyorlar. Ve iyi olmuyorlar. İyi olmayacaklarını o meşhur tabip de bildiği hâlde parayı alıyor. Bir lira ücretli gayrimeşhur bir doktorun vereceği bir reçete ile hastayı savıyor. İyi edenlere ve iyi edeceklerinden emin olanlara aldıkları paralar helal olsun."

Avnussalah: "Evet, Safder'in hakkı vardır. Tababetin son terakkiyatına vukufları itibariyle liyakaten müsavi olanların şöhret tesiriyle nispetsiz ücret almaları halkın gafletinden ileri gelme bir haksızlıktır."

Suduri: "Siz şöhreti bilâ-iktidar büsbütün bedava kazanılmış bir şey mi sanıyorsunuz?"

Avnussalah: "Hayır, böyle de sanmıyoruz. Lâkin şöhretinin eri olanlar ve olmayanlar vardır. Bilâ-istihkak[491] kazanılmış bir şöhretin bil-istihkak doktor olanı ezmesine acınamaz mı? Haydi, şöyle diyelim, hazakatçe müsavi olan tabiplerden birinin on, diğerinin iki lira ücret alması çok hazin ve haksız bir müsavatsızlıktır."

Suduri: "Bunun daha elim şeklini niçin söylemiyorsun?"

Avnussalah: "Nasıl?"

Suduri: "Şöhret tefevvukuyla liyakatsizin liyakatliden daha fazla kazanması, gurur getirmesi, vahim hastalıklarda çağırılması ve en nazik hayati meselelerde reyine müracaat edilmesi hususları..."

Ali Safder: "Bu neye benzer bilir misiniz? Balık pazarının kuytu bir yemişçisinde yirmi kuruşa verilen aynı meyvenin Beyoğlu'nun süslü bir manavında yüz kuruşa satılması keyfiyetine andırır."

Avnussalah: "İyi buldun işte. Hekimler de bazen hazakatsizliği hazakatin fevkinde satıyorlar. Şarlatanlık liyakatin kıymetini geçiyor."

---

491. Bilâ-istihkak: Hak edilmeksizin.

Ali Safder: "Bundan mutazarrır olan umumun sıhhati, hayatıdır."

Suduri: "Hey gidi hey, dünyanın en mühim meselesi üzerinde böyle Karagöz oynuyor. Diğer işler nasıl olsa gerek?"

Avnussalah: "Kabahat, her memleketin halkındadır. O, gözünü açmadıkça dünya düzelmez. Açılan bu kadar mekteplere, darülfünunlara rağmen her yerde halk cehl-i mürekkep[492] hâlindedir. Dünyadan ziyade ahirete ehemmiyet verirler. Hayatta ne suiistimaller olur aldırmaz da öbür dünyaya müteallik itikat meselelerinde şüphe gösterenlere bütün gazabıyla yürür. Halk, ağzına vurulup lokması alınmak için yaratılmıştır. Onun etrafını saran emperyalizmden tutunuz da sosyalizm ve komünizm gibi türlü namlarda ne kadar teşekküller varsa evvela suret-i haktan görünüp[493] sonra halkı soymak için vücut bulmaya çalışmaktadırlar."

Ali Safder: "Maksadımız ne siyasettir, ne tarih, ne felsefe, ne de usul-i idare.[494] Biz de ancak halkı soymak için bir sistem aramakla meşgulüz. Vizite ücreti ne kadar koyacağız? Ona karar verelim."

Avnussalah: "Beş lira kâfidir dedik. Fazla alanlar var mı? Ona göre bir nispet tayin edelim."

Suduri: "Bunun için meşhur doktorların ve en muteber hastanelerin usul-i idare ve ücretlerini tetkik etmeliyiz. Hasta yatırmak için iki oda ayırdık. Karyola, şilte, yorgan, battaniye, terlik filan; bir hasta için elli liraya mükemmel takım düzülüyor. Muteber hastanelere kıyasen birinci sınıfa yevmiye yedi sekiz lira korsak, bir haftada tefriş masarifi çıkar..."

Avnussalah: "Efendim herhangi bir ücreti yekten kabarık göstermemeli, parçalamalıdır.."

492. Cehl-i mürekkep: Esas cahillik.

493. Suret-i haktan görünmek: Kendisini iyi niyetli imiş gibi göstermek.

494. Usul-i idare: Hukuk.

Ali Safder: "Nasıl?"

Avnussalah: "Mesela birinci sınıf için yevmi ücreti on lira koymamalı; yani bunu ehemmiyetsizce gösterip diğer küçük masrafların ilavesiyle parayı yükseltmelidir. Suduri, sen hastaneler hakkında mukayeseli tetkikat yapacaktın."

Suduri: "Yaptım."

Avnussalah: "Neticeyi söyle..."

Suduri, cebinden küçük bir defter çıkararak bakıp bakıp söyler:

"Balıklı Rum Hastanesinde yevmi ücret birinci sınıf için beş, ikinci için üç lira. Radyografi altı lira... Rumların maruf operatörleri Zogordios, cerrahi ameliyeleri hastane kasasından tesviye edilen otuz beş lira ücret mukabilinde yapıyor, işte bu kadar... Bizim Beyoğlu cihetindeki bir hastanemizde gün ücretleri yüksektir. Radyografi için yirmi beş lira alınıyor. Bir ameliye için iki yüz lira isteniyor. Tetkikatım esnasında dinlediğim şeyler dikkate şayandır. Mide ülseriyle mustarip bir hastadan yüzde yirmi ümit göstererek iki yüz lira ameliye ücreti istenmiş. Operasyon yapılmadığı hâlde hastanın on beş günden ziyade yaşayamayacağı söylenmiştir. Hastanın taallukatı, bu mühim ve çok tehlikeli hususta diğer doktorların reylerine müracaat etmişler, yapılacak operasyonun muhakkak mevti intaç edeceği cevabını alarak bu niyetten vazgeçmişlerdir. Bu vaka üzerinden iki buçuk ay mürur etmiş ve hasta bir rejim dâhilinde ifakat bularak şimdi işiyle gücüyle meşgul olmaktadır."

Avnussalah: "Yüzde yirmi ümitli bir ameliyede hemen muhakkak bir mezar karaltısı sezilmektedir. Tıp namına bu fiyata adam öldürmeyi doğrusu pahalı görüyorum. Grip, apandisit ve ilâhare[495] hastalıkları daha insaniyetkâr buluyorum. Çünkü para almadan öldürüyorlar. Bir ope-

495. Ve ilâhere: Ve diğerleri.

ratör, hastayı kurtarmak şartıyla bin lira ve marizin servetine göre daha fazla isteyebilir. Fakat öldükten sonra evvelce yapılan operasyon ücretinden hasta sahiplerine hiç olmazsa yarı yarıya bir ikramda bulunmalıdır. Ben bile, utanmaz adam, herhangi bir vesile ile öldürdüğüm adamın akrabasından el emeği almaya sıkılırım. Operatörün kendi takdir ve itirafıyla olan yüzde yirmi ümidi kabul ederek bu hüküm üzerine bir kıyas yapalım. Binaenaleyh bu hesapça hastaların yüzde sekseni ölecek, yirmisi kurtulacak demektir. Ölenler ve ölmeyenler aynı miktarda ücret tediye edeceklerinden bu ameliyeler operatöre ceman yekûn yirmi bin lira getirecektir. Fena ticaret değil; fakat bu servet abidesinin kaç mezar üzerine kurulacağını düşünmek, havsalaların tahammül edemeyeceği bir dehşettir. Halk her ticaretten memnundur. Lâkin mezarcıların, eczacıların, öldüren acelecilerin fiilî kazanç inkişafları karşısında titremekten kendini alamaz..."

Ali Safder: "Zogordiyos'un otuz beş liraya yaptığı bir operasyona öteki neden iki yüz lira ücret istiyor?"

Suduri: "Zogordiyos, Rum Hastanesinin ücretli doktorudur. İşin tahammülü derecesinde para alır. Beriki, çalıştığı hastanenin aksiyoneri, patronudur. Bunda tıbbın insaniyetkârlığından ziyade ticarete tatbiki gözetilir. Tehlikeye düşmüş bir hastaya bana iki yüz lira verirsen verirsin, vermezsen on beş güne kadar öleceksin, diyebilen bir doktorun vicdanında para ile insaniyetin tuttuğu yerlerin nispetlerini ölçmek kimse için güç bir mesele değildir."

Ali Safder: "Hâlbuki on beş güne kadar ölüme mahkûm gösterilen hasta ifakat bulmuştur."

Suduri: "Evet..."

Ali Safder: "Tahmininde bu kadar yanılan bir doktorun operasyonundan şifa beklemek..."

Suduri: "Bu tahmin değil, marazın kaprisine güvenerek âdeta hastaya yapılan bir tehdittir. Verecek iki yüz

liraları olmayan hastaların bu adamların nazarında yaşamaya istihkakları yoktur. Son eşyasını satarak ancak iki yüz lira tedarik edebilen hastalardan bilâ-veraset iki yüz lira miras yemek ticaret kanunlarının hiçbirinde görülen garabetlerden değildir."

Ali Safder: "Ölümden hiçbir mesuliyet kabul etmeyerek bir et parçası kesmek için ağniyadan ve fukaradan aynı ücreti istemek... Fenni-celil tıbba atfen bu ne cüretkârlıktır."

Suduri: "Bu iki yüz lira, ameliyede kullandığı takımın aşınma parasıdır."

Ali Safder: "Bir kasabın kotlet çıkarmak için oynattığı bıçak darbelerinden zahmetçe pek farklı olmayan bir iş..."

Suduri: "Hemen her ticarette menfaatin insaniyete galebe ettiği bir zamandayız; fakat tıp bu kaideye boyun eğecek kadar alçaltılamayacak yüksek bir fendir. Ben çocuk düşürmek için müracaat edenlerden parasızlara bu iyiliği meccanen[496] yaparım..."

Avnussalah: "Ben keçi eti yedim. Kedi eti yedim. Lâkin mezarda çürümeye gönderilen ölülerden el emeği namına bir habbe alarak karın doyurmadım."

Ali Safder: "Bu doktorlar müşavere namıyla lakırdı başına lira alıyorlar..."

Suduri: "Bazılarını tanırım ki sözleri on para etmez... Sakatlamadan bir cümleyi ötekine raptedemezler."

Avnussalah: "İşte bir daha söylüyorum. Bu dedikoduları geçelim. Âlemi tenkitten bir faide geleydi bizim tiyatro münekkitlerinin ceplerine beş on para girerdi. Beş lira vizite hakkı koyduk... Bu parayı diğer ufak tefek ücretlerle kabartmak mümkün olduğundan bahsediyordunuz. Nedir onlar, söyleyiniz..."

---

496. Meccanen: Parasız.

Suduri: "Müşavere[497] hakkı, avait[498], zevait[499], fevait[500], şerait[501], ikamet, refakat, nekahet[502], musahabet..."[503]

Avnussalah: "Dur... Dur... Çok oldu... Nereden topladın bu döküntü masarifi.."

Suduri: "Vallahi ücretli hastanelerden.."

Avnussalah: "Bunların bazılarından mana çıkaramadım. Refakat ücreti ne demektir?"

Suduri: "Bir hasta, kapımızı çalınca Sabriye Hanım onu istikballe bekleme odasına kadar getirir.."

Avnussalah: "Ya nekahet?"

Suduri: "Hasta iyiliğe yüz tutunca teberrüken bahşiş alınır..."

Avnussalah: "Musahabet?"

Suduri: "Yatan hastalardan içi sıkılanlarla konuşmak ücreti..."

Avnussalah: "Ya şerait ne olacak?"

Suduri: "Ölenlerin teçhiz ü tekfinden evvel hastane borçlarını tesviye etmeleri mecburiyeti..."

Avnussalah: "Avait?"

Suduri: "Hayat vergisi..."

Avnussalah: "Zevait?"

Suduri: "Paraları tüketip de hastane aidatını vermeye gayrimuktedir[504] bir hâle gelen zavallılar..."

Avnussalah: "Bu hâl de bir intifa vesilesi olabilir mi?"

Suduri: "Hay hay..."

Avnussalah: "Nasıl?"

Suduri: "Parası biten hasta, müessesenin başına ağır bir beladır... Onu döşeğin içinden çıkarıp sokağın kaldı-

497. Müşavere: Danışma.
498. Avait: Gelirler, aidat.
499. Zevait: Fazlalıklar.
500. Fevait: Faydalı şeyler.
501. Şerait: Şartlar.
502. Nekahet: Hastalıkla sıhhat arasındaki hâl.
503. Musahabet: Sohbetler.
504. Gayrimuktedir: Gücü yetmeyen.

rımı üzerine bırakamazsınız. Hâlbuki gün geçtikçe ücret işler. Arkasına miras bırakmayacak marizleri kimse arayıp sormaz. Hastanenin bu gibi zavallılara yapacağı iyilik, onu meccani bir tedavihaneye nakletmektir. Bu nakil de para ile olur. Binaenaleyh zevait bu ihtimale karşı her hastadan birer parça para alarak tedarikli bulunmak ücretidir."

Ali Safder: "Zevait hakkında benim duyduklarım başka türlüdür."

Suduri: "Nasıl?"

Ali Safder: "Hastanın nefes almaktan gayri bütün hayati jestleri zevaitten sayılarak ücrete tabi tutulmaktadır."

Gülüştüler.

Kırk Altı

Nasıh Bey davası için zevcenin şikâyeti, çocuğun ifadesi, validesinin talebi birleştirilerek bir dosya ihzar edildi. Ruhi hastalığının ifşası tehdidiyle beyefendiye şantaj yapılacaktı.

İş bu raddede iken yaralı gönüllere teselli idarehanesine evvelkinden daha müellim bir dava geldi. Birbirinden şiddetle müteneffir[505] genç karı koca... Ruhiyat mütehassısı,[506] tıp doktoru, hukuk müşaviri konsültasyon kabinesinde birleşerek huzurlarına davacıları kabul ettiler.

Güzel fakat üzüntüden solmuş, meyus şimali, asabi genç bir kadın... Ondan bir iki yaş farklı yakışıklı kocası, kadına ruhunun bütün hışmıyla ara sıra yan yan bakan bir feveran hâlinde...

Avnussalah: "Yurdumuza teselli aramak için geldiniz zannederim."

Kadın: "Evet efendim, Allah'ın divanına, kulların mahkemeleri huzuruna çıkmazdan evvel istişare için size geldik."

505. Müteneffir: Nefret eden.

506. Ruhiyat mütehassısı: Psikiyatr.

Avnussalah: "Buyurunuz efendim, dinliyoruz."

Kadın: "Bu adam kocamdır. Fakat ondan şiddetle nefret ediyorum."

Erkek: "Ben de bu kadından, onun bana olan nefretinden yüz bin kat fazla müteneffirim."

Ali Safder: "Aranızdaki bu teneffürün[507] izalesi kabil değil midir?"

Kadın: "Katiyen..."

Erkek: "Asla..."

Avnussalah: "İmtizaç kabil olamayınca iftiraka karar verdiğiniz anlaşılıyor."

Kadın: "Evet..."

Erkek: "Evet... Evet... Evet..."

Avnussalah: "Ayrılmanız pek güç bir şey değildir. Kanuni esbap serdedersiniz. İş olur biter.."

Genç kadın, mendilini gözlerine götürüp hıçkırarak:

"Bukağı[508] ile birbirine kenetlenmiş caniler gibi biz de bir cinayetle birbirimize bağlıyız.."

Avnussalah, kelimelerin hecelerini keskin çıkararak:

"Bir cinayetle birbirinize bağlısınız.."

Kadın: "Evet..."

Erkek: "İddia bu şekilde, lâkin hakikat başka türlü.."

Avnussalah: "Demek ikiniz de müşterek bir cinayetin faillerisiniz..."

Kadın, bir hıçkırıkla cevap verdi:

Erkek: "Hayır, cinayetten hisse kabul etmem... Yegâne cani bu kadındır.."

Kadın, asabı bir raşe ile ağlamadan gülmeye geçerek:

"Tabiî değil mi efendim? Her cani böyle söyler. Fakat hiçbir caninin nefsi lehindeki hüsnüşehadetine nazaran hüküm verilmez. Davamızı dinlerseniz cani kimmiş tayin edersiniz."

---

507. Teneffür: Nefret etme.

508. Bukağı: Kaçmasını önlemek için hayvanın ayağına geçirilen demir köstek.

Erkek, nefretle kadına baka baka:

"Cinayeti kendi lehine tabire uğraşan cani, bu kadının kendisidir."

Kadın: "Anlatışa göre fetva verirler. O sussun, ben söyleyeceğim..."

Avnussalah: "İkinizi de dinleyeceğiz..."

Kadın: "Evvela ben söyleyeceğim..."

Erkek: "Söylesin efendim, ilklik ikincilikle hakikat değişmez."

Kadın: "Efendim, methinizi işittik. Burası asri bir konsültasyon yurdu imiş. Yaralı Gönüllere Teselli Mecmuası'nın idarehanesi... Acaba yarası benimkinden daha ağır hicranlı bir gönül nerede bulunur? Burada tıbbi, ruhi, edebî, hukuki suallerin cevapları veriliyormuş. Böyle her derdin devasını arayan bir müesseseyi açmaya ilk siz muvaffak olmuş bulunduğunuz için samimi tebrikimin kabulünü rica ederim. Her sır burada dört duvar arasında kalmak üzere vereceğiniz adilane hükmün hukuki ve şifakâr büyük tesirini kendi davamda görmek isterim..."

Kadın maziye ait hayatının ince izleri üzerinde zihin dolaştırdığını anlatır bir dalgınlıkla ve besbelli ağlamak için elinde mendilini hazırlayarak başlar:

"Efendim, hayat-ı faciamdaki[509] zat-ı vakaya gelmezden evvel biraz maziye dönmek mecburiyetindeyim. Dinlemek sabrınızı tüketmemeye uğraşarak anlatacağım. Merhametinizi rica ederim. Her doğan çocuğun bu hayat âlemindeki zevklerden, elemlerden hisseleri vardır. Fakat insan küçükken bu hakikati bilmez. Masum gözlerinin önünde daima birbirini takiben açılan esrarlı ufukların ötelerinde cennetler arar. İşte ben de böyle dünyayı nikbin[510] bakışlarla gören bir kızcağızdım.

Evlenme yaşına gelen kızlar kocaya giderlerken bir gün benim için de böyle bir izdivaç saati çalacağını dü-

509. Hayat-ı facia: Feci hayat.

510. Nikbin: İyimser.

şünürdüm. Kendi yaşımda oğlanlara tesadüf ettiğim zaman acaba benim kısmetim bu mudur, diye kızararak kaçardım. Lâkin kaçmakla zihnimi bu düşünceden kurtaramazdım. Muhayyilem kendime koca yapmak için türlü türlü tipler yaratıp dururdu. Mazur görünüz. Masumiyet devremin samimiyetlerini anlatıyorum. Afif gönlü hayata yeni açılmaya başlayan her küçük kız da böyle benim gibidir, değil mi efendim?

Büyüdüm. Artık beni isteyenler oluyordu. Lâkin gönlümün yarattığı, merhum sinema artisti Valentino'ya andıran tipi bir türlü bulamıyordum. Bâkir hayalâtımda her gece beni ziyaret eden işte bu sima idi. Onun çok sevdiğim gözlerinde bana karşı nihayetsiz saadetler vadeden öyle ateşli bir aşk ve şefkat okuyordum ki tanıdığım bu çehre hayal çerçevesinden çıktı. Yanımdan hiç ayrılmayan bir hakikat, bir şeniyet oldu.

Ailemizin üzerinden bir felaket tufanı geçti... Zaten bizi geçindirebilmekten fazla olmayan servetimizi kaybettik. Birbirini müteakiben babamın ve annemin vefatlarıyla felaketim gayeyi buldu. Hemen yersiz yurtsuz, parasız, kimsesiz, avare kaldım...

Bu bikesliğimin acılığını daima hayalimde yaşayan sevgilimle tadile uğraşıyordum. Bütün bu elim zayiatın melali içinde yalnız işte o beni terk etmiyordu."

Erkek, sabırsız jestlerle kadına karşı yumruklarını sıkarak:

"Sahire, isteri[511] hastalığından doğma bütün bu poeziye[512] ne lüzum var... Beyefendileri bıktırmayalım. Dert dinlemesi de, hemen onu çekmek kadar müziçtir. Asıl cinayete gelelim."

---

511. İsteri: Acı veren, duygu yüklü bir düşüncenin içe atılması, bastırılması sonucunda türlü ruh karışıklıkları, duyu bozuklukları, kasılmalar, çırpınmalar, kimi zaman inmelerle kendini gösteren belirtilere çevrildiği bir sinir bozukluğu türü.

512. Poezi: Şiirsel.

Sahire Hanım, nefretin çarpık süzgünlüğüyle kocasını tepeden topuğuna kadar gözden geçirerek:

"Saffet, cinayetini dinlemeye neden bu kadar acele ediyorsun? Bu faciayı, dehşetine kendimi alıştıra alıştıra nakletmezsem tesirimin şiddetinden bayılırım."

Saffet Bey sıkıntılı nefes alışlarla:

"Tabiî, değil mi ya? Bana isnat etmek istediğin cinayetin faili kendin olduğuna şüphen olmadığı için nedametin şiddetinden ayılıp bayılıyorsun..."

Sahire Hanım: "Bu mütehassıs beyefendiler dinleyecekler, hüküm verecekler. Onların zihinlerini kendi lehine hazırlamak için bu sabırsızlanman beyhudedir."

Saffet: "Cinayete şiir yaraşmaz. Hakikati sade ve çıplaklığıyla ortaya koymalıyız... Kızlık masumiyetlerinin tasvirleri içinde kendini Meryem Ana gibi nurlarla hâledâr göstermeye uğraşma..."

Avnussalah: "Bırakınız efendim, istediği gibi söylesin... Biz teessürün sahtesiyle hakikisini anlarız."

Sahire Hanım: "Teşekkür ederim efendim. Emrediniz. Sözümü kesmesin..."

Saffet Bey lahavleli bir suratla başını öbür tarafa çevirdi.

Sahire Hanım hazin, ezgin cümlelerle yine başladı:

"Harpten sonra bu koca memleketin içinde parasız ve yapyalnız kalmış güzelce bir kızın etrafını saran tehlikeleri düşününüz. Ben saf kızcağız, kimseye fenalık etmek değil fenalık yapanların vücutlarından bihaber bir masumdum."

Saffet Bey, hararetli nefeslerle gayzını harice püskürerek:

"Elverir Sahire... Bu muhterem müşavere heyetinin tahammüldeki nezaketlerini suiistimalde bu kadar ileri varma..."

Sahire Hanım, gözleri semaya dikilmiş bir madun mazlumiyetiyle:

"Bakınız efendim, ihtarınız hilafına, zalim inadında ısrar ediyor. Sözlerimi kesiyor. Huzurunuzda bile zorbalığından vazgeçemiyor. Çünkü haklı sözlerimden davayı kaybedeceğini anlayarak ne dediğini bilmez, kabına sığamaz bir hâle geliyor..."

Saffet Bey kısık bir istihza ile:

"Hanımefendi kendi hitabesine yine kendi âşık oluyor. Daha ilk cümlelerde davayı kendi lehine hallederek işin içinden çıkıyor. Bu kadın ne tıynette bir mahlûktur bilseniz... Hakikat hâle biraz vakıf olsanız..."

Avnussalah, bir hâkim ciddiyetiyle:

"Beyefendi, rica ederiz biraz tahammül..."

Saffet Bey feveranla:

"Tahammül mü? Ne zamandan beridir tahammülümü sarf ede ede bu madenden bende zırnık kalmadı."

Avnussalah: "Ricamızı tekrar ediyoruz efendim."

Saffet Bey: "Hatır-ı âlinize hürmeten susmaya çalışacağım. Lâkin ona da ihtar buyurunuz... Tazallüm[513] komedyasında sabrımı yakacak derecede ileri varmasın..."

Suduri: "Bırakınız efendim, hanımın yüreğinden kopan galeyanları kesmeyiniz, ondaki elemlerin ifadesini tabiî şekilleriyle görerek dinleyelim. Şimdi sizi de söyleteceğiz. İki yıldırım çarpışmasından parlayacak alevin ışığında hakikati okumaya çalışacağız."

Saffet Bey, homurtularını yutmaya uğraşır bir tehevvürle başını öbür yana çevirir.

Avnussalah: "Buyurunuz Hanım, dinliyoruz."

Hanım da nazarını kocasına isabetten korur bir çatkınlıkla diğer cihete dönerek:

"Ana baba şefkatleriyle himaye olunarak içine doğduğum memleket gözlerimin önünde bir diyar-i gurbet manzarasını alınca köşede bucakta kalmış bazı aile dostları aramaktan başka çarem kalmadı. Bulabildiklerimden

513. Tazallüm: Zulüm görmekten, acımasızlıktan yakınma, sızlanma, ağlaşma.

birkaçına müracaat ettim. Umduğum derecede yüz bulamadım. Benim gibi bir genç kızın üç dört erkekli aileler arasında barınabilmesindeki fevkalâde müşkülatı anladım. Kadınlar beni erkeklerinden kıskanıyor, erkekler de beni aralarında pay edemez bir rekabete düşüyorlardı.

Bazı evlerde bana hizmetçi muamelesi yapmaya kalkıştılar. Bazı aile erkekleri de metreslik teklifine kadar ceketlerini ileri götürdüler.

Tanıdıklarım böyle yapıyorlardı. Hiç tanımadıklarımdan acaba ne muamelelere uğrayacaktım? Birçok adamların içinde yalnızlık hayatımın dehşeti gözlerimin önünde gittikçe büyümeye başladı.

Bazı bazı gazete ilanlarında filan filan şartlar altında daktilograf kızlar arandığını okuyordum. Bu makine yazıcılığı o kadar müptezelleşti ki maişeten darda kalan kızlar hep bu işe koşuyorlardı. Bu da büyük bir hüner ve kazanç mıydı? Bence hayır... Başkalarının yazdıklarını mealen anlar anlamaz harfi harfine kopya etmek... Birkaç zaman çalışma ile buna alışılıyordu, yaza yaza insan kafasından parmaklarının ucuna kadar tıkır tıkır makineleşiyor, diğer dimağı melekeler iktisabından kalıyor. Bu iş mukabilinde kazanılan şey nedir? Hemen hemen gündelik ekmek peynir parası... Günden güne daktilocu kızlar çoğaldıkça tabiî kazancın miktarı tenezzül ediyor.

Hayır, ben böyle takır tukur bir çelik makine olup kalmak istemem. Yirminci asrın büyük istidatlar için açtığı türlü sahalarda dimağı çalıştırarak inkişaf ettirtmek isterim.

Hem görüyorum ki daktilocu kızların çoğu parmaklarının maharetlerinden ziyade gençlik ve güzelliklerinin cazibesiyle yer buluyorlar.

Gönlümün istediği değil, talihimin sevk ettiği maişet kapısında ekmeğimi aramaya mecbur olan bedbaht kızlardan biri bulunduğumu unutuyordum. Nihayet ben de bu makinenin önünde boyun eğerek hayatımı kazanmak

ıztırarında kaldım. Gazetelerle ilan edilen bir müsabakaya girdim, kazandım.

Biz L.S.K. Ticarethanesi'nde üç daktilo kızdık. Nasip, Lemiye, ben... Bu ikisi benden birkaç ay kıdemli idiler. Bir gün ihtiyar müdür:

'Çıkardığı kopyaları alsın da buraya gelsin...' diye haber göndermiş. Kâğıtları topladım. Müdürün hususi odasına girdim. Kopyalara baktı. Temiz yazılmış olduklarını takdiren bana aferinler yağdırdı. Son kâğıdı elimden alırken bileğimden sımsıkı yakaladı. Şaşırdım. Kaşları diş fırçası gibi uzamış, kulaklarının içinden kırçıl kıllar fışkırmış, porsuk yanaklı, sivri başlı bu herifin etiyle etimin temasından büyük bir nefret duydum. Hemen kurtulup kaçmak istedim. Lâkin o, ihtiyarlığına rağmen kuvvetliydi. Beni kendine çekti. Saçlarımın arasından yüzümden, boynumdan öpebildiği kadar koklaya koklaya beni sömürdü. Sanki bir yudum su gibi yutuverecekti. Nefretten aldığım son şiddetle silkindim. Fırladım...

Ben, al mor bir çehre, bozulmuş tuvalet, perişan saçlarla makinemin başına döndüğüm zaman Lemiye ile Nasip o hâlime kıs kıs gülüyorlardı. Gözlerimin önünde bütün dünyanın bir yangın manzarası almış olduğu o biçareliğimin onlar için bir eğlence teşkil etmiş olmasına tahammül edemeyerek gözyaşlarımın arasından:

'Ne gülüyorsunuz Allah aşkına?' ye'siyle haykırdım...

Nasip: 'Birinci fırtına böyle olur.'

Lemiye: 'Geçmiş olsun...'

Ben: 'Birinci fırtına mı? Bunun ikincisi, üçüncüsü de mi var?'

Nasip: 'Bu hizmette kalırsan görürsün...'

Ben: 'Gülerek söylüyorsunuz. Siz bu fırtınaların kaçını geçirdiniz Allah'ınızı severseniz?'

Lemiye şimdi gülmeyi keserek:

'İlk fırtınada ben o kadar şaşırdım. Köpürdüm ki kollarının arasında çabalanırken göğsündeki iğne ile herifin

suratını yırttım. Kaçarken benim bir demet saçım da onun elinde kaldı.'

Ben:

'Ey Lemiye Hanımefendi! İkinci, üçüncü fırtınalarda ne oldu?'

Cevabı Nasip vererek:

'Süt limanlık...'

Ben: 'Allah esirgesin...'

Lemiye: 'Zaten ikinci, üçüncü fırtınalarda sertlenirsen ertesi günü hesabını önüne korlar..'

Ben: 'Sertleşmez isem?'

Nasip: 'Bir altın iğne, pandantif[514], işte öyle bir hediye alırsın.'

Ben: 'Ben buraya öpücük vermeye değil, namuslu bir vazife görmeye geldim..'

Lemiye: 'Bu adam müdürdür... Başka yerlerde madunların tecavüzlerine uğramak daha felaket ya..'

Ben: 'Tecavüz mafevkten[515] olsun, madundan[516] olsun aynı şeydir.'

Önümüze yine bir alayiş yığdılar. Lakırdıyı kestik. Makinenin üzerinde ellerim işliyor fakat beynimin içinde iğneli karıncalar kaynıyordu, düşünüyordum:

'Birinci tasallutta isyan edersen şöyle böyle... İkincide üçüncüde sertleşirsen insanın pabuçlarını önüne koyuyorlarmış. Yumuşarsan altın iğne, pandantif... Hediye, belliye... Zaten böyle bir tecavüze uğrayıp da o ticarethanede kalmak, ikinci üçüncü taarruzları kabule bir işaret demek değil midir? Nasip ile Lemiye ne yaptılar acaba? İlk dalaşmadan sonra yola yatarak hediyeleri kazandılar mı?'

Daktilo arkadaşlarım bu cihetten bana karşı ketum bulundular:

514. Pandantif: İnce bir zincirle boyna asılan değerli süs eşyası.
515. Mafevk: Üst, yukarı.
516. Madun: Alt.

'Otururs an her şeyi anlarsın' dediler.

Yalnız bir gün bana Nasip dedi ki:

'Lemiye, buradaki memurlardan Seyfi'yi sever. Bir-bir[ler]iyle evlenmek projesini kurarak geçinip gidiyorlar. İhtiyar müdür, güzel kızların ilk isyanlarından yılmaz. Tecrübe geçire geçire keskin bir kurt olmuştur. Lemiye hediyeleri aldı.'

Ben: 'Ya sen?' dedim...

Nasip, hafif bir tebessümle sualimin üzerinden atlayarak eski sözüne devam etti:

'İhtiyarın ara sıra sarılıp Lemiye'yi öptüğünü nişanlısı Seyfi de biliyor ama ne yapsın? Tahammülden başka çare var mı? Burada maaşlar dolgunca... İşlerle, diğer arkadaşlarla alışkınlık var... Birbirini alsalar da yine daima ikisi de çalışmak üzere geçinebilecekler... Nereye gitseler başlarını bu fırtınaların rüzgârlarından korumak kabil mi?'

Talihim yardım etti. Ben diğer bir ticarethaneye kapılandım. Burada hem daktilo yapıyordum, hem de birçok diğer işlere bakıyordum. Patronum bir kadındı. Ona bir ana gibi dört el ile sarıldım. O da beni öz kızı yerine koydu. Maaşım beni bir başıma geçindirebilecek kadar dolgundu, erkek müstahdemler de vardı. Bana karşı ağızları sulanıyordu ama artık diş geçiremiyorlardı.

Bu tafsilâtı vermekten maksadım anasız, babasız, parasız genç kızların maruz kaldıkları tehlikeleri göstermektir. Ben bu sırat köprüsünden geçtim. Belki de hâlâ altı cehennem olan bu geçidin üzerinde idim. Patronum hastalıklı ve yaşça olgun bir kadındı. Vefatında yine türlü akabelere düşecektim. Namuslu, ahlaklı ve benim gibi sırf çalıştığı saatlerden gelen iradiyle geçinir bir gençle hayatımı birleştirmek arzusu gönlümde için için tutuşuyordu. Evlenmek isteyen bir kızın bu emel ile ortaya çıkması her nedense bizim memleketimizde ayıplanır. Mutlak evvela erkek talip olacak, sonra kadın kabul veya reddedecek. Usul böyle...

Bir aralık gazetenin birinde izdivaç anketi başladı. Genç kızlar, erkekler ankete cevap veriyorlar ve mütalaalarının üzerinde fotoğrafları da basılıyordu. Okuduklarımdan birinin hem resmini, hem fikirlerini idealime çok uygun buldum. Ben de onun arzularını okşar surette bir anket cevabı yazarak resmim ve adresimle beraber gazeteye gönderdim.

Hocapaşa'da bir evin alt katında tutmuş olduğum tek bir odada yatıp kalkıyordum. İki gün geçti. Müntehibim delikanlıdan beklediğim cevap geldi. Büyük bir sevinçle içime inşirah doldu. Ne bileyim efendim, meğerse felaketime seviniyormuşum. O delikanlı (eliyle kocasını göstererek), beni bedbaht eden işte bu adamdı."

Saffet Bey, talihine levm eder bir tebessümle cevap verdi:

"Anketle evlenenin akıbeti işte böyle olur. (Karısını göstererek), ben bu belayı araya araya bulup başıma aldım."

Konsültasyon heyeti tarafından sadede avdet[517] ihtar edildi. Kadın, evvelkinden biraz daha hazin bir jestle macerayı yine nakle girişti:

"Mektupta Gülhane Parkı'nın Çinili Köşk'e yakın saray duvarı dibindeki en tenha bankosuna davet olunuyordum.

Mukarrer saatte, pek sade bir tuvaletle sokağa çıktım. Tayin edilen mahalle geldim. Orada beyefendiyi bana intizarda buldum. Zaten fotoğraflarımızdan birbirimizi tanıyorduk. Fakat doğrusunu isterseniz beyin resmi kendisinden çok güzel çıkmıştı."

Saffet Bey: "Ya senin fotoğrafın? Azm-i flate[518] edilmişti. Resmin aslıyla nispet kabul etmez derecede güzeldi..."

Sahire Hanım: "Her neyse, ilk telâkide ikimiz de böyle bir parça inkisar-ı hayale[519] uğradık. Lâkin birinci tema-

517. Sadede avdet: Sonuca gelmek.

518. Azm-i flate: Oyanmış, değiştirilmiş.

519. İnkisar-ı hayal: Hayal kırıklığı.

sın yadırgamacılığı geçtikten sonra birbirimize ısındık. Bu hakikati Saffet de inkâr edemez."

Saffet: "Maatteessüf doğru... Meğerse başımıza gelecekler varmış."

Sahire: "Yüz sevimsizliği ilk bakışta görülüyor ama ruh çirkinliği birdenbire seçilemiyor..."

Saffet Bey, müstehzi:

"Öyle oluyor Hanımefendi hazretleri; ama güzelliği, çirkinliği değil, sende ruhun kendisi yoktur..."

Sahire Hanım daha müstehzi:

"Ya nasıl gezip tozuyorum efendim?"

"Gezip tozan ruh hayvanlarda da vardır. Rikkat, şefkat gibi insanlığa mahsus yüksek hislerin membaı olan ilâhî ruhtan mahrum yaratılmış bir kadınsın..."

"Bi-gayri hakkın[520] beni misal alarak kendi kendini tarif ediyorsun..."

Avnussalah: "Sadede gelelim efendim..."

Sahire Hanım hırçın hırçın yumruklarını kısarak:

"İhtarınıza rağmen insanı lakırdı söylemeye bırakıyor mu?"

Saffet Bey, karısının üzerine atılacak bir galeyanla gözlerini açarak:

"Söyle bitir! Kocakarı masalları gibi uzatma artık..."

Kırk Yedi

Sahire Hanım, sesinde tesirler dalgalanan jestler ile başladı:

"Bir hafta kadar süren samimi hasbıhallerle birbirimizin mazisini, hayatını, fikrini, ruhunu anlamaya uğraştıktan sonra resmî akitten evvel aramızda lazım gelen hususi mukaveleyi yaparak evlendik.

Birbirimize kabul ettirdiğimiz izdivaç ve geçinme şartları şunlardı:

520. Bi-gayri hakkın: Sebepsiz.

Karı koca hukuken tam bir müsavat-ı haiz olmak..."[521] Her türlü hayat masarifini aramızda yarı yarıya tesviye etmek... Hiçbir vesile ile tahakküme tagallübe[522] kalkışmamak, herhangi bir arzumuzun husulüne ancak diğerinin reyve muvafakati istihsal edildikten sonra uğraşmak, şimdiye kadar kafalarımızda yer etmiş eski karı kocalığa ait âdet ve teamüllerden hiçbirine tâbi olmamak. Birimizin istediğini diğeri de istemek ve istemediğini istememek. Her hususta yek ruh, yekvücut gibi yaşamak... Birimizin hoşlanmadığı kadın veya erkek herhangi bir şahısla diğeri de asla ihtilât etmemek. Tatil günlerimizde mutlak beraber gezmek, kazandığımız paradan bir kısmını iktisat etmek ve hiçbir kuruşunu da yekdiğerimizden gizlememek, çocuğumuz olursa büyütme meşakkat ve masarifini mütesaviyen çekmek ve ilâhare aramızda işte böyle bir mukavele akdiyle iki nüsha olarak yazdık, dolaplarımıza kilitledik. Ve her hususta mutabık kalarak birbirimizle evlendik..."

Saffet Bey, tehzilkâr bir sima ile:

"Mukabil akidimizde ahlak, sebat, ciddiyet olmadıktan sonra bu nevi hususî mukaveleler neye yarar? Bahusus metanetine itimaden bir kadınla böyle şerait dermeyanına kalkışmanın acılığını yüreğim yana yana tecrübe ettim."

Sahire Hanım, ellerini kaldırıp nefretle silkinerek:

"Sus... Kullardan utanmıyorsun bari Allah'tan kork. Bu şartların en evvel haricine çıkan kimdir? Sen misin? Ben miyim? Hâlâ o inatçı kafanla erkekliğin metanetini ve kadınlığın zaafını hacet tutarak davayı kazanmaya uğraşma. Ahlak ve sebat ile yükselmiş ne kadınlar, zaafıyla kepaze olmuş ne erkekler vardır..."

Saffet Bey: "Haydi şirret haydi, ne kadar suret-i haktan görünmeye uğraşsan sözlerinin arasından cinayetin yavrusunu paralayan canavar dişleri gibi sırıtacaktır."

---

521. Müsavat-ı haiz olmak: Eşit olmak.

522. Tagallüp: Hilâf-ı hak olarak musallat olmak, zorbalık

Avnussalah: "Sadede gelelim efendim."

Saffet Bey: "Tahammül olunuyor mu?"

Sahire Hanım: "Yaralı gönüllere teselli vadeden merhamet yurdu burası değil mi?"

Avnussalah: "Burası, devam ediniz."

Sahire Hanım: "Buradan aradığım teselliyi bulamadan çıkarsam ben ölürüm. Bu ölümümle yurdunuz da şöhretini kaybeder."

Saffet Bey: "Sende o taş yürek varken ölmezsin, öldürürsün."

Avnussalah: "Bırakınız efendim söylesin."

Saffet Bey: "Söylesin fakat cinayetteki hissesini itiraf ederek söylesin..."

Sahire Hanım, ince bir inilti ile:

"İşte bakınız Allah nasıl şaşırtıyor. Ben söylemeden cürmünü o kendi itiraf ediyor. Beni, cinayetteki hissemi itirafa davet etmek ne demektir? Bu cinayetteki kendi hissedarlığını ilan etmek demek değil midir?"

Saffet hararetle:

"İşte dikkat buyurunuz efendim, cinayetteki hissemi diyor. Allah'ın şaşırttığı hangimiz? Ben miyim, o mu?"

Avnussalah: "Vakayı dinleyelim efendim. Caniyi bitarafane tayin edeceğiz. Devam ediniz hanım."

Sahire Hanım: "Ah, izdivacın birbirine benzemeyen iki safhası var ki evlenmezden evvelki çok vaidli ılık, saf, latif hava; sonraki soğuk, haşin bezdirici fırtına... Biz balayının tatlılığından pek çabuk bu fırtınanın acı soğukluğuna geçtik. Her mizacın kendine mahsus istekleri, âdetleri, illetleri, densizlikleri, delilikleri, garabetleri, inatları var... Daima beraber yaşadığınız bir kimse ile hoş geçinmek isterseniz bütün kendi arzu, itiyat ve temayüllerinizi kurban ederek münhasıran ve mütemadiyen onun huyuna ve suyuna gitmeniz lazım gelir. Bu ne kadar zor bir şeydir biliyor musunuz? Bütün kendi zevk ve histerinizden tecerrütle diğer bir adamın iradelerine esir olup kalmak..."

Saffet Bey sabırsızlıkla Avnussalah'a:

"Lütfen, söz isterim efendim."

Avnussalah: "Sıranız gelince siz de söyleyeceksiniz."

Saffet Bey: "Bu lakırdı yığını içinde sonra arapsaçını çözmek çok zor olacak. Meselenin bu noktası karı koca muaşeretine ait psikolojik bir ehemmiyeti haizdir. Sırası gelmişken müsaade ediniz cevap vereyim."

Avnussalah: "Söz hakkı hanımındır. Müsaade ederse söyleyiniz."

Sahire Hanım: "Söylesin... Her hâlde haklı olan benim... Öyle araya lakırdı karıştırmakla benim hakkım inkâr, iptal olunamaz; söylesin efendim, ehemmiyeti yok..."

Avnussalah: "Buyurunuz..."

Saffet Bey: "Hanım, 'Daima beraber yaşadığımız bir kimseyle hoş geçinmek isterseniz bütün kendi arzu, itiyat ve temayüllerinizi kurban ederek münhasıran ve mütemadiyen onun huyuna suyuna gitmeniz lazım gelir. Bu ne kadar zor bir şeydir. Biliyor musunuz? Bütün kendi zevk ve hislerinizden tecerrütle diğer bir adamın iradelerine esir olup kalmak çekilir bir hayat mıdır?' diyor. Hanımın bu sözlerinden, münakit mukavele ahkâmından bizar kalarak en evvel şerait haricine çıkmak isteyen[in] kendisi olduğu anlaşılıyor. Bu noktayı bir tarafa kaydediniz. Ve sonra karı kocanın yekdil ve yekvücut olarak birbirinin keyif ve arzularına tebaiyetle yaşamaları, diğer bir adamın iradesine esir kalmış olmak suretiyle tefsir ve telâkki edilebilir mi? Yalnız o benim hüküm ve irademe tebaiyet etmiyor, mukabeleten ben de onun keyif ve arzularına inkıyadı kabul ediyorum. İki tarafın rızasıyla münakit bir mukavelename ahkâmının icrasına neden acı bir esaret tabiri reva görülüyor? Bilâkis sevdiğimizin arzularına tebaiyet bizim için en tatlı bir meşgale olmaz mı? Bu cihetleri tasbite uğraşmakta maksadım mühimdir efendim. Ortada müthiş bir cinayet var; o benim üzerime atıyor, ben onun üzerine yıkıyorum. Karı kocalıktaki ruhi hâllerimiz evvelden güzelce anlaşılmalı ki hakiki mücrimin kim olduğu tezahür etsin..."

Sahire Hanım: "Efendim, zevcimin sözleri tezatlarla doludur. Her iki taraf birbirinin keyif ve arzularına tebaiyeti birer zevk telakki ederlerse arada mesele kalmaz. Lâkin keyif dediğimiz bu iki hissin tearuzu[523] takdirinde bir taraf mutlaka yelkenleri suya indirmek vaziyetinde kalıyor. Mesela ben sinemaya gitmek istiyorum. O istemiyor. Aramızda baş gösteren bu küçük münakaşa nasıl halledilecek? Bunda iki suret var. Ya bu defa benim dediğim olacak, öbür defa onun arzusu yerine getirilecek veyahut ki karı koca yüksek bir terbiye ve nezakete malik iseler hiç ağız açmadan birinin meramını öteki hemen anlayıvererek kendi arzusunu izhar etmeksizin vaki talebin tasvipkârı gibi görünecek. Binaenaleyh arada hiçbir ihtilaf zuhuruna mahal verilmeyecek. Bu böyle olmak için terbiye, nezaket ve hassaslık terazisinde iki tarafın da tamamen denk gelmesi icap eder. İşte görüyorsunuz efendim, bu adam öyle mi?"

Saffet Bey: "Bu akademik beyanat şimdi işiteceğiniz müthiş cinayet karşısında hanıma hiçbir hak temin edemez."

Avnussalah: "Yine sadetten birkaç kilometre ayrıldık... Buyurunuz Hanım. Bilâ-inhiraf[524] artık zat-ı vakaya[525] gelelim."

Hanım ezgin ezgin:

"Zevcim bir bankada çalışıyordu, ben de ihtiyar patronun ticarethanesinde. Kazancımız hemen müsavi miktarda idi. Beyoğlu'nda küçük bir apartman kiraladık. Kâh lokantalarda yiyor, kâh evde kendimiz pişiriyorduk. İkisini bir ettiğimiz paralarımız bir hizmetçi tutmaya kâfi değildi. Az vakit sonra ben hamil kaldım. Fakat bu hadiseden zevcimin yüzünde hiçbir memnuniyet eseri belirmediğine dikkat ederek derin bir meyusiyetle

523. Tearuz: Çatışma.
524. Bilâ-inhiraf: Sapmaksızın.
525. Zat-ı vaka: Olayın kendisi.

sinirlenmeye başladım. Ara sıra kendimi heyecanlı iğbirarlara[526] kaptırmaktan alamıyordum. Ufaktan başlayan sitemler, serzenişler gittikçe kızışıyordu. Artık aramızda tepinerek, yumruk sıkarak konuşmak sahneleri yüz gösterdi. Zevcim evvelki gibi tam vaktinde eve gelmiyordu. Onun işinden kaçta çıktığını bildiğim için gittikçe uzayan bu gecikmelerin sebebini ondan sormaya bir hayli müddet tenezzül etmedim. Benim bu sükût nezaketimi o suiistimal etmeye başladı. Asıl vazifesinin haricinde başka işler de deruhte ettiğini haber aldım. Bu gizli hizmetlerden kazandığı paraları benden saklıyordu."

Saffet Bey kâh morarır, kâh sararır bir çehre ile söze atılarak:

"Ne şeni kadın iftiraları... Hep bunlar isteri hayalâtından doğma asılsız, fasılsız isnatlardır."

Avnussalah: "Rica ederim Beyefendi, Hanım bitirsin, sonra siz..."

Sahire Hanım: "İftira mı? İsnat mı? Hayalât mı? Şimdi anlaşılır... Beyi bekliyorum. Ortalık kararıyor, daha gelen olmuyordu. Küçük apartmanımızın dar odalarında kafeste yalnız kalmış bir kuş gibi çırpına çırpına gezinirken karnımdaki ağırlığı hissettikçe baygınlıklar geçiriyordum. Vücudumda böyle hayırsız babadan günden güne büyüyen bir yumurcak taşımak.."

Saffet Bey: "Tabire dikkat buyurunuz, yumurcak..."

Avnussalah: "Hanım, devam ediniz."

Sahire Hanım: "Erkeğin bu kayıtsızlığı karşısında hamil kadın karnındaki çocuk için ne iyilik düşünebilir? Hamil zaten tabiatın kadına reva gördüğü bir gaddarlığıdır. Bu müddet zarfında erkeğin kadına rahim, şefik bir müzahir olması ve onu taziz etmesi[527] lazım gelir. Böyle bir bedbinlik içinde doğurdum. Üç beş gün süren lohusalığım zamanında bana bakması için muvakkat bir hizmetçi

526. İğbirar: Gücenme:

527. Taziz etmek: Hürmet ve muhabbetle sevmek.

kadın bulduk. Fakat onun boğaz ve aylık masarifine bütçemizin tahammülü olmadığı için bir müddet sonra savmak mecburiyetinde kaldık. Dünyaya getirdiğim güzel bir kızdı. Karnımdan çıktı. Koynuma girdi. Memeye sarıldı. Yüzünü görünce ona kanım kaynadı. Analık hissiyle yüreğim yumuşadı. Analık hissini, bu rikkatli sevgiyi duydum. Fakat bunun yanı sıra bir de analık vazifesi vardı. Şimdi vücuduma zembil gibi asılan bu küçük mahlûku taşımaya, emzirmeye, yatırmaya, kaldırmaya, temizlemeye mecburdum. Bu analık vazifelerini yapmaktan yüksünmüyordum. Lâkin bunları tamamıyla ifaya hâl ve zaman müsait miydi? Biz geçinmek için iki kafa dört kol çalışıyorduk. Şimdi bu maişet makinesinin bir tarafı aksadı, ben işime gidemiyordum. Zevcimin kazandığı yaşamamıza kifayet etmiyordu. Onun eline bakmak zilleti bana her şeyden ağır geldi. Ben işimden muvakkaten ayrılmıştım. Para vermiyorlar fakat yerimi açık tutarak başkasını almıyorlardı. İhtiyar patronum vefat etti. Yerine varislerinden biri geldi. Şimdi iş değişti. Bir haftaya kadar devam etmediğim takdirde vazifeme hitam verileceği haberini aldım. O akşam felaketi zevcime anlattım. O, bu haberde zannolunduğu derecede bir vahamet görmeyerek:

'Şimdi bir çocuğa malikiz. Sen analık vazifesini gör. Ben de hisseme düşen babalığı başarmaya çalışırım.'

Ben haykırdım:

'Ben hayatımı kazanmaktan çekilerek çocuk dadılığı edeceğim. Akşam sen ne getirirsen ona kanaat göstereceğim... Hayır, yüz kere hayır... Erkek boyunduruğundan kurtulmaya uğraşan kadınlığa karşı böyle fena bir misal göstererek büyük analarımızın asrına dönmek istemem... Hayır... Hayır, bu irticai benden bekleme...'

O: 'Ey nasıl edeceğiz?'

Ben: 'Bazı kuşlar vardır ki yuvayı erkek dişi beraber yaparlar. Yavruları beraber besleyerek büyütürler.'

O: 'Tabiatta türlü türlü analıklar, babalıklar vardır.'

Ben: 'Bu türlüleri tetkike dalacak değilim. Bu çocuğun ben anası isem sen efe babasısın... Her işe münavebe ile bakarak büyüteceğiz.'

O: 'Nasıl?'

Ben: 'Çocuğa bir gün sen bakacaksın, bir gün ben bakacağım...'

O: 'Ben işimi nasıl serebilirim...'

Ben: 'Orasını bilmem...'

O: 'Sonra beni hizmetimden kovarlar...'

Ben: 'Aynı felakete ben de maruzum... Tatil zamanlarımdan gayri bir gün evde kalamam. Çalıştığım ticarethaneye bir salıncak kurarak çocuğu götüremem ya...'

O: 'Üzerinde yine nöbet var galiba, tuhaf söylüyorsun Sahire... Çocuğa bir gün sen, bir gün ben bakmak için münavebeten[528] vazifelerimize devam etmez isek ikimizi de kovarlar...'

Ben: 'Bu aşikâr...'

O: 'O hâlde?'

Ben: 'Bu çocuk bakımını münhasıran bana kabul ettirtemezsin. Bir gün sen, bir gün ben... Mesele böyle hâl olunabilir...'

O: 'Bir ucunu kulpunu bul da öyle yapayım...'

Ben: 'Bilemem...'

O: 'Allah Allah, çıldırtma beni... Tabiat bana sütlü memeler vermemiş ki çocuk emzireyim... Bu emzirme uzuvlarına sen maliksin. Hilkat, sarahaten senin vazifeni tayin etmiş. Bu bedahet önünde niçin isyan ediyorsun?'

Ben: 'Bu üzüntülerle işte görüyorsun sütüm kaçtı. Çocuğu emzikle büyütüyoruz. Yavrunun ağzına bunu benim kadar sen de verebilirsin. Süt alınırken nev'ine, halisiyetine dikkat edilecek. Kaynatılacak, emzikler takimle gayet temiz tutulacak. Çocuğun gıda zamanları bilinecek, bezleri değiştirilecek. Yıkanacak. Tabiatın bana bir çift kuru meme vermiş olması hep bu işleri üzerime

528. Münavebeten: Nöbetleşerek.

yığmaya değişmez bir sebep, bir salahiyet sayılabilir mi? Senin sütlü memen olmadığı hâlde bu hizmetleri göremez misin?'

O: 'Tuhaf... Tuhaf çok tuhaf... Hilkat hilkat olalı analık babalık vazifelerinde böyle garip bir revalüasyon görülmemiştir. Feminizm ihtilali ile kadın kafaları böyle cezri terakkide dörtnala giderse, pek yakında analar, babalara, *Geliniz, bizim yerimize şu çocukları doğuruveriniz*, diyecekler. Çünkü erkeğin sütü olmaması doğurmasına hiçbir mâni teşkil edemeyeceğe benziyor.'

Ben: 'Sen doğurmuş ol, ben doğurmuş olayım. Bunun ehemmiyeti yoktur. Çocuk dünyaya geldikten sonra bütün ehemmiyet, bakma meselesi üzerinde toplanır. Bu işle ikimiz yarı yarıya meşgul olacağız. Anlıyor musun? Çocuğun kafasına, bezine, sütüne, emziğine sen de benim gibi bakacaksın. Bu işi görmek için kadın veya erkek olmanın hiç ehemmiyeti yoktur...'

O: 'Nasıl yoktur? Divaneler gibi bağırtma beni. Tabiat, çocuğa bakma hususunu ana baba tarafından hiçbirine hakkı itiraz vermeyecek surette tayin ve tahdit etmiştir[529] diyorum sana...'

Ben: 'Yalan söylüyorsun. Tabiatın sarahaten[530] böyle bir emir vermek için dile geldiğini bu kâinatta henüz kimse işitmemiştir.'

O: 'Demek ki terakki ve inkılap namına işitilmedik garabette iddialara kalkan kadın şımarıklığı tesiriyle tabiatın doğurma, emzirme usulleri değiştirilecek öyle mi?'

Ben: 'Evet öyle, fenni evolüsyonlar yavaş yavaş her şeyin altını üstüne getiriyorlar. Evvelden yumurta üzerine kuluçka yatmayınca civciv çıkmazdı. Şimdi makina ile binlerce yavruyu birden çıkarıyorlar. Ve bu küçüklere hiçbir ana tavuk bakmıyor. Diğer bir sistemle büyütülüyorlar...'

529. Tahdit etmek: Sınırlandırmak.

530. Sarahaten: Açıktan açığa.

O: 'Bu makine ile yavrulama usulünün bir gün insanlara da tatbik olunabileceğine kani misin?'

Ben: 'Kim bilir? Derhal evet diyemeyeceğimiz bu suali hayır inkârıyla da katiyen reddedemeyiz... Fakat mesele bunda değildir.'

Hemen izdivacımızdan evvel aramızda tanzim etmiş olduğumuz mukavelenameyi çıkararak bahse taalluk eden şu cümleyi okudum:

'Çocuğumuz olursa büyütme meşakkat ve masarifini mütesaviyen[531] çekmek...' Ve sonra sordum:

'Bu cümle aramızda münakit mukavelename şartlarından biri değil midir?'

O: 'Evet...'

Ben: 'Emzikle büyütülen bir çocuğu[n] her bir hususuna bir kadın kadar bir erkek de bakabilir mi?'

O: 'Yine evet amma...'

Ben: 'Artık amması mamması yok. Aramızda mesele kalmadı.'

O: 'Bu pek ağrep bir ahir zaman karı kocalığı.'

Ben: 'Belki, fakat mukavelenamemizdeki şu:

Şimdiye kadar kafalarımızda yer etmiş eski karı kocalığa ait âdet ve teamüllerden hiçbirine tâbi olmamak...'

O: 'Yine peki amma bu eski âdetlerden tecrit yeniliği kadınla erkeğin tabiattaki rollerini değiştirmek taşkınlığına kadar varamaz...'

Ben: 'Ben erkeğin istibdat damarından kopan hodbinliklerin karşısında son derecede isyankâr bir kadınım... Ben öyle rol mol bilmiyorum. Bu âlem bütün imtiyazları erkeklere veren bir tiyatro sahnesi değildir. Bir çocuğumuz oldu, onu müştereken dünyaya getirdik. Ona aynı dikkat, aynı rikkatle bakacağız. Bu iş bir gün sana düşüyor, bir gün bana... Çalıştığın bankadaki mesai saatlerini ona göre tanzim et...'

---

531. Mütesaviyen: Birbirine eş değerde.

O: 'Bu mümkün mü? Ben bankaya sekizde gidip akşam dokuzda çıkıyorum. Yeni doğmuş bir çocuk dokuz saat aç ve bakımsız bir odada yalnız bırakılabilir mi? Buna imkân tasavvur edebilir misin?'

Ben: 'Aynı imkânsızlık benim için de varit değil mi? Devamsızlık yüzünden elimdeki hizmeti kaybetmek tehlikesi benim için de mevcut değil mi? Sen ne kazanıyorsan ben de onu kazanıyorum. Çocuğa bakmak sebebiyle ikimizden birimiz yerimizi kaybetmek ıztırarında kalacak isek, kendinin çekindiğin bu zarureti benim üzerime yığmana ne hakkın var?'

O: 'Şimdiye kadar kadınla erkek karşı karşıya aile işlerinin haricî ve dâhilî kısımlarıyla vazifedar idiler. Kadın, para kazanıp eve getirmezdi. Erkek, çocuk emzirip bez yıkamazdı. Zayıf cinsin kaviye karşı hukuken böyle her cihetle müsavat iddiasına kalkması felaketinden doğacak neticeyi sonra göreceksiniz.'

Ben: 'Bu müsavattan doğacak şey felaket değil adalettir... Artık cemiyet içinde erkeğin efendiliğine, kadının da halayıklığına hitam verilecek. Anlıyor musun? Ve bu inkılâba da kadınlar içinde en evvel ben önayak olacağım. İsyan bayrağını açarak erkeği istibdat tahtından devirmek için bütün hemşirelerime haykıracağım:

Erkek gayet hoyrat bir mahlûktur. Aciz karşısında daima kabarır. Onun yumruğuna karşı tekme ile mukabele edemezsek te istirham saatlerini yenilemez bir istiğna ile bu derebeyini ayaklarımızın altında süründürebiliriz ya... Onun adali kuvvetine karşı biz de ruhi cazibemizi kullanamaz mıyız? O ezildikçe meclûp olur...[532] Bundan sonra kadın erkek yoktur. Her işte müsavat, adalet vardır.'

Lakırdı uzadı. Şimdi sözden fiile geçiyorum."

532. Meclûp olmak: Tutkun olmak.

Kırk Sekiz

"Kundağı zevcimin kucağına koyarak devam ettim:

'Al çocuğunu... İşte sütü, emziği, bez bohçası, hepsi burada. Emzir, değiştir, temizle, uyut, kaldır, bak... Babalık bir horozluktan ibaret değildir. Ben işime gidiyorum. Vazife saatin hitanı[533] bulunca nöbet değiştirmeye geleceğim. Haksızlık kabul etmem.'

Düştüğü şaşkınlıktan kendini toplamasına meydan vermeden rüzgâr gibi hemen evden savuştum. Şimdi ötesini sorunuz kendisi anlatsın."

Saffet Bey: "Zevcem bana söz hakkını tam noktasında verdi. Çünkü tahammülüm gayeye gelmişti. Bana söz bırakmayacak tafsilatla o kendi kendisini tasvir etti. Şeytan şaşırttı. Hakikatler ağzından taştı döküldü. Kundak kucağımda bir müddet öyle alındım kaldım. Hilkat (bedbaht yavrumuzun adı) uyuyordu. Dünyaya gelişiyle ana baba arasında bu fırtınayı koparan minimini mahlûkçuğun yüzüne baktım... Henüz çehresinde yeni geldiği esrar âleminin melekiyeti okunan dil bilmez âciz bir masum... O masum, fakat suçlu kim? Ben miyim? Anası mı? Birçokları için hayat zevki olan bu hadisenin bizce mucip olduğu dirliksizliğin içtimai sebeplerini araştırmaya daldım... Kucağımda Hilkat uyandı. Süt mavisi gözlerini aralayıp et parçasına benzeyen dudaklarını büzüştürerek ıkınır gibi şikâyeti andırır bir ağlama tutturdu. Zevcem süt vakitlerini tayin etmişti. Saate baktım, emzik zamanı değil. Beşiğine yatırdım. Salladım. Susmaz. Bezlerini yokladım. Kirletmiş. Değiştirdim. Analığın kolay bir vazife olmadığını anladım. Sallaya mallaya ne ise uyuttum. Çok geçmedi. Yine uyandı. Bu defa sallama ile susturamadım. Vakitli vakitsiz ne ise ağzına emziği dayadım. Emdi emdi. Yine uyudu. Saat on biri geçti. Fakat bankadaki vazifem... Apartman komşularımızdan birinin telefonuna koştum. Bir mazeret uydurarak bugün gelmediğimi belli etmeme-

533. Hitan: Engeller.

lerini arkadaşlardan rica ettim... O günü öyle savdık. Akşam zevcem geldi.

Ertesi günü aynı saatte nöbet değiştirerek sokağa fırladım. İşimin başına koştum.

Nihayet baktım ki bu böyle sökmeyecek. Dişimizden tırnağımızdan arttırarak çocuğa bakmak için bir hizmetçi kadın tuttuk... Ahlaksızın biri imiş... Gündüzleri efendi yok, hanım yok; boş evde yapmadığı rezalet bırakmamış. Öteberi şeylerimiz de kaybolmaya başladı. İyi bakılamamak yüzünden çocuk ishale, öksürüğe uğradı. Hizmetçiyi bil-mecburiye[534] savdık. Lâkin karıkoca şimdi birbirimize karşı gittikçe sinirleniyorduk. Artık macera, çocuğun hayati meselesinden ziyade bizim içtimai vaziyet ve maişetimizi sarsar bir şekle giriyordu. Beş on gün böyle münavebe ile çocuğa baktık. Lâkin hizmetlerimizi kaybetmek tehlikesi gittikçe büyüdü. İşin şakaya gelemeyeceğini anladık. Sahire'ye dedim ki:

'Ben çocuğa bakmaktan yüksünmüyorum. Onun her hizmetini yarı yarıya görmeye muvafakat ediyorum. Ancak bu işe, bizi vazifelerimizdeki mesai saatlerimizden alıkoymayacak bir hâl sureti bulmalıyız...' Zevcem bu mühim mesele üzerinde düşünmeyi kabul etti. Bir müddet doluya koyduk olmadı, boşa koyduk olmadı. Nihayet şöyle karar verdik: Her sabah bezini değiştirip sütünü verdikten sonra çocuğu beşiğine yatıracağız. Üzerine apartman kapısını kilitleyerek ikimiz de işimize gideceğiz. Öğle tatilinden evvel bir nöbet birimiz gelip çocuğa bakarak yine vazifesine dönecek, öğle yemeğinde ikimiz de evde bulunacağız. Öğle ile akşam paydosu arasında yine böyle birer nöbet yapacağız ki bu suretle Hilkat her bakım nöbeti arasında iki, iki buçuk saat kadar yalnız kalacak... Karnı tok sırtı pek bir çocuk da bu kadarcık yalnızlıktan ölmez ya...

534. Bil-mecburiye: Mecburen.

İşte bu suretle harekete başladık. Çocuğu görmeye koştuğumuz nöbetler esnasında apartman kapısını açarken bazen komşularımızdan şu haberi alıyorduk:

'Yavrucak ağlaya ağlaya çatladı. Baktı ki gelen giden yok, zavallı sonra sustu.'

Hemen beşiğe koşuyorduk. Onu bazen tekrar uyumuş, bazen da uzun, faydasız bir ağlamanın bakiyesi mırıltılı gözyaşları içinde buluyorduk. Bu çocuklu karı kocalığımızın feci hâli bir zaman da böyle geçti.

Hilkat bu fasılalara alıştı. Yalnız iken uyuyor, biz geleceğimiz vakit uyanıyordu. Fakat her gün bir parça büyüyen nümüv[535] devresindeki bir çocuk bütün gündüzleri beşiğinde hareketsizliğe mahkûmen nasıl bırakılırdı? Bu ıttıratsızlıklar,[536] bu ihtimamsızlıklar içinde çocuk hastalandı. Hekime götürdük. Verilen tıbbi vesayayı tamamıyla tatbik edemedik. Hilkat günden güne sıhhatten düşüyordu..."

Bu noktada zevce söze atılarak:

"Efendim, onu susturunuz. Şimdi ben söyleyeceğim... Zevcimin bu faciayı kendi lehine tahrifen anlatışını dinlemeye tahammül getiremem..."

Karı koca yine tutuştular. Kadın, gözyaşlarıyla ıslak bir teessür içinde kopardığı matemî seslerle erkeğe galebe etti ve başladı:

"Bir gün öğle tatilinde işimden evime döndüm. İkimizde de apartmanın birer anahtarı vardır. Kapıyı açtım, içeri girdim. Hilkat kesik, boğuk şikâyetlerle ağlıyor. Baktım henüz Bey gelmemiş, çocuğu beşiğinden çıkardım. Susturdum. Onu yemeğe bekliyorum... Bir çeyrek, yirmi dakika geçti, görünmedi. Geçirecek bol bir zamanımız yok. Nerede kaldı? Ne var? Ben bu merakta iken telefonlu komşumuz gelerek:

'Hanım, bizim telefon sizi çağırıyor. Gelip bakar mısınız?'

---

535. Nümüv: Büyümek, yetişmek.

536. Ittıratsızlık: Düzensizlik.

'Lütfunuza teşekkür ederim efendim' dedim.

Çocuğu kucağımdan minder üzerine yatırarak koştum. Ahizeyi aldım:

'Alo neresi efendim?'

'..... Bankası. Siz kimsiniz?'

'Sahire Saffet...'

'Efendim, Saffet Bey müstacel bir hizmetle banka tarafından Bursa'ya gönderildi. Bugün onu beklememeniz ve merak etmemeniz için haber veriyorum.'

'Ne zaman dönecek efendim?'

'Bilmiyoruz...'

Telefonun önünde donakaldım. Kocam Bursa'ya gönderilmiş, ne zaman döneceği malum değilmiş. Neden bilmem bu haberde bir meşumiyet kokusu hisseder gibi oldum. Nereme yediğimi bilmeden öğle taamım ettim. Çocuğu beşiğine yatırdım. Hizmetime döndüm. Öğle ile akşam arası nöbetini yaptım. Yine işime gittim, geldim. Gece oldu.

Bursa ne kadar mesafede... İçimde Bey'in yine o gün dönmesi ümidi var. Gece ilerledi. Gelen giden yok... Yarı uyanık, kâbuslu ağır bir gece geçirdim, çocuk da o akşam sanki inadına her vakitten ziyade huysuzlandı.

Ertesi gün ve gece Bey yine yok. Telefonla bankadan sordum. Kati bir haber alamadım. Saffet'in böyle memuren vilayetlere gönderilmesi izdivacımız müddetinden beri ilk defa vaki olan bir hadise. Bu gaybubetin ikinci günü, bulunduğum ticarethaneden beni bir iş için Ortaköy'e gönderdiler. Tramvayla gidiyorum. Caddeden hemen arabamıza sıyırtırcasına bir otomobil geçti. İçinde ne görsem beğenirsiniz? Mor ipek elbiseli genç bir kadın, yanında bizim Bey... Kurşunla vurulmuşa döndüm. Fakat bu görüş geçiş, yıldırımlamasına bir süratle vuku buldu. Acaba o mu, değil mi? İşte zihni yakan bir tereddüt... Lâkin Saffet'i tanımakta ben aldanır mıyım hiç?

Artık tahammül edemedim. Ortaköy'den ticarethaneme dönmezden evvel hakikati anlamak için ..... Bankası'na

uğradım, sordum. Saffet'in Bursa'dan döneceği gün kestirilemiyor. Sualime cevap veren memurun yüzünde gizli bir tebessüm geziniyor gibiydi. Hele ben onunla söyleşirken koridorun öbür ucunda konuşan iki genç memurun arada bir yan yan gözlerini bize kaydırarak hafif hafif gülüşmelerine hiçbir mânia veremedim. Tutulduğum bu sadmelerin altında bütün kanım, ruhum zehirlendi.

Akşam eve döndüm. Hâlâ yüreğimde Saffet'in gelmesine bir intizar helecanı var. Gece ilerledi. Bana biraz nefes aldıran bu ümit de bütün bütün söndü. Sıkıntıdan boğulacağım... Saffet nerede? Bursa'da mı, morlu karının döşeğinde mi? Hasta çocuk durmuyor, yine mızmızlanıyor. Ona birkaç defa şöyle haykırdım:

'Sus yavrum... Etrafımızda bir şeamet dolaşıyor amma bakalım ne olacak? Galiba uğursuzluk senin başına kopacak...'

Evvelkinden daha rahatsız bir gece geçirdim. Ona bu ıstıraplı intizarım, aşkımın şiddetinden değildi. Niçin çocuğu tamamıyla benim başıma bırakarak böyle muammalı bir şekilde ortadan kayboldu? Bu vilayet hizmetini Saffet amirlerinden kendi rica etmiş olacak; çocuk bakıcılığından kurtulmak için güzel bir vesile... Bursa'ya gönderildi. Pekâlâ, amma Bursa neresi? Oradan iki üç satırlık bir mektupla beni meraktan kurtaracak izahatı veremez miydi? Ya o otomobil tesadüfü rüyada vuku bulmadı. Araba ne süratle geçerse geçsin morlu karının yanında gördüğüm erkek Saffet'in kendisi idi vesselam...

Ertesi akşam zevcim geldi, çok dalgındı. Çehresinde apaşikâre evine dönmekten sıkılan bir adam hâli vardı. Çocuk, arkası kesilmez bir vızıltı ile ağlıyordu. Saffet, çatık kaş, öfkeli gözlerle bana haykırdı:

'Sustur şunu...'

Artık benim de tahammülüm yandı, onun iki katı hiddetle kabararak cevap verdim:

'İki akşamdır ben susturuyorum. Bu akşam da sen sustur...'

'Yahu iki akşamdır yoktum. Evim dediğim bu çilehanede bırak rahat birkaç nefes alayım..'

'Çilehane güzel tabir... Bu evden ne kadar sıkıldığını anlatıyorsun. Benden ve çocuğundan kaçmak için güzel bir bahane buldun. Nerede idin Beyefendi?'

'Nerede olduğumu bankaya gidip anlamışsın ya..'

'Koca bankada Bursa'ya gönderilecek senden başka açıkgöz bir memur yok muydu? Bu işi amirlerden istirham etmişsindir... Âlâ bir deniz seyahati... Sonra tren, yeşil dağlar, vadiler... İki gececik olsun iyi hava aldın... Burada çocuğun bir tarafta çatlasın, ben öbür yanda patlayayım... Senin umurunda mı?'

'Farz et ki tenezzüh etmiş, hava almış olayım... Kocan bulunmam itibariyle sen bundan memnun olmalı değil misin?'

'Böyle sessiz, apansız, hasta bir çocukla beni burada yapyalnız bırakıp gittiğine ben nasıl memnun olabilirim? Ne iş gördün Bursa'da söyle rica ederim..'

'Bankanın haysiyet ve itibarını muhafazaten derhal bastırılması icap eden bir ihtilas, bir suiistimal keyfiyeti...'

'Ben dubara yutmam Saffet...'

'Dubara? Bu nasıl lakırdı?'

'Otomobilde yanındaki o morlu karı kimdi?'

Zevcim ciddiden ziyade yapmaya benzer bir hayret jest ile:

'Otomobilde, yanımda morlu kadın!'

'Evet, hem Bursa'da değil, Beşiktaş caddesinde.'

'Delisin Sahire..'

'Deli değilim, fakat böyle giderse olacağım.'

'Olacak değil, olmuşsun. Gözlerine hayalât görünmeye başlamış. Bursa'daki bir adamı Beşiktaş caddesinde, otomobilde morlu bir kadınla yan yana görmek..'

'Ayan beyan gördüm diyorum sana, beyhude saklama! Kimdi o yanındaki kadın?'

'Sahire sen çıldırmışsın, benim aklımı da zıvanadan çıkartma..'

Komşulardan işitilecek bir haile feryadı koparark:

'Başka söz istemem. Sualime cevap ver... Kimdi o kadın?'

Saffet'in de gözleri büyüdü. Soluk dudaklarının arasından şu cevap fırladı:

'Kimdi o kadın? Artık saklamayacağım. Metresim...'

Bu itiraf karşısında ne hâle geldiğimi tasavvur edemezsiniz. Derhal kocamı, arkasından çocuğumu, sonra da kendi kendimi boğmak istiyordum...

Bu büyük ıstırabımı açıktan açığa ona anlatsam, belki bu galeyanımı kendisine olan muhabbetimin şiddetine hamleder. Hayır efendim, onu sevmiyordum. Ben kadınlık izzet-i nefsimin[537] ta can evinden vurulmuştum.

Uyku zamanı geldi, yattık. Bütün damarlarım ok gibi gerilmişti. Kalbimin gümbürtüsünden gözlerimi yummak ne mümkün... O, döşeğe uzanır uzanmaz horul horul kendinden geçti...

Aman yarabbi, ne hissiz mahlûk... Benim müthiş gönül azaplarımdan ona bir zerrecik bile bulaşmamış olduğunu gördükçe cinnetim artıyordu.

Bir yanımda Saffet, bütün benim elemlerimden bîkayt boğazlanır gibi hırıldarken, öbür tarafımda Hilkat uzun hıçkırıklarla tıkana tıkana ağlıyordu. Kocamın beynine yumruğu kaldırdım. Çocuğa da şöyle haykırdım:

'Çatla yumurcak! Vücudunla bu hissiz adama beni zincirlemek için mi dünyaya geldin? Bu hastalık ıstırabını, bu sıska hayatını uzatmak için mi sana birkaç yudum daha süt vereceğim? Hayır vermeyeceğim. Geber, o çipi gözlerini bir daha açmamak üzere yum..' "

Saffet Bey: "İşitiyor musunuz efendim analık şefkatini? Bizim hanım şecaat arz ederken neler söylüyor?"

Sahire Hanım: "Ben senin gibi yalan dolan bilmem. Her hakikati dosdoğru itiraf ederim. Ben bu azaplar için-

537. İzzet-i nefs: Öz saygı.

de bitip tükenirken sen boğazına kemik kaçmış köpek gibi hırıldayarak uyuyordun şefkatli baba..."

Saffet Bey, dönük gözlerle zevcesine atılmak savletleri göstererek:

"Köpeğin karısı kancık... Bana hakaret kuduzluğuyla kendi mahiyetini meydana koyuyorsun..."

Avnussalah: "Tahkiratla dava kazanılmaz. Karı kocasınız. Bu çirkin sözlerin ne lüzumu var? Kine, helecana kapılmadan zat-ı vakayı anlatınız. Bitirelim..."

Sahire Hanım: "Meşum neticeye yaklaştığım için kendimi zapta kadir olamıyorum. Evet, çocuğumun ölümünde ben günahkârım; fakat asıl büyük mücrim işte baba namını cinayetle kirleten bu adamdır."

Avnussalah: "Bu hükmü anlatanlar değil dinleyenler vereceklerdir. Macerayı şümullendirmeden[538] kısa kesiniz."

Sahire Hanım: "Hâsılı efendim, vaka bir türlü aydınlanamadı. Saffet'in Bursa'ya gidip gitmediği ve metresim dediği kadınla olan münasebetinin derecesi etrafıyla anlaşılamadı..."

Saffet Bey: "Efendim, benim Bursa'ya gittiğim, banka memurlarının şehadetleriyle sabittir. Metres sözüne gelince, bu da hiddetle ağzımdan kaçırılmış asılsız, kuru bir laftan ibarettir."

Sahire Hanım: "Efendim, vaka bu iddiaların aksini müspettir. Dinleyiniz, böyle hır gür bir hafta daha geçirdik. Beyefendimiz bir sabah kalktı. Sahte bir ciddiyet suratıyla bana dedi ki:

'Sahire, sonradan şöyle olmuş, böyle bitmiş deme... Bu defa işte sana evvelden haber veriyorum. Bugün yine beni Bursa'ya gönderecekler... Akşama yokum..'

Birden tepem attı. Haykırdım:

'Yalan...'

O: 'Başlamayalım Hanım..'

538. Şümullendirmek: (bir şeyin) çevresini, etkisini, kapsamını genişletmek, bir şeyi yaymak.

Ben: 'Yalan...'

O: 'Bir isterik buhranın densizliğine karşı açık bir hakikati ispat etmek için söz aramaya uğraşacak vaktim yok. Ben Bursa'ya gidiyorum..'

Ben: 'Yalan... Yalan... Yalan...'

O: 'Ne telakki edersen et Sahire, ben amirimin işaret ettiği vazife işine koşuyorum... Allahaısmarladık..'

Ben: 'Dur!'

O durdu...

Ben: 'Gidiyor musun?'

O: 'Kaç defa söyleyeyim...'

Ben: 'Gidemezsin...'

O: 'İşte gidiyorum. Görüyorsun..'

Cehennemî bir buhranın gırtlağımı saran ateşiyle onun iki yakasından yapıştım. Gözlerimden çakan şimşeklerle suratını alazlayarak boğuk sesimle tekrar ettim:

'Gidemezsin... Şimdi amirlerine koş... Tehiri nâkabil vahim bir aile mazereti beyanıyla istirham et, bu işe senin yerine bir başkasını göndersinler.'

O: 'Olamaz. Amirlerime karşı hiç yoktan vahim bir aile mazereti uyduracak kadar kötü bir memur değilim. Bırak yakamı, gideceğim.'

Ben: 'Gidecek misin?'

O: 'Offff, kaç defa söyleyeyim canım...'

Ben: 'Cehennem ol haydi... Fakat son sözüme dikkat et. Ben dediğini yapan bir kadınım..'

Biz böyle yüz yüze haykırışırken gürültüden korkan çocuk beşiğinden çatır çatır çatlıyordu...

Kocam bu tehditkâr sözlerime karşı "pöh" diye omuz silkerek yürüdü. Arkasından var avazımla haykırdım:

'Senden sonra işte ben de bu ağlayan çocuğun üzerine apartman kapısını kilitleyerek çıkıyorum..'

Bu feryadıma karşı o, takibimden korkarak bir hapishane firarisi adımlarıyla koştu. Merdivenin dönemeçleri arasından kayboldu. Ben de elime ilk geçen robu sırtıma geçirerek ağlayan çocuğun üzerine kapıyı kilitledim. So-

kağa fırladım. Her tarafım zangır zangır titriyordu. Bastığım yeri bilmiyordum. Ne tarafa kaçsam, evden ne kadar uzaklaşsam Hilkat'in boğuk, kesik, istimdatkâr ağlaması beni takip ediyordu. Taksim'den öteye yürüdüm. Yürüdüm... Üzerime bir fenalık geldi. İçimden kahkahalar kaynaya kaynaya şuurumu kaybettim... Ötesini bilmiyorum."

Kırk Dokuz

"Gözlerimi açtığım zaman kendimi hiç tanımadığım bir yerde buldum. Bir döşek içinde idim. Etrafımda hastabakıcılar geziniyordu. Zaman ve mekân tayini için gözlerimi dolaştırırken başıma üşüştüler. Onlardan sordum:

'Ben neredeyim?'

Bir ses cevap verdi:

'Şefkat Hastanesinde...'

'Niçin buradayım efendim?'

'Sokakta bir nöbete tutularak düştün. Seni buraya getirdiler.'

'Ne zamandan beri?'

'Üç gün oluyor.'

'Hilkat ne oldu?'

'Nasıl Hilkat kızım?'

'İşitmiyor musunuz? Boğuk boğuk ağlıyor.'

Asistanların şefi olacak yaşlı bir kadın:

'İşte yine sayıklıyor. Bu zavallının semtini, ailesini bilmiyoruz ki haber verelim...'

Ben döşeğin içinde davranmaya uğraşarak:

'Ailemi mi soruyorsunuz? Ben hissiz, insaniyetsiz kaba bir herifin karısı ve Hilkat'in anasıyım. Duymuyor musunuz beni çağırıyor. Koşayım...'

Döşekten aşağı atıldım. Yanımda bir gardiyan peyda oldu. Mülâyemetle beni hareketimden alıkoymaya uğraşıyordu.

Ben isyanımı arttırarak:

'Bırakınız efendim. Üç gündür anasız, babasız, sütsüz, kilit altında yapayalnız bir çocuk nasıl yaşar? Böyle bikeslere melekler bakar değil mi? (Kulak kabartarak), işte onun körpecik masum sesini duyuyorum... Ölmedi. Ölmez değil mi? Ya beni de öldürünüz, ya onun sağ olduğuna beni temin ediniz...'

Etrafımda telaşlar. Bir nöbet daha... Kendimi kaybetmişim... Tekrar kendime gelip de hüviyetim tahkik edilerek beni evime götürdükleri zaman Hilkat gömülmüştü... Çünkü Beyefendi'nin Bursa seyahati üç gün sürmüş... Kapalı apartmanda çocuğun ağlaması kesildikten sonra komşular gelip onu götürmüş olduğumuz zannına düşmüşler..."

Vaka müellimdi.[539] Konsültasyon heyeti düşündüler. Bu işte mühim bir para yoktu. Fakat Yaralı Gönüllere Teselli Yurdu'nun insaniyetkârlık şöhretini yükseltecek güzel bir vesile vardı. Ufak bir müzakereden sonra Avnussalah sordu:

"Macerayı dinledik, müteessir olduk. Zavallı Hilkat'i diriltmek kudretine malik değiliz. Facianın tamir-i kabil cihetlerini düşünebiliriz. Siz ne istiyorsunuz?"

Sahire Hanım: "Ayrılmak..."

Avnussalah: "Beyefendi siz?"

Saffet Bey: "Keza.."

Konsültasyon heyeti fısıl fısıl konuştuktan sonra Avnussalah:

"Biz o fikirde değiliz. İki taraf birbirinizin günahı üzerine göz yumarak barışmalısınız.."

Sahire Hanım: "Aramızda o masum mezar varken ben bu adamla yaşayamam."

Avnussalah: "Hanginiz daha mücrim, bunu tayin müşkül... Bey vazifeten Bursa'ya gidiyor. Azimetinden sonra evde olan faciadan haberdar değil. Siz Hanım, bir isteri buhranıyla zevcinizi hareketinden pişman etmek için

539. Müellim: Acı ve elem veren.

çocuğu apartmana kilitleyip sokağa fırlıyorsunuz. Üç dört gün şuurunuzu kaybediyorsunuz. Bu marazı hâle uğramamış olaydınız büyük bir nedametle elbette eve döner, Hilkatcığı birkaç saatten fazla yalnız bırakmazdınız. Mamafih ikinize de hiç kabahatiniz yoktur diyemeyiz fakat vakada iradeleriniz haricinde bir şeamet peyda olmuş bulunduğu da görülüyor. Birbirinizden ayrılmakla aranızdaki küçük mezarın fecaatini silmiş olamazsınız. Bu hususi dramın yegâne tamir çaresi şudur: Barışınız. Sevişiniz. Dünyaya gelecek ikinci çocuğunuza göstereceğiniz şefkat ihtimamıyla birinci hatanızın günahını hafifletmiş olursunuz... Beyefendi, siz de gayet asabi bir kadının zevci olduğunuzu bilmelisiniz. Hanımefendi, siz de hastalığınızın heyecanlarından doğan ani şiddetlerin hükümlerine tebaiyetle yaşamak kabil olamayacağını anlamaya çalışmalısınız. Zevcinizden ayrılıp da nereye gitseniz irfanlarla yaşayacaksınız. Daima birbirimizin kabahatini görmemeliyiz. Her yerde, her zaman herkesi keyfimize tabi kılmak mümkün değildir. Beyefendi, vazifelerinizden "konje" alarak Hanım'ı birkaç ay güzel havalı köylerde gezdiriniz. İlaç, hekim istemez. Haydi buyurunuz. Teselli yurdunun size bundan başka yapabileceği bir muamele yoktur. Biz böyle vakalarda hasbetenlillah[540] çalışırız. Tesiri meşkûk üç lakırdıya üç lira alarak hazakati kıratla satan tıp tacirleri gibi ücret istemeyiz."

Bu dertli karıkocayı savdıktan sonra Ali Safder:

"Bu sözlerini dinleyen, seni gayet insaniyetkâr bir filozof zanneder."

"Öyleyimdir. Karnım doyduktan sonra niçin insaniyetkâr olmayayım. Bu zavallıların nelerini alacağım?"

Suduri gülerek:

"Bunun sırf insaniyet olduğuna inanmayınız. Bu, yurdumuz için iyi bir reklamdır."

---

540. Hasbetenlillah: Allah rızası için.

Avnussalah: "Şüphesiz. Bu isterik kadın şimdi bizi her yerde metheder. Bu canlı ilan, gazete reklamlarından çok tesirlidir."

Ali Safder: "Biz böyle saatlerle parasız boş lakırdı dinlersek hâlimiz nice olur?"

Avnussalah: "Boş lakırdı değil... Herkes böyle vakaların tiyatro sahnelerindeki taklitlerini para ile dinliyorlar... Hayatın böyle facialarıyla ara sıra yüreklerimizi yumuşatmak lazımdır. Sonra bir veremlinin göğsünü yastığa kulağını kor gibi dinleyen, bir yaralının uzvunu bez parçası gibi kesip biçen, hisleri nasır tutmuş doktorlara döneriz."

Ali Safder: "Şimdi kafalarımızı cilalayalım, kalemlerimizi bileyelim. Nasıh olacak o ahlaksız herife bir ihtarname yazalım."

Suduri: "Peki... Ne şekilde?"

Avnussalah: "Moral namına bir hayırhahlık altında tehdidimizi gizler gibi yaparak başlayalım. Beyefendi ürkerek bizimle muhabereye girişirse tuzağa düşmüş demektir. Dişini tırnağını sökercesine edepsizi yolarız."

Bu talimat üzerine şu satırlar dizildi, döküldü:

"Beyefendi,

Husulü mümkün suitefehhümata[541] mahal vermemek üzere evvelbeevvel [542]yurdumuzun ve cemiyetimizin maksat tesisi ve teşekkülünü izah mecburiyetindeyiz.

Harpten sonra inhidama uğrayan eski idare, âdet ve ahlak kaditlerinden her tarafta ölü yığınları peyda oldu. Ve bunların yer yer tefessühatı cemiyetin saadet ve hayatını tehdit eden bir vahamet aldı. Isıtmayla, veremle, frengi ile nasıl mücadele sahaları açılmış ise biz de memleketin maneviyatını tehlikeye düşüren bu ahlaki miyasmanın tasmimine karşı bütün vüsatımızla bir harp açtık. Az vakitte çok ahlaksızlıkların ıslahına muvaffak

541. Suitefehhümat: Yanlış anlamalar.

542. Evvelbeevvel: İlk önce.

olduk. Moralin saf cereyanına birçok taraflardan mülevves[543] çirkefler karışıyor. Malumunuzdur ki mütefessih[544] bir zerre, çarçabuk koca bir kütleyi çürütür.

Bu hayırhahane mesaimiz esnasında türlü galiz vakalarla uğraşırken tesadüfen size ait çok müessif bir maceraya muttali olduk. Yaşınız, içtimai mevkiiniz ve haysiyetinizle asla kabili telif olmayan bu mesaviden sizi kurtarmaya hasbelinsaniye azmettik.

Zevceniz Letafet Hanım'ın birtakım itirafatı, Nesime Hanım'ın müddeayatı, Tahir nam çocukla olan otomobil gezintileriniz, nezdimizde dosya hâlinde mevcut ve mahfuzdur.

Meftur olduğunuz şu ahvale bir suimisal teşkil eden son cürmünüzü yüzünüze vurmaktan çekiniyoruz.

Maahaza bu asrın fenniyatı her müşküle çare bulmakla mübahidir. Bu menfur günahın aludeliği ile ne kadar dimağınız kartlaşmış ve damarlarınız sertleşmiş olursa olsun, biz sizi yeni sistem ruhi telkinat ve ahlaki temrinlerle bu ihtiyatkârımızın taaffünatından[545] kurtarmayı vicdanen müteahhidiz.

Bu hususta sizin fikrinizi sormak, reyinizi almak ihtiyacından tamamen varesteyiz... Çünkü böyle bir kangreni cemiyet ortasında sirayet hâlinde bırakmanın vebalinden titreriz. Siz bize gelmezseniz de biz sizi bulup cerahatli uzvunuzu kızgın tedavi demirlerle dağlamak için ameliyat masasına yatırırız. Hayrıhahlığımıza karşı itiraz ve isyan beyhudedir. Haşarılığınızda mısır olursanız son çare olarak sizi adaletin müessir terbiyesine tevdi mecburiyetinde kalacağımızı beyanla bilâ-taallül[546] ve serian cevabınıza intizarda bulunduğumuzu arz ederiz...

---

543. Mülevves: Kirli, pis.
544. Mütefessih: Kokmuş, çürümüş.
545. Taaffünat: Fena ve pis kokular.
546. Bilâ-taallül: Mazeret aramaksızın.

Aza/ Hukuktan Mezun Ali Safder
Aza/ Doktor Suduri
Reis/ Avnussalah
Mühür
Yerli ve Asrî Ahlaksızlarla Mücadele Heyeti"

Bu, mülayim başlayıp bomba gibi infilakla biten ahlak ültimatomunu birkaç defa okuyarak kahkahalarla yata kalka güldüler. Kâğıt zarflandı. Nasıh Bey adresine postaya verildi.

Fakat tehditte gösterilen şiddete rağmen üç gün oldu, beş gün oldu cevap gelmedi.

Yerli Ahlaksızlıklarla Mücadele Heyeti Reisi sordu:

"Arkadaşlar, herifin bu aldırmayışına ne mana veriyorsunuz?"

Suduri gülerek:

"Nasıh Bey galiba ültimatomu eline alır almaz korkudan bayıldı ve hâlâ ayılamadı."

Avnussalah: "Latifeyi bırakınız, bu sükûtun manasını arayalım..."

Ali Safder: "İttihamımıza karşı tabiî müdafaanamesini hazırlayacak, bu da az vakitte olur kolay bir şey değildir."

Suduri: "Yoksa hiç cevap vermemeyi menfaatine daha muvafık mı buluyor?"

Avnussalah: "Bizim ültimatom dediğimiz o kuru sıkı kâğıda onun hiç ehemmiyet vermemiş olması ihtimalini niçin düşünmüyorsunuz?"

Ali Safder: "Bu kabil mi? Sükût ikrardan gelir. Korkuyor. Ne yapacağını bilmiyor. Herif bize ya ikrar veya inkâr ile cevap verecek. İtiraf da kolay değil, ret de... Beşeriyetin yüz bini geçen gizli rezaletleri içinde günah-ı kebairin[547] sonuncusu sayılamayacak bu fiilin çirkinliğini üzerinden atabilmek için zavallı adam şimdi türlü guguklar düşünüp durur..."

547. Günah-ı kebair: Büyük günahlar.

Suduri: "Hemen her mücrim halâsını inkârda arar. Hatta o derecede ki sübutun bedaheti önünde inkârlarında ısrarla çırpınıp duruyorlar."

Ali Safder: "İlk sualde, hâkimleri yormadan cürümlerini itiraf edenler için kanunun bazı mertebe mülâyemetkârlığı var mıdır?"

Avnussalah: "Bazı ahvalde..."

Suduri: "Ben, cürmün şiddetle inkârını mücrim için bir ikinci cürüm sayarım..."

Ali Safder: "Doğru... Kendisi can yakarken düşünmüyor da ceza zamanı kanunun hükmü önünde titreyerek kaçamak yolları arıyor..."

Avnussalah: "Haydi canım haydi, cürüm üzerinde akademi azaları gibi konuşmayalım... Herif bize cevap vermezse ne yapacağız?"

Suduri: "Yapılacak şey pek sadedir..."

Ali Safder: "Nedir?"

Suduri: "Birinci tehditnameye cevap vermezse ikincisini yazmak... Yine susarsa birbirinden şiddetli olarak üçüncüsünü göndermek... Mücrimin sabrını tüketerek aklını zıvanadan çıkarıncaya kadar uğraşırız..."

Avnussalah: "Kabul..."

Bir iki gün daha intizarı muvafık buldular. Nihayet bekledikleri cevap geldi. Fakat memullerinin büsbütün hilafı bir mealde...

İşte sureti:

"Hay bre analarının donunu pazara çıkarmış haytalar!

Ar ve namusu ekmek peynir gibi yemiş yutmuş keratalar sizi...

Birtakım reziller bir araya gelerek hususî bir mahkeme kurmuş, bazı safdilleri teselli yurdu namı verdiğiniz edephaneye celp ile isticvaba kadar cüretinizi ileriye götürüyorsunuz. Ulan varkacı oğulları, be hey kârhaneciler, bir haftadır hakkınızda tahkikat yapmakla meşgulüm...

Az vakitte kedi kasaplığından yaralı gönüllere teselli doktorluğuna kadar yükselmişsiniz. Yediğiniz haltları

vaktiyle irtikâp ve ifsadatında avamın zebanzedi[548] bir misal olmuş Serez kadısı bile yememiştir... Bre melunlar, siz benim karımı, manevi oğlum Tahir'i ne sıfat ve salahiyetle kurduğunuz komedi mahkemesi huzurunda isticvaba çekebiliyorsunuz... Şeni müfteriler, yurdunuza gelirsem mahkemenizi başınıza yıkarım.

Memleketin maneviyatını tehlikeye düşüren ahlaki meyazmanın tesmimatına karşı zehirli kaynağını sizin yurdunuzdan başka yerde aramaya lüzum var mı? Be hey ahlak ocağı kurumcuları... Evvela kendi içinize uzun saplı birkaç hela süpürgesi salınız da sonra beni ıslaha kalkınız.

Damat Ferit zamanında bir zabıta-i ahlakiye[549] vardı. Kârhaneden, meyhaneden çıkardıkları ahlaksızlardan boş kalan sofralara kendileri otururlardı. Siz o heyet-i ıslahıyenin zeyli misiniz?

Abdülhamid'in zorbaları, karılarıyla yatmak istedikleri kocaları sürdürürlerdi. Karı koca arasında ne işiniz var? Aile umuruma nasıl karışabiliyorsunuz?

Bana ölüm tavsiye ediyorsunuz. Ben hayat masarifimi onun bunun kesesinden çalmıyorum. Kendi iradımla geçiniyorum. Cemiyete muzır olanlar kendi tek ailelerini doyurmak için seksen aileyi aç bırakanlardır. Bende tevehhüm ettiğiniz suimisalin kanla temizlenmesi icap eden bir cinayet olduğu düsturunu bütün cemiyetlere tatbik etmek lazım gelseydi dünya hayliden hayli tenhalaşırdı.

Ulan köpoğluları! Her müşküle çare bulmakla mübahî asrın fenniyat profesörleri siz misiniz? Yeni sistem ruhi telkinat ve ahlaki temrinlerle, kartlaşmış dimağımı, sertleşmiş damarlarımı yumuşatacakmışsınız... Geliniz size yumuşatılacak damarlarımı göstereyim... Vay anam babam, ruhi telkinat, ahlaki temrinlerle damar yumuşatıyorlar... Ruhi telkinat, neşrettiğiniz programdaki maddeler mi? Ahlaki temrinler buluğa eren çocukların

548. Zebanzedi: Alışılmış.
549. Zabıta-i ahlakiye: Ahlak zabıtası.

başladıkları şey mi? Siz reculiyetin bu sporunda hakem misiniz? Menfi ahlakiyat allameleri gırtlaklarınıza kadar gömüldüğünüz çirkef deryasının içinde sizi boğarım vallahi...

Reyimi sormadan beni ıslaha uğraşmaya ahdetmişsiniz. Tabiî değil mi ya? Yankesici, cüzdanını çarpacağı adamın muvafakatine müracaat eder mi?

Daha birtakım yakası açılmadık herzeler yedikten sonra beni adaletin müessir terbiyesine tevdi edeceğinizi bildirmekle korkutuyorsunuz. Ulan hapishane kaçkınları, bu hususta siz benden titreyiniz. İddia ettiğiniz doktorluk ve hukukşinaslığa rağmen bana göndermek patavatsızlığında bulunduğunuz türrühatname ile aleyhinize dava açarak dolandırdığınız adamlardan bir şahit ordusu teşkil edersem uğrayacağınız akıbeti görürsünüz... Ve o zaman teselli yurdunun tesellisi[nin] kaç para ettiğini anlarsınız. Nenize lazım böyle başınızdan büyük haltlara kalkışmak, elinizin altında beni memnun edecek güzel şeyler var mı? Aleyhinizde kabaran gazabımı ancak bu suretle teskin edebilirsiniz.

Ahlak yılanları edepsizler...

Nasıh"

Nezahete hürmetsizlikte pek ileri varmamak için bu galiz mektubun sonunda büsbütün taşan gılzeti[550] geçiyoruz. Nasıh Bey, mektubunu şantajcıların isteyecekleri paraya mukabil onlara söylenmez bir şekil takdimiyle bitiriyor.

Mütezayit bir helecanla okunan bu mektubun son kelimesinde üçünde de bet beniz atmıştı. Dünyada kendilerinden daha kurnaz, daha mütecaviz, daha şirret, daha edepsiz adam bulunamayacağı kanaatinin iftiharıyla yaşayan bu üç delikanlı, zanlarının butlanı önünde âdeta hacil düşmüşlerdi.

Ali Safder, Avnussalah'ın yüzüne bağırdı:

550. Gılzet: Kabalık.

"Bu herif, rekoru kırdı... Sen arlık utanmamazlık şampiyonluğunu kaybettin... Bununla başa çıkamazsan seni patronluktan azledeceğiz..."

Suduri: "Ben mektubun yazılışını tabiî bulmuyorum..."

Avnussalah: "Ne demek istiyorsun?"

Ali Safder: "Bu cürette bir hezeyanname ancak dolgun nefeslerle esrar, kokain gibi marazî münebbihat[551] çekildikten sonra yazılır..."

Suduri: "Herif ne çekerse çeksin bizi berbat etmiş."

Avnussalah: "Bu herif; soysuz, muvazenesiz, dalalet-zede delilerin en ahlaksızlarından... Ne Allah'tan korkar ne şeytandan..."

Ali Safder: "Üzerine vardık çattık..."

Suduri: "Iskarmozumuzu[552] kırdı köpoğlu..."

Ali Safder: "Şimdi ne yapacağız? Tekrar üzerine mi varacağız? Siya edip[553] geri mi çekileceğiz? Vakayı inkâr ediyor. Tahir'e evlatlığım diyor... Bize şeni müfteriler tecavüzüyle kendisi iftira atıyor... Ne yapacağız? Bu herife mağlup olursak dükkânı, tezgâhı kapamalı..."

Avnussalah: "Telaş etmeyiniz. İşi bir kolpusuna getirir, bu azgının imanını gevretirim..."

Ali Safder: "Onda iman ne gezer..."

Avnussalah: "Her kâfirin gönlünde tapındığı bir put vardır. Merak etmeyiniz, birkaç bin lirasını sızdırmadan bu herif elimden yakasını kurtaramaz..."

Suduri: "Ya şimdi onun ne Allah'tan ne şeytandan korkmaz bir deli olduğunu söylüyordun?"

Avnussalah: "Halik ile şeytanın arasında benim gibi bir üçüncü mahlûk olduğunu ona göstereceğim... O ne kadar edepsiz olursa olsun amatördür. Biz bu işi meslek edinmiş, binaenaleyh bu yüzden ekmek yiyen sanatkârlarız..."

---

551. Münebbihat: Tenbih edenler.

552. Iskarmoz: Geminin kaburgasını oluşturan eğri ağaç.

553. Siya etmek: Bir filikayı geri geri götürmek ya da döndürmek için kürekleri kıça doğru çekmek.

Suduri: "Ne yapacaksın üstat?"

Avnussalah: "Sırası gelince görürsün..."

Ali Safder: "Hemen işe başlayacak mıyız?"

Avnussalah: "Hayır... Acelesi yok... Bu herif ayyaş, kokainman, homoseksüel, en pis ahlaksızlıkların canlı koleksiyonu bir sefih... O, akşam yaptığını sabahleyin unutur... Onun aklında şimdi bize yazdığı mektubun meali bile kalmamıştır... Biz onu utandıramadıksa o bizi mahcup, mağlup edebilecek? Bize karşı kullanabileceği elinde ne silah var?"

Suduri: "Ona gönderdiğimiz tehditname..."

Avnussalah: "O mektup onun rezaletlerini tespit eden ret olunmaz bir hüccettir. Biz iddialarımızı ispata kadiriz. Meydanda Tahir çocuk var. Anası var... Kocasından şiddetle müteneffir Letafet Hanım'ın da lehimize şehadet edeceğine şüphe yoktur... Hîn-i hacette[554] şoförü de buldurmak kabildir..."

Ali Safder: "Bizim yazdığımız tehditnamede bir şantaj kokusu vardır. Eğer, Nasıh'ın hareketinde cürüm teşkil eden bir şey varsa biz hod be hod[555] onu tehdiden ıslaha kalkışmak salahiyetini nereden alıyoruz? Bize düşen vazife olsa olsa keyfiyeti müdde-i umumiliğe[556] ihbar veyahut ki daha doğrusu cürümden mutazarrır[557] olan alâkadarları davaya teşvikten ibaret kalır..."

Avnussalah: "Hanım'ın manyasını okşarsak ondan vekâlet alabiliriz. Binaenaleyh müvekkilemizin zevciyet hukukunu müdafaaten davaya kableşşuru zevcine böyle nasıhane bir ihtarname göndermiş olamaz mıyız? Zaten mektubumuzun sonunda bu hayrıhahane ihtaratımız nazar-ı itibara alınmadığı surette adliyeye müracaat ıztırarında kalacağımızı söylüyoruz... Esasen talâk talebiyle işe girişeceğiz."

---

554. Hîn-i hacet: İhtiyaca göre.
555. Hod be hod: Kendi kendine.
556. Müdde-i umumilik: Savcılık.
557. Mutazarrır: Zarara uğramış.

Ali Safder: "Ben davayı deruhte ederim. Fakat Letafet Hanım'ın manyasını okşamak hizmetini size bırakıyorum..."

Avnussalah: "Bu nazik işi tevdi edecek tosunu da buluruz. Gülüştüler."

Elli

Teselli muhtaçlarına, ümitsizlere işitilmedik ruhi gıdalar bulup tattıran mecmua, ekmek peynir gibi satılıyor; tedavihane ruhani, cismani maluller, hukuki mağdurlar ile dolup dolup boşalıyordu.

Bu yılanı tamam ensesinden yakalayıp yere çarpmak için bir fırsat zuhuruna intizaren Nasıh Bey dosyasını bir tarafa koydular. Şimdi başka dalavereler ile meşgul oluyorlardı. Bunların ihtisasları suiahlaktan doğan mayup, gizli kirli illetler ile müzevver davalarda idi. Fakat alelâde hastalıklar ve hukuki maslahatlar için müracaat eden safdiller de çoktu. Şantaja gayrimüsait, kazancı kıt müracaatları hemen başlarından savıyorlardı. Orada burada simsarları, muhbirleri vardı. Yenibahçeli Binlik Mestinaz Hanım... Yani ikballi zamanında müşteriye bin kuruşa çıkarmış, vaktiyle anılmış yüksek fahişe... Şimdi altmışlık eski oturak...

Kene Şahap birçok gazetelerin namına İstanbul'dan, vilayetlerden kaydettiği aboneleri cebine atarak bir müddet ortadan savuşmuş, bu dolandırıcılığını unutturduktan sonra tekrar faaliyete geçerek ustalıklı vurgunlarla yine bir hayli paralar çarpmış yapışkan bir cingöz... Şimdi muteber, ciddi gazetelere yanaştırılmayan bir sabıkalı...

Müzahrafata giden sinek gibi koku alarak teselli yurduna çatmıştı.

Biri dişi ihtiyar, öteki delikanlı çevik bu iki tazı, yurt hesabına vaka avları arkasından koşarlardı. Kene Şahap bir elinde kalem öbüründe muhtıra defteri, bal alacağı

çiçeğe bir kere yapıştı mı bütün özünü emmedikçe bırakmazdı.

Binlik Mestinaz, Ferhat'la Şirin faciasındaki cadı gibi hulul etmek istediği esrarın kahramanlarına mürailikle çatar, kendini birçok haksızlıkların mağduru bir zavallı hâlinde gösterir, zamandan, ahlaktan, siyasetten her şeyden şikâyetle taşar, boşanır, ağlar. Çıktığı sahnenin makamına göre icap ederse güler, güldürür. Yaşından hiç umulmaz fıkır fıkır bir kadın olur. Gençliğinde güzelliği, fettanlığıyla, kocalığında tezviratıyla çok canlar yakmış fakat onu bir külünk darbesiyle ahrete gönderecek Ferhat'a henüz tesadüf edememişti.

Binlik, bir gün romatizmalı bacaklarının üzerinde dinlene dinlene teselli yurdunun merdivenlerinden çıkarak hempalarının yanına girdiği vakit, çoktandır sahneden çekilmiş büyük bir sanatkârın tekrar görünüşü gibi hararetli alkışlarla kabul olundu.

En yumuşak koltuğa oturttuktan sonra Avnussalah sevinçle:

"Nerede kaldın kadınım? Bu kadar zaman bizi yakadan silkmek olur mu?"

Binlik, dolgun nefeslerle yorgunluğunu boşaltmaya uğraşarak:

"Ne olacak, kocakarılık..."

"Deme öyle canım... Henüz çok gençleri perendeden atacak bir beceriklilikte olduğunu bize temin ettirmek için mi öyle söylüyorsun?"

"Gözüm artık becerecek iş kalmadı. Evvelden onu bunu utandırıp onların hicaplarının yüzsuyundan biz geçinirdik, artık utandırmak zorlaştı. Söyle bana bakayım, şimdi hangi şey ayıptır? Kumar mı? İşret mi? Çalmak mı? Soymak mı? Irz ahlaksızlıkları mı? Onları utandırmaya uğraştıkça kendim büsbütün rezil olup yerlere geçiyorum... Benim gençliğimde, kıyamete yakın bina ile zina çok olacak derlerdi... Zina, Rabbime sığındım, serbest hayvanlar derecesine vardı."

Ali Safder: "Zinayı hicivde o kadar ileri gitme... Bundan sana büyük bir zevk hissesi kalmamış olduğu için böyle söylüyorsun..."

Binlik: "Yavrum korkma, benim zeminimle bu iş geri kalmaz, meşguliyetinizde daim olunuz.

Zaten şimdiki gençlerin bundan başka ne kârları var? Durunuz, lakırdının alt tarafını bana kaçırtmayınız. Binaya gelince, azaldı. Fakat şurada burada muazzam apartmanlar kuruluyor... Her biri birkaç yüz bin liralık... Artık öyle dört beş odalı evlerin yapıldığı yok. Sen ve benim gibilerin harap evlerinin eski kaplamalarını değiştirmeye, kümesini tamir etmeye bile mecali kalmadı. Kazanç namına yüzbinlerle liralar vurabilirsen vurursun, vuramazsan aç taksir sürünürsün... Bunun ikisi ortası görülemiyor... Servet bizden çekile çekile zenginler denilen diğer bir zümrenin kasasında toplanıyor. Onlara bu varlık çekirdeği babalarından mı kaldı? Hayır efendim... Çoklarının vaktiyle servetçe ne idüklerini benim kadar sen de bilirsin, öteki de bilir, herkes de bilir... Sana hep, bana hiç... Eski darbımesele[558] göre kıyamete kaç gün kaldığını var sen hayal eyle..."

Suduri şakadan bir ciddiyetle:

"Muhterem nine, kıyametten bahsetme... Biz senin gibi hayata doymadık. Biz daha genciz, yaşamak istiyoruz."

Binlik: "Kıyamet demekle o birdenbire hemen kopuvermez. Çocukluğumdan beri işitirim. Ha koptu ha kopacak derler... Bu dünya senin benim gibi daha sayısız insanlar eskitir... Hayattan doymaya gelince, ona hiçbir yaşta doyulmaz. Doydum diyenler olsa da inanma..."

Avnussalah: "Lakırdısını kesmeyiniz, bırakınız Mestinazımı ahlaksızlıkları tenkit etsin, ekonomiden bahis açsın..."

Binlik: "Benim ekonomiden bahis açmaklığım neye yarar? Onu kasaları dolu olanlar düşünsünler. Bizim elimize girip çıkan paradan ne olur..."

---

558. Darbımesel: Atasözü.

Avnussalah: "Senin bugünkü ziyaretin boşuna olmamalı... Bize dişe dokunacak ne iş getirdin?"

Binlik: "Size ne dedikodu getirebileceğim... Şimdi işler kesat..."

Avnussalah: "Ya deminden ortalığı ahlaksızlıkla ittiham ediyordun?"

Binlik: "İşte ahlaksızlığın müstevli olmasından dolayı kesatlık çekiyoruz ya?"

Avnussalah: "Nasıl? Anlayamadım..."

Binlik: "Evvelden ayıpça vakalar nedretleri hasebiyle etraftan merakı, dedikoduyu mucip olurdu. Şimdi herkes ahlaksızlığa doydu bıktı. En sunturlusuna artık başlarını çevirivеriyorlar... Artık bizim için onu bunu utandırıp da geçinmenin imkânı kalmadı, neticede onlardan ziyade biz mahcup oluyoruz. Bak, sen bile utanmaya değil utanmamazlıkla yaşamanın yolunu buldun. Herkes senin mesleğine dökülürse dünyanın hâli nasıl olur?"

Avnussalah: "Koca nine, biz yolu tutturduk, işimiz iyi gidiyor. Görüyoruz ki sen de fena geçinmiyorsun. Hak bin bereket versin. Mesleğimize tan etmeyelim. Çıkar bakalım dedikodu sepetinde ne maceralar var?"

Binlik: "Şimdiki sevişmelerin, gizli fahişliklerin askını yok baskını yok... Al karıyı, istediğin yere götür. Kocası evde yok iken çal kapıyı misafir diye gir içeri... Bunların arkalarından dolaşıp da kocasının hıyanetini karısına, karısınınkini kocasına ve her ikisininkini de cümle âleme bildirmek tehdidiyle şantaj dolapları kurmak müşküle sardı. Türkçede bir misal daha vardır. Zenginin aşüfteliği, fukaranın hastalığı belli olmazmış derler... Artık belli de olsa pek umur etme diyenler var. Sözün kısası, size bir iş getirdim. Fakat gizli, pek gizli, sağ kulağınızın işittiğinden sol kulağınızın haberi olmayacak. Bildireceğim kadarını söyleyeceğim, ötesini sormayacaksınız... Bu şartla işinize geliyor mu?"

Avnussalah: "Senin bildiğini bizim bilmemizde ne mahzur var?"

Binlik: "Mukavelem böyle... Kabul ediyor musunuz? Etmezseniz ben meseleyi sizin yardımınıza hacet kalmadan diğer türlü de halleder veyahut ettirebilirim."

Avnussalah: "Peki, mademki maslahat[559] böyledir, bize söyleyebileceğin kısmını anlat bakalım..."

Binlik yerinden davranır gibi boynunu dikerek hararetli bir sesle:

"Kız oğlan kız... Üç aylık gebe, uğradığı bu kaza belli olmadan, haftaya tertemiz bekâretine alamet olarak beyaz gelinliklerini giyecek... Himmetiniz ile duvağını sürüyecek... Hiçbir şey sezdirilmeden namuskâr bir kocanın koynuna girecek..."

Avnussalah: "Bu ancak bir komedya sahnesinde başarılabilecek bir işe benziyor, bilmem hakikatte nasıl olur?"

Binlik, sesine müessir bir ahenk vererek:

"Beş yüz lira cebimde duruyor. Ver sözü, al paraları..."

Utanmaz adam, doktor, avukat; üçü kadının başına toplanırlar...

Suduri: "Bu üç aylık gebe kız oğlan kızı bir kerecik olsun muayene edemez miyim?"

Binlik: "Kabil değil..."

Suduri: "Bu kadın kaç yaşında?"

Binlik: "Daha yirmisinde yok..."

Suduri: "Ben onun hayatı nokta-i nazarından söylüyorum. Yoksa vereyim ilacı... Düşürteyim çocuğu... Bu sallapati tehlikeli bir iştir. Bakalım cenin kaç aylık? Kadın ne mizaç ve ne teşekküldedir? Bir hafta sonra gelin olacakmış, ıskatla evlenmenin arası pek yakın... Belki bir emoraji gelir. Dindiremezler... Daha size anlatılamayacak çok türlü şeyler olabilir. Böyle ârazalar vukuunda senin bir buraya gelip bir oraya koşmanla iş olmaz..."

Binlik: "Benim bu cihetlere o kadar aklım ermez. Ben kadın ebelere de müracaat edebilirim. Lâkin onlara pek o kadar emniyetim yok. Suduri, senin elin hafiftir. Öldür-

559. Maslahat: İş.

meden birkaçını kurtardın. Biliyorum. Yalnız düşürtmek değil, damat olacak adam bu kızı bakir niyetine alıyor ve öyle zannedecek."

Suduri: "Damat olacak adam! Demek ki orası kibar bir yer..."

Binlik: "Oralarını karıştırma canım..."

Ali Safder: "Kibar olmasalar bir çocuk düşürtmeye yekten beş yüz lira verebilirler mi?"

Avnussalah: "Beş yüz lira, bu Mestinaz Hanım'ın itirafı... Bu paranın itiraf olunmayan kısmı da bulunacağı şüphesizdir..."

Binlik, başını yumruklayarak:

"Ah ben de ne mankafa karıyım... Beş yüz lirayı olduğu gibi haber verip de bu saffet ve samimiyetime mukabil böyle şüphe altında kalırım..."

Suduri: "Anneciğim söylenme... Uyuşuruz... Demek ki sahte bekâretle hanımın bozuk tarafı tamir olunacak... Bu, çok nazik bir ameliyedir. Bu gebe kızı alacak zat evvelce evlenmiş mi?"

Binlik: "Bilmiyorum..."

Suduri: "Bu vadide tecrübesiz bir adamsa aldatması kolay olur demek istiyorum... Şimdi biz şahta bekâreti Paris'ten getirteceğiz. Buna da vakit yok..."

Suduri başını kaşıyıp biraz düşünür gibi yaparak:

"Bunun da kolayı var. Posta geç kalır. Tayyare ile getirtiriz... Ücret yükselir. Sen şu cebindeki beş yüz liraya beş yüz lira daha ilave et bakalım..."

Binlik, müstehzi bir süzgünlükle:

"Oğlum Suduri, bu kadar uçurma... Tayyare ile Paris'ten kızlık getirtmek... Karşındakini enayi mi sanıyorsun? Bunlar evveli kuş kursağından filan olur şeylerdi. Hîn-i hacette kullanmak için yurdunuzda neden birkaç kutu bekâret zarı bulundurmuyorsunuz? Burası ırz eczanesidir. Elinizi atınca şıp diye böyle metalar sizde hazır bulunmalıdır..."

Suduri: "Şimdiki kızlıklar kuş kursağıyla değil lira ile yapılıyor. Burası yalnız ırz eczanesi değil aynı zamanda cinsiyet ve sevda mektebidir. Böyle kazalara uğrayan kızlar tehlikeye düşmezden evvel gelip benden ders almış olsaydılar senelerce istedikleriyle sevişirler ve yine kız oğlan kız kalırlardı."

Binlik: "Biliyorum... Biliyorum, yarım bakirler... Onların üzerine romanlar tiyatrolar yazıldı... Kız oğlan kızmış, değilmiş böyle şeylere eskiden ehemmiyet verilirdi. Şimdi pek aldıran yok... Kadınlar çoktan bu istibdatlara karşı isyan bayrağını açtılar. Bir erkek, alacağı kızda bekâret arıyor. Kadının da aynı şeyi varacağı erkekten istemeye hakkı yok mu? Dişi erkek iki bakirin ilk savletlerinde ruhi lezzet ve samimiyet olur... Yoksa erkeklik hissini orada burada aşındırmış bir çapkının alacağı kızdan bekâret talebine ne yüzü olabilir?"

Avnussalah: "Ne bilelim biz... Bir erkeğe bu merakında itminan vermek için gelip bizden sahte bekâret satın almak isteyen sensin. Kendi sözlerinle kendi davanı çürütüyorsun..."

Ali Safder: "Yapma bekâretle zengin bir adam aldatılıyor. Bu meselede ırz ciddiyeti yok. Ticaret işi var.."

Binlik: "Uydurup uydurup, benzetip benzetip söyleyiniz artık... Ben size geldim. Şartlarımı söyledim. Peşin ücreti önünüze koydum... Kızı öldürmeden çocuğu düşürtüp bekâretini tazelemeyi taahhüt ediyor musunuz? Kesiniz sözü, gideceğim.."

Suduri, derin düşünceli bir tavır alarak ninenin önüne dikilip:

"Peki, kadını öldürmeden bu işi görmeyi üzerime alıyorum. Sen de beş yüz liranın üzerine beş yüz daha ilave etmeye söz veriyor musun?"

Binlik: "Kuru laf istemem. Söylediklerinin tamamıyla ifasına beni temin et. İş sahiplerinden beş yüz lira daha koparmaya da ben söz veriyorum.."

Suduri: "Âlâ... Ben de seni ikna edecek kuvvette şimdi teminat vereceğim..."

Avnussalah'la Ali Safder el çırparak:

"İki tarafa da bravo... Bravo.."

Suduri, mağrur bir eda ile gözlerini karşısındakilerin yüzlerinde gezdirerek:

"Sizi hayrette bırakacak bir şey daha söyleyeceğim.."

Meraklı bakışlarla gözler doktora dikilir.

Suduri: "Ben yalnız anasını değil, çocuğu da kurtaracağım..."

Binlik, doktora yan yan bakarak:

"Oğlum ben ciddi görüşüyorum. Masal istemem."

Suduri: "Ciddi söylüyorum.."

Binlik: "Zaten mesele çocuğun vücudunu ortadan kaldırmak hakkındadır. Sen onu bu izdivacın ortasında nasıl yaşatacaksın? Senden böyle bir şey istenilmedi. Sen meselenin arzu edilen kısmını hâlle söz ver. Başkasını karıştırma... İşin uzatılmaya müsaadesi yoktur."

Suduri: "Hamil iki aylık mı? Üç aylık mı? Sen onu haber ver."

Binlik: "Ya iki aylık ya üç... Pekiyi bilmiyorum. İşte öyle bir şey.."

Suduri: "Meselenin bütün ehemmiyeti bu müddetin katiyetle tayin edilmesindedir.."

Binlik: "Bu cihet bu kadar mühim ise gideyim mümkün olduğu kadar doğrusunu anlayayım, sana sağlam bir haber getireyim."

Suduri: "Durma, haydi koş... Cebindeki beş yüz liranın üzerine beş yüz daha zam ettir. Kesenkes cevabı al benden. İşi bitiriverelim."

Kocakarı gitmeye davrandığı esnada odadan içeri Kene Şahap girer.

Avnussalah: "Vay şahım, tamam vaktinde geldin.."

Binlik, kapıya kadar yürüdükten sonra geriye dönerek:

"Evet, tamam vaktinde geldi... Bu kurnazlığa da biterim..."

Avnussalah: "Ne kurnazlığı?"

Binlik: "Bu şahını benim arkamdan saldırınız. Nereye girdiğimi görsün. Gebe kızın mahallesini, evini, ailesini, soyunu sopunu, karnındaki çocuğa kadar bütün terceme-i hâlini şıp diye size rapor etsin. Yağma yok kuzum..."

Avnussalah: "Yamansın be Mestinaz banu. Haydi, öyle boş kuruntulara düşme..."

Binlik: "Nasıl boş kuruntu... Sizinle işe girişen kimse gözlerini dört açmazsa göbeğine kadar kazığı yer... Bu Keneyi beni takibe çıkarmayacağınız hakkında sizden sağlam söz almadıkça ben bu pazarlığa girişmem, anlıyor musunuz?"

Avnussalah: "Peki, seni takip ettirmeyeceğimize dair kati söz veriyoruz."

Binlik, dayana dayana gülerek:

"İlahi Salahcığım, beni senin sözüne inanacak ahmaklar sırasına koymaya sıkılmıyor musun?"

Avnussalah: "Ne yapalım efendim? Bir temin yolu söyle de öyle hareket edelim."

Binlik: "Bu işi bin liraya kesiştik."

Avnussalah: "Peki, pazarlık bitti..."

Binlik: "Tekliflerimi tamamıyla kabul etmeniz şartıyla..."

Avnussalah: "Kabul ediyoruz. Söyleyiniz tekliflerinizi."

Binlik: "Sonra sözünüzden dönmeyiniz..."

Avnussalah: "Dönmeyiz..."

Binlik: "Telefonu bana veriniz..."

Suduri: "İşte hazır, buyurunuz..."

Binlik, telefonu açarak bir numara verir:

"Alo..."

"Kimsiniz?"

"Mestinaz Nine..."

"Vay anacığım..."

"Şimdi bir taksiye atla. Teselli Yurdu'na gel..."

"Derhal nineciğim..."

On iki dakika sonra iri yarı bir genç içeri girer. Odadakilerle selamlaştıktan sonra Binlik'e:

"Nineciğim söyle..."

Binlik: "Ben şimdi gidiyorum..."

Genç: "Peki..."

Binlik: "Arkamdan kuş uçurtmayacaksın... Bu beyler odadan dışarı çıkmayacaklar... Telefonla konuşmayacaklar. Hariçle münasebetleri büsbütün kat edilecek."

Genç: "Beyler bu şartlara riayet edeceklerine söz veriyorlar mı?"

Hepsi birden:

"Veriyoruz..."

Genç: "Yurt onların... Ben buranın girdisini çıktısını bilmiyorum. Onlar bir ev halkı, ben bir kişiyim... Verdikleri sözü bozmaya kalkarlarsa ben onları şart hilafına hareketten cebren men edemem. Benim buradaki vaziyetim bir gözcülükten ibaret kalır. Ninemin avdetinde ona verilen sözün tutulmuş veya tutulmamış olduğunu söylerim. İşte bu kadar..."

Binlik: "Ne diyor, işitiyor musunuz?"

Avnussalah: "İşitiyoruz... Mestinaz Hanım'ın avdetine kadar odadan dışarıya çıkmamaya ve hariçle muhavere etmemeye söz veriyoruz."

Binlik: "Verdiğiniz sözü bozarsanız yaptığımız mukavele münfesihtir."[560]

Hepsi birden:

"Kabul..."

560. Münfesih: Feshedilmiş.

Elli Bir

Binlik, genç gözcüyü odada bırakarak çıkar gider. Kocakarı kapının arkasından kaybolur olmaz, Kene Şahap bilek saatine bakar, onu çeyrek geçiyor. Genç adam, bu dikkatin farkına varır fakat ses çıkarmaz. Bir müddet odada müstehzi bir sükût ve hareketsizlik hüküm sürdükten sonra Avnussalah, gözcüye:

"Oda dâhilinde yerimizden kımıldayabiliriz değil mi beyefendi?"

Genç: "Aman efendim, sizi göz hapsine aldıksa hiçbir tarafa kıpırdamayınız demedik."

Ali Safder: "Murakabeniz[561] altında birbirimizle görüşmekte bir mahzur yok sanırım."

Genç: "Eliniz, kolunuz, diliniz, ayaklarınız bütün uzuvlarınız serbesttir, telefona yaklaşmaktan maada.."

Suduri: "Dışarıdan biri içeriye girebilir mi?"

Genç: "Girer, fakat çıkamaz."

Aralarında böyle bir saat kadar alay ederler. Kocakarı gittiği yerden döner. Gözaltı mahpusları bu avdeti el şakırtılarıyla alkışladıkları esnada Avnussalah tuhaf tuhaf puflayarak:

"Üzerimize demir kapılar kilitlenmediği hâlde kendi yurdumuzdaki bu muvakkat tek gardiyanın nezareti altındaki mahpusiyet bize ne kadar ağır geldi. Artık serbestiz değil mi?"

Binlik: "Tamamıyla..."

Hepsi birden:

"Yaşasın hürriyet... Kahrolsun mahkûmiyet..."

Bu alay şamatası arasında Kene Şahap hemen dışarı sıvışır...

Genç adam, kocakarının kulağına:

"Sen buradan çıkar çıkmaz bunlardan biri dikkatle bilek saatine baktı. Şimdi de hemen zıvladı."

Kocakarı da muhatabının kulağına:

561. Murakabe: İnceleyip vaziyeti anlamak, teftiş etmek.

"Saatine niçin baktığını ve şimdi de nereye koştuğunu anladım. Fakat ehemmiyeti yok. Haydi yavrum, artık sana lüzum kalmadı. İşine gidebilirsin..."

Genç adam selamlar, çıkar...

Suduri: "Ne haber getirdin ninem? Hamlin müddetini anladın mı?"

Binlik içini çekerek:

"Söyletme beni... Şimdiki farfara tazeler... Bu kızın aklı başında olaydı işlediği ilk günahta şıp diye karnını şişirir miydi? Bu, öyle yediği haltları günü gününe muhtıra defterine kayıt eden asri kızlardan değil... Müddet tayin edemiyor..."

Suduri: "Vaka bir tekten ibaret olmadığı için."

Binlik: "Artık bilmem... Sen aklınla olanı biteni keşfet..."

Suduri: "Sen kadınca bazı şeyler sormadın mı?"

Binlik: "Sordum."

Suduri: "Söyle..."

Binlik: "Âdetten kesileli iki aya yaklaşıyormuş..."

Suduri: "Sonra?"

Binlik: "Sağlam dişlerin ağrıması... İstifra hâlleri, ağız sulanması... Tükürmeler... Baygınlıklar geçirmesi... Çehresinde yorgunluk... Öyle yeşilimtırak bir renk... Gözlerinin etrafında esmer haleler... Doktorsun bilirsin. İşte bütün gebelik manzaraları... Bu kadar erkeğin yanında söyletme beni. Parmak ucunun temasıyla anlaşılan şeyler... Aşermeler... Hâsılı seni temin edebilirim, hamil herhalde iki aylıktan fazla değil..."

Suduri: "Öyle ise çıkar paraları. İlk dediğim gibi anasını da kurtaracağım çocuğu da..."

Binlik: "Hâlâ mı latife ediyorsun?"

Suduri: "Pek ciddi söylüyorum... Çıkar paraları, projemi anlatayım..."

Binlik: "Mademki bu kadar ciddi söylüyormuşsun, paraları ne yapacağını anlattıktan sonra alsan olmaz mı?"

Suduri: "Olmaz..."

Binlik: "Oğlum, ben karanlığa kubur sıkamam... Alâkadarlarınca pek mühim olan bu işte ne marifet göstereceğini bilmeden, muvaffakiyetine emin olmadan ben sana para veremem..."

İki tarafın birbirine emniyetsizliği yüzünden münakaşa uzar, nihayet Suduri:

"Öyle ise koca Mestinazım, sen davanı hallettirmek için git... Diğer kimselere müracaat et..."

Böyle iki saat kadar çekişirler. O gün bu bin liralık maceraya meşguliyetlerini hasr ile yurda başka hasta, dertli, hacetli müşteri kabul etmezler.

Bu haraza devam ederken odaya gayet beşuş bir sima ile Kene Şahap girer...

Avnussalah: "Ne yaptın?"

Makamındaki bir baş işaretine Kene bir boyun kırışla: "Oldu bitti..."

Demek istediğini anlatır... Bu pandomimadan huylanan Binlik:

"Ne var? Aranızdaki bu dilsiz oyunu nedir?"

Avnussalah: "Bir şey yok..."

Şahap: "Hiç..."

Binlik: "Nasıl hiç? Ben buradan çıkıp giderken sen hemen bileğindeki saate bakmışsın..."

Şahap: "Baktım..."

Binlik: "Niçin baktın?"

Şahap: "Tuhaf sual... Saate niçin baktın olur mu?"

Binlik: "Ben buraya gelir gelmez sen hemen fırladın gittin... Nereye gittin?"

Şahap: "Sen burada bizi bir saat kadar gayrikanuni[562] hapse mahkûm ettin... Bu mahpusiyetimizin hitamından sonra nereye gittiğime, niçin gittiğime artık karışabilir misin?"

Binlik: "Nereye gittiğine karışmıyorum... Yalnız yaptığın kurnazlığın farkında olduğumu anlatmak istiyorum... Kırk yalan herif..."

562. Gayrikanuni: Kanun dışı.

Kene Şahap, Binlil'e dik dik bakarak:

"Bu kadar sahicinin içinde bir kırk yalan bulunması uğurdur da..."

"Yalancı değilsen nereye gittiğini söylersin."

Şahap: "Peki söyleyeyim..."

Binlik: "Dinliyorum..."

Şahap: "Buradan doğru Sultan Hamamı meydanına gittim..."

Binlik: "Niçin?"

Şahap: "Çünkü bu yurttan çıkan birisi otomobil ararsa orada bulur.."

Binlik biraz telaşlanarak:

"Ey sonra?"

Şahap: "Sonra orada duran taksilerin şoförlerinden sordum."

Binlik: "Ne sordun?"

Şahap: "Bir saat evvel şu kıbalde yaşlı bir hanım buradan otomobile bindi mi?"

Cevap verdiler:

"Bindi..."

"Kimin arabasına?"

"Tevfik'in..."

"Numarası?"

"671..."

Ben numarayı ezberlemeye uğraşırken şansa bakınız, şoförün biri haykırdı:

"İşte Tevfik geliyor, ne yapacaksın?"

Hemen işaret edilen tarafa koştum, gelen otomobili durdurarak isminin Tevfik olduğunu öğrendiğim şoförden sordum:

"Bir saat evvel arabana şu kıbalde bir kadın bindi mi?"

"Bindi."

" 'Onu nereye götürüp bıraktınsa beni de oraya götür!' emriyle taksiye atladım..."

Binlik: "Ey daha sonra?"

Şahap: "Köprü, Karaköy, Banka önü, Şişhane Karakolu, Tepebaşı, Galatasaray, Site dö Pera Pasajı önünde durduk... Şoför beni orada indirdi... Hesabı görürken sordum:

'İhtiyar hanımı burada mı indirdindi?'

Şoför: 'Evet...'

Ben: 'Ne tarafa gitti?'

Şoför: 'Pasajın içine yürüdü kayboldu...' "

Binlik: "Ey daha daha sonra.."

Şahap: "Daha sonrasını icabında anlatırım.."

Binlik bir kahkaha salıvererek:

"Daha sonrası sıfır, nesini anlatacaksın..."

Şahap: "Sırası gelirse anlarsın.."

Binlik: "Bundan iyi sırası olur mu? Söylesene."

Şahap: "Görürsün sonra..."

Binlik: "Nesini göreceğim. Daha sonrasını sen söylemiyorsun, dur ben anlatıvereyim. Pasajın içinden yürüdün sokağa çıktın. Alık alık etrafına bakındın. Öbür pasaja girdin. Balık pazarına doğru gittin. İngiliz Sefarethanesi'nin bahçe duvarı önüne sıralanan otomobillerin şoförlerine soruşturdun... Şu kıbalde bir hanım taksi aldı mı? Her zaman papaz pilav yemez... Suallerine düzgün cevap veren olmadı. Orada afalladın kaldın. Sonra kıçına kakarak ton ton buraya geldin... Avrupa'nın, Amerika'nın meşhur detektiflerine imreniyorsunuz. Başınızdan büyük işler becermeye kalkıyorsunuz. Sonra böyle gülünç oluyorsunuz. Gazete muhbirinden, muharririnden, romancıdan, şairden, artistten tut da bilmem nereye kadar hepiniz medeni memleketlerdeki meslektaşlarınızın nâ-muvaffak birer mukallidisiniz..."

Kene Şahap, iğbirarla omuzlarını kaldırarak:

"İş sonra anlaşılır kocanine.."

Binlik, öksürüklü bir kahkaha daha koparark:

"Peki canım, sonra anlat... Şimdi anlat... Sen benim pabucuma anlat..."

Avnussalah haykırdı:

"Biz burada iş adamlarıyız. Boş laflarla geçirecek vaktimiz yok. Şimdiki hayatın pratik insanları lüzumsuz yere hiddetlenmemeyi de bilmelidirler. Haydi bakalım Mestinaz Molla, sen paraları çıkar, Suduri de sana fenni projesini söylesin. Bu maslahat bitsin artık..."

Binlik: "Bunların içinde en ziyade sana inanıyorum."

Avnussalah: "Teşekkür ederim..."

Binlik: "Artık bak dünyanın ne hâle geldiğini anla... Görüyorum ki işiniz iyi gidiyor. Ahmakları soymak için kurduğunuz dolap güzel dönüyor. Şimdi sizin için birkaç bin liranın ehemmiyeti yok... Bir makbuz verin, paraları teslim edeyim. Suduri'nin hakikati anlatmazdan evvel verdiği teminata inanarak Salah senin tekeffülün altında bu işe girişiyorum."

Avnussalah: "İnan hanımcığım inan... Benim nasıl adam soymakta maharetim varsa Suduri'nin de bir gebe kadından ölü veyahut diri çocuk çıkartmakta o kadar ustalığı vardır."

Binlik: "Ah adam soymaktaki maharetinizi methede ede beni soyuyorsunuz değil mi?"

Avnussalah: "Seni soymuyoruz. Yabancıdan gebe kalıp da sonra kabahatini örterek namuskâr bir adama varmaya hazırlanan günahkâr kızdan cürmünün cezasını alıyoruz..."

Binlik, bir makbuz mukabilinde bin lirayı verir. Suduri, kısa cümlelerle projesini söylemeye başlar:

"Kızın hamli iki ayı tecavüz etmemişse ve bu hafta içinde zifaf olacaksa meselenin hiçbir müşkül tarafı kalmamış demektir."

Binlik: "Nasıl?"

Suduri: "Bugün kocaya varan iki aylık gebe kız oğlan kız yedi ay şu kadar gün sonra doğuracak demektir."

Binlik iki avcuyla yüzünü kapayarak:

"Ah, ne rezalet değil mi?"

Suduri gayet ciddi:

"Hiç rezalet değil..."

"Kabil mi?"

"Dinle. Yedi aylık doğan ve yaşayan çocuklar vardır. Bu eksik doğurma, pek nadir bir şey değildir. Fennen çok defa vakidir. Hanım'ın da vazıhamli[563] bu şekilde sayılarak her nevi şüpheler bertaraf edilebilir. Ve doğacak masum da zevcin namına kaydolunur... Bu veçhile hareketimiz de hem anasını kurtarmış, hem çocuğu öldürmemiş, hem aile namusunu muhafaza etmiş ve hem de bilâ-zahmet[564] babalıkla müşerref edeceğimiz bir adamı sevindirmiş oluruz... Hanım kocaya varsın. Bırakınız doğursun. Bırakınız her şey tabiî bir hâlde yürüsün."

Binlik: "Hanım alelâde izdivaçlar gibi kocaya varıp da doğurarak her şey tabiî bir hâlde yürüyecek olduktan sonra ne deyip de sizin avucunuza bin lira koyuyoruz? Bu işte geçen emeğiniz nedir? Ne hakla bu kadar para alıyorsunuz?"

Suduri: "Şu haklarla ki sen bu meseleyi hâl için bizden başka bir tarafa müracaat etmiş olaydın çocuğu düşüreceklerdi. Kadın bir ölüm tehlikesi geçirecek veya geçiremeyecekti... Ve bu ıskattan bir hafta sonra evlenemeyecekti... Ve daha neler olacaktı... Sona kalan en mühim bir cihet daha var..."

Binlik: "Nedir?"

Suduri: "Vazıhamilde beni çağıracaksınız... Bu yedi ayda doğurma vakasının fenni cihetini izahla zevci kandıracak ve açılacak bütün dedikodu ağızlarını kapatacağım... Yurdumuz bu davayı deruhte etti. Artık işin öte tarafı için sen hiç kasavet çekme..."

Binlik: "Böyle muhataralı katakulli bir işin öte tarafını düşünmemek olur mu?"

Suduri: "Olur mu olmaz mı görürsün. Bundan öteye bu meselede herhangi şekilde bir zorluk zuhur ederse hemen bize gelirsin, halletmek vazifesini üzerimize alıyoruz... Sana daha ne suretle teminat vereyim?"

---

563. Vazıhaml: Doğurma

564. Bilâ-zahmet: Zahmetsizce.

Binlik, yarım bir itminanla kalkar gider... Paraları alıp kocakarıyı yağlı ballı vaatlerle savdıktan sonra şimdi aralarında hususi bir meclis kurarlar...

Ali Safder: "Yahu, eski kurt köpoğlu karı, sanki kesesinden çıkacak gibi paraları bize amma eziyetle teslim etti ha..."

Suduri: "Bir türlü veremedi çünkü paranın büyük kısmını kendi yutmak istiyordu. Kim bilir macera sahiplerinden ne aldı da bize o kadarını verebildi."

Avnussalah: "Meselenin ehemmiyeti orada değil..."

Ali Safder: "Ya nerede?"

Avnussalah: "Bu ailenin hüviyetini keşfetmekte..."

Suduri: "Bize hiç tahkik zahmeti düşmeden iş kendi kendini meydana vuracak."

Ali Safder: "Binlik'in dedikleri hep doğru ise bir haftaya kadar..."

Avnussalah: "Evet bir zengin fakat bozuk ailenin akit merasimini mutlak gazeteler yazacaklardır... İsimleriyle, resimleriyle damadı da öğreneceğiz, gelin hanımı da..."

Suduri: "Fakat maceranın en mühim aktörü meçhul kalacak..."

Ali Safder: "Hangisi o?"

Suduri: "Yedi ayda doğacak çocuğun asıl babası..."

Avnussalah: "Merak etmeyiniz. Vaka arasında onun hüviyeti de kendi kendine sırıtacaktır. Göreceksiniz..."

Ali Safder: "Tabiatın yazacağı komedyanın eşhası yavaş yavaş toplanıyor..."

Suduri: "Tabiat baba bu oyunda bize de roller veriyor..."

Avnussalah: "Elbette namus hilekârlarının foyalarını meydana çıkarmak için."

Ali Safder: "Bu işte bir piçe asıl babasından daha âlâ bir beyefendi peder buluruz..."

Suduri: "Bunu ne kıyasla söylüyorsun?"

Ali Safder: "Kızı gebe koyan çapkın, kocalığa layık bir matah olsaydı böyle hileli bir izdivaçla başka damat aramaya lüzum görülmezdi."

Avnussalah: "Fakat hîn-i hacette çocuğun ait olduğu sulba nispetini ispat edebilecek elimizde vesaik bulundurmalıyız..."

Suduri: "O cihet kolay..."

Avnussalah: "Nasıl?"

Suduri: "Yedi aylık doğduğunu tespite çağrıldığım nevzatın icap-ı takdirinde müddetçe normal bir doğuşla dünyaya geldiğini ispat pek müşkül değildir."

Ali Safder: "Kocakarının böyle bir taleple bize müracaatını ispat da kolaydır."

Avnussalah: "Hakikati ifşa ile kendi kendimizi mücrim mevkiine düşürmüş olmayalım..."

Suduri: "Bundan bize ne cürüm teveccüh eder? Iskatı[565] istenilen çocuğu düşürmüyoruz..."

Ali Safder: "Havadan bin lira alıyoruz. Bunun dolandırıcılığa temas eder şeklini de düşünmeli..."

Suduri: "Biz hiçbir kimsenin hulus ve saffetinden bil-istifade[566] kandırmak mahiyetinde saniakârlıkta[567] bulunmuyoruz. Hiçbir ferdi hataya sevk etmiyoruz. Biz kritik bir vaziyete düşmüş bir ailenin namusunu ve bir masumun hayatını bin lira ücret mukabilinde kurtarmaya uğraşıyoruz. Bu hareketimizde cürüm namı verilecek bir mezmumiyet var mıdır?"

Ali Safder: "Biz işlenmiş bir cürmün maktum kalmasına vesatet ediyoruz, yani bil-iştirak[568] bir hilekârlığın husulüne uğraşıyoruz."

Suduri: "Bu öyle bir hilekârlık ki husulüne yardım etmeyip de ifşasına kalkışmak da bir cürüm sayılır. Ben kendi hesabımıza bu vebali kendi kendimize affediyorum."

Ali Safder: "Biz bu çocuğu sırf insaniyet namına değil, ileride onun vücudundan bir şantaj çıkarmak için kurtarıyoruz. Buna ne diyeceksiniz?"

---

565. Iskat: Düşürmek.

566. Bil-istifade: Faydalanarak.

567. Saniakârlık: Tuzağa düşürmek.

568. Bil-iştirak: Ortaklığı olarak.

Avnussalah: "Biz bugüne kadar cüret ettiğimiz fiilleri kanuna uydurarak mı işliyorduk? Hayır, şimdi ben de şaşıyorum. Kasamıza para girip karınlarımız doydukça yüreklerimizde bir salah arzusu peyda oluyor. Dürüst yaşar görünenlerden bazıları kazançları arttıkça gözleri kızararak daha ziyade kazanmak için namusu mümkün olabildiği mertebe gizlice veya aleni ihmale kadar varıyorlar."

Ali Safder: "Senin tam namuskârlık dediğin, tok karnına yapılan bir ibadettir."

Suduri: "Biz de doydukça bu kabileye doğru dönecek miyiz?"

Ali Safder: "Tok karnına ibadet, aç karnına isyan, kabahat bu nasıl olur?"

Avnussalah: "Beşerin hâli böyledir."

Kene Şahap: "İnsan bazen kızar da talihe söver sayar... Bu da bir isyandır fakat hedefi malum değildir. Bu hakaretten müteessir olacak talih adlı bir şeyin varlığına kail miyiz?"

Ali Safder: "İnsan uğradığı iyilikleri veya fenalıkları hep ondan bilir fakat talih insanları oyalamak için uydurulmuş tesadüfün ikinci adıdır."

Avnussalah, Kene Şahap'a hitapla:

"Ne yaptın oğlum?"

Şahap: "İki aylık gebe kız oğlan kız hanım hangi damın altında oturur onu aramakla meşgulüm..."

Avnussalah: "Taharriyatın[569] ne noktalarda?"

Şahap: "İzin üzerindeyim sanıyorum..."

Avnussalah: "Haydi bakalım göreyim seni..."

Şahap: "Kocakarı, şaşırtma vermek için bir saatte birçok otomobil değiştirmiş. Fakat benim elimden kurtulmak kabil mi? Ben bu şehrin oğluyum. Bütün delik deşiklerini bilirim. İğne deliğine girse yine bulurum..."

569. Taharriyat: Araştırmalar.

Avnussalah: "Aman Şahap, o inek kadar karı iğne deliğine sığar mı?"

Şahap: "Lakırdı temsiliyle söylüyorum. Gizli tutulmak istenilen işlerde mümkün olduğu kadar şuhudu azaltmalıdır... Hâlbuki Mestinaz'ın değiştirdiği her otomobilin şoförü, icabında birer şahit olarak dinlenebilir..."

Tahkikatın hitamında davanın rüyetine girişilmek üzere vakt-i merhununa[570] talikan bu dosyayı da Nasıh Bey'in evrakı yanına koydular...

Elli İki

Teselli yurdunun konsültasyon salonu her gün türlü müracaatçılarla doluyordu. Lâkin son zamanlarda gelen davaların çoğu gayrimeşru hamillere ve çocuk düşürtmeye ait olması dikkate şayan bir raddeye varmıştı.

Bir gün, güzellikte hakikaten birbirine layık iki genç... Üç hâkimin huzurunda mevki aldılar.

Avnussalah isticvaba başladı:

"Semtiniz, isminiz, derdiniz?"

Güzel kadın önüne baktı. Genç erkek, cevaba cesaret göstererek:

"Efendim, yurdunuzun sır saklamaktaki şöhretine itimaden buraya geldik... Sorduğunuz suallere sizi iğfalen asılsız birtakım cevaplar verebiliriz. Fakat sizi niçin aldatalım... Bizi yalan söylemeye mecbur etmemek için hüviyetimizi tahkikte ısrar göstermeyerek yalnız anonim bir vaziyette derdimizi dinleseniz daha iyi olmaz mı? Bu lütfunuza mukabil ücreti ziyadesiyle tediyeye hazırız..."

Avnussalah: "Konsültasyon ücreti dışarda asılıdır."

Genç: "Evet gördük..."

Avnussalah: "Kimse için tenzil teksir yoktur. Bu bir mesele değil. Yurdumuzun sır saklamak hususundaki şöhretine itimadınıza teşekkür ederiz. Fakat bu itimadı-

570. Vakt-i merhun: Muayyen bir zaman.

nızla hüviyetinizi gizlemek isteyişinizdeki itimatsızlığı birbiriyle nasıl telif edebileceğiz? Bize inanırsanız sırrınızı tevdi edersiniz. İnanmazsanız biz meçhul, karanlık hüviyetlerle iş göremeyiz."

İki genç, birbirinin yüzüne bakarak bir müddet sustular. Avnussalah devam etti:

"Biz, sizce de musaddak olan sır saklamak şöhretini bu hususta senelerden beri gösterdiğimiz büyük namuskârlığımızla kazandık. İtimat ediniz. Her şeyi dosdoğru söyleyiniz. Sözleriniz bu dört duvarın arasında kalır. Ne siz yorulunuz, ne bizi yorunuz. Derdiniz derman kabul eder bir şey ise onu bulmaya bütün vüs'ümüzle[571] çalışacağımıza söz veriyoruz..."

Delikanlı: "Pek mustar, pek naçar bir vaziyetteyiz... Maceramızı büyük bir hulusla anlatmak için verdiğiniz cesarete teşekkür ederiz. Şimdi hepsini söyleyeceğim..."

Genç adam, zihnindekileri derleyip toplamaya uğraşır bir dalgınlıkla durdu. Avnussalah bekledi. Macera sahipleri gözden göze birer istişare süzgünlüğüyle bakıştılar. Nihayet delikanlı başladı:

"Semtimiz Fatih. Adım Salih Şekûr. (Eliyle yanındaki genç kadını göstererek), Vehbiye Ömer Hanım..."

Avnussalah: "Hanım akrabanızdan mıdır?"

Salih Şekûr: "Evet..."

Avnussalah: "Neniz?"

Salih Şekûr: "Amcamın karısı..."

Avnussalah: "Müşkülünüz nedir?"

Kadının yüzünde birden parlayan bir yangın kızıllığı gezindi. Delikanlının şakaklarından ter habbeleri fışkırdı. Sorulan suale verilecek cevabın müşkülatı içinde çok bozulan bu çehrelere merhameten Avnussalah, sualini hemen tekrarlamayarak yine bir müddet bekledi. Elim bir hicapla sarsılan bu iki gencin macera geçire geçire

571. Vüs'ü: Varla yokla.

yırtılmış insanlardan olmadıklarını anladı. Yurda müracaat edenlerin içinde böyleleri nadirdi.

Salondaki bütün eşyada sanki bu itirafa kulak kabartır gibi derin sükûnet içinde bir dinleyiş hâli vardı.

Salih Şekûr'un titreyen dudaklarından nihayet şu sözler döküldü:

"Hanım hamiledir, düşürmek istiyoruz."

Avnussalah biraz taaccüple:

"Niçin düşürmek istiyorsunuz, amcanız bu ıskata razı mı?"

"Amcam on bir aydır İstanbul'da yoktur... Zevcesi dört aylık gebedir..."

Avnussalah biraz kaş çatarak:

"Demek Vehibe Ömer Hanım, zevcinin gaybubetinden yedi ay sonra gebe kalmıştır."

Salih Şekûr: "Evet..."

Avnussalah: "Kimden?"

Bu kısacık istifham, salonun içinde iri bir kilise çanı gibi bir çalkantı yaptı. Yine sanki her şey çıkacak cevabı bekliyordu...

Salih Şekûr, terlerini silerek yarı anlaşılır bir sesle:

"Benden..." dedi.

Şimdi meselenin üzerine bütün bütün şafak atmıştı. Avnussalah, yüzünün tevbihkâr çatkınlığını arttırarak:

"Ay efendim, dünyada gebe koyacak kadın mı kalmadıydı? Amcanızın haremine niçin bu tecavüzü reva gördünüz? Kendi kendinize ihdas ettiğiniz bu vaziyet ağırdır. Çocuğu düşürtmekle maceranın vahameti bertaraf edilmiş olamaz. Bir kadını gayrimeşru surette gebe koymak bir cürüm, ıskat-ı cenin[572] ise bir cinayettir. Hamil vaktini bekleyip çocuğu burada gizlice doğurtsak ve yine gizlice büyütsek olmaz mı? Yavrunuza niçin kıyacaksınız? Masumun ne kabahati var? Niçin kendi günahlarınızın cezasını ona çektirteceksiniz?"

572. Iskat-ı cenin: Çocuk düşürme.

Salih Şekûr, ilk itirafın ağırlığını yırttıktan sonra bu tekdirli nasihatlerin önünde sinirlenmekten kendini alamayarak:

"İnsan irade sahibi midir? Değil midir? Bu münakaşayı filozoflara bırakarak bu noktada kısaca kendi kanaatimi söylemek lazım gelirse diyeceğim ki, her insan her zaman iradesine malik bir mahlûk değildir. Mademki biz insanlar hepimiz etten, sinirden yapılmış kimseleriz. En metin zannettiklerimizin bir zayıf dakikaları olduğuna inanmalı ve bulutlar arasında uçanların birdenbire çamurlara düştüklerine şaşmamalıdır. Yeryüzünde sürünen insan ne kadar afifleşmeye uğraşsa gökte mevcudiyetleri farz edilen meleklere benzeyemez. Hayatta insanı uçurumlara çeken felaket anları, meşum tesadüfler vardır. Cismen, fikren nezih kalanlar, bu fena anların tesadüf şeametlerinden kurtulabilmiş olanlardır."

Avnussalah: "Evet saadet, şeamet, tesadüf denilen böyle bir şeyler vardır. Fakat çok defa da iyilikleri, fenalıkları, uğurları, uğursuzlukları kendi fiillerimizle yaratırız."

Salih Şekûr: "Efendim, macerayı arz edeyim. Vicdanınızdan doğacak bitaraf hükmün önünde baş eğeceğimi göreceksiniz. Lâkin gökte değil yerdeyiz, melek değil insanız. Adaletinizin semavi değil, arzi olacağına intizardayım."

Avnussalah: "Ne demek? Semavi ile arzi adaleti birbirinden ayırır mısınız?"

Salih Şekûr: "Semavi adalet, bir fiilin doğduğu sebepleri araştırmaksızın faili cezalandırır. Arzi adalet insanların hilkî zarflarını, birçok cürümlerin saiklerini tetkik ede ede gördüğü hakikatler önünde mesuliyet meselesine gitgide fevkalade ehemmiyet vererek günden güne şiddetini kaybetmektedir."

Avnussalah: "Emin olunuz ki biz burada arzi, semavi hiçbir kanunla mukayyet olmayarak yalnız vicdanlarımızın sedasına giden serbest bir jüri heyetiyiz. Yalnız bir doktora gizli bir hastalık nasıl açılırsa, yarayı öylece bütün pıhtıları, irinleri, kangrenleriyle önümüze koymalıdır..."

Salih Şekûr: "Peki efendim, hiçbir şeyi saklamayacağım..."

İki günahkâr genç, derin derin birbirinin yüzüne bakıştılar. Erkeğin bu istifhamlı gözlerinde sanki hepsini söyleyeyim mi gibi bir mana vardı. Genç kadın, bu sualin önünden kaçar gibi hemen başını eğdi. O da sanki nasıl istersen demek istiyor gibiydi...

Salih Şekûr, mendiliyle terlerini bir daha silerek ağır bir sesle söze girişti:

"Vehbiye Ömer Hanım'la bir mahallede doğduk. Büyüdük. Daha mektebe giderken şiddetli birer incizapla birbirimize tutulmuştuk. Hayatta yegâne emelimiz vakti gelince birbirimizle evlenmekti. Küçük yaşta başlayan bu büyük aşkın çocukluğumuzun masum hayalâtında sevinçli bir intizar ile bizi nasıl cinnetlere uçurduğunu tarif edemem. Şimdiden söyleyeyim ki ben yirmi bir yaşındayım. Vehbiye on sekiz... Amcam Ömer Efendi kırk beşindedir. Bundan iki sene evvel ben on dokuzunda henüz tahsilde bir genç, Vehbiye on altısında servetsiz bir kız... Amcam birkaç yüz bin liralık bir pirinç taciri... Biz mektepte masumiyetimizin bütün ateşiyle sevişirken meğerse Hacı Ömer Efendi, Vehbiye'ye daha o zamandan göz koymuş. On bin lira ağırlıkla Vehbiye'ye talip çıkınca onun fakir anası babası takkelerini göğe atarak sevinçle bu teklifi kabul ederler.

Benim aşkım, kızın hissi, iki gencin hayat saadeti bu on bin liralık maktelin üzerinde kurban edilir. Bu muvazenesiz izdivacın birleştirdiği çok kart, pek körpe iki vücudun arasında yirmi yedi senelik bir fark var... On bin lira katıkla çok kart horozlar yutulur değil mi? Ben cebimde revolver, yanan beynimin ateşini barutla söndürmek için bir mecnun dalgınlığıyla dolaşıyorum. Vehbiye, atılmak için uçurumlar, dipsiz kuyular arıyor. Bizim bu yeislerimizi ciddiye alan yok... Vaktiyle hangi zevzek saçmalamış bilmem. İzdivaç hakkında tatsız, mantıksız meseller vardır. İki çıplak bir hamamda yaraşır. Kızı keyfine

bıraksalar zurnacıya varır ve nikâhta keramet vardır. Uzatmayayım kızı diri diri mezara gömer gibi bu herifin koynuna koydular... Babamla amcamın arasında müşterek bir evimiz vardır. Hep orada otururuz. Dört sene evvel pederim vefat etti. Hanenin nısfına ben varis oldum. Binaenaleyh Vehbiye bizim eve gelin geldi. Bu birlik, bu hususiyet, facianın matemini büsbütün arttırıyor. Her şey göz önünde... Amcam her işe dinî telakkiyat karıştıran mutaassıp, müstebit, kaba bir adamdır. O yaşa kadar evlenmemiş, fakat şimdi genç karısı için çıldırıyor. Onun sık sık gusül hamamından, kırmızı yüz, nemli saçlarla çıktığını gördükçe kıskançlığımdan divaneye dönüyorum. Kendimi mi yoksa onu mu öldüreceğimi şaşırıyorum..."

Salih Şekûr, tazelenen yesinin helecanını geçirmek için biraz dinlenirken:

Avnussalah: "Evet, vaziyetiniz çok mu elim? Buna ölümden başka bir çare aramıyor musunuz?"

Salih Şekûr: "Yok. Ölümden gayri çare yok. Kafam, hissim ölümden başka bir şey kabul etmiyor..."

Avnussalah: "Mesela münasip bir bahane ile bir müddet evden, İstanbul'dan uzaklaşmak..."

Salih Şekûr: "Sağ iken Vehbiye'den ayrılmak... İşte buna asla muktedir değilim... Onu amcam gibi hodbin,[573] vicdansız bir ihtiyarın kolları arasında bırakarak savuşmak; bu ayrılıktan benim için ölüm daha tatlıdır..."

O zamana kadar söze karışmayan Vehbiye, ağlar gibi hazin bir sesle:

"Ben bu felakete ancak Şekûr'un huzuruyla katlanabiliyorum. Beni öldürsün, burada bırakmaksın, nereye giderse beraber götürsün..."

Avnussalah: "Siz gittikçe vaziyetinizi vahimleştiriyorsunuz. Kaçarsanız birbirinizin olursunuz, fakat kanuni bir vaziyete sahip olamazsınız. Vehbiye Hanım amcanızın nikâhı altında bulundukça kanuni takibattan kurtulamaz.

573. Hodbin: Bencil, kibirli.

Doğacak çocuklarınızın beledi, hukuki mevkileri olamaz. Hem nereye kaçsanız? Ecnebi memleketlerde yaşayabilecek servete malik misiniz?"

Salih Şekûr: "Hayır..."

Avnussalah: "O hâlde?"

Salih Şekûr: "Mirasa ait pürüzlü birkaç davam var... Onları kazanabilirsem elime bir hayli para geçecek..."

Vehbiye: "Efendim, ikimiz de genciz. Nerede olsak hayatımızı kazanmaktan aciz getirmeyiz. Durmayız çalışırız..."

Avnussalah: "Ben size kaçmayı tavsiye etmem. Boynunuzda çok ağır bir nikâh zinciri var. Evvela onu söküp atmalı, sonra istediğinizi yapmalısınız..."

Salih Şekûr: "Bu nikâh belasından nasıl kurtulabiliriz?"

Avnussalah: "İşte onu düşüneceğiz..."

Salih Şekûr: "Bu husus, zan olunduğu kadar kolay bir şey değildir..."

Avnussalah: "Niçin?"

Salih Şekûr: "Amcam, haydut tabiatlı bir heriftir. Vehbiye'yi öldürür, bırakmaz. Beni de sağ koymaz. Vakıa ben tetiğim, daha evvel onu gebertirim; amma idamdan kurtulsam da yıllarca mahpus yaşayarak Vehbiye'yi büsbütün bedbaht ettikten sonra neye yarar.."

Avnussalah: "Bu talâk hususunda bir karar vereceğiz. Size muavenetimiz bu cihetten olacak.. Bir hafta kadar müsaade ediniz..."

Salih Şekûr: "Vakit yok..."

Avnussalah: "Neden?"

Salih Şekûr: "Amcamdan mektup aldık. Birkaç haftaya kadar geleceğini yazıyor.."

Avnussalah, sağındaki solundaki Ali Safder ve Suduri'den mütalaalarını sorar.

Suduri: "Ben ıskat-ı cenin taraftarı değilim."

Salih Şekûr: "Başka türlü bir çare var mı efendim... Amcam gelip de zevcesini hamil bulursa ve Vehbiye onun vürudundan beş ay sonra doğurursa hâl nasıl olur?"

Suduri: "Vaziyet apaçık görünüyor. Vehbiye Hanım, babası yerindeki bir koca ile geçinemeyecek. Aralarında belki bundan fazla yaş farkı olan karı kocalar vardır. Fakat bu iki genç, gayet şiddetle birbirine gönüllü bulunuyorlar. Dünya gözlerine görünmüyor. Kopacak bir fırtına gibi başlarında büyük felaket dolaşıyor. Ömer Efendi ile Vehbiye Hanım'ın izdivacından hayır yoktur. Bu karı kocalığa hiçbir istikbal tasavvur edemiyorum. Bahusus arada büyük bir tehlike teşkil eden bir de hamil vakası var. Vukuundan evvel fenalığın önünü almalıyız. Bu da ne ile olur? Vehbiye Hanım'ı Ömer Efendi'den boşatıp Şekûr Bey'e vermekle talâk hususunu hüsnü suretle halledebilirsek bu iki gencin birbiriyle evleneceklerine şüphe yoktur. Binaenaleyh ileride muhakkak karı kocalığa namzet[574] bu çiftin doğacak çocuklarını daha ana rahminde iken niçin öldürelim?"

Ali Safder: "Çocuğun dünyaya gelişi bu izdivacın ilk mesudiyet lezzetini tattıran bir şey olacaktır."

Vehbiye Hanım: "Çok uğraştım amma düşüremedim..."

Suduri: "Neler kullandınız?"

Vehbiye Hanım, soğan, sarımsaktan tutunuz da papatya, melisa ve saparnaya[575] kadar her gün evlerimizde yiyip içtiğimiz birtakım masum otlar saydı döktü. Ve takip ettiği birçok garip usulleri anlattı.

Suduri gülerek:

"Bunların hiçbirinde katiyen beklenilen tesir yoktur. Böyle her gün sofralarımızda yediğimiz, ağrı sancılarımızda deva olarak kullandığımız sebzeler, otlarla çocuk düşmez. Tabiat her şeyden kuvvetlidir. Değil böyle şifalı nebatat, bazen kuvvetli zehirlere bile bizi hayrete düşürecek bir inatla karşı kor...

Tabiat, kanunlarına riayet etmeyenlere karşı çok zalimdir. Karnındaki yavruya kast eden anaları çok defa

574. Namzet: Aday.

575. Saparna: Zambakgillerden, kökü eskiden hekimlikte kullanılmış olan, çok yıllık, tırmanıcı bir bitki.

ceninle beraber öldürerek cezalandırır. Biz doğacak çocuğun içtimai vaziyetine bakmayız. Yalnız onun hayatını kurtarmakla vazifedarız. Nasihatimizi dinleyiniz. Doğacağa dokunmayınız, her ne türlü uğraşmalara tevakkuf ediyorsa... Amca efendiyi aradan çıkarınız. Birbirinizi alınız. Size tekrar tekrar tavsiye edeceğimiz yol budur."

Salih Şekûr: "Ya amca efendi birdenbire çıkagelirse?"

Avnussalah: "Vaziyeti kurtaracak bir çare buluruz. Yalnız siz bize on on beş günlük bir müsaade veriniz. İşte dönüp dolaşıp bu karara geliyoruz. Başka çare yoktur. Çocuk düşürmek, burada nikâhlı bir koca bırakarak firar etmek, adam öldürmek, kendi kendini itlâfa kalkışmak... Bu suretlerle mesele hâl değil büsbütün berbat edilmiş olur. Ömer Efendi'nin zevcesine gönderdiği mektup yanınızda mı?"

Salih Şekûr: "Evet..."

Avnussalah: "Görelim. Zevcesine karşı kullandığı lisandan bu adamın hissiyatını, psikolojisini anlamış oluruz."

Vehbiye Ömer Hanım, önünde tuttuğu ufak el çantasından bir zarf çıkararak uzatır...

Avnussalah, üzerinde Mısır pulları, Kahire damgası bulunan açık zarfın içinden mektubu çıkarır. Üçü baş başa vererek yalnız gözleriyle sessizce okurlar...

"Canımdan aziz karıcığım,

Seninle on bir aydır maddeten ayrı yaşıyorum. Fakat manen her dakika beraberim. Gündüzleri hayalimde, geceleri rüyamdasın... Hep seninle meşgulüm. Hayatın tatlılığı, ona bazı düğümlerle bağlanmış olmaktadır. Herkes hayatta bir veya birkaç şeye tapınır. Ben bir Allah'a taabbüt[576] ederim. O mabudem de sensin. Çünkü bana Cenabıhak, senin didarından görünür.

576. Taabbüt: İbadet etmek, kulluk etmek.

Yaşlandıkça evvelden hoşlandığım şeylerden tarif olunmaz bir bıkkınlıkla zevk alamamaya başlamıştım. Fakat sen ömrümün güneşi, gönlüme doğduktan sonra her şey nazarımda parladı. Beni bilmem kaç yaş gençleştirerek şebabımın[577] sihirli, neşeli günlerine avdet ettirdin.

Sen olmasan cihan yine gözlerime evvelkinden beş beter zindan kesilecek. Seni bazen hasta, bazen de maazallah ölmüş görürüm... (Rüyada ölüm, diriliğe tabir olunur), kan terler, raşeler içinde helecanla uyanırım... Artık bir daha göz yumamam. Seni kayıp etmenin rüyadaki tesiri böyle, bunun hakikatte vukuu beni ne hâle getireceğini düşünürüm.

Tasavvuruyla bile fena oluyorum Vehbiye... Şeytan bu şeametleri nereden aklıma getiriyor bilmem... Kavuştuğum günü seni kollarımın arasında varlığını vücuduma meze eder bir şiddetle sıkacağım ve hiç bırakmayacağım.

Evvelce yazdığım veçhile buradaki ikametimin dört ayını hastanede geçirdim. Acilen huzuruma ihtiyaç gösteren işlerim yüz üstü kaldı. İki ayda tesviye edilebilecek muamelat altı ay uzadı.

Yavrucuğum, çok gençsin. Senin özün doğru, kalbin temizdir. O yumuk, pamuk ellerini Allah'a kaldır. Yakında birbirimize kavuşmamız için dua et... Şüphesiz müstecap olur. Bu tahassür günlerimi müteselli eden yine senden umduğum şefkat ve muhabbettir. Sen de beni iştiyakla düşünürsün değil mi Vehbiyeciğim?

Arapça bir darbımesele göre kalpten kalbe yol varmış. Sabahleyin uyanınca ilk beni düşünürsün değil mi? Fatih'teki evimizin Marmara'ya nazır balkonundan birbiri arkasına ta Mısır'a sevgili kocana kadar gönderdiğin ateşli buseleri ben burada kabul ederek mesut oluyorum. Mukabeleten ben de sana Kahire'nin sıcak semasından bin bir öpücük yolluyorum.

577. Şebap: Gençlik.

Senin, yatak odanda gezindiğini, aynanın önünden benim fotoğrafımı alarak nemli gözlerinle uzun uzun mütehassirane baktıktan sonra buselere gark ettiğini buradan görür gibi olurum. Nasıl, bu telepatik niyetimin isabetine şaşmaz mısın?"

Kendilerini ciddi birer hâkim mevkiinde göstermeye uğraşan Avnussalah'la iki arkadaşı, isabeti iddia olunan bu telepatideki isabetsizliğe gülmemeye tahammül edemediler. Vakanın kahramanı iki genç, o meyus anlarında bile hayatta nefse aldanışın bu çok komik numunesine karşı fıkırdamadan duramadılar...

Bu gafil kocanın mektubu, kendi hayalâtına aldanarak daha birçok gülünç diller döktükten sonra şöyle bitiyordu:

"Vehbiyeciğim, tahassür[578] yaşlarını sil, büyük sevinçle bekle. Yakında seni kollarımın arasında ruhumun bütün taaşşuk[579] taabbüt galeyanıyla sıkarak öpeceğim... Öpeceğim... Öpeceğim... Nihayetsiz öpeceğim...

Sevgili Kocan
Abdullah Ömer"

Mısır'ın güneşli havasından İstanbul'a kaynar buseler göndererek mukabeleten iştiyakla nemdar öpücükler alan bu şaşkın kocanın telepatideki yanılışı önünde acı birer tevakkuf sükûtu geçirdikten sonra:

Salih Şekûr: "Bu geliş müjdesinin önünde filhakika zavallı Vehbiye gözyaşlarını siliyor fakat kocasındaki gülünç telakkiyatın büsbütün makûsu bir hisle... Evet, ikimiz de ağlıyoruz. Fakat sevinçten değil. Nefretten, dehşetten... Bizim buradaki vaziyetimiz ve Abdullah Ömer Efendi'nin oradaki zihniyetine nazaran bu gelişini, bizim ömrümüzün hitamına bir işaret gibi görüyoruz. Davayı anlattık, bir dereceye kadar fetvanızı aldık. Son sözünüzü bekli-

578. Tahassür: Hasret çekmek.
579. Taaşşuk: âşık olmak.

yoruz. Vaziyetimizin tahammül olunmaz tehlikesi içinden bizi kurtaracak bir tedbir bulunuz...

Avnussalah: "Bulduk. Merak etmeyiniz. Bunun tatbiki için sekiz on güne muhtacız."

Salih Şekûr: "Vakit yok, herif geliyor. Onun buraya vürudunu Mısır havasından İstanbul'a düşecek bir yıldırım gibi bekliyoruz.."

Avnussalah: "Ömer Efendi, karısını sevindirecek ateşli cümlelerle geleceğini tebşir etmiş amma gün tayin etmemiş. Orada işleriyle sıkı sıkıya meşguliyeti anlaşılan bu adam, hakikaten yıldırım bile olsa dört beş gün içinde gökten buraya inemez. On gün sonra geliniz. Meseleyi fasl olunmuş ve dosyanızı hazır bulursunuz... Talâk muvaffakiyetimiz muhakkaktır... Haydi, merak etmeyiniz.."

Elli Üç

Çok müşkül görünen bazı meseleler vardır ki kendi kendine çözülen düğümler gibi uzun veya kısa bir zaman onları halleder. Avnussalah, bu gebe kadınla sevdalısı erkeğin beş on liralarını aldı. Talâk için sebepler hazırlayarak muhakkak bu davanın kazanılacağına söz verdi. Fakat bu muvaffakiyeti ne suretle istihsal edebileceklerini kendileri de henüz bilmiyorlar.

Her gün bu nevi maceraların yakaları açılmadık türlü çeşitlerini dinliyorlar. Birer guguk uydurabildiklerini fasl ediyorlar. Ne akla, ne nakle, ne kanuna, ne namusa uymayanları da birer vesile ile başlarından atıyorlardı. Yedi sekiz gün geçti. Nikâhlısının gayrı bir erkekten gebe kalan Vehbiye Hanım macerasını unutmuş gibiydiler. Bir gün bu bir çift sevdalı, büyük bir telaşla teselli yurduna kendilerini dar attılar. Sıra beklemeye vakitleri olmadığını söyleyerek konsültasyon odasına hemen kabul olunmak ısrarında bulundular. Ve kabul olundular. Bu genç kadınla erkek, düzgün ifade veremeyecek derecede heyecan içinde idiler.

Avnussalah, teselliyetkâr bir sesle sordu:

"Hayır ola? Bu telaş, bu helecan ne?"

Vehbiye Hanım tıkanır gibi nefes nefese kekeme bir ifadeyle:

"Ne olacak efendim... Korktuğumuza uğradık..."

Avnussalah biraz taaccüple:

"Çocuk musunuz efendim, bu ne hâl? Umacıya mı rast geldiniz?"

Genç kadın, evvelkinden daha titrek bir telaffuzla:

"Umacıdan daha korkunç efendim, Mısır'dan ansızın kocam geldi..."

Avnussalah bu nagehani gelişi ehemmiyetsiz göstermeye uğraşır jestler alarak:

"Ne olur efendim, gelsin.."

Salih Şekûr, bu mühimsememeye sinirlenir gibi:

"Felaketimizi gizlemek için henüz hiçbir tedbir almamış bulunuyoruz."

Suduri: "Felaketinizi gizlemeye hacet yok... O zaten kimsenin kilidine el süremeyeceği tabiat kimyahanesinde saklı bulunuyor. Dört aylık gebelik gözlere pek şişkinlik göstermez."

Salih Şekûr: "Bu beş, altı, yedi, sekiz, dokuz aylık olunca?"

Suduri: "Dörtten dokuza daha beş ay var.."

Salih Şekûr: "Dört aylıkla şişkinliği belli olmayan şey, sekiz dokuz aylıkta kendini büsbütün meydana verir... Bugünden bir çaresine bakmaz isek şimdi sessiz duran bu mahlûkcağız dışarı çıkmak için tabiat kimyahanesinin kapısını zorlayacaktır..."

Avnussalah: "Biz bu kadar kişi tabiat fabrikasının tezgâhında henüz derdest-i imal[580] bulunan bir ceninle başa çıkamayacak mıyız?"

Salih Şekûr: "Ah ne mümkün efendim... Tabiat, fabrikalarındaki bu imalat bereketiyle o kadar dehşetli ki on-

580. Derdest-i imal: Yapım aşaması.

larla dünya orduları bile başa çıkamazlar. Hem efendim; çoğu, sipariş verilmeden geliyorlar... Bir kadını kollarınızın arasından bırakır bırakmaz hemen takdim edilecek kundak için kucağınızı açmalısınız... Yeryüzünde nüfusun çoğalmasını men için bundan bir asır evvel İngiliz iktisadiyonından Doktor Maltus'un kurmak istediği prensip lanetlerle karşılanmıştı. Fakat bu telinler lafızda kalıyor. Maltus'un prensibi şimdi her yerde maddeten hüküm sürüyor."

Suduri: "İşte görüyorsunuz ki her yerde cari olduğunu iddia ettiğiniz Maltus prensibinin biz burada şiddetle muhalifiyiz. Mademki Vehbiye Hanım, Abdullah Ömer Efendi'yle yaşamamaya katiyen azmetmiştir..."

Vehbiye Hanım: "Ölürüm artık o adamla yaşayamam.."

Suduri: "Pekâlâ. Mademki Salih Şekûr Bey'le sevişiyorsunuz... Muhabbetinizin ilk galeyanlarında tabiatın size vermiş olduğu mahsulü niçin öldüreceksiniz? Biz sizi bu cinayetin dünya ve ahretteki vebalinden korumaya uğraşıyoruz..."

Vehbiye Hanım: "Bu iyiliğinize büyük teşekkürler ederiz. Lâkin bu ceninin yaşaması bizim hayatlarımızı tehlikeye koyuyor. Şu saatteki vaziyetimiz çok vahimdir. Kocam apansızın geldi. Biliyor musunuz ne hâlde geldi?"

Suduri: "Ne hâlde geldi?"

Vehbiye Hanım: "Böyle baskın şeklinde birdenbire çıkagelişi çok manidardır."

Suduri: "Ne gibi?"

Vehbiye Hanım: "Sadakatsizliğimi ve hatta gebeliğimi haber almışa benziyor."

Suduri: "Amma yaptınız ha... Karnınızdaki dört aylık ceninin varlığını henüz evinizdeki insanlar bile sezemez. O, bunu ta Mısır'dan nasıl haber alabilecek..."

Vehbiye Hanım: "Ah beyefendi, dünyadaki iyilikler menfi, fenalıklar müspettir. Kim bilir neler oldu? Bu adamın hâlini tavrını hiç beğenemiyorum... Büsbütün değişmiş. Hiç o eskiden bildiğim insan değil."

Suduri: "Hâlinden neler seziyorsunuz?"

Vehbiye Hanım: "Durgun... Müthiş bir sükûnetle dalgın... Duruşunda hemen infilak edecek bir volkan korkunçluğu var..."

Suduri: "Belki siz kendi kuruntunuzdan öyle görüyorsunuz..."

Vehbiye Hanım: "Değil efendim değil... Mektuplarında bana döktüğü ateşli sözlere büsbütün muhalif bir soğukluk gösteriyor... Geldiği dakikadan beri ne bir defa boynuma sarıldı, ne öptü. Ne okşadı, ne küçük bir iltifatta bulundu, ne de Mısır'dan beni memnun edecek bir hediyecik getirdi. Hoş, ben onun hiçbir şeyini istemem. Böyle soğuk durmasına bin kat memnunum... Onun okşamaları benim için tahammül olunmaz birer işkencedir. Fakat nedir ki bu soğukluğun arkasında gizli bir felaket sezerek dehşetleniyorum... Ara sıra hain bir donuklukla gözlerimin içine derinden bir bakışı var. Bu sakit tehditlerden ta iliklerime kadar buz gibi titremeler geçiriyorum. Bu son kertedeki infialini belli etmemeye uğraşıyor amma muvaffak olamıyor..."

Salih Şekûr: "Derin tetkik ve tahlile muhtaç ruhi bir mesele... Amcamın zevcesine yazdığı kaynar ifadeli mektubunu ilk ziyaretimizde size okuduk. Ve bir hayli de güldük. O satırlar kırk belik ellilik bir adamın kaleminden değil yirmi yıllık genç bir dimağdan saçılmış kıvılcımlara benziyordu. Bu adam, karısını sevdiği aynı şiddetle kendisinin de sevildiğine kani görünüyordu. Amcam çok hodbindir amma bu kadar ahmak değildir. Sıkı sıkıya sarıldığı karısının hissen kendisine aynı şiddetle mukabele göstermediğinin farkına varması lazım gelirdi. Vardı da varmamış gibi görünmeyi hissine daha muvafık mı buldu? Yoksa bu oyunda kendi kendini aldatmaya mı uğraştı? Bilemiyorum. Kendinin bir genç kadın tarafından sevildiğini zannetmenin bazı ihtiyarlara mahsus bir hastalık olduğunu bilirim. Bu vehim de hodbinlikten doğar... Amcamın da bu maluliyetini ayıplamıyorum. Vücut kocar,

gönül kocamazmış derler. Fakat ortada amcamın üzerine göz yumduğu öyle bedahetler var ki bunlara ne mana vereceğimizi bilemiyoruz. Vehbiye'yi nikâhı altına almazdan evvel bizim birbirimizi sevdiğimizi biliyordu. Bu muvazenesiz izdivacın bizi felaket serhatlerinde dolaştırdığını nasıl oldu da görmedi? Veya görmek istemedi? Birbirine son derecede düşkün ve bir ev içinde bulundukları hâlde birbirinden ebediyen ayrılmış bu iki yaralı gönüllüyü aynı dam altında bırakarak nasıl Mısır'a gitti? Kendinin Vehbiye üzerinde yaptığı kocalık tesirini onu benim aşkımdan koruyacak kuvvette bir paratoner mi sanıyordu? Bu muammalara cevap vermeye çok uğraştım. Muvaffak olamadım..."

Vehbiye Hanım, kadınlık mahcubiyetini yırtmaya uğraşır bir yüz kızartısıyla:

"Affedersiniz efendim, her ne şekilde olursa olsun doktorlara dert söylemesi ayıp değildir. Ben bu adamın döşeğine girdiğim zaman ayı pençesine düşmüş bir zavallı gibi kıvrım kıvrım kıvranır, göstermemeye uğraşarak yaşlar dökerdim... Ve kurtulmak için ölümüme razı olurdum..."

Birdenbire dışarıda bir gürültü kopmasıyla beraber hemen muayene salonunun kapısı şiddetle açıldı. Biçimi hantal, kıyafeti, tuvaleti zevksiz, geçkin, iri bir adam gözüktü. Vehleten[581] canavara tesadüf etmiş bir ceylan gibi nazik vücudu tepeden tırnağa kadar ürperen Salih Sekûr:

"A... Amcam!" hayretini kopardı.

Vehbiye hiç ses çıkarmaz bir baygınlığa düştü. Yıkılmamak için tutunacak yer arıyordu. Gelen herif, hoyrat bir sesle haykırıyordu:

"Irz düşmanı yeğenim Şekûr, kapı arkasından sözlerini işittim. Kendi kendine hâlledemediğin muammalara cevap vermeye geldim.."

Zevcesine dönerek:

581. Vehleten: Ansızın.

"Vehbiye, sen karnı günahının aleniyetiyle yüklü rezil kadın, ayı pençesine düşmüş ecelini arayan bir zavallı gibi aradığın ölümü benim ellerimden bulacaksın. Bu semahatı senden esirgemeyeceğim..."

Paltosunun cebinde kabzasını elinde tuttuğu revolveri çıkarırken Avnussalah, Suduri, Ali Safder üçü birden, karısının aleniyete vuran hıyaneti önünde kudurmuşa dönen bu kocanın hemen üzerine atılarak kollarından, bedeninden, bacaklarından sımsıkı kavradılar, istimaline mahal bırakmadan bileğini burup silahı elinden aldılar.

Elli Dört

İntikamında hasir kalan Abdullah Ömer Efendi, ye'sinin şiddetinden etrafındakileri ısıracak bir göz dönüklüğüyle yaralanmış bir öküz gibi böğürüyordu.

Sabriye ve diğer hizmetçiler içeri koştular.

Avnussalah, onları üst perdeden tekdire girişerek:

"Nasıl oluyor da eli silahlı bir adam konsültasyon salonuna kadar sellemehüsselâm girebiliyor?"

Sabriye: "Bu adam tımarhane kaçkınına benziyor. Kimimizi iterek duvara çarptı, kimimizi yere devirdi, deli gibi içeri saldırdı."

Salih Şekûr ile baygın Vehbiye'yi derhal başka bir odaya aşırdılar. Şimdi üçü de bu intikam kuduzu bedbaht kocayı teskine çabalıyorlardı.

Herif, cebir gömleği giydirilmeye uğraşılan bir azılı gibi kendini zapta çalışan kolların arasında kıvrım kıvrım kıvrılarak kurtulmaya çalışıyor ve haykırıyordu:

"Meşru intikamıma mâni olmak için kollarımı ne hakla tutuyorsunuz?"

Avnussalah, bir vaiz makamıyla cevap veriyordu:

"Beyefendi, burası sulh ve salah ve teselli evidir. Burada cinayet olmaz. Buraya kâfir giren mümin çıkar..."

Abdullah Ömer Efendi kurtulmak için debelenmesinde şiddet göstererek:

"Bırakınız beni, melun kalplerini kurşunumla deleceğim. Cezalarını vereceğim."

Avnussalah daima bir vaiz ağırlığıyla:

"Susunuz... Susunuz, Rabbimin gücüne gider. Ceza vermek Cenabı Zülcelâl'e[582] mahsustur."

"Sen benim kulağıma ne ezan okuyorsun?"

Ömer Efendi'nin dinî taassubunu[583] hisseden Avnussalah:

"Ey Müslüman, seni salaha davet ediyorum. Kul kulun cezasını verdikten sonra Cenabı âdil-i mutlakın[584] cehennemi boş mu kalacak? Allah'a havale et. O güzel yapar. Müntakim-ı hakiki kendisidir. Kalbinden şeytanı kov. Rahman'a dön, bekle. Allah'ın onların üzerinde parlayacak gazabını göreceksin."

"Efendi, sen kimsin? Ne salahiyetle beni azmimden çevirmeye uğraşıyorsun?"

"Ben seni dalaletten kurtarmaya müvekkilim."

"Ben namusumu onu lekeleyenlerin kanlarıyla yıkayacağım..."

"Kan, leke çıkarmaz efendi! Cinayet cinayeti temizlemez... Şeytanın iğvasını[585] yen... Kendine gel!"

Meyus[586] koca, şaşkın şaşkın Avnussalah'ın yüzüne bakarak:

"Güzel söylüyorsun efendi, sözlerinde bir mürşit telkinatı var. Fakat ben kendimi zapta muktedir değilim..."

"Sen Müslüman değil misin?"

"Elhamdülillah hâzâ min fadlı Rabbi..."[587]

---

582. Cenabı Zülcelâl: İzzetli ve heybetli Tanrı.

583. Taassup: Din bakımından fazla tutucu olma.

584. Cenabı âdil-i mutlak: Mutlak adalet sahibi Tanrı.

585. İğva: Ayartma.

586. Meyus: Kederli.

587. Elhamdülillah hâzâ min fadlı Rabbi: Şükürler olsun ki bu Rabbimin

"Kalk hemen namaza dur. Gönlünden bütün kin ü garezi, fısk u fücuru çıkar. Huzur-ı Rabbü'l-âleminde[588] kalbini günahlardan temizle, vicdanını tasfiye et. İnsana huzur ve itminan haktan gelir. Şeytan seni cinayete teşvik ediyor. Sen Rahman'a sığın..."

Bu müminane nasihatlerin önünde gittikçe alıklaşır gibi bir sükûnet peyda eden Abdullah Ömer Efendi:

"Bilirim, hiddet zamanında Allah'ın divanına durmak insanı çok beladan kurtarır. Fakat abdestim yok."

"Abdestin yoksa bizde su çok..."

Salah'a yüz tutan bu zavallı kocanın önüne hemen leğen, ibrik koştururlar. Arkasından paltosunu ceketini alırlar. Kollarını sıvarlar. Abdullah Ömer Efendi huşuyla bir abdest alır. Önüne kıble istikametine açılan seccade-de namaza durur.

İbadete oturttukları efendinin yanına hizmetçinin birini bekçi bırakarak şimdi öteki odadakilerin yanına koşarlar. Yarı baygın kadına bir "Potion Cordiale"[589] verirler. Salih Şekûr, sevgilisinin ovulmaktan hoşlanan yerlerini bir doktordan daha iyi bildiğinden ağır ağır masaj yaparak Vehbiye'yi kendine getirir.

Avnussalah, büyük bir tepşir tavrıyla:

"Günlerden beri korkudan titrediğiniz felaketten artık bir anda kurtulacaksınız."

Hayretten ağzı açık kalan Salih Şekûr:

"Nasıl?"

"Şimdi beş yüz lira getirirseniz Abdullah Ömer Efendi'ye Vehbiye Hanım'ı bıraktırtacağım."

Salih Şekûr, kapıya doğru koşarak:

"Ben gelinceye kadar Vehbiye size emanet. Hemen paraları tedarike gidiyorum."

Avnussalah: "Dur, acele etme. Ben bu kadar az para ile bu iyiliği sizden başka kimseye yapmam..."

---

lütfundandır.

588. Huzur-ı Rabbü'l-âlemin: âlemlerin Rabbinin huzurunda.

589. Potion Cordiale: Sakinleştirici şurup.

Salih Şekûr: "Çok teşekkür ederiz efendim. Bizi ilelebet minnettar bırakıyorsunuz..."

Avnussalah: "Bugün işi bitireceğiz. Vehbiye Hanım'a artık tam hisse ile malik olacaksınız. Fakat o evden pılıyı pırtıyı toplayıp başka bir yere savuşmalı, birbirinizle evlenmelisiniz... Şimdi haydi koşunuz.."

Salih Şekûr kuş gibi uçar...

Vehbiye'yi Sabriye'nin ihtimamına bırakarak öteki odaya koşarlar... Abdullah Ömer Efendi hâlâ namazda... Secdelerde yanar yürekle iri iri okuyarak gecikiyor...

Namaz bitince bileklerini, kollarını, boynunun şah damarlarını ovuşturarak efendiye kordiyallar içirirler...

Adamcağız bel bel etrafına bakınırken, Avnussalah:

"Efendi hazretleri, nasılsınız?"

"Namaz bütün gönlümün ufunetini aldı. Kanımın ateşini söndürdü..."

"Çok şükür, şeytan-ı âleyhü'l-lâneyi[590] nefsinizden kovdunuz. İğvasından kurtuldunuz. Az kaldı elinizden bir cinayet çıkıyordu. Maazallah..."

"Çok şükür... Bin şükür Rabbime... Siz de melek haslat insanlarsınız. Beni şeytandan Rahman'a doğru çektiniz. Fakat bununla felaketim hitam buldu mu?"

"Buldu efendim buldu.."

"Ben hâlâ o rezilenin zevci değil miyim? Ben hâlâ o kir ile mülevves bulunmuyor muyum?"

"Talâkla her şey biter... Elinizi sıcak ve sabunlu su ile yıkamış gibi bu davadan tertemiz olmuşa dönersiniz.."

Avnussalah, mükrim bir beşaşetle hizmetçilere emirler verir:

"Çabuk efendi hazretlerine kahve, cigara; nargile emir buyurulursa o da var...

Abdullah Ömer Efendi biraz müteaccip bakışlarla:

"Efendim, kulunuzu mahcup ediyorsunuz. Bu kadar izzet ve ikram... Bu kötü dünyada ne iyi insanlar da varmış..."

590. Şeytan-ı âleyhü'l-lâne: Lanetli şeytan.

"Bir şey değil efendim, insani vazifemiz... Ben zatıâlinizi memnun, belki de bahtiyar edebilmek için başka şeyler düşünüyorum..."

Taaccübü artan pirinç taciri:

"Ne gibi efendim?"

"Bu talâk sizi biraz mahzun edecek..."

Tacir derin bir ah çekerek:

"Nasıl inkâr edeyim... Mahzun olmamak kabil mi? Karı boşaması kolay mı? Bahusus da bu şekilde..."

"Efendim, bu talâk hüzne değmez. Buna yerinmek değil sevinmek lazımdır..."

"Hakkınız var. Bir cihetten de seviniyorum efendim... Çok şeni bir beladan kurtulduğumu anlıyorum."

"Müsaade buyurursanız ben sizin hüznünüzü giderip sevincinizi arttıracağım."

"Rica ederim. İzah buyurunuz. Ne suretle?"

Avnussalah, misafirini bir masanın başına davet ederek önüne kadın fotoğraflarıyla dolu bir albüm açar... O zamana kadar da kahve, cigara, nargile hepsi gelir...

Hacı Ömer Efendi, albümün ilk sahifelerine göz gezdirerek:

"Elhak âlâ, bâlâ, müstesna şeyler.."

"Bu kadınların içinden hoşunuza gideni var mı?"

"Niçin soruyorsunuz efendim?"

"Çünkü hepsi de kocalıktır..."

Hacı Ömer Efendi cimden sonra gelen elifi dört elif miktarı çekerek:

"Acaaaayip..."

"Hiç acayip değil efendim, hakikat..."

"Irzları, namusları?"

"Mükemmel..."

"Evlenmek için neden böyle resimlerini bir albüme koydurmuşlar da seyrettiriyorlar?"

"Kocaya varmak için bu zamanda en namuskârane usul budur..."

"İzah buyurunuz. Zihnim darmadağın oldu da lakırdıları ilk söylenişlerinde kavrayamıyorum."

"Efendim, şimdi görücülük âdeti kalktı. Herkes görüyor, beğeniyor. Konuşuyor, dertleşiyor. Anlaşıyor. Sözü kendi kesiyor, evleniyor.."

"Âlâ... Âlâ... Biz de zaman âdetine tebaiyet edeceğiz.."

"Namuslu, terbiyeli kimseler arasındaki bu zevce intihabı usulüne bir diyecek yok."

"Şüphesiz..."

"Fakat terbiyeden, insaniyetten mahrum bazı çapkınlar evlenme bahanesiyle birçok masum kızcağızlarla kur yapıyorlar. Onları tenha yerlere davetle sergiden karpuz seçer gibi on sekizini sıkıştırıp dolgunluğuna, olgunluğuna, gevrekliğine ve hatta tadına tuzuna baktıktan sonra hiçbirini almadan savuşuyorlar."

"Lanet edepsizlere."

"İşte bu albümden resimlerini gördüğünüz kadınlar ve kızlar böyle tehlikelere maruz kalmamak için bu usulü tercihe mecbur olmuşlardır. Görürsünüz, gönlünüzün çektiğini seçersiniz. Hepsinin ikamet mahalleri bizce malumdur. Arzu ettiğiniz bir günde çağırtırız... Burada gözümüzün önünde konuşur, kesişirsiniz.."

Hacı Ömer Efendi göz kırpmaz bir dikkatle fotoğrafları süzerek:

"Bunların hepsi de kız oğlan kız mı?"

"Kız da var, dul da var..."

Hacı Efendi fotoğraflara dikkatle baka baka nargileyi tokurdatarak:

"Vallahi işte bu âlâ, seç seç de beğendiğini al..."

"Evet... Çeşitlerimiz mebzul, her tipte, her güzellikte kadın var..."

"Bu medeniyet çok âlâ şey, fakat bize Frenk'ten geldiği için bazı uygunsuzluklar oluyor.."

"Uygunsuz zannolunan şeyler zaman geçtikçe tıpatıp uygunlaşır..."

Hacı Efendi nargileyi tokurdatarak:

"Sana yürekten bir şey söyleyeyim mi azizim?"

"Buyurunuz..."

"Faturanızda güzeller çok. İnsan hangisini intihap edeceğini şaşırıyor."

"Bakarsınız, bakarsınız, gönlünüz hangisinde karar kılarsa onu size zevce yapıveririz..."

"Teşekkür ederim, lâkin benim gönlüm kadın için arsızdır. Bir tane ile kanaat edemiyorum. Şimdiki kanun dört taneye müsait olaydı. (Kaba kaba gülerek), işte medeniyetin bize uymayan tarafları..."

Avnussalah da içinden kopan kahkahayı yenerek:

"Bir latifeme müsaade buyurunuz..."

"Estağfurullah efendim söz sizin, emir sizin..."

"Öyle ise bir tane nikâhlı alırsınız. Üç tane de metres..."

"Latife mi söylüyorsunuz?"

"Ne manaya alırsanız..."

"Metres ahlaka uyar mı?"

"Metres, müstefrişe demektir..."

"Evet, tam mukabil manası..."

"Eski kanun ve ahlakça istifraş mubah değil miydi?"

"Öyle idi..."

"O hâlde şimdi niçin haram olsun?"

"Tuhaf söylüyorsunuz efendi, gönlümü gıcıklıyorsunuz. (Ağır ağır albümün yapraklarını çevirerek), bre medet, bre medet, hepsine de yüreğim çengel olup takılıyor."

Nihayet bir tanesinin üzerinde karar kılarak:

"Süzme gerdan, paluze endam, perişan saçlar, hançerî kaşlar, mestane gözler... Bu afet kimdir? Nedir? Kaçadır?"

Bu tavuk pazarı şairinin tavsiflerine gülmemek için dudaklarını ısıran Avnussalah, işi ballandırır bir meyancılıkla:

"Aşk olsun, tam tabiat sahibi imişsiniz efendi hazretleri. Güzeli iyi tanıyorsunuz. Baktınız baktınız da en fevkalâdesini seçtiniz..."

"Kadınlar birer billur hokka içinde reçele benzerler. Ondan alırsın bir parmak, ötekinden bir parmak, berikinden bir parmak; hangisi damağını yakarsa..."

"Bu reçellerden çok parmak yalamışa benziyorsunuz."

"Sorma, azizim sorma... Hep gençliğim böyle çeşm-i çerezle geçti..."

Hacı Efendi iki avucunu birbiri içinde şaklatarak devam etti:

"Şimdi gelelim şu güzelin pazarlığına."

"Uyuşuruz..."

"Hüviyetini inayet buyurunuz..."

"Adı Afife Melek'tir.."

"Vallahi buna dayanmaz yürek..."

"Fakat kendisi İstanbul'da değildir..."

"Şimdi oldu mu bu ya? Kendisi burada olmayan kadının resmi albümde ne geziyor? Beni Âşık Garip gibi diyar diyar dolaştırtacak mısınız?"

"Merak buyurmayınız. Çok uzakta değil."

"Nerede?"

"Şuracıkta efendim, Bursa'da... Bir telgrafla iş olur biter..."

"Bursa'da kimin nezdinde bulunuyor?"

"Pederi yoktur. Annesiyle dayısının yanında bulunuyor..."

"Şimdi telgraf çekemez miyiz?"

"Derhal. Fakat bir mahzur var... Menkûhanızı bırakmadıkça diğer bir kadının izdivacına nasıl talip olabilirsiniz?"

"Onu ben yüreğimden çıkardım. Bıraktım. Bitti..."

"Resmî muamelenin icrası lazımdır.."

"Pek âlâ... Her ne yapılacaksa ifasına hazırım.."

Elli Beş

Talâk muamelesi olur biter. Beş yüz liralarını alarak Salih Şekûr ile Vehbiye'yi azatlarlar... Fakat Hacı Ömer Efendi'den beş bin lira koparmaya yemin ederler.

Bursa'ya telgraf çekilir. Amma cevap biraz ağır gelir. Kızcağız azıcık rahatsızdır. Albümdeki fotoğrafların asılları hemen yarıdan ziyade hakikatte mevcut değildir.

Şuradan buradan toplanmış hüviyetsiz güzel kadın resimleridir.

Hacı Efendi, Bursa telgrafından iyi bir haber almak için yurda gelir gider. Ümit verici vaatlerle savsaklanır durur. İş uzadıkça gözden ve kulaktan âşık olduğu Afife Melek'in dünya güzeli siması hayalinde tebellür[591] ede ede biçareyi mecnuna çevirir.

Avnussalah, resmini işportaya koyduğu dilber hakkındaki türlü metihleriyle Hacı'nın gözlerini kamaştırdıkça önüne avucunu açar. Gayet ustalıkla ağır ağır pirinç tacirini sızdırmaya başlar...

Nihayet Bursa'dan Hacı'yı helecanla tıkayacak uğursuz bir telgraf alınır. Afife Melek'in izdivacına bir prens talip... Bu haber zavallı adamın beynine bir iğneli topuz dehşetiyle iner. Bu melek haslet adamların içinde neye uğradığını bilemeyerek şikâyet feryatları koparmaktan kendini alamaz.

"Başımı birinci felaketten daha büyüğüne soktunuz. Bu işte bir büyü mü, sihir mi var bilemiyorum. Tutuştum. Kerem'in arpa tarlası gibi cayır cayır yanıyorum."

Avnussalah, yaman bir telkinci idi. Herifi içine yağlı bir kundak konmuş gibi ta can evinden ateşlemişti. Yaralı Gönüller Yurdu'nun baş tesellicisi, şikârının kalbine açtığı pehlivan yakısı cerihasına[592] şöyle pansumanlar yapıyordu:

"Efendi, meyus olma. Ben bu işin mutlak bir çaresini bulurum."

"Nasıl Allah aşkına?"

"Talip çıkan prens olsun, paşa olsun ehemmiyeti yok."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Prens denince bu kuru unvanın önünde ürkmeyiniz. Şimdiki prenslerden çoğunun bir mahalle bakkalı kadar servetleri yok. Bakalım. Anlayalım. Bu da nasıl şeydir?"

591. Tebellür: Belirgin duruma gelme, belirme.

592. Ceriha: Yara.

Bu anlayış uzar ve epeyce de masarifi mucip olur. Lâkin gayet ümit verici haberler alınır. Prensin yalnız bu kuru unvanla şişkin cebi delik asalet kopuklarından biri olduğu öğrenilir.

Hacı mutaassıptır amma cennetin inamlarına intizaren dünya zevklerinden kendini büsbütün mahrum bırakacak kadar cehennem azabından pek yılan takımdan da değildir.

Avnussalah, yurdun salonunda Hacı'ya rakılı şampanyalı mükemmel bir ziyafet çeker. Ortaya da Canfeda adlı güzel bir kadın çıkarır.

Bu kadın, Hacı'nın zihninde yer tutan Afife Melek kadar semavi bir güzel değil, bilakis semiz kazlar gibi kanat çırpsa da uçamayan arzi, maddi bir mahlûk... Fakat hoş sesi var. Hele bir göbek atışı var, yürekleri de beraber oynatır. Hacı Ömer iki üç tek attıktan sonra karşısında, kucağında utla yalelli çağıran Canfeda'ya hâllenmeye, hele kadın neşelenerek yuvarlak karnını hoplattıkça büsbütün celallenmeye başlar.

Hacı'nın gönlünde bir hayal olmaktan ileri varamayan Afife Melek'in yerini şimdi yavaş vavaş Canfeda kaplar... Biçare adamın böyle gönlünü fitilleyerek beş bin liradan çok fazla parasını sızdırırlar. Ve bu madeni böyle ustalıkla işletmekle meşguller iken Nasıh Bey'den evvelkinden çok müthiş bir ültimatom daha alırlar:

"Bre kârhaneciler, emirnameme cevap vermediniz. Teselli Yurdu namını taktığınız o fesat evini gelip başınıza yıkacağım. Kaç zamandır kırptığınız kaşa göze kadar en ince hareketlerinizden hiçbirini kaçırmayarak işlediğiniz habasetleri takiple meşgulüm. Suret-i haktan görünerek adam soyuyorsunuz. Ahmaklardan vergi alıyorsunuz. Beni de haraç güzarınız budalalar sırasına koymak istediniz. Hacı Ömer'e en son oynadığınız sekiz on bin liralık komedyanın tamamıyla vâkıfıyım... Şehir ortasında böyle ahlak şekavetlerine cüret eden denaet artistleri... Kazancınızdan hissemi isterim. Bu hafta iki bin lira ile bana

yalabık bir aftos göndermezseniz babü'l-hanenizin[593] etrafını müsellâh[594] kuvvetlerle sardırırım vallahi..."

İşte bu tempoda birkaç sahifelik yazı. Bu tehditnameyi evvela hep birden ve sonra da ayrı ayrı birer defa okuyarak telaşla müzakereye girişirler.

Ali Safder: "Müthiş belaya çattık. Bizim ona yapmak istediğimizi o şimdi bize yapıyor. Soyarken soyulan hırsızlara döneceğiz."

Suduri: "Bilmeyerek çirkefe taş attık... Lağımı taşırdık."

Avnussalah: "Ne yaptıksa yaptık. Şimdi bu herifin kaleminden saçılan mundarlığı örtbas etmeliyiz."

Ali Safder: "Bu kepaze adam, tehdidini ikaa kadir midir? Yoksa anzarotu[595] atıp atıp da dumanlı kafa ile hezeyan mı püskürüyor?"

Avnussalah: "Edepsizlik yapmak için iktidara lüzum yoktur. Bu rezalet zurnası, kapımızı[n] önüne gelip de mektubundaki hezeyanlardan birkaç hava çalsa üç dört mahalleliyi başımıza toplar."

Suduri: "Şerrinden kurtulmak için ne yapmalı?"

Ali Safder: "Yapılacak şey malum..."

Suduri: "Nedir?"

Ali Safder: "İki bin lira para ile beraber yalabık birisini bulup göndermek..."

Avnussalah: "Hacı Ömer'den aldığımızı Nasıh Bey'e mi göndereceğiz?"

Ali Safder: "Başka ne yapabileceğiz? Herif meslekte bize galebe etti. Biz çıraklar, üstada sanat vergisi takdim edeceğiz. Utanmaz adam, utandırsana şunu... Yine de söylerim, herif rekoru kırdı..."

Avnussalah: "Onun alın damarı çatlamış..."

Ali Safder: "Gel senin alnına da boynuz çektirelim..."

---

593. Babü'l-hane: Evin kapısı.

594. Müsellâh: Silahlı.

595. Anzarot: Rakı.

Avnussalah: "O herif mazoşist.[596] En koyu kepazelikten en fazla zevk duyuyor. Cayır cayır canını yaktırmaktan hoşlanıyor... Rezalet barometresinde bu hayâsızın düşkünlüğünü gösterecek artık derece kalmamış.."

Suduri: "Memlekette senden daha utanmazı bulunduğu için sevinecek misin, yerinecek misin?"

Avnussalah: "Şimdi beni isyankâr felsefemin kötü diliyle söyletmeyiniz."

Ali Safder: "Peki... Beşeriyete en büyük fenalık, hissiyatını deklere etmiş utanmazlardan gelmez.."

Suduri: "Ya kimden gelir?"

Avnussalah: "Hak yüzünden görünen sinsi ahlaksızlardan..."

Bu üç ahlakı bozuk, memul hilafında olarak tesadüf ettikleri kendilerinden daha bir bozuğuna karşı alacakları müdafaa cephesini tayin için bir hafta kadar aralarında münakaşalaştılar durdular.

Nihayet gazetelerde okunan ve ahlak namına ağlanacak şu ibretamiz facia, meseleyi bıçakla keserek halletti:

Cendere Cinayeti

"Cendere boğazındaki harap ve hâli köşkte maktul bir insan bulunmuştur. Müntakim bir elin tehevvürü altında delik deşik edilen ceset, elli elli beş yaşlarında, sima ve kıyafetçe aristokratik bir şahsa aittir. Vadinin en ziyade daraldığı bu mevki şairanedir. İki dağ silsilesi arasına gömülmüş bir koru... Seyrelmiş yaprakların arasından süzülen güneş, rüzgârın okşayışlarıyla dallar kımıldadıkça etrafınızda muhteşem bir avize pırıltıları peyda eder. Sonbaharın yerlere serdiği nemli şiltelerin üzerinden biraz yürüyünüz... Sağ tarafta mermer oluktan akan berrak bir su... İleride vadinin orasına burasına serpilmiş güvercinliğe, ağıla, ahıra benzer, küçük küçük zarif binalar...

---

596. Mazoşist: Aşağılanmaktan, kendisine eziyet edilmesinden, ruhsal ya da fiziksel acı verilmesinden hoşlanan (kimse).

Ateş yakılmış, işret edilmiş, yemek yenmiş... Mebzul bir ziyafetin dökün tüleri... Yerlere saçılmış kadeh ve bardak kırıntıları... Buna delalet ediyor.

Bırakılmış keten sofra örtüleri, peçeteler, gümüş çatal bıçak takımları, ince porselen tabaklar, henüz açılmamış şampanya şişeleri, acele bir firarı gösteriyor.

Cesedin tıbbi muayenesinden istinbat edilen müddete göre eğlencenin mehtaba müsadifiyeti[597] anlaşılıyor.

Bu ölü kimdir? Bu şairane eğlentiyi kanlı bir geceye çeviren caniler nerelere firar etmişlerdir? Bu suallerin cevabını, o gece bu meşum ziyafeti gökten seyreden yegâne şahit aydan sormalı... Fakat o da dilsiz ve ketum."

Tahkikata süratle devam olunmaktadır. Vakadan üç dört gün sonra gazeteler:

"Şoför bulunmuş ve üç cani çocuk yakalanmıştır. Maktul suihâl ile maruf Nasıh Bey namında bir zengindir. Vakaya ait alacağımız malumatı peyderpey neşirde devam edeceğiz."

Gazetelerin âdetleridir. Karilerin heyecan meraklarını beslemek için hadiseden her gün bir parça bahsetmek imkânını bulurlar. Her günün fıkrasına üfürükle şişkin iki üç cümle ilave ederler. Üstü altına, altı üstüne getirilmiş bu bir havadis balonudur. Neticeyi bekletmek için okuyucular bu suretle oyalandırılır.

Bir müddet sonra dava, ağır ceza mahkemesi huzuruna çıktı. Lâkin istintaklar ve isticvaplar esnasında cinayetin o kadar gayriahlaki katmerleri açıldı, o kadar marazi uçurumları görüldü ki mahkeme iffet ve adap-ı umumiyeye hürmeten hafi celseler akdine mecbur oldu.

Mahkemede Hasan ismindeki çocuğun katil fiilini sustalı çakılıyla irtikâp ettiği ve Nasıh Bey'in işkenceli bir ölümle hayatı nihayet bulduğu anlaşıldı.

Muhakeme sonunda üç çocuktan Nuri beraat etti, diğer ikisi tashihi ahlak etmeleri için birkaç sene hapse mahkûm oldular.

---

597. Müsadifiyet: Tesadüf etme.

Teselli yurdu müessisleri de bu suretle şerrinden kurtuldukları maktulün ruhuna rahmet okumak lütfunu ondan esirgememek insaniyetini gösterdiler.

Ali Safder: "Herif az kaldı bize galebe edecekti."

Suduri: "Tamam vaktinde göçtü."

Ali Safder: "Hem arzuladığı ölümle..."

Avnussalah: "Allah günahlarını affetsin..."

Suduri: "Onun parasıyla geçinen düşkünlere ecir, sabır versin..."

Avnussalah: "Bize de geçmiş olsun..."

Elli Altı

Kene Şahap, Mestinaz'ın keşif olunmaz bir esrar evi şeklinde göstermeye uğraştığı haneyi bulmak için kuduzca bir faaliyete girişmişti. Şüphelendiği yerlerde burnundan soluyarak, sora soruşturma dolaşıyor fakat adımını bir iz üzerine bastırtacak bir emareye tesadüf edemiyordu.

Müracaatı üzerinden iki hafta geçti. Fakat kocakarı teselli yurduna uğramadı. Ne oldu? Ne bitti? Gebe kızın çocuğunu düşürtüp bikrini tazeleyerek bu telli pullu günahkârı deryadil bir adama çaktılar mı?

Teselli Yurdu soyucuları bu bozuk aileden birkaç bin lira daha sızdırmadan maslahatı ellerinden kaçırmış olduklarına yeriniyorlardı.

Bir gün Kene Şahap ümitli bir telaşla yurda uğradı. Avnussalah sordu:

"Ne haber Şahap?"

"Çok şeyler..."

"Eteklerin zil çalıyor amma hep kuru farfaralık. Kati bir haber getirdiğin yok..."

Şahap mağrur bir gülüşle:

"Kuru, sulu... Yakında işitirsiniz..."

"Yakında... Hep bu terane... Fakat bu yakın o kadar uzak bir şey ki hiç erişilmeyeceğe benziyor."

"Yakında erişilir lâkin aldığınız binlerce liraların ucundan kenarından bir parça da bana parmak bandırtmalısınız..."

"Ne istiyorsun, hiçbir haber getirmeden kazancımızın yarısına ortak olmak mı?"

"Yarısına değil, onda birine razıyım... Avı ağzında efendisine tamam getiren köpek gibi yalnız yutkunma ile iktifa etmek de güce gidiyor... Bundan başka böyle takibatın ganice para ile kabil olduğunu bilmez de değilsiniz... Bazen mühimce masarifi icap ettirten kolpolar karşısında kalıyorum..."

"Ulan nankörlük etme. Bizden hiçbir şey almıyormuşsun gibi söylüyorsun.."

"Almıyor gibiyim ya... Haftada sekiz on lira almanın ne hükmü olur.."

Ali Safder öteden lafa atılarak:

"Sahte Şerlok'a bu kadar verirler. Hakiki detektif olduğun zaman ceplerin dolar.."

Şahap müstehzi dudakla:

"O kadar tekemmül edebilmiş olsam burada benim yüzümü göremezsiniz, o zaman bozuk kızlar macerası arkasından ne koşayım... Daha çok mühim işlere seğirtirim..."

Suduri: "Şahap, sen sade kene değil, daha çok çenesin..."

Şahap: "Teveccühünüze teşekkür ederim. Bu zamanda bu iki vasfa malikiyet epeyce mühim bir varlıktır... İnsan aç kalmaz..."

Ali Safder: "Fakat sen kıtlıktan, açlıktan bahsediyorsun..."

Şahap: "Büsbütün aç değilim amma ekseriyetle dördüncü sınıf lokantaların müşterisiyim.."

Avnussalah: "Dördüncü sınıf lokantalar... Hangisi onlar?"

Şahap: "Efendimiz kibarlaşalı Arnavut'un bol sinekli ciğer kebabını, piyazını, hazırlopunu unuttunuz galiba?

İnsan geğirdikçe midesine sinmiş olan kokuyu bir haftada def edemez. Salçasında, yağında, sirkesinde o kadar kuvvet ve yüksek kalori vardır. Mostrada[598] uzun müddet güneşlenerek ultraviyole tesiriyle mavileşmiş söğüşü yiyip de sövmemek kabil midir?"

Ali Safder: "Velinimete sövme..."

Şahap: "Hangi velinimete?"

Ali Safder: "Sana tabağı on kuruşa söğüş yediren velinimete..."

Şahap: "Söven, ağzımdaki dilim değil midemdir..."

Suduri: "Allah kimseyi gördüğünden yâd etmesin... Bizim Şahap evvelden Tokatlı'da mızıka ile yemek yerdi..."

Şahap: "Eskiden vurguna gelen adamlar çoktu. Şimdi en avanak sandıklarınız bile tetikte... Kimse on parasını kaptırmıyor."

Avnussalah: "Bırakınız boş lafları, izi nerede yakaladın? Nereye kadar takip ettin? Hangi neticeye kavuştun? Yahut kavuşmayı memul ediyorsun?"

Şahap: "Daha neticeye kadar varmadım. Fakat varacağımdan eminim..."

Avnussalah: "Anlat diyorum... Ne olduğunu biz de bilelim."

Şahap: "Sonra benimle alay edersiniz."

Avnussalah: "İş alay edilecek bir tuhaflıkta mı?"

Şahap: "Değil amma siz edersiniz. İştihamı kaçırırsınız. Takibatım falso olup gider..."

Avnussalah: "Anlat diyorum Şahap anlat... Biz alay etmeyiz. Sana aklen yardım ederiz. Seni gayretlendiririz..."

Kene Şahap elini uzatarak:

"Öyle ise bir cigara veriniz. Kahveyi de ısmarlayınız."

Şahap, kaşlarını çatarak cigarasını yaktı. Yanındaki masaya bıraktığı kahve fincanından yudum yudum alarak başladı:

---

598. Mostra: Kişinin dış görünüşü.

"Benim içine girdiğim muadelede yalnız bir malum var. O da 671 numaralı otomobilin şoförü Tevfik... Fakat bu çocuk da bir şey bilmiyor ki... Bundan bir hayli müddet evvel Sultan Hamamı'ndan aldığı kocakarıyı Beyoğlu'nda Site dö Pera pasajı önünde indirmiş... İşte o kadar... Lâkin ne yapalım ki ben gayet kısır görünen bu tek malumdan istifade edebilmek ıztırarındayım... Caddelerde otomobiller arasında dolaşırken fellim fellim şoför Tevfik'in suratını arıyorum. Nihayet ona bir gün Karaköy Köprüsü üzerinde arabasıyla İstanbul'a boş dönerken rast geldim... Elimle işaret vererek durdurdum. Hemen otonun kapısını açarak bana:

'Buyurunuz...' dedi.

'Hayır binmeyeceğim...'

'Ne istiyorsunuz?'

'Beni tanıdın mı?'

'Bir parça... Gözüm ısırıyor amma nerede görüştüğümü pek tayin edemiyorum...'

'Hani ya birkaç hafta evvel sen Sultan Hamamı'ndan yuvarlak vücutlu bir kocakarı alarak Beyoğlu'nda Site dö Pera'nın önünde indirmiştin...'

'Her gün birçok müşteri bindirip indirdiğimizden pek aklımda kalmamış. Fakat hayal meyal öyle bir şey hatırlıyorum...'

'Ondan sonra bu kocakarıya hiç rast geldin mi?'

'Hayır...'

'Dikkat et. Bundan sonra rast gelirsen müşahedene dair bana malumat ver...'

'Ne için bu?'

'Bu kadın dehşetli bir casustur. Hükümet arıyor. Onun nerelere girip çıktığına dair malumat verebilirsen nakdî mükâfata nail olmakla beraber vatanına da büyük hizmet görmüş olursun...'

Şoför Tevfik, yüzüme manalı manalı baktı. Sözlerime büyük bir ehemmiyet vermediğini gösterir bir kayıtsızlıkla:

'Peki... Peki..' dedi, çekti.

Ben de bu sual cevaptan hiçbir netice çıkmayacağı ümitsizliğiyle yürüdüm... Bir hafta kadar sonra Tepebaşı taraflarında dolaşıyordum. Yine şoför Tevfik'e rast geldim. Müşteri bekliyordu. Yanına yaklaştım. Beni görünce gülerek:

'Şansın var birader..'

'Hayrola?'

'Senin kocakarıya rast geldim.'

'Nasıl?'

'Şimşek gibi...'

'Rica ederim anlatınız...'

'1637 numaralı Sait'in otomobilinde... Dün saat ikide Tophane Caddesi'nde... Ben Karaköy'e dönüyordum. Onlar Kabataş'a doğru..'

'Kadının o kocakarı olduğundan emin misiniz?'

'Katiyen. Pek süratle karşılaştık fakat iyice dikkat ettim. O idi...'

O aralık bir müşteri zuhur etti. Daha fazla konuşmama meydan kalmadan Tevfik arabasını sürdü.

Meselenin meçhuliyeti üzerinden bir adım, hem de kuvvetli bir adım daha atmış gibiydim... Şu anda haber aldığım şey bir numara, bir de isimden ibaretti... Ne kadar uzun bir zamana ve sıkıntılara tevakkuf ederse etsin ben ve o İstanbul'da oldukça elbette bir gün 1637 numaralı otomobilin şoförü Sait'i ele geçireceğimde şüphe yoktu. Fakat zaman geçtikçe iş zorlanacaktı. Çünkü her gün arabasına birçok müşteri indirip bindiren şoför Sait'e mesela bundan bir ay evvel filan gün filan saatte aldığı bir müşterinin eşkâlini hatırlatmak müşkül olacaktı...

Yine sokaklara düştüm. Gözlerim otomobil numaralarında. Bazen benzetiyorum, arabanın arkasından dörtnala koşuyorum. Bir de bakıyorum ki aradığımdan birkaç sayı ya eksik, ya ziyade. Çıldırmış zannolunarak arkamdan polisleri koşturmaktan korkuyorum.

Gözleri numaralarda, bir otomobilden ötekine, etrafını görmez bir hâlde saldıran bir adamın tecennününden[599] şüphe edilmez mi?

Çok sürmedi. Nihayet tesadüf beni çıldırtırcasına memnun etti. Bu delice saldırışlarımın üçüncü günü Taksim'den Harbiye'ye doğru giden bir taksinin numarasına baktım. 1637... Yanlış mı görüyorum acaba? Gözlerime bir türlü inanamıyorum. Bir çığlık koparark arabanın arkasından koştum. Ayaklarım yerden kesilecek bir tayyare süratiyle uçuyordum.

Şoför Sait... İşte mutlaka o olacak... Yan gözle bana bakarak güldü, bu tebessümüyle, arabasında müşteri bulunduğundan beni alamayacağını anlatmak istiyordu. Beni otoya binmek isteyen bir müşteri zannetmişti.

Otomobil önümden süratle kaçıyor. Ben arkasından var kuvvetimle saldırıyorum. Fakat bacaklar makine kuvvetiyle yarışabilir mi? Aramız açıldıkça açılıyor. Hemen hemen gözlerimin önünden 1637 numarayı kayıp edeceğim. Bu saniyede ona yetişemezsem yine bir tesadüfün lütfuna intizaren kim bilir daha kaç gün bekleyeceğim?

Ben bu birkaç saniyenin içine sığdırılan keşmekeşte iken, o esnada caddeden boş geçen bir otomobili durdurarak içine atladım.

Şoför: 'Nereye?'

Ben: 'Önden giden şu yeşil otoyu görüyor musun?'

Şoför: 'Evet...'

Ben: 'İşte ona yetişeceksin. O nerede durursa sen de orada eğleneceksin...'

Şoför benden bu talimatı alırken vakit kaybetmemek için öndeki hedefe doğru arabasını koşturuyordu. Çok sürmedi, 1637 numaraya yetiştik. İri bir nefes alarak otomobilin yumuşak döşemeleri üzerine kendimi bir baygınlık gevşekliğiyle salıverdim. Yayıldım kaldım. Birbiri arkasına birkaç oh çektim. Takip işi artık benim bacak-

599. Tecennün: Delirme, çıldırma.

larımdan diğer bir makineye tevdi edilmişti. Kilyos'a kadar gitsek ben artık yorgunluk çekmeyecektim. Önümüzdeki arabayı gözden kaybetmek tehlikesi de kalmamıştı.

Çok şükür yolumuz Kilyos'a kadar uzamadı. Önümüzdeki araba Şişli'de büyük bir binanın önünde durdu, içinden iki müşteri indirdi. Ben hemen hesabımı görerek 1637 numaranın yanına koştum. Şoföre ilk hitabım şu oldu:

'Sait Efendi birader..'

O, biraz taaccüple:

'Adımı biliyorsunuz?'

'Nasıl bilmem... Ben sizin eski dostlarınızdanım...'

O, dikkatli dikkatli yüzüme bakarak:

'Hatırlayamıyorum...'

'Beis yok...'

'Beni nereden tanıyorsunuz?'

'Şoförler halkın bir kısmınca maruf kimselerdir. Sizden bir şey soracağım.'

'Buyurunuz...'

'Siz üç gün evvel arabanızda geniş mantolu, şişman, ihtiyar bir kadın taşıdınız mı?'

Şoför Sait biraz düşünerek:

'Evet...'

'Onu nereden aldınız? Nereye indirdiniz?'

'Eminönü'nden aldım... Beşiktaş'ta Ihlamur'da bir konağın önüne indirdim.'

'Kendimden başka kimseye taallûk etmeyen bir sebeple ben o ihtiyar hanımı arıyorum...'

'Olabilir...'

'Beni buradan alacaksın... O hanımı indirdiğin konağın önünde indireceksin..'

'Peki, fakat Maçka tarikiyle gideceğiz. Bir eve teslim edilecek bir paket var da..'

'Beni o konağın önünde indir de hangi tarikle gidersen git...'

Bindim. Ters yüzüne yola düzeldik. Oh, artık içim rahat. Muvaffakiyetin geniş şosesi üzerindeyim. Teker-

leklerin her devri beni aradığım esrarın merkezine doğru yaklaştırıyor.

Osmanbey köşesinden saptık. Şoför sokak içinde bir eve emanet paketi bıraktı. Maçka'dan aşağı Beşiktaş'a indik. Dere içine döndük. Ihlamur yokuşuna saldırdık. Şoför beni tepede, yeşillikler içinde bir konağın önünde indirerek:

'İşte burası..' dedi.

Hesabını gördüm. Teşekkür ettim. Gitti.

Şimdi ben Mestinaz'ın esrarhanesine gözlerimi diktim. Tozlar altında boyası kaybolmuş harap bir konak... Kafesler inik, perdeler kapalı... İçeride çıt yok... Gayrimeskûn zannını veren ağır uykuda bir mesken... Önünde gezindim. Arkasını dolaştım. Hiçbir noktasından suallerime cevap verecek bir ses çıkmıyor...

Mestinaz burasını büyülemiş mi ne yapmış? Şimdi nasıl bir münasebet tasarlayarak kapıyı çalıp da içeriden bir şey sorayım?

Bu düşüncede iken civarda bir bakkal gördüm. Mahalle bakkalları, alışveriş ettikleri evlerin esrarına az çok vakıftırlar...

Bir kutu sardalye alarak bakkalı hayli söyletebilirdim. Dükkândan içeri girdim. Burası biraz köy bakkallarını andırıyor. Asılı hevenklerde çarık bile var...

Pek işlek olmayan bu ticarethanedeki usta ile çırak yüzüme bakışırlarken bir kutu sardalye istedim. Onlara maruf bir marka söylemek beyhude idi. Bulunanı almak ıstırarında idim. Uzattıkları tozlu bir kutuyu cebime koydum. Parayı verirken söz açtım:

'Şu 51 numaralı konak..'

Bakkal: 'Evet. Mütekait Muammer Paşa'nın..'

'Satılık mı? Kiralık mı?'

'Ne satılık, ne kiralık...'

'Öyle duydum da... Konak galiba boş?'

'Öyle görünür amma boş değildir.'

'Kim var içerde?'

'Sahipleri.'

'Hiç sesleri çıkmaz mı?'

'Nesine çıkacak... İhtiyar bir karı koca... Bir Arap aşçı... Bir de kocamış uşak...'

'Oğulları... Kızları yok mu?'

'İki oğlu vardır. Dışarıda memuriyette... Kızları üç sene evvel veremden sizlere ömür...'

'Konağın bir tarafını kiraya vermişler diye duydum da...'

'Hayır... Yalan... Ne geçinmez başları var. Kiraya verip de ne yapacaklar. Zaten harap.'

Aldığım bu kadar malumat kâfiydi. Dükkândan çıktım. Fakat işittiğim sözlerin hiçbiri merakımı hâlle medar olacak bir mahiyette değildi. Burası aradığım yere benzemiyordu. Bununla beraber Mestinaz'ın bu konağa girmiş olduğu bence muhakkak gibiydi. Bikri[600] tamir olunacak kız oğlan kız bu harap evin acaba neresinde saklı idi?

Bakkal dükkânında evvelce kâfi gördüğüm tahkikatımın şimdi kifayetine kanaatle oradan ayrılmayı da bir türlü canım istemiyordu. Yine düşüne taşına konağın etrafını devre başladım. Nihayet zihnimden şöyle karar verdim:

'Kapıyı çalıp sorarım.'

Çaldım. Karşıma çıkan ihtiyar uşağa sordum:

'Üç gün evvel buraya Mestinaz Hanım geldi mi?'

Bu çok yıllanmış adam, bilâ-tereddüt[601] şu cevabı verdi:

'Geldi...'

'Ne yaptı burada?'

'O bizim hanımefendinin eski ahbabıdır. Evvelden bize kadın hizmetçi bulurdu. Şimdi kibar olmuş... Otomobille geziyor... Arada bir öyle bize uğrar geçer...'

'Demek daima burada oturmaz.'

---

600. Bikr: Bekâret.

601. Bilâ-tereddüt: Tereddütsüz.

'Asla... Burada yarım saatten bile fazla kalmaz... (Sesini alçaltarak), bizim hanımefendinin faizde parası vardır. İşte o münasebetle buraya gelir. Uzun bir hesap işi... Akıl ermez...'

'Mestinaz şimdi nerede oturuyor? Bilmiyor musunuz?'

'Evvelden Yenibahçe'de oturuyordu. Şimdi çok kibar olmuş, nerde oturduğunu bilmiyoruz... Üç gün evvel buraya geldiğinde benim işim vardı. Beşiktaş'a inecektim. Beni otomobiline aldı. İskeleye kadar götürdü. Otomobilden ikimiz beraber indik...'

'O nereye gitti?'

'Vapura bindi...'

'Nerenin vapuruna?'

'Vallahi bilmiyorum. Köprüye mi? Üsküdar'a mı? Boğaziçi'ne mi?' "

Kene Şahap, hikâyesinin bu noktasında bir cigara daha yakarak dalgınlık gösterdi.

Ali Safder sordu:

"Ey, neye kestin Şahap, anlatsana..."

Şahap: "Düşünüyorum..."

Ali Safder: "Ne düşünüyorsun..."

Şahap: "Otomobillerle dolaşan Mestinaz, köprüye gitmek için Beşiktaş'tan vapura binmez... O, ya Boğaziçi'ne gitti, ya Üsküdar'a! Bu iki ihtimalden hangisi? İşte onu düşünüyorum..."

Suduri: "Sonrası?"

Şahap: "Sonrası, izini Beşiktaş İskelesi'ne kadar takip edebildim..."

Ali Safder: "Orada kaybettin..."

Şahap, ezgin bir ifade ile:

"Evet..."

Şahap'ın bu muvaffakiyetsizliğini üçü birden kuru el çırpmasıyla alkışladılar. Delikanlı yeis kızgınlığıyla haykırdı:

"Neye alay ediyorsunuz?"

Ali Safder: "Artık bunun alayı malayı var mı? Acemi çaylak..."

Şahap: "Bu muadeleden bir malûmla hareket ettim. Şoför Sait'i, Muammer Paşanın konağını keşfe muvaffak oldum... Şimdi malum üçleşti. Bakınız yarın, öbür gün size ne haberler getireceğim."

Avnussalah: "Şahap, kendi kendini aldattığın kolaylıkla bizi aldatamazsın..."

Şahap: "Ben ne kendimi aldatıyorum, ne de sizi... Böyle işler el çabukluğu hokkabazlığıyla olamaz... Böyle birkaç muvaffakiyetsizliğe karşı asla yılgınlık göstermemeli... Çok sabırlı ve metin olmalı... Tesadüf, bazen böyle maceralarda en büyük detektiflerden ziyade insanı hayretlere düşürecek işler görür..."

Avnussalah: "Peki amma biz bu vakada tesadüfün lütfuna avuç açarak bekleyecek bir vaziyette değiliz. Kocakarı ne yaptıysa yaptı, bizi bin lira ile daraya çıkararak işini becermeye muvaffak oldu. Bu macera tamamıyla ehemmiyetini kaybedecek kadar eskidi. Bizden istimdada artık lüzum kalmadı."

Kene Şahap, nikbinliğinde ısrara uğraşarak:

"Üstat, sana çırak olmakla müftehirim lâkin niçin böyle söylüyorsun? Mestinaz, işi becerdi mi yoksa büsbütün sarpa mı sardırdı? Dalaveresinde tamamıyla muvaffak olaydı kendini bizden bu kadar sakınmazdı. Şimdi bize görünmekten ödü kopuyor. Neden?"

Avnussalah: "Maslahatın bu nedenlerle uğraşacak kıvamı artık geçmiştir diyorum."

Şahap: "Görürüz..." dedi, muğber bir eda ile dışarı çıktı.

Elli Yedi

Kene Şahap, şimdi sokakta düşüne düşüne yürüyordu. Onlar mı haklıydı, kendisi mi? Böyle işlerde tesadüfün lütfuna çanak açarak beklemek de bir işgüzarlık sayılamazdı ya... Böyle çetin kolpularda vukuatı yürüterek insan kendine kadar getirmek için ne yapmalıydı? O, bu büyük sırra vakıf, bu kuvvete malik değildi.

Düşündükçe dalgınlığı arttı. Zihninin yumağı bütün bütün dolaştı. Teselli Yurdu dolandırıcıları bu maceradan şıp diye bin lira çırptılar... Kendisi ne aldı? Türlü vesileler icadıyla ancak elli altmış lira koparabilmişti... Onların istihzaları altında neye çalışıyordu? Yine bu menfur yurda birkaç bin lira daha kazandırmak için değil mi? Ne hamakat!

Avnussalah kumpanyası ne sihir ile bu paralara el atıyordu? Safdilleri tehdit için hangi kuvvete malikti? Şantaja değil mi? Bu gayrikanuni silahı göz bağcılıkla ahlaki bir sania şekline sokarak kullanıyordu.

Esas ne kadar bozuk olursa olsun keyfiyetin en büyük ehemmiyeti ahlaki görünebilmekte idi. Çok insan buna aldanıyordu. Cemiyet içinde aransa taransa sureti haktan görünerek yaşamak planını kurmuş kim bilir ne kadar çok Avnussalah'lara tesadüf edilebilirdi.

Bu işin sermayesi utanmamak, sıkılmamak cüretkârlığından başka bir şey değildi. Şahap'ın yaptığı çıraklık artık yetişmez miydi? Usta çıkmak için o, kendi kendinden başka kimden icazet alabilirdi.

Şahap artık karar verdi. Bundan sonra başkalarını zengin etmek için değil, kendi hesabına çalışacaktı. Onların yaptıkları şantajı kendi beceremez miydi? Belki daha âlâsını...

Meseleyi bir muadele gibi şöyle bir kâğıt üzerine koydu: Gebe bir kadın, kız oğlan kız niyetine namuslu, kibar bir adama yutturuluyor... Veya yutturulmuştu. Bu komedyayı oynayan aile, şimdi sanianın foyası meydana çıkarılmak şantajıyla ürkütüle ürkütüle soyulacaktı.

Kene Şahap, bu macera hakkında keşfedebileceği esrarı kendi hesabına işletmek için vermiş olduğu karardan dolayı kendi kendini tebrik ederek yeniden sokaklara düştü.

Muvaffakiyetin büyük çivisi yüz kaviliğinden ibaret değil mi? Utanmamak cüretkârlığı... Utanmak (?) asri boya ile en ziyade rengi uçan kelime işte budur. Utanmaya ait vücutlarımızda kala kala bir don kalmıştı. Onu da birkaç seneden beri topuklarımızdan sıyıra sıyıra ta uyluklarımıza kadar küçülttük. Şimdi bu sıkıntıyı büsbütün üzerimizden atmak için medeni memleketlerde hararetli müzakereler cereyan ediyor.

Tabiata avdette ön ayak olanlardan birtakımları tenha ıssız adalara, ormanlara çekilerek Havva ile Âdem'i temsile atılıyorlar.

Bu soygunluğa kulaklarımız, gözlerimiz biraz alıştıktan sonra çarşıda, pazarda, hele balolarda bu yeni medenilere tesadüf edersek hiç şaşmayacak ve şaşırmayacağız...

Bu işte en ziyade memnun olacağımız cihet, modanın iflasıdır. Kadınları bacak, kol ve göğüslerinden yavaş yavaş soymaya kalkışan modaya şöyle bağırabiliriz:

"Artık ipeklerini, kreplerini, dantelalarını kendi başına dola... Soyununca kısmen değil, işte böyle cascavlak olmalıdır..."

Aman Yarabbi! Ayıların, maymunların çok ayıp örten tüyleri var... İnsanlar avuç içi çıplaklığında... Bazı erkeklerin pöstekili[602] tarafları varsa da dişiler birer tabak elmasiye gibi... Nim şeffaf, tiril tiril, bir taraftan bak öbür yanını gör...

Kene Şahap, iki lira temaşa ücreti mukabilinde donunu çıkarmakta beis görmeyenlerden biridir. Fakat biçimsiz herifin gözlere peşkeş çekmeye seza güzel bir tarafı da yoktur. Çıplak beden teşhiriyle para kazanmak bir sanat sırasına geçerse... Bütün caddeler Florya plajına döner...

602. Pösteki: Kullanılacak biçime getirilmiş koyun ya da keçi postu.

Belki o zaman bakmaktan bıkarak gözlerimizi yumar geçeriz.

Son medeniyetin maziye avdet nazariyesi her diyarda bu kadar ateşli taraftarlar bulduktan sonra niçin yakınlarda sokakları dolduracak çıplak alaylarına katılmayıp da elbiseye para vermeli? Az vakit sonra caddede urbalı bir adam görmek, bugünkü otomobiller arasında atlı bir arabaya tesadüf etmek derecesinde bizi yadırgatacak bir hâl alacaktır.

Çıplaklığa alışmak belki insanın derisini kalınlaştırır. Hissini kabalaştırır. Tabiatını vahşileştirir. Fakat karnını doyurmaz... Kene Şahap, karın doyuran utanmamazlık taraftarıydı.

Bir yerde hele bir kere Binlik Mestinaz'a tesadüf edebilse, keneliğinin bütün şiddetiyle yapışacak, artık bir daha ayrılmayacaktı...

Şahap, bu takibe zihnini o kadar vermişti ki gece rüyalarında bile hep Binlik'i yakalamakla uğraşıyor, ona iki koluyla sımsıkı sarılmak üzere iken yine avını kaçırarak kan ter içinde uyanıyordu.

Şahap, uzaktan tanınmamak için şeklini, kıyafetini değiştirdi. Başına güneşliği geniş ve kulaklarına kadar geçen kocaman bir kasket giydi. Bu suretle yüzünü yarı yarıya nazarlardan gizleyebiliyordu.

Gözleri atmaca kadar uzaktan iyi görür, kulakları tilki gibi işitirdi. Bacaklarında sırık hamalı idmanı vardı.

Bir akşam saat beşe doğru Beyoğlu İstiklâl Caddesi'nden geçen bir otomobil içinde Mestinaz'a benzer bir kadın gördü. Dikkat etti. O, yanında bir de yakışıklı delikanlı var...

Kendisi de takip emriyle hemen bir taksiye atladı... Öndeki araba Maçka taraflarında muhteşem bir binanın önünde durdu. Mestinaz'la yanındaki genç adam, kendilerine karşı çalmadan açılan kapıdan içeri girdiler...

Kene Şahap derhal tahkikata koyuldu. Konak sahibi aslen Tunuslu fakat Türkleşmiş, ihtiyarca amma çok zen-

gin Habibullah Bey... Yeni evlenmiş. Gayet güzel bir kız almış... Balayını çıkarmak için Avrupa'ya gitmişler...

Hah, aradığı matahlar işte tastamam bunlardı. Konağın numarasını ve tahkik edebildiği kadar Habibullah Bey'in terceme-i hâlini cep defterine geçirdikten sonra Şahap düşünmeye başladı.

Şimdi işe neresinden girişmeli? Bu keyfiyet sallapati aceleye gelmez. Vakit geçirmek hiç uymaz...

Bir malumdan birkaç meçhul çıkarmak melekesine malik Şahap, şimdi kelbî bir tebessümle şöyle düşünüyordu:

"Mestinaz'ın yanındaki o güzel delikanlıyı görünce tanıdım... Gebe gebe evlenen kızın karnındaki çocuğun babası... Bu keşfim, meseleyi kavramak için elime bir demir kulp daha verdi. Hemen kapıyı çalarak Mestinaz Hanım'dan bir mülâkat isteyeyim mi? Talebim reddedilirse mukabeleten ben ne yapabilirim? Cadı beni içeri alıp da güzel bir kötek ziyafeti çekerse? Konak onların... Hizmetçiler onların... Öyle bir kazaya uğrarsam bağırıp çağırmaktan başka elimden ne gelir... Koca bir hane, sesimi kime işittirebilirim?"

Şahap düşündü taşındı. Bu ilk keşfinin neşesiyle şaşırmadan uslu, akıllı, ağır harekete karar verdi.

O akşam çekildi, gitti. Konak, mevkiini değiştiremezdi ya... Ne zaman gelse muhakkak bu koca ikametgâhı yerinde bulacaktı. Yeni gelin güvey, Avrupa'da balayının tadını çıkaradursunlar. Anlaşılan Mestinaz da bu kibar evinde fena vakit geçirmiyordu.

Tahkikatını ilerletmek için Şahap ertesi günü o mahalleye yine damladı. Sordukça dolaştıkça memulinin fevkinde mühim şeyler öğreniyordu.

Sokağın karşı sırasında bir bodrumda işleyen kunduracı gördü. Oraya bir çift iskarpin ısmarladı. Maksadı mütemadiyen oralarda dolaşmak için bir vesile bulmaktı. Saatte bir bodruma uğrayarak işin ne kadar ilerlemiş olduğunu soruyor, çabuk bitirmesi için adamı sıkıştırıyor,

boş bir iskemle bulursa altına çekerek ucu bucağı gelmez çal çeneliğe dalar görünüp gözlerini karşıki konaktan ayırmıyordu.

Bir gün konağın kapısı önünde şık bir otomobil durdu. Şahap'ın yüreği hopladı. Çok geçmeden kocakarı ile mahut delikanlı arabaya yerleştiler... Otonun hareketiyle beraber Şahap da hemen diğer bir taksiye atladı. Takip emrini verdi.

Öndekiler birçok büyük mağazalara girdiler. Ellerinde paketlerle çıktılar. Bu hazırlık ne? Yine düğün mü var? Bu defa kocakarı, bu genç çocukla mı evleniyor?

Sonra besbelli öğle yemeğini yemek için olacak Tokatlıyan'a girdiler... Şimdi burada ikisini bir arada bastırmak pek münasipti. Biraz ara verdikten sonra aynı yere Şahap da daldı. Umumî salona baktı, onları göremedi.

Müteaddit tahkikler, mülakatlar için oralarda dolaşa dolaşa garsonlarla göz aşinalığı peyda etmişti. Onlardan birine sordu:

"Afif Bey ile Mestinaz Hanım?"

"Ne yapacaksınız?"

"Görüşmek için bu saatte beni buraya davet etmişlerdi de..."

"İsminiz? Kartınız?"

Şahap, bilâ-tereddüt kartını uzattı. Garson, istizan için hususî kabineden içeri girerken öteki de gelecek haberi beklemeden hemen arkasından saldırdı.

Mestinaz, önünde irili ufaklı müteaddit kadehler, bardaklar, çatallar, kibarca bir yemeğin methaline[603] hazırlanırken karşısında birdenbire Kene Şahap'ın iştihakeş kopuk suratını görünce sinirlerine buyuramayarak haykırdı:

"Terbiyesiz, böyle zıppadak bilâ-istizan içeri girilir mi? Buraları senin gibi adap bilmeyenlerin dolaşacağı yerler mi?"

603. Methal: Giriş.

Bu ağır istiskalin önünde Şahap biraz sarardı. Fakat metanetini kaybetmeyerek cevap verdi:

Buraları benim gibi adap bilmeyenlere değil, senin gibi yüksek namus tellâllarına mahsustur.

Binlik, suratına bir darbe gibi inen bu hakaret şamarıyla kabararak:

"Edepsiz! Terbiyesizliğin de bir haddi vardır. Taşma artık, defol karşımdan... Haydi dışarı... Yallah.."

"Ben seni haftalardan beri arıyorum. Kozumu pay etmeden bir yere gitmem."

"Haydut, benim seninle pay edilecek ne kozum var?"

"Var mı yok mu şimdi anlaşılır..."

"Çık diyorum... Çık..."

"Davamı bitirmeden bir yere çıkmam..."

Binlik, biraz şaşırmış bir jestle:

"Davan nedir kuzum?"

"Senden kazanç vergisi almaya geldim..."

"Tahsildar mı oldun?"

"Evet, gizli sanatlardan avait alıyorum..."

Binlik, iğrentili bir yüz ekşitişiyle tekrar haykırarak:

"Saçmalama... Haydi, çık diyorum..."

"Çıkmam diyorum, üzülme koca nine... Hesabımızı görelim..."

"Ne hesabı? Dolandırıcı.."

"Dolandırıcılık eski zamanda bir cürüm sayılırdı. Şimdi türlü şekilde ahlaki bir mubahiyet aldı. Dolandırmadan geçinilmiyor. Rızk-ı maksumla kanaat edenler aç kalıyorlar. Bak sen beyefendiye çatmışsın... Yenibahçe hayatından Beyoğlu'nun vi mondenine[604] geçmişsin..."

"Çağırtmadan içeri girmek.. Kovulunca çıkmamak... Şehir ortasında bu tecavüz... Bu haydutluk... Sabrımızdan, nezaketimizden istifade ediyorsun. Şimdi bir polis çağırtıp seni teslim ederim.."

604. Vi monde: Dünyası.

O zamana kadar münfail bir suratla yalnız dinleyen delikanlı şimdi birdenbire ayağa kalkarak el işaretiyle garsona:

"Haydi, şuradan bize bir polis çağır.." emrini verdi.

Kene Şahap, kollarını göğsüne çaprazlayıp bir heykel gibi delikanlının karşısında bu tehdide meydan okur müstehzi bir vazı alarak:

"Afif Beyefendi, ben sizin cemaziyülevvelinizi[605] tahkik ettim. Buraya gelecek polis benden evvel ikinizi kaldıracaktır... Habibullah Bey'in Avrupa'daki adresini, Necabet Hanım'ın karnındaki çocuğun asıl babasını, ikinizin burada ne dolaplar çevirdiğinizi tamamıyla biliyorum. Hîn-i hacette şahit, vesaik ikamesine de muktedirim... Nezaketinize teşekkür ederim koca nine... Kene Şahap ispatsız, şahitsiz işe girişmez. Boş yere kimseyi rahatsız etmez... İsterseniz gizli görüşelim. İsterseniz polisin huzurunda... Nasıl arzu buyurulursa? Herhalde sizinle samimi konuşmak ihtiyacındayım..."

Afif Bey'in yüzünde bir kırmızılık dalgalandı. Kocakarıya ince bir ter bastırdı. İkisi göz göze sakit ufak bir müşavereden sonra polisi çağırmak emrini geri alarak garsonu savdılar...

Kene Şahap, bu seri galebesinin neşesiyle altına bir iskemle çekerek bu genç ihtiyar çiftin karşısına yerleşti. Yüzünü okşayan latif bir yemek kokusu Kene'nin fevkalâde iştihasını kabarttı. Ötekilerin arzuları söndü. Çattıkları belanın sıvışıklığını anlayarak durgunlukları arttı. Nutukları tutulur gibi oldu... Onların bu meyusiyetleri Şahap'a neşe getiriyordu. Boş dolu fırlattığı sözlerin, tehditlerin bu çabuk tesirinden memnun oluyordu. Tez elden yaptığı tahkikatta her şeyi biliyormuş gibi görünmek büyük bir maharete muhtaçtı. Mestinaz ile Afif'in Tunuslu Habibullah Bey'in servet ve namusuna karşı türlü

605. Cemaziyülevvelini bilmek: Bir kimsenin herkesçe bilinmeyen kötü bir yönünü bilmek.

mefsedet dolapları çevirmekte olduklarından şüphesi yoktu. Hüviyetini henüz tespit edemediği bir aile daha vardı. Necabet Hanım'ın mensup olduğu familya... Fakat artık sağlam izlerin üzerinde idi. Az vakitte hepsini anlayabilirdi.

Arnavut'un ciğer kebabından o günü Beyoğlu'nun en kibar lokantasına yükselen Şahap ellerini ovuşturarak:

"Emir buyurunuz da garsonlar bana da bir takım getirsinler. Malum ya biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar..."

Kene'nin bu arzusu derhal kabul olundu. Önüne tabaklar, çatallar, kadehler dizildi. Deminden polise verilmek istenilen bir adama şimdi yapılan bu ikrama garson biraz hayret ederek çalışıyordu. Açlar ile aç karnına konuşmanın tehlikeli olduğunu bilen Mestinaz, Şahap'ı doyurmayı onun hissini, kinini, gayzını sızdırmak için daha muvafık bulmuştu.

Yemek alakart yeniyordu. Şahap mönüyü yutacak gibi koklaya koklaya tetkik ederek trüflü mantarlı en pahalı kaplar ısmarladı.

Aperatif alınırken muhtelif ordövrler arasında üç defa mükerreren havyar getirtti... Birkaç kadehten sonra Şahap'ın midesi kızdı. Kanı ateşlendi. Gözleri parladı. Zihni eski, dar, sıkıcı, küflü bandajlarından sıyrılarak etrafını ceyit ufuklarda uçan bir tayyare bakışıyla görmeye başladı. Ruhunu görünmez elleriyle dalga dalga okşayan bu neşenin içinde pek anlayamadığı bir hüzün gizliydi. Bir hayli kadehten sonra son doldurduğunu havaya kaldırdı. Her cümle arasına manasız bir gülme sıkıştırarak nutka başladı:

"Afif Beyefendi... Mestinaz Hanımefendi... Sizi gücendirdimse affınızı istirham ederim, ilk gösterdiğiniz çok dürüst muameleye karşı başka türlü yüz alamazdım... Barışalım, sevişelim, uyuşalım... Bütün ahlak kitaplarının insanlara olan tavsiyeleri budur. O zaman beşer arasından muharebe kalkar. Ne kin kalır, ne adavet... Bu suretle

dünya yüzünde sulh ve sükûnet tesis edilse bile yine insanları kırıp geçiren iki şey kalır: Sefalet ve hastalık... Bunlar birbirini doğuran iki dâhiyedir. Bugün benim karnım doyuyor. Dimağımın bu nimetlerden aldığı kuvvetle sefil kardeşlerimi müdafaa için huzurunuzda söz alacağım... Biz şimdi yiyip içiyoruz. Fakat biliyor musunuz şu saatte boşluktan mideleri sızlayarak Allah'tan rızık bekleyen bu memlekette kaç yüz bin aç vardır. Artık gökyüzünden kudret helvası yağmak zamanları itikatları, imitleri geçti, fakat ne oldu? Toprak da artık gıdamızı vermiyor. Her şeyi kafamızdan, kollarımızdan beklemek lazım geldiği söyleniyor. İşte bu da tatbik sahası düşünülmeden ağız kapatmak için ortaya atılan boş nasihatlerden biridir. Bu öğütleri verenler ömürlerinde ellerine bir sapan almamışlardır. Medeni dünyalardan gelen açlık haberleri fenadır. Umumi harp esnasında bütün âlemin parasını çeken Amerika'da bile amelenin çoğu açtır. Bahrî tezgâhlarında işleyen bir amele ailesinin bin beş yüz dolar ile geçinebileceği hesap edilmiştir. Fakat bu miktarda para alabilen amele ailelerinin ancak yüzde yirmi altısı olduğu, patronların itirafları ve istatistik rakamlarının delaletleriyle sabittir. Bu milyarlar memleketlerinde ömründe bir lokma et tatmamış bedbahtlar vardır.

Fazla doyanlar, aç kalanların kısmetlerini kasıp kavuruyorlar? Bu suale acele bir tasdik cevabı vermekle bu acıklı meseleyi kapatmış olamayız... Her tarafta hayat çok pahalıdır. Kazançlar ihtiyaçları örtmüyor. Bütün hesaplarda öyle bir alta gidiş var ki umumî bankrut[606] meşum bir gölge gibi cihanın tepesinde dolaşıyor.

Vahşet hâlinde yaşayan hayvanlar karınları acıktığı vakit değil, av yakalayabildikleri zaman yerler. Böyle hayvanî zarurete düşmüş çok insanlar bulunduğunu söylersem şaşmayınız. Mösyö J. Novicow neşrettiği 'Sefalet Meselesi ve Tabiî İktisat Hadiseleri' adlı eserinde:

606. Bankrut: İflas etmek.

'Arz üzerinde yaşayan insanlardan ancak onda biri acıktıkları vakit karın doyurabilirler. Mütebakisi[607] yiyecek buldukları zaman yemek zaruretiyle vahşi hayvanlar gibi yaşarlar...' diyor. İşte çalıp çırpıp çapulculukla yaşamaya uğraşanların çoğu bu güruha dâhildir. İnsaniyetin pek büyük bir kısmını inleten bu sefalete kim çare bulacak? Allah artık gökten kitap göndermiyor. Aç insanlar arasında boy göstermeye artık hiçbir peygamber cesaret edemiyor... Beyefendi söyleyiniz. Bu müthiş meseleyi kim halledecek?"

Bu komünist sözlerinin altından çıkacak neticeden ürküntü duymaya başlayan Afif Bey, laf olsun diye dalgın ağızla şu kısa cevabı verdi:

"Zaman..."

Kene Şahap, bu cevaba sarsıla sarsıla güldü. Kendi sualine yine kendi cevap vermek için bir dolu kadeh çekerek:

"Zaman... Peki, zaman amma zaman nedir? Kâinatta böyle bir şey var mıdır, yok mudur? Filozoflar arasında münazaunfih bir mesele, ne ise bunu geçelim... Zaman, güzel balkabağı yetiştirir. Küçükleri büyütür. Büyükleri ihtiyarlatır. Fakat üzerinde işlenmezse sefalete çare bulmaz. Böyle beşerî müthiş meselelerin hâllini zamana bırakarak iki elimiz böğrümüzde beklemekle hiçbir şey olmaz. Zaman, gittikçe kötüleşmek istidadındadır. Zaman her gün evvelkinden daha müşkül, daha müthiş hâlli nâ-kabil meseleler çıkararak insanları tahammül olunmaz vaziyetlere sokuyor."

Şahap, üzerindeki şeyleri şangırdatır bir şiddetle masaya bir yumruk indirerek devam etti:

"Açlığın çaresini yine açlar bulacaklardır."

Bu zelzeleden pek hoşnut kalmayan samilerinin suratlarına Şahap şöyle haykırdı:

---

607. Mütebaki: Kalan, geride kalan.

"Bundan sonra toklara rahat ekmek yedirmeyeceğiz. Ben buraya cebren girmemiş olaydım siz beni bu ziyafete davet edecek miydiniz? Asla... Asla... Değil mi asla..."

Şahap, koca bir ekmek lokmasını havyara bulayarak ağzına attıktan sonra dolu avurtla:

"Benim cebimde birkaç papel var. Sizin cebinizde birkaç bin... Bu niçin? Bu nispetsizlik nereden geliyor? Siz Allah'ın benden ziyade sevgili kulları mısınız? Hiç zannetmem. Çoktandır Cenabıhak dünyanın içtimai, iktisadi umuruna karışmıyor. Haşa kendinden bu kadar idaresizlik sadır olamaz. İnsanlardan müteneffiren dünya işlerini şeytana bırakmış olmalı..."

Bu hezeyanların sonu nereye varacaktı? Delikanlı ile kocakarı gittikçe taşan bu sarhoşu şimdi âdeta korku ile dinliyorlardı.

Şahap birdenbire mütevazı bir tavır almaya çalışarak:

"Efendim mil pardon... Mil pardon başınızı ağrıtıyorum galiba?"

Bu nezaketi hiçbir estağfurullah ile karşılanmayan çalçene, neşesini hiç bozmayarak:

"Efendim yemeğin sonuna geldik. İkramınıza teşekkür ederim. Fakat bir şey eksik... Bu noksanın itmamına sizi davetimden dolayı da ayrıca affınıza dilerim..."

Elli Sekiz

Afif Bey artık sormaya mecbur oldu:

"Nedir bu eksiklik?"

"Malum ya böyle ziyafetlerin tetimmatından olan bir şey vardır. Müzap altına benzer bir içki... Kadeh içinde temeyyüz etmiş güneş... Çok kimselerin adını işitip de bütün ömürlerinde tatmaya muvaffak olamadıkları kevser..."

Mestinaz: "Şahap nedir o? Bilmece mi söylüyorsun?"

Şahap: "Bilmece şeklinde söylesem şöyle anlatırdım. Türklerin harpte kaybettiği bir memlekete, Fransızca bir

kuş isminden sonra nihayete Türkçe bir taaccüp edatı getirirseniz istediğim şeyin adını bulmuş olursunuz..."

Afif Bey, isteksiz bir tebessümle bilmeceyi şöyle halletti:

"Şam-pan-ya."

Şahap kahkaha ile el çırparak:

"Bravo... Bravo Afif Beyefendi... Çok zekisiniz. Ya bu kadar sivri akıllı olmasaydınız Habibullah hazretlerine kız oğlan kız niyetine gebe bir kadın yutturduktan sonra konaklarda, köşklerde, otomobillerde cepleriniz para dolu olarak yaşamanın sırrını keşfedebilir miydiniz?"

Bu sarhoşluk patavatsızlıklarına boğum boğum boğulan Binlik, kendini zaptedemeyerek yarım bir haykırışla:

"Burada öyle şamatalı el çırpılmaz. Burası Apustol'un meyhanesi değil..."

Şahap bu ihtara çok kızmadı. Güldü. Güldü. Afif'e dönerek:

"Beyefendi, bilmeceyi hallettiniz. Şampanyayı da lütfediniz de bir kadeh içtikten sonra şu kocakarıya lazım gelen cevabı vereyim.."

Şampanyayı ısmarlamak bir bela, ısmarlamamak daha fena idi. Çünkü Şahap içerse daha sarhoş olacak ve dediği yapılmazsa ısrarında daha ileri gidecekti.

Şampanya, küçük buz kovası içinde geldi. Köpükleri saçılarak yayvan kadehlere akıtıldı. Kibarların yudum yudum içtikleri bu mayii Şahap birden diktikten sonra:

"Bu altın suyu Fuzuli'nin, Nefi'nin, Nedim'in zamanlarında içileydi kimbilir methinde ne kadar kasideler söylenirdi. Şimdiki şiirlerde meyperesti merdut...[608] Şairlerimiz içiyorlar amma methe cesaret edemiyorlar. Hem efendim esrar, kokain, morfin dururken şampanyadan sünuhat[609] arayacak kadar cüzdanları şişkin şairler nerede şimdi? Şimdi en taşkınları ilhamı açlıktan alıyorlar.

608. Merdut: Reddedilmiş.

609. Sünuhat: Kalbe gelen manalar.

Açlık, açlık... Açlıkla beyinleri yıldırımlanıyor... Etrafa şerareler saçılıyor. Korkunuz bu kıvılcımlardan, evet açlık... Bahsimize gelelim. Artık koca nineye cevap vereceğim... Burası Apustol'un meyhanesi değilmiş. Evet biliyorum.

Burası müdavimlerinin vicdanlarıyla makûs nispette yüksek bir meyhanedir. Burada içtimaen filliğe tereffü etmiş[610] insanlar yiyip içebilirler... Bugün burada yalnız ben bir başıma yirmi beş otuz lira yediğimi hesaplamayacak kadar aptal değilim... Ben şuradan buradan otlayabildiğim kozalaklarla yaşamaya uğraşan bir keçi idim. Bugün sizinle beraber doymaz bir fil oldum. Fiyat yüksekliği nispetiyle yirmi otuz kişinin yiyeceğini tek başıma mideme indirdim. Daha da varım diyorum. Bugün üçümüzün yediğiyle üçüncü dördüncü sınıf aşçılarda yüz candan fazla insan doyardı. Sefaletin cehennemi[nin] nereden kaynadığını anladınız mı şimdi? Birkaç yüz, birkaç bin nüfusun hakkını bir sofrada yiyenlerin vicdanları uykuda oldukça açlık meselesinin iktisadi hallini hangi filozofa, hangi mütehassısa havale edebiliriz? Kibar konaklarında, yüksek otellerde sofraları süsleyen çiçeklerin masarifiyle kim bilir ne kadar aç ölümden kurtarılır? Açlık enfüsidir. Onun ıstırabını yalnız çeken bilir. Tokları açlara acındırmak için aç bırakmalıdır ki yürekleri eriyerek, ölümün kokusunu hissederek merhamete gelsinler..."

Bu komünist mevizesini deminden beri sükût ile dinleyen Afif Bey sinirlerinin peyda ettiği gerginliğe artık tahammül götüremeyerek:

"Rakı ile başka türlü konuşuyordunuz. Şampanya ile daha parladınız... Fakat açlardan kendi kendinize aldığınız vekâleti iyi idare edemiyorsunuz. Sözleriniz pek birbirini tutmuyor..."

Kene Şahap, ani bir iştihara jestiyle durarak:

"Neden?" dedi...

---

610. Tereffü etmek: Bolluğa kavuşmak.

"Deminden söylediğinizi şimdi unutmamış iseniz tenakuzu ispat edebilirim."

Şahap, sağa sola biraz sallanarak:

"Buyurunuz, bekliyorum..."

"Biraz evvel M. Novicow'in eserinden istişhatla yeryüzündeki insanların ancak onda biri[nin] doyabildiğini söylemiştiniz..."

"Evet... Sözümü inkâr etmiyorum..."

"Doyan bu onda biri de aç bırakmalı mı içtimai iktisadı düzeltmiş olacağız; ya hepimiz yiyelim, ya hiçbirimiz yemeyelim demek mi istiyorsunuz?"

"Hemen onun gibi..."

"Bu vah-ı iddia[611] hiçbir zamanda bir tatbik zemini bulamaz."

"Niçin?"

"Hangi millet ve her nerede olursa olsun insanlar yollarını şaşırmış koyun sürülerine benzerler. Onlara birçok kösemenler lazımdır. Siyasi, ilmî, fennî, içtimai meşgale insaniyete vücudunu hasretmiş kafalar aç karnına çalışamazlar. Dünyanın hesapsız mesafelerini sıfıra indiren Markoni'ye akşam sabah birkaç kap yemek vermeyi insaniyet nasıl kıskanabilir? Aşı keşfiyatıyla her gün binlerce cankurtaran Pastör'e hayatta yiyip içtiğini helal etmeyecek bir vicdan sahibi tasavvur olunabilir mi? İnsan sürüleri, yaşayabilmek için fikren yükselmiş güzide bir zümrenin idaresine muhtaçtır."

Kene Şahap, kasıklarını tutarak katıla katıla güldükten sonra:

"Bu sözleriniz bana gıdıklama gibi tuhaf geliyor. Beyefendi, kendimi tutamıyorum. Bu beşeri kütleler içinde bana kaç Pastör, kaç Markoni çıkarabilirsiniz? Böylelerini insaniyet kuş sütüyle beslese sezadır. Fakat ötekiler hep böyle şöhretlere bürünmek isteyen şarlatanlardır. Dünyadaki en zengin adamların insaniyete en faydalı şahsi-

611. Vah-ı iddia: Saçma iddia.

yetler olduklarını bana ispat edebilir misiniz? İnsanlar sürü değildir. Bu nâ-layık vasıf onlara aristokratik kafaların fırlattıkları bir hakarettir. Sürüleri türlü bahanelerle soymayıp da hâllerine bırakırsanız onlar kendilerini idare etmeyi öğrenirler..."

"Bugün bütün dünya, neticesi bilinmeyen bir kâbus geçiriyor. Herhangi bir sürüyü kendi hâline bırakırsanız ondan daha kuvvetli bir sürü gelip bu anarşi kalabalığını ezerek kendine kalp eder."

"Dünya intizamsızlığa doğru gidiyor Beyefendi..."

"Öyle, fakat galebe nispeten en muntazam kalabileceklerindir."

"En muntazam hükümet idaresinin nasıl olacağını bilen var mı? Hep bu müşkülü, hep bu muhali keşif için uğraşılmıyor mu? Hep bu harpler, dalaşmalar, hırlaşmalar, ahlaksızlıklar, insaniyetsizlikler, merhametsizlikler, serbest yürüyecek bir doğru yol bulunamadığı için devam edip durmuyor mu? Bu aranılan halaskâr istikbal idaresinin keşfine kadar açların beklemeye vakitleri yoktur..."

Mestinaz, ekşi bir suratla Şahap'ı süzerek:

"Beklemeyip de ne yapacaklar?"

"Paraları olmayanlar paralıları soymak için her çareye başvuracaklar... Mesela bugün ben birkaç yüz liranızı sızdırmadan sizi bırakmayacağım."

"Bu haydutluğu Avnussalah'tan mı öğrendin?"

"Hayır... Ben şimdi üstat tanımıyorum, kendi hesabıma çalışıyorum."

O esnada birdenbire kabinenin kapısı açılarak Avnussalah gözüktü. Afif'le Mestinaz'ın önünde bir reverans yaparak:

"Bil-icap[612] istizansız girdiğim için affınızı rica ederim. (Şahap'ı göstererek), bu sersem oğlan neler saçmalıyor? Son lakırdısını işittim. Artık üstat tanımıyor, kendi hesabına çalışıyormuş. Her yere benim namıma müracaat

612. Bil-icap: Lüzum gereği.

ediyor. Parayı benden alıyor. Fakat kendi hesabına çalışıyor."

Mestinaz: "Aman neler saçmalıyor... Neler saçmalıyor.."

Avnussalah: "Sizde kabahat... Tıka basa buna niçin yedirip içiriyorsunuz? Av köpekleri aç karnına çalıştırılır. Bunları doyurmaya gelmez. Bu tazılara ölmeyecek kadar yedirmelidir. Midelerine birkaç lokma fazla yemek, cüzdanlarına beş on papel girdi mi gem almazlar... Şaha kalkarlar... Çifte atarlar... Allah'a, kullara, bütün kanunlara karşı asi kesilirler.."

Kene Şahap, ne olur ne olmaz şişede kalan şampanyayı kadehine boşaltarak çarpık bir sarhoş edasıyla Avnussalah'a baka baka:

"Aman Yarabbi, utanmamazlıkla şöhret almış bir ağızdan çıkan bu ahlaki tenkitlere ne diyeceğimi şaşırıyorum. Biz bu isyankârlık derslerini sizden aldık..."

Avnussalah, ciddi bir tavırla:

"Menfi ahlak nasıl müspetleşir, müspet ahlak nasıl menfileşir? Sen bunun tabiî kaidelerini biliyor musun?"

"Bilmiyorum. Fakat misalini sende görüyorum. İyilik, karnımızı doyurursa iyi oluruz. Doyurmazsa rızkımızı bulmak için fenalığa döneriz."

Afif Bey: "Demek ki hayatta her şey talih ve tesadüfün oyunudur. İyiliklerde, kötülüklerde kimsenin zati dahl ve tesiri yoktur."

Avnussalah'ın çıkagelişine Mestinaz'ın canı sıkıldı. Tazıyı saldıran avcının şimdi asıl kendi gelmişti. Çırağı savmaya uğraşırken ustanın zuhuru daha büyük bir bela demekti.

Ahlak nazariyeleriyle hareket eder görünen bu ahlaksızlara öfkelenmekten kendini alamayan Binlik, haykırır gibi:

"Ahlakta herkesin teveccüh edeceği bir mihrap olmalıdır. Biz birbirimizin ne olduğunu biliyoruz. Âlemi bir tarafa bırakalım. Kendi aramızda bile bugün söylediği-

mizin yarın aksini iddia etmek için epeyce kavi bir surat lazım değil mi?"

Kene Şahap, Binlik'in hiddetine katıla katıla güldükten sonra cevap verdi:

"Koca nine, suratın kışın soğuktan çatlar, patlar. Yazın güneşten derileri soyulur. Böyle böyle kavileşerek dümbelek derisine döner. Artık üzerinde istediğin havayı çalabilirsin. Kızarmaz, kabarmaz. Buna feleğin serm ü gerdine alışmak derler. Üstadın suratı da bu deriden yapılmıştır. Seninki de, benimki de... Böyle suratlar sırasına göre her hakarete, tükürüğe, tokada dayanır... Afif Beyefendi'nin buyurdukları gibi bütün refahlar, sefaletler hayattaki talih ve tesadüf oyunlarından ibaretse tabiatın fantezisine hemen boyun eğmeyerek suratlarımızı kavileştirmeliyiz. Bakınız aç köpeği kovarsanız yine gelir... Döverseniz yine gelir..."

Avnussalah: "Şahap, senin suratından daha kavisi öküz köselelerinde de bulunmaz... Haydi bakalım. Çek arabanı... Nine ile Beyefendi ile hususi görüşeceğiz."

Şahap, biraz öne meyillenen vücudunu dik tutmaya uğraşarak:

"Bir yere gitmem... Ben çekildikten sonra Habibullah Bey, Necabet Hanım macerasından pay alacaksınız. Ben bu esrarın arkasından kaç haftadır dolaşıyorum, hissemi isterim..."

Usta, çırağın iki omzundan yakalayıp silkerek:

"Çık diyorum..."

"Çıkmam diyorum..."

"Şimdi seni yakalatıp tıktırırım."

"Nereye?"

"Senin gibileri nereye tıktırırlarsa oraya..."

"Ustacığım, ben oraya yalnız mı giderim?"

"Kelepçeliler alayıyla gidersin... dedi ve eğilerek sarhoşun kulağına bir şeyler fısıldadı."

Şahap hemen yerinde epeyce bir yalpa ile fırlayarak:

"Gidiyorum. Gidiyorum. Ustam, meşhur masallardaki pehlivanlara benzer. Çıraklarına oyunlarından otuz dokuzunu öğretir. Kırkıncısını kendi için saklar. Yenilmez."

Şahap telaşla savuştu.

"Ötekiler çıraktan kurtuldular fakat şimdi usta ile ne yapacaklardı?"

Avnussalah centilmen bir tavır alarak:

"Bu yapışkan oğlan sizi çok rahatsız etmiş olmalı?"

Binlik: "Sorma Salah sorma, ömrümde hiç böyle yakası kesilmedik saçmalar dinlemedimdi. Haydutluğu, âdeta çıkarınız cüzdanlarınızı demeye kadar ileri götürdü."

"Patavatsız, izansız."

"Tatlılıkla insan soymak için çok izan... Çok idare lazım..."

"Aleyhinizde yaptığı tahkikattan çok; yolsuz, usulsüz bir cüretkârlıkla istifadeye kalkışmış... Hâlbuki ben arkadan arkaya Şahap'ı takip ettiriyorum. Bu maceraya dair onun bildiğinden on misli fazla esrara vâkıfım."

Binlik, dudaklarını ısıra ısıra başını sallayarak:

"Çıraktan kurtulduk. Şimdi ustasına çattık. Salah, ne gülünç bir mukaddeme ile maksada girişiyorsun?"

"Yok, anacığım çarçabuk pirelenme öyle. İnsan bir roman bile okusa neticeyi merak eder. Hâlbuki sen bize geldin. Davaya bir hâl sureti bulmak için bin lira da pare verdin. Mesele pek çapraşıktı. Nasıl oldu? Günler geçti. Bir daha görünmedin. Necabet Hanım bizim Suduri'nin kararı veçhile yüklü vücutla mı Habibullah Bey'in zifaf döşeğine girdi? Gerdekten yedi ay sonra doğacak aceleci çocuk için nasıl bir velâdet tarihi hazırladınız?"

"Mesele kendi kendine halloldu. Sizin hazakatinize ihtiyaç kalmadı. Havadan bin lira aldınız. Bununla iktifa ediniz. Maceranın sizin istifade edebileceğiniz surette kurcalanacak bir noktası kalmamıştır."

"Bu kadar muğlak bir mesele kendi kendine nasıl hallolur? Çok merak edilecek şey. Rica ederim anlat."

"Peki anlatayım. Necabet Hanım, Türkçe ile beraber iki ecnebi lisanıyla okuryazar, çok yüksek tahsil görmüş asri bir kızdır."

"Olabilir. Fakat bu yüksek edükasiyonun kadınlığa mağlup olmasına mâni olamamış olduğunu görüyoruz."

"Hatasını tamir edecek kadar büyük bir fatanet gösterdi. Ve tamamıyla muvaffak oldu."

"Nasıl? Çok rica ederim."

"Hilekârlığa tenezzül etmedi. Gitti. Habibullah Bey'in önünde açık alınla günahını itiraftan çekinmedi. 'Beni böylece kabul ederseniz alınız. Etmezseniz almayınız' dedi."

"Habibullah Bey ne mukabelede bulundu?"

"Hemen yerinden fırlayarak Necabet'in elinden öptü. 'Ve makbulümsün' dedi."

"Hayret... Hayret..."

"Rus inkılâbının şimdiki karı kocalık hakkındaki telakkiyatını bilenler için bunda hayret edilecek hiçbir şey yoktur..."

"Koca nine, sen çok derinleşmişsin. Beni korkutuyorsun..."

"Korkulacak bir şey yok... Biraz modernizm, biraz psikoloji ile hâl kendi kendini gösterir..."

"Söyle nasıl?"

"Habibullah Bey, yarı Fransızlaşmış çok medeni bir adamdır. Genç erkeklerin evlenmezden evvelki aşk meclûbiyetleri nasıl mafuv görülüyorsa kızlar hakkında da aynı müsamahayı esirgemiyor. Kendi bâkir olmayan bir erkek, bu metaneti bir kızdan ne hakla isteyebilir?"

"Hanımın karnındaki yabancı bir zürriyete mensup çocuğu ne yapalım?"

"Habibullah Bey'in birkaç düzine çocuk beslemeye kudreti vardır. Onu da kendininkilere karıştırır büyütür... Zürriyetin yabancısı olmaz. Maksat, dünyaya adam yetiştirmektir..."

Avnussalah, imalı bir tebessümle dikkatli dikkatli Afif Bey'in yüzüne bakarak:

"Hanımın vücudunu dolduran âşık sahneden çekilmiş mi? Yoksa kolisin arasına gizlenerek sevgilisine yeni hamlede bulunmak için fırsat mı bekliyor? Habibullah Bey, mazi olmuş günahı affedebilir... Fakat istikbalde işlenecekler için ne düşünüyor acaba?"

"Bu da sana bana tasa verecek bir mesele değil ya... Habibullah'ın kendine ait bir havsala keyfiyeti."

"Belki ileride Beyefendi ile görüşmeye muvaffak olarak bu hususta fikrini sormak fırsatını bulurum. Bu muğlak gönül ve his meseleleri hakkında şimdi senin düşüncelerini anlamak istiyorum."

"Habibullah Bey'le görüşmeyi aklından çıkar. Çünkü şantajla onu korkutamazsın."

"Habibullah Bey macerası için dosya tuttuk. Mutlak onunla bir gün görüşeceğim. Bu müracaattan beni men edemezsin. Ben senden nasihat istemiyorum. Meselenin muğlakiyeti hakkındaki fikrini soruyorum."

"Niçin soruyorsun?"

"Çünkü senden alacağım cevapta ufak bir samimiyet görebilirsem tayin edeceğim hatt-ı hareket[613] için bundan istifade etmek niyetindeyim. Bu noktada ne kadar doğru söylersen Habibullah Bey'e o kadar iyilik etmiş olursun."

"Bana gösterdiğin teveccühe teşekkür ederim Salah. Tıynetini bildiğim için ben senden samimiyet bekleyemem. Fakat mademki bu fazileti sen benden memul ediyorsun, ben de düşüncemi doğru söylemeye çalışacağım. Habibullah Bey ihtiyar bir zengindir. Servetiyle genç zevcesini bahtiyar edebilir. Fakat genç kadının bir de aşk ihtiyacı vardır. İşte bunu tatmine yaşlı zevcin kudreti yetmez. Bunun için zevceye açık kapı bırakmak lazımdır."

"Ne demek istiyorsun?"

613. Hatt-ı hareket: Tutulan yol, davranış.

"Bir döşekte genç kadının vücuduyla Habibullah Bey nasıl ruhunu neşelendiriyorsa zevcenin de kendine denk bir delikanlı ile aynı neşeden hisse almasına göz yummalıdır."

"Demek Habibullah Bey bu semahatı göze aldırarak genç kızla evlenmek cesaretini göstermiş."

"Şüphesiz. Çünkü genç zevceyi kendi kısır, soğumuş muhabbetlerine hasretmek hodkâmlığıyla[614] evlenen ihtiyarlar hem kendilerini hem karılarını bedbaht etmiş olurlar."

"Koca nine, zaman ilerledi. Ben yavaş yavaş utanmaya başladım. Karı kocalık hususiyeti, zevciyet hakkı, kıskançlık, birçok noktalardaki ahlak taassubu ortadan kalkarsa biz ne ile geçineceğiz?"

"Yeni formüllere uymamakla..."

Deminden beri lafa ilk karışan Afif Bey, Avnussalah'ın cüretini kıracak dik bir bakışla:

"Gönül hakkı her şeyden büyük ve kuvvetlidir. Bütün kâinat bu mihverin etrafında döner. Onu yenmek mümkün değildir."

Avnussalah, süzgün süzgün muhataplarının ikisine de bakarak:

"Haftaya Teselli Yurdu'nda bu meselelere dair, dimağı volkanlar gibi yeni lavları saçan yüksek kültürlü genç bir avukat hanım tarafından gayet mühim bir konferans verilecek, dinlemeye geliniz."

İkisi birden:

"Geliriz..."

"Öbür haftaya da benim konferansım var... Son zamanlarda derinden derine moral tecrübeleri geçirdim. Fırtına ile ortaya atıldım. Fakat bugün sükûnete erdim. Kimseden duymadığınız şeyler işiteceksiniz."

Binlik, ribi bir istihza ile:

"Daha sonra yurdunuzda ne var Salah?"

"Ahlak Rahmetullâhi aleyh taraftarlarına taziyet..."

614. Hodkâmlık: Bencillik.

Elli Dokuz

Son zamanlarda ve hemen her memlekette evlenme, serbest münasebetler, doğurma, çocuk düşürme, maişet, geçimsizlik meseleleri fevkalade bir ehemmiyet almaktadır. Eski formüllerden çıkıldı, fakat yenileri katiyetle teessüs edemedi. Erkekle kadın arasında suçu birbirine yükletmek fırtınası koptu. Belki iki tarafın da birer parça hakları vardır, iki cinsin hodkâmlığını yenerek meselenin pürüzlerini ayıklamak müşkül...

Kadın ve erkek alayları birbirlerine karşı topla, tüfekle harp açamadıkları için şimdilik kalemle, mantıkla dövüşüyorlar.

Münakaşa zemininde kadınla erkeğin karşı karşıya boy göstermesi tuhaf oluyor. Erkek gürbüz, âdalî; kadın nispeten çelimsiz, nazik... Çek defa hakikatin, terbiyenin, nezaketin muvazenesi bozuluyor. Münazara çığırından çıkıyor...

Bu davalardan sinirlenen bir Türk Jan Dark'ı, açtığı harp bayrağının altına gönüllü toplamaya başladı. Şimdiye kadar için için kızışan yangının artık taraf taraf alevleri pırıldıyor...

Nevber Hanım, çok cesur kalemiyle az zamanda büyük şöhret almış, ateşli münakaşalarında yenilmez bir avukattır. Nezaketle kafalarını yumrukladığı yalın kat görüşlü erkekleri içtimai meselelerin hurdebini önüne oturtarak perdeli gözlerin seçemediği derinlikleri göstermeye uğraşıyor.

Bu yaman hatibenin konferansı günü yurtta daha iki saat evvelden ayakta duracak yer kalmamıştı. Salonu dolduranların içinde çok güzel tuvaletler, kibar simalar göze çarpıyordu.

Avukat Nevber Hanım sade, siyah ve hemen matemî bir kıyafetle geldi. Boyasız yüzünde ciddi bir genç erkeğin halaveti vardı. Daha hiç ağız açmadan hararetle alkışlandı. Nazikâne birkaç reverans mukabelesinden sonra yumuşak ve cazip bir sesle başladı:

"Havva ile Âdem cennetten kavga ile çıktılar. Kadın fitnekâr, kadın iğvacı, kadın daima erkeği idlâl ile meşgul bir mahlûk olarak gösterildi.

Bu ilk masallardan sonra Yunan ve Roma esatirinin Afrodit azgınlıkları, ahlaksızlıkları hep kadına atfedildi. Hemşirelerim, ta ezelden başlayan bu suiteveccüh hâlâ üzerimizde devam ediyor...

Bu haksızlığın kaynağını da kable't-tarihten görüyoruz. Fakat hakikatte hangi cins ötekini azdırıyor? Bu sualin cevabını ağızlardan değil vakıalardan alacağız.

Erkek, beş dakikalık zevki için yüz kadın ırzını feda eder. Cebren veya iğfalen bekâretleri hetk edilmiş kızların sayıları hesaba mı gelir? Bu idlâlinden sonra ekseriyetle erkek kaçar. Babalığını inkâr eder. Kadın, kucağında kundağı, alnında rüsvaylık damgasıyla cemiyetin namuskâr sınıfından tardedilir. Bütün âlemin makhuru olur.

Bu kazazedelerin çoğu sıkıt mecburiyetinde kalırlar. Ya düşürürler veya düşürürken ölürler. Vicdansız baba biperva, diğer insaniyet tarlalarında sırf şehvanî bir kuduzlukla hıraset yapmakla kadının ırzını gazp ve ruhunu bozmak istikbalini mahvetmekle meşguldür.

Böyle kazara ana olanların içinde, kundağın üzerinde şefkatle titreyerek her türlü rezalet ve yoksulluğa rağmen yavruyu büyütmeye uğraşanları gördüm. Fakat baba bu şefkatte hiç duygu hissesi olmayan kaba bir ekinci... Evet, çocuklarını boğan kadınların cinayetlerini de inkâr edemeyiz. Lâkin babanın evladını kabulüyle bu cinayetlerin yüzde doksanı eksileceği hakikati de kolayca reddedilemez. Erkek bu hayvanî tecavüzüyle kadına fuhuş kapısını açıyor. Bu hususi aguştan kadın umumi kucaklara düşüyor. Asıl mütecavizin kabul etmediği bir bozuğu, diğer hangi erkek kendine zevce yapar? Fuhuşhane sermayelerinin terceme-i hâllerini dinlemek isterseniz çoğunun bu acıklı sergüzeşt yolundan oraya düşmüş olduklarını ağızlarından işitirsiniz.

Hodbin düşünüşlü erkekler bir zamanlar bütün fikirlere hâkimdiler. Ağızlarından çıkan sözler hemen kanun ve âdet olurdu. İşte bu yanlış telakkiler, kadın hukukunun insafsızca, şuursuzca ziyanına sebep olmuştur. Ve hâlâ bu haksızlıklarda temerrüt eden erkekler vardır.

Gayrimeşru münasebetler iki kişi arasında işlenir. Binaenaleyh bu günahın mütesaviyen iki cinse taksimi lazım gelmez mi? Hayır. Erkek bu masiyetten üzerine hiç toz kondurmaksızın güler yüz ve temiz yürekle çıkar. Ve kadının üzerine olan galebesini büyük bir kahramanlık iftiharıyla etrafına anlatır. Bütün mayubiyet, sukut eden dişiye yüklet[il]ebilir. Kadın için rezalet olan bir şey, erkek için hemen hemen bir yiğitliktir.

Kadın erkek münasebetlerindeki telakkiyatın bugün hemen büsbütün değişmiş olmasına rağmen şimdi, elan bu yanlış anane dünyanın çok taraflarında hüküm sürmektedir.

Bir milletin medeniyetteki yüksekliği, erkeklerinin kadınlarına gösterdikleri hürmetkârlığın derecesiyle ölçülür... Bu sadette tuhaf olduğu kadar acıklı bir misal arz edeceğim...

Fransızca bir eserde okudum. Bedevi Arap'ın biri eşyasının yarısını merkebe, yarısını da karısına yükleterek yola çıkar. Kendisi boş sırtla kekâ çubuğunu yakıp bu iki yüklünün arkasına düşer... Yol, gittikçe tenhalaşan ve yırtıcı hayvan tehlikeleriyle dolu bir beyabandır. Filvaki[615] ıssız bir dönemeçte karşılarına birdenbire müthiş bir aslan çıkar. Yalnız kendi canının kaydında olan erkek Arap ne yapsa beğenirsiniz... Hemen merkeple karısını ileri sürer. Kendisi bu iki canlı siperin arkasına sığınır. Önde facia başlar. Arap, bu fırsattan bil-istifade yakındaki bir ağaca tırmanır. Neticeyi sormayınız. Bu kıssayı hikâyeden maksadım, erkek Arap'ın nazarında merkeple karısı arasında kıymetçe büyük bir fark olmadığını göstermektedir; ikisi

615. Filvaki: Gerçekten.

de efendilerinin en ağır hizmetlerini görmek için yaratılmışlardır.

Medeniyetle bedavet arasındaki bu mukayese, kadına dair telâkkiyatın fikrî yükseklik ve iptidailiğine güzel bir mehek[616] olacağını göstermiyor mu? Kadın hangi muhitte muhterem, hangisinde muhakkardır? İşte bu miyar ile herhangi bir milletin seviyesini tayin etmek mümkündür.

Beşeriyet yenileniyor. Yeni hayata uymayan eski kanun ve âdetler köklerinden sökülüyor. Bu müşkül ameliye içinde hepimiz didişiyoruz, itiraf edelim ki maziyi sökerken ananevi ruhumuzdan kopan şeyler de var... İstikbal ile henüz birbirimize bigâneyiz. Yaşanmış ufuklardan yaşayacaklarımıza geçerken meçhulün sisleri içinde aradıklarımızı birdenbire bulamıyoruz. Bazen de aldanıyoruz. Bütün tebeddüllerine[617] uymaya uğraştığımız zaman da belki biraz bizi yadırgıyor. En büyük güçlük, alışmamış olduğumuz bir fazileti iktisaptadır. Tembel, birdenbire çalışkan olamaz. Terbiye ve idman sistemleriyle onu bu fazilete sevk etmek lazımdır. Ağır ağır ruhun ünsiyetiyle fazilet, itiyat hâlini alarak ahlak salâbet bulur.

Yenilenen kanunların içinde şimdilik en buhranlı görüneni izdivaçtır. Bugün ekseriyetle mer'i kanunlar[618] dâhilinde vuku bulan her izdivaçtan beklenilen imtizaç görülemez.

Hayat pahalılığı ve diğer birçok sebeplerden dolayı bugün bir aile teşkili her erkek omzunun tahammül edemeyeceği bir yüktür. Bu ağırlığı hafifletmek için iki tarafın hissî ve iktisadi birçok aile kayıtlarından serbestlendirilmesine uğraşılıyor. Fakat muhterem hemşirelerim, sıkılmadan, sıkmadan ve yüzlerimiz kızarmadan bu hür hayvan taşkınlığını size nasıl anlatabileceğim?

---

616. Mehek: Denek taşı.

617. Tebeddül: Başkalaşmak, değişmek.

618. Mer'i kanunlar: Yürürlükte olan kanunlar.

Bu buhranların şimdi en hat ihtilâl devrelerini geçiren memleket Rusya'dır. İzdivaçta mümkün mertebe tabiata yaklaşılmak isteniyor.

Rusya, bütün dünya için izdivacın müstakbel şeklinde önayak mı olacak? Bu çığırda arkasından gidecek milletler bulunacak mı? Maazallah.

Bolşevik izdivacının bağı pamuk ipliğindendir. Akdi de çok kolaydır, çözülmesi de; iki tarafın veyahut tek tarafın arzusuyla hemen talâk vuku bulur. İzdivaç o derecede büyük bir serbestiyi muntazamındır ki evli bulunan bir erkek diğer kadınlardan çocuklara malik olabileceği gibi, kadın da başka erkeklerden gebe kalabilir. Meşru ile gayrimeşru münasebetler arasında fark yok gibidir, izdivaçtaki serbestliğin bu derecesinden doğacak mahzurlar en sağlam akılları düşüreceği teşevvüşlerle çileden çıkaracak bir karışıklıktadır.

Madam Aleksandira Kolontai, şöhreti memleket hudutlarından harice taşmış bir Rus edibesidir. Ahlakı eski yosunlu yollarından çıkarıp yeni rejim raylarına bindirmek için şimdiye kadar hemen hiçbir kalemin cesaret edemediği serbestlikteki hikâyeleri, etrafta çok dedikodu sağanakları koparmıştır.

İşte bir tanesinin mevzuu:

Hikâyenin kahramanı Maraja Stepanovna, Tolestoy ile mektuplaşan, halk terbiyesiyle uğraşan ve her yana broşürler dağıtan köylü partisi taraftarı bir kadındır. Bir zabitle evlidir. Kocası manevralara gider. Madam, belediye tabibini sever. Ve ona metres olur. Maraja'nın moralince gönül ve aşk, hukuki izdivaç haklarının çok fevkındadır. Kocasının avdetinde her şeyi itiraftan çekinmez. Çünkü Madam Maraja o kadar açık yüreklidir ki amaniyle yattığını kocasından saklamak ahlaksızlığını kabul edemez...

Sevdalı tabip, sırrın kocaya ifşasından ürkerek kaçar. Madam Maraja bir gün onu öküz çobanlığı eden bir köylü kızının kolları arasında bulur...

Koca, zevcesinin bu itirafından meyus olur mu? Hayır. Çünkü karısının fahişeliğine kızmak eski rejim namuskârlığı iktizasındandır. Ve hem zevcin kızmaya ne hakkı vardır? Ayrılık müddetinde kendisi de karısına sadakat perhizkârlığını bozmamış değildir ki...

İşte görülüyor ki Rus edibesi, ahlakın içini dışına çevirmektedir. Eskiden gizli olup biten şeylerin aşikâreye vurulmasını yeni ahlakın mertliği hükmünde tutuyor.

Rusya'da amur hiçbir ücrete, vergiye, külfete tabi tutulmayacak derecede serbestlendirilmiştir. Sovyet kanun, beraber yattığı kadına ücret veren erkeği tecziye etmektedir. Amur serbest, tabiî bir fiildir. Ticarete alet olamaz. Para ile olan aşk değil, menfaat celbine matuf bir cürüm sayılır.

Amur bu kadar serbestleyince izdivaç laftan ibaret bir şey olup kalıyor. Aşkta hürriyet, müsavat, serbest birleşme isteniyor. Madam Kolontai, kadını bu suretle eski aile esaretinden kurtarmaya uğraşıyor.

Erkek, her kadının kocası; kadın, her erkeğin karısı olunca hâl neye varır? Madam Kolontai bu serbest rejimden asırlardan beri beklenilen cennet hayatının doğacağını iddia ediyor. Fakat bu alabildiğine ölçüsüz giden "lisens" karşısında ihtiyar komünistleri dehşet alıyor...

Bu rejim tenasülî[619] bereketi arttırıyor mu? Doğacak ve doğan çocuklar ne oluyor? Cenini düşürmek isteyenlere hükümet lazım gelen cerrahi ameliyeyi yapıyor. Eğer kadın bu suretle hamilden kurtarılamaz ise doğanın büyütülme ve terbiyesini hükümet deruhte ediyor... Fakat hükümetin bu taahhüdüne rağmen Rusya'da yersiz yurtsuz köpek yavruları gibi sokaklarda ele geçirebildikleri kırıntılarla yaşayan dört yüz bin serseri çocuk bulunduğu kaydedilmektedir.

Çok insanlar bu hayvani izdivaç uçurumunun kenarında dolaşıyorlar. Hufreye düşenler oluyor. İbret alınacak

619. Tenesülî: Üreme.

bu hâle imrenenler de bulunuyor. Her şeyde lisanse atılmak tabiatında olan insanların hareketlerini temdit için kanunlar yapılmıştır. Tasarruf hakkı büsbütün kaldırılarak her şey senin benim olabilir mi ki bir kadın sekiz on erkek arasında paylaşılabilsin? Hayvanlar bile dişilerini kıskanmak hırsıyla öldüresiye birbirinin gırtlaklarına saldırıyorlar... Galip çıkan, dişiye sahip oluyor.

Affedersiniz, umumhanede dostu olan bir erkeğin kıskançlık yüzünden bıçağını çekip rakibini öldürdüğü, gazetelerde en çok okuduğumuz havadislerden değil midir? Bir koca, evine dönünce karısının hareminde bulduğu erkeğe "Safada daim olunuz!" deyip çekilecek mi?

Yuvaya bağlanmak hissi, eş ve evlat muhabbeti kalkınca hayatla ruhumuzu gıdalandıran lezzetlerden ne kalır? Dünyada saadet nedir? İşte bucağım, işte karım, işte çocuklarım diyebilmekten ibaret değil midir? İnsana saadet evvela vatanından, sonra ailesinden gelir... Ailesiz bir fert, doğduğu kendi memleketinde garip sayılır. Minimini kollarıyla boynunuza sarılan yavrunun körpe saçlarını koklamak kadar hayatta anaya babaya inşirah veren ne vardır?

İyi terbiye almış bir aile, kendi bucağında güneşle seyyareler gibi bir manzumedir. Bu ahengi bulmaya uğraşmalıyız. Kadın nedir? Erkek nedir? Niçin bazen bu iki eşi karşı karşıya hasım mevkilerine koyuyoruz? Kadın erkek birbirini sevmek için yaratılmışlardır... Bütün nesillerin bu aşktan doğduklarını görmüyor muyuz?

Niçin bu iki cinsin arasında bazı nispetler yaparak kadını hilkaten zayıf, düşkün, şuursuz buluyorlar? Kadın, erkeğe nispeten nazik ve çelimsizdir. Bu fark, tabiatın cazibe kanununa ait hikmetidir. Müspet menfi vücutlar birbirini çekerler... Erkek ve kadın, ruhen ve cismen kendi bünyelerine yakın hilkiyetlerden hoşlanmazlar...

İki cinsin kaynaşması için tabiatın kurduğu bu kanundan kadın aleyhine hükümler çıkarmaya uğraşanlar, hilkat esrarını göremeyen zavallılardır. Ne istiyorsunuz beyefendiler? Erkeğe kadının aynı tip, aynı ruh, aynı cisim,

aynı kuvvet ve meşrepte yaratılmış olmasını mı? Sebebini bilmeden, düşünmeden tabiatın yaratış kanunundan iddianızın lehine hükümler uydurmaya kalkışmak, tabiat hilafı bir mülâhazasızlıktır.

Bazı horoz akıllı, koç kafalı beyler, tavuğun, koyunun erkeklerindeki şekil ve tüy farklarından kendi erliklerine mefahir[620] hissesi ayırmaya kadar garabet gösteriyorlar...

İnsan erkeğinin ne fıskiye gibi saçılmış ipekli kuyruğu vardır, ne de kırmızı ibiği... Koça benzemek ise alnındaki çatal çutalın fena remzinden dolayı hiçbirinizin arzu edemeyeceği bir şekildir. Erkeğin kadına karşı cemal tefevvuku bıyığıyla sakalında mıdır? Bunlar ile erkeğe hakikaten bir güzellik halaveti geliyorsa dudağı, çeneyi kaplayan bu tüyleri çokları niçin kazıtıyorlar?

Kadını hilkaten kendi dununda görmekle erkek yükselmiş olamaz... Çünkü beşeriyetin yarısı âli, yarısı adi sayılamaz... Erkek, kendinde nispeten büyük bir hilkiyet görüyorsa, o büyüklüğü doğuran kadındır... Erkekle kadın arasında paylaşılacak büyük küçük şeref yoktur. İkisi de bir Allah'ın yapısı, ikisi de bir dünyanın sekenesi, ikisi de beşeriyetin birer membaıdır. İkisi hilkatin birer rüknüdür. İkisi de hayatın iki cazibe kutbudur.

Erkekle kadın birbirinden hiç de ayrı gayrı değildirler. Vücutları ayrı yaratılmış ise de her türlü mukavemeti yakan bir mıknatısiyetle birbirini ararlar... Hayatın amili işte bu cazibedir. İçtimai hayatımızdaki bütün saadet ve felaketlerimizin tezgâhı işte bu cazibedir. Nesiller yaratan hep bu cazibedir.

Aşkta sadist olan erkeklerin bu kadın husumetkârlıkları, muhabbetlerinin tersine dönmüş bir şiddeti midir? Kadını ezerek, döverek sevmek bir hastalık olsa da ahbap sohbetlerinde, gazete sütunlarında ince, kaba tahkirlerle onu çekiştirmekten zevk almak medeni bir vicdanın harcı değildir. Kadını zemden erkekliğe bir tefevvuk ve

620. Mefahir: İftihar edilecek.

metih hissesi çıkarmak için bulunan kusurların çokları gülünçtür.

Hamil keyfiyetinin kadında vukuu, tabiatın erkeği bu yükten sıyaneti şeklinde gösteriliyor. Ve bu sıyanete de hilkatin erkeği kadına tercihi manası veriliyor... Ve bundan da bir mümtaziyet[621] davasına kalkışılıyor.

Vücutlarımızı teşkil eden uzuvların hiçbiri hayata elzemiyetleri itibariyle ulvi, süfli addedilemezler. Hepsi bir makinenin parçalarıdır. Tenasüle hizmette lüzumları keyfiyetiyle kadın, erkek de böyledir. Tabiatın kadına daha ağır vazife vermesi, onun dokuz aylık sabır ve tahammülüne erkekten ziyade emniyet ettiğini göstermez mi?

Kadın vücudunda nemalanan mikrop, hadd-i zatında mikroskopsuz görülemeyecek kadar küçüktür. Cenin bütün etini, kanını canını anadan alır. Bu rüşeymi aylarca bedeninde besleyip de tam azalı küçük bir adam olarak hayata iade, kadının takdise şayan bu hizmetini onu tehzile bir vesile ittihaz etmek kadar dünyada büyük bir haksızlık olur mu?

Erkek, dünyada kendine kadın kadar vefakâr bir yâr bulamaz. Bazı müstesna geçimsizlikleri, sadakatsizlikleri kadınlığın umumuna teşmil etmek büyük haladır. Aynı dirliksizlikler, aynı hıyanetler erkekler tarafından da kadınlara yapılmıyor mu? Bu iki tarafın kötülükleri birbirini götürür. İki cinsin insani kısmı karşı karşıya kalır...

Dünya kurulalıdan beri istatistikler tutulmuş olaydı, erkek eliyle öldürülmüş kadınların baliğ olduğu rakamlar göklere dehşet verirdi.

Bugüne kadar kanunlara hâkim olan erkekler, kadın hukukunu kendi ellerinde tutmak ısrarından vazgeçmediler. Kadın, insaniyetin yetimi gibi daima erkeğin vesayeti altında yaşadı. İzdivaca talep hakkı erkeğindi. Boşamak keyfi erkeğindi. Kadın, erkeğin emirberi idi. Kocasından sonra çocuklarının emirleri altına girerdi.

621. Mümtaziyet: Yüksek vasıf sahipliği.

Dinde, kanunda kadın hukukunun yeri olduğu söylenirdi. Fakat hep bu rivayetler lafızda kalırdı...

Kadın bugün erkeğin hilkatini ve kendinin ne olduğunu anladı. Büyük hakların muharebelerle alındığını görüyoruz. Asrın kadınları, haklarını istihsal için erkeklere karşı topla tüfekle harp açamazlarsa da büyük davalarını medeniyetin insaf mahkemesi önüne çıkarabilirler. Ve çıkardılar. İnsaf sözünden merhamet talebi anlaşılmasın... İnsafı âcizler ister. Bizim dilediğimiz haktır... Hakta ise âciz mündemiç olamaz... Bugün kadın, hukukunu bütün insaniyete bağıracak talakatı kesp etmiştir...

Uzun müddet sessiz duran hak, istibdadın bağrında gizlenmiş bir bombadır. Günü, saati gelince patlar... Yaptığı tahribat, infilakın gecikmesi nispetinde müthiş olur...

Bu hakikat, müstebitlerin ondan ibret almaya bir türlü alışamadıkları bir tabiat kanunudur...

Korkmayınız beyefendiler, biz o kadar ileri gitmeyeceğiz? Biz insaniyetin sulhperver kızlarıyız... Kimlerle harp edeceğiz? Babalarımızla, kardeşlerimizle, oğullarımızla mı?

Ara sıra mantıksız hakaretler püskürdüğünüz kadın simalarına bakınız. Biz kimiz? Siz kimsiniz? Yarabbi, biz ne kadar siziz, siz ne kadar bizsiniz!

Dünya yüzünde gördüğümüz bu insan kalabalığı hep ilk gıdasını ananın ılık bağrından emmiş, onun şefkatli kucağında yetişmiştir...

Dişi kedi, yavrularını aylarca emzirir. Erkek kedi fırsat bulursa boğar, insanın erkeğine haşa böyle bir vahşet isnat etmiyorum. Yalnız bizlere, yani insaniyetin yarısına karşı ara sıra huşunetleri kabaran kalemlere ve ağızlara, kadına hürmet terbiyesini almalarını tavsiye ediyorum."

Yumuşak hanım avuçları Nevber Hanım'ı alkışlarken genç ihtiyar birkaç edip sesi sertçe protestoya kalkıştılar...

Hatibe cevap verdi:

"Beyefendiler, usulsüz davaya şamata derler... İddialarınızı ilan için kürsü var, gazete sütunları, kitap sahife-

leri var. Yazınız. Söyleyiniz. Biz kadınlar şimdiye kadar erkek hâkimlerin önünde boyun eğdik. Bundan sonra siz beyler kadın mahkemesi huzuruna çıkacaksınız ve bugün münevver hanımlardan mürekkep bir temyiz heyeti teşkil etmekteyiz. İddialarınız orada tetkik olunacaktır. Korkmayınız. Asırlarla devam eden haksızlıklarınıza karşı adaletle mukabele edeceğiz..."

Nevber Hanım bir daha alkışlanarak kürsüden indi...

Altmış

Bir hafta sonrası için Avnussalah'ın konferansı ilan edildi. Utanmaz adam ne yüzle kürsüye çıkacak ve halka ne telkin verecekti? Bunu merak edenler çoktu. Yurt yine kapılara ve pencere içlerine kadar doldu.

Avnussalah, çok düzgün bir salon adamı kıyafetiyle kürsüye çıktı.

Hoş bir reveransla halkı selamladı. Zaten mevzuun nescine göre ifadesini dalgalandırmayı ve sesini jestleriyle kuvvetlendirmeyi bilen bir artistti. Hitabet notasının allegrosuna,[622] adajiyosuna,[623] crescendosuna[624] vâkıf bir söz ebesiydi.

Mühim bir şey işaret eder gibi şehadet salavat parmağını kaldırdı. Bütün vücuduyla bir mazlumiyet tavrı alarak:

"Dalaletten salaha doğru..." dedi ve bu uvertürden sonra başladı:

"Biz zavallı insanlar hayatın rüyası içindeyiz. Etrafımızı saran esrarı beyhude tabire uğraşıp duruyoruz. Daha okyanustan bir damlanın sırrını keşfedememişizdir. Kendi dehasına, azametine inanan insan, tabiat karşısında ne gülünç bir cüce, ne acınacak bir budaladır. Tabiat bize ne

622. Allegro: Canlı, neşeli ve hızlı, oynak.

623. Adajiyo: Müziğin yavaş çalınacağını gösteren bir işaret.

624. Crescendos: Bir müzik parçasında, seslerin gittikçe en yüksek bir noktaya doğru güçleneceğini belirtir.

insiyak vermiş ise biz onun esiriyiz... İstediğimiz gibi serbest geziyoruz, düşünüyoruz, söylüyoruz zannederiz... Fakat hepimiz, içinden kurulan zemberekli bebeklere benzeriz...

Teşrihçiler, tabipler bir şeyler keşfedebilmek için dimağımızdan topuklarımıza kadar iç uzuvlarımızı karıştırıp dururlar.

Hâlbuki asıl içimizde neler doludur? Yenilmez hırslar, arzular, tamahlar, kinler, hasetler, hileler, mide ve şehvet oburlukları ve söylenmez gizli dertler... İşlenmiş saklı günahlar... Öteden beriden yenmiş haklar...

Uzviyeti itibariyle her insan birbirine benzer. Bu makinenin faaliyetinden doğan hayati, nefsani hareketler de birbirinin aynıdır. Bilirim ki sende de benim gibi doymaz bir mide var. Bilirim ki sende bulunmayan şeylere malik olanlara haset çeker, hasım olursun. Karnın aç iken, toklara diş gıcırdatırsın. Bir menfaat tebessümüyle yüzün nikaplanırken[625] içinden benim için fena şeyler düşündüğünü bilirim. Çünkü ben de senin için aynen öyleyimdir. Menfaat veya korku icabıyla hürmetkâr göründüğümüz kimseleri yürekten hiç sevmeyiz... Çünkü bu muhabbet, bu hürmet samimi değil suridir...

İşte âlemin nizamı bu müdahene komedyası üzerine kurulmuştur. Hep yüzler başka, içler başkadır...

Eski filozoflar bu dünyaya misafirhane derlerdi. Bu bir teşbih, fakat bu hayat otelinin hep sofraları tutulmuştur. Yeni gelenlere yer yoktur. Bu ziyafete konmak yalnız talih yaverliği değil, âdeta bir ilimdir. İnce bir fendir. Senden evvel yemek başına oturmuş olanların ne hünerle oraya geldiklerini tetkik edeceksin. Bu ne kıdem, ne ehliyet, ne de istikametledir. Bu, başka sihir, kerametdir. Dünyanın en helalzade, en doğru adamı gibi görüneceksin... Bakkallıkta bile lazım olan budur. Nefsini tıka basa doyurdun mu bütün âlemi de tok farz edeceksin... Bugün bir dilen-

625. Nikaplanmak: Peçelenmek.

ci, sefaletinin bütün acındırıcılığıyla arkandan para para diye haykırırken sen onu çiğneyip geçiyorsun. Pekâlâ yapıyorsun. Zira dilenci, efendi olup da sen onun yerine dilenci olaydın onunda sana yapacağı muamele işte bunun aynı olacaktı. Sekiz on kişiye açtığı avucun içine hiçbir sadaka düştüğünü göremeyen dilencinin ettiği dualardan derhal inkisara geçtiğini bazen görmüyor muyuz?

Dilenci, infiale kapılarak yüzünden tabasbus maskesini çıkarıyor. İşte âlemin merhametiyle geçinen düşkünün âleme karşı olan hissiyatı... Keşke her dostumuz edna vesile ile yüzünden nikabı sıyırmakta bu dilenci kadar mert olsaydı...

Birbirimizin tıynetini keşfettikten sonra birbirimizi nasıl sevebiliriz? Mütekabil menfaatlerin bağlarıyla birbirimize tutunuyoruz... Menfaatler kalkınca bağlar çözülür. Bugün hasım olduğumuz bir adamdan yarın bize bir iyilik gelirse derhal onun dostluğuna döneriz. Dostluktan husumetkârlığa geçmek de aynen böyledir. İnsanlar, insanlığın içi dışına çevrildiğine kızarlar. Bazı ahlaksızlıklar vardır ki, bu seyyieleri sahiplerinin suratlarına açık tabirleriyle haykırmak kanunen cezai müstelzimdir.[626]

Bazı fenalıklarla huylanmış insanlar vardır ki içtimaiyat marekesinde senden kuvvetlidirler. Böylelerine boyun eğip geçersin fakat içinden kabaran nefreti yenemezsin...

Zayıflar şerirlere karşı kanunun himayesine sığınmaya uğraşırlar. Kanun, fenalıkları imha edemez, onların serbest faaliyetine mâni olmaya çalışır...

Her cemiyette az çok karışmış soysuzlar vardır. Soysuzlar hayânın bünyevi, uzvi şeraitinde inhirafa, zaafa ve maraz-ı gayritabiiliklere[627] uğramış olanlardır. Tıbbi ve içtimai çarelerle tedavilerine bakılmazsa bunlar aralarında izdivaç ederek dünyaya çocuk getirebilirler. Fakat nesilden nesle doğanlarda marazilik ve ölüm artar. Doktor

626. Müstelzim: Lüzumlu.

627. Maraz-ı gayritabiilik: Doğal olmayan hastalıklar.

Morel'in kavline göre dört nesilden ileri gidemeyerek ırk söner.

Doğanlardan yaşayanlar da cemiyet için felaket teşkil ederler. Soysuzların envaı vardır. Bunlardan birçokları gayritabiilikleri seçilir seçilmez bir hâlde cemiyet içinde salgın yaşayarak ve bazı vazifeler alarak türlü fenalık ve rahatsızlıklara sebep olurlar.

Tıp mikyasları[628] tam akıllı insan kaydedemiyorlar. Bu dünyada en rahatsız yaşayanlar, nispeten en akıllı farz olunanlardır. Tedbirli, mülahazalı, durendiş ve gayrin hukukuna riayetkâr[629] yaşamak eğer akıllılık ise bunlar, patavatsızların, bir hiçten galeyana gelenlerin, ardını önünü düşünmeden mühim işlere girişenlerin, hâsılı bütün muvazenesizlerin kahırlarına maruz kalanlardır. Deli deliye uyar. Fakat akıllının deli ile geçinmek mecburiyetinde kalması ne felakettir.

Bir makinenin bütün eczası sağlam olursa o alet doğru işler. Beşeriyetin bu bozukluğu içinde ben nasıl dosdoğru bir adam olabilirim? Etrafın bozukluğundan ben büsbütün bî-teessür[630] kalamam ki...

Benim doğruluğum, eğriliğim, müfsitliğim, faziletkârlığım, ahlaklılığım, ahlaksızlığım birçok hayati sebeplerle alâkadardır. Kendimi böyle veya şöyle yapabilmekliğim büsbütün kendi elimde değildir. Ben hayatın rüzgârlarına, fırtınalarına, sıcaklarına, soğuklarına, bütün tesiratına tabiim... Görmüyor musunuz bir cisim hararette nasıl münbasit,[631] budurette nasıl munkabız oluyor. Benim vücudum de bu teessürlü maddelerden mahlûktur.

Ben cemiyetin her menfaatine riayetkâr, kanaatkâr, perhizkâr, fedakâr, sabırlı, uslu akıllı, temkinli, alacağına vereceğine sağlam bir adam olayım... Fakat komşum öyle değil ki... Ben hayat pahalılığının zaruretine katlanarak

628. Mikyas: Ölçü, ölçek.
629. Riayetkâr: Saygı gösteren.
630. Bî-teessür: Üzüntüsüz.
631. Münbasit: Yaygın.

ailece akşamı peynir ekmekle geçirirken; o, kuzu dolması, baklava börek yiyor. Ben komşularımı rahatsız edecek gürültülerden çekinirken; o, gramofon yaygarasıyla mahalleyi inletiyor. Ben onun bahçesine çöp atmazken, o benimkine süprüntü döküyor.

Hep bu haksızlıklara sebep, benim tahammülüm değil mi? Onun bu kadar bol bolamat yiyip içmesi benim kıt kanaat geçinmemden, yani umumi maişetten alamadığım hissemi onun gasp etmesinden ileri gelmiyor mu?

Evvelden rızk-ı maksuma inanırdık. Şimdi Cenabı-hakk'ın rızkları hakça taksim etmediğinin artık farkına varıyoruz. Bu haksızlığa karşı kimden medet isteyebiliriz? Toklardan mı? Fakat bu talep, elindekinin yarısını bana ver demek gibi olmaz mı? Talebini istinat ettirtecek bir kuvvete malik olmayan dilenciye ne verirler?

Yoksullara daima tavsiye edilen şey, tahammül ve kanaat faziletleridir. Fazilet? O nasıl şey? Artık bunun müşterisi kalmadı. Alanı satanı yok... Kadim faziletler eski nesiller tarafından kullanıla kullanıla aşındırıldılar. Bu köhne faziletler şimdi kabahate benzer birer mefhum aldılar.

Esasından değişen faziletin bugünkü alamot şekillerini öğrenmek lazım. Ahlak modasına alışamayanlar, elbise modasına uyamayanlar gibi kalabalık içinde gözlere batan birer garibe olup kalırlar.

Geçen asrın saf, fazıl muhterem bir âdemi şimdi dünyaya gelse artık aramızda zor yaşar. Zihniyetine uygun bir meslek, parasını emniyet edecek bir banka, başını dinlendirecek bir mesken, konuşacak bir dost, evlenecek bir kadın, okuyacak bir kitap bulamaz.

Bir taraftan bir düziye ıslahına uğraşılan hayat, diğer taraftan bir düziye ifsat ediliyor... Salah cihetinin galebesini bekliyoruz. Lâkin ne boş hayal... Bu ikisi arasında muvazene bile kabil olamıyor...

Salah'a lehtar görünenler bile kendilerini seyyieye besletiyorlar. Ahlak kitabı yazan bir ahlakçının kendisi zem-

mettiği[632] hâllerden tamamıyla beri midir? Bir mürebbi[633] tatbike uğraştığı terbiye sistemlerinin kuvvetini nefsinde idame ettirebilecek kadar stoisyen[634] olabilmiş midir?

Ağızdan çıkan vaatli, insaniyetkâr her güzel sözün halisiyeti muhik bir vicdan kaynağından gelmediğinin çok defa tecrübesine varılmıştır.

İnsanlar arz üzerinde yaşayan hayvanlardan bir nevidir... Bugün terakki mikyasının balâsında bulunan medeniler, kendilerinden geri kalmış milletlere hayvan muamelesi ederler. Niçin? Çünkü medeniyet gururlarına rağmen kendileri de henüz hayvandırlar da onun için. Kable't-tarihe[635] inince bugünkü vahşilerle ırklarımız birleşir. Bu tıpkı neye benzer bilir misiniz? Birkaç nesil Londra'da terbiye edilmiş bir maymunla onun Afrika ormanlarında kalmış ırkdaşına... Zira cinsen o da maymun, öteki de... Londra'daki maymunları geldikleri ormanlara iade edersek yine asıllarına dönerler...

Afrika vahşilerine zamanla medeniyet kabiliyeti verilebileceği gibi, bazı tabiî sebeplerle bugünkü iptidailiğe[636] tornistan etse yavaş yavaş yine hepimiz vahşileşiriz.

Medeniyetin arızi vahşetin asli olduğunu arz etmek istiyorum. Asırlarla, binlerce asırlarla medenileştikten ve tabiatın birçok kuvvetlerini yendikten sonra acaba yine geriye dönecek miyiz? Buna birdenbire evet diyemezsek de katiyen aksini iddia edebilir miyiz? İki uç birleşir diyoruz.

Pekâlâ bugün böyle soyunup dökünerek tabiî izdivaç ateşi ve ormanlarda yaşamak iştiyakıyla nereye gidiyoruz? Vahşete yaklaşan bir medeniyete doğru mu? Ne kadar temeddün etsek, ecdadımız hayvanlardan aldığı-

632. Zemmetmek: Dedikodusunu yapmak, çekiştirmek, kınamak, kötülemek, yermek.

633. Mürebbi: Terbiye eden.

634. Stoisyen: Hoşgörülü.

635. Kable't-tarih: Tarih öncesi.

636. İptidailik: İlkellik.

mız vahşetin yırtıcılığından ruhumuzu kurtaramıyoruz. Birbirimize kızdığımız zaman dişlerimizi gıcırdatırız... Ne demektir o? Karşısındakini ısırmaya hazırlanan bir hayvani tehevvürün ifadesi değil mi? Ağzımızdaki azı dişlerimizle biraz kurda, ayıya, köpeğe benzemez miyiz? Kuyruk sokumumuzu yoklayalım. Parmaklarımızı muayene edelim. Uçlarındaki tırnaklar ne içindir? Herhalde manikürle törpületip boyatmak, cilalatmak için değil... Bu pençeleri hangi canavardan tevarüs etmişiz? Eski şekil ve istimalini kaybetmişe benzeyen bu yırtıcı uçlarımızla yine ara sıra birbirimizin suratını tırmalamıyor muyuz?

Hep bir asıldan geliyoruz. Büyük babalarımız goriller, orangutanlarla iftihar edemezsek de fennin gittikçe kuvvetlenen ispatları karşısında karabetimizi inkârda da mecalsiz kalıyoruz. Ele geçen kemiklerden bil-istinbat[637] maymunla insan arasında mutavassıt "Pitekantrop" namını verdikleri bir mahlûk buluyorlar. Bu amcamız, ne maymunlar kadar çirkin ne de bizim kadar güzel; yarı tüylü, şimdiki medenilerin özendikleri gibi üp üryan... Kuvvetsiz topraklarda arpanın yulaf, gıdasızlıktan ineklerin keçileştiğini görmüyor muyuz? Bir fen adamı zuhur edip de bu açlıkla insanların tekrar maymunlaşacaklarını iddia ederse hiç meyus olmayalım. Aslımıza rücuda belki insanlıkta bulamadığımız saadete kavuşuruz. En tabiî kanunsuz serbest hayat, ormanlardadır...

Bazı filozoflar ortaya şöyle bir formül atmışlardır:

"Kendi kendini tanı!" Tuhaf tavsiye... İnsan kâinattan bir cüzüdür. Bütün hilkati tanımadan nefsine rücu ile insan kendini bilemez. Biz bütün hilkatle karışığız. Binaenaleyh her şeyiz... Diyorlar ki salyangoz, kertenkele, kurbağa, kaplumbağa ile akrabayız. Sümüklüböcek ne kadar asilse biz de o kadar zadegândanız.[638]

637. Bil-istinbat: Gizli manayı ortaya koymakla.

638. Zadegân: Aristokrasi.

Aslını inkâr eden, namerttir. Demek ki kanımızda, canımızda, damarlarımızda her hayvandan birer parça huy, vahşet, canavarlık var. Birbirimizin insanlığına inanarak ne kadar çok aldandık ve aldanıyoruz.

Medeniyetin alemdarı dediğimiz milletlerin hâllerine bakalım. Fransız, Alman husumetkârlığı Avrupa'nın ortasında daimî bir tehlike teşkil ediyor. Macarlar Romenlere diş biliyor. İtalya'nın türlü hülyaları var. Hindistan, bağını ısıran bir zincir-bent gibi kıvranıyor. İngiliz yılmaz, inatçı siyaseti ve soğukkanlı tebessümüyle bütün dünyaya istila gayesini güdüyor... Sulh ve salah nerede? Hangi sınırdan ötekine emniyetle sigortalanmış bir karış yer var?

Her millet; topunu, tüfengini cilalamak, süngüsünü bilemek, cephanesini yığmakla meşgul... Dostluk, kardeşlik, huzur, itimat nerede? Anlayan anlamayan kafaların ağızlarında muharebe sözü dolaşıyor... Olacak! "Ne vakit?" Beş sene, on sene sonra mutlak olacak... Yine ortadan kaldırılarak tereke paylaşılacak zayıf milletler var... Kuvvette her memleket birbirine müsavi oluncaya kadar bu canavarlık devam edecek. Bu tesavi kabil mi? Kabil değilse insaniyete hayırhahlıkla çalışır görünen diplomatların, filozofların vücutlarına ne lüzum var? Bunların mesaileri, harbi birkaç yıl daha öteye atabilmekten gayri bir şeye müfit olabiliyor mu?

Gözlerimizin önündeki bu çok müthiş hakikatlerden şu neticeyi çıkardım: Hiçbir vakitte harpsiz insaniyet olmayacak... Ara sıra dünya yüzü masumların kan sellerıyle yıkanacak. Beşeriyet, hangi günahkârların yoluna bu kadar acı kefaret veriyor?

Bir şeye daha dikkat ettim. Büyük harplerin fasılalarında aramızda küçük harpler hiç eksik olmuyor. Memlekette, çarşıda, pazarda, mahallede, bir aile içinde daima birbirimizle muharibiz. Çünkü daima aramızda paylaşamadığımız menfaatlerin didişmeleriyle yaşıyoruz. Bazen bıçaklar kınlardan çıkıyor, kurşunlar vücutları deliyor.

Gücü yeten, yetmeyenden öcünü alıyor. Kanlı kansız daima, niza... Hüsnü muaşeretle birbirimizi sevebilmemiz için menfaatlerimizin denk gelmesi lazımdır ki bu da büyük harpleri doğuran sebeplerin aynen küçük numuneleridir... Ben gücümün yetebileceği bir zayıfın elinde beni tamaha düşürecek bir şey görünce derhal ona çengeli atıyorum. Buna kanuni bir şekil verebilirsem veriyorum, veremezsem o göz dediğim şeyi her türlü vasıtayla kabullenmeye uğraşıyorum. Esas, elinizdeki şeyi kaptıracak derecede kimseye âciz görünmemektedir. Bu da iptidailiğin güya medeniyet terbiyesiyle örtülmüş bir şeklidir. İçten içe hâlâ birbirinin ağzından lokmayı kapan hayvanlarız.

İşte ben hayat nazariyelerimde seçebildiğim bu düsturlara hareketlerimi tatbikle yaşadım. Bana Utanmaz Adam lakabını verdiler. Fakat efendim, ben hep bunları utanır görünen adamlardan temeşşuk ettim. Herkesin doğru eğri yollardan gelen kazancına bugünkü kargaşalık arasından katiyen bir helal veya haram membaı tayin etmek mümkün değil gibidir...

Adam öldürmedim. Sokakta karmanyolaya getirerek bağırta çağırta kimseyi soymadım... Cemiyet ortasında kangrenli daimi birer çıban gibi işleyen soysuzlara çattım. Bu kanun kaçakçılarının kazançlarından vergi aldım. Onları korkuttum. Üzdüm. Pervasız tecavüzlerindeki cesaretlerini kırdım...

Amma diyeceksiniz ki sarikten alınan şey aynı sirkattir. Bu nokta-i nazardan ince düşünürsek bu dalavereli medeniyet âleminde sirkat olmayan pek az şey vardır. Hoşnutsuzlukla elinden parasını aldığınız adamın size karşı olan gönlü nedir? Kazançlardan vergi alınıyor. Fakat hep bu kazançlar tamamıyla hileden, sirkatten ari, helal-i minallâh[639] iktisap edilmiş şeyler midir ki bunlardan intifa meşru olsun...

639. Helal-i minallâh: Allah tarafından helal.

Elimize geçen her paranın hangi membalardan, hangi kirli ellerden dolaşıp bize kadar geldiğini hesaplamakla vazifedar değiliz. Çünkü bu imkânsızdır. Kazanç cihetine gelince, şimdi bütün dünyada bir para gelsin de nereden gelirse gelsin nazariyesi hüküm sürmektedir.

Ben bugün zararsız geçinecek kadar irat sahibiyim. Bu parayı nasıl topladığımı bilenlerin şiddetli tenkit ve teşriilerine maruz bulunuyorum. Muterizlerimden bir sualim var. Cevap versinler:

Bugün hâlâ eski sirkatlerin refahlarıyla yaşayanlar yok mu? Memleketin bazı semtlerinde Abdulhamit devri resmî hırsızlıklarının dikilmiş muazzam mualla abidelerini görüyoruz. Bunlar vaktiyle nasıl kazanılmış ve kimden kime ne suretle intikal etmiştir?

O zamanın bu büyük hırsızları, kendi bileklerine geçirilecek kelepçelerle kanunu zincire vurmuşlar, insafsız tehditler, tazyiklerle her şeyi kendi lehlerine söyleterek, eller yukarı haydutluğuyla böğürenler gibi bilâ-mânia memleketi soymuşlardır.

Bu soygunculuk zamanlarında neler olurdu? Erbab-ı istihkak[640] maaşlarını tamam alamazlar, hemen yarı yarıya sarraflara kırdırırlardı. Küçük sarraflar da Haronaçi gibi büyüklere satarlardı. Bu suretle elden ele geçen suretler son merhalede büyütülür, paralar alınırdı. Sahiplerinin zararına, hırsızların nefine bunları buyuran hangi kırılası parmaklardı?

Mademki bu paralar hazineden çıkacaktır, o zamanın Nemrut kafalı mesulleri, doymaz haramileri bu işi meşruiyetine döndürecek çareyi bulamazlar mıydı?

Bu maaş suiistimallerinin sergerdelerinden bazılarının suret toplamak hırsızlığıyla iki yüz liraya iki bin liralık iratlar, konaklar aldıklarını bilen adamlardan bugün hâlâ yaşayanlar vardır.

640. Erbab-ı istihkak: Hak sahipleri.

Herkesin ruhunu, hürriyetini sıkan istibdat cenderesinin[641] somunlarını her gün biraz daha kıvırarak müstebidin zulmünü, hâkimiyetini temdide uğraşan heriflere hizmetlerine mükâfaten bol bol maaşlar, ihsanlar, çiftlikler, maden imtiyazları, rütbeler, nişanlar verilirdi. Yokluk, halk içindi. Bu doymaz ejderler bütün varidat membalarını çevirmişlerdi. Bu zalim, bu cahil, bu çapulcu idareden şikâyet edenler asi sayılır, hemen sürülür, mazlumlara gık dedirtmezlerdi. Matbuatın ağzına ısıran köpekler gibi müzüvar takılmış, kalemlere pranga vurulmuştu. Şair, edip yetişemiyor, fikirler kaynadıkları kafaların içine kilitleniyordu. Muharrirler zulmü alkışlamak için yazdıkları sütunların yarısını medayih-i seniyeye,[642] şükrana, duaya hasretmek mecburiyetinde idiler... İçinde yaşanılacak cehennemi cennet gülzarı göstermek için müdahin kalemler birbiriyle yarışırlardı. İlim, fikir adamı memleket haini demekti... Zabıtanın nezareti altında yaşardı. Ufak bir vaka hudusünde en evvel bunlar tevkif edilirdi.

Sansür, gazetelere yazdırtmaz. Hafiyeler halkı dertleşmeye bırakmaz, hükümetin her fenalığı gizli hastalıklar gibi üstü örtülü cereyan eder, Türkler burunlarının dibinde olan biten felaket haberlerini ancak Avrupa gazetelerinden alabilirlerdi.

Yetişecek istidatlı gençler hamal camal fikirli kaba saba adamların idareleri altında ezdirilirdi. Bugün o zamanın soygunculuğundan kalma iratlar, paralarla geçinenler, mallarının meşru ve hakiki mutasarrıfları kendileri olmadığını bilmelidirler. Bu emlak; istidatlarının kazançlarından menedilen muharrirlerin, hünerlerinin ibrazına müsaade olunmayan sanatkârların, hamiyetleri cinayet sayılarak sürüm sürüm süründürülenlerindir.

Onlar susturulmamış olaydılar müstebide sadakatten başka insanlıktan behreleri olmayan idare kodamanları,

641. İstibdat cenderesi: Despotluk baskısı.

642. Medayih-i seniye: Yüksek övgüye layık işler.

o altın külçeleri üzerinde yuvarlanabilirler miydi? Hakkı susturarak, adaleti kelepçeleyerek, memleketi bütün ilmî, fikrî, harsî terakkilerinden menederek gözyaşı kan, irin membalarından gelen bu verasetlerle bugün geçinenler acaba babalarımızın vatana ettiği filan mebrur hizmetten dolayı biz de bu nan ü nimete müstahak olduk diyebilirler mi? Müstebidin keyfine hizmet, millete hıyanettir. Müstebide sadakat, zulmün tervicidir. Her müstebit; etrafına topladığı kalpsiz, ahlaksız açların hırslarını doyurarak istibdadını söktürebilirler... Abdülhamid'i Abdülhamid eden, mukarrepleridir.[643] Çünkü içinde hafiye olmayanı yoktu. Saltanatı kulplarından tutanlar, menfaatleri uğruna milleti bir pula satanlardı. Ağızlarından millet, müsavat, hürriyet sözlerini kaçıran masumları sürüp mahveden istibdat kabadayıları, meşrutiyette fare deliği bir paraya kaçıştılar. Soluğu ecnebi memleketlerinde aldılar. Can kıymetini kendi canları tehlikeye uğradığı vakit anladılar.

Müspet felsefeye kafa tutan bir de menfi felsefe vardır. Şerirler ahlak sistemleri kurmaya uğraşan filozoflara şöyle bağırıyorlar:

"Her şeyde hakikat aramak külfetiyle beyhude yoruluyor, hiçbir şey bulamıyorsunuz. Hakikat, hakikat; bu ne kadar gözlere görünmez, hislere çarpmaz gizli bir şey... Bu faydasızı bırakalım, zıtlarını alalım. Yanlış, yalan, dolan... Hayırdan kaçalım. Şerre sarılalım... Bu hadler üzerine kurulacak muadelenin çarçabuk hâllolunacağını göreceksiniz. Zaten bu ana kadar bütün dâhilerin tükenmez mesailerine rağmen hakikat yanlışa, iyilik fenalığa galebe edebildi mi? Keyfimizin önüne set çekecek hiçbir hakikat yoktur. Her şey mubahtır, işte yaşamanın düsturu...[644]"

643. Mukarrep: Büyük zât veya padişah gibi kimselere hizmette yaklaşmış olanlar.

644. Düstur: Kanun.

Bugün görüştüğünüz, temas ettiğiniz birçok insanlar, kanunların zaptıyla tımarhane gardiyanlarının nezaretleri altında yaşayan delilere benzerler. İşte korku ile ancak onlar kadar, onlar gibi usludurlar. Kanunu, mahkemeyi, hapishaneyi, polisi, jandarmayı kaldırınız. İnsanın hilkaten ne olduğunu o zaman görürsünüz. Medeniyette kat olunduğunu zannettiğimiz uzun mesafenin sonunda henüz hangi merhaleye gelebilmiş olduğumuzu o zaman anlarsınız.

İşte ben bu ana kadar hakla batılın çarpıştığı bu yıldırımların, boraların arasında dolaştım. Fırınlarda kızaran ekmekler gibi piştim... Güneşe, ayaza dayanır, hakaretle iltifatı bir tutar bir adam oldum. Fakat keyfine hail tanımayan anarşik hayatın haydutluğu önünde titredim. Gücüm[ün] yeteceğini anladığım adamı küçük bir menfaatim uğruna tepeleyeceğim. Gözüne kestirirse daha evvel o beni bitirecek. Hayır, bu gücü gücü yetene anarşi[si]nin bugün hiç taraftarı değilim. Topladığı para ile yaşamak isteyen bir kapitalistim. Elimdekileri kimse ile paylaşmak istemem. Bugün taşkın kafaları kızıl bulutların arasında gezen ne kadar müfritler varsa bu zavallıların karınlarını doyurunuz, ceplerini doldurunuz, hepsi benim gibi olurlar... Beri yandaki açlar, yine aç kalırlar. Ben selamete erdikten sonra artık fırtınaya dönemem. Başka açlar için rahatsız olacak kadar budala değilim. İnsanlığın ne olduğunu size uzun uzadıya anlattım. Kendi vicdanlarınızla istişare ederek beni mazur görünüz. İçinizden bu kararıma hayır diyenler bulunursa bugün insaniyeti tekemmül saadetinden meneden bu kadar pürüzlü, tehlikeli meseleler, davalar var; çıkınız bakalım meydana... Bu davetime atılacaklar varsa bunlar mutlaka toklar zümresinden değil, açlıklarına çare arayan sergüzeştçilerden birkaçıdır.

Diğerin davası için didişmek ne gülünç şey... Hırsları, hırçınlıkları servetle yatışan her ihtiyaçtan beri ahlaklılar gibi ben de uslanarak dalaletten salaha döndüm... Son

zamanlarda çok iyilikler ettim. Gebeleri sakıt cinayetinden kurtardım. Gönül facialarına çareler buldum. Kıskanç kocaların, âşıkların ellerinden silahlarını aldım...

Çaldım. Dolandırdım. Sağdan soldan sızdırdım. Karşıma hiçbir davacı çıkmadı. Çünkü yere vurduklarım, benden mücrim mahkeme kaçkınlarıydı. Yakalarını adalete teslim etmeden beni ele veremezlerdi.

Bugün huzurunuzda bütün cüretkârlıklarımın hesabını verdim. Keşke her suçluda benim gibi günahlarını ortaya dökmek cesareti bulunsa... İnsaniyet bunlardan ne kadar ibretler çıkarırdı... İtiraf korkusundan saklı kalan ne kadar hakikatler meydan alarak insanın kadavrasında olduğu gibi ahlaki otopsileri de yapılırdı.

Utanmaz adam, geçmiş hareketlerinden bir moral çıkararak hayatta kendine benzeyip de utanır görünen sinsilere takaddümle alnını açıp huzurunuzdan çekiliyor efendim..."

Avnussalah, derin reveranslarla sahneden çıkarken samiler arasında bulunan gencin biri fazla kaçırmış olduğu birkaç kadehin ateşiyle şöyle haykırdı:

"Hey gidi utanmaz mübarek adam. Felsefen beni ikaz etti. Bütün çalıp çırptıkların da benden yana sana helal olsun..."

Heybeliada
8 Mayıs 1930 Perşembe

ekler

Hüseyin Rahmi Gürpınar Eserleri

Romanlar: *Ben Deli miyim; Billur Kalp; Bir Muadele-i Sevda; Cadı; Can Pazarı; Cehennemlik; Deli Filozof; Dirilen İskelet; Dünyanın Mihveri Para mı Kadın mı; Efsuncu Baba; Eşkıya İninde; Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu; Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür; Gulyabani; Hakka Sığındık; Hayattan Sayfalar; İffet; İnsanlar Maymun muydu; Kaderin Cilvesi; Kesik Baş; Kokotlar Mektebi; Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç; Metres Tesadüf; Mezarından Kalkan Şehit; Muhabbet Tılsımı; Mürebbiye; Namuslu Kokotlar; Nimetşinas; Ölüler Yaşıyor mu; Ölüm Bir Kurtuluş mudur; Sevda Peşinde; Şeytan İşi; Şık; Şıpsevdi; Son Arzu; Tebessüm-i Elem; Toraman; Tutuşmuş Gönüller; Utanmaz Adam.*

Hikâyeler: Açlıktan Ölmemenin Çaresi; Ada Vapurunda; Aferin Hayrullah (=Bravo Hayrullah); Ahlak Humması; Allah Gönlüne Göre Versin; Annemin Ölümü; Asansör; Balta ile Doğuran Böyle Doğurur; Benim Babam Kimdir?; Bir Açın Ruznamesinden Birkaç Yaprak (=Bir Açın Günlüğünden Birkaç Yaprak); Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti; Bir Hafiyenin İtirafatı; Bir Muamma; Bir Oburun Mücadele-i Nefsiyesi; Bir Seyahat-ı Acibe (=İki Hödüğün Seyahati); Bugün Ne Yiyeceğiz?; Büyük Ana; Büyük Bir İbret Dersi; Büyük Bir Nedamet (=Büyük Bir Pişmanlık); Büyük Günah; Çocuğumun Babası; Çocuklara Yasak; Ecir ve Sabır; Er Kişi Niyetine; Erkeğe Galebe Reçetesi; Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Mütehassıs (=Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Uzman); Eşkıya

Oyunu; Eti Senin Kemiği Benim; Falaka; Fırkacı (=Partici); Galip ve Mağlup Vaziyeti (=Yenme ve Yenilme Durumu); Garip Kaldığımız Günlerde; Gönül Ticareti; Gugular; Hangisi Daha Zevkli?; Hattı İstiva (=Kadayıfçı Yusuf); Hayavanat Mitingi; Heybeliada Merkeplerinin Grevi; Horoza Ses Talimi (=Horoza Ses Eğitimi); İhtiyar Muharrir (=Yaşlı Yazar); İki Külhani Arasında; İki Loğusa; İmrenilecek Bir İntihar (=İmrenilecek Bir Ölüm); İstanbul'da Bir Frenk; İstanbul'un Esareti Günlerinden Bir Hatıra (=İstanbul'un Esirliği Günlerinden Bir Anı); Kadını Müdafaanın Cezası (=Kadını Savunmanın Cezası); Kadının Erkeğe Galabesi; Kadınlar Mebusu; Kadınlar Vaizi; Kanlı Eldiven; Katil Puse (=Öldüren Öpücük); Kayınpeder Kayınvalide Kendi Odalarında, Mahdum Bey Zevcesiyle Odalarında (Kayınpeder Kayınvalide; Kaynata - Kaynana); Kedi Yüzünden; Kedim Nasıl Öldü; Kılıbık; Kıptî Düğünü; Kırço; Kiralık Vücut; Kocası İçin Deli Divane; Kocasını Boşayan Hürmüz Hanım; Kumru ile Büyükhanımın Mükamelesi; Lakırdı Beynimizde (=Söz Aramızda); Lekeli Humma Şüphesi (=Lekeli Humma Kuşkusu); Melek Sanmıştım Şeytanı; Menekşe Kalfa'nın Müdafaanamesi; Meyhanede Hanımlar (Meyhanede Kadınlar); Mırnav... Mırnav; Misafir; Mutallaka (Boşanmış Kadın); Mübareğin Kuyruğu; Müslüman Mahallesinde Bu İş Olur mu?; Namusla Açlık Meselesi; Nasıl Dolandırıcı Oldum?; Nasıl Öldürdüler?; Nergis Hanım'la Fehmi Bey; Nurker Hanım'dan Mektup; Ölü Diri Getirir; Refia Hanım'ın Köftesi; Sahte Doktor; Samatya Tramvayında Topa Yirmi Kala; Sigarayı Nasıl Terk Ettim? (=Sigarayı Nasıl Bıraktım?); Sirkeci Lokantalarında İftar; Sokakta; Sonbahar Göçleri; Şıllıkla Züppe; Şehirde Bir Şekavet; Tehlike Karşısında Keçi Fil Oluyor; Tensikat-ı Beytiye (=Evde Tensikat, Ev Masraflarını Kısıtlama); Ters Konuşma; Tımarhane Şairlerin, Filozofların Mabedidir; Tosun; Tövbeler Tövbesi; Tünelden İlk Çıkış; Türkân Hanımdan Mektup; Uçurumun Kenarında; Üç Misal; Varda İspanyol Geliyor!; Yanık Dolma; Yankesiciler (=El Elden Üstündür); Yankesiciler Kulübü; Yeni Diyojen; Zarafet ile Tekir; Zavallı Halime; Zavallı Katil; Zavallı Şair.

Kısa yazıları: Arzın Yuvarlaklığına İnanmıyor; Bakkal Bodasaki'den Hüseyin Rahmi Bey'e Mektup; Balık Pazarı; Bir Maymunun İntiharı; Boykotajın Telakki-i Değeri; Dağların Şenliği; Döşekten Bir Sada (=Döşekten Bir Sesleniş); Gökten Köpek mi Yağıyor?; Halkın Saflığı; Hanımların Ökçesi - Beylerin Öfkesi; Hayat ve Ölüm; Heybeli Yangını; Horoz Ailesi Sinirli Hanımın Mektubu; İğneli Fıçı; İlk Orucum; İnsan Çekiştiren Eski Vaizler; Kanatsız Uçak Yelkensiz Gemi; Kanımızı Emenler; Karıncalarla Savaştayım; Pis Bir Vak'a; Taharet Meraklısı (=Temizlik Meraklısı); Üfürükçülüğüm; Yazarlar Nasıl Ölür?; Yeni Bir Gazetenin Çukur Düşünceleri.

Hüseyin Rahmi'nin hikâye antolojileri: *Kadınlar Vaizi* (1920); *Meyhanede Hanımlar* (1924); *Namusla Açlık Meselesi* (1933); *Katil Buse* (1933); İki Hödüğün Seyahati (1933); *Tünelden İlk Çıkış* (1934); *Gönül Ticareti* (1939); *Melek Sanmıştım Şeytanı* (1943); *Eti Senin Kemiği Benim* (1963).

Oyunlar: *Gülbahar Hanım* (kayıp); *Hazan Bülbülü; Kadın Erkekleşince; Tokuşan Kafalar; İki Damla Yaş.*

Sanat ve edebiyat konulu yazıları: *Cadı Çarpıyor; Şekavet-i Edebiyat.*

Derlemeler: *Müntahabat-ı Hüseyin Rahmi*, 3 cilt (1899), *Sanat ve Edebiyat* (1972), *Mektupları ve Tiyatro Eleştirileri* (1998), *Gazetecilikte İlk Yazılarım* (1999), *Gazetecilikte Son Yazılarım* 1 (2001), *Gazetecilikte Son Yazılarım 2* (2002), *Gazetecilikte Son Yazılarım 3* (2004), *Gazetecilikte Son Yazılarım 4* (2006).

Çeviri romanlar: Emile Gaboriau'dan *113 Numaralı Cüzdan* (1889), Emile Gaboriau'dan *Bir Kadının İntikamı* (1891), *Bantinyollu İhtiyar* (1891), Arnould ve Jules Clareite'den *Paris'te Bir Teehhül* (1892), Alfred de Musset'den *Frederick ile Bernerette* (1896), Paul de Kock'tan *Biçare Bakkal* (1903).

Çeviri hikâyeler: Arsızlık Eden Cezasını Bulur; Baba Kornil'in Mühim Bir Sırrı; Bir Sehv-i Rü'yet; Bir Zeki Rehnüma; Garip Bir Mektup; Halî Zamanı Olmayan Adam; Hasta Çocuk; İki Öksüz; Kedilenmek İlleti; Kim İki Bin Dolar Kazanmak İster?; Münzevi Rahip (=Köşeye Çekilmiş Rahip); Ne Boş Hayal İmiş; Rahibin Merkebi (=Papazın Eşeği); Sadakat; Şeytanın Karısı; Zavallı Cambaz.

Hüseyin Rahmi Gürpınar Hakkında Yapılmış Çalışmalar / Kaynaklar

Adıvar, Halide Edib, "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Arasında I", *Akşam*, No. 9151, 11 Nisan 1944.

Adıvar, Halide Edib, "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Arasında II", *Akşam*, No. 9152, 12 Nisan 1944.

Adıvar, Halide Edib, "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Arasında III", *Akşam*, No. 9153, 13 Nisan 1944.

Adıvar, Halide Edib, "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Karşısında", *Yeditepe*, 1964, Sayı 8, s. 6-7.

Adıvar, Halide Edib, "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Karşısında", *Yeditepe*, 1964, Sayı 9, s. 10-11.

Âdil, Fikret, "Hüseyin Rahmi", *Yeni* İstanbul 7 Mart 1961.

Âdil, Fikret, "Türk Edebiyatının Büyük Kaybı", *Tanin*, 11 Mart 1944.

Ahmed Midhat, "Muhâbere-i Aleniyye", *Tercüman-ı Hakikat*, No. 2858 2 Rebiü'l-âhir 1304-1888.

Akagün, Oya, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Dört Romanında Dejenere Tipler", Atatürk Üniversitesi Araştırma Enstitüsü Kitaplığı No. Y. 66/1-3, Erzurum 1966.

Akbal, Oktay, "Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Yeditepe*, No. 100, Ağustos 1964.

Akbal, Oktay, "Konumuz Edebiyatı", Varlık Yayınevi, Sayı 1817, İstanbul 1974, s. 9-16.

Akgün, Adnan, "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Edebiyatçı-

larımızın Hal Tercümeleri: VII, Hüseyin Rahmi Bey", *Yedi İklim*, Sayı 35, Şubat 1993, s. 45.

Aktaş, Şerif, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Büyük Türk Klâsikleri*, Ötüken Neşriyat, C. 10, 1990, s. 237-243.

Akyüz, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995.

Alangu, Tahir, "Hüseyin Rahmi'nin Romancılığı", *Değirmen*, Yıl 2, Sayı 12, Nisan 1944.

Alangu, Tahir, "Hüseyin Rahmi", *Ataç*, C. 3, Sayı 29-30, Ekim 1964, s. 3-7.

Alangu, Tahir, "W. Shakespeare ile Hüseyin Rahmi", *Cumhuriyet*, No. 11 Haziran 1964.

Alangu, Tahir, *100 Ünlü Türk Eseri*, Milliyet Yayınları, C. 2, s. 823-847.

Alçiçek, Esin, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hikâyeciliği*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010.

Ali Rauf, "Hüseyin Rahmi Ne Bıraktı?", *Tanin*, 18 Mart 1944.

Alpaslan, Gonca Gökalp, *XIX. Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Sözlü Kültür Etkileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.

Alptekin, Turan, "Ölümünün 60. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Bugüne Yansıyanlar", *Gösteri*, Sayı 237, İstanbul Mart 26-29, 2004.

Alver, Köksal, "Züppeliğin Sosyolojisi: Türk Romanında Züppe Tipler Örneği", *Hece*, Sayı 65-66-67, Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, s. 252-266.

Arpad, Burhan, "Hüseyin Rahmi'nin Romanları", *Türk Dili*, C. 20, Sayı 213, 1966, s. 197-199.

Atay, Falih Rıfkı, "Hüseyin Rahmi'nin Ölümü", *Ulus*, 12 Mart 1944.

Ateş, Ömer ve Yusuf Çotuksöken, "Popüler Edebiyat ve Hüseyin Rahmi", *Tema Larousse Tematik Ansiklopedi*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993-1994, s. 86-87.

Baltacıoğlu, İsmail Hakkı, "Hüseyin Rahmi ve İnsanoğlu", *Yani Adam*, No. 553, 2 Ağustos 1945.

Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1948, s. 1059-1062.

Başgöz, İlhan, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hayatı", Ülkü, Yeni Seri 60, 16 Mart 1944.

Baybars, Sudi, *Hüseyin Rahmi'nin Yarattığı* Tipler, Türkiyat Enstitüsü Kitaplığı, No. 320, İstanbul 1948.

Bek, Kemal, "Hüseyin Rahmi ve Boş İnançlar", *Hürriyet Gösteri*, S. 195, Şubat 1997, s. 77-79.

Beki, Akif, "'Utanmaz Adam' Nasıl Unutulur Arkadaş?", *Hürriyet*, 24 Haziran 2017.

Berkes, Mediha, "Hüseyin Rahmi Romanlarında Kadın Tipleri", *AÜDTCF Dergisi*, C. 3, Sayı 5, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1945, s. 539-552.

Berkes, Mediha, "Hüseyin Rahmi'nin Romanlarında Aile ve Kadın", *AÜDTCF Dergisi*, C. 3, Sayı 3, Ankara 1945, s. 19-32.

Berkes, Niyazi, "Hüseyin Rahmi'nin Sosyal Görüşleri", *AÜDTCF Dergisi*, C. 1, Sayı 3, Mart-Nisan, Ankara 1945, s. 3-17.

Boratav, Pertev Naili, "Hüseyin Rahmi'nin Romancılığı", *AÜDTCF Dergisi*, C. 3, Sayı 2, Ankara 1945, s. 205-212.

Bozok, Hüsameddin, "Hüseyin Rahmi", *Yeni Adam*, No. 324-325, 13 Mart 1941.

Bozok, Hüsamettin, "Gerçekler Uğruna savaşan Bir Er", *Yeditepe*, No. 39, 16-31 Mart 1961.

Bozok, Hüsamettin, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeditepe*, 15 Mart 1951.

Bozok, Hüsamettin, "Hüseyin Rahmi'nin Romanlarında Köy ve Köylü", *Yeditepe*, Sayı 100, Ağustos 1964, s. 4-9.

Coşkun, Nusret Safâ, "Hüseyin Rahmi'nin Ölümü", *Son Posta*, 10 Mart 1944.

Çamlıbel, Faruk Nafiz, "Hüseyin Rahmi'yi Kaybettik", *Yedigün*, No. 576, 20 Mart 1944.

Çapanoğlu, Münir Süleyman, "Büyük Romancı Hüseyin Rahmi", Haber (*Akşam Postası*) 22 Mart 1944.

Çevik, Dilek, *Mürebbiyelik ve Türk Romanında Mürebbiye Tipleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 1999.

Dimdik, Pelin, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın-Erkek İlişkisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2014.

Dost, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerini Oyunlaştırma Yarıştırması", C. 16, *Yeni Dizi*, Sayı 7, Mayıs 1965.

Dölek, Sulhi, "Hüseyin Rahmi'de Mizah ve Toplumsal Eleştiri", *Güldiken*, Sayı 22, Güz 2000.

Dumanoğlu, Halil, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Kovan*, S. 10, Mayıs 1944.

Duran, Elif, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

Emeksiz, Pelin Dimdik, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kahramanlarının ve Anlatıcı Olarak Yazarın Evlilik Hakkındaki Görüşlerinden Hareketle Türk-Osmanlı Toplumunda Evlilik Anlayışı", *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, s. 22-47, 2017.

Emeksiz, Pelin Dimdik, "Kadınlar Dünyası Ekseninde Türk-Osmanlı Toplumunda Kadının Konumu", *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, s. 24-39, 2016.

Enginün, İnci, "Hüseyin Rahmi ve Özel Eğitim", *Araştırmalar ve Belgeler*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000.

Eren, Abdurrahman Âdil, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tan*, 22 Kasım 1936.

Erişenler, Satı, "Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Halk", *Türk Dili*, yıl 15, Sayı 177, 1966, s. 586-591.

Erişenler, Satı, "Hüseyin Rahmi'yi Okurken", *Dost*, C. 15, Ocak 1965, Yeni Dizi Sayısı 15.

Erişenler, Satı, "Mürebbiye", *Türk Dili*, C. XVI, Sayı 181, Ekim 1966.

Erişenler, Satı, "Nimetşinas", *Türk Dili*, C. XV, Sayı 166, Temmuz 1965.

Ertaylan, İsmail Hikmet, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I. C. 2. hisse, Bakû, Azer Neşriyat, 1925-1926.

Ertem, Sadri, "Halkın San'atkârı Hüseyin Rahmi", *Kurun*, 19 Mayıs 1937.

Es, Hikmet Feridun, "Bizdeki Roman Kahramanları", *Akşam*, 15 Eylül 1936.

Es, Hikmet Feridun, "Tanımadığımız Meşhurlar: Bilmediğimiz Hüseyin Rahmi", *Akşam*, 12, 13, 14, 16, 17 Aralık 1944.

Esatoğlu, Hakkı Selâhaddin, "Hüseyin Rahmi ve Gerçekçi Edebiyat", *Edebiyat Postası*, yıl 1, 15 Haziran 1950.
Esen, Nüket, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İki Romanında Anlatım Teknikleri", *Kuram Kitap*, 11 Mayıs 1996, s. 51-62.
Esen, Nüket, Türk Romanında Aile Kurumu (1870-1970), Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul 1990.
Fahri, B., "Edebiyat Bahisleri: Hüseyin Rahmi", *Milliyet*, 21 Haziran 1932.
Felek, Burhan, "Kalem Âleminin Kaybettiği Büyük Kıymet: Üstat Hüseyin Rahmi", *Cumhuriyet*, 10 Mart 1944.
Fethi Naci, *40 Yılda 40 Roman*, Oğlak Yayınları, 1994, s. 14-20.
Fırça, "Üstad Hüseyin Rahmi", *Karikatür*, 29 Şubat 1936.
Gariper, Cafer, "Yenileşmenin Başlangıcı ve Öncüleri", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*, ed. Ramazan Korkmaz, Grafiker Yayıncılık, Ankara 2005, s. 41-79.
Gerçek, Selim Nüzhet, "Hüseyin Rahmi ve Eserleri", İstanbul No. 9, 1 Nisan 1944.
Gezgin, Hakkı Süha, "Edebi Portreler - Hüseyin Rahmi", *Yeni Mecmua*, Sayı 10, 7 Temmuz 1939, s. 5.
Gezgin, Hakkı Süha, "Hüseyin Rahmi de Gitti", *Vakit*, 10 Mart 1944.
Göçgün, Önder, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Çocuklar", *Türk Dili*, Sayı 400, 1985, s. 228-235.
Göçgün, Önder, "Ölümünün Otuzuncu Yıldönümünde Hüseyin Rahmi", *Hisar*, C. 14, Sayı 123, Mart 1974, s. 6-7.
Göçgün, Önder, *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler, Hikâyeleri, Tiyatroları, Tenkidleri, Mektupları, Makaleleri, Röportajları, Hakkında Yazılanlar, Bibliyografya, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.*
Göçgün, Önder, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.
Göçgün, Önder, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.
Gökman, Muzaffer, *Hüseyin Rahmi Gürpınar - Açıklamalı Bibliyografya*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1966.

Gövsa, İbrahim Alâaddin, "Hüseyin Rahmi", *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi*, 1943, s 753-754.

Güler, Cemal Nâdir, "Türk Mizah San'atı Bir Ustasını Kaybetti", *Amcabey*, C. 3, Sayı 68, 18 Mart 1944.

Güngör, Selâhaddin, "Hüseyin Rahmi'nin Yarım Asırlık Dostu Kitabçı Hilmi Anlatıyor", *Son Telgraf*, 11 Mart 1944.

Günyol, Vedat, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre Hayat", *Yücel*, C. XVII, yıl 10, Sayı 99, Temmuz 1944.

Günyol, Vedat, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre San'atkârın Cemiyet İçindeki Yeri ve Rolü", *Yücel*, C. 12, No. 72, Şubat 1941.

Gürpınar, Hüseyin Rahmi, *Gazetecilikte Son Yazılarım 2*, Özgür Yayınları, İstanbul 2002.

Güvemli, Zâhir, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Vakit*, 12 Mart 1944.

Güzelce, Ilgaz, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın Tipleri ve Kadın Eğitimi Unsuru*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2006.

Harmancı, Abdullah, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 2010.

Hayri, Alp, "Üstadın Ölümünden Evvelki Günlere ve Ölümü Gününe Ait Hâtıralar", *Cumhuriyet*, 10 Mart 1944.

Hızarcı, Suat, *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Varlık Yayınları, İstanbul 1964.

İldeş, Özgür, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1919'a Kadar Olan Romanlarında Yapı, Tema, Anlatım (1889-1919)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2009.

İleri, Selim, "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", *Türk Dili*, Öykü Özel Sayısı, İstanbul Temmuz 2-32, 1975.

İmset, Hulûsi İsmet, "Hüseyin Rahmi", *Son Posta*, 10 Mart 1944.

İnci, Handan, "Tip Yaratma Tekniği Olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Argo", *Türk Kültüründe Argo*, ed. Emine Gürsoy-Naskali, Gülden Sağol, Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayınları, Hollanda 2002, s. 213-222, 2. baskı KaKitap, İstanbul 2016.

İnci, Handan, "Türk Edebiyatı'nın Kedili Öyküleri", *Kitap-lık*, İstanbul Temmuz-Ağustos 63-76, 2006.

İnci, Handan, "Türk Romanının İlk Yüz Yılında Anlatım Tekniği ve Kurgu", *Kitap-lık*, Sayı 87, Ekim 2005.

İnsel, Avni, "Hüseyin Rahmi'ye Dâir", *Servet-i Fünûn*, yıl 53, C. 94, Sayı 24-25, Ekim 1944.

Kabaklı, Ahmet, "Hüseyin Rahmi ve Halide Edip", *Tercüman*, 15 Mart 1964.

Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, C. III, Türk Edebiyatı Yayınları, 3. baskı, İstanbul 1974, s. 312-324.

Kaplan, Mehmet, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Aslî Tipler", *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1976, s. 458-475.

Kaplan, Mehmet, "Hüseyin Rahmi'nin Üslûbu ve Hayat Görüşü", *Edebiyatımızın İçinden*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2004, s. 90-96.

Kaplan, Mehmet, *Edebiyatımızın İçinden*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1976.

Kaplan, Mehmet, *Hikâye Tahlilleri*, 6. baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997.

Kaplan, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1976.

Kaplan, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1976.

Kaplan, Mehmet; İnci Enginün ve Birol Emil, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, 3. baskı, İstanbul 1995.

Kaplan, Mehmet; İnci Enginün ve Birol Emil, *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II 1865-1876*, Marmara Üniversitesi Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1993.

Karaalioğlu, Seyit Kemal, *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi, C. 3 Cumhuriyet Edebiyatı*, İnkılap Kitabevi Yayınları, 1985, s. 95-156.

Karatay, Namdar Rahmi, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Yaşayan Tarafı", *Ulus*, No. 8140, 1 Nisan 1944.

Karay, Refik Halid, "Dünki İstanbul Hayatının En Büyük Tarihçisi: Hüseyin Rahmi", *Tan*, 9 Nisan 1944.

Kaygana, Mehmet, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1919-1944 Yılları Arasında Yazdığı Romanlarında Yapı Tema ve Anlatım*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2008.

Kerman, Zeynep, "Hüseyin Rahmi ve Halid Ziya'da Mürebbiye Meselesi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 24-35, İstanbul 1986, s. 299-304.

Kerman, Zeynep, "Şık Romanı", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II, Prof Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı*, İzmir, 1983, s. 58-73.

Kim, "Hüseyin Rahmi Bey", No. 318, 20 Ağustos 1964.

Kocatürk, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970.

[Korkmaz] Zeynep Dengi, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Fikir Cephesi", Ülkü, Yeni Seri 60, 16 Mart 1944.

Koşar, Emel, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Batıl İnançlar*, Piya-Art Yayıncılık, İstanbul 2008.

Kutlu, Şemsettin, *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1970.

Kutlu, Şemsettin, *Servet-i Fünun Edebiyatı*, Toker Yayınları, İstanbul 1988.

Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev, Adalar Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.

Lekesiz, Ömer, *Yeni Türk Edebiyatı'nda Öykü*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1997.

Levend, Âgâh Sırrı, "Ölümünün 25. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Türk Dili*, C. 20, Sayı 213, 1 Haziran 1969.

Levend, Agah Sırrı, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, TDK Yayınları, Ankara 1964.

Levend, Agah Sırrı, *Türk Edebiyati Tarihi I*, TTK Yayınları, 1973, s. 54-55.

Mecdi, Tevfik, *Cadı Mes'elesine Dâir - Recm*, Dersaadet, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, 1329.

Miyasoğlu, Mustafa, *Roman Düşüncesi* ve Türk Romanı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1998, s. 112-117.

Moran, Berna, "Alafranga Züppeden Alafranga Haine", *Birikim*, C. 5, Sayı 27, Mayıs 1977, s. 7-17.

Moran, Berna, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'da Sosyalizm ve Haydutluk", *Birikim*, C. 1, Sayı 4, Haziran 1975, s. 5-9.
Moran, Berna, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Yüksek Felsefesi, Şıpsevdi", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, C. I, İstanbul 1991, s. 87-116.
Moran, Berna, "Türk Romanında Fantastiğin Serüveni", *Hürriyet Gösteri*, Sayı 138, Mayıs 1992, s. 7-12.
Moran, Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*, İletişim Yayınları, 6. baskı, İstanbul 1997.
Moran, Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.
Morkaya, Burhan Cahit, "Hüseyin Rahmi Türk Romancılığında Mekteb Kurmuş Bir Üstaddı", *Son Posta*, 11 Mart 1944.
Mutluay, Rauf, "Konuları ve Kişileriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Papirüs*, Sayı 33, İstanbul 1969.
Mutluay, Rauf, "Öyküleriyle Hüseyin Rahmi", *Türk Dili, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, Sayı 286, 1. baskı Temmuz 1975, 2. baskı Eylül 2008 Ankara.
Mutluay, Rauf, *Bende Yaşayanlar*, İş Bankası Yayınları, 1977.
Naci, Fethi, *40 Yılda 40 Roman*, Oğlak Yayınları, İstanbul 1994, s. 14-20.
Naci, Fethi, *Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme*, Gerçek Yayınları, İstanbul 1981.
Naci, Fikret, "Celal Nuri Beyefendi'ye", *Edebiyat-ı Umûmiye*, Mecmua No. 85, 5 Teşrin-i Evvel 1335 (1919).
Naci, Fikret, "Hüseyin Rahmi Bey ve Roman", *Yeni Fikir*, No. 16, 15 Eylül 1926.
Naci, Fikret, "Hüseyin Rahmi Bey'in Âsârı", *Yeni Fikir*, No. 18, 15 Kânun-ı Evvel 1926.
Naci, Fikret, "Tutuşmuş Gönüller", *Yeni Fikir*, No. 18, 15 Kânun-ı Evvel 1926.
Nihat, Mustafa, *Türkçe'de Roman, Hakkında Bir Deneme*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1936.
Nüzhet, Sadri, *(Cadı) Münasebetiyle (Feth-i Meyyit'e)* İsyan, Matbaa- i Hayriye ve Şürekâsı, İstanbul 1329.
Okay, Orhan, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005.

Oksal, Sedat, "Roman San'atı ve Hüseyin Rahmi", *Tanin*, 10 Nisan 1944.

Oktay, Ahmet, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*, Ankara 1993, s. 755-776.

Osman Nihad, "Hüseyin Rahmi'nin Arkasından", *Ankara Postası*, 27 Mart 1944.

Osman Sabahaddin, "Günü Geçen Bir Dâvâ", *Yarım Ay*, No. 169, 15 Mart 1943.

Ozansoy, Halid Fahri, "Hüseyin Rahmi'yi Düşünürken", *Son Posta*, 18 Mart 1944.

Ozansoy, Halid Fahri, "Ölümünün 25. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tercüman*, No. 2659, 13 Mart 1969.

Ozansoy, Halit Fahri, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Ait Enteresan Hatıralarım", *Tercüman*, 20 Mayıs 1964.

Önertoy, Olcay, "Doğumunun 100. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romancılığı", *Türk Dili*, No. 155, Ağustos 1964, s. 842-847.

Önertoy, Olcay, "Oyun Yazarı Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Türkoloji Dergisi*, C. 7, S. 1, 1977, s. 55-71.

Örik, Nahid Sırrı, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Ulus*, 25 Mart 1944.

Özbalcı, Mustafa, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Bazı Romanlarında Ferdi ve Sosyal Tenkit", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 6, Samsun 1991.

Özcan, Celâl, "Ölümünün 32. Yılında Hüseyin Rahmi", *Varlık*, yıl 43, Sayı 833, 1977, s.13.

Özerdim, Sâmi Nabi, "Doğumunun Yüzüncü Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Türk Dili*, No. 157, Ekim 1964.

Özmen, Kemal, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Fransız Kişiler", *FDE Yazın ve Dilbilim Dergisi*, Ankara, 1979, No: 3, s. 150-166.

Özön, Mustafa Nihad, "Hüseyin Rahmi Bibliyografyası", *Ulus*, No. 8140, 1 Nisan 1944.

Özön, Mustafa Nihat, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütalaalar*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1945.

Özön, Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Maarif Matbaası, İstanbul 1941.

Öztürk, Halil Nimetullah, "Hüseyin Rahmi Mütefekkir", *Vakit*, 10 Mart 1944.

Özyalçıner, Adnan, "Çağdaş Bir Yazar: Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Güldiken*, Sayı 22, Güz 2000, s. 10, 2002.

Parla, Jale, *Babalar ve Oğullar - Tanzîmat Romanının Epistemolojik Temelleri*, İletişim Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1993.

Polat, Nazım H., "Hüseyin Rahmi'nin "Cadı" Romanı Hakkında Münakaşalar", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Aralık 1982.

Safa, Peyami, "Türk Romanının Büyük Kaybı: Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tasvir-i Efkâr*, 11 Mart 1944.

Sağlam, Nuri, "Ben Deli miyim? Romanında Ahlaka Aykırı Neşriyat Yaptığı Gerekçesiyle Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Yargılanması", İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, İstanbul, No: XXXII, 2005, s. 1-20.

[Sayman], Mecdi Sadrettin "Büyük Romancımız Hüseyin Rahmi Beyle İki Saat", *Yeni Kitap*, 3 (Temmuz 1928).

Seraslan, Halim, *Cariyelik ve Türk Romanında Bazı Cariye Tipleri*, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları, Konya 2000.

Server, İskit, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Aylık Ansiklopedi*, 1943, Sayı 49, C. V, s. 1408-1410.

Sevengil, Ahmet Refik, *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri Hakkında Mütalaalar*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1945.

Sevengil, Refik Ahmet, "Hüseyin Rahmi Bey - Hayatı ve Eserleri", *Dârülbedâyi Mecmuası*, No. 35, 1932.

Sevengil, Refik Ahmet, "Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları", *Yedigün*, No. 63, 23 Mayıs 1934.

Sevengil, Refik Ahmet, *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları, Mektupları*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1944.

Sevinçli, Efdal, *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Yaşamı, Sanatçı Kişiliği*, Arba Yayınları, İstanbul 1990.

[Sevük], İsmail Habip, *Edebî Yeniliğimiz II*, Maarif Vekâleti Devlet Matbaası, İstanbul 1932.

[Sevük], İsmail Habip, *Tanzîmattan Beri I, Edebiyat Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1944, s. 226-232.

Seyda, Mehmet, "Doğumunun 11. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Forum*, Sayı 15, Ankara 1964, s. 16-17.

Sınar, Alev, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerinde Âdet ve Gelenekler", *Türkiye Günlüğü*, Sayı 63, Kasım-Aralık 88-100, 2000.

[Solok] Kudret, Cevdet, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, 3. baskı, Varlık Yayınları, Ankara 1974.

[Solok] Kudret, Cevdet, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman 1859-1959 II (Meşrutiye'tten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, Varlık Yayınları, Ankara 1978.

[Solok] Kudret, Cevdet, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar 1859-1910*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1977.

Sosyal, Adalet, "Hüseyin Rahmi'den Seçmeler", No. 19 Ağustos 1964.

Su, Hüseyin, Öykümüzün Hikâyesi, Hece Yayınları, Ankara 2000.

Suphi Rıza, "Hüseyin Rahmi", *Bilgi Âlemi*, 1 Kânun-ı Evvel 1931.

Süha, Hakkı, "Hüseyin Rahmi'ye Jübile", *Kurun*, 13 Mayıs 1937.

Süha, Hakkı, "Hüseyin Rahmi", *Yeni Mecmua*, No. 10, 7 Temmuz 1939.

Süner, Necip, "Hüseyin Rahmi İçin", *Yeni Adam*, No. 488, Mayıs 1944.

Şen, Semra, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarındaki Folklor Unsurları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 1995.

Şen, Semra, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şık, Tesadüf, Şıpsevdi, Metres Adlı Eserlerinde Halk Edebiyatı Unsurları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1987.

Talu, Ercüment Ekrem, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni Sabah*, 10 Mart 1944.

Taner, Haldun, "Ölümünün 7. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni İstanbul*, 11 Mart 1951.

Tanju, Sadun, "Hüseyin Rahmi Bey ve Biz", *Ulus*, 17 Ağustos 1964.

Tanju, Sadun, "Kızgınlığı Müthişti", *Ulus*, 20 Ağustos 1964.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, "Romana ve Romancıya Dâir Notlar", *Ulus*, No. 8140, 1 Nisan 1944.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, "Türk Edebiyatında Cereyanlar", *Yeni Türkiye*, Nebioğlu Basımevi, İstanbul 1959, s. 343-374.
Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, haz. Zeynep Kerman, 7. baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995.
Tanpınar, Ahmet Hamdi, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Bürhaneddin Matbaası, İstanbul 1942.
Tanrıkulu, Abdullah, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Toker Yayınları, İstanbul 1974.
Tansel, Fevziye Abdullah, "Gürpınar, Hüseyin Rahmi", *Türk Ansiklopedisi*, C. 18, Ankara 1970, s. 223-228.
Tansel, Fevziye Abdullah, "Hüseyin Rahmi'nin Halkçılığı", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, C. 1, Sayı 4, 1 Ekim 1972, s. 36-46.
Tansel, Fevziye Abdullah, *Gürpınar, Hüseyin Rahmi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970.
Tansel, Feyziye Abdullah, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *İslam Ansiklopedisi*, Millî Eğitim Bakanlığı, C. 5/1, 1997, s. 655-663.
Tanyol, Cahit, "Hüseyin Rahmi'nin Kahramanları", *Değirmen*, Sayı 12, Nisan 1944, s. 153-154.
Tatarlı, İbrahim ve Mollof Rıza, *Hüseyin Rahmi'den Fakir Baykurt'a Marksist Açıdan Türk Romanı*, Habora Kitabevi, İstanbul 1969.
[Tepedelenlioğlu], Nizameddin Nazif "Hüseyin Rahmi", *Son Telgraf*, 11 Mart 1944.
Theodor, Menzel, "Hüseyin Rahmi", *The Encyclopaedia of Islam*, C. 2, S. 367, 1927.
Tilki, Bahriye, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Çocuk*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1990.
Timur, Taner, *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*, Afa Yayınları, 1991, s. 46-49.
Toker, Şevket, "Şıpsevdi Romanı", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı 2, İzmir 1983, s. 148-172.
Toker, Şevket, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Alafranga Tipler*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1990.

Toplu İğne, "Vur Abalıya", *Davul*, No. 20, 1 Nisan 1325 (1909).
Türk Dili, Roman Özel Sayısı, No. 154, TDK Yayınları, Ankara 1964.
Türk Dili, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, No. 286, TDK Yayınları, Ankara 1975, 2. baskı 2008.
Ulunay, Ref'i Cevad, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tan*, 21 Mayıs 1943.
Ulunay, Ref'i Cevad, "Kalemin Matemi", *Tan*, 10 Mart 1944.
Ulunay, Ref'i Cevad, "Kaybettiğimiz Büyük Romancı Hüseyin Rahmi'nin Şahsiyeti ve Eserleri", *Tan*, 12 Mart 1944.
Vâ-Nû, "Hüseyin Rahmi", *Akşam*, 10 Mart 1944.
Yalçın, Alemdar, *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Devri Türk Romanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.
Yardımcı, İlhami, "Hüseyin Rahmi'nin Hususiyetleri: Hemşiresinin Kızı Safder Hanım Anlatıyor", Çınaraltı, No. 130, 18 Mart 1944.
Yardımcı, İlhâmi, "Rahmetli Büyük Üstad Hüseyin Rahmi Gürpınar", Çınaraltı, No. 130, Eylül 1944.
Yavuz, Hilmi, *Roman Kavramı ve Türk Romanı*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1977.
Yazar, Mehmet Behçet, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yedigün*, No. 439, 4 Ağustos 1941.
Yazgıç, Dr. Kâmil, "Hüseyin Rahmi", *Vakit*, 13 Mart 1944.
Yesari, Mamut, "Büyük Kaybımız", *İleri*, 18 Mart 1944.
Yeşilyurt, Evrim, *Hüseyin Rahmi Gürpınar Hayatı ve Eserleri*, Yeryüzü Yayınevi, Ankara 2002.
Yılmaz, Durali, "Cadı", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 2, Dergah Yayınları, İstanbul 1977, s. 2-3.
Yılmaz, Durali, *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
Yılmaz, Durali, *Romanımız ve İnsanımız*, Nakışlar Yayınevi, İstanbul 1976.
Yücebaş, Hilmi, *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1964.
Yücel, Hasan Âli, *Edebiyat Tarihimizden I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1957.
Yüzüncü, Esat Feyzi, "Hüseyin Rahmi", *Son Telgraf*, 11 Mart 1944.

Zekâ, Semih, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Roman ve Hikâyelerinde Mizah*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

Zümrütkal, Şerif Şenol, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilmiler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır. Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kahyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzikseverler, ressamlar, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, içgüveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb. Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir...

Emine Gürsoy Naskali

TMG 0086513 HLV

30 ₺

AYRINTI • TÜRKÇE KLASİK
ISBN: 978-605-314-232-4
9 786053 142324